

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

“Gerçek Taht Oyunları nasıl olurdu diye düşünüyorsanız,
yanıtı *Lanetli Krallar*.” – George R. R. Martin

LANETLİ KRALLAR DEMİR KRAL

MAURICE DRUON

©psilon®

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

LANETLİ KRALLAR I

*Maurice Druon'un, Fransız Capet Hanedanı'nın çöküşünden
Yüz Yıl Savaşları'nın başlangıcına uzanan çalkantılı dönemi
ustalıkla aktardığı epik tarihi roman serisi,
Ahmet Deniz Altunbaş'ın özenli çevirisi ile sonunda Türkçede!*

“Lanetli Krallar'da bir tarihi romandan beklenecek her şey var: Demir krallar ve boğdurulan kraliçeler, savaşlar ve ihanetler, yalan ve şehvet, kandırmaca, hanedanların rekabeti, Tapınak Şövalyeleri'nin gizemi, doğumda değiştirilen bebekler, kılıç ve günah, büyük bir hanedanın çöküşü; üstelik –hemen hemen– tamamı doğrudan kronikler ve tarih sayfalarından alınma. Emin olun, Capet ve Plantagenet'lerin, Stark'lar ve Lannister'lardan geri kalır yanı yok. Bana göre Maurice Druon, Alexandre Dumas'dan sonra Fransızdan çıkan en büyük tarihi romancı.”

– George R. R. Martin

www.epsilonyayinevi.com

online alışveriş: kitap365.com

KDV den
muafır.

MAURICE DRUON

LANETLİ KRALLAR

**DEMİR KRAL
BOĞULAN KRALİÇE**

ROMAN

Lanetli Krallar I - Demir Kral

Orijinal Adı: *Les Rois Maudits I - Le Roi de Fer*

Maurice Druon

Çeviri: Ahmet Deniz Altunbaş

Yayın Yönetmeni: Aslı Tunç

Yayıma Hazırlayan: Şebnem Soral Tamer

Editör: Burcu Agalar

Düzeltili: Seda Sevinç

Kapak İllüstrasyonu&Tasarım: Ebrahel Lurci

Sayfa Tasarım: M. Aslıhan Özçelik

1. Baskı: Nisan 2021

ISBN: 978-605-173-860-4

© Maurice Druon, *Les Rois Maudits I - Le Roi de Fer*, 1955
Türkçe yayım hakkı Agence Hoffman (Paris, France) aracılığıyla
alınmıştır. Tüm hakları saklıdır, yayıncının yazılı izni olmadan
çoğaltılamaz.

© Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2021

Baskı ve Cilt:

Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad.,

Dalgıç Çarşısı, No: 3/4

Zeytinburnu/İstanbul

Tel: (212) 613 17 33 Faks: (212) 501 31 17

Sertifika No: 46025

Yayımlayan:

Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Osmanlı Sok., No: 18/4-5 Taksim/İstanbul

Tel: (212) 252 38 21 Faks: (212) 252 63 98

İnternet Adresi: www.epsilonyayinevi.com

E-posta: epsilon@epsilonyayinevi.com

Sertifika No: 49067

MAURICE DRUON

Fransız Akademisi

LANETLİ KRALLAR

DEMİR KRAL
BOĞULAN KRALİÇE

Çeviri

Ahmet Deniz Altunbaş

epsilon

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Maurice DRUON

Fransız Akademisi

Languedoc, Flandre, Brezilya ve Rusya kökenli bir ailenin çocuğu olarak 23 Nisan 1918 tarihinde Paris'te doğan Maurice Druon, şair Charles Cros'nın büyük yeğeni ve Joseph Kessel'in yeğeni olduğu için güçlü bir edebi mirasla büyüdü.

Çocukluğu Normandiya'da geçen yazar Michelet Lisesi'nde eğitim gördüğü sırada Liseler Arası Ulusal Yarışma'da ödül aldı. Sonra Siyaset Bilimleri okudu. On sekiz yaşından itibaren edebiyat dergilerinde ve gazetelerde eserleri yayımlandı.

1940'ın başında Saumur Süvari Okulu'ndan yedek subay olarak mezun oldu ve Fransa Savaşı'na katıldı. Ateş-kesten sonra terhis olarak serbest bölgeye gitti ve burada ilk tiyatro oyunu *Megarea*'yı sahneye koydu. Bu sırada Fransa direniş hareketi ile irtibata geçti. 1942'de Fransa'dan kaçtı, gizlice İspanya ve Portekiz üzerinden geçerek Londra'da General de Gaulle'ün Özgür Fransız Kuvvetleri'ne katıldı. General de Astier de La Vigerie'nin yaverliğini yaptı, daha sonra Onur ve Vatan programında sunuculuk yaptı ve içişleri komiserliğine bağlı çalışırken, daha sonra amcası Joseph Kessel ile beraber direniş hareketinin marşı olacak "Partizanların Şarkısı" adlı şarkının sözlerini yazdı ve onu Avrupa Birliği'nin öncülerinden biri yapan "Bir Avrupalının Mektupları" adlı ilk makalesini kaleme aldı. Savaşın sonuna dek müttefik ordularda savaşın muhabirliğini yaptı.

1946'dan itibaren kendisini edebiyata adadı, ancak kamusal hayatla ilgilenmekten asla vazgeçmedi. 1948'de Les Grandes Familles ile Goncourt Ödülü'nü aldı, ardından *Lanetli Krallar*'ın başarısı üzerine tüm eserleri için Prince

Pierre de Monaco Ödülü'nü aldı. 1966'da, kırk sekiz yaşında, Georges Duhamel'in yerine Académie Française'e seçildi.

De Gaulle ahlakına olan sadakati nedeniyle, 1973'ten 1974'e dek Kültür Bakanlığı görevini üstlendi, daha sonra 1978'den 1981'e kadar Paris milletvekilliği yaptı, aynı zamanda Fransa'nın Avrupa Konseyi temsilcisi ve Avrupa Parlamentosu üyesi görevlerini yerine getirdi.

Maurice Druon, Kasım 1985'ten itibaren Fransızca dilinin yayılmasını desteklemek amacıyla Académie Française daimi sekreterliğine getirildi.

Yazar ayrıca Fas Krallığı Akademisi, Atina Akademisi ve Lizbon Bilimler Akademisi üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Çevirmenin Önsözü.....	11
Birinci Kitap: Demir Kral	15
İkinci Kitap: Boğulan Kraliçe	291
Biyografiler.....	512

SUNUŞ

Maurice Druon ile tanışma şansım hiç olmadı, çok yazık, elini sıkabilmeyi çok isterdim. Nazilere karşı direniş üyeliğinden tarihçiliğe, Fransız Akademisi üyeliğine hatta İngiliz Kraliyet Şövalyesi ünvanına uzanan çok renkli bir yaşantısı olmuş.

Druon çağdaş romanların yanı sıra kısa öyküler, bir Paris tarihi ve şu an elinizde ilk cildini tuttuğunuz; Fransa Kralı 4. Philippe, oğulları, kızları ve Tapınak Şövalyeleri'nin lanetinden başlayıp Capet hanedanının çöküşüyle Yüz Yıl Savaşları'nın köklerine uzanan olağanüstü tarihi roman serisini kaleme almış. Bana göre Maurice Druon, Alexandre Dumas'dan sonra Fransa'dan çıkan en büyük tarihi romancı.

Lanetli Krallar'da bir tarihi romandan beklenecek her şey var: Demir krallar ve boğdurulan kraliçeler, savaşlar ve ihanetler, yalan ve şehvet, kandırmaca, hanedanların rekabeti, Tapınak Şövalyeleri'nin gizemi, doğumda değiştirilen bebekler, kılıç ve günah, büyük bir hanedanın çöküşü; üstelik –hemen hemen– tamamı doğrudan kronikler ve tarih sayfalarından alınma. Emin olun, Capet ve Plantagenet'lerin, Stark'lar ve Lannister'lardan geri kalır yanı yok.

İster tarihi roman meraklısı olun ister fantastik roman okuru, Druon'un epik eserini soluksuz okuyacaksınız. Gerçek *Taht Oyunları* nasıl olurdu diye düşünüyorsanız, yanıtı işte bu seride.

George R. R. Martin

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

*Mes ains leur dist: "Seignors, au moins
Lessez moi joindre un po mes mains
Et vers Dieu fere m'oroison
Car or en est temps et saison
Je voi ici mon jugement,
Ou mourir me convient brament
Diex set qu'a tort et a péchie
S'en vendra en brief temps meschie
Sus cels qui nous dampnent a tort
Diex en vengera nostre mort.
Seignors, dit il, sachiez, sans tere
Que tous celz qui nous sont contrere
Por nous en aront a souffrir
En ceste foy veil je mourir
Vez ci ma foy et je vous prie
Que devers la vierge Marie
Dont Nostre Seignor Crist fu nez
Mon visage vous me tornez.*

*Fakat böylelikle onlara seslendi:
Hiç olmazsa biraz, beylerim,
Ellerimi kavuşturayım
Ve Tanrı'ya dua edeyim
Vakti ve zamanı geldi zira
Hükmümün geldiğini görüyorum burada
Az kaldı terk-i diyara
Tanrı bilir kim suçlu, kim günahkâr
Çok geçmeden felakete uğrayacak
Haksızca bizleri ölüme mahkum edenler
Tanrı alacak ölümümüzün öcünü
Beylerim, dedi, bilin ki hakikaten
Bizlere karşı her kim varsa
Bizler yüzünden acı çekecek
Bu inançla istiyorum ölmeyi
Bu imanımı göresiniz ve sizlerden ricam
İsa efendimizin doğduğu
Bakire Meryem'den tarafa
Yüzümü çeviresiniz.**

Batı Avrupa ve Hristiyan dünyasında bir devir bu uğursuz sözlerle ve üç yaşlı adamın yakılmasıyla kapandı. Birinci Haçlı Seferi'nden sonra Kudüs'te kurulan ve iki asır boyunca doğuya düzenlenen seferlere öncülük eden, zamanla elde ettiği para ve kudret sayesinde krallara dahi kafa tutacak kadar güçlenen Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın son Üstad-ı Azamı Jacques de Molay iki yoldaşıyla birlikte yakılırken, idamı izleyen Fransa Kralı IV. Philippe bunun bütün kıtanın çehresini değiştireceğini, Fransa tahtındaki Capet hanedanını dönüşü olmayan bir*

* Tapınak Şövalyeleri idam edildiği sırada olayı birinci elden anlatan kral IV. Philippe'in şansölyelik katiplerinden Geoffroi de Paris, tahminen 1316 yılında yazdığı *Chronique Metrique de Philippe le Bel* adlı kroniğinde Üstad-ı Azam Jacques de Molay'nin son sözlerini bu şekilde aktarmıştır.

yola sokacak olaylar silsilesinin ilk halkası olacağını bilseydi ne düşünürdü? Bu, yüzyıllardır tarihçilerin aklını kurcalayan, ardı arkası kesilmeyen polemik ve spekülasyonlar doğuran bir soru. Keza Molay'nin kehanet dolu sözlerini takip eden bir yıl içinde tarikatın lağvedilmesi ve üyelerinin idamında parmağı olan üç kişinin peş peşe ölümünün yarattığı korku ve heyecan da cabası.

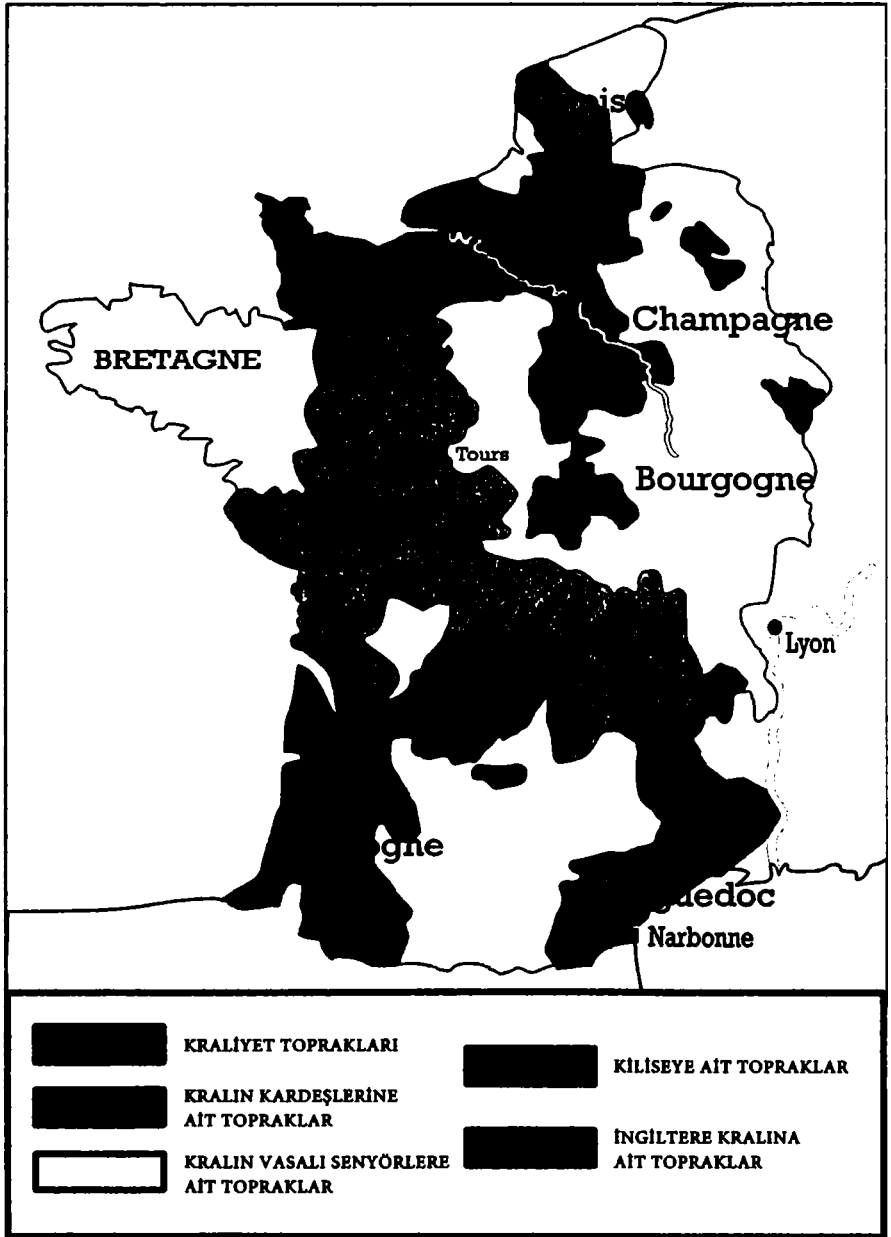
Tapınak Şövalyeleri ve Kral Philippe arasındaki çekişmenin yarattığı esrarın peşine düşen, cevaplar arayan yazarlardan biri de Académie Française üyesi Maurice Druon. 14. yüzyılda kaleme alınmış birincil kaynaklarda ulaştığı cevapları ve her cevabın ortaya çıkardığı yeni soruları eşsiz bir kurguyla *La-netli Krallar* isimli roman serisinde okuyucularıyla paylaşan Druon'u dilimize kazandırmak, Türk okuyucusuna döneme özgü kimi ayrıntıları, hadiseleri, terimleri daha anlaşılır biçimde tercüme edebilmek amacıyla aynı elyazmalarında yazarın ve romanın kahramanlarının ayak izlerini sürmek, büyük bir serüven ve zorlu bir imtihandı. Fransa Krallığı resmi tarihçesi *Grandes Chroniques de France* ve romana konu edilen tarihi olayları, kişileri eserleriyle sonraki yüzyıllara aktaran Jean Froissart, Jean le Bel, Jean de Wavrin, Guillaume de Nangis, Enguerrand de Monstrelet gibi tarihçiler olmasaydı altından kolaylıkla kalkılamayacak bir yolculuktu.

Ortaçağın son dönemeci dönülürken yaşanan değişimin sancılarını, iktidar ve gücün lanetini, elit sınıf arasında dönen entrika ve fesatları, sıradan halkın çile ve sefaletini okurken yazarla birlikte bu zorlu yolculuğa çıktığınıza memnun olmanızı dilerim.

Ahmet Deniz Altunbaş

BİRİNCİ KİTAP

DEMİR KRAL

“Tarih, geçmişte geçen bir romandır.”

Edmond ve Jules de Goncourt

GİRİŞ

On dördüncü yüzyılın başında, efsanevi bir yakışıklılığa sahip Kral IV. Philippe, Fransa'nın mutlak hâkimi olarak hüküm sürüyordu. Krallıktaki soyluların savaşı gururunu kırmış, isyan eden Flamanları dize getirmiş, Akitanya'da İngilizleri mağlup etmiş, hatta zorla Avignon'a getirttiği papayı hizaya sokmuştu. Parlamentoları emri altına almış, devlet şûralarını maaşa bağlamıştı.

Soyunun devamını üç oğluyla garantiye almıştı. Kızı, İngiltere Kralı II. Edward ile evliydi. Vassalları arasında altı kral bulunuyordu ve kurduğu ittifak ağı Rusya'ya dek uzanıyordu.

Elinden hiçbir servet kaçamıyordu. Birbiri ardına Kilise'nin mülkünü vergilendirmiş, Yahudileri ve Lombard bankerleri soymuştu. Hazinesin ihtiyaçlarını karşılamak için parada taşış gitmişti. Bir gün içinde altının gramajı düşmüş, daha değerli hâle gelmişti. Vergiler çok ağırlaşmıştı; polislerin sayısı artmıştı. Ekonomik kriz, yıkım ve kıtlığa yol açıyor, buna mukabil her yerde isyan çıkıyordu. Bu isyanların hepsi darağacında sona erdi. Kralın otoritesi önünde eğilmeyen, diz çökmeyen herkesin akıbeti aynıydı.

Devletin menfaatlerinin diğ er her Şeyden  st n olduğuna inanan soğukkanlı ve acımasız hükümdarın aklında sadece ulus ülküsü vardı. Onun saltanatında Fransa ihtiŐamlıydı ancak Fransızlar mutsuzdu.

Ona başkaldırmaya tek bir g   cesaret edebilmişti: Tapınak Şövalyeleri Tarikatı. Askeri, dini ve mali açıdan devasa boyutlara ulaŐan tarikat, ihtişamını ve zenginliğini, varlığını da deŐifre eden Haçlı Seferleri'ne bor lıydu.

Tapınakçılar'ının serbestliğı, Kral Philippe'i kaygılandırırken muazzam servetleriyse ağızını sulandırmıŐtı. Böylelikle onları tarihte görülmüş en geniş çaplı yargılamaya götürmüş, on beş bin sanığı yargıç karşısına çıkarmıştı. Mahkemede her türlü rezillik görüldü ve dava yedi yıl sürdü.

Hik yemiz yedinci yılın sonunda baŐlıyor.

BİRİNCİ FASIL
LANETLEYİŞ

I

SEVGİSİZ KRALİÇE

Şöminede kor hâline gelmiş közlerin üzerinde koca bir kütük yanıyordu. Kurşunla kaplı, yeşilimsi renkteki vitraylar, mart güneşinden gelen soluk ışığı süzüyordu.

Kraliçe Isabelle, avucu çenesinde, yüksek, meşeden bir tahta oturmuş, sırtını İngiltere'nin simgesi üç aslanla bezenmiş arkalığa yaslamış, gözleri ocaktaki alevlerde, düşüncelere dalmıştı.

Kraliçe yirmi iki yaşındaydı. Altın sarısı saçları, yanlarda iki amfora kulpu gibi uzun örgüler hâlinde bükülmüştü.

Maiyetindeki Fransız hanımların birinden Akitanya Dükü Guillaume'un bir şiirini dinliyordu.

"Hayırla yâd edemem gayrı aşkı

Çünkü biraz bile olsa kalmadı sevdam

Çünkü kalmadı sevmeye değer kimsem..."

Nedimenin şakıyan sesi, kadınların mutlu mesut yaşaması için olabildiğince geniş inşa edilmiş salonda kaybolup gidiyordu.

"Hep böyle karaydı bahtım.

Sevdiğimden yana gülmedi yüzüm,

Artık ne seveceğim ne de..."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bahtsız kraliçe iç çekti.

“Ne kadar dokunaklı sözler,” dedi. “Sanki benim için yazmış. Ah! Zaman çok değişti, Dük Guillaume gibi yüce beyler harp ettikleri kadar şiirle alakadar olmuyorlar, ne yazık. Ne zaman yaşadı demiştin? İki yüz yıl önce mi? Sanki daha dün yazmış gibi bu şiiri.” Ve son dizeleri bir defa da kendisi tekrarladı:

“Hayırla yâd edemem gayrı aşkı

Çünkü biraz bile olsa kalmadı sevdam...”

Bir anlığına düşüncelere daldı.

“Devam edeyim mi, madam?” diye sordu nedime, parmağını süslü sayfanın üzerine koyarak.

“Hayır, canım,” diye yanıtladı kraliçe. “Bugün ruhum yeterince gözyaşı döktü.” Yerinden doğruldu ve sesini değiştirdi:

“Kuzenim Monsenyör Artois, geleceğini haber vermiş. Varrır varmaz buraya gelmesini sağla.”

“Fransa’dan mı geliyor? Demek ki sonunda sevindirici bir haber var, hanımım.”

“Belki oraya giderim... İyi haberler getirdiyse.”

Başka bir nedime aceleyle içeri girdi, yüzü sevinçle aydınlanmıştı. Evlenmeden önceki adı Jeanne de Joinville’di ve İngiltere’nin en güçlü baronlarından biri olan Sir Roger Mortimer’ın karısıydı.

“Madam, madam!” diye heyecanla bağırdı, “oğlunuz konuştu.”

“Öyle mi, madam?” diye yanıtladı kraliçe. “Ne dedi?”

“Elini masaya vurdu, madam ve ‘İstiyorum!’ dedi.”

Isabelle’in güzel yüzünü gurur dolu bir ifade doldurdu.

“Onu bana getirin,” dedi.

Leydi Mortimer koşa koşa çıktı, bir dakika sonra kucağında yuvarlak yüzlü, pembe renkli ve şişman on beş aylık bir bebekle geri döndü, kraliçenin ayaklarının ucuna bıraktı onu. Bebeğe lal renginde, altın sırmalı, bu yaşta bir çocuk için çok ağır bir elbise giydirilmişti.

“Demek öyle, sevgili oğlum, ‘İstiyorum’ demişsiniz,” dedi Isabelle, yanağını okşamak için eğilerek. “Sevdim bu sözü; krallara yaraşır bir kelime.”

Çocuk başını sallayarak ona gülümsüyordu.

“Peki neden öyle söyledi?” diyerek tekrar söze girdi kraliçe.

“Çünkü ona bir parça kek vermeyi reddetmiştim, madam,” diye cevapladı Leydi Mortimer.

Isabelle gülümsedi.

“Mademki konuşmaya başladı, bundan böyle çocuklarda olduğu gibi anlamsız, saçma sapan şeyler konuşulmayacak yanında. ‘Baba’ ya da ‘anne’ demesini istemiyorum, ‘kral’ ve ‘kraliçe’ sözcüklerini öğrensin.”

Sesi otoriter bir tonda çıkıyordu.

“Oğlumun bakımı için neden seni seçtiğimi biliyor musun canım?” diye devam etti. “Dedem Aziz Louis ile haçlı seferine giden Senyör Joinville’in torunlarındansm. Bu çocuğa İngiltere’ye ait olduğu kadar Fransa’ya da ait olduğunu siz öğreteceksiniz.”

Leydi Mortimer eğildi. Tam o anda, Fransız nedimelerden biri girdi, Kont Robert d’Artois’nın gelişini ilan etti.

Kraliçe tahta kurulup arkasına yaslandı, ellerini bir heykel gibi göğsünün üzerinde kavuşturdu. Daima asil ve vakur görünme kaygısını üzerinden hiçbir zaman atamamıştı.

İki yüz librelilik bir adım yeri sarstı.

İçeri giren adam altı ayak boyundaydı; meşe gövdesi gibi kalçaları, gürz gibi yumrukları vardı. İnce deriden yapılmış kırmızı çizmeleri çamur içindeydi; omuzlarından sarkan palto bir yatağı örtmeye yetecek kadar büyüktü. Savaşa gidiyormuş gibi görünmesi için belinde bir hançer olması yeterliydi. Ortaya çıktığı an, etrafındaki her şey zayıf, kırılgan, güçsüz hâle geliyordu. Yuvarlak ve geniş bir çene, kısa bir burun, güçlü bir karnı vardı. Nefes almak için sıradan birinden daha fazla hava çekiyordu içine. Bu dev, yirmi yedi yaşındaydı ama yaşı kaslarının altında kayboluyor ve onu on yıl daha yaşlı gösteriyordu.

Kraliçeye doğru yaklaşırken eldivenlerini çıkardı, dev cüsesinden beklenmeyen bir incelikle diz çöktü ve kalkabileceği söylenmeden ayağa kalktı.

“Ee, sevgili kuzenim,” dedi Isabelle, “deniz yolculuğunuz nasıldı?”

“Korkunçtu, madam, berbat,” diye yanıtladı Robert d’Artois. “Bağırsaklarımı da ruhumu da salladı fırtına. Ecelim geldi sandım, öyle ki Tanrı’ya günah çıkarmaya başlamıştım. Ama o kadar fazlalardı ki daha günahlarımın yarısına geldiğimde yolculuk sona erdi. Dönüş yolculuğu için de yeterince bıraktım.”

Sözlerini bitirdikten sonra salondaki vitrayları titreten bir kahkaha patlattı.

“Ama Tanrı hakkı için,” diye devam etti, “tuzlu sularda yelken açmaktansa ayağımın toprağa basmasını tercih ederim. Sevgili kuzenim, eğer sizin hatırlığınız olmasa ve ivedi haberler getirmesem...”

“Sözümü bitirmeme izin verirsiniz kuzenim,” dedi Isabelle, lafını yarıda keserek.

Çocuğunu gösterdi.

“Oğlum bugün konuşmaya başladı.”

Sonra Leydi Mortimer’e dönerek:

“Büyüklerinin isimlerine alıştırın ve en kısa zamanda büyükbabası Philippe’in Fransa’nın yüce kralı olduğunu öğretin. Yanında Pater Noster duasını ve Ave Maria’yı, Aziz Louis’nin duasını söylemeye başlayın. Bunlar ezbere öğrenmeden önce kalbine nakşedilmesi gereken önemli şeyler.”

Oğlunun eğitimi konusundaki emirlerini yakın akrabalarından birinin yanında anlatmaktan çekinmiyordu. Kont, Aziz Louis’nin kardeşlerinin birinin soyundan geliyordu.

“Bu genç adamı iyi yetiştireceksiniz,” dedi Robert d’Artois.

“Hükümdarlık etmeyi öğrenmek için erken yaş yoktur,” dedi Isabelle. Çocuk, temkinli ve sarsak adımlarla yürümeye çalışıyordu.

“Bizler de vaktiyle böyle miydik?” dedi d’Artois.

“Size bakınca, sevgili kuzenim,” dedi gülümseyerek kraliçe, “hiç çocukluğunuzu hayal edemiyorum.”

Bir an için, Robert d’Artois’yı bebek hâliyle kafasında canlandırmaya çalıştı, bu çam yarmasının zayıf ve çelimsiz hâlini hatırlamaya çabaladı; sonra tekrar oğluna baktı.

Çocuk âdeta minik yumruğuyla bir alev yakalamak ister gibi ellerini şömineye doğru uzatmış, ilerliyordu.

Robert d’Artois araya bacağını koyarak önünü kesti. Hiç korku belirtisi göstermeyen küçük prens, kolları ile zorlukla sarılabildiği kırmızı çizmesini yakaladı ve bacaklarını iki yana açarak oturdu. Bu beklenmedik oyundan hoşlanan dev, bacağını indirip kaldırarak ayağını sallamaya başladı.

“Ah! Lord Edward,” dedi d’Artois, “günün birinde kudretli bir kral olduğunuz zaman, çizmeme oturup atçılık oynadığınızı söylemeye cesaret edebilir miyim?”

“Elbette, sevgili kuzenim, daima yapabilirsiniz, siz hep sadık bir dostumuz oldunuz... Şimdi dilerseniz baş başa kalam,” dedi Isabelle.

“Öyleyse yere geri dönün, efendim,” dedi d’Artois ayağını zemine koyarak.

Fransız nedimeler bitişik odaya çekildiler; kader doğal seyrini izlerse, günün birinde İngiltere’nin kralı olacak çocuğu da yanlarına aldılar.

D’Artois bir an bekledi.

“Eh, madem öyle, madam,” dedi, “oğlunuza verdiğiniz derslerin arasına, Aziz Louis’nin torunu, Navarre Kraliçesi ve gelecekteki Fransa Kraliçesi Marguerite de Bourgogne’un, halkı tarafından Sürtük Marguerite adıyla anılma yolunda olduğunu öğretebilirsiniz.”

“Gerçekten mi?” dedi Isabelle.

“Evet, kuzenim. Ve sadece Marguerite de değil. Bu, diğer iki görümceniz için de geçerli.”

“Jeanne ve Blanche mı?”

“Blanche’tan eminim. Jeanne ise...”

Robert d’Artois, koca eliyle bilmeyorum anlamına gelen bir hareket yaptı.

“Ötekilerden daha kurnaz o, ama en az onlar kadar berbat bir kaltak olduğuna inanmak için geçerli nedenlerim var.”

Üç adım attı ve durdu:

“Üç erkek kardeşiniz de boynuzlanmış, madam, adi birer köylü gibi boynuzlanmışlar!”

Kraliçe yerinden fırladı, yanakları kızarmıştı.

“Bana anlattıklarınız gerçekse, bunu hoş görmeyeceğim. Böyle bir rezaleti, ailemin küçük düşürülmesini asla mazur görmeyeceğim.”

“İnanın, Fransa’nın baronları da mazur görmeyecek.

“Elinizde isim, kanıt var mı?”

D’Artois derin bir nefes aldı.

“Geçen yaz kocanız ile festival için Fransa’ya geldiğinizde, kardeşlerinizle birlikte şövalyelik unvanı alma şerefine nail olmuşum. Bilirsiniz ki bedelsiz şereflerin pazarlığı olmaz. Ta o zaman, size kuşkuvarımdan bahsetmişim ve siz de bana kendinizinkileri anlatmıştınız. Benden gözümü açmamı ve sizi bilgilendirmemi istemiştiniz. Müttfikiniz olarak sözlerimden birini tutmuşum, şimdi de diğerini tutmaya geldim.”

“Yani? Neler öğrendiniz?” diye sabırsızca sordu Isabelle.

“Birincisi, sevgili görümceniz Marguerite’in sandığından bazı mücevherler kayboldu. Bir kadın gizlice mücevherlerini dağıtıyorsa, ya âşığına vermek ya da bir suç ortağı satın almak içindir. Namussuzluğu aşikâr, sizce de öyle değil mi?”

“Kiliseye sadaka verdiğini söyleyebilir.”

“Pek de öyle değil. Malum, bir Lombard tüccarın dükkânında Şam işi bir hançere karşı takas edilen bir toka söz konusuysa, sadaka olarak verilmiş değil örneğin.”

“Bu hançerin kimin kemerine takıldığını öğrendiniz mi peki?”

“Heyhat! Hayır,” diye cevap verdi d’Artois. “Aradım ama izini kaybettim. Bizim güzeller kurnaz. Conches ormanlarında ava çıktığım zaman gördüğüm, arkada bıraktıkları izleri karıştırtıp kaçan geyiklerden bile daha ustalar.”

Isabelle hayal kırıklığıyla yüzünü buruşturdu. Robert d’Artois, kollarını uzatarak sözüne başlamadan onu durdurdu.

“Bekleyin, bekleyin,” diye bağırdı. “Ben iyi bir avcıyım ve avımı kolay kolay elimden kaçırmam. Bizim dürüst, saf, iffetli Marguerite eski Nesle Kulesi’ni, kendi demesine göre dua etmek için ev olarak tuttu. Fakat öyle görünüyor ki dua etmek için bilhassa kardeşiniz Louis de Navarre’ın olmadığı geceleri seçiyor. Ve kulede geç saatlere kadar ışıklar yanıyor. Kuzeni Blanche, bazen de kuzeni Jeanne, ona katılıyor. Anasının gözü kızlar! Eğer birini sorguya çekecek olsalar, hiç zorlanmadan ‘Nasıl? Beni neyle suçluyorsunuz? Ama ötekilerle birlikteydim,’ diyecek. Küçük bir kabahat işleyen kadın kendini savunamaz. Birbirinden beter üç kahpe ise ser verir sır vermez. Ama akıl edemedikleri bir şey var: Louis’nin olmadığı, Nesle Kulesi’nin aydınlatıldığı geceler, kulenin dibinde, normalde o saatte kimselerin olmadığı nehir kenarında haddinden fazla hareketlilik oluyor. Keşişler gibi giyinmeyen erkekler görülüyor. Zaten dua etmeye gelmiş olsalar başka bir kapıdan geçmeleri gerekirdi. Saraydan bu konuda çıt çıkmıyor, ancak insanlar dedikodusunu yapmaya başladılar. Çünkü uşaklar, gevezeliğe efendilerinden önce başlar.”

Söylevini verirken sallanıyor, el kol hareketleri yapıyor, ileri geri yürüyor, yeri titretiyor ve pelerinini savuruyordu. Aşırı güç gösterisi, abartılı jestler Robert d’Artois’nın insanları ikna etmek için kullandığı bir araçtı. Sözcüklerle olduğu kadar kaslarıyla da inandırmaya çalışıyor, görünüşüyle bir bütün olan kaba dili samimi bir inancın kanıtı gibi görünüyordu. Ancak daha yakından bakıldığı zaman, insan kendine tüm bu hareketlerin bir cambazlık, soytarılık gösterisi olup olmadığını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

soruyordu. Gri gözlerinde hesapçı, inatçı bir nefret parlıyordu. Genç kraliçe, peşin hüküm vermeme konusunda dikkatliydi.

“Babamla konuştuğunuz mu?” dedi.

“Benim iyi yürekli kuzenim, Kral Philippe’i benden daha iyi tanıyorsunuz. Kadınların erdemine o kadar inanıyor ki beni dinlemeye razı olması için görümcelerinizi âşıklarıyla yan yana görmesi gerekir. Davayı kaybettiğim günden beri sarayla aram pek hoş değil...”

“Büyük bir haksızlığa uğradığınızı biliyorum, kuzenim; elimde olsaydı bu haksızlığı giderirdim.”

Robert d’Artois, kraliçenin elini yakalayıp dudaklarına götürdü.

“Fakat tam olarak bu dava nedeniyle,” diye usulca devam etti Isabelle, “intikam hissiyle hareket ediyor olamaz mısınız?”

Dev, hızla yerinden doğruldu.

“Tabii ki, madam, intikam için çabalıyorum!”

Karşısındakinin süngüsünü düşüren bir dürüstlikle konuşuyordu. İnsan onu tuzağa düşürdüğünü, suçüstü yakaladığını düşünürken âdeta bir pencere gibi içini tamamen açıyordu.

“Babadan miras kalan Artois kontluğunu elimden alıp teyzem Mahaut de Bourgogne’a verdiler. Ah o kaltak, domuz, geberesice! Etini cüzzam yiyesice, memeleri çürüyesice! Peki, nasıl başardı bunu? Kurnazlıkla, entrikayla, babanızın memurlarının ceplerini rüşvetle doldurarak ve tabii iki sürtük kıızıyla yeğenlerinden birini üç erkek kardeşinizle evlendirerek.”

Teyzesi Burgonya kontesi ile Kral Yakışıklı Philippe arasında geçen hayali konuşmayı taklide başladı.

“Sevgili kralım, akrabam, dostum, küçük kızım Jeanne’i oğlunuz Louis’le evlendirsek, ne dersiniz? Ah, hayır, o size uymaz. Ona Margot’yu daha munasip görürsünüz. Öyleyse Jeanne’i Philippe’e verin, sonra da tatlı Blanchette’imi yakışıklı Charles’inize alın. Birbirlerini nasıl da severler. Ve tabii rahmetli babamdan kalan Artois’ı bana verirseniz, Burgonya kontluğum kızım Jeanne’a kalacak; böylece ikinci oğlunuz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Burgonya'nın palatin kontu olacak ve ileride onu Almanya tahtına oturtabileceksiniz. Yeğenim Robert mi? O köpeğin önüne bir kemik atın gitsin! Conches Şatosu ve Beaumont toprakları o yabaniye yeter.' Nogaret'nin kulağına birkaç dedikodu fısıldar, Marigny'ye çuval çuval hazine gönderirim... Önce birini evlendiririm, sonra ikinciyi, sonra üçüncüyü. Çok geçmeden, kızım olacak küçük sürtükler komplo kurmaya, mektuplaşmaya, kendilerine âşık bulmaya, Fransa tacının tepesine boy-nuz eklemeye başlarlar. Ah! Eğer kızlar kabahatsiz olsalardı içim içimi yerd, madam. Ama beni kazıkladıktan sonra böyle düşkünce davranmalarının bedelini ağır ödeyecekler, annemin yaptıklarının acısını onlardan çıkaracağım.”*

* Artois Kontluğu'nun veraset meselesi Fransa tarihindeki en büyük dramlardan biridir ve kendisine eserin ilk cildi ile ikincisinde sık sık yer bulacaktır. Aziz lakaplı Fransa Kralı 9. Louis, 1237 yılında Artois Kontluğu'nu tımar olarak kardeşi Robert'e bağışladı. I. Robert adıyla ilk Artois kontu olan Robert'in oğlu II. Robert, Conches leydisi Amicie de Courtenay ile evlendi. II. Robert'in iki çocuğu oldu: Philippe, 1298 yılında Furnes Muharebesi'nde aldığı yaralardan ölümlen Mahaut, Burgonya Kontu Otto ile evlendi. II. Robert, oğlu Philippe'ten 4 yıl sonra, 1302'de Courtrai Muharebesi'nde ölünce kontluğun mirası üzerinde hem kahramanımız Philippe'in oğlu III. Robert hem Artois hem de geleneksel yasalarındaki bir hükme istinaden teyzesi Mahaut hak iddia etti. Kral Yakışıklı Philippe 1309'da Mahaut lehine hüküm verdi. Kocasının ölümüyle Burgonya Kontluğu'nun naipliğini üstlenen Mahaut, kızları Jeanne ve Blanche'i Yakışıklı Philippe'in ikinci ve üçüncü oğlu Philippe ve Charles ile evlendirdi. Kral, bu kararı alırken büyük ölçüde Burgonya'nın miras kalacağı Jeanne ile yapılacak evlilik yoluyla kontluğun Fransa tahtına bağlanması menfaatini gözetmişti. Mahaut böylece Artois kontesi oldu. Robert davayı kaybetmeyi kabullenmedi ve yirmi yıl boyunca eşine ender görülür bir kararlılıkla teyzesine davalar, savaşlar açtı. Bu uğurda denemediği yol kalmadı: asılsız ihbarlar, kara çalma, sahte belge, büyü, zehirleme ve siyasi entrika... İleride de göreceğimiz gibi, bu hırs hem Mahaut hem Robert hem İngiltere hem de Fransa için trajik bir şekilde sonuçlandı. Öte yandan Artois'ı krallığın meselelerinden biri hâline getiren Burgonya Hanedanı ile ilgili olarak, okuyucuya o tarihte birbirinden ayrı iki Burgonya olduğunu hatırlatmak isterim: İlki Fransa Krallığı'nın vasal devleti olan Burgonya Dukalığı, ikincisi ise Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun parçası olan Burgonya Kontluğu. Dukalığın başkenti Dijon, kontluğunki ise Dole'ydı. Ünlü Marguerite de Bourgogne, dukalık hanesine; kuzenleri ve eltileri olan Jeanne ve Blanche ise kontluk hanesine mensuptular.

Isabelle, kasırgayı andıran bu retoriği dalgın dalgın dinliyordu. D'Artois ona yaklaştı ve sesini iyice alçaltarak: “Sizden nefret ediyorlar,” dedi.

“Neden bilmiyorum ama ben de en başından beri onlardan hiç hazzetmedim.”

“Hazzetmediniz çünkü kendi sefalarından başka şey düşünmeyen, görev ve sorumluluk bilmeyen birer riyakârdan başka bir şey değiller. Fakat onlar sizden nefret ediyorlar, çünkü sizi kıskanıyorlar.”

“Fakat benim kaderimde kıskanılacak bir şey yok,” dedi Isabelle iç çekerek “ve onların talihi benimkinden yaver gitti.”

“Siz bir kraliçesiniz, madam; asalet ruhunuza ve kanınıza işlemiş. Görümceleriniz taç giyebilir ama asla bu asillığe sahip olamayacaklar. Bu yüzden size daima düşmanca davranacaklar.”

Isabelle başını kaldırıp güzel mavi gözlerini kuzenine dikti ve Artois bu sefer bam telini bulduğunu hissetti. Isabelle artık kesinlikle onun tarafındaydı.

“İsimlerini biliyor musunuz... şu adamların, hani görümcelerimin...”

Kuzeninın konuştuğu kaba dile yabancıydı ve bazı kelimeleri telaffuz edemiyordu.

“İsim olmadan hiçbir şey yapamam,” diye devam etti. “Kim olduklarını bulun, size söz veriyorum, bir bahaneyle Paris’e gittiğim zaman bu ahlaksızlığa son vereceğim. Peki ben size nasıl yardımcı olabilirim? Amcam Valois’ya haber verdiniz mi?”

“Buna çekindim,” diye cevapladı d’Artois. “Monsenyör Valois en sadık hamim ve en yakın dostum; fakat bir kötü huyu var ki ağzında bakla ıslanmıyor. Sırrımızı her yerde ifşa eder, onları erkenden uyandırır. Sonra bu kahpeleri kısıvrak yakalayacağımız yerde, karşımızda rahibe gibi namuslu, iffetli kadınlar bulurduk.”

“Peki ne öneriyorsunuz?”

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“İki şey,” dedi d’Artois. “İlkin, Marguerite’e, bütün gördüklerini anlatacak, bize sadakatle hizmet edecek yeni bir nedime atanmasını sağlayalım. Yakın zamanda dul kalan ve hatırımızın geçtiği Madam de Comminges bunun için biçilmiş kaftan. Bu konuda amcanız Valois’nın yararı dokunabilir. Ona bu isteğinizi bildiren bir mektup yazın. Kardeşiniz Louis üzerindeki nüfuzu büyük, Madame de Comminges’in derhal Hotel de Nesle’e alınmasını sağlayacaktır. Bu sayede orada bir casusumuz olur, harpten anlayan kılıç erbabının dediği gibi, surların içindeki bir casus, dışarıdaki bir ordudan daha etkilidir.”

“Mektubu yazarım, siz götürürsünüz,” dedi Isabelle. “Peki ya sonra?”

“Aynı zamanda, görümcelerinizle aranızdaki güvensizliği gidermek ve güzel hediyeler göndererek gönüllerini almak gerek,” dedi d’Artois. “Hem erkek hem de kadınlara yakışabilecek hediyeler olmalı bunlar. Babanıza veya kocalarına haber salmadan, aranızdaki dostluğun nişanesi olarak gizlice verilmiş hediyeler olsun. Marguerite mücevher sandığını meçhul bir yakışıklı için yağmaladı; ona hiç hesapta olmayan bir hediye gönderip daha sonra attığımız yemi bu sahtekâr herifin üzerinde bulsak, gerçekten büyük talihsizlik olur. Tedbiri elden bırakmaları için onlara fırsat sunalım.”

Isabelle bir an düşündü, sonra ellerini çırpı. İlk Fransız nedime tekrar ortaya çıktı.

“Tatlım,” dedi kraliçe, “bu sabah tüccar Albizzi’nin gönderdiği para kesesini getirir misin lütfen?”

Bu kısa bekleyiş boyunca Robert d’Artois, nihayet çevirdiği dolap ve entrikalardan bir anlığına uzaklaştı ve içinde bulundukları salona, duvarlara boyanmış dini fresklere, gemi gövdesi şeklindeki muazzam ahşap tavana göz gezdirdi. Her şey yeni, hüzünlü ve soğuk görünüyordu. Mobilyalar güzeldi güzel olmasına ama çok azdı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“İnsanın yüzünü güldürmüyor bu yaşadığınız yer, kuzenim,” dedi. “Bir şatodan ziyade katedrale benziyor.”

“Tanrı’ya burasının zindanım olmaması için dua ediyorum,” dedi Isabelle kısık sesle. “Fransa’yı o kadar çok özleyorum ki!”

Fransız nedime, elinde altın ve gümüş sırma işlemeli, fındık büyüklüğünde üç değerli taşla süslenmiş ipek bir para kesesiyle geri döndü.

“Muazzam!” diye bağırdı d’Artois. “İhtiyacımız olan tam da böyle bir şey işte. Kadın mücevheri olamayacak kadar ağır, benim için hafif ama saraydaki gençlerin kemerlerine takmayı düşledikleri türden bir eşya...”

“Tüccar Albizzi’ye aynı keseden iki tane daha yapması için sipariş verin,” dedi Isabelle, “ve bana göndermesini emredin.” Daha sonra, nedime çıkınca ekledi: “Sevgili kuzenim, onları Fransa’ya siz götürebilir misiniz?”

“Elbette, ama hiç kimse benim elimden geçtiğini bilmemeli.”

Dışarıdan bağırışlar ve kahkahalar geliyordu. Robert d’Artois bir pencereye yaklaştı. Avluda bir grup duvar ustası, ağır bir kilit taşı taşıyordu. Kimileri makaraya bağlı bir halatı çekerken, bir iskele üzerine tünemiş ötekiler taş bloku kaldırmak üzere hazırlanıyorlardı, tüm bu çalışma çok neşeli bir havada gerçekleşiyordu.

“Eh!” dedi Robert d’Artois, “Görünüşe göre Kral Edward hâlâ duvarcılığı çok seviyor.”

İşçiler arasında, yaklaşık otuz yaşlarında, dalgalı saçlı, geniş omuzlu ve dar kalçalı, yakışıklı bir adam olan Isabelle’in kocası II. Edward’ı tanıdı. Üzerindeki elbiseler sıra içinde kalmıştı.

“Westmoutiers’i yeniden inşa etmeye on beş yıldan fazla zaman önce başladılar!” dedi Isabelle öfkeyle.

Saraydaki diğerleri gibi Westminster’ı Fransızcadaki hâliyle, Westmoutiers olarak telaffuz ediyordu.

“Altı yıl önce evlendiğim günden beri,” diye devam etti, “mala ve harç içinde yaşıyorum. Bir ay önce yaptıklarını bozup yeniden yapıyorlar. Sevdiği duvarcılık değil, duvarcı ustaları! Ona adıyla hitap edip, Edward diyorlar, alay ediyorlar. O ise nasıl mutlu, şuna bakın!”

Avluda duran II. Edward boynundan tuttuğu genç bir işçiye yaslanırken etrafa emirler yağdırıyordu. Etrafa şüphe çeken bir samimiyet hissi hâkimdi.

“Ben Şövalye Gaveston’dan daha kötüsü olamaz sanıyordum. Bu küstah ve kibirli adam, kocamı parmağında o kadar iyi oynatıyordu ki krallığı fiilen yönetmeye başlamıştı. Edward çeyiz sandığımdaki bütün mücevherleri ona verdi. Ailemizdeki kadınların mücevherlerinin bir şekilde erkeklerin eline geçmesi gelenek hâlini aldı!”

Yakın bir akraba ve dostuna kavuşan Isabelle, üzüntüsünü ve utancını itiraf etmek için vakur duruşunu bir yana bırakmıştı. Gerçekte ise Kral II. Edward’ın kötü alışkanlıkları tüm Avrupa’da biliniyordu.

“Baronlar ve ben geçen yıl Gaveston’u öldürmeyi başardık; kellesini kestirdik ve vücudunu Oxford’daki Dominikan Manastırı’nda çürümeye bıraktık. Ah! Kuzenim, ama gelin görün ki Şövalye Gaveston’u öldürttüğüme bin pişman oldum. Çünkü Edward intikam almak için halk arasından en alçak ve en rezil olanları saraya getirmeye başladı. Londra limanındaki batakhanelerde, haydutlarla birlikte oturuyor, liman işçileriyle güreşip seyislerle yarışıyor. Tertiplemediği turnuvaları görmelisin! Bu süre zarfında, krallığın yönetimini ona yağcılık etmesi ve zevkini yerine getirmesi şartıyla kim isterse eline alıyor. Şu anda gözdesi Despenser baronları, baba Despenser ülkeyi yönetirken oğlu kocama karılık ediyor. Bana gelince, Edward artık bana yaklaşmıyor bile, yatağa benimle girdiğindeyse, o kadar utaniyorum ki tamamen soğuk davranıyorum.”

Yüzünü yere eğdi.

“Eğer kocası onu sevmiyorsa, bir krallığın en mutsuz sakini kraliçedir,” diye ekledi. “Soyun devamını temin etmesi yeter; ondan sonraki hayatı değersiz. Hangi baronun, burjuvanın ya da köylünün karısı çektiklerime dayanabilirdi... Ama ben göğüs germeliyim çünkü kraliçeyim! Krallıktaki en aşağı çamaşırıcı kadın bile benden daha fazla hakka sahip; gelip benden yardım isteyebilir.

“Kuzenim, güzel kuzenim, size yardım etmek istiyorum!” dedi d’Artois tüm şefkatiyle.

“Benim için ne yapabilirsin?” der gibi omuzlarını kaldırdı kraliçe. Yüz yüzelerdi. Kont ellerini uzattı, Isabelle’i dirseklerinden nazikçe tutup mırıldandı:

“Isabelle.”

Kraliçe, ellerini devin kollarına koydu. Öngörmedikleri bir sıkıntıya yakalanmış gibi bakıştılar. D’Artois aniden garip bir şekilde duygulanmış gibiydi, acemi ve utangaç bir çehreye bürünmüştü. Aniden tüm zamanını, bedenini, ömrünü bu kırılğan kraliçeye adamayı istedi. Nasıl ifade edeceğini bilmediği ani ve güçlü bir arzu ile istedi onu. Oysa soylu kadınlar zevkine pek uymazdı ve gönül işlerinde de usta değildi.

“Kusursuzluğun ne olduğunu bilmeyen bir kralın hakir gördüğü güzellik için, diğer erkekler iki dizleri üzerinde Tanrı’ya şükreder. Bu gencecik yaşınızda, bu güzellikle, doğanın bahsettiği zevklerden mahrum kalmanıza gönlüm razı gelir mi? Bu dudaklar hiç öpülmez mi? Bu kollar, bu tatlı vücut. Ah! Bir erkek bulun Isabelle ve o adam ben olayım.”

İçinden geçenleri kabaca ifade etmişti ve belagati de Akitanya Dükü Guillaume’un şiirlerinin yanından bile geçmiyordu. Fakat Isabelle gözlerini onunkilerden ayırmadı. Robert onu ele geçirmiş, azametiyle hükmediyordu. Orman, deri, at ve zırh kokuyordu kont. Çapkın bir erkeğin ne sesine ne de baş döndürücü görüntüsüne sahipti fakat kraliçe yine de baştan çıkmıştı. Derinden nefes alan, kaba saba ve vahşi bir adamdı kont. Isabelle’in ise tek bir isteği vardı: Başını onun göğsüne

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yaslamak ve her şeyi geride bırakıp onunla kaçmak. Amansız susuzluğunu dindirmek. Titriyordu. Ansızın kendini geri atıp kontun kollarından kurtuldu.

“Hayır, Robert,” diye bağırdı, “görümcelerimi ayıpladığım şeyi yapmayacağım. İstemiyorum, yapmamalıyım. Ama ne zaman istediklerimi aklıma getirsem ve reddetsem, kendilerini seven kocaları olan şu sürtükleri hatırlıyorum. Ah! Hayır! Cezaları neyse çekmeliler!”

Mahrum kaldığı şeyler yüzünden suçlulara hücum ediyordu düşünceleri. Dönüp, büyük meşe tahta oturdu. Robert d’Artois peşi sıra geldi.

“Hayır, Robert,” diye tekrarladı, kollarını uzatarak. “Zayıflığımdan faydalanma; beni öfkeliendiriyorsun.”

Güzellik, insanda heybet kadar saygı da uyandırır; dev istemeye istemeye itaat etti.

Ancak geçirdikleri zaman bir daha asla hafızalarından silinmeyecekti.

“Yine de âşık olabilirim, sevebilirim,” dedi Isabelle kendi kendine ve ona yeniden bu güveni verdiği için karşısındaki adama minnet duydu.

“Bütün diyecekleriniz bunlar mıydı, kuzen ve başka haber getirmediğiniz mi?” dedi, kendini toplamak için çaba sarf ediyordu.

Kendi kendine ısrarı sürdürüp sürdürmemesi gerektiğini soran Robert d’Artois’nın cevap vermesi oldukça zaman aldı.

“Evet, madam,” dedi, “amcanız Valois’dan da bir mesajım var.”

Aralarında oluşan yeni bağ, sözlerine başka bir tını katıyor, söylediklerine dikkat edemiyorlardı.

“Tapınakçılar’ın üstad-ı azamı yakında yargılanacak,” diye devam etti d’Artois, “vaftiz babanız Üstad-ı Azam Jacques de Molay’nin idam cezasına çarptırılmasından endişe ediliyor. Monsenyör Valois sizden krala bir mektup yazıp onu affetmesi için ricacı olmanızı istedi.”

Isabelle cevap vermedi. Alışlagelmiş pozuna bürünüp avucunu çenesine yasladı.

“Ona ne kadar benziyorsunuz!” dedi D’Artois.

“Kime?”

“Kral Philippe’e, babanıza...”

Isabelle gözlerini tavana dikti ve dalıp gitti.

“Kral babam her ne karar verdiyse yerindedir,” diye cevap verdi nihayet. “Ailenin onurunu ve şerefini korumak için müdahil olabilirim ama krallığın işlerine karışamam.”

“Jacques de Molay yaşlı bir adam. Geçmişte de asil ve yüce biriydi. Eğer bir kusur işlemişse bile buna çoktan son vermiştir. Sizi vaftiz edenin o olduğunu unutmayın. İnanın bana, büyük bir suç işlenecek ve bunu yine Nogaret ve Marigny’ye borçluyuz! Bu sonradan görme adamlar önce Tapınakçılar’ı devirip hemen ardından asıl hedeflerine, şövalyeler ve yüksek soylulara darbe vuracaklar.”

Kraliçe şaşkına döndü, bu dava onun boyunu aşıyordu.

“Ben bu işe karışamam,” dedi, “yapamam.”

“Biliyorsunuz ki amcanıza borcum büyük; sizden bu mektubu alırsam minnettar olurum. Üstelik merhamet, kadınlara has bir duygu ve kraliçelere yaraşmaz, bu konuda kendinizle övünebilirsiniz. Hiç kimse katı yürekli olduğunuz için sizi kınayamaz; ağızlarının payını verirsiniz. Kendiniz için yapın Isabelle, benim hatırım için.”

Kraliçe gülümsedi.

“Çok ustasınız, kuzen Robert, kurt adam görünümünüzün altında çok akıllı biri var. Peki, istediğiniz mektubu yazacağım, beraberinizde götürebilirsiniz. Ne zaman yola çıkıyorsunuz?”

“Siz mektubu ne zaman yazdırırsanız, kuzenim.”

“Para keseleri, sanırım yarın teslim edilir. Pek yakında.”

Kraliçenin sesinden pişmanlık okunuyordu. Tekrar birbirlerine baktılar ve Isabelle yine kendini rahatsız hissetti.

“Fransa’ya yola çıkmak üzere sizden haberci bekleyeceğim. Elveda, kuzen. Tekrar görüşürüz.”

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

D'Artois müsaade isteyerek çıktı. O gittikten sonra oda kraliçeye tuhaf göründü; kasırganın vurduğu bir vadi gibiydi âdeta. Isabelle gözlerini kapattı ve bir an hareketsiz kaldı.

Milletlerin tarihinde önemli bir rol oynadığı söylenen kişiler, kaderin onlar için ördüğü ağları çoğu zaman görmezden gelirler. 1314 yılının bir mart günü, Westminster Şatosu'nda bu uzun konuşmayı yapan iki kişi, olaylar zinciri sonucunda, Fransa ve İngiltere arasında yüz yıldan fazla sürecek bir savaşı başlatacaklarını asla hayal edemezlerdi.

II

TAPINAKÇILAR'IN HAPSEDİLİŞİ

Duvar güherçileyle kaplıydı. Mahzendeki kemerli salona dumansı, sarımsı bir ışık iniyordu.

Kolları sakallarının altına katlı uyuklayan çelimsiz mahkûm titredi ve kalbi küt küt atarak yerinden fırlayarak uyandı. Mazgaldan sabah sisinin akışını gördü. Kulak kesildi. Uzaktan, zindanın kalın duvarlarının boğmasına rağmen, Paris'teki Saint-Martin, Saint-Merry, Saint-Germain-l'Auxerrois, Saint-Eustache ve Notre-Dame kiliselerinin ve daha uzaktan Courtille, Clignancourt ve Mont-Martre köylerindeki kiliselerden gelen çan sesleri günün ilk komünyon ayinini haber veriyordu.

Mahkûmu rahatsız edebilecek hiçbir ses yoktu. Onu rahatsız eden, her uyandığında kendini içinde bulduğu kaygı hâliydi, tıpkı her uykusunda kâbus görüşü gibi.

Yerden tahta bir kap aldı ve günlerdir yakasını bırakmayan ateşini dindirmek için koca bir yudum su içti. İçtikten sonra suyun durulması için yere bıraktı ve bir aynaya bakar gibi üzerine eğildi. Sudan yansıyan bulanık ve gölgeli aksi, yüz

yaşında birinin yüzüydü. Birkaç dakika hareket etmeden, öylece bekledi, bu belirsiz simada, uzamış sakalda, dişsiz ağzı örten dudaklarda, uzamış burunda eski görünümünden geriye neler kaldığını düşündü.

Sonra yavaşça ayağa kalktı ve kendisini duvara bağlayan zinciri hissedene kadar iki adım attı. Sonra ansızın feryat etmeye başladı:

“Jacques de Molay! Jacques de Molay! Benim adım Jacques de Molay.”

Cevap gelmedi; kimsenin sesini duymayacağını biliyordu. Fakat aklını yitirmemek, bir zamanlar orduları komuta ettiğini, emrinde vilayetler olduğunu, krallara denk bir gücü elinde bulundurduğunu ve bu kara zindanda bile son nefesine dek Tapınak Şövalyeleri’nin üstad-ı azamı olmaya devam edeceğini hatırlaması için adını haykırmaya ihtiyacı vardı.

İşledikleri zulmü artırmak veya belki de alay etmek amacıyla onu Tapmak Şövalyeleri’nin merkezi olan Hotel du Temple’ın büyük kulesinde, bodrumdaki bir zindana kapatmışlardı.

“Bu kuleyi ben yeniletmıştım!” diye öfkeyle mırıldanan üstad-ı azam, yumruğuyla duvara vurdu ve tam da o an çılgılığı basıverdi. Başparmağını işkenceyle ezdiklerini unutmuştu. Peki bedenindeki yaraların, acıların kaynağı neresiydi? Uzuvlarına yeterince kan gitmiyor, *brodequin** işkencesine yatırdıkları için korkunç kramplar yaşıyordu. İşkenceciler, meşe kalaslarla sıkıştırdıkları bacaklarının arasına tokmakla takoz çakarken, krallık mühürdarı Guillaume de Nogaret soğuk ve ısrarcı bir sesle itiraf etmeye zorlamıştı onu. Ama neyi itiraf edecekti? Bayılmıştı.

* Ortaçağda yaygın bir işkence metodu. Geniş bir sandalyeye oturtulan kurbanın bacakları dışarıdan ve içeriden sıkıca bağlanan ahşap levhalarla sabitlendikten sonra iki bacağın iç kısmındaki levhalar arasına tokmakla takozlar çakılıp kemiklerin kırılarak yerlerinden fırlaması sağlanır, kimi zaman maruz kaldığı basınçla kemik iliği dahi açığa çıkardı.

Kir, rutubet ve kötü beslenme, yara bere içindeki vücudu üzerinde etkisini göstermişti.

Ancak katlandığı tüm işkenceler arasında en korkuncu, kesinlikle germeydi. Sağ ayağına doksan kiloluk bir ağırlık asılıyken makaraya bağlı halatlarla tavana kaldırmışlardı onu. Ve bir de Guillaume de Nogaret'nin uğursuz sesi vardı: "Artık itiraf edin efendim..." O, inkârı sürdürdükçe daha hızlı ve daha sertçe kaldırıyorlardı. Uzuvarının parçalandığını, eklemlerinin ayrıldığını, karnının, göğsünün patladığını hissettiğinde nihayet çığlık çığlığa itiraf etti, evet, her şeyi, bütün suçlamaları, dünyadaki tüm suçları itiraf etti. Evet, Tapınakçılar aralarında fiili livata işliyorlardı; evet, tarikata girmek için haça tükürmek zorunluydu; evet, kedi başlı bir puta tapıyorlardı; evet, sihirle, büyücülükle iştigal ediyor, Şeytan'a ibadet ediyorlardı; evet, papa ve krala karşı bir komplo kurmuşlardı. Başka ne vardı?

Jacques de Molay tüm bunlara rağmen nasıl hayatta kalabildiğini sordu kendine. Kuşkusuz, işkence öyle ölçülü yapılıyordu ki asla ölecek raddeye gelmiyordu, öte yandan silah kullanmak ve harp etmek için eğitilmiş yaşlı bir şövalyenin gösterdiği direnç epey yüksekti.

Diz çöktü, bakışlarını penceredeki ışık huzmesine çevirdi.

"Tanrım," dedi, "neden ruhumu vücudumdan zayıf yarat-tın? Tarikatımızı yönetmeye nasıl layık olurum? Düşkünlük göstermeme izin verme, beni bağışla Tanrım, deliliğe düşmek-ten koru. Artık dayanamıyorum, nasıl göğüs gereceğimi bile-miyorum."

Yedi yıldır burada zincire vurulu hâldeydi, yalnızca sürük-lene sürüklene sorgu komisyonlarının huzuruna çıktığında gün yüzü görüyor, onda da hâkimlerin ve ilahiyatçıların bas-kılarına maruz kalıyordu. En çok aklını kaçırmaktan korku-yordu. Zaman kavramını çoktan yitirmişti. Kafasını dağıtmak için her gece ekmek kırıntılarını yemeye gelen birkaç fareyi evcilleştirmeye çalışıyordu. Sinirden ağlıyor, şiddet dürtüsüne kapılıyor, kendinden geçercesine hiddetleniyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

“Hepsi geberecek, hepsi,” diye tekrarladı kendi kendine.

Kimdi geberecek olan? Clemens, Guillaume, Philippe. Papa, kralın mühürdarı, kral. Öleceklerdi, nasıl olacağını bilmiyordu Molay ama onları, suçlarının cezasını çekerek acılar içinde kıvrınacakları bir ölümün beklediğinden emindi. Ve durmadan bu üç tiksindirici ismi sayılıyordu.

Üstad-ı azam, dizlerinin üstünde ve yüzü pencereye dönük, mırıldandı:

“Şükürler olsun sana Tanrım, içimdeki nefreti canlı tuttuğun için. Beni hâlâ ayakta tutan tek güç bu.”

Zorlukla ayağa kalktı ve hem sandalye hem de yatak olarak kullandığı duvara bitişik taş banka gitti.

Bunların olacağını kim bilebilirdi ki? Düşünceleri onu elli yıl öncesine, büyük serüvenlere atılmak için Jura Dağları'nın eteklerinden aşağı indiği gençliğine götürdü.

O zamanlar bütün soylu öğrenciler gibi o da Tapınakçılar'ın üniforması olan, üzeri kırmızı haç işlemeli, uzun, beyaz pelerini giymeyi hayal ediyordu. Tapınakçılar'ın sadece adının duyulması bile o zamanlar egzotik Doğu ülkelerini ve destanları, masmavi denizlerde yelkenleri dalgalanan gemileri, çöllerde dörtlü hücuma geçmeyi, Arabistan'ın hazinelerini, fidye alınan esirleri, zapt edilen ve yağmalanan şehirleri, devasa kaleleri çağrışıyordu. Hatta Tapınakçılar'ın meçhul kıtalara yelken açtıkları gizli limanları olduğu bile söyleniyordu.* Jacques de

* Kudüs Tapınak Şövalyeleri Tarikatı, Filistin'deki mukaddes toprakların güvenliğini sağlamak ve Hristiyan hacıları korumak amacıyla 1128 yılında kuruldu. Aziz Bernard'dan örnek aldıkları, şövalyelere bekâret, yoksulluk ve mutlak itaati zorunlu koştan kuralları çok katıydı. Tapmak Şövalyeleri “kadınların yüzüne bakmaz, genç kızları, dulları, bakireleri, annelerini, kız kardeşlerini, teyzelerini ya da başka bir kadını öpemezlerdi.” Savaş meydanında sayıca bire karşı üç az olsalar bile er meydanından kaçmazlar, esaretten kurtulmak için fidye ödemezlerdi. Avlandıklarında sadece aslan avlarıydı. Zamanının en iyi örgütlenmiş askeri gücü olan bu yarı keşiş yarı askerler, Haçlı ordularını oluşturan, genellikle düzensiz gruplara destek görevi görürlerdi. Tüm taarruzlarda öncü kolunu, ricatlarda artçı kolunu oluşturan şövalyeler, hükümdarların beceriksizliği veya aralarındaki çekişmeden kaynaklanan yenilgilerle dolu bu çalkantılı yıllarda, iki asır boyunca savaş alanlarında yirmi binden fazla üyesini kaybetmişti. Tarikatın büyüklüğüyle
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Molay düşlerini gerçekleştirmişti; uzaklara yelken açmış, harp etmiş ve ömrünü kalelerde geçirmişti; baharat ve tütsü kokan sokaklarda başı dik, gururla yürümüş, etekleri altın mahmuzlarına dek dökülen gösterişli bir pelerin giymişti.

Tarikat hiyerarşisinde umduğunun bile ötesinde mertebelere yükselmiş, nihayet biraderleri tarafından Fransa ve Doğu'nun üstad-ı azamı mevkiine seçilerek on beş bin şövalyenin başına getirilmişti.

kıyaslandığında oldukça ciddi bir rakamdı bu. Bununla birlikte, haçlı seferlerinin sonuna doğru onlar da bazı önemli stratejik hatalar yapmışlardı.

Tapınak Şövalyeleri daima iyi idarecilik yapmışlardı. Onlara ne zaman ihtiyaç olsa, Avrupa'nın altınları kasalarına akardı. Bazı vilayetlerin tamamını ellerine geçirmişlerdi. Yüz yıl boyunca, Konstantinopolis'teki Latin Krallığı'nın fiili yönetimini onlar sağladılar. Vergi, haraç ve para ödemedi dünyayı dolaşıyorlar, yalnızca papaya hesap veriyorlardı. Avrupa ve Ortadoğu'nun her yerinde merkezleri vardı, ancak örgütün merkezi Paris'teydi. Olayların gelişimi onları büyük bir banka olmaya itmişti. Müşterileri arasında Papalık ve Avrupa'nın başlıca hükümdarları bulunuyordu. Teminat karşılığı borç veriyorlar ve esirlerin fidyelerini topluyorlardı. İmparator Baudouin, Gerçek Haç'ı onlara teminat olarak vermişti. Keşifler, fetihler ve biriktirdikleri servet, Tapınak Şövalyeleri tarihindeki her şey gibi ölçüsüzdü ve tarikatın lağvedilmesinde bir koz olarak kullanılmıştı. Sadece 1307 yılındaki sorgu metnini içeren parşömen bile 22 metre uzunlukta idi. Bu sıradışı davadan bu yana, tartışmalar hiç son bulmadı; kimi tarihçiler sanıklara karşı kimileri de Kral Philippe'e karşı durdular. Tapınak Şövalyeleri aleyhindeki suçlamaların büyük ölçüde abartılı veya yalan olduğuna dair hiçbir şüphe yoktur; ancak fikri yapılarında dogmatik sapmaların var olduğu da şüphe götürmez bir gerçektir. Doğu ülkelerinde uzun süre kalmaları, onları Hristiyanlığın ilk dönemlerinde görülen bazı ritüeller, savaştıkları İslam dini ve hatta eski Mısır'ın ezoterik gelenekleri ile etkileşime sokmuştu. Tarikata inisiyasyon törenleri, Ortaçağ engizisyonunda sık görülür şekilde putperestlik, şeytana tapma ve büyücülük ile ilişkilendirilmişti. Tapınakçılar Tarikatı'nın, resmen dağıtılmasından hemen sonra uluslararası bir gizli cemiyet şeklinde yeniden yapılandırıldığı ve 18. yüzyıla kadar gizli üstad-ı azamların isimlerinin olduğu bilinmektedir. Tapınakçılar bugün hâlâ var olan bir kurum olan Kompanyonaj Dernekleri'nin de kaynağıdır. Merkezine uzak şubelerinde Hristiyan işçilere ihtiyaç vardı. Tarikat, bu işçileri teşkilatlandırmış ve "ödev" denen bir tüzük getirmişti. Kılıç kuşanmayan bu işçiler beyaz giyinirler, Haçlı Seferleri'ne çıkarlar ve Ortadoğu boyunca mimaride Haçlı Yapısı denen muhkem kaleleri inşa ederlerdi. Bu işçiler Doğu'da antikçağdan miras kalan ve Batı'da Gotik kiliseleri inşa etmekte kullandıkları çok sayıda eski yöntem öğrendiler. Paris'te, kompanyonlar ya beş yüz yıl boyunca tarikata katılan işçilerin merkezi olan ve tanınan imtiyazlardan yararlanan Tapınak mahallesinde ya da komşu mahallede yaşarlardı. Kompanyonaj Dernekleri sayesinde Tapınakçılar Tarikatı, Masonluğun kökenini oluşturmuştur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ve tüm bunlar, bu rutubetli, terk edilmiş mahzende sona ermişti. Kader onu en yükseklerle kadar çıkardıktan sonra dibe göndermişti.

Jacques de Molay, zincirindeki halkalardan biriyle duvardaki sıvaya belli belirsiz çizgilerle “Kudüs” yazarken, uzaktaki merdivenlerden hücrelerine yaklaşan zırh seslerini işitti.

Korku yine bedenini kapladı ama bu sefer daha kararlıydı.

Kapı gıcırdayarak açıldı; Molay, gardiyanın arkasında, deri giysiler içinde, ellerinde mızraklarla dört okçu gördü. Ağzlarından çıkan buhar yüzlerinde beyaz çiçekler gibi açıyordu.

“Sizin için geldik efendim,” dedi içlerinden biri.

Molay ağzını açmadan yerinden doğruldu. Gardiyan yaklaştı, büyük bir çekiç ve keskiyle mahkûmun ayak bileklerindeki zincirin duvara tutturulduğu demir bilezikleri bağlayan perçinleri kırdı.

Mahkûm artık grimsi, lime lime bir çaputtan başka bir şey olmayan pelerinini çıplak omuzlarına attı. Prangalardan ağırlaşmış ayaklarıyla kulenin merdivenlerini çıkan, bitkin, şaşkın ve ihtiyar mahkûmda, bir zamanlar Kıbrıs’ta tüm Doğu Hıristiyanlarına liderlik ettiği günlerden kalma azametli bir hâl vardı.

“Tanrım, bana güç ver,” diye mırıldandı. “Bana biraz güç ver.” Ve bu gücü bulmak için üç düşmanın ismini içinden tekrarladı: “Clemens, Guillaume, Philippe.”

Sis, tapınağın geniş avlusunu doldurmuştu, yapının etrafını çevreleyen surlardaki kulelerin tepesini kaplıyor, mazgalı si-perlerin arasından akarak tarikat kilisesinin kulesini gizliyordu.

Tepeden tırnağa zırhlar içinde yüz kadar asker büyük, üstü açık, kare şeklinde bir arabayı çevrelemişti.

Duvarların ötesinde, Paris’in uğultusu duyuluyor ve bir atın iç burkan kişnemesi yükseliyordu.

Avlunun ortasında, tüm idamlara katılan, mahkûmları mahkemeye ve işkenceye götürmek üzere nezaret eden kraliyet

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

okçularının komutanı Alain de Pareilles, yüzünde sıkılğan bir ifadeyle, ağır ağır yürüyordu. Çelik rengi saçları köşeli alnına bukle bukle dökülüyordu. Üzerine zincir zırh giymiş, beline kılıcını kuşanmış, miğferini koluyla gövdesinin arasına sıkıştırmıştı.

Üstad-ı azamın çıktığını duyunca döndü, mahkûmun beti benzi atmış yüzünü gördü.

Genelde, sorgulamalara böyle büyük bir kortej hâlinde gidilmezdi; ne at arabasına ne de bütün bu silahlı muhafızlara gerek olurdu. Kralın hizmetindeki birkaç asker, çoğu kez akşam karanlığında, Seine Nehri'nin diğer tarafına kayıkla geçirmek için sanıkları almaya gelirdi.

"E, hüküm verildi mi?" diye sordu Molay okçuların komutanına.

"Verildi, efendim," diye yanıtladı.

"Netice nedir, evladım?" dedi Molay, bir an tereddüt ettikten sonra. "Ne karar verdiler?"

"Bilmiyorum messire; bana sadece sizi Notre-Dame'a götürme emri verildi."

Bir sessizlik oldu, sonra Jacques de Molay tekrar söze girdi:

"Bugün günlerden ne?"

"Saint-Grégoire Yortusu'ndan sonraki pazartesi."

Günlerden 18 Mart'tı, 18 Mart 1314.[†]

* (Fr.) Beyim. Eski Fransızcada düşük mertebedeki soylular ve asalet unvanı olmayanlara hitaben kullanılan bu terimi ve benzerlerini eserin orijinalliğini korumak amacıyla aynen bırakmayı uygun gördük. Aynı şekilde İtalyanlar için *Messer* unvanı da orijinal formuyla bırakılmıştır. *Signor* ise "sinyor" olarak dilimize geçtiğinden eserde bu şekilde kullanılacaktır. Yüksek derecedeki soylulara ve din adamlarına hitaben kullanılan *Monseigneur* unvanı, Monsenyör şeklinde dilimize geçtiğinden eserde bu biçimiyle kullanılacaktır. (ç.n.)

† Ortaçağda kullanılan tarihlendirme, bugün kullanılanla aynı değildi ve ayrıca ülkeden ülkeye değişiklik gösterirdi. Almanya, İsviçre, İspanya ve Portekiz'de resmi yıl Noel Günü'nde başlardı; Venedik'te 1 Mart'ta; İngiltere'de 25 Mart'ta; Roma'da bazen 25 Ocak'ta ve bazen 25 Mart'ta; Rusya'da bahar gündönümünde. Fransa'da yılın başlangıcı Paskalya Günü'ydü. Buna "Paskalya Takvimi", "Fransız Takvimi" veya "Eski Takvim" denirdi. Her yıl günü değişen bir bayramı takvimin başlangıç noktası sayma geleneği yüzünden, bir yıl üç yüz otuz ila dört yüz

“Beni idam etmeye mi götürüyorlar?” diye kendine sordu Molay.

Kulenin kapısı tekrar açıldı ve gardiyanlar eşliğinde diğer üç mahkûm daha çıktı: Umumi müfettiş, Normandiya başyargıcı, Akitanya kumandanı.

Saçları ağarmış, sakalları gürleşmiş, pelerinlerinin altındaki gövdeleri cızlaşmış mahkûmlar bir an hareketsiz kaldılar, ışığı görünce kör olan gece kuşları gibi gözlerini kırptırdılar.

Ayakları prangalarına dolanarak üstad-ı azama doğru koşup onu ilk kucaklayan Normandiya Başyargıcı Geoffroy de Charnay oldu. İki adam arasında uzun yıllar öncesine dayanan bir dostluk vardı; Jacques de Molay, Charnay’den on yaş büyüktü ve onu halefi olarak görüyordu.

Charnay’in alnında geçmişteki bir muharebeden yadigâr derin bir yara izi vardı, miğferini delip geçen kılıcın kırıdığı burnu yamuk kalmıştı. Yüzünde geçmiş savaşların izlerini taşıyan bu kaba saba adam, gözyaşlarını gizlemek için alnını üstad-ı azamın omzuna bastırdı.

“Cesaret, kardeşim, cesaret,” dedi Molay, ona sarılarak. “Cesaret, kardeşlerim,” diye tekrarladı ve sonra diğer iki kader arkadaşını kucakladı.

Bir gardiyan yaklaştı.

“Prangalarınızı çözdürme hakkınız var beylerim,” dedi. Üstad-ı azam, acı ve bıkkın bir jestle ellerini iki yana açtı.

“Tek metelik param yok,” diye yanıtladı.

güne tekabül edebilirdi. Bazı yıllarda biri başında diğeri sonunda olmak üzere iki ilkbahar olurdu. Bu eski takvim sonu gelmeyen karışıklıklara yol açar ve kesin bir tarih tespitinde büyük zorluklar çıkarırdı. Eski takvime göre Tapınakçılar’ın yargılanması, 1313 Paskalya gününe denk gelmişti, gerçekteyse 7 Nisan 1314 tarihine denk gelmektedir. Takvim yılının başlangıcı ancak Valois hanedanının son kralı IX. Charles zamanında, 1564 yılı Aralık ayında, Ocak ayının ilk günü olarak belirlendi. Yeni Takvimi Rusya 1725’te, İngiltere 1752’de, Venedik ise Napoléon Bonaparte’in işgali sırasında kabul etti. Bu eserde verilen tarihler yeni takvime göre ayarlanmıştır.

Tapınakçılar, zindandan her çıkışlarında ayaklarındaki prangaları çözdürmek için bir denier* ödemek zorundaydılar. Kendilerine günlük tahsis edilen 1 metelik para; ağza sürülmeyen yemeklerine, gardiyanların getirdiği hasırlara ve çamaşırlarının yıkanmasına ancak yetiyordu. Tam da Nogaret'den beklenecek bir zalimlik daha! Henüz zanlılardı, hükümlü değil; geçimlerini sağlamak için bir bakım maaşına hakları vardı, ancak bu maaş sekiz günün dördünü oruç tutarak geçirecekleri şekilde hesaplamıyordu. Böylelikle taştta uyuyor ve kir pasak içinde çürüyorlardı.

Geoffroy de Charnay, kemerine asılı eski deri keseden kalan son iki denier çıkardı ve bir tanesi kendisinin, diğeri de üstad-ı azamın prangalarının karşılığı yere attı.

“Kardeşim!” dedi Jacques de Molay itiraz ederek.

“Şimdi kullanmazsam, başka zaman ne işime yarardı...” diye cevap verdi Charnay. “Kabul edin kardeşim; asıl benim hakkım yok.”

“Prangalarımızı çözdürmeleri hayra alamet,” dedi umumi müfettiş. “Belki de papa bağışlanmamıza karar vermiştir.”

Ağzında kalan dişler kırıldığından sesi peltek çıkıyordu, elleri şişmiş ve titriyordu.

Üstad-ı azam omuz silkti ve yan yana dizilmiş yüz okçuyu gösterdi.

“Ölmeye hazırlanalım kardeşim,” diye yanıtladı.

“Bakin, bana ne yaptıklarını görün,” diye bağırdı Akitanya kumandanı, kolunu kaldırarak.

“Hepimize işkence ettiler,” dedi üstad-ı azam.

Çektiği işkenceleri her hatırladığında yaptığı gibi uzaklara daldı. Pes etmiş, sahte itirafnamenin altını imzalamıştı, kendini asla bağışlamayacaktı.

* Denier, Ortaçağda Fransa ve Kudüs Krallığı'nda kullanılan ve Antik Roma'daki Denarius örnek alınarak basılan para. Müslüman toplumlardaki karşılığı Dinar'dır. (ç.n.)

Gözlerini, Tapınakçılar'ın kudretinin merkezi ve sembolü olan devasa surlarda gezdirdi.

Son defa... diye düşündü.

Zindanı, kilisesi, sarayı, evleri, avluları ve meyve bahçeleriyle Paris'in ortasında apayrı bir şehir olan bu müthiş yapıyı son defa doya doya izledi.*

Tapınak Şövalyeleri iki yüzyıl boyunca burada yaşamış, dua etmiş, uyumuş, yargılanmış, sayılmış, uzaklara düzenleyecekleri seferlere karar vermişlerdi; Fransa Krallığı'nın hazinesi onlara emanet edilmiş, uzun zaman krallığın hazinesini onlar çekip çevirmişti. Ve Aziz Louis'nin felaketle sonuçlanan seferinden, Filistin ve Kıbrıs kaybedildikten sonra şövalye yamaklarını, altınla yüklü katırlarını, Arap atlarını, zenci kölelerini peşlerine takıp yine buraya dönmüşlerdi.

Jacques de Molay, mağlup ama mağrur bir edayla dönüşlerini gözünde canlandırıyordu.

Artık varlığımız gereksiz hâle gelmişti ve bundan haberimiz yoktu, diye düşündü üstad-ı azam. Hep yeni Haçlı Seferleri'nden, yeni fetihlerden bahsediyorduk... Belki de artık hakkımız olmadığı hâlde büyükeniyor ve ayrıcalıklı yaşıyorduk.

Hristiyanlığın daimi askerleri, kilisenin ve kralların en güçlü bankacıları olmuşlardı. Alacaklı olduklarının sayısı arttıkça düşmanlarının sayısı da katlanmıştı.

Ah! Kral çok ustaca bir hamle yapmıştı! Her şey Kral Yakışıklı Philippe'in, üstad-ı azam olmak niyetiyle tarikata girmek istediği gün başlamıştı. Tarikat Meclisi bu talebi soğuk bir şekilde reddetmiş, itiraz hakkı da tanımamıştı.

"Acaba ben mi haksızdım?" diye belki yüzüncü defa kendine sordu Jacques de Molay. "Kıskanıp yetkilerimi vermek mi istemedim? Ama hayır, başka türlü hareket edemezdim."

* Tapınakçılar Binası; müstemilatları, bahçeleri ve tüm komşu sokakları, günümüze dek gelen Tapınak Mahallesi'ni oluştururdu. Jacques de Molay'nin hapsedildiği büyük kule, dört buçuk yüzyıl sonra gerçekleşen Fransız İhtilali'nde hapsedilen Kral XVI. Louis'ye ev sahipliği yapacaktı. Kral Louis, kuleden ancak giyotine gönderildiğinde çıkabilmişti. Bu kule, 1811'de yıkılmıştır.

Kurallarımız katiydi ve tarikatımıza başka bir egemen hükümdar kabul etmemizi yasaklıyordu.”

Kral Philippe, bu saygısızlığı asla unutmamıştı. Kurnazca davranarak Jacques de Molay’yi ihsanlara, dostluğa boğmaya devam etmişti. Üstad-ı azam, kralın çocuklarından birinin vaf-tiz babalığını yapmış, krallığın dayanağı hâline gelmişti.

Ancak çok geçmeden kral bir ferman çıkarmış, kraliyet ha-zinesini Tapınakçılar Kulesi’nden Louvre Kulesi’ne taşıtmıştı. Aynı zamanda Tapınakçılar’a karşı derinden, zehirli bir kara-lama kampanyası başlamıştı. Halka açık yerlerde ve pazarlar-da tahıl fiyatları üzerinde spekülasyon yaptıkları, kıtlıklardan sorumlu oldukları, İsa’nın Kabri’ni putperestlerin elinden al-maktan çok zenginliklerine daha da zenginlik katmayı düşün-dükleri söyleniyordu. Bütün askerler gibi kaba saba bir dille konuştukları için küfür günahı işlemekle suçlanıyorlardı. “Bir Tapınakçı gibi küfür etmek” deyimini yaygın olarak kullanılı-yordu. Küfürden sapkınlığa giden yol kısaydı. Doğadışı âdetler edindikleri ve zenci kölelerinin büyücü olduğu söyleniyordu.

“Elbette, biraderlerimizin hepsi aziz gibi yaşamıyordu ve tembellik, uyuşukluk etkisini gösteriyordu.”

Bilhassa tarikata kabul törenleri sırasında çırakların İsa’yi reddetmeye, Haç’a tükürmeye ve edep dışı şeyler yapmaya zorlandıkları dedikodusu almış yürümüştü.

Philippe, bu söylentilere son verme bahanesiyle, Tarikat’ın onurunu kurtarmak için üstad-ı azama bir soruşturma açmak teklifinde bulundu.

Ben de kabul ettim... diye düşündü Molay. Korkunç bir tu-zağa düştüm, aldatıldım.

1307 yılının Ekim ayı... Ah! Molay o günü hatırlıyordu. “Ayn 13’ü, cuma günüydü. Daha bir gün öncesinde bana sa-rılmış, beni kardeşim diye çağırmıştı, baldızı Konstantinopolis imparatoriçesinin cenazesine beni şeref konuğu olarak davet etmişti.”

13 Ekim 1307 Cuma günü, Kral Philippe, önceden hazır-lanmış devasa bir polis kordonu eşliğinde, engizisyon adına

Fransa'daki tüm Tapınakçılar'ı sapkınlık suçlamasıyla şafak vakti tutuklatmıştı. Mühürdarı Nogaret, Jacques de Molay'yi ve ana binadaki yüz kırk şövalyesini tutuklamaya bizzat gelmişti.

Okuduğu ferman, üstad-ı azamın yerinden zıplamasına neden olmuştu. Okçular etrafı sarmıştı. Alain de Pareilles miğferini takmıştı; bir asker atının dizginlerini tutuyor ve üzengiye basmasına yardım ediyordu.

“Gidelim,” dedi üstad-ı azam.

Mahkûmlar araya doğru itildiler. Önce Molay bindi. Türkleri Saint-Jean-d'Acre Kalesi'nde geri püskürten Akitanya kumandanı şaşkınlıktan taş kesilmişti. Onu arabaya çekerek bindirmeleri gerekti. Umumi Müfettiş durmadan dudaklarını oynatıyordu. Geoffroy de Charnay arabaya girdiği zaman ahırların olduğu taraftan görünmez bir köpek havlamaya başladı.

Sonra, dört at tarafından çekilen araba sarsıldı. Cümle kapısı açıldı ve büyük bir feryat yükseldi. Yüzlerce kişi, Tapınakçılar Mahallesi'nin ve çevre mahallelerin tüm sakinleri duvarla kapı arasında sıkışmıştı. Öndeki okçular ellerindeki sopalarla yolu açmak zorunda kaldılar.

“Kralın adamlarına yol açın!” diye bağırdı okçular.

Atının üstünde, hissiz ve sıkılmış bir ifadeyle etrafa bakan Alain de Pareilles, kargaşayı kontrol altına almaya çalışıyordu.

Ancak Tapınakçılar belirince, uğultu bir anda kesildi. Terkerlerin birbirine çarpmasıyla arabada bir o yana bir bu yana savrulan bu dört yaşlı, cılız adamı gören Parislilerin içi cız etmiş, kalabalık bir anda suspus kesilmişti.

Sonra haykırışlar yükselmeye başladı: “Ölüm! Sapkınlara ölüm!” Ses, kalabalığa öfkelenen kralın askerlerinden geliyordu. Bunun üzerine, daima güçlünün yanında saf tutan ve canı tehlikede olan kendisi değilse ortalığı birbirine katmaya hazır kişiler tantanayı devam ettirdiler:

“Ölüm!”

“Soyguncular!”

“Putperestler!”

“Bakın şunlara, artık o mağrur hâllerinden hiç eser kalmamış putperestlerin! Öldürün hepsini!”

Hakaretler, alaylar, tehditler kortej boyunca yükseldi. Ancak cılız bir öfkeydi bu. Kalabalığın büyük kısmı sessizliğini koruyordu ve temkinli olmalarına rağmen sessizlikleri manidardı.

Çünkü yedi yıl boyunca halkın hisleri değişmişti. Davanın nasıl yürütüldüğünden haberleri vardı. Kiliselerin kapısında, tarikatçıların işkence gördükten sonra ayaklarından fırlamış kemikleri yoldan geçenlere gösterdiği görülmüştü. Fransa’nın öteki şehirlerinde, düzinelerce şövalyenin kazıkta yakılmasını izlemişlerdi. Bazı kilise kurullarının sanıkları mahkûm etmeyi reddettiğinden, bu tatsız görevi yerine getirmek için başvekil Marigny’nin kardeşi gibi başka piskoposların görevlendirilmesinin gerektiğinden haberdardı halk. Papa V. Clemens’in sadece mevkiini krala borçlu olduğu için olan bitene iradesi dışında göz yumduğu, selefi Papa Boniface ile aynı kaderi paylaşmaktan korktuğu söyleniyordu. Üstelik geçen yedi yılda, buğday bollaşmamıştı, ekmek hâlâ ateş pahasıydı ve bunların Tapınak Şövalyeleri’nin kabahati olmadığını itiraf ediyordu insanlar...

Sadıklarında oklar, omuzlarında mızraklarla yirmi beş okçu arabanın önünde yürüyordu, her iki yanda yirmi beşer okçu daha korteji tamamlıyordu.

Ah! Keşke vücudumuzda biraz daha derman olsaydı! diye geçirdi içinden üstad-ı azam. Yirmi yaşında olsaydı bir askerin üzerine atlar, mızrağını elinden alıp kaçmaya çalışır ya da ölene kadar vuruşurdu.

Arkasında, umumi müfettiş kırık dişlerinin arasından mırıldanıyordu:

“Mahkûm etmezler bizi. Bizi idam edeceklerine inanmıyorum. Artık tehlikeli değiliz.”

Şaşkınlığı üzerinden atan Akitanya kumandanı araya girdi:

“Dışarı çıkmak iyi geldi; temiz hava almak ne güzelmiş. Öyle değil mi, kardeşim?”

Normandiya başyargıcı, üstad-ı azamın koluna dokundu.

“Yüce biraderim,” dedi alçak sesle, “kalabalıkta ağlayan insanları ve haç çıkaranları görüyorum. Çilemizde yalnız değiliz artık.”

“Bu insanlar bizim için ah vah edebilir, fakat bizi kurtarmak için ellerinden bir şey gelmez,” dedi Jacques de Molay. “Ben başkalarına bakıyorum.”

Başyargıç, üstad-ı azamın çılgınca bel bağladığı umudu anlamıştı. Gayriihtiyari o da kalabalığa dikkat kesildi.

Tapınakçılar’ın on beş bin üyesi arasında, kayda değer sayıda şövalye 1307’deki toplu tutuklanmalardan kaçmıştı. Bazıları manastırlara sığınmış, dindar yaşamı bırakıp köylerde ve kasabalarda haydutluk yapar olmuştu, bazıları ise Fransa kralı ve papanın emirlerine uymayı reddeden Aragon kralının tarikat binalarını Tapınakçılar’ın elinde bıraktığı ve onlara yeni bir tarikat kurdurduğu İspanya’ya gitmişti. Ayrıca, nispeten merhametli az sayıdaki mahkeme, bazılarını Hospitalier Şövalyeleri’ne emanet etmişti. Birbirleriyle irtibatla kalan eski şövalyelerin çoğu bir tür gizli şebeke kurmuşlardı.

Neden olmasın? dedi Jacques de Molay içinden.

Belki de bir komplo kurulmuştu. Belki de yol üzerinde, Blancs-Manteaux Sokağı, la Bretonnerie Sokağı veya Saint-Merry Manastırı’nın köşesinde bir grup adam ortaya çıkacak ve elbiselerinin altına gizledikleri silahlarını çekerek okçuların üzerine atılırken, pencerelerde mevzi alan diğer komplocular aşağı ok yağdıracaklardı. Yolun ortasına ittikleri bir arabayla yolu tıkayabilir ve paniği artırabilirlerdi.

İyi ama neden eski biraderlerimiz bunu yapsın ki? diye geçirdi içinden Molay. *Onlara ihanet eden, tarikatı reddeden, işkenceye teslim olan üstad-ı azamlarını kurtarmak için mi?..*

Yine de gözlerini olabildiği kadar uzağa dikerek kalabalığı gözlemlemeye devam etti, ancak tek görebildiği çocuklarını omuzlarından tutan aile babalarıydı. Gün gelecek, o çocukların Tapınakçılar’ın adı anıldığında tek hatırlayacakları saçları

sakallarına karışmış, korkudan titreyen, adi suçlular gibi muhafızlarla çevrili dört yaşlı adam olacaktı.

Umumi müfettiş kendi kendine sayıklamaya devam ediyordu, bir zamanların Saint-Jean-d'Acre kahramanı, sabah yürüyüşünün iyi geldiğinden bahsediyordu.

Üstad-ı azam zindanda yakalandığı, hırsından duvarları yumrukladığı öfke nöbetlerinden birinin yaklaştığını hissetti. Mutlaka şiddetli ve korkunç bir şey çıkacaktı elinden. Ne olduğunu bilmiyordu ama yapması gerekiyordu.

Ölümü neredeyse kurtuluş olarak kabul ediyordu ama haksız yere ya da şerefsizce ölmeyi reddediyordu. Damarlarında akan savaşçı kanı son bir kez kaynadı. Savaşarak ölmek istedi.

Elleri, dostu, yoldaşı, yanında kalan son güçlü kişi Geoffroy de Charnay'nin elini aradı, yakaladı ve kuvvetlice sıktı.

Normandiya başyargıcı, üstad-ı azamın şakaklarında mavi yılanlar gibi kabaran damarları gördü.

Kortej, Notre-Dame Köprüsü'ne ulaşmıştı.

KRALIN GELİNLERİ

Ahırın etrafını mis gibi un, sıcak tereyağı ve bal kokusu sarmıştı.

“Sıcak, sıcak çörek! Bitmeden alın. Hadi burjuva, ye! Sıcak çörek!” Sokak satıcısı, açık havada arkasındaki ocağı karıştırırken bir yandan da bağıırıyordu.

Her şeyi aynı anda yapıyordu; hamuru açıyor, pişmiş krepleri ateşten alıyor, parayı alıyor, tezgâhtan çörek yürütmemeleleri için çocukları kolluyordu.

“Sıcak çörek!”

Yaptığı işe o kadar dalmıştı ki dürüm hâline getirilmiş bir krepin karşılığında bakır bir metelik uzatan beyaz eli görmedi bile. Tek gördüğü, çöreği ağza götüren bir eldi.

“Buyurun, afiyet olsun,” dedi satıcı, ateşi yelleyerek. “Parmaklarınızı da yiyeceksiniz: saf buğday ve Vaugirard tereyağı...”

Birden ayağa kalktı ve konuştuğu müşterisini görünce şaşkınlıktan dili dolaştı. Uzun boylu, kocaman gözlü ve soluk tenli, beyaz bir başlık takıp yarım boy bir tunik giyen adam...

Tüccar telaşla eğilerek özürler dilemeye bile fırsat bulamadan beyaz başlıklı adam çoktan gitmişti bile. Ocaktaki çörek yanarken, kolları iki yana açılmış hâlde kalabalığa bakakaldı.

Şehrin pazar sokakları, Afrika ve Doğu'da seyahat eden gezginlere göre, Arap şehirlerinin pazarlarına benziyordu. Aynı fasılasız hareketlilik, birbirine yaslanmış aynı küçük tezgâhlar, aynı yanık yağ, baharat ve deri kokusu. Eşeklerin ve hamalların geçişini engelleyen müşterilerin miskin, aheste yürüyüşü bile aynıydı. Her sokak, her ara sokak bir zanaat ve mesleğe hastı; bir yerde dükkânın arkasında dokuma tezgâhlarının görüldüğü halıcılar, başka bir yerde demir ayakların üstünde çekiç vuran ayakkabıcılar, az ötede ellerinde çuvaldızlarla saraçlar ve en sonda ayaklı merdivenlerini çeviren marangozlar.

Pazarda ayrıca Kuşçular Sokağı, Yeşillik ve Sebze Sokağı, örs sesiyle cınlayan Demirciler Sokağı da vardı. Adlarını taşıyan iskele boyunca oturan demirciler küçük fırınlarının önünde çalışıyorlardı.

Beşikçatılı ahşap ve kerpiçten evler arasında gökyüzü ince bir şerit gibi görünüyordu. Zemin, insanların ekonomik durumuna göre çıplak ayakları, tahta patenleri veya deri ayakbılarıyla bata çıka yürüdükleri kötü kokulu bir çamurla kaplıydı.

Yüksek omuzlu ve beyaz kukuletalı adam, elleri arkasında, kalabalıkta yavaşça ilerlemeye devam etti, kaygısız görünüyordu. Yoldan geçenler önce iki yana açılıyor sonra da onu selamlıyorlardı. Belli belirsiz bir baş selamıyla cevaplıyordu. Atletik bir yapısı vardı; boynuna kadar uzayan, uçları bukleli ipeksi sarı saçları, nadir hatlara sahip yakışıklı bir yüzün etrafını sarmalıyordu.

Mavi giysiler giymiş, ellerinde zambak işlemeli asalar tutan üç kraliyet çavuşu, bu gezgini belli bir mesafeden, ancak bir an bile gözden kaybetmeden takip ediyor, o durduğu zaman duruyor, yoluna devam ettiği zaman yürümeye başlıyordu.*

* Fransızca *sergent*/çavuş, ortaçağ Fransa'sında çeşitli kamu düzeni ve adli görevler üstlenen düşük mertebeli memurlardı. Görevleri aşağı yukarı *huissier* denen kapı muhafızları ve *massier* adlı muhafızlarla benzerdi. Krala, bakanlara, parlamento ve üniversite başkanına eşlik etme veya koruma görevini üstlenirlerdi. 1254 yılında, Paris'te asayişli sağlamak üzere altmış çavuş görevlendirilmişti.

Ansızın, tasmalarını tuttuğu üç tazyı zorlukla zapt eden dar pantolonlu genç bir adam, ara sokaktan fırlayarak dalgın gezginle çarpıştı. Az kalsın adamı yere devirecekti. Köpekler birbirlerine girip havlamaya koyuldular.

“Nereye gittiğinize dikkat etsenize!” diye bağırdı genç adam, koyu bir İtalyan aksanıyla. “Az kalsın köpeklerimin üstüne düşecektiniz. Bir ısırılardı sizi görürdüm.”

Kısa boylu, siyah gözlü ve ince çeneli delikanlı en fazla on sekizindeydi, sesini yetişkin biri gibi çıkarmak için üst perdeden konuşuyordu.

Tasmayı çözerken şöyle devam etti:

“*Non si può vedere un cretino peggiore...*”

Ama daha sözünü bitiremeden üç çavuş etrafını çevrelemişti bile; biri kolundan tuttu ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Genç adam hemen şapkasını çıkardı ve büyük bir huşuyla eğildi.

Ortam biraz yatıştı.

“Güzel av köpekleri... Kime ait bunlar?” diye sordu esrareniz gezgin, kocaman soğuk gözleriyle gence bakarak.

“Amcam, Banker Tolomei’ye ait efendimiz, hizmetinizdeyim,” diye cevapladı genç adam, ikinci kez yerlere kadar eğilerek.

Beyaz başlıklı adam, başka hiçbir şey söylemeden yoluna devam etti. Arkasında çavuşlarla birlikte biraz uzaklaşınca, etraftakiler İtalyan gence gülmeye başladılar. Genç yerinden kıpırdamamıştı ve yaptığı gafı sindirmekte zorlanıyor gibiydi; köpekler kendiliklerinden sakinleşmişti.

“Ee, delikanlı, artık pek de aptal değilmiş, ha!” diye gülüştüler.

“Şuna bakın! Kralı az daha yere deviriyordu. O da yetmedi, hakaret etti.”

“Bu gece otuz kırbaç yedikten sonra zindana tıklılmaya hazırlansan iyi olur evlat.”

İtalyan, izleyicilere kafa tuttu.

* Hiç böyle mankafalı birini görmedim hayatımda.

“Fakat onu görmedim bile, nasıl tanıyabilirdim? Beyler, ben insanların karşısında yerlere kadar eğildiği kralların olmadığı bir ülkedenim. Memleketim Siena’da her vatandaş sırayla kral olabilir. Guccio Baglioni ile alay edecek olan çıksın söylesin!”

İsmi âdeta meydan okur bir edayla ortaya atmıştı. Toskanalıların dillere destan gururu gözlerini karartmıştı. Belinde keskin bir hançer takılıydı. Kimse cesaret edip karşısına çıkmadı. Genç adam, köpekleri çağırmak için parmaklarını şıklattı ve yoluna devam etti, fakat içi içini yiyordu, yaptığı aptallığın başına ne belalar açacağını merak ediyordu.

Çünkü az önce çarpışıp yere düşürmesine ramak kalan kişi Fransa Kralı Yakışıklı Philippe’ti. Avrupa’nın en kudretli hükümdarı, basit bir vatandaş gibi şehri dolaşmaktan hoşlanıyordu, fiyatlar hakkında bilgi alıyor, meyvelerin tadına bakıyor, kumaşları deniyor, ahalinin tavsiyelerine kulak veriyordu. Halkının nabzını tutuyordu. Bazen yabancılar yollarını bulmak için ona yol soruyorlardı. Bir gün bir asker, eksik ödenen ücretini istemek için yolunu kesmişti. Kesesi kadar ağzı da sıkı olan Philippe, yürüyüşü sırasında nadiren üçten fazla cümle kurar veya üç yüz metelikten fazla para harcardı.

Kral kasaplar çarşısından geçerken Notre-Dame’ın çanları çalmaya başladı ve aynı anda büyük bir kargaşa ortaya çıktı.

“İşte onlar! Geliyorlar!” haykırıışları sokağı doldurdu.

Uğultu yaklaşıyordu; ahali ona, o yöne doğru koşuşmaya başladı.

Şişman bir kasap, elinde sıyırma bıçağıyla ağılın arkasından çıktı ve bağırmaya başladı:

“Sapkınlara ölüm!”

Karısı kolundan çekti.

“Sapkın mı? Senden daha sapkın olacak değiller ya,” dedi. “Sen işine gücüne bak, bir işe yaramış olursun koca tembel.”

Aralarında didişmeye koyuldular. Aynı anda kalabalık etraflarında toplandı. “Hâkimlerin huzurunda itiraf etmişler!” diye devam etti kasap.

“Hâkimler mi?” diye cevapladı biri. “Benim bildiğim hâkimler ceplerine kim para koyuyorsa onun emriyle davaya bakıyor.”

Her kafadan bir ses çıkıyordu.

“Tapınakçılar, aziz insanlardır. Her zaman sadaka dağıtırlar.”

“Paralarını alsınlar almasına ama gayrı işkence etmesinler.”

“En büyük borçluları kraldı. Tapınakçılar giderse, borç da gider.”

“Kral iyi yaptı.”

“Kral veya Tapınakçılar,” diye söze girdi bir çırak, “hepsi aynı bunların. Bırakalım birbirlerini yesin itler; yeter ki bize ilişmesinler.”

O anda beti benzi atan bir kadın döndü ve diğerlerine sessiz olmalarını işaret etti. Yakışıklı Philippe tam arkalarındaydı ve buz gibi bakışlarıyla onları izliyordu. Çavuşlar her an üzerlerine atılmaya hazır, yakınlarında bekliyorlardı. Kalabalık çil yavrusu gibi dağıldı, uzaklaşırken yüksek sesle bağıyorlardı:

“Yaşasın kral! Sapkınlara ölüm!”

Uzaktan bakan biri kralın konuşulanları duymadığını düşünürdü. Yüzü tamamen ifadesizdi, tek bir kaşı bile oynamıyordu. İnsanları şaşırtmaktan gizli bir zevk alıyordu.

Yaygara giderek büyüyordu. Tapınakçılar’ı getiren kortej, sokağın öbür yanından geçiyordu ve kral bir anlığına evlerin arasından arabayı ve içindeki dört mahkûmu görebildi. Üstad-ı azam dimdik duruyordu; üzerinde yenilmiş ya da mağlup değil, din uğruna şehit olmaya giden bir aziz havası vardı.

Gösteriye yetişmek için koşturan kalabalıktan ayrılan Yakışıklı Philippe, ansızın boşalan sokaklardan saraya döndü.

Halk biraz homurdanır ve üstad-ı azam işkence görmüş yaşlı bedenini biraz dinlendirebilirdi. Bir saat içinde her şey sona erecek, hüküm bir bütün olarak memnuniyetle karşılanacaktı. Bir saat içinde, yedi yıllık çalışma tamamlanacaktı. Piskoposluk Mahkemesi kararını vermişti: Sayısız okçu getirilmişti;

çavuşlar sokakları tutmuştu. Bir saat içinde, Tapınak Şövalyeleri'nin davası artık dert olmayacak ve kral, bu olaydan daha da güçlenip yücelerek çıkacaktı.

“Kızım Isabelle bile buna memnun olacak. Onun ricasını yerine getirsem herkesi çok memnun etmiş olurum. Ama birtirmenin zamanı geldi artık,” dedi Kral Philippe.

Manifaturacılar Galerisi'nden geçerek saraya döndü.

Eski Roma temelleri üzerine inşa edilmiş ve yüzyıllar boyunca defalarca elden geçirilmiş saray, Philippe tarafından tamamen yenilenmiş ve büyük ölçüde genişletilmişti.

Devir, inşaat devriydi ve hükümdarlar bu konuda birbirleriyle yarışıyor. Westminster'da yapılanlar Paris'te çoktan bitmişti.

Philippe, eski binalardan sadece büyükbabası Aziz Louis tarafından yaptırılan Sainte-Chapelle'i muhafaza etmişti. İhtişamlı bembeyaz kuleleriyle Seine Nehri'ne yansıyan yeni şehrin silueti heybetli, gösterişli ve göz kamaştırıcıydı.

Küçük harcamalar konusunda eli sıkı olan Kral Philippe, devletin gücünü göstermeye gelince hiçbir masraftan kaçınıyordu. Kâr unsurunu da ihmal etmediğinden, yıllık ortalama bir meblağ karşılığında manifaturacılar sarayın galerisinde dükkân açma imtiyazı tanımış, eskiden Tüccarlar Galerisi denen yere Manifaturacılar Galerisi denmeye başlamıştı.*

Çift nefli yüce ve görkemli bir katedral gibi yükselen bu devasa sahanlık, gezginlerin gözünü kamaşırtırdı. Sütun başlıklarının üzerinde, Faramund ve Merovech'ten bu yana Frank Krallığı'nın başına geçen, birbirini izleyen kırk kralı temsil eden kırk heykel vardı. Philippe'in büstünün karşısında, bayındırlık işlerini başlatan, Krallık Başpiskopos Yardımcısı Enguerrand de Marigny'nin büstü asılıydı.

* Bazı tüccar loncalarına tanınan hükümdarın sarayının yakınında veya içinde satış yapma imtiyazı, Doğu ülkelerinden örnek alınmış bir uygulama gibi görünmektedir. Bizans'ta, parfüm satıcılarına imparatorluk sarayının girişinin önünde bir dükkân bulundurma imtiyazı tanınır, sattıkları çeşit çeşit hoş kokulu esanslar Bazileus'un burnuna dek ulaşırdı.

Tüm ziyaretçilere açık olan galeri, yürüyüş, ticaret ve buluşmalar için kullanılan bir yerdi. İnsanlar orada alışveriş yapıyor ve aynı zamanda hükümdarlarla haşır neşir oluyorlardı. Günün modası burada belirleniyordu. Büyük kral heykellerinin altındaki tezgâhlar arasında durmadan dolaşan bir kalabalık vardı. Üst üste yığılmış nakış, dantel işleri, ipek, kadife kumaşlar, süslemeler, süs eşyaları, küçük mücevherler ve incik boncuk, akşamları kaldırılan meşe tezgâhlar üzerinde parıldıyor, ışık saçıyordu. Saraydaki hanımlar, orta sınıf kadınları ve hizmetçiler bir tezgâhtan diğerine geçiyorlardı. Tezgâhlardaki malları yokluyor, çene çalıyor, hülyalı hülyalı yürüyor, geziyorlardı. Münakaşalar, pazarlıklar, sohbetler, kahkahalar, satıcıların çığırları birleşip mekânı dolduruyordu. Satıcıların çoğu, başta İtalyan ve Flaman olmak üzere yabancı bir şiveyle konuşuyordu.

Sıska bir işportacı, yerde kenevirden bir branda üzerinde işlemeli mendiller için çığıırıyordu:

“Ah! Yazık değil mi, güzel hanımlar!” diye bağıırıyordu. “Parmaklarınıza ya da kolunuza sümkürüyorsunuz, bunun için zarif işlemeli bezler var, kolunuzun ya da kesenizin etrafına nazikçe bağlayabilirsiniz!”

Birkaç adım ötede bir hokkabaz, Malines dantel toplarını havaya atıp tutarak gösteri yapıyor, topları o kadar yükseğe fırlatıyordu ki arabesk işlemleri Kral Şişman Louis heykelinin topuklarındaki mahmuzlara kadar yükseliyordu.

“Bedava veriyoruz, sudan ucuz! Bir arşını altı denier. Fingirdek memelerinizi göstermek için hanginiz altı denier vermez?”

Yakışıklı Philippe, galeriyi boydan boya geçti. Yolunun üzerindeki çoğu kişi o geçerken başını eğdi; kadınlarsa zarifçe eğilerek reverans yaptılar.

Kral belli etmese de Manifaturacılar Galerisi’nden ve orada gördüğü saygıdan hoşlanıyordu.

Notre-Dame’ın çanları çalmaya devam ediyordu fakat galeriye gelene dek boğulan ses zorlukla duyuluyordu.

Galerinin sonunda, büyük merdivenin basamaklarından çok da uzakta olmayan bir yerde, gencecik iki kız ve genç bir erkekten oluşan üç kişilik bir grup bekliyordu. Kadınların güzelliği, giyim kuőamları ve  zg ven dolu edaları yanlarından geçenlerin dikkatini çekiyordu.

Kızların ikisi de kralın geliniydi ve “Burgonyalı kız kardeşler” adıyla anılıyorlardı. Birbirlerine pek benzemiyorlardı: Yakışıklı Philippe’in ikinci oğlu Poitiers kontuyla evli olan, büyükleri Jeanne yirmi bir yaşındaydı. Uzun boylu, narin, k l sarısı saçlı, zayıfça, endamı olan, çekik gözlü bir kadındı. Neredeyse yapmacık denebilecek bir sadelikle giyinmişti. O gün, kalçalarına kadar uzanan pard s n n altına, dar kollu, açık gri kadife bir elbise giymişti.

Kralın oğullarından en küçüğü Charles de France’ın karısı olan kardeşi Blanche ise ufacık, daha yuvarlak hatlı, daha pembe tenli ve daha itendi. On sekiz yaşındaki genç kızın yanaklarındaki çocuksu gamzeler kaybolmamıőtı. Parlak sarı saçları, açık kahverengi gözleri, inci gibi bembeyaz ve küçük, şeffaf dişleri vardı. Onun için giyinmek, oyundan çok bir tutkuydu.  nce bir zevkle giyinmesine gerek yoktu, süslü ve şatafatlı olsun yeterdi. Elbiselerinin  n , boynu, kolları süsten geçilmiyordu, kemerini takabileceği kadar mücevherle süslemiőti. Elbisesi inci ve altın sıрма iőlemeliydi. Ama o kadar zarıftı ve kendinden o kadar memnun görünüyordu ki, bu naif savurganlığı seve seve mazur görüyordu insanlar.

 ki prensesin yanındaki genç adam, kralın sarayındaki memurların giyinmesi gerektiği şekilde giyinmişti.

Bu küçük grup kendi arasında, bastırılmış bir gerginlikle ve kısık bir tonda, beş gündür tartışılan bir meseleden bahsediyorlardı.

“Beş gün boyunca böyle bir ceza vermek mantıklı mı?” diye sordu Poitiers kontesi.

Kral, onlara gizlice yaklaşmak için saklandığı bir sütunun arkasından ortaya çıktı.

“Merhaba, kızlarım,” dedi.

Gençler fısıldaşmayı birdenbire kestiler. Yakışıklı çocuk, iki adım geri çekildi ve gözlerini yere dikerek eğildi. İki genç kız, kralın önünde diz kırdıktan sonra, utanmışçasına sessiz kaldılar. Bir kabahat işlerken yakalanmış gibi görünüyorlardı.

“Evet, sevgili gelinlerim, sohbetinizi yarıda mı kestim? Ne konuşuyordunuz?” diye sordu kral.

Bu tepkiye hiç şaşırmamıştı, çünkü etrafındaki insanların, hatta dostlarının veya en yakın akrabalarının bile varlığından çekindiklerini görmeye alışmıştı. Öteki insanlarla arasında, onu herkesten ayıran buzdan bir duvar vardı. Buna artık şaşırmıyor, fakat içten içe üzülmüyordu. Kendisini sevdirmek ve dost edinmek için elinden gelen her şeyi yaptığına inanıyordu.

Kendini en çabuk toparlayan genç Blanche oldu.

“Bizi bağışlayın, majeste,” dedi, “fakat konuştuklarımızı sizin yanınızda tekrar etmemiz kolay değil!”

“O neden?”

“Çünkü... hakkınızda kötü şeyler söylüyorduk.”

“Gerçekten mi?” diye cevapladı Philippe, yapılan şakayı nasıl karşılaması gerektiğini bilmiyordu.

Bakışlarını geride duran genç adama çevirdi ve çenesiyle işaret ederek “Bu genç bey kim?” diye sordu.

“Philippe d’Aunay, amcamız Valois’nın yamağı,” diye yanıtladı Poitiers kontesi.

Genç adam yine eğilerek selamladı kralı.

“Sizin bir kardeşiniz daha yok muydu?” dedi kral, yamağa hitaben.

“Evet, majesteleri, kardeşim Monsenyör Poitiers’nin hizmetinde,” diye kızarak ve tereddütle yanıtladı genç d’Aunay.

“İşte o; ikinizi hep karıştırıyorum,” dedi kral. Sonra Blanche’a döndü:

“Peki, hakkımda söylediğiniz şu kötü şeyler neydi sevgili kızım?”

“Jeanne ve ben bizi ne kadar üzdüğünüzü anlatıyorduk, sevgili babamız, çünkü tam beş gecedir kocalarımızdan ayrıyız, ya onları geç saatlere kadar konsey toplantılarında tutuyorsunuz ya da krallık işleri için uzaklara gönderiyorsunuz.”

“Kızlarım, kızlarım, bunlar yüksek sesle söylenecek şeyler değil!” dedi kral.

Kral doğası gereği mütevazı bir adamdı ve dul kaldığı gündən beri dokuz yıldır elinin kadın eline değmediği söyleniyordu.

Ancak Blanche’ın hatırını kıramayacağı anlaşılıyordu. Genç kızın neşesi, hoppalığı, her şeyi korkusuzca söylemesi karşısında aciz kalıyordu. Hem keyiflenmiş hem de şaşırmıştı. Gülümsedi, bunu ayda bir bile zor yapardı.

“Peki ya üçüncünüz bu işe ne diyor?” diye ekledi.

Üçüncüleri ile Jeanne ve Blanche’ın kuzeni, tahtın vârisi, Navarre Kralı Louis ile evli Marguerite de Bourgogne’u kast ediyordu.

“Marguerite mi?” diye bağırdı Blanche. “Gözünü kararttı, sizin yakışıklı olduğunuz kadar gaddar da olduğunuzu söylüyor.”

Kral yine tereddüt içinde kaldı, bu son şakayı nasıl karşılaması gerektiğini bilememişti. Ama Blanche’ın bakışları o kadar saf, o kadar samimiydi ki! Kralla bu tonla konuşmaya cesaret eden ve karşısında titremeyen tek kişi oydu.

“Evet! Marguerite’e söyleyin içi rahat olsun ve sizin de tabii. Oğullarım Louis ve Charles bu gece size katılabilecekler, bugün krallık için iyi bir gün,” dedi Yakışıklı Philippe. “Bu gece konsey toplanmayacak. Senin kocana gelince, Jeanne, kontluğunuzun işleriyle ilgilenmek için Dole ve Salins’e gitti ama bir haftadan fazla uzak kalacağını sanmıyorum.”

“O zaman dönüşünü kutlamak için hazırlanayım,” dedi Jeanne, narin boynunu bükerek.

Bu, Kral Philippe'in gelirken sürdürmeye niyet ettiğinden çok daha uzun bir sohbeti. Veda bile etmeden aniden döndü ve odasına giden büyük merdivene yöneldi.

"Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi Blanche, kralın gidişini izlerken elini göğsüne koyarak. "Ucuz atlattık."

"Korkudan bayılacaktım," dedi Jeanne.

Philippe d'Aunay tepeden tırnağa kıpkırmızı kesilmişti, ama görünüşe göre şaşkınlıktan çok öfkedendi bu.

"Çok teşekkür ederim," dedi Blanche'a kuru bir sesle. "Dediklerinizi duyduğum iyi oldu."

"Ne yapmamı isterdiniz?" diye karşı çıktı Blanche. "Sizin daha iyi bir cevabınız var mıydı? Ağzınızdan kısacık birkaç geveleme hariç bir şey çıkmadı. Biz fark etmeden yanı başımızda bitti. Ülkenin en iyi duyan kulağına sahiptir. Bizi gafil avladığı zaman onu savuşturmanın tek yolu aynı şekilde mukabele etmektir. Suçlamak yerine, beni tebrik etseniz iyi olur Philippe."

"Yine başlamayın," dedi Jeanne. "Hadi yürüyelim, dükânlarla yaklaşalım; şu entrika havasını bırakalım."

Berber yürümeye koyuldular, yolda verilen selamları cevaplayarak ilerlediler. "Lordum," diye söze girdi tekrar Jeanne, "şu aptalca kıskançlığınızla, asıl dikkat çeken sizsiniz. Marguerite hakkında bu kadar yakınmamış olsaydınız, kralın konuştuklarımızı duymasından bu kadar çekinmezdik."

Philippe d'Aunay suratını asmaya devam etti.

"Aslında," dedi Blanche, "kardeşiniz sizden sevimli."

"Hiç şüphe yok, ona daha iyi muamele ediyorsunuz, onun adına mutluyum," diye cevapladı genç adam. "Doğrusu, bana hizmetçisi gibi davranan, canı istediğinde yatağına çağıran, canı istemediğinde uzaklaştıran, günlerce tek bir haber vermeyen, yanımdan geçerken tanıımıyormuş gibi yapan bir kadının beni aşağılamasına izin verdiğim için çok aptal olmalıyım. Kovalamaca mı oynuyoruz?"

Monsenyör de Valois'nın şövalye yamağı olan Philippe d'Aunay, dört yıldır Yakışıklı Philippe'in gelini Marguerite de

Bourgogne'un sevgilisiydi. Bunu Charles de France'ın karısı Blanche de Bourgogne'un yanında anlatmaya cüret edebiliyorsa, sebebi Blanche'in da Poitiers kontunun yamağı, kardeşi Gautier d'Aunay'ın metresi olduğu içindi. Ve eğer Poitiers kontunun karısı Kont Jeanne Bourgogne'un yanında açılabiliriyorsa, Jeanne'in kimseyle yasak bir ilişkisi olmamasına rağmen, kralın öteki iki gelininin ilişkilerine yarı zaafıtan yarı eğlenceden, hoşgörüyü bakmasındandı. Jeanne sadece hoşgörü göstermekle kalmıyor, randevuları ayarlıyor, buluşmalar için fırsat yaratıyordu.

Böylece 1314 yılı ilkbaharında, krallığın başlıca meselelerinden Tapınakçılar'ın yargılanacağı davanın görüldüğü gün, Fransa kralının iki oğlu, Louis ve küçük kardeşi Charles, biri amcalarının, diğeri kardeşlerinin hizmetindeki iki şövalye sayesinde boynuz takmak üzerelerdi. Bu da daima sadık bir eş olan ancak başkalarının gönül işlerine şahit olmaktan rahatsız edici bir zevk duyan, gönüllü çöpçatan görümceleri Jeanne'in gözetimi altında gerçekleşiyordu.

"Her neyse, bu gece Nesle Kulesi'nde," dedi Blanche.

"Benim için önceki günlerden bir farkı yok," diye cevapladı Philippe d'Aunay. "Bu gece, Louis de Navarre'ın kolları arasında olacağınızı düşündükçe deliriyorum, eminim Marguerite de aynı şekilde düşünüyor..."

"Ah! Dostum, çok ileri gidiyorsunuz," dedi Jeanne sesini yükselterek. "Bir dakika önce Marguerite'i sebepsiz yere başka sevgilisi var diye suçladınız. Şimdi de kocası olduğu için. Size gösterdiği müsamaha kim olduğunuzu unutturmuşa benziyor. Sanırım yarın amcamızdan, aklınızı başınıza getirmesi için sizi birkaç ay boyunca Valois Kontluğu'ndaki topraklarınıza göndermesini rica edeceğim."

Yakışıklı Philippe d'Aunay ansızın sakinleşti.

"Ah! Madam," diye mırıldandı. "Yapmayın, ölürüm daha iyi." Kızginken olduğu kadar baştan çıkarıcıydı genç adam. Uzun ipeksi kirpiklerini indirdiğini ve beyaz renkli çenesinin

hafifçe titrediğini görünce büyük bir zevk alıyordu. Çehresi ansızın o kadar mutsuz, o kadar acınası bir hâl almıştı ki iki genç kız da tedbiri elden bırakıp gülmekten kendilerini alamadılar.

“Kardeşiniz Gautier’ye söyleyin bu gece ardından çok iç çekeceğim,” dedi Blanche sesini olabildiği kadar yumuşatarak. Sözlerinde samimi olup olmadığı meçhuldü.

“Acaba?” dedi d’Aunay tereddüt içinde, “Marguerite’e bu gece için planladıklarımızı söylesek daha iyi olmaz mı?”

“Buna Blanche karar versin; ben üzerime başka sorumluluk almam,” dedi Jeanne. “Korkmaya başladım. Artık sizin ilişkinize karışmak istemiyorum. Bir gün çok kötü bir şekilde bitecek ve kendimi boş yere tehlikeye atıyorum.”

“Doğru,” dedi Blanche, “senin bu işten hiç menfaatin yok. Üçümüzün kocaları arasında evde en az duran seninkisi. Eğer sendeki şans Marguerite ve bende olsaydı.”

“Ama bundan hoşlanmıyorum,” diye yanıtladı Jeanne.

“Ya da cesaret edemiyorsun,” diye yanıtladı Blanche.

“Haklısın, istesem bile gizli saklı iş çevirmede sizin kadar becerikli değilim kardeşim, kendimi hemen ele vereceğimden hiç şüphem yok.”

Jeanne bunu söyledikten sonra bir an daldı. Hayır, kesinlikle Philippe de Poitiers’yi aldatmak istemiyordu; ama namus kumkumalığından da yapmaktan da bıkmıştı.

“Madam,” dedi Philippe, “kuzeninize bir haber göndermek için beni görevli tayin edebilir misiniz?”

Jeanne, genç adamdan yana şefkatle baktı.

“Güzel Marguerite olmadan yaşayamaz mısınız?” diye cevap verdi. “Hadi, size bir iyilik daha yapayım. Marguerite için birkaç parça mücevher alayım, ona götürürsünüz. Ama bu sendur, bilirsiniz.”

Bir tezgâha yaklaştılar. İki genç kız birbirlerine danışırken, Blanche dosdoğru en pahalı eşyalara gitti, Philippe d’Aunay kralın aniden ortaya çıkışını düşünüyordu.

Beni ne zaman görse adımı soruyor. Bu altıncı seferdi. Ve daima kardeşime benzetiyor beni.

Kralın karşısında neden her defasında bu kadar rahatsız olduğunu kendine sordu. Sebebi bakışları olmalıydı kuşkusuz; o iri, hareketsiz, gri ve soluk maviyi andıran gözleri. Kış sabahları donan göletlerdeki gibi soğuk, buz mavisi gözleriyle karıştıktan saatlerce sonra bile aklından çıkaramıyordu onları.

Aralarından hiçbiri, merdivenlerin ortasından bir süredir onları izleyen iriyarı, kırmızı botlar giymiş soyluyu fark etmemişti.

“Senyör Philippe, üzerimde yeterince param yok; siz öder misiniz?”

Philippe d’Aunay’i düşüncelerinden çekip alan sesin sahibi Jeanne’dı. Şövalye hevesle istenileni yaptı. Jeanne, Marguerite için üzerine telkari gümüş motif işlemeli kadife bir kemer seçmişti.

“Ah! Ben de aynısından istiyorum,” dedi Blanche.

Fakat onun da üzerinde hiç para yoktu, Philippe onun ücretini de ödedi.

Onlara eşlik ettiği zaman hep bu geliyordu başına. Parayı geri ödeyeceklerine söz veriyor, ancak hemen unutuyorlardı, Philippe ise onlara parayı hatırlatmayacak kadar kibardı.

“Dikkatli ol, oğlum,” demişti bir gün babası Gautier d’Aunay; “bir erkek için en çok paraya mal olanlar, en zengin kadınlardır.”

Aklından bir hesap yaptı. Ama umursamadı. d’Aunay kardeşler diledikleri kadar para harcayabilecek durumdaydılar. Pontoise ve Luzarches arasındaki Vémars ve d’Aunay-lès-Bondy mülkleri önemli bir gelir sağlıyordu.

Artık Philippe d’Aunay’ın, Navarre kralı ve kraliçesinin nehrin diğer tarafında yaşadıkları Nesle Kulesi’ne gitmek için bir bahanesi vardı. Saint-Michel Köprüsü’nden geçtikten sonra sadece birkaç dakika sürdü. İki prensesi selamladı ve Manifaturacılar Galerisi’nin kapısına doğru yürüdü.

Kırmızı çizmeli senyör, onu bir avcının avını izlediği gibi izliyordu. İngiltere'den döneli birkaç gün olan Robert d'Artois'ydı bu. Düşünceli görünüyordu; sonra merdivenlerden inip sokaktaki kalabalığa karıştı.

Dışarıda, Notre-Dame'ın çanları sustu ve şehrin merkezine alışılmadık, çarpıcı bir sessizlik hâkim oldu. Notre-Dame'da neler oluyordu?

IV

BEYAZ NOTRE-DAME

Okçular, kalabalığı dar avluda tutmak için bir kordon oluşturmuşlardı. Bütün pencerelerden meraklı başlar çıkmıştı.

Sis kalkmıştı ve soluk bir güneş, Notre-Dame de Paris'in beyaz taşlarını aydınlatıyordu. Katedralin inşaatı biteli henüz yetmiş yıl olduğundan ve süsleme çalışmaları halen devam ettiğinden yeni yapılmış gibi ışıldıyordu; ışık, pervazların kemerlerinden yansıyor, merkez gül penceresinin ayağı, sundurmaların üstündeki heykellerin karmaşasını artırıyordu.

Kalabalığı her sabah kilisenin önünde satış yapan tavukçuların evlerine doğru itelediler. Kümesinde boğulur gibi sesler çıkaran hayvanlar sessizliği yırtıyordu, bu tuhaf sükûnet Manifaturacılar Galerisi'nin çıkışındaki Artois kontunu ikirciklendirmişti.

Komutan Alain de Pareilles, askerlerinin önünde hareketsiz bekliyordu.

Kilise avlusundan çıkan basamakların tepesinde, dört Tapınakçı mahkûm, sırtları kalabalığa, yüzleri ana kapının açık kanatları arasındaki kilise mahkemesine dönük, ayakta

bekliyordu. Piskoposlar, kanonlar, rahipler iki sıra hâlinde oturmuşlardı.

Kalabalığın tüm dikkati, papa tarafından özel olarak gönderilen, verilecek hükme papalık nezdinde itiraz ve temyiz edilemeyeceği anlamına gelen üç kardinale krallık başvekilinin kardeşi ve Fransa engizisyon başyargıcı ile birlikte tüm davayı yürüten genç Sens Başpiskoposu Jean de Marigny'nin üzerindediydi.

Mahkeme azalarının arkasında otuz kadar keşişin kahverengi veya beyaz cüppeleri görünüyordu. Meclisteki tek laik üye, ellili yaşlarda, kısa boylu, yüzünde gergin bir ifade bulunan Paris Belediye Başkam Jean Ployebouche, orada bulunmaktan hoşnutsuz görünüyordu. Belediye başkanı kralı temsilen oradaydı ve düzenin sağlanmasından sorumluydu. Gözleri bir kalabalığa bir okçuların komutanına, oradan da Sens başpiskoposuna gidip geliyordu.

Cılız güneş ışınları, piskoposluk taçları, haçlar, mor kardinal elbiseleri, mor piskopos pelerinleri, göğüslerden sarkan altın haçlar, askerlerin zincir zırhlarının, miğferlerinin ve zırhlarının çeliği üzerinde ışık oyunları yaratıyordu. Bu parıltılar, renkler, canlılık, bütün bu şaşıalı hazırlıkların yapıldığı zanlıların durumuyla derin bir tezat oluşturunuyordu, birbirlerine zincirlenmiş dört yaşlı Tapınakçı külden yapılmış heykeller gibi görünüyordu.

Papalık baş temsilcisi Albano Kardinalli Arnaud d'Auch, ayağa kalkarak kararın dayanaklarını okudu. Kardinal kendi sesinden, böyle bir izleyici kalabalığı karşısında konuşmaktan zevk alırcasına yavaşça ve vurgulu bir konuşma yapıyordu. Kimi zaman saydığı suçların ağırlığından korkmuş biri gibi davranıyor, daha sonra başka bir suçu, bir diğer çirkin günahı bildirirken azametli bir hâl takınıyordu.

"Birçokları gibi Géraud du Passage ve Jean de Cugny bira-derlerin de belirttikleri üzere, tarikata kabul edilirken Haç'a tükürmeye zorlandıkları, kendilerine bunun sadece bir tahta

parçası olduğu, asıl Tanrı'nın cennette olduğu söylendiği, tarikata katılan Guy Dauphin biraderin ifadesiyle sabit olduğu üzere, tarikattaki amiri olan biraderlerden birinin tensel günahlardan mustarip olup, bu günahları onun üzerinde işlemeyi arzuladığı, ilgili biraderin de emredilen her şeye razı geldiği, yargılanmakta olan Üstad-ı Azam Jacques de Molay aşağıdaki hususları kabul edip itiraf ettiği...”

Kalabalık, tumturaklı bir edayla söylendiğinden deforme olan sözcükleri anlamak için kulak kesilmişti. Papalık vekili susmak bilmiyor, uzattıkça uzatıyordu. İnsanlar sabırsızlanmaya başlamıştı.

Suçlamalar, yalan ifadeler, zorla alınmış itiraflar sıralandıkça Jacques de Molay kendi kendine mırıldandı: “Yalan... yalan... yalan!..”

Yol boyunca onu esir alan öfke gitgide büyüyordu. Şakaklarındaki damarlar giderek daha sert atıyordu. Gördüğü kâbustan onu kurtaran hiçbir gelişme olmamıştı. Beklediği gibi kalabalık içinde gizlenen ve imdadına yetişecek eski bir Tapınakçı yoktu.

“Hugues de Payraud birader, tarikata katılan çırağların İsa'yı üç kere inkâr etmeye zorladığını itiraf ettiği...”

Umumi müfettiş yüzünde kederli bir ifadeyle Jacques de Molay'ye döndü ve şöyle dedi: “Kardeşim, kardeşim, bunu ben mi demişim?”

Dört mahkûm yapayalnızdı, Tanrı da insanlar da onlardan yüz çevirmiş, sanki dev bir cımbız alıp askerlerle mahkemenin, krallık ve kilisenin gücü arasına bırakıvermişti. Kardinalin her sözü cendereyi biraz daha daraltıyordu. Soruşturma komisyonu, yüzlerce defa açıklamış olmalarına rağmen, neden anlamak istemiyordu? İsa'yı reddedişlerinin tarikata yeni giren çıraqlara Müslümanlara yakalandıklarında nasıl davranacaklarını öğretmek ve caydırmak için olduğunu nasıl anlamazlardı?

Üstad-ı azam, papalık vekilinin gırtlığına yapışmak, tokatlamak ve onu boğmak için karşı konulmaz bir istek duydu.

Karnını deşip bağırsaklarını dökmek istediği sadece o da değildi, gevşek pozlar veren züppe Marigny'ye de hınçla bakıyordu. Ama hepsinden öte, o an orada olmayan üç gerçek düşmanına ulaşmak isterdi: Kral, kralın mühürdarı ve papa.

Çaresizlikten duyduğu kızgınlık gözlerinin önüne kıpkızıl bir perde çekmişti. Bir şey olmalıydı. Öfkeden öyle başı dönüyordu ki düşmemek için tutundu. Dostu Geoffroy de Char-nay'e bakındı ve öfkesinde yalnız olmadığını gördü, Norman-diya başyargıcının kızaran alnındaki yara izi bembeyaz kesil-miştir.

Papalık vekili çektiği söyleve kısa bir ara verdi, iddianame-nin yazılı olduğu devasa parşömeni indirdi, başını hafıfçe sağa sola, yargıç yardımcılarına doğru salladı, parşömeni yüzüne yaklaştırdı ve sanki hapşıracaktı gibi soluk verdi.

“Sanıklar suçlarını ikrar ve itiraf ettiğinden, günahları için nedamet getirmeleri, tövbe etmeleri, gözyaşlarıyla af dilemele-ri için onları ömürlerinin geri kalanında dört duvar arasına ve sessizliğe mahkûm ediyoruz. Baba, oğul ve kutsal ruh adına...”

Papalık vekili ağır ağır istavroz çıkardı ve oturdu, hükmün yazılı olduğu parşömeni katlayarak bir rahibe verdi.

Kalabalık ilk başta tepki vermedi. Sayılan onca suçtan son-ra ölüm cezasına çarptırılacakları o kadar barizdi ki, dört du-var arası ömür boyu hapis, zindan, zincirler, kuru ekmek ve su, affedildikleri anlamına geliyordu.

Yakışıklı Philippe her şeyi iyi ayarlamıştı. Efkârıumumiye son yedi yıldır çalkalanan bu trajediyi kolayca kabullenecekti. Birinci vekil ve Sens başpiskoposu belli belirsiz gülümsediler.

“Kardeşlerim, kardeşlerim,” dedi umumi müfettiş, “duy-dukларım doğru mu? İdam etmeyecekler! Affedildik!”

Gözlerinden yaşlar boşalırken kırık dişlerle dolu ağzını gül-mek ister gibi açmıştı.

Her şeyi tetikleyen bu korkunç sevinç oldu.

Birden, merdivenlerin tepesinde gür bir ses duyuldu:

“İtiraz ediyorum!”

Ses, o kadar güçlüydü ki ilk başta kimse sesin üstad-ı azama ait olduğunu anlamadı.

“Bu haksız karara itiraz ediyor ve isnat edilen suçların hepsinin sahte olduğunu söylüyorum!”

Kalabalıktan yüksek bir iç çekiş sesi duyuldu. Mahkeme birbirine girdi. Kardinaller şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. Kimse bunu beklemiyordu. Jean de Marigny yerinden sıçradı. Az önceki rahat tavırlarından eser kalmamıştı; yüzü solmuş, öfkeyle titriyordu.

“Yalan söylüyorsun!” diye bağırmaya başladı üstad-ı azama. “Komisyonun huzurunda itiraf ettin.”

Okçular, gayriihtiyari olarak yerlerinden doğruldular ve verilecek emri beklemeye başladılar.

“Benim tek suçum,” diye cevapladı Jacques de Molay, “tatlı vaatlerinize, tehditlerinize ve işkencelerinize boyun eğmek. Bizi dinleyen Tanrı’nın huzurunda yemin ederim ki tarikatımız masum ve azizdir.”

Tanrı gerçekten bu sözleri duymuş gibiydi. Zira üstad-ı azamın katedralin içinde çınlayan sesi tonozlara çarparak geri dönüyor, daha davudi bir ton kazanıp nef kısmında tekrar tekrar yankılanıyordu.

“Fiili livata suçunu itiraf ettiniz!” dedi Jean de Marigny.

“İşkence altında!” diye yanıtladı Molay.

“İşkence altında...” diye çok daha gür bir sesle tekrarladı katedralin içinde dolaşan yankısı.

“Sapkınlığı itiraf ettiniz!”

“İşkence altında!”

“İşkence altında...” diye tekrarladı yankı.

“Bütün itiraflarımı geri alıyorum!” dedi üstad-ı azam.

“Bütün itiraflarımı,” yankısı tüm katedralde kükredi.

Bu garip diyaloga yeni biri daha katıldı. Geoffroy de Charnay, Sens başpiskoposuna saldırdı.

“Zayıflığımızdan faydalandınız,” dedi. “Entrikalarınızın ve yalan vaatlerinizin kurbanıyız. Kin ve intikamınıza yenik

düştük! Ama Tanrı şahidimdir ki masumuz ve her kim aksini söylüyorsa yalancıdır.”

Mahkemenin arkasında duran keşişler bağırmaya başladılar:

“Sapkınlar! Ateşe! Sapkınları yakalım!”

Ancak hakaretleri beklenen neticeyi vermedi. Talihsiz kurbanların cesaretlendiği anlarda imdada yetişen bu öfkeli tepkilere rağmen, halkın çoğunluğu Tapınakçılar’ın yanında saf tuttu.

Kalabalıktakiler hâkimlere yumruk sallıyordu. Meydanın her köşesinde itiş kakış ve kavga peyda olmuştu. İnsanlar pencerelerden tehdit dolu haykırıışlar savuruyordu. Olay, bir isyana dönüşebilirdi.

Alain de Pareilles’in emriyle okçuların yarısı halkın itiş kakışına set olmak üzere kol kola girerek bir zincir oluşturdu, diğerleri ellerindeki sopaları kaldırmış hazırda bekliyordu.

Kraliyet çavuşları, zambak işlemeli asalarıyla körlemesine kalabalığa girişti. Tavukçuların tezgâhları devrildi ve ezilen kümes hayvanlarının gıdaklamaları halkın uğultusuna karıştı.

Mahkeme hâlâ devam ediyordu. Jean de Marigny, Paris belediye başkanıyla durumu tartışıyordu.

“Monsenyör, dilediğiniz kararı verin,” dedi belediye başkanı, “ama halkı kızdırmayın. Hepimizi ezip geçecekler. Siz Parislilerin huzursuz edildiklerinde nasıl olduklarını bilmiyorsunuz.”

Jean de Marigny, konuşacağını belirtmek için piskoposluk haçını kaldırdı. Ama artık kimse kimseyi dinlemek istemiyordu. Hakaretler, küfürler havada uçuşuyordu.

“İşkenceci! Düzmece piskopos! Tanrı cezanı verecek!”

“Monsenyör, konuşun,” dedi belediye başkanı. Belli ki kendi canının derdine düşmüştü; belediye binasının yağmalandığı 1306 isyanını hatırlatıyordu olanlar.

“Hükümlülerin ikisi itiraflarını geri aldı!” dedi başpiskopos boşuna sesini yükseltmeye çabalayarak. “Sapkınlıklarına

geri döndüler. Kilisenin adaletini reddettiler; kilise de onları reddediyor ve onları kralın adaletine teslim ediyor.”

Sözleri curcunada boğuldu. Bunun üzerine bütün mahkeme korkmuş bir tavuk sürüsü gibi kaçışarak Notre-Dame’a sığındı ve derhal kapıları kapattı.

Belediye başkanının Alain de Pareilles’e verdiği bir işaretle, bir grup okçu basamaklara koştu; araba getirildi ve mahkûmlar sopa darbeleriyle arabanın içine dolduruldu. Mahkûmlar uysallıkla arabaya doluştu. Üstad-ı azam ve Normandiya başyargıcı hem bitkin hem de rahatlamış hissediyordu. Sonunda kendileri ile barışmışlardı. Diğer ikisi ise olanlardan hiçbir şey anlamamıştı.

Okçular arabanın yolunu açarken Belediye Başkanı Ployebouche, çavuşlarına en kısa sürede meydanı temizlemelelerini emretti. Beti benzi atmış, akli başından gitmişti.

“Mahkûmları tapınağa geri getirin!” diye bağırdı Alain de Pareilles’e. “Ben krala haber vermeye gidiyorum.”

V

NAVARRE KRALİÇESİ MARGUERITE DE BOURGOGNE

Bu arada, Philippe d'Aunay, Nesle Kulesi'ne varmıştı. Navarre kraliçesinin dairesinin karşısındaki odada beklemesi istenmişti. Dakikalar geçmek bilmiyordu. Philippe, Marguerite'in başından savamadığı birilerince mi oyalandığını yoksa kadının sadece kendisini bekletmekten zevk mi aldığını sordu kendine. Böyle oyunlar oynamayı seviyordu. Belki bir saat boyunca oturdu, yerinden kalktı, etrafa bakındı ama kadın görünürde yoktu. Kızmaya başlıyordu.

Dört yıl önce, ilişkilerinin başında bu şekilde davranmamıştı. Yani, belki biraz. Artık hatırlamıyordu. Aşk kadar gururunun da rolü vardı atıldıkları macerada, sevgilisini sadece görmek, parmaklarına dokunmak veya ondan fısıltıyla birkaç sözcük duymak, yeni bir randevu sözü almak için beş saat bile beklerdi.

Zaman değişiyordu. Yeni bir aşkın tuzu biberi olan zorluklar dört yıllık bir ilişkiden sonra katlanılmaz hâle geliyordu ve çoğu zaman tutku onu doğuranın ölümüyle ölüyordu. Ne

zaman buluşacakları konusundaki daimi belirsizlik, iptal edilen buluşmalar, saraydaki görevleri Marguerite'in garipliklerine ekleniyor, Philippe'i artık sadece öfke ve hırçınlık şeklinde ifade edebildiği bıkkın bir duyguya itiyordu.

Marguerite içinse hava hoştu. Hem kocasını aldatıyor hem de sevgilisini kızdırıp zevkini katmerliyordu. Çektirdiği acıları sıkıcı hâle gelene dek izlemekten büyük haz duyan kadınlardı.

Philippe için zinadan doğan bir aşkın sonunun olmadığını kendine hatırlatmadığı, bu örseleyici bağı koparmak için yeminler etmediği bir gün bile yoktu.

Ama zayıftı, pısırik ve korkaktı, bir defa esir düşmüştü. Oyuna başladıktan sonra kendini durduramayan bir kumarbaz gibi o da eski hayallerinin, beyhude anların, harap olmuş zamanlarının, kaçan mutluluğun peşinden koşuyordu. "Yeterince kaybettim," diyerek masadan kalkacak cesareti yoktu.

İşte buradaydı, üzüntüden ve düş kırıklığından yorgun, içeri gelebilirsin denmesini bekliyordu.

Sabırsızlığını gidermek için, bir pencerenin yanındaki taş bir banka oturdu ve Petit-Pré-aux-Clercs'e kafilenin atlarını eyerleyen seyislerin, et ve sebze halinden mal taşıyan hamalların hareketlerini izledi.

Nesle Konağı bitişik ama ayrı iki binadan oluşuyordu; bir yanda yakın zamanda inşa edilmiş olan konağın kendisi, diğer yanda yüz yıl kadar önce, Kral Philippe Auguste'ün yaptırdığı surlara dahil Nesle Kulesi. Yakışıklı Philippe yapının tamamını, altı yıl önce en büyük oğlu Navarre kralının konut olarak kullanması için Kont Amaury de Nesle'den satın almıştı.*

* İlk olarak inşasına nezaret eden Paris Belediye Başkanı Hamelin'in adını taşıyan Nesle Kulesi ve Nesle Konağı, bugün Fransa Enstitüsü ve Darphane'nin bulunduğu yerdedi. Bahçe batı yönünde Philippe Auguste'ün inşa ettirdiği surlarla çevriliyken, "Nesle Hendekleri" olarak adlandırılan hendekler, Mazarine Caddesi için altyapı olmuştur. Yapının tamamı Büyük Nesle, Küçük Nesle ve Nesle Konutu olarak bölünmüş, daha sonraki tarihlerde çeşitli kısımlarında Nevers, Guenegaud, Conti ve Monnaies konakları inşa edilmiştir. Kule 1663 yılında,

Kule, geçmişte, yalnızca muhafız binası olarak hizmet vermişti. Marguerite, buraya çekilip saatlerce dua kitapları okuyacağını söylemiş, bazı oturma odalarının tefrişine karar vermişti. Yalnızlığa ihtiyacı olduğunu söylemişti. Kaprisli bir mizacı olduğu söylendiği için, Louis de Navarre buna şaşırmamıştı. Halbuki bütün bu ayarlamaları sadece yakışıklı d'Aunay'le daha kolay buluşabilmek için yapıyordu.

Delikanlı, bunu duyunca gururdan gözleri kör olmuştu. Koskoca kraliçe onun için bir kaleyi aşk odasına dönüştürmüştü.

Daha sonra ağabeyi Gautier, Blanche'ın sevgilisi olduğunda kule, yeni çift için de bir sığınağa dönüşmüştü. Bahaneleri hazırды; Blanche kuzenini ve görünmesini ziyarete geliyordu; Marguerite suç ortaklığını ve yardakçılığı seve seve kabul etti.

Fakat şimdi, Philippe yüksek ve karanlık yapıya, süzülen çatısına, dar ve küçük pencerelere bakarken metresiyle aynı sınırlı geceleri geçiren başka erkekler olup olmadığını sorguluyordu. Ondandır hiç haber almadan geçirdiği bu son beş günde, akşamları buna benzer buluşmalar gerçekleşmiş olamaz mıydı, yoksa boşuna mı şüpheleniyordu?

Kapı açıldı ve bir hizmetçi Philippe'ten onu takip etmesini rica etti. Bu sefer kolayca kanmamaya karar verdi. Birkaç odadan geçti; sonra odacı kadın ortadan kayboldu ve Philippe basık tavanlı, mobilyalarla dolu bir odaya girdi, oda tüccarların Doğu'dan getirdikleri yasemin özü esansı kokuyordu.

Philippe'in loş ışığa ve sığağı alışması biraz zaman aldı. Taş şöminede kıvılcımlar saçan büyük bir ateş yanıyordu.

"Madam..." dedi.

Odanın arkasından kısık, uykulu bir ses geldi.

"Yaklaşın, beyim."

Marguerite, yanında başkası olmadan mı odasına kabul edecekti onu? Philippe d'Aunay hayal kırıklığıyla sakinleşti;

1805 yılında enstitüye dönüştürülen Mazarin Koleji'nin veya Quatre Nations Koleji'nin inşasına yer açmak için yıkılmıştır.

Navarre kraliçesi yalnız değildi. Yatağın perdesinin arkasına yarı saklı, çenesi ve saçları bir örtü ile sımsıkı bağlı bir nedime nakış işliyordu. Öte yandan Marguerite, kürk astarlı bir gecelik giymiş yatakta uzanıyordu; çıplak, tombul ayakları görünüyordu. Bir erkeği böyle bir elbise ve böyle bir duruşla karşılamak büyük cesaretti.

Philippe öne çıktı ve nazik bir sesle Poitiers kontesinin, Navarre kraliçesinin hatırını sormak için kendisini gönderdiğini, saygılarını sunduğunu ve kontesten bir hediye getirdiğini söyledi.

Marguerite kılı kıpırdamadan, oralı bile olmadan dinledi.

Ufak tefek, siyah saçlı, kehribar tenli bir kadındı kraliçe. Dünyanın en güzel vücuda sahip kadını olduğu söyleniyordu ve görünüşe bakılırsa bunun da farkındaydı.

Philippe, yuvarlak, şehvetli ağzına, kısa, hafif çukur çenesine, elbisesinin boynundan çıkan etli boğazına, geniş kol oyununu örten sere serpe uzattığı koluna baktı. Philippe, Marguerite'in kürkün altında çırılçıplak olup olmadığını merak etti.

"Hediyeyi masanın üstüne koyun," dedi, "birazdan bakayım."

Gerindi, tıpkı bir kedi gibi kısa, beyaz dişlerini, ince dilini, buruşuk, pembe damaklarını göstererek esnedi.

Genç adamın yüzüne bile bakmamıştı henüz. Buna karşılık, nedimenin kendisini dikkatle süzdüğünü hissetti genç şövalye. Uzun suratlı, gözleri birbirine aşırı yakın bu dul kadın Marguerite'in maiyetindekiler arasında daha evvel gördüğü biri değildi. İçinde gitgide yükselen rahatsızlığını kontrol altında tutmaya çabaladı.

"Madam de Poitiers'ye cevabınızı ben iletayım mı?" diye sordu.

Marguerite sonunda Philippe'ten yana baktı. Karanlık ve kadifemsi gözleri, baktığı her varlığı okşuyordu.

"Görümcem Poitiers'ye deyin ki..." diye söze başladı. Philippe öne doğru bir adım attı ve Marguerite'e dul nedimeyi

kovması için parmaklarının ucuyla gergin bir işaret yaptı. Fakat Marguerite anlamış gibi görünmüyordu; Philippe'e bakmaksızın, boşluğa gülümsüyordu.

"Ya da hayır," dedi. "Ona bir mektup yazacağım, siz ulaştırırsınız."

Sonra nedimeye döndü:

"Tatlım, giyinme vaktim geldi. Lütfen elbiselerimi hazırlatır mısınız?"

Nedime kapıyı kapatmadan odaya geçti.

Marguerite pürüzsüz dizini ortaya çıkaran bir hareketle ayağa kalktı ve Philippe'in yanından geçerken ona fısıldadı:

"Seni seviyorum."

"Neden beş gündür çağırmadın?" diye aynı şekilde fısıltıyla sordu.

"Ah! Ne güzel bir şey!" diye neşeyle bağırды getirdiği kemeri denerken. "Ne zevkli kadın Jeanne, hediyesi çok hoşuma gitti!"

"Neden görüşmedik?" diye tekrar sordu Philippe alçak sesle.

"Yeni para kesemle çok uyumlu olacak," dedi Marguerite sesini kasten daha da yükselterek. "Lord d'Aunay, birkaç kelimeyle bir teşekkür notu yazsam, bekler miydiniz?"

Masaya oturdu, kaz tüyü kalem ve kâğıt* alıp sadece tek bir kelime yazdı. Philippe'e yaklaşmasını işaret etti, şövalye sayfadaki yazıyı okudu: "Tedbir."

Sonra yan odaya doğru bağırды:

"Madam de Comminges, gidip kızıma bakar mısınız; sabahdan beri hiç öpmedim onu."

Nedime arkasından kapıyı kapatınca:

* Çin icadı olduğu sanılan ve Venediklilerin Yunanistan'da kullandığını gördükleri için önceleri "Yunan parşömeni" olarak bilinen pamuk kâğıdı, Avrupa'ya 10. yüzyılın ortalarında ulaştı. Keten (veya kumaş) kâğıdı bir süre sonra İspanya'daki Müslümanlarca Doğu'dan ithal edildi. Avrupa'da ilk kâğıt fabrikaları 13. yüzyılda kuruldu. Saklama koşulları ve dayanıklılık nedeniyle, kâğıt mühürleme işlemine dayanması gereken resmi belgelerde asla kullanılmamıştır.

“Tedbir demek,” dedi Philippe, “âşışınızı uzak tutmak ve başkalarını görmek için iyi bir bahane. Bana yalan söylediğinizi biliyorum.”

Kraliçenin yüzünde hem bıkkınlık hem de kızgınlık ifadesi vardı.

“Görüyorum ki hiçbir şey anlamıyorsunuz,” diye yanıtladı. “Rica ederim sözlerinize ve hatta bakışlarınıza dikkat edin. İki sevgili birbirleriyle kavga ettiklerinde ya da rahat davrandıklarında sırları mutlaka açığa çıkar. Kendinizi kontrol edin.”

Marguerite, şaka yapmıyordu bunları söylerken. Birkaç gündür, çevresinde şüphe kokusu alıyordu. Louis de Navarre, kendisine ne kadar baştan çıkarıcı olduğunu ima etmişti; gülüşünden kocasının şaka yapmadığını sezmışti. Philippe’in sabırsızlığı etraftan fark edilmiş olabilir miydi? Nesle Kulesi’nin bekçisi ve odacısı Burgonya’dan gelmişti. Marguerite iki hizmetçinin gözünü hem korkutuyor hem de altına boğuyordu, onlardan yana kaygısı yoktu. Fakat dilin kemiğı olmazdı. Üstüne üstlük bir de Monsenyör Valois’yi memnun etmek için zorla hizmetine aldığı, yas kıyafetleriyle ortalıkta sinsi sinsi dolaşan Comminges adlı nedime vardı.

“Demek benden sıkıldığınızı itiraf ediyorsunuz?” dedi Philippe d’Aunay.

“Ah! Çok sıkıcısınız, biliyor musunuz,” diye cevap verdi. “Sizi seviyorum ama bir türlü dırdırı kesmiyorsunuz.”

“Eh, bu akşam can sıkıyama gerek kalmayacak,” diye cevapladı Philippe. “Konsey toplantısı yok; kral kendisi söyledi. Gönül rahatlığıyla kocanızın yanında oturursunuz.”

Philippe’in gözleri öfkeden kör olmasaydı kraliçenin takındığı yüz ifadesini görebilecek ve kıskanılacak bir şey olmadığını anlayacaktı.

“Ben de geneleve gideceğim!” diye ekledi.

“Çok iyi,” dedi Marguerite. “Sonra bana o kızların nasıl olduğunu anlatırsınız. Hoşuma gider bu.”

Bakışları ısıt ısıldı; ironik bir şekilde dilini dudaklarının ucunda kaydırıyordu.

“Orosu! Kaltak! Fahişe!” diye geçirdi içinden Philippe. Düşüncelerini dile getirse nasıl karşılayacağını bilmiyordu; suyun camın üzerinden akıp gitmesi gibi hiçbir söz yapışmıyordu kadına.

Kapağı açık bir kutudan Philippe’in daha önce görmediği bir kese çıkardı.

“Bu harika, çok yakıştı,” dedi Marguerite kemeri kesenin arkasındaki kayıştan geçirip, büyük kalay bir aynanın karşısına geçip kemerin üzerinde nasıl durduğunu izlerken.

“Bu para kesesini kim verdi sana?” diye sordu Philippe.

“Bu...”

Az kalsın safça doğruyu söyleyecekti. Ama karşısındaki adam o kadar gergin ve şüpheciydi ki onunla biraz daha eğlenme isteğine direnemedi.

“Birisi verdi işte.”

“Kim?”

“Tahmin edin.”

“Navarre kralı mı?”

“Kocam öyle cömert biri değil!”

“Peki kim?”

“Orasını da siz bulun.”

“Bilmek istiyorum, bilmeye hakkım var,” diye belirtti Philippe, iyice küplere binmişti. “Bir erkeğin hediyesi, üstelik de zengin ve âşık bir erkeğin. Âşık olması için bir nedeni var, sanırım.”

Marguerite aynada kendine bakmaya devam ediyor, para kesesini önce bir kalçası üzerinde, sonra diğerinde deniyor ve sonra da belinin ortasına getirip süzüyordu. Bu hareketi kürklü elbisesinin önünü bir açıp bir kapıyor, bacaklarını ortaya çıkarıyordu.

“Sakın Monsenyör Artois olmasın?” dedi Philippe.

“Ah! Ne kadar zevksiz sanmışsın beni!” dedi. “Daima av eti kokan ayıyı mı yakıştırdın?”

“O zaman Fiennes senyörü olmalı, diğer tüm kadınların etrafında pervane olduğu gibi, sizin de etrafınızda fır dönüyor,” dedi Philippe.

Marguerite dalgın bir poz takınarak başını yana eğdi.

“Fiennes senyörü mü?” dedi. “Benimle ilgilendiğini bilmiyordum. Bilgilendirdiğiniz için teşekkürler.”

“Eninde sonunda öğreneceğim.”

“Fransa sarayındaki bütün erkekleri saydığınız zaman...”

“Belki İngiltere sarayını da hatta,” diye ekleyecekti ama önünde Prenses Jeanne’la birlikte odaya giren Madam de Comminges’in dönüşü ile sözü yarıda kesildi. Üç yaşındaki küçük kız, incilerle süslenmiş bir elbisenin içinde ağır ağır yürüyordu. Annesinden sadece yuvarlak, bombeli alnını almıştı. Sarışın, ince burunlu, açık renkli gözlerini kapatan uzun kirpikli bir kızdı ve Navarre kralından olduğu gibi Philippe d’Aunay’ın çocuğu da olabilirdi. Philippe bu konuda da gerçeği asla öğrenememişti; Marguerite, bu kadar ciddi bir soruda kendini ele vermeyecek kadar zeki bir kadındı.

Philippe çocuğu her gördüğünde kendine, “Acaba benden mi?” sorusunu soruyordu. Tarihleri hatırlıyor, ipuçlarını bir araya getiriyordu. Günün birinde belki de kendi kızı olan ve aynı zamanda iki ülkenin, Navarre ve Fransa’nın tahtına çıkacak prensesin önünde eğilmek zorunda kalacağını düşündü. Tabii eğer Louis ve Marguerite’in başka çocukları olmazsa.

Marguerite küçük Jeanne’ı kaldırdı, alnından öptü, küçük kızın yüzü üşümüştü, tekrar nedimeye verdi:

“İşte öptüm, geri götürebilirsiniz.”

Madam de Comminges’in gözünden, oynadığı küçük oyuna kanmadığını okudu. “Bu dul kadından kurtulmalıyım,” dedi kendine.

Başka bir kadın içeri girdi ve Navarre kralının orada olup olmadığını sordu.

“Artık bu saatlerde benimle olmuyor,” dedi Marguerite.

“Tüm konakta aradık. Kral derhal kendisini çağırıyor.”

“Sebebini biliyor musunuz?”

“Galiba. Madam, Tapınakçılar haklarında verilen hükme itiraz ettiler. Halk, Notre-Dame’ın etrafında karışıklık çıkardı ve her yerde muhafızlar iki katına çıkarıldı. Kral, konseyi çağırdı...”

Marguerite ve Philippe bakiştılar. İkisinin de aklına aynı şey gelmişti. Olaylar, Louis de Navarre’ın gecenin bir kısmını sarayda geçirmesini gerektirebilirdi.

“Belki de gün beklendiği gibi bitmeyecek,” dedi Philippe.

Marguerite bir anlığına ona baktı ve delikanlının yeterince acı çektiğine kanaat getirdi. Saygılı ve mesafeli bir tavır takınmıştı; ama gözleri mutluluktan parlıyordu genç şövalyenin. Kraliçe duyulanmıştı, dahası genç adamı arzuluyordu.

“Belki de messire,” dedi.

Aralarındaki buzlar erimişti.

“Tedbir” yazdığı kâğıdı almaya gitti ve ateşe attı:

“Bu mesaj artık gereksiz. Poitiers kontesine daha sonra başka bir tane yazarım; umarım ona söyleyecek daha iyi şeylerim olur. Hoşça kalın, messire!”

Philippe d’Aunay, Nesle Konağı’ndan ayrılırken bambaşka bir ruh hâli içindeydi. Tek bir umut dolu sözle, sevgilisine ve kendine, tüm varoluşa güveni tazelenmişti, gün şimdi daha aydınlıktı.

Beni hâlâ seviyor; ona haksızlık ediyorum, diye düşündü.

Muhafızların barakasından geçerken Robert d’Artois’ya rastladı. Dev kontun genç şövalyeyi takip ettiğini sanabilirdi insan ama gerçek öyle değildi. Artois’nın şu an için başka dertleri vardı.

“Monsenyör de Navarre evinde mi?” diye sordu Philippe’e.

“Bilmiyorum, ama onu kralın konseyi için aradıklarını duydum,” dedi Philippe.

“Siz de onu çağırmaya mı geldiniz?”

“Evet,” diye yanıtladı Philippe, kekeleyerek.

Ve hemen bu yalanı söylediğine pişman oldu, gerçek kolaylıkla ortaya çıkarılabilirdi.

“Ben de aynı nedenle arıyordum onu,” dedi Artois. “Monsenyör de Valois onunla konuşmak istiyor.”

Ayrıldılar. Ancak bu tesadüfi karşılaşma devin içine kurt düşürdü. Taş döşeli büyük avludan geçerken “Acaba o olabilir mi?” diye kendi kendine sordu. Philippe’i bir saat önce Manifaturacılar Galerisi’nde Jeanne ve Blanche’in yanında görmüştü. Şimdi de Marguerite’in kapısında rastlamıştı... “Bu delikanlı aralarında mesaj mı taşıyor, yoksa üçünden birinin sevgilisi mi? Eğer öyleyse, çok geçmeden öğrenirim.”

Çünkü öyle bir durumda Madam de Comminges ona tez elden bilgi verecekti. Ayrıca, geceleri Nesle Kulesi’nin çevresini gözlemekle görevlendirdiği bir adamı daha vardı. Tuzağı kurmuştu. Eğer yakalanırsa, vah bu süslü püslü kuşun hâline!

VI

KRALLIK KONSEYİ

Paris belediye başkanı, soluk soluğa kralın huzuruna çıktığında onu keyfi yerinde buldu. Yakışıklı Philippe, yanında bir İtalyanın kaleminden çıktığı kolayca anlaşılan bir mektupla beraber gönderilen üç iri tazıyı hayranlıkla izliyordu:

Çok sevilen ve sayılan haşmetli kralımız,

İşlediği kusur yüzünden bin pişman yeğenim, bana gelerek bu üç tazıyı gezdirdiği sırada yanlışlıkla kral cenaplarına çarptığını itiraf etti. Bu asil hayvanlar sizin gibi yüce ve kudretli birine dokunduktan sonra, aciz kulunuz kendisini onların sahibi olarak görmeye artık layık bulmuyor. Venedik üzerinden yakın zamanda getirildiler. Bu veçhileyle, efendimizden lütfedip bu hayvanları naçizane saygı ve sevgimin nişanesi olarak kabul buyurmasını rica ediyorum.

Sienalı

SPINELLO TOLOMEI

“Akıllı adam şu Tolomei!” dedi Yakışıklı Philippe.

Hiç kimseden hediye kabul etmemekle ünlenen kral, köpekleri geri çeviremedi. Dünyadaki en güzel av sürülerine sahipti ve önündekiler gibi şahane av tazılarının hediye edilmesi tutku duyduğu tek şeye övgüydü.

Belediye başkanı, Notre-Dame’da olanları anlatırken Yakışıklı Philippe, üç tazıyla ilgilenmeye devam ediyor, dişlerini ve ağızlarını yokluyor, kum rengi tüylerle kaplı karınlarını okşuyordu. Hiç şüphesiz, doğrudan Doğu’dan ithal edilen hayvanlardı.

Kral özellikle köpekler olmak üzere tüm hayvanlarla çok iyi anlaşırdı. İnsanların aksine, köpekler ondan korkmazdı. Üç tazıdan en büyüğü daha şimdiden başını yeni efendisinin dizine koymuştu bile.

“Bouville!” diye seslendi Yakışıklı Philippe.

Elli yaşlarında, siyah ve beyaz bukleli saçlarıyla alacalı bir atı andıran görünümüyle başmabeyinci Hugues de Bouville salona girdi.

“Bouville, istişare konseyini saatinde toplayın.”

Şehirde daha fazla kargaşa çıkmazsa biraz hayatın keyfini çıkaracağını söyledikten sonra belediye başkanını başından savan Yakışıklı Philippe, köpekleriyle birlikte oturup düşüncelere daldı.

“Ee, Lombard, şimdi ne yapacağız?” diye mırıldandı, büyük tazının başını okşayarak. Köpeklerden ilkinin adını böylece koymuş oldu.

İtalya’dan gelen tüm bankacı veya tüccarlara Lombard deniyordu ülkede. Ve mademki köpek onlardan birinden hediye gelmişti, köpeğin adı kendiliğinden bulunmuş oldu.

İstişare konseyi, içine yüzlerce insanı barındırabilen ve sadece büyük konseyler için kullanılan geniş Adalet Meclisi’nde değil, içeride tek bir ateşin yandığı küçücük bir odada yapılıyordu.

İstişare konseyinin azaları, Tapınakçılar’ının kaderini belirlemek için uzun bir masa etrafında yerlerini almışlardı. Kral

masanın başında oturmuş, dirseğini koltuğunun koluna, çenesini yumruğuna yaslamıştı. Sağında, krallık başvekili ve piskopos yardımcısı Enguerrand de Marigny, daha sonra kralın mühürdarı Guillaume de Nogaret, Adalet Parlamentosu Başkanı Raoul de Presles ve diğer üç hâkim Guillaume Dubois, Michel de Bourdenai ve Nicole Le Loquetier vardı. Solunda nihayet bulunup getirilen en büyük oğlu Navarre kralı, başmabeyinci Hugues de Bouville, kralın hususi sekreteri Maillard oturuyordu. İki koltuk boştu: Şu anda Burgonya'da bulunan ortanca oğlu Poitiers kontu ile sabah ava çıkan ve kendisine hâlâ ulaşamayan en küçük oğlu Prens Charles eksikti. Konağına haberci gönderilen ve her konsey toplantısı öncesinde âdet edindiği üzere fesat çıkaran, kralın kardeşi Monsenyör de Valois da kayıptı. Kral, onsuz başlamaya karar verdi.

İlk sözü Enguerrand de Marigny aldı. Bu kudretli bakan, doğuştan soylu değildi, gücünü kralla çok iyi anlaşmasına borçluydu. Marigny senyörü olmadan önce Norman bir burjuvaydı ve asıl adı Le Portier'ydı; hızlı yükselişi çevresinde saygı kadar haset de uyandırıyor. Kendisi için bilhassa yaratılan piskopos yardımcısı unvanı, onu kralın alt benliği yapmıştı. Kırk dokuz yaşında, iriyarı, büyük çenesi geniş, bozuk ciltli bir adamdı Marigny ve edindiği muazzam servet sayesinde şatafatlı bir hayat sürüyordu. Krallığın en usta hatibi ve dönemin en yüksek soylularına bile dış geçirebilen bir istihbarata sahip olduğu söyleniyordu.

Durumun tam bir resmini çizmesi sadece birkaç dakikasını aldı; kardeşi Sens başpiskoposununki de dahil, kulağına birkaç rapor gelmişti.

“Kilise kurulu, üstad-ı azam ve Normandiya başyargıcını ellerinize teslim etti,” dedi. “Artık hiç kimseye, hatta papa hazretlerine bile başvurmadan, onlara dilediğinizi yapmakta serbestsiniz. Bundan daha iyisini umamazdık.”

Konuşması yarıda kesildi; kapı açılmış, kralın kardeşi ve eski Konstantinopolis İmparatoru Monsenyör de Valois içeri rüzgâr gibi bir giriş yapmıştı. Kraldan tarafa sadece hafif bir

baş selamı verdikten sonra, yokluğunda neler konuşulduğunu sormaya dahi zahmet etmeden sözlerine başladı:

“Neler duyuyorum haşmetli ağabeyim? Senyör Le Portier de Marigny (Le Portier sözcüğünün üzerine basa basa söylemişti bunu) her şeyin yolunda gittiğini mi düşünüyormuş? Eh! Yüce kralım, bakanlarınız pek az şeyle memnun olabiliyorlar. Acaba ne zaman her şeyin kötüye gittiğini görecekler!”

Yakışıklı Philippe’ten iki yaş küçük olan ama kraldan çok daha yaşlı görünen Charles de Valois, ağabeyi ne kadar sakinse bir o kadar telaşlıydı. Yağlanmış burnu, dolgun yanakları, iri göbeği sürdüğü sefahat dolu yaşam ve aşırı içmekten kaynaklanıyordu. Doğu diyarlarındaki gibi süslü, şatafatlı giyimi, diğerlerinin yanında gülünç kaçıyordu. Yakışıklı bir adamdı.

Fransa tahtına geçmek için doğru ailede dünyaya gelip bu fırsatı kaçırdığı için hınçlanan bu kaba asilzadenin tek derdi, oturacak başka bir taht bulmak üzere bütün dünyayı gezmekti. Gençliğinde Aragon tahtına geçmiş fakat elinde tutamamıştı. Daha sonra başına geçmek üzere Arles Krallığı’nı canlandırmaya teşebbüs etmişti. Sonra Alman İmparatorluğu için aday göstermişti kendini, fakat seçimde ağır bir yenilgiye uğramıştı. Eski karısı Anjou-Sicilya prensesi ölünce, Doğu Latin İmparatorluğu’nun mirasçısı Catherine de Courtenay ile tekrar evlenerek Konstantinopolis imparatoru olmuştu, ancak bu unvana sadece ismen sahipti, çünkü imparatorluk fiilen o anda Bizans’ta hüküm süren II. Andronikos Paleologos’un elindeydi. Fakat bu sözde unvan bile ikinci karısının vefatının ardından, geçen yıl damatlarından birinin, Taranto prensinin eline geçmişti.

En dişe dokunur zaferlerini 1297’deki Guyenne ve 1301’deki Toskana seferlerinde kazanmıştı. Toskana’da Ghibellinolar’a karşı Guelfolar’ı desteklemiş, Floransa’yı yakıp yıkmış ve şair Dante’yi sürgün etmişti. Bu yüzden Papa VIII. Boniface onu Romagna kontu yapmıştı.

Valois, sarayı ve şansölyesiyle birlikte kral gibi bir yaşam sürüyordu. Enguerrand de Marigny’den sayısız nedenden nefret ediyordu. Ayaktakımından birinin bu derece yükselmesi,

kralın baş nazırı yapılması, Manifaturacılar Galerisi'nde kral heykellerinin karşısına büstünü yaptırmayı, feodal beylere düşmanca siyaset gütmesi bunlardan sadece birkaçıydı. Aziz Louis'nin torunu Valois, krallığın sonradan görme bir avam tarafından yönetilmesini kabul edemezdi.

Başlığın ayakkabılarına dek mavi ve altın rengi giysiler içindeydi o gün.

“Dört yarı ölü ihtiyar,” diye devam etti, “akıbetlerine karar vermemiz için elimize verildi. Peki ne şekilde? Kralın otoritesine karşı gelerek, siz de gelmiş her şey yolunda diyorsunuz. Halk mahkemedekilerin suratına tükürüyor. Ne mahkeme ama! Hâkimleri satılık, kabul edelim; ama nihayetinde bu bir kilise mahkemesi... Ve siz her şey iyiye gidiyor diyorsunuz. Kalabalık ölüm diye bağılıyor, ama kimin ölümü için? Kardinallerin, belediye başkanlarının, okçuların ve sizin ölümünüz, sevgili ağabeyim! Ve her şey yolunda gidiyor. Eh! Öyle olsun, sevinelim o vakit; her şey yolunda.”

Sayırsız yüzük takılı, biçimli ellerini kaldırdı ve aynı görüşte olmadığını altını çizmek ister gibi kendisine ayrılan yere değil, en yakınında bulunan masanın ucundaki koltuğa oturdu.

Enguerrand de Marigny ayakta kalmış, geniş çenesinde alaycı bir kıvrım belirmişti.

“Monsenyör de Valois'ya yanlış bildirmiş olmalılar,” dedi sakince. “Bahsettiği dört ihtiyardan sadece ikisi mahkûm edildikleri hükme itiraz etti. Halka gelince, bana gelen tüm raporlarda efkârıumumiyenin bölünmüş olduğu görünüyor.”

“Bölünmüş mü?” diye bağırdı Charles de Valois. “Ama zaten bölünmüş olması başlı başına skandal! Halkın fikrini soran kim? Siz, Senyör de Marigny, nedenini de biliyoruz. Tüm bunlar, şehir ahalisini, köylüleri ve diğer ayaktakımını bir araya getirip kralın buyruklarını tartışmaya açma icadınızın sonucu. Olmadı bir de yargılama hakkı istesinler.”

Her çağda ve her ülkede daima iki taraf olmuştur: Tutucular ve ilericiler. İki eğilim de kralın konseyinde çarpışıyordu. Kendisini yüksek soylu sınıfın doğal önderi sayan Charles de

Valois, feodal tutuculuğu temsil ediyordu. Güttüğü siyaset, canla başla savunduğu birkaç ilkeye dayanıyordu: senyörler arasında hususi savaş hakkı, yüksek soylulara kendi toprakları üzerinde para basma hakkı, şövalyeliğin ahlaki ve yasal düzeninin korunması, papalığın en yüce karar mercii olarak kabul edilmesi. Geçmişten miras tüm teşkilatlar ve gelenekler, Marigny'nin etkisiyle Yakışıklı Philippe tarafından ya lağvedilmişti ya da lağvedilmeye çalışılıyordu.

Enguerrand de Marigny terakkiyi temsil ediyordu. En büyük fikirleri, iktidar ve idarenin merkezileştirilmesi, para birliği, devletin kiliseden ayrılması, önemli şehirlerin tahkim edilmesi ve kalıcı garnizonların kurulması yoluyla dış ülkelere karşı barışın, ticaretin ve tacir dolaşımının emniyetinin sağlanarak üretimin artırılmasıydı. Yaptığı ıslahatlara ve çıkardığı kanunlara “Yenilik” diyordu insanlar. Ancak bir de madalyonun diğer yüzü vardı. Sayısı artan polisleri beslemek ve kaleler inşa etmek pahalıya mal oluyordu.

Feodalizm yanlılarına mağlup olan Enguerrand, krala, gelişen ve önemi gitgide artan bir sınıfın, burjuvazinin desteğini sağlamaya çalışıyordu. Çok badireli zamanlarda, özellikle papalıkla çıkan ihtilaflarda, saraya soylular ve ruhban sınıfıyla birlikte Paris'in burjuvalarını çağırırmıştı. Aynısını vilayetlerde ve kasabalarda da uyguluyordu. Yarım yüzyıldır Avam Kamarası'nın düzenli olarak görev yaptığı İngiltere örnek alınmıştı.

Fransız meclislerinin kralın kararlarını tartışmaya açması henüz söz konusu bile değildi, sadece kararların gerekçeleri dinleniyor ve onaylanıyordu.*

Valois her ne kadar kaba saba biri olsa da aptal değildi. Marigny'nin itibarını zedelemek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Uzun süredir yatışmış gibi görünen düşmanlıkları, son aylarda açık savaşa dönüşmüştü.

* Yakışıklı Philippe zamanında kurulan bu meclislerden hareketle Fransa kralları, sonradan *Etats Généraux* adı verilen ulusal meclisleri kurmuşlardır. 1789'da ise günümüzdeki parlamento kurumu teşkil edilmiştir.

“İçlerinde en soyluları siz olan yüksek asilzade taifesi,” dedi Marigny, “kralın fermanlarına daha içtenlikle riayet etseydi, halka bu kadar bel bağlamamız gerekmeyecekti.”

“Ne bel bağlamak ama!” diye bağırdı Valois. “1306’daki isyanda bütün Paris ayaklanınca siz ve kral Tapınakçılara sığınmak zorunda kalmıştınız... Evet, hatırlatayım, Tapınakçılar’a! Lakin ibret almadınız. Çok uzun zaman önce sizi uyar-mıştım, bu gidişle kralın yerini burjuvalar alacak ve fermanları sizin şu sözümona meclisler çıkaracak demiştim.”

Kral ses çıkarmıyordu, yumruğunu çenesine yaslamış ve dümdüz, sabit bir noktaya bakıyordu. Sadece arada sırada gözlerini kırıştırıyor, bunun dışında donuk gözlerinin üzerindeki kirpikleri kıpırdatmadan dalgın dalgın aynı yere bakıyordu. Gözlerine, etrafındakilere korku salan sert bir bakış yerleşmişti.

Marigny, çığırından çıkan bir tartışmayı durdurmak için otoritesini kullanmasını ister gibi ona döndü.

Yakışıklı Philippe başını hafifçe kaldırdı ve şöyle dedi:

“Kardeşim, bu akşamki konumuz meclis değil, Tapınakçılar.”

“Öyle olsun,” dedi Valois, masaya vurarak. “Öyleyse Tapınakçılar meselesiyle ilgilenelim.”

“Nogaret!” diye mırıldandı kral.

Mühürdar ayağa kalktı. Toplantının başından beri, patlayacağı anı bekleyen bir öfkeyle tutuşuyordu. Tapınakçılar davası, kamu yararı ve devletin bekası söz konusu oldu mu fanatikleşen mühürdarın şahsi davasıydı ve ona ölçüsüz, dur durak bilmeyen bir tutkuyla sarılmıştı. Zaten Guillaume de Nogaret’nin 1307 yılı Saint-Maurice yortusunda yüksek memuriyete gelişi de Tapınakçılar davası sayesindeydi.

O gün, Maubuisson’da düzenlenen bir toplantı sırasında, mühürdar ve aynı zamanda Narbonne başpiskoposu olan Gilles Aycelin, trajik bir biçimde Tapınakçılar’ın tutuklanmasına dair düzenlenen fermanı reddetmişti. Yakışıklı Philippe, tek

bir kelime bile etmeden başpiskoposun ellerinden mühürleri almış, Nogaret'nin önüne bırakarak bu avukatı kraliyet idaresinin ikinci adamı hâline getirmişti.

Nogaret ateşli, ağırbaşlı ve Azrail gibi acımasızdı. Kemikli, kapkara suratlı adam, sürekli olarak kıyafetlerini yoklar ya da tırnaklarını kemirirdi.

“Yüce kralım, vuku bulan şeyler korku ve esef verici,” dedi hem vurgulu hem de aceleci bir sesle. “Bu da adı geçen şeytanın uşaklarına gösterilecek hoşgörünün zayıflık olacağının ve merhamet edilirse size kötülük olarak döneceğinin ispatıdır.”

“Doğrusu,” dedi kral Yakışıklı Philippe Valois'ya dönerek, “sevgili kardeşim, bana merhamet etmem için verdiğiniz tavsiye, İngiltere'deki kızımın bana mektubundaki şefaathane ricası pek olumlu sonuç vermedi... Devam edin, Nogaret.”

“Bu kokuşmuş köpekler hak etmedikleri hâlde yaşamalarına izin verildi, onlarsa yargıçlarına duacı olmak yerine verilen nefesi kiliseye ve krala hakaret etmede kullandılar. Tapınakçılar sapkındır.”

“Sapkındılar,” diyerek düzeltti Charles de Valois.

“Bağışlayın, anlayamadım, monsenyör?” diye sabırsızca sordu Nogaret.

“Sapkındılar, diyorum messire, geçmiş zaman. Çünkü eğer yanlış hatırlamıyorsam, sürdürdüğünüz, zindana attığınız, işken-ce ettiğiniz, yaktığınız binlercesinden Fransa'da geriye sadece dördü kaldı. Ne utanç verici, yedi yıllık davadan sonra hâlâ masum olduklarını iddia ediyorlar! Eskiden daha hızlı çalışır-dınız, Nogaret, ağzınızdan çıkan tek bir sözle papayı ortadan kaldırılabiliyordunuz.”

Nogaret, titredi ve sakalının maviliği altında teni daha da koyulaştı. Papa VIII. Bonifacius'u tahttan indirmek için Roma için çıkılan o uğursuz sefere o komuta etmişti, seksen yaşındaki papayı başında papalık tacı varken tokatlamıştı. Buna karşılık Nogaret, aforoz edilmiş, cezanın kaldırılması için Kral Philippe'in Bonifacius'tan sonraki ikinci Papa V. Clemens

üzerindeki tüm nüfuzunu kullanması gerekmişti. Bu sıkıntılı meselenin üzerinden henüz çok zaman geçmemiş, sadece on bir yıl önce gerçekleşmişti ve Nogaret'nin düşmanları bunu hatırlatma fırsatını asla kaçırmıyorlardı.

“Monsenyör,” diye cevapladı, “Tapınakçılar'ı her zaman desteklediğini biliyoruz. Hiç şüphe yok ki Fransa'nın yıkılması pahasına bile olsa, şu hiç oturmadığınız Konstantinopolis tah-tını ele geçirmek için onlara güveniyordunuz.”

Hakareti, hakaretle karşılık bulunca öfkeden morardı.

“Lanet olsun!” diye bağırdı Valois, koltuğunu arkaya at-mış, hiddetle ayağa kalkmıştı.

Masanın altından gelen havlama, Yakışıklı Philippe hariç masadaki herkesi irkiltti ve Louis de Navarre sinirli bir kah-kaha patlattı. Havlayan, kralın yanı başında tuttuğu ve henüz bağrış çağrışa alışık olmayan büyük tazıdan gelmişti.

“Louis. Kapa çeneni,” dedi Philippe ve oğluna buz gibi bir bakış attı.

Sonra parmaklarını şaklattı ve “Lombard. Otur!” diye ko-mut vererek köpeğin başını bacağına doğru çekti.

Louis Hutin, yani Kavgacı, Şaşkın, İnatçı Louis lakabıyla bilinen Louis de Navarre kıkırdamalarını bastırmak için burnunu tıkadı. Yirmi beş yaşındaydı ama on beş yaşında bir çocuğun zekâsı bile yoktu prenste. Fiziksel olarak babasına benzeyen birkaç yanı olsa da gözleri kaypakça bakıyordu ve saçlarında babasının saçlarının ışıltısından eser yoktu.

“Haşmetlim,” dedi Charles de Valois ciddiyetle, başmabe-yinci koltuğunu geri kaldırmıştı, “kardeşim, saygıdeğer ağabe-yim, Tanrı şahidimdir ki tek gayem ve düşüncem sizin menfa-atiniz ve şanınızdır.”

Yakışıklı Philippe bakışlarını ona çevirince Charles de Valois, kendine güvenini yitirir gibi hissetti. Yine de söze devam etti: “Krallığın eli kolu yok edilirken tek düşündüğüm yine sizsi-niz, ağabeyim. Şövalyeliğin sığınağı Tapınakçılar olmadan, yeni bir haçlı seferine çıkacak olsanız, sefere nasıl girişeceksiniz?”

Bunu cevaplamayı Marigny üstlendi.

“Kralımızın bilgece hükümdarlığı sırasında, haçlı seferleri tertiplemedik,” dedi. “Çünkü ülkedeki şövalyeler sakindi, Monsenyör ve onların hararetlerini almak için kutsal topraklara göndermek gerekmedi.”

“Peki ya dinimiz, messire?”

“Tapınakçılar’dan aldığımız altın, hazineyi doldurdu, monsenyör. Üstelik din adına düzenlenen seferler sırasında yapılan ticaret sekteye uğramış değil, mallar, haçlı seferi olmadan da serbestçe taşınıyor.”

“Messire, tıpkı bir kâfir gibi konuşuyorsunuz!”

“Krallığın bir hizmetkârı gibi konuşuyorum, monsenyör!”

Kral hafifçe masaya vurdu.

“Kardeşim, bugünkü meselemiz Tapınakçılar... Tavsiyenizi rica ediyorum.”

“Tavsiyem... benim tavsiyem mi?” diye tekrarladı şaşkınlıkla Valois.

Dünyayı yeni baştan yaratmaya daima hazırdı, ama asla kesin bir fikir veremezdi Valois.

“Eh, değerli ağabeyim, Nogaret ve Marigny’yi işaret ederek davayı şu ana dek yürütenler nasıl sonlandıracağını da söylesinler. Benden bu kadar...” dedi ve İsa’yı çarmıha gerilmek üzere mahkûm eden Roma Valisi Pontius Pilatus’un sorumluluğun ondan çıktığını ima ettiği elini yıkama işaretini yaptı.

“Louis. Sen ne diyorsun?” diye sordu kral.

Louis de Navarre ürperdi ve cevaplaması biraz zaman aldı.

“Bu Tapınakçılar’ı papaya geri gönderemez miyiz?” dedi sonunda.

“Louis, kapa çeneni,” diye tersledi kral oğlunu.

Ve Marigny ile karşılıklı bakışarak oğlundan kaynaklı acısını onunla paylaştı.

Üstad-ı azamı papaya geri göndermek, her şeye yeniden başlamak demektir. Dava esas ve usulden yeniden görülecek,

birkaç kurulda alınan kararlar silinecek, yedi yıl süren çaba boşa gidecek, tüm itiraz yolları yeniden açılacaktı.

Benden sonra tahta çıkacak bu zavallı beceriksiz çocuk bu kadar budala olmak zorunda mıydı? diye düşündü Yakışıklı Philippe. Her neyse, umalım da o zamana kadar olgunlaşsın.

Kurşunla kaplı vitraylara mart yağmuru vurmaya başlamıştı. “Bouville?” dedi kral.

Başmabeyinci, sadakat, itaat, itimat, bağlılık timsaliydi, fakat inisiyatif alıp fikir beyan edecek biri değildi. Kralın hangi cevabı duymak istediğini kendine sordu.

“Düşünüyorum, efendimiz. Düşünüyorum,” diye cevap verdi sonunda.

“Nogaret. Sizin tavsiyeniz nedir?”

“İmandan sapıp sapkınlığa geri dönenler, sapkınlıklarının cezasını çekmeli, hem de gecikmeden,” diye cevap verdi mühürdar.

“Halk ne diyor bu işe?” diye sordu Yakışıklı Philippe, gözlerini Marigny’ye doğru kaydırması.

“Halk içindeki çalkantı, ona sebep olanlar yok olduktan kısa süre sonra dinecektir, efendim,” dedi.

Charles de Valois son bir çaba sarf etti.

“Sevgili ağabeyim,” dedi. “Unutmayın ki üstad-ı azam, hükümrân bir prens mertebesindedir, kellesini alırken krallara layık davranılması gerektiğini...”

Kral bakışlarıyla kardeşinin sözünü kesti.

Bir süre derin bir sessizlik oldu, sonunda Yakışıklı Philippe kararını açıkladı:

“Jacques de Molay ve Geoffroy de Charnay, bu gece saray bahçesinin karşısındaki Yahudiler Adası’nda yakılacaklar. İsyanı halkın huzurunda çıkardılar; idamları da halkın huzurunda olacak. Nogaret kararı yazsın. Sözümü söyledim.”

Ayağa kalktı ve tüm yardımcıları onu izledi. “Beylerim, buradaki herkesin ve oğlum Charles’ın idam sırasında hazır bulunmasını istiyorum. Kendisine haber çıkarın,” diye ekledi.

Sonra köpeğine seslendi: “Lombard!”

Böylelikle köpek, bir adım arkasında odadan çıktı.

İki kral, bir eski imparator, bir krallık naibi ve diğer soylu beylerin katıldığı bu konseyde, iki büyük savaşçı ve din adamı yakılarak idama mahkûm edildi. Fakat bir an için bile insan yaşamından, canından bahsedilmemişti; sadece ilkeler konuşulmuştu.

“Sevgili yeğenim,” dedi Charles de Valois, Louis Hutin’e, “bugün şövaleliğin ölümüne tanık olacağız.”

VII

ÂŞIKLAR KULESİ

Gece karanlığı çökmüştü. Cılız bir rüzgâr, ıslak toprak, çamur, ter kokularını taşıyor ve yıldızsız gökyüzündeki kara bulutları dağıtıyordu.

Seine Nehri üzerinde bir kayık Louvre Kulesi yönünde ilerliyor, nehrin suları iyice yağlanmış bir kalkan gibi parlıyordu.

İki yolcu kayığın arkasına oturmuş, pelerinlerinin eteklerini omuzlarına atmışlardı.

“Bugün tam fenalık, uğursuzluk beklenecek zaman,” dedi yavaşça kürek çeken kayıkçı. “Sabah burnumun ucunu göremediğim bir sisle uyandım. Saat üçte* güneş kendini gösterdi, bahar geliyor diye düşündüm. Erken konuşmuşum, akşam olmadan yağmur boşanıverdi. Şimdi de rüzgâr çıktı. Hiç şüphe yok, uğursuz bir gün.”

* Ortaçağda zaman kavramı günümüzdeki kadar kesin değildi, günün farklı zaman dilimlerini belirlemek için birinci, üçüncü, dokuzuncu saat ve akşam terimleri kullanılırdı.

Birinci saat sabah altı dolaylarında başlardı. Üçüncü saat sabah saatlerine denk gelirdi. Dokuzuncu saat öğle saatiydi ve günün yarısına tekabül ederdi. Yüksek vespers ve alçak vespers olarak ikiye ayrılan akşam saatleri güneşin batışına dek günün sonuna işaret ederdi.

“Daha hızlı dostum,” dedi yolculardan biri.

“Elimden geleni yapıyorum. Gördüğünüz gibi yaşlı başlı bir adamım. Saint-Michael Bayramı’nda tam elli üç olacağım. Sizin gibi güçlü kuvvetli değilim, genç beylerim,” diye cevapladı kayıkçı; yırtık pırtık giyinmişti ve sızlanmaktan gizli bir zevk alır gibiydi.

Uzakta sola doğru, Yahudiler Adası’nda ışıklar uçuşuyor, daha ötede ise Şehir Sarayı’nın aydınlatmalı pencereleri görü-lüyordu. O tarafta büyük bir kayık hareketliliği vardı.

“Ee, saygıdeğer beylerim, Tapınakçılar’ı nasıl ızgara yaptıklarını izlemeye mi gidiyorsunuz?” diye devam etti kayıkçı. “Kral, oğullarıyla birlikte orada olacak gibi görünüyor. Doğru mu?”

“Öyle görünüyor,” dedi yolcu.

“Peki ya prensesler, onlar da katılacak mı?”

“Bilmiyorum,” diyen yolcu konuşmaya devam etmek istemediğini belirtircesine başını çevirdi.

Sonra, yol arkadaşına alçak sesle:

“Bu adam hoşuma gitmedi, çok konuşuyor.”

İkinci yolcu kayıtsızca omuz silkti. Kısa bir sessizlikten sonra fısıldadı:

“Senin nasıl haberin oldu?”

“Jeanne söyledi, her zamanki gibi.”

“Sevgili Kontes Jeanne, ona büyük teşekkür borçluyuz.”

Küreğin her vuruşunda, kapkara gökyüzüne doğru siyah bir heyula gibi yükselen Nesle Kulesi’ne yaklaşıyorlardı.

“Gautier,” diye tekrar sözü açtı ilk yolcu elini yoldaşının koluna koyarak. “Bu gece çok mutluyum. Ya sen?”

“Ben de, Philippe, içim çok rahatladı.”

D’Aunay biraderler çene çalarak kocalarının bu akşam yanlarında olmayacağı güvencesiyle Blanche ve Marguerite’in yanına doğru yol aldılar. Poitiers kontesi, aralarındaki mesajlaşmayı sağlayarak bir kez daha yardımcı olmuştu.

Philippe d’Aunay sevincini gizleyemiyordu. Sabahki bütün endişesi yok olmuştu, boşuna şüphelenmişti. Marguerite onu

çağırması, onu bekliyordu. Birkaç dakika içinde Marguerite'i kollarına alacaktı. O an geldiğinde dünyanın en müşfik, en sevinçli ve en ateşli sevgilisi olacağına yemin etti.

Kayık, kulenin temellerinin önündeki bentte kıyıya yanaştı. Nehirdeki son sel geride kalın bir çamur tabakası bırakmıştı.

Kayıkçı, iki genç adama kıyıya ayak basmalarında yardımcı olmak için kolunu uzattı.

"Evet dostum, anlaştığımız gibi," dedi Gautier d'Aunay, "fazla uzaklaşmadan ve kimseye görünmeden bizi bekle."

"İsterseniz ömür boyu beklerim, genç beyzadem, parasını ödediğiniz sürece," diye yanıtladı kayıkçı.

"Gece yarısına kadar bekle kâfi," dedi Gautier.

Kayıkçıya gümüş bir kuruş uzattı, normal geçiş ücretinin on iki kat fazlasıydı ve dönüşte de aynı miktarda ödemeyi vaat etti. Kaçakçı, iki şövalyenin önünde yerlere kadar eğildi.

Kaymamaya ve üst başlarının çamurlanmamasına özen gösteren iki kardeş, arka kapıya kadar birkaç adım attılar ve önceden kararlaştırdıkları bir işarete göre kapıyı çaldılar. Kapı açıldı. Elinde mum tutan bir hizmetçi onları içeri geçirdi ve kapıyı kapadıktan sonra önlerine düşüp döner bir merdivenden yukarı çıkardı.

Götürdüğü geniş yuvarlak odada aydınlatma olarak sadece şöminede parlayan ateş vardı. Ateşten yükselen parıltılar tonozlu tavandaki pervazda kayboluyordu.

Burada da Marguerite'in odasında olduğu gibi, buram buram yasemin esansı kokuyordu; her şey bu kokuya boğulmuştu, duvarlara asılı altın sırmalı kumaşlar, halılar, oryantal bir tarzda alçak yatakların üzerine gelişigüzel dağılmış kürkler...

Prensesler orada değildi. Odacı onlara haber vereceğini söyleyerek çıktı.

Pelerinlerini çıkaran iki delikanlı şömineye yaklaştı ve gayriihtiyari ellerini alevlere tutup ısıttılar.

Gautier d'Aunay, küçük kardeşi Philippe'ten yirmi ay büyüktü, kardeşine çok benzemesine rağmen daha kısa, daha yapılı ve daha sarışındı. Kalın bir boynu, pembe yanakları vardı ve

günü gün ederek yaşıyordu. Philippe gibi aşk yüzünden kâh perişan olup kâh coşmuyordu. Zaten Montmorency beyinin kızlarından biriyle iyi bir evlilik yapmıştı ve üç çocuğu vardı.

“Hiç anlamıyorum,” dedi ellerini ısıtırken. “Blanche neden beni sevgilisi olarak aldı, hatta neden bir sevgilisi olduğunu bile bilmiyorum. Marguerite’i anlayabilirim. Kocasını Louis Hutin’i, çirkin gözlerini, içi kof göğsünü görünce ve seninle kıyaslayınca hemen anlaşıyor. Ve sonra herkesin bildiği şey var...”

Genç Navarre kralının iktidarsızlığını ve karı-koca arasındaki münakaşaları ima ediyordu.

“Ama Blanche, işte onu bir türlü anlamıyorum,” dedi Gautier d’Aunay. “Kocasını yakışıklı, benden çok daha yakışıklı. Hayır kardeşim, itiraz etme; Charles daha yakışıklı. Yüzünü Kral Philippe’ten almış. Blanche’i taparcasına seviyor ve Blanche bana ne derse desin, o da kocasını seviyor. Talihime şükrediyorum ama sebebini bir türlü anlamıyorum. Sence Blanche, kuzenini taklit etmek istediği için mi benimle oluyor?”

Kuleyi konağa bağlayan galeriden ayak sesleri, fısıltılar duyuldu ve iki prenses odaya girdi.

Philippe, Marguerite’e doğru atıldı fakat ansızın durdu. Sabah onu rahatsız eden para kesesi metresinin kemerine takılıydı.

“Neyin var yakışıklı Philippe?” diye sordu Marguerite, kollarını uzatmış ve dudaklarını aralamıştı. “Mutlu değil misin?”

“Öyleyim, madam,” diye soğuk bir cevap verdi şövalye.

“Yine neler oluyor? Yine hangi kurt düştü aklına...”

“Bu benimle alay etmek için mi?” dedi Philippe, para kesesini işaret ederek.

Kraliçe sıcak bir kahkaha attı. “Aptalsın sen, deli gibi kısıkanıyorsun, bu da çok hoşuma gidiyor! Sana oyun oynadığımı anlamadın mı? Ama daha iyi hissetmeni sağlayacaksa, bu keseyi sana vereyim.”

Keseyi kemerinden çabucak çıkardı. Philippe itiraz edecek oldu. “En küçük meseleden yangın çıkaran şu deliye bakın.”

Sesini kalınlaştıracak Philippe'in öfkesini taklit etti.

"Bir erkek! Aman Tanrım, kim bu adam? Bilmek istiyorum! Robert d'Artois olmalı. Ya da Fiennes senyörü."

Katıla katıla gülmeye başladı tekrar.

"Mademki her şeyi öğrenmek istiyorsunuz, söyleyeyim, alingan şövalye, gönderen bir akrabamdı. Aynısından Blanche'a ve Jeanne'a da geldi. Eğer sevgilimden bir hediye olsaydı, hiç sana teklif eder miydin? Bu senin için."

Aynı anda hem mahcup hem de mutlu olan Philippe d'Aunay, Marguerite'in neredeyse zorla eline tutuşturduğu para kesesini hayranlıkla süzdü.

Marguerite, kuzenine dönerek ekledi:

"Blanche, para keseni Philippe'e göster. Benimkini ona hediye ettim."

Philippe'in kulağına mırıldandı: "Bahse girerim çok geçmeden kardeşin de aynı hediyeden alacak."

Blanche yataklardan birinde uzanmıştı, yatağın yanında diz çöken Gautier onun boğazını ve ellerini öpücüklere boğuyordu. Yarı yarıya doğruldu, hazdan boğuklaşmış bir sesle sordu:

"Bunu yaparak ihtiyatı biraz elden bırakmıyor muyuz, Marguerite?"

"Katiyen," dedi Marguerite. "Kimsenin haberi olmaz, henüz insan içinde takmadık. Jeanne'a haber versek yeter. Hem bize ettikleri hizmetten ötürü beylere teşekkür etmenin para kesesi hediye etmekten daha iyi yolu olur mu?"

"Öyleyse oldu bu iş," diye haykırdı Blanche, "sevgilimin ödülünün seninkinden az olmasını ve daha fakir görünmesini istemem."

Gautier, kardeşi aldığı için hiç üsteletmeden ve utanmadan Blanche'in sunduğu para kesesini kabul etti.

Marguerite, Philippe'e "Sana demedim mi?" der gibi baktı.

Philippe ona gülümsedi. Onu hiç anlayamıyordu. Sabah onu kıskançlıktan delirten acımasız, şımarık, hain kadınla, şu an yirmi livre değerinde bir hediye sunan itaatkâr, yumuşak başlı, kollarında titreyen kadın aynı kadın mıydı?

“Seni bu denli çok sevmemin nedeni,” diye mırıldandı, “sarımlı seni hiç anlamayışım.”

Marguerite için bundan daha büyük bir iltifat olamazdı. Dudaklarını boynuna gömerek Philippe’e teşekkür etti. Sonra kendini şövalyenin kollarından kurtardı ve dışarıdan gelen seslere kulak kabartarak:

“Dinleyin, Tapınakçılar’ı kazığa götürüyorlar.”

Gözlerinde ve yüzünde rahatsız edici bir parıltıyla Philippe’i pencereye sürükledi, küçük vitray pencereyi açtı.

Kalabalığın uğultusu odaya kadar geliyordu.

“Blanche, Gautier, gelin bakın!” dedi Marguerite.

Blanche mutlu bir inlemeyle cevap verdi:

“Ah! Hayır, ben buradan bir yere kalkmam, çok iyiyim şu an.”

İki prenses ve sevgilileri arasında utanma duygusu uzun zaman önce yok olmuştu, birbirlerinin gözü önünde kendilerini tutkunun kollarında şımartmaya alışkınlardı. Blanche bazen gözlerini kaçırıp ve çıplaklığını odanın karanlık köşelerinde saklasa da Marguerite tam tersine, başkalarını sevişirken seyretmekten olduğu kadar kendi aşk sahnelerini başkalarının bakışlarına sunmaktan da zevk alıyordu. Fakat şimdilik pencereye yapışmış, kendini Seine Nehri’nin ortasındaki gösteriye kaptırmıştı. Yahudiler Adası’nda, halka şeklinde dizilmiş yüz okçu ellerinde yanan meşalelerle etrafı aydınlatıyor; rüzgârda yalazlanan meşalelerin aleviyle mahkûmların yakılacağı kütük yığınlarına tırmanan cellatlar açıkça görünüyordu. Okçuların dışında, inek ve keçi otlatılan basit bir çayırdan ibaret olan adacık, hıncahın kalabalıktı ve nehirdeki sayısız kayık, idamı izlemeye gelenleri taşıyordu. Nehrin sağ kıyısında, diğerlerinden daha büyük, etrafı silahlı muhafızlarla çevrili bir kayık adaya yanaştı. Tuhaf şapkalar takmış iki uzun, gri silüet kayıktan indi. Önlerinde başka birisi haç taşıyordu. Ardından kalabalığın uğultusu daha da büyüdü, büyüdü. Neredeyse aynı anda, saray bahçesinin ucuna inşa edilen l’Eau Kulesi’nde bir

loca aydınlandı. Hemen öncesinde locada gölgeler görünmüştü. Kral ve konseyi idam için yerlerini almıştı.

Marguerite, kendini tutmayarak kahkahalarla gülmeye başladı.

“Neden gülüyorsun?” diye sordu Philippe.

“Çünkü Louis orada,” diye cevapladı kraliçe, “eğer hava aydınlık olsaydı, beni görebilirdi.”

Gözleri parıltıyor, siyah bukleleri alnında dans ediyordu. Ani bir hareketle güzel kehribar rengi omuzlarını ortaya çıkardı ve nefret ettiği kocasıyla alay etmek ister gibi giysilerini çıkararak yere bıraktı. Philippe’in ellerini kalçalarına çekti. Arkada Blanche ve Gautier, belli belirsiz sarılmış yan yana uzanıyorlardı, Blanche’ın vücudu sedef gibi parıltıyordu.

Nehrin ortasındaki bağrış çağrış gitgide büyüdü. Tapınakçılar’ı yakılacakları kazıklara bağlıyorlardı.

Marguerite gece ayazında titredi ve şömineye yanaştı. Bakışları bir süre ateşe sabitlendi ve alevlerin okşayışları dayanılmaz hâle gelene dek közlerin sıcağına maruz bıraktı kendini. Alevler teninde hareli desenler çiziyordu.

“Onları yakıp kavuracaklar,” dedi titrek, kısık bir sesle. “Bizse burada...”

Gözleri, duyduğu zevki beslemek için ateşin ortasında cehennemden görüntüler arıyordu. Ansızın döndü, Philippe’e baktı ve kendilerini Pan’ın arzularına sunan periler gibi sevgilisinin kollarına bıraktı bedenini.

Duvara vuran gölgeleri tavandaki tonozlarda yansımalar yapıyordu.

VIII

BÜYÜK MAHKEME

Sarayın bahçesi, Yahudiler Adası'ndan sadece nehrin ince bir kolu ile ayrılıyordu. Kazık, l'Eau Kulesi'ndeki kraliyet lo-casına bakacak şekilde inşa edilmişti.

Meraklı izleyiciler, Seine Nehri'nin çamurlu iki yakasına akmaya devam ediyor ve adacık kalabalığının ayakları altında ortadan kayboluyordu. Kayıkçılar bu gece bir servet kazanmışlardı.

Öte yandan, okçular yerlerini almıştı; çavuşlar halkın top-laştığı yerleri doldurmuş, köprülere ve nehir kıyısına bakan tüm sokakların çıkışlarına silahlı muhafızlar yerleştirilmişti.

“Marigny, belediye başkanının yerine siz vekalet edebilirsiniz,” dedi kral, bakanına.

Sabah korkutucu bir hâle bürünen karışıklık isyana dönüş-memişti, daha çok bir festival, kralın başkente sunduğu trajik bir karnaval ve eğlence havası hâkimdi. Paris'te genel bir pana-yır atmosferi vardı. Hokkabazlar ailece gelen burjuvaların ara-sına karışıyordu. Notre-Dame'ın arka sokaklarında meslek-le-rini icra eden fahişeler giyinip kuşanmış, süslenmiş, boyanmış ve eğlenceye koşmuşlardı. Çocuklar en ön sıraya geçmek için

insanların ayaklarının arasında fink atıyorlardı. Pelerinlerinin üzerinde sarı işaretler takılı, ürkek gruplar hâlinde toplaşan Yahudiler, bir kere olsun kendilerini hedef almayan bir işken-ceyi izlemeye gelmişlerdi. Kürk mantolu güzel kadınlar, âşıkla-rına sarılmış sinir krizi geçirir gibi sesler çıkarıyorlardı.

Hava giderek soğuyor, rüzgâr kısa aralıklarla şiddetlenip yatışıyordu. Meşalelerin parıltısı nehrin üzerine kırmızı mer-mer gibi yansıyor.

Senyör Alain de Pareilles, başında demir miğferi, yüzünde her zamanki kızgın ifade, önünde okçular, atını sürüyordu.

Boyu bir insan boyundan uzun kazığın etrafında kırmızı kukulelarıyla cellatlar ve yardımcıları işlerini doğru yapmak için kütükleri düzeltiyor, ateşi besleyecek çalı çırpıları hazırlı-yorlardı.

Tapmak Şövalyeleri üstad-ı azamı ve Normandiya başyar-gıcı kazığın üstünde, yan yana bağlanmışlardı. Başlarına, sap-kınlara takılan ve piskopos külahına benzer kâğıt bir başlık geçirilmişti.

Bir keşiş uzun saplı bir haçı yüzlerine uzatmış, onlara son telkinlerini veriyordu. Kalabalık, keşişin sözlerini duymak için sessizleşti.

“Birazdan Tanrı’nın huzuruna çıkacaksınız. Suçlarınızı iti-raf etmek ve tövbe etmek için hâlâ zamanınız var... Son defa yalvarıyorum efendim...”

Yaşamla ölüm arasındaki ince çizgide duran mahkûmlar cevap vermedi. Rüzgâr sakallarını savuruyordu.

“Günah çıkarmayı reddettiler, nedamet getirmeyecekler,” diye mırıldandı izleyiciler.

Sessizlik daha da derinleşti. Keşiş kazığın önünde diz çök-müş, Latince dua ediyordu. Baş cellat, yardımcılarından biri-nin elinden meşaleyi aldı, alevi canlandırmak için birkaç kez etrafında döndürdü. Bir çocuk ağlamaya başladı ve bir tokat sesi duyuldu. Alain de Pareilles, emir bekliyormuş gibi kraliyet locasına döndü; bütün gözler, bütün başlar aynı yöne çevrildi. Herkes nefesini tutmuştu.

Parmaklığa yaslanan Yakışıklı Philippe'in iki yanına dizilen konsey üyeleri, meşalelerin ışığı altında kulenin duvarlarındaki kabartmalar gibi görünüyordular.

Mahkûmlar da gözlerini locaya çevirdiler. Kralın ve üstad-ı azamın bakışları çakıştı, iki adam tek söz etmeden birbirlerini tarttılar, çarpıştılar.

İki azılı düşmanın zihinlerinden hangi düşüncelerin, hangi duyguların, hangi anıların geçtiğini bilmiyordu. Ancak kalabalık içgüdüsel olarak, biri mutlak güce sahip, öbürü gözden düşmüş bu iki hükümdar arasındaki sessiz savaşta görkemli, dehşet verici, insanüstü bir yan olduğunu sezinliyordu.

Tapınak Şövalyelerinin üstad-ı azamı gururunu bırakıp merhamet dileyecek miydi? Kral Philippe, insafa gelip mahkûmları affedecek miydi?

Kral bir el hareketi yaptı ve parmağındaki yüzük göründü. Alain de Pareilles, cellada aynı hareketi tekrarladı. Cellat elindeki meşaleyi çalılara tuttu. Binlerce kişiden rahatlama ve dehşet, şaşkınlık ve korku, keder, tiksinti ve zevk karışımı bir iç çekiş yükseldi.

Birkaç kadın çığlık attı. Çocuklar, anne babalarına sarılıp yüzlerini korkuyla sakladılar. Bir haykırış duyuldu:

“Sana gelme demiştim!”

Kuvvetlenen rüzgâr, spiraller çizerek yükselen koyu dumanı locaya doğru savuruyordu.

Monsenyör de Valois öksürdü, elinden geldiğince azametli, vakur görünmeye çalışıyordu. Guillaume de Nogaret ve Marigny arasına girdi ve şöyle dedi:

“Bu böyle devam ederse, Tapınakçılar yanmadan önce biz boğularak öleceğiz. En azından biraz kuru odun koyabilirdiniz.”

Sözlerine kimse aldırış etmedi. Kasları gerilmiş, gözleri kor gibi parlayan Nogaret, zaferinin tadını çıkarıyordu. Bu idam yedi yıl süren mücadelenin, yorucu yolculukların, hükümlüleri ikna etmek için sarf edilen binlerce kelimenin, suçlarını kanıtlamak için yazılmış binlerce sayfanın semeresiydi. *Haydi,*

tutuşun, alev alev yanın artık, diye geçirdi içinden. Beni yeterince küçük düşürdünüz. Ben galip geldim, siz yenildiniz.

Kralı taklit eden Enguerrand de Marigny, duygularını belli etmemeye çalışıyor, kendine bu idamın devlet için bir zorunluluk olduğunu telkin ediyordu. “Böyle olması gerekiyordu, buna mecburduk,” diye tekrarladı kendi kendine. Fakat Tapınakçılar’ın ölümünü izlerken ölüm düşüncesinden kaçamıyordu, özellikle de kendi ölümünden. Nihayet iki mahkûm siyasi bir mesele olmaktan çıkıyordu.

Hugues de Bouville etrafa göstermeden dua ediyordu.

Rüzgâr döndü ve her saniye daha da koyulaşan, yükselen duman mahkûmları yutarak içine aldı. Aynı anda iki ihtiyarın öksürükleri ve hıçkırıkları duyulmaya başladı.

Louis de Navarre kızaran gözlerini ovuştururken zevzekçe gülüyordu.

Kralın en küçük oğlu Charles başını çevirdi. Belli ki gösteri çok acı verici gelmişti. Yirmi yaşındaydı, narin, sarışın delikanlının yanakları pespembeydi ve o yaşlardayken babasını tanıyanlar, ona çok benzediğini, fakat babasının heybetinden, azametinden eser olmadığını söylüyorlardı. Görünüşleri aynıydı ama kraldaki tıynet ve fitrattan eser yoktu oğlunda.

“Nesle Kulesi’nde ışıkların yandığını gördüm sanırım,” dedi alçak sesle Louis’ye.

“İdamı izleyen gardiyanlar olmalı.”

“İsteyene yerimi seve seve verirdim,” diye mırıldandı Charles.

“Neden? Isabelle’in vaftiz babasının kızarması hoşuna gitmedi mi?” dedi Louis de Navarre.

“Doğru ya, Senyör Jacques ablamın vaftiz babasıydı...” diye mırıldandı Charles.

“Louis. Kapa çeneni,” dedi kral.

Genç Prens Charles, üstüne çöken rahatsızlıktan kurtulmak için zihnini rahatlatıcı şeylerle meşgul etmeye çalıştı. Karısı Blanche’ı düşünmeye başladı, Blanche’in narin kollarını, içini ısıtan gülümsemesini hayal ettikçe bu vahşet dolu görüntüler aklından silinecekti. Ancak karısını düşünürken, Blanche’in

doğurduğu ve neredeyse dünyaya gelir gelmez ölen iki çocuğun, işlemeli kundaklarında cansızca yatan iki küçük yaratığın hazin hatırası zihnine üşüşüverdi. Kader Blanche'la ikisine başka çocuk ihsan edecek, yaşamalarına izin verecek miydi?

Kalabalığın kükreyişi onu daldığı hülyalardan uyandırdı. Mahkûmların etrafındaki odun yığınının alevler fışkırmıştı. Alain de Pareilles'in emriyle okçular meşalelerini çimlere bastırıp söndürdü, şimdi geceyi sadece parlayan alevler aydınlatıyordu.

Ateş, önce Normandiya başyargıcının bedenine ulaştı. Alevler ona doğru tırmanırken acıklı bir hareketle geri çekilmeye çalıştı ve dudakları, nefessiz kalmış gibi beyhude yere, ardına dek açıldı. Vücudu, kazığa bağlandığı halata rağmen iki yana eğiliyordu; başındaki kâğıt külah düştü ve anında kül oldu. Alevler etrafında dönüyordu. Sonra kalın bir duman tabakası etrafını sardı. Duman dağıldığında Geoffroy de Charnay alevler içindeydi, nefes nefese çığlıklar atıyor, debelenerek kendini kurtarmaya çalışıyordu. Üstad-ı azam, başını dostuna çevirdi ve ona bir şeyler söyledi ama korkudan çılgına dönen kalabalık o kadar yüksek sesle uğulduyordu ki iki defa ağzından çıkan “kardeşim” dışında tek bir kelimesi bile duyulmadı.

Telaşla koşuşurken birbirlerine çarpan cellat yardımcıları, kütük yığınlarını maşa ve kancalarla karıştırıp havalandırıyorlardı.

Az evvelki konuşma kafasına takılan Louis de Navarre, kardeşine döndü:

“Nesle Kulesi'nde ışık gördüğüne emin misin? Ben bir şey göremiyorum.”

Bir an için aklına kuşku düşmüştü.

Enguerrand de Marigny, giderek büyüyen alevlerden kendini korumak istercesine elini gözlerinin önüne koymuştu.

“Bize ölmeden cehennemi gösterdiniz, Senyör Nogaret!” dedi Kont de Valois. “Ne düşünüyorsunuz, öte dünyadaki akıbetinizi mi?”

Guillaume de Nogaret oralı olmadı.

Geoffroy de Charnay artık kararmış, çatlamış, üzeri kabarcıklarla kaplanıp şişmiş, yavaşça küllerin içine çökmüş, yavaşça kül hâline gelmiş bir varlıktan başka bir şey değildi.

Kadınlardan bazıları bayılmıştı. Başkaları kıyıya gelmiş, neredeyse kralın burnunun dibinde suya kusuyordu. Çığlıkları geceyi yırtan kalabalık sakinleşmiş, rüzgârın tersten esmeye başlaması ve üstad-ı azamın etrafındaki alevleri söndürmesi mucizesi karşısında hayret nidaları atıyordu. Nasıl bu kadar uzun dayanabilmişti? Onun tarafındaki kazık sağlam görünüyordu.

Sonra ansızın odun yığını çöktü ve tekrar canlanan alevler mahkûmun üzerine sıçradı.

“Sonunda! O da gidici!” diye bağırdı Louis de Navarre.

Yakışıklı Philippe’in kocaman, soğuk gözleri böyle bir anda bile ifadesizdi.

Birdenbire ateşten perdenin arkasından üstad-ı azamın sesi yükseldi ve sanki kalabalığa hitap ediyormuş gibi herkesi ağır ağır süzdü. Jacques de Molay, Notre-Dame önündeki gibi afallatıcı bir sesle bağırdı:

“Utanın! Utanın! Masumların ölmesine göz yumuyorsunuz. Hepinize yazıklar olsun! Tanrı sizleri yargılayacak.”

Alevler vücudunu kırbaçladı, sakalı tutuştu ve başındaki kâğıttan külah anında küle döndü. Alevler beyaz saçlarına sıçramıştı.

Ödü kopan kalabalıktan çıt çıkmıyordu. Çılgın bir peygamber yanıyor gibiydi.

Alevler içindeki yüzden korkutucu bir ses çıktı:

“Papa Clemens! Şövalye Guillaume de Nogaret! Kral Philippe! Bir yıl içinde hepinizi hakkınız olan cezayı çekmeniz için Büyük Mahkeme’ye çağıracağım! Sizleri lanetliyorum! Ahım sizleri bulsun! On üçüncü göbekten neslinize dek tüm soyunuza lanet olsun!”

Alevler, üstad-ı azamın ağzına girdi ve son çığlığını boğdu. Daha sonra, sanki hiç sonu gelmeyecekmiş gibi bir çırpınıyla ölüme direndi.

Sonunda başı öne düştü. Kazığa bağlandığı ip koptu ve kor hâlindeki odun yığınının içine düştü. Alevler içinden son bir defa elini kaldırdı ve kararıp kömür oluncaya kadar öyle kaldı.

Hayret ve huşu duygularının esir aldığı halk yerinden bile kımıldamamıştı, sadece mırıltılar duyuluyordu. Gecenin tüm ağırlığı üzerlerine düşmüştü, odun yığınındaki közlerin son çattırıları tüylerini ürpertiyordu. Ardından karanlık, sönen ateşin yaydığı cılız ışığın yerini aldı.

Okçular insanları kovmak için itip kakmaya başladı ama kimsede adım atacak hâl yoktu. Kendi aralarında fısıldaşıyorlardı:

“Bizi lanetlemedi, kralı lanetledi, değil mi? Papa ve Nogaret’yi...”

Tüm bakışlar locaya yöneldi. Korkuluğa yaslanan kral istifi hiç bozmamıştı. Üstad-ı azamın korların içindeki kararmış eline bakıyordu. Yanmış, kömüre dönmüş bir el. Şanlı Tapmak Şövalyeleri’nden geriye bir tek bu kalmıştı. Ve birini lanetlediğini gösteren bir işaret yapıyordu bu el.

“Ee, sevgili ağabeyim,” dedi Monsenyör de Valois, suratında çirkin bir gülümsemeyle, “artık mutlusunuz sanırım?”

Yakışıklı Philippe döndü.

“Hayır, kardeşim,” dedi. “Hiç değilim. Büyük bir hata yaptım.”

Valois, zafer kazanmış bir edayla:

“Gerçekten mi, o zaman bunun bir hata olduğu konusunda benimle aynı fikirdesiniz?”

“Evet, kardeşim,” dedi kral. “Hata ettim. Yakmadan önce dillerini koparttırmalıydım.”

Odasına dönmek için Nogaret, Marigny ve Bouville’in ardından kulenin merdivenlerinden indi.

Zayıflayan ateş artık griye çalıyordu, ara sıra birkaç kıvılcım sıcıyor ve çabucak sönyordu. Loca acı bir yanık et kokusuyla dolmuştu.

“Berbat kokuyor,” dedi Louis de Navarre. “Hiç böyle kokacağımı düşünmemiştim... Gidelim.”

Genç Prens Charles, bu sahnelerin Blanche’ın kollarındayken bile gözlerinin önünden gidip gitmeyeceğini merak ediyordu’.

-
- * Her ne kadar 1314 yılında tarikatın elebaşları idam edilmiş ve şövalyeler başka ülkelere sürülmüş yahut kaçmışlarsa da Tapınak Şövalyeleri 1319 yılına dek Fransa sınırları dahilinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Papa XX. Ioannes, 17 Kasım 1317 tarihinde Narbonne Piskoposu Bernard de Farges’a gönderdiği mektupla Narbonne ve Toulouse’daki şövalyelerin ertesi yıl düzenlenecek yerel bir konsil huzuruna çağrılmasını emretmişti. Fransa Milli Kütüphanesi’nde tutulan vesikadan anlaşıldığı kadarıyla tarikatın güney Fransa’daki merkezlerinin ve şövalyelerin akıbetlerine karar verilmesi idari sebeplerden gecikmiş mahkemeler ve tarikat mallarının müsaderesi 2 yıl daha sürmüştür. Kaynak: Paris, Bibliothèque Nationale de France, BnF Baluze 6, s. 285. (ç.n.)

IX

YANKESİCİLER

Ürkerek Nesle Kulesi'nden çıkan d'Aunay kardeşler, çamura bata çıka yürüyor ve karanlığı kolağan ediyorlardı.

Kayıkcı ortalarda yoktu.

“Ben de bundan korkuyordum. Bu herif hiç hoşuma gitmemişti zaten,” dedi Philippe. “Daha dikkatli olmalıydık.”

“Avuçla para verdim ona,” dedi Gautier. “Namussuz herif, işi bırakıp idamı izlemeye gitmiş olmalı.”

“Sadece öyle yapmış olsa yine iyi.”

“Başka ne yapabilir ki?”

“Bilmiyorum... Adam nehri geçirmeyi teklif etti, sızlanıp bütün gün tek kuruş para kazanmadığını söyledi. Beklemesini söyledik, gitmiş.”

“Başka ne yapacaktık? Başka seçeneğimiz yoktu. Bir tek o vardı.”

“Kesinlikle,” dedi Philippe. “Ayrıca gereğinden fazla soru soruyordu.”

Kulak kabartıp kürek sesi gelip gelmediğini dinledi ancak yalnızca nehrin şapırtısı ve Paris'in dört bir yanına, evlerine geri dönen insanların uğultusundan başka şey duyulmuyordu.

Yarından itibaren Yahudiler Adası yerine Tapınakçılar Adası adını verecekleri adacıkta ateş tamamen sönmüştü. Seine'in yavan kokusuna duman kokusu karışıyordu.

"Yayan dönmekten başka yapacak şey yok," dedi Gautier. "Belimize kadar çamura batacağız. Bu akşamki zevkin yanında o kadar zahmet de varsın, olsun."

Nesle Konağı'nın etrafındaki hendek boyunca ilerlediler, kaymamak için birbirlerini kollarından tutuyorlardı.

"Ben hâlâ kimden aldıklarını merak ediyorum," dedi ansızın Philippe.

"Neyi?"

"Para keselerini."

"Hâlâ onları mı düşünüyorsun?" diye cevapladı Gautier. "Benim umurumda bile değil. Hediye güzel olduktan sonra kimden geldiği ne fark eder ki!"

Aynı zamanda kemerine taktığı para kesesini okşuyor, parmaklarını keseye kakılmış değerli taşların üzerinde gezdiriyordu.

"Bir akrabalarıdır. Saraydan birisi olamaz," dedi Philippe. "Yoksa Marguerite ve Blanche keseleri üzerimizde taşırken, birinin görüp tanınması riskini alamazlardı. Kaldı ki biri hediye etmiş gibi yapmıyorlarsa, parasını kendi ceplerinden verip almadılarsa."

Marguerite'e her tür inceliği atfetmeye hazırды artık.

"Ne istiyorsun?" dedi Gautier. "Öğreneceksin de ne olacak, artık senin değil mi?"

Tam o an yakınlardaki biri ıslık çaldı. Tedirginlikle yerlerinden sıçradılar ve ellerini hançerlerine attılar. Bu saatte, böyle bir yerde başlarına şerden başka bir şey gelmezdi.

"Kim var orada?" dedi Gautier.

Bir ıslık daha duyuldu ve gardlarını alacak zaman bile bulmadan karanlıktan altı adam üzerlerine atıldı. Philippe'e saldıranların üçü silahını çekmesini engellemek için kollarını tutup duvara yasladı onu. Diğer üçü Gautier'yi gafil avlayamamıştı. Gautier, saldırganlarından birini yere devirmiş, daha doğrusu

saldırganlardan biri hançer darbesinden kaçarken takılıp düşmüştü. Fakat Gautier'nin etrafını saran diğer ikisi, hançerini bırakması için zorlayıp bileğini büktü.

Philippe, adamların para kesesini çalmak için üzerini yoklayan ellerini hissetti.

Yardım isteyemezlerdi. Sadece Nesle Konağı'ndan birileri imdatlarına yetişebilirdi. İki kardeşin kafası da çenelerini sıkı tutacak kadar yerindeydi henüz. Bu badireden ya kendi imkânlarıyla çıkacaklar ya da hiç çıkamayacaklardı.

Sırtı duvara yaslanan Philippe öfkeyle boğuşuyordu. Kesenin çalmalarına izin veremezdi. Bu nesne birdenbire evrendeki en değerli şey hâline gelmişti, ne pahasına olursa olsun onu kurtarmaya kararlıydı. Gautier pazarlık etmeye daha yakındı. Dilediklerini çalabilirlerdi, yeter ki canını bağışlasınlar. Yani soyulup cesetlerinin Seine Nehri'ne atılmaması yeterliydi.

O anda karanlıktan yeni bir gölge fırladı. Saldırganlardan biri bağırıyordu:

“Dikkat, arkadaşlar, dikkat edin!”

Meçhul kişi arbedenin ortasına atıldı, elinde kısa bir kılıç parıltıyordu.

“Ah! Haydutlar! İşe yaramaz herifler! Ahmaklar!” diyerek yüksek sesle haykırıyor, yankesicileri çil yavrusu gibi dağıtıyordu.

Kılıç darbeleri karşısında haydutlar sinek sürüsü gibi, ne yapacaklarını bilmez bir hâlde dağıldılar.

Kılıç darbesini savuşturan bir yankesiciyi yakasından tuttu ve duvara fırlattı. Bu kadarı ötekilere yetmişti, aceleyle karanlığa karışıp sıvıştılar. Birkaç saniye içinde çamura bata çıka koşuş sesleri duyulduktan sonra ortalığa tekrar sessizlik hâkim oldu.

Nefes nefese kalan Philippe d'Aunay kardeşine doğru ilerledi.

“Yaralandın mı?” diye sordu.

“Hayır,” dedi Gautier, onun da soluğu kesilmişti, omzunu ovalıyordu. “Ya sen?”

“Yo, iyiyim. Kurtulmamız tam bir mucize.”

Kendilerine doğru gelen kurtarıcılarına döndüler. Kılıcını kınına sokan yabancı uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü kuvvetli biriydi; burnundan derin derin soluyordu.

“Beyim,” diye seslendi Gautier, “canımızı size borçluyuz. Siz olmasaydınız, şimdi yerde cansız yatıyor olacaktık. İsmini-zi bağışlar mısınız...”

Adam koca bir kahkaha patlattı. Rüzgâr kâh ayın önündeki bulutları dağıtıyor kâh ayı bulutların ardına gizliyordu. İki kardeş de sesinden Kont Robert d’Artois’yı tanıdı.

“Ah, yüce Tanrım, monsenyör, sizsiniz!” diye bağırdı Philippe.

“Ah, yüce şeytan,” diyerek yanıtladı adam, “kimler buradaymış! D’Aunay’ın kardeşler! Sarayın en yakışıklı gençleri. Kıydan geçiyordum, sesleri duydum. Kendi kendime dedim ki: ‘Kesin zavallı bir burjuvayı soyuyorlar.’”

Paris yankesici istilası altındaydı ve Belediye Başkanı Ployebouche, şehri temizlemekten çok Marigny’ye dalkavukluk etmekle meşguldü.

“Monsenyör,” dedi Philippe, “size nasıl teşekkür edeceğimizi bilmiyoruz.”

“Hiç önemi yok!” dedi Philippe’in omzuna vuran Robert d’Artois. Philippe darbenin etkisiyle sendeledi. “Benim için zevkti. Saldırıya uğrayan birilerinin imdadına koşmak her beyfendinin yapacağı bir hareket. Ama söz konusu senyör ahbablar olunca sevincim iki katına çıktı. Kuzenim Valois ve Poitiers’nin en iyi şövalyelerini kurtardığıma memnunum. Tek pişmanlığım havanın karanlık olması. Ah keşke bir de ayı ışığı olsaydı, bu ödlelerin birkaçını haklasaydım. Size de saplanır endişesiyle kılıç çekmeye cesaret edemedim... Her neyse, söyleyin bakalım küçük beyler, gecenin bu saatinde bu batakhane ne işiniz vardı?”

“Biz... Yürüyorduk,” dedi Philippe d’Aunay, sıkılarak.

Dev, müthiş bir kahkaha patlattı. “Yürüyordunuz demek! Yürüyüş yapmak için çok uygun bir yer ve saat seçmişsiniz!

Belinize kadar çamurun içinde yürüyüşe çıktınız. Duy da inana! Ah, gençlik!” dedi şen şakrak bir sesle, Philippe’in omzuna bir daha vurdu. “Hep aşk peşinde ve pantolonlar aşağıda! Sizin yaşıınızda olmak vardı.”

Birden, kemerlerinde parıldayan para keselerini fark etti.

“Vay canına!” diye bağırdı. “Pantolon aşağıda ama bayağı güzel süslenmiş! Güzel takılar, gençler, çok güzel.”

Gautier’nin para kesesini yokladı.

“Usta elden çıkmış. Malzeme iyi, yepyeni hem de. Şövalye yamaklarının takacağı türden para keseleri değil bunlar. Yan-kesiciler alsaydı günü kurtarmışlardı.”

Loş ışıkta kıpkırmızı yüzündeki imalı, kaba saba jestler, mimikler görünüyordu. İki kardeşin sinirini bozmaya başlamıştı. Ama hayatını kurtaran birine kim, laflarına, hareketlerine dikkat etmesini söyleyebilirdi ki?

“Aşk karşılığını mutlaka öder, gençler,” dedi aralarında yürürken. “Metresleriniz oldukça soylu ve eli açık hanımlar olmalı. Aunay kardeşler! Buna kim inanabilirdi!”

“Monsenyör yanılıyor,” dedi sonunda Gautier. “Bu keseler aile yadigârıdır.”

“Tabii, eminim öyledirler,” dedi Artois. “Neredeyse gece yarısı, Nesle Kulesi’nin duvarlarının dibinde ziyarete geldiğiniz bir aileden yadigâr! Ah, peki, merak etmeyin, benden sır çıkmaz. Güzel hanımların onuru hatırına. Size hak veriyorum, genç beyler. Düşüp kalktığımız hanımların itibarını korumalıyız! Tanrı yardımcınız olsun, gençler. Ve geceleri böyle kıymetli mücevherlerle dışarı çıkmayın.”

Kahkahalarla gülerek iki kardeşi birden kucakladı ve tekrar teşekkür etmeleri için zaman bırakmadan onları kaygı içinde, utangaç bir hâlde bırakarak karanlığa daldı. Hendeği kesen menfezin üstünden atladı ve Saint-Germain-des-Pres yönündeki tarlalara doğru gitti. D’Aunay kardeşler ise Buci Kapısı’na doğru yürüdüler.

“Bizi nerede gördüğünü bütün saraya anlatmazsa iyi olur,” diye söylendi Philippe. “Sence çenesini sıkı tutar mı?”

“Sanırım,” dedi Gautier. “Kötü bir adam değil. Çenesinin düşüklüğü ve kocaman kolları olmasaydı şimdi hayatta olmazdık. Peşin hüküm verip nankörlük etmeyelim.”

“Ayrıca, biz de ona burada ne işi olduğunu sorabilirdik.”

“Ne arayacak, orospu peşinde koşuyordur eminim! Şimdiye çoktan bir geneleve girmiş olmalı,” dedi.

Yanılıyordu. Robert d’Artois, Pre-aux-Clercs’ten geri sarmıştı. Bir süre sonra kule yakınında kıyıya döndü. Az önceki kavga başlamadan önce işitilen hafif ıslığın aynısını çaldı.

Ve altı gölge, daha önceki gibi karanlıktan çıkageldi. Yedincisi de bir kayıktan atlayarak aralarına katıldı. Fakat bu defa siluetler saygılı bir hâl, tavır içindelerdi.

“Güzel, işinizi iyi yaptınız,” dedi d’Artois, “her şey tam istediğim gibi gitti. Al bakalım, Carl-Hans!” diye çetenin reisini yanına çağırdı. “Şunu aranızda paylaşın.”

Öne çıkan adama bir kese fırlattı.

“Omzuma fena vurdunuz, monsienör,” dedi yankesici.

“Adam sen de! Anlaşmamız böyleydi,” dedi d’Artois, gülererek. “Şimdi kaybolun. Tekrar ihtiyacım olursa, size haber veririm.”

Sonra nehrin ve hendeğin köşesinde bekleyen, ağırlığıyla sallanan kayığa atladı. Kürekleri çeken adam, d’Aunay kardeşleri nehirden geçiren kayıkçıydı.

“Nasıl gitti, monsienör?” diye sordu. Sesindeki mızımız ton gitmişti, on yıl daha gençleşmiş görünüyordu.

“Harika gitti, cesur Lormet! Onları iyi kandırdın,” dedi dev. “Öğrenmek istediğimi artık öğrendim.”

Kayığın arkasına yaslandı, kütük kalınlığındaki bacaklarını açtı ve pençe gibi elini karanlık suya daldırdı.

İKİNCİ BÖLÜM
ZİNAKÂR
PRENSESLER

I

TOLOMEI BANKASI

Spinello Tolomei yüzünde düşünceli bir ifade, kapıda duyduklarından ürküyormuş gibi başını eğerek şöyle dedi:

“İki bin livre avans mı? Sizin makul miktar dediğiniz bu mu, monsenyör?”

Sol gözü kapalıydı, masum ve sakın sağ gözü parlıyordu.

Uzun yıllardır Fransa’da yaşamasına rağmen, İtalyan aklanından kurtulmayı başaramamıştı. Şişman, çenesi boğum boğum, koyu tenli bir adamdı. Kıvrıcık, düzgünce kesilmiş saçları, ince, kürk kesimli, armut gibi şişkin göbeğinin üzerine gerilmiş elbisesinin yakalarına dökülüyordu. Konuştuğu zaman şişman ve yağlı elleriyle jestler yapıyor ve onları hafifçe ovuşturuyordu. Hasımları sağlam gözünün yalan, kapalı gözününse gerçeği söylediğini iddia ediyordu.

Paris’in en güçlü bankerlerinden olan Tolomei bir piskopos kadar güçlüydü. Zaten şu anda da bir kardinale sohbet ediyordu.

Kardinal, önceki gün Notre-Dame’ın kapısının önündeki piskoposluk mahkemesinde, üstad-ı azama hışımla çıkışmadan

önce uyuşuk pozlar veren genç ve narin bir adam olan Jean de Marigny'ydi. Enguerrand de Marigny'nin küçük kardeşi olan ve Paris Diyakozluğu'na bağlı Sens başpiskoposluğunu yürüten genç adamın krallıktaki nüfuzu gün geçtikçe artıyordu.

“İki bin livre?” diye sordu.

Bankacının bahsettiği miktarın sebep olduğu sevincini gizlemek için dizlerinin üzerinde mor elbisesinin eteklerini düzeltiyormuş gibi yaptı.

“Yüce Tanrım, bu meblağ oldukça uygun,” dedi, sesine umursamaz bir hava vererek. “İşlerin mümkün olduğunca çabuk halledilmesini istiyorum.”

Bankacı, narin bir kuşu izleyen iri bir kedi gibi onu izliyordu.

“Dilerseniz hemen şimdi tahsilatı yapabiliriz,” diye yanıtladı.

“Çok iyi olur,” dedi genç başpiskopos. “Şeylerin ne zaman getirilmesini istersiniz...”

Duraksadı, kapının arkasından bir gürültü duyduğunu sanmıştı. Ama hayır. Çıt yoktu. Lombard Sokağı'nda sabahları her zaman duyulan sesler geliyordu dışarıdan; bileycilerin, su satıcılarının, şifalı ot tüccarlarının, soğan, su teresi, süzme peynir ve odun kömürü satıcılarının bağrıışlarından başka şey duyulmuyordu. “Süt, taze süt. Halis Champagne peynirim var! Odun kömürü! Bir çuvalı bir denier.” Sienese stiline göre yapılmış üç kemerli pencerelerden içeri vuran ışık, pahalı halıların, meşeden kapacak raflarını, demir kaplama büyük kasayı hafifçe aydınlatıyordu.

“Malların?” diyerek başpiskoposun cümlesini tamamladı Tolomei. “Siz nasıl dilerseniz, monsenyör, size nasıl uygunsa.”

Kasayı açtı ve içinden çıkardığı iki keseyi kaz tüyleri, parşömenler, tabletler ve kalemlerle dolu bir yazı masasına koydu.

“Her birinde bin livre var,” dedi. “İsterseniz şimdi alın. Sizin için hazırlatmıştım, monsenyör, şu makbuzu imzalar mısınız?”

“Ayrıca, gördüğünüz gibi, monsenyör,” dedi bankacı, “böyle büyük bir meblağa karşılık elime bir kazanç geçmez. Aksine, çokça ceza, sıfır kazanç. Fakat güçlü biri olduğunuz ve de güçlü adamların dostluğu altından daha değerli olduğu için size hizmet etmek istiyorum.”

Bunu, güler bir yüzle söylemişti ama sol gözü hâlâ kapalıydı.

Sonuçta, *hakikaten iyi bir adammış*, diye düşündü Jean de Marigny ve makbuzu imzaladı.

“Bu arada, monsenyör,” dedi Tolomei, “kralın, Tanrı onu korusun, dün gönderdiğim tazıları nasıl karşıladığını biliyor musunuz?”

“Ah! Nasıl? Yanından hiç ayırmadığı ve Lombard adını taktığı şu koca tazıyı demek siz yollamıştınız?”

“Lombard mı koymuş? Bunu duyduğuma sevindim. Haşmetli kralımız çok şakacı,” dedi Tolomei gülerek. “Dün sabah ne olduğunu bilseniz, monsenyör...”

Önceki gün kapıyı kimin çaldığını anlatacaktı ki bir kâtip içeri girdi, Kont Robert d’Artois’nın gelmek istediğini söyledi.

“Olur. Onu göreceğim,” dedi Tolomei ve kâtibi gönderdi.

Jean de Marigny’nin yüzü asılmıştı.

“Ben... onunla görüşmemeyi tercih ederim,” dedi.

“Kesinlikle, kesinlikle,” diye cevap verdi bankacı yavaşça. “Monsenyör d’Artois fazla konuşkan biri.”

Bir zili salladı. Duvardan sarkan kumaşlardan biri ayrıldı ve tek parça, dar giysi içinde genç bir adam odaya girdi. Önceki gün sokakta neredeyse Fransa kralını deviren çocuktan bu.

“Yeğenim,” dedi bankacı, “Monsenyörü galeriye sokmadan yolcu et. Dikkatli ol, kimseler görmesin. Ayrıca şunları so-kağa kadar taşı,” diye ekledi, iki kese altını ellerine bırakarak. “Görüşmek üzere, Monsenyör!”

Spinello Tolomei, kardinalin başparmağındaki ametist yüzüğü öpmek için yerlere kadar eğildi. Sonra perdeyi kaldırdı.

Jean de Marigny çıkınca, Sienalı banker masaya geri döndü, imzalı makbuzu aldı ve özenle katladı.

“Coglione!” diye fısıldadı. “*Vanesio, ladro, soprattutto coglione.*”*

Sol gözü bir anlığına açılmıştı. Belgeyi kasaya kapatarak diğer ziyaretçisini karşılamak üzere odadan ayrıldı.

Giriş katına indi ve altı pencereyle aydınlatılan, tezgâhlarını yerleştirdiği büyük galeriden geçti. Tolomei, sadece bankacı değil aynı zamanda Kurtuba baharatı ve derilerinden Flandre kumaşlarına, altın işlemeli Kıbrıs halılarına, Arabistan esanslarına kadar nadir bulunan malların ithalatçısı ve tüccarıydı.

Bir düzine kâtip durmadan girip çıkan müşterilerle ilgileniyordu; muhasebeciler bakır boncuklar dizili abaküslerin yardımıyla hesaplarını tutuyor, tüm galeri, sıkıcı alışveriş yapanların uğultusuyla dolup taşıyordu.

Şişman Sienalı hızla ilerlerken birilerini selamlıyor, bir hesabı düzeltiyor, bir çalışanı azarlıyor ya da önemsiz bulduğu kişilerin borç isteklerini geri çeviriyordu.

Robert d’Artois, Levant işi bir silah tezgâhına yaslanmış, Şam imali ağır bir hançeri tartıyordu.

Bankacı elini koluna koyunca, dev aniden döndü ve karşısındakileri ilk anda etkileyen kaba saba ve neşeli havayı takındı.

“Ee, monsenyör,” dedi Tolomei, “bana mı ihtiyacınız var?”

“Evet,” dedi dev. “Senden iki isteğim olacak.”

“İlki sanırım para?”

“Şşşt!” diye homurdandı Artois. “Sana neredeyse bir servet borçlu olduğumu herkes bilsin mi istiyorsun, pis faizci? Gel, içeride konuşalım.”

Galeriden ayrıldılar. Dükkâna gelip, birinci kattaki odasına girince Tolomei, “Monsenyör, eğer yeni bir borç için geldinizse, korkarım artık mümkün değil,” dedi.

“Niçin?”

* (It.) Enayi, züppe, hırsız, ama hepsinden önce enayi. (ç.n.)

“Sevgili Monsenyör Robert,” dedi sakince Tolomei, “teyzeniz Mahaut’ya Artois Kontluğu’nun mülkiyeti için dava açtınız, mahkeme masraflarını ben ödedim. Sonuç? Davayı kaybettiniz.”

“Ama haksızlık sonucu kaybettim, biliyorsun!” diye bağırdı d’Artois. “Bu Mahaut kaltağının entrikaları yüzünden kaybettim. Ah, geberesice! Franche-Comté kızı üzerinden krallığa geri verildiği için aldı Artois’yi. Namussuzların adaleti bu kadar işte. Ama hak yerini bulsaydı, krallık soyluları arasına girecektim ve Fransa’nın en zengin baronu olacaktım. Ama olacağım, beni duydun mu Tolomei, olacağım!”

Dev, yumruğunu masaya indirdi.

“Dilerim başarısınız,” dedi Tolomei, sesi hâlâ sakindi. “Ama bununla birlikte, davayı kaybettiniz.”

Az önceki rahiplere öykünen ağırbaşlı edayı bir kenara bırakmış, Artois ile başpiskopostan çok daha samimi şekilde konuşmaya başlamıştı.

“Yine de Conches Kalesi’ni aldım, üstelik beş bin livre geliriyle birlikte Beaumont-le-Roger Kontluğu da vaat edildi,” diye cevapladı dev.

“Ama kontluğunuz hâlâ verilmiş değil ve borcunuza karşılık henüz hiçbir ödeme yapmadınız. Aksine...”

“Gelirimın paralarını tahsil edemiyorum. Hazine, bana geçen birkaç yıl için borçlu...”

“Doğru, bunun önemli bir kısmını bana teminat olarak verdiniz. Conches Şatosu’nun çatılarını ve ahırlarını onarmak için para gerekmişti.”

“Tamamen yanmışlardı,” dedi Robert.

“Güzel. Ardından, Artois’daki destekçilerinize yardım etmek için yine borç aldınız.”

“Onlarsız ne yapardım? Asil dostlarım, Fiennes, Souastre, Caumont ve diğerleri sayesinde bir gün davamı kazanacağım, gerekirse kılıç zoruyla. Şimdi, söyle bakalım banker...”

Dev, tonunu değiştirdi, azarlanan okul çocuğunu oynamaktan bıkmış gibiydi. Baş ve işaretparmağı ile bankerin elbisesinden tuttu ve yavaşça kaldırmaya başladı.

“Davada mahkeme masraflarımı dedin; ahırlarım, partizanlarım için borç verdin. Kabul. Peki sayemde birkaç esaslı vurgun yapmadın mı? Yedi yıl önce Tapınakçılar’ı tavşan gibi tuzağa dşreceklerini söyleyen ve onlardan geri ödemek zorunda kalmadan borç almanı öğütleyen kimdi? Parada tağşişe gideceklerini sana kim haber verdi, kimin sayesinde altınlarını ve mallarını paraya çevirip üçte bir fiyatına geri aldın? Ee! Kim?”

Finans dünyasının gelenekleri ebedidir, tüm büyük bankaların hükümetlerde bilgi veren adamları vardır. Spinello Tolomei’nin muhbiri de Kont Robert d’Artois’ydı. Artois, devlet konseyindeki kralın kardeşi Charles de Valois’nın çok yakın dostuydu ve Valois tüm gelişmeleri ona anlatırdı.

Tolomei, kendini Artois’nın elinden kurtardı, elbisesini dzelitti, gülümsedi ve sol göz kapağı kapalıyken, “Biliyorum, monsenyör,” dedi. “Kabul, birkaç defa çok işime yarayan bilgiler getirdiniz. Ama heyhat...”

“Heyhat mı?”

“Heyhat! Bana kazandırdığınız paralar, size verdiğim borcu kapatmaktan çok uzak.”

“Sahiden mi?”

“Sahiden, monsenyör,” dedi Tolomei, alabildiğine masum ve zgn görünmeye çalışıyordu.

Yalan söylüyordu halbuki. Bunu fütursuzca yapabileceğinden de emindi, çünkü Robert d’Artois, entrika işlerinde ne kadar iyiye, para pul işlerinde de o kadar kötüydü.

“Ah!” dedi Robert hayal kırıklığıyla.

Yanağını kaşıdı, çenesini bir o yana bir bu yana salladı.

“Yine de Tapınakçılar... Bu sabah hlinden memnun değil misin?” diye sordu.

“Evet ve hayır, monsenyör, evet ve hayır. Uzun süredir artık bizim işimizi baltalamıyorlardı. Peki şimdi sıra kime geldi? Söylentiye göre bize, Lombard'lara. Altın tacirinin işi zordur. Ama biz olmadan da hiçbir şey yapılamaz. Bu arada,” diye ekledi Tolomei, “Monsenyör Valois size Paris'te paranın kurunun değiştirileceğini söyledi mi?”

“Hayır, hayır, hiç kulağıma çalınmadı. Ama bu defa,” dedi aklındaki fikirleri kovamayan d'Artois, “bu defa Mahaut'yu kısıkvrak yakaladım. Mahaut'yu yakaladım çünkü kızlarını ve kuzenlerini yakaladım. Ve hepsini boğacağım. Çat diye kıracağım boyunlarını!”

Nefret yüzündeki çizgileri sertleştiriyor ve onu neredeyse yakışıklı gösteren bir maske oluyordu. Tolomei'ye yeniden yanaştı. Tolomei içinden, *Bu adam, intikam için her şeyi yapabilir*, diye geçirdi. *Neyse, ona beş yüz Livre daha borç vereyim...* Sonra:

“Nasıl?”

Robert d'Artois sesini alçalttı. Gözleri parlıyordu.

“Küçük fahişelerin âşıkları var ve bu gece isimlerini de öğrendim. Fakat şimdilik sessiz olmalı! İfşa etmek istemiyorum, daha değil.”

Sienalı düşünmeye başladı. Bu dedikoduyu daha önce duymuş ama inanmamıştı.

“Bu, size nasıl yardımcı olacak?” diye sordu.

“Yardımcı olmak mı?” diye bağırdı d'Artois. “Çıkacak rezaleti düşünsene banker? Fransa'nın gelecekteki kraliçesi ve görümceleri, oynadıkları züppelerle birlikte adi orospular gibi kısıkvrak yakalanacak. Görülmüş skandal değil! Burgonya'nın iki ailesi boğazlarına kadar boka batacak; Mahaut saraydaki tüm itibarını kaybedecek, nikâhlar bozulacak. Miraslar elden gidecek. Daha sonra tekrar dava açacağım ve kazanacağım!”

Bir ileri bir geri yürüyor, adımları zemini, mobilyaları, eşyaları titretiyordu.

“Bu rezaleti ortaya çıkaracak olan da siz misiniz?” diye sordu Tolomei. “Krala çıkıp...”

“Hayır,” dedi, “ben çıkamam. Beni dinlemezler. Sözü geçen bir başkası. Ama Fransa’da yaşamayan birisi. Senden isteyeceğim ikinci şey de buydu. Bir mektup göndermek için İngiltere’ye gidecek, güvenilir, ağzı sıkı birine ihtiyacım var.”

“Mektup kime gidecek, monsnyör?”

“Kraliçe Isabelle’e.”

“Ah! Ne iş!” diye mırıldandı banker.

Bir süre ikisi de ağzını açmadı, sadece caddenin gürültüsü duyuluyordu.

“Kraliçe Isabelle’in Fransa’daki görüşmelerini pek sevdiği söylenemez, doğru,” dedi nihayet Tolomei. Artois’nın nasıl entrika kuracağını daha fazla anlatmasına ihtiyacı kalmamıştı. “Kraliçeyle yakın arkadaşsınız sanırım, daha birkaç gün önce orada değil miydiniz?”

“Geçen hafta döndüm, elimi çabuk tuttum.”

“Ama Kraliçe Isabelle’e neden kendi adamlarınızdan ya da Monsnyör de Valois’nın hizmetindekilerden birini göndermiyorsunuz?”

“Benim ve Monsnyör de Valois’nın adamlarını herkes tanır, bu ülkede herkes herkesi gözetler. Bir çuval inciri berbat eder bu. Bence bir tüccar, hatta güvenilir bir tüccar daha iyi olur. Seyahat eden çalışanların vardır eminim. Zaten, mektupta habercinin korkmasını gerektiren bir şey olmayacak.”

Tolomei, devin gözlerinin içine baktı, bir an düşündü, sonra nihayet pirinç çingırağını salladı.

“Bir kez daha size hizmet etmeye çalışacağım,” dedi. Duvardaki kumaş perde açıldı ve başpiskoposa eşlik eden aynı genç ortaya çıktı. Banker onu tanıttı.

“Yeğenim Guccio Baglioni, Siena’dan yeni geldi. Dostumuz Marigny’nin yaverleri ve çavuşlarının henüz onu tanıdığını sanmıyorum... Dün sabah olanlara rağmen,” dedi Tolomei

alçak sesle genç adama hiddetle bakarken. “Fransa kralının huzurunda rüştünü ispat etti. Nasıl buldunuz onu?”

Robert d’Artois, Guccio’yu süzdü.

“Yakışıklı çocuk,” dedi gülerek, “genç, baldırları sıkı, beli ince, gözleri şair bakışlı. Göndereceğin çocuk bu mu, Tolomei?”

“Kendimden ayrı tutmam, ben ne isem o da o,” dedi banker. “Tek fark benden daha zayıf ve daha genç. Biliyor musunuz, gençliğimde onun gibiydim, ama ben bile unuttum o hâlimi.”

“Eğer kulampara Kral Edward bunu görürse, bu genci bir daha görmeyebilirsiniz.”

Dev, sözlerini bitirdikten sonra bir kahkaha patlattı, amca ve yeğen de ona katıldılar.

“Guccio,” dedi Tolomei, “İngiltere’ye gideceksin. Yarın şafak vakti yola çıkarsın; Londra’ya kuzenimiz Albizzi’ye gideceksin.”

“Albizzi, bu adı biliyorum,” dedi d’Artois. “Ah! Evet ya, Kraliçe Isabelle’in mücevheratçısı.”

“Ta kendisi, monsenyör. Evet, Albizzi’ye gideceksin ve oradan, onun vasıtasıyla kraliçeye, sadece kraliçenin kendisine vermek üzere monsenyörün yazacağı mektubu Westminster’a götüreceksin. Sonra yapman gerekenleri uzun uzadıya anlatırım.”

“Yazdırmayı tercih ederim,” dedi Artois. “Lanet kaz tüyle-rindense mızrak kullanırım daha iyi.”

Tolomei, *Sahtekâr kimseye güvenmiyor, iz bırakmak istemiyor anlaşılan*, diye düşündü

“Siz nasıl isterseniz, monsenyör. Sizi dinliyorum.” Artois’nın söylediklerini kelimesi kelimesine kâğıda döktü:

Madam,

Konuştüğümüz mesele doğru çıktığı gibi, tahmin ettiğimizden ahlaksız, daha utanç verici görünüyor. Malum kişileri öğrendim, acele edersek kaçamadan kısıkrak yakalarız. Ama kararlaştırdığımız şeyi başarmaya

yetecek güce sadece siz sahipsiniz, gelin ve ailenizin onurunu ayaklar altına alan bu alçaklığa son verin. Bedenim ve ruhumla size hizmet etmekten gayrı arzum yok.

“Peki ya imza, monsenyör?” diye sordu Tolomei. “İşte burada,” diye cevapladı Artois, çantasından çıkardığı irice gülmüş bir yüzüğü genç adama verdi. Başparmağına aynısının altından bir örneği takılıydı.

“Bunu Kraliçe Isabelle’e vereceksin, o anlar. Oraya vardığında kraliçenin huzuruna çıkabileceğinden emin misin, şair?”

“Hah! Monsenyör,” dedi Tolomei, “İngiltere sarayında yerimiz oldukça muteber. Kral Edward, geçen yıl Kraliçe Isabelle ile birlikte gelirken, şirketlerimizden yirmi bin livre borç aldı ve henüz geri ödemedi.”

“O da mı?” diye haykırdı Artois. “Yeri gelmişken, banker, hani şu ilk geliş sebebim ne olacak?”

“Ah! Size asla hayır diyemem, monsenyör,” dedi.

Kasadan bir kese aldı ve Artois’ya verdi.

“Beş yüz livre. Tüm yapabileceğim bu. Bunu, habercinin yol masraflarıyla birlikte hesabınıza yazıyorum.”

“Eh! Banker, banker,” diye bağırды Artois, yüzünü aydınlatan kocaman bir gülümsemeyle, “sen gerçek bir dostsun. Babadan kalan kontluğumu geri alınca seni maliyecim yapacağım.”

“Öyle olmasını umarım, monsenyör,” dedi Tolomei yerlere kadar eğilerek.

“Hatta şeytandan şefaath satın almak için seni cehenneme bile götürürüm.”

Kapıdan zorlukla çıkan dev, altın kesesini top gibi avcunda zıplatarak gitti.

“Yine ona para mı verdin, amca?” Guccio başını hoşnutsuzlukla salladı. “Oysa demiştin ki...”

“Guccio mio, Guccio mio,” banker yumuşak bir sesle cevap verdi (şimdi her iki gözü de açıktı). “Şunu asla unutma: Bu

dünyadaki asilzadelerin sırları, onlara borç verdiğimiz paranın faizidir. Bu sabah, Jean de Marigny ve Monsenyör d'Artois, bana altından bile daha değerli borç senetleri verdiler, zamanı geldiğinde paraya dönüştürürüz. Altına gelince, birazını geri alacağız.”

Bir an duraksadı ve devam etti:

“İngiltere’den dönerken, başka bir yere daha uğra. Neauphle-le-Vieux’ye git.”

“Olur, amca,” diye cevapladı Guccio gönülsüzce.

“Oradaki kâtibimiz, Cressay lordundan alacağımızı tahsil edememiş. Baba daha yeni öldü. Mirasçıları ödemeyi reddediyor. Hiçbir şeyleri kalmamış gibi görünüyor.”

“Bir şeyleri kalmamışsa nasıl tahsilat yapacağım?”

“Hah! Şatoları, arazileri var, belki akrabaları bile olabilir. Bize borçlarını ödemek için başka bir yerden borç almak zorundalar. Eğer alamazlarsa, Montfort belediye başkanına gidersin, mallarını haczeder, satarsın. Zor, biliyorum. Ancak bir banker katı yürekli olmaya alışmalı. Küçük müşterilere merhamet gösterme, yoksa sonra büyüklere hizmet edemeyiz. Ne düşünüyorsun, evladım?”

“İngiltere’yi amca,” diye cevapladı Guccio. Neauphle’ye yapacağı yolculuk angarya gelmiş gibiydi, ama isteyerek kabul etti. Bütün merakı, bütün gençlik hayalleri çoktan Londra’ya yönelmişti. İlk defa denizi geçecekti. Bir Lombard tacirin hayatı kesinlikle zevkli bir hayattı ve hoş sürprizlerle doluydu. Yola düşmek, yollarda koşmak, hükümdarlara gizli mektuplar taşımak...

Yaşlı adam yeğenine derin şefkat hisleriyle baktı. Guccio, bu kurnaz ve yıpranmış yüreğin sevgi duyduğu tek şeydi.

“Keyifli bir yolculuk yapacaksın, seni kıskanıyorum,” dedi. “Senin yaşındaki çok az kişi bu kadar çok ülkeyi görme şansına sahip olur. Kulağına küpe olsun evlat: Etrafını iyi izle, az konuş, çok dinle. Birlikte içmeyi teklif edenlere dikkat et, kızlara değerlerinden daha fazla para verme, kibar meclislere

girmeden önce kendine iyice çeki düzen ver. Eğer yolda bir kralla karşılaşırsan, bu sefer bunun bana bir at veya bir file mal olmamasına dikkat et.”

“Kraliçe Isabelle’in dedikleri kadar güzel olduğu doğru mu, amca?” diye sordu tebessümle Guccio.

II

LONDRA YOLU

Bazı insanlar kendilerini, başkalarının ve kendilerinin gözünde kahraman yapmak için yollara düşmeyi ve maceralara atılmayı hayal ederler. Sonra, macera gelip çattığı ve bir tehlike ortaya çıktığı zaman düşünmeye başlarlar: “Hangi akla uyup böyle bir işe kalkıştım, zorum neydi ki gelip böyle bir belaya çattım?” Guccio Baglioni’nin durumu da aynen böyleydi. Oldum olası denizleri keşfetmek istemişti ama şimdi denize açılmıştı ve başka bir yerde olmak için ne isteseler verirdi.

Tam ekinoks gelgitlerine denk gelmişti, demir alan çok az gemi vardı. Hançeri belinde, pelerini omzunda Calais rıhtımlarında bir müddet sürten Guccio nihayet yola çıkmaya razı bir kaptan buldu. Akşam yola çıktılar ve daha limandan ayrılır ayrılmaz fırtına koptu. Ana yelkenin yanında, köprü altında küçük bir kamaraya kapanmıştı. “Burası en az sallandığı yer,” demişti kaptan. Yatak olarak ayrılmış bir kalasın üzerine uzanan Guccio hayatının en kötü gecesini geçiriyordu.

Dalgalar balyoz gibi tekneyi dövüyor, Guccio dünyanın etrafında döndüğünü hissediyordu. Yattığı kalasın üzerinde

kayıyor, zifiri karanlıkta kâh geminin gövdesine kâh suyu içine çekip taşlaşan halat demetlerine çarpıyordu. Tekne parçalanacak gibiydi. Fırtına kısa bir süreliğine durulduğu anlarda, Guccio yelkenlerin birbirlerine çarptığını ve dalgaların köprüye vuruşunu duyuyordu. Dalgaların bütün mürettebatı süpürüp süpürmediğini, akıntının gökyüzüne doğru fırlatıp gerisin geri uçuruma düşer gibi suya düşen zavallı gemideki tek kurtulan kişi olup olmadığını merak etti. “Kesin öleceğim,” dedi Guccio. “Bu yaşta, denizin ortasında aptallar gibi öleceğim. Paris’i, Siena’yi, ailemi, hatta gün ışığını bir daha asla görme-yeceğim. Keşke Calais’de bir iki gün daha bekleseydim! Ne aptallık! Ama eğer Azize Meryem merhamet eder de kurtulur- sam, Londra’da kalayım, hamallık, ırgatlık, ne iş olsa yaparım, ama bir daha asla bir gemiye ayak basmam.”

Sonunda, iki koluyla ana yelken direğine sımsıkı sarıldı, karanlıkta dizlerinin üzerine çöktü. Titriyor, midesi bulanıyordu; elbiseleri sıırıslıklamdı. Santa Maria delle Nevi’ye, Santa Maria della Scala’ya, Santa Maria dei Servi’ye, Santa Maria del Carmine’ye, Siena’da bildiği tüm kiliselere dualar ederek sonunu bekledi.

Şafakla fırtına yatıştı. Guccio, yorgun argın etrafına baktı. Sandıklar, yelkenler, brandalar, çapalar ve halatlar kargaşa içinde yığılmıştı. Teknenin dibinde, birbirinden ayrılan kalas- lardan su damlıyordu. Köprüye giden kapak açıldı ve sert bir ses duyuldu: “Hey! Sinyor! Uyuyabildiniz mi?”

“Uyumak mı?” diye kızgınlıkla dolu bir sesle cevap verdi Guccio. “Ölmüş bile olabilirim.”

Aşağı bir ip merdiven sarkıttılar ve güverteye çıkmasına yardım ettiler. Sert, soğuk bir esinti yüzüne vurdu, ıslak kıya- fetlerinin içinde titredi. “Fırtına çıkacağını neden söylemedi- niz?” dedi Guccio kaptana.

“Hah! Beyim, doğrusu kötü bir gece geçirdik. Ama çok acelen var gibiydi... Hem bizim için bunlar vaka-i adiyeden sayılır,” diye cevapladı kaptan. “Kıyıya yaklaştık.”

Gürbüz, gri saçlı, yaşlı bir adamdı, Guccio'ya alaycı bir şekilde bakıyordu.

Sislerin arasından görünen beyazımsı bir çizgiyi işaret ederek ekledi: “Şu karşısı Dover.”

Guccio, pelerinine sarınarak içini çekti.

“Ne kadar zamanda varırız?”

Kaptan omuz silkti ve cevapladı:

“İki ya da üç saatten fazla sürmez, rüzgâr doğudan esiyor.”

Üç denizci yorgun argın yatıyordu. Dümen yekesinin başındaki bir diğeri, gözlerini geminin pruvasından ve İngiliz sahillerinden ayırmadan, ağzına bir parça tuzlu et atmış çığırıyordu.

Guccio, rüzgârı kesen küçük bir tahta bölmenin arkasına sinen yaşlı denizcinin karşısına ve günün ağarmasına, soğuğa ve dalgalara rağmen uykuya daldı.

Uyandığında, dikdörtgen havzası, duvarları kaba taştan örülmüş ve çatıları taş kaplı evleriyle Dover limanı önünde uzanıyordu. Kanalin sağında, silahlı adamlar tarafından korunan şerifin evi vardı. Gürültücü bir kalabalık, tentelerin altına istiflenmiş mallarla dolu olan iskeleyi doldurmuştu. Rüzgâr balık, katran ve çürümüş ahşap kokuyordu. Balıkçılar ağlarını sürükleyerek dolaşıyor, ağır küreklerini omuzlarında taşıyorlardı. Kaldırımlarda çocuklar boylarından büyük çuvaları sürükleyerek çekiyorlardı.

Yelkenlerini indiren tekne, limana girdi.

Gençlik insana gücünü ve yanılsamalarını çabuk kazandırıyor. Üstesinden gelinecek tehlikeler yalnızca daha fazla özgüven aşıyor, yeni maceralara sürüklüyordu. Geceki korkularını unutmaya için Guccio'ya iki saat uyku yetmişti. Fırtınadan kurtuluşunu kendisine mal etmekten çok da uzak değildi. Bunu talihinin yaver gideceğine bir işaret saydı. Bir fatih pozunda eliyle bir halata tutunmuş, müthiş bir merakla Isabelle'in krallığını izliyordu.

Elbisesinin astarına diktği Robert d'Artois'nın mektubu ve para kesesindeki gümüş yüzük ona serüven dolu bir geleceğin

anahtarı gibi geliyordu. Krallarla ve kraliçelerle tanışacak, gizli anlaşmaların içeriğini öğrenecekti. Bu hayalin sarhoşluğuyla kendini şimdiden itibarlı bir elçi, herkesin huzurlarında eğildiği dünyanın en güçlü şahsiyetlerinin bir sırdaşı olarak görmeye başlamıştı. Kralların meclislerine katılacaktı. Fransızların Biche ve Mouche adını verdikleri, Yakışıklı Philippe'e on yıldan uzun süre hazinedar, elçi, danışman olarak hizmet eden iki ünlü Toskanalı banker Biccio ve Musciato Guardi örneği önündeydi. Guccio onlardan daha büyük şeyler başaracaktı, günün birinde hayata bir sokağın köşesinde Fransa kralını devirerek başlayan şanlı Guccio Baglioni'nin öyküsü anlatılacaktı. Limanın gürültüsü, âdeta alkış gibi gelmeye başlamıştı.

Yaşlı denizci, tekne ile iskele arasına bir kalas attı. Guccio geçiş ücretini ödedi ve toprağa ayak bastı.

Herhangi bir mal taşımadığı için, gümrükten geçmesine gerek yoktu. Rastladığı ilk çocuktan, kendisini oradaki Lombardlara götürmesini istedi.

O zamanın İtalyan bankerleri ve tacirleri, kendi nakliyat ve posta teşkilatlarına sahiplerdi. Kurucularının ismini taşıyan kumpanyalarda, bütün büyük şehirlerden ve limanlardan gelen tezgâhlar, dükkânlar bulunurdu. Bu dükkânlar hem banka şubesi hem de hususi bir postane ve seyahat acentesi görevi üstlenirdi.

Dover'daki Lombard, Albizzi Kumpanyası'na aitti. Tolomei Kumpanyası'nın sahibinin yeğenini memnuniyetle karşıladı ve elinden geldiğince iyi ağırladı. Guccio, Albizzi'nin evinde yıkandı; elbiseleri kurutulmuş ve ütülenmişti. Elindeki Fransız altınlarını İngiliz altınlarıyla değiştirdi ve atı hazırlanırken tıka basa yedi.

Guccio yemekte, atlattığı fırtınayı, bire bin katarak ve kendine daha cesur bir hava vererek anlattı.

Masada önceki gün gelen ve Bardi Kumpanyası adına seyahat eden Boccaccio adında bir adam daha vardı. O da Paris'ten gelmişti ve yola çıkmadan önce Jacques de Molay'nin

idamını izlemiş, savurduğu laneti kulaklarıyla duymuştu. Bu trajediyi anlatırken masadaki İtalyanları hayran bırakan ürkütücü bir ironi kullanmıştı. Otuzlu yaşlarının başlarında, zeki, enerjik, ince dudaklı ve eğlenceye düşkün biriydi. O da Londra'ya seyahat ettiğinden, yola Guccio ile birlikte koyulmaya karar verdiler.

Öğlen yola çıktılar. Amcasının tavsiyesini hatırlayan Guccio, daha ziyade yol arkadaşını dinliyordu ki zaten yabancıların da canına minnetti. Sinyor Boccaccio'nun görmediği memleket kalmamış gibiydi. Sicilya'yı, Venedik'i, İspanya'yı, Flandre'ı, Almanya'yı ve hatta Doğu memleketlerini gezmiş, başından binbir macera geçmişti. Bütün bu ülkelerin âdetlerini öğrenmiş, dinlerine dair kanaat edinmişti. En çok keşişlerden ve engizisyonlardan nefret etmişti. Kadınlarla da fazlasıyla ilgili gibiydi. O konuda çok tecrübe sahibi olmuş, soylu ya da bayağı, sayısız kadınla birlikte olmuş, onlara dair birçok ayrıntı anlatmıştı. Konu kadınların iffet ve erdemleri dışına çıktığında konuşması giderek heyecan verici bir hâl alıyor, tasvir ettiği şeyler Guccio'yu hülyalara daldırıyordu. Sinyor Boccaccio özgür ruhlu, sıradışı biriydi muhakkak. "Zamanım olsaydı bütün bunları yazmak isterdim," dedi Guccio'ya, "seyahatlerim sırasında topladığım hikâye ve fikirlerin semeresini alırdım."

"Neden yapmıyorsunuz peki, sinyor?" diye cevap verdi Guccio.

Yol arkadaşı, gerçekleşmemiş rüyalarını anlatır gibi iç çekti.

"Çok geç... Benim yaşımda kâtip olmaz. Otuz yıl yalnızca para kazanmakla uğraşınca, elde başka şey kalmıyor. Ayrıca bildiğim her şeyi yazarsam, beni kazığa bağlayıp yakarlar."

İlginç yol arkadaşıyla yan yana, nefis bir doğada yaptığı yürüyüş Guccio'yu büyülemişti. Taze bahar havasını içine çekti. Atların nalları kulaklarında mutlu bir şarkı gibi çınlıyordu, yol arkadaşının paylaştığı her serüvenle heyecanı artırıyordu.

Akşam bir handa mola verdiler. Yolculuk sırasında verdikleri molalarda sohbet mahrem konulara yöneldi. Ateşin önünde sürahi sürahi ardıc, biber ve karanfil özlü sert bira içerken

Sinyor Boccaccio, Guccio'ya Fransız metresinden Giovanni adıyla vaftiz edilen bir oğlunun doğduğunu anlattı.

“Gayrimeşru çocukların diğerlerinden daha canlı ve daha güçlü oldukları söylenir,” dedi sohbeti sürdürmek için basma-kalıp birkaç söz bilen Guccio.

“Hiç şüphe yok ki onları miras ve saygınlıktan mahrum bırakan Tanrı, bu eksiklerini telafi etmek için beden ve zihnen yetenekli yapıyor,” diye cevapladı Sinyor Boccaccio.

“Nasılsa ona çok şey öğretecek bir babası olacak.”

“Babası başındaki badireleri atlatabilirse tabii,” dedi Bardi Kumpanyası'nın vekili.

Aynı odada uyudular. Sabahın erken saatlerinde tekrar yola çıktılar. Sis ortalığı kaplamıştı. Boccaccio pek sesini çıkarmadı, belli ki sabahları neşesi yerinde değildi.

Hava serindi, çok geçmeden sis dağıldı ve gökyüzü ortaya çıktı. Guccio, çevrenin güzelliğinden büyülenmişti. Ağaçlar da henüz yeşillenmemişti ama hava bitki özü kokuyordu, taze ve yumuşak çimlerle örtülü yer yemyeşildi. Tarlalar ve tepeler göz alabildiğine çitlerle kaplıydı. Ormanlarla çevrili engebeli arazi, bir tepenin zirvesinden görülen Thames Nehri'nin yeşil ve mavi parıltısı, çayırlar arasında koşturan hayvan sürüleri, atlılar, hepsi Guccio'nun gönlünü çeliyordu. “Kraliçe Isabelle'in muhteşem bir krallığı var,” dedi içinden.

Aştıkları her fersahta, kraliçe düşüncelerinde giderek daha fazla yer kaplamaya başladı. Görevini yerine getirirken neden sefasını da sürmesindi? Krallıkların, imparatorlukların tarihi bundan daha şaşırtıcı hadiselerle doluydu. “Kraliçe de olsa, eninde sonunda bir kadın değil mi? Yirmi iki yaşında ve kocası onu sevmiyor. İngiliz lordlar kralın gazabından korktukları için ona kur yapamıyorlardır. Bense gizli bir haberciyim, fırınaları aşp geldim... Önünde diz çökerim, şapkamı çıkarıp selamlarım, elbisesinin eteklerini öperim.”

Kalbini, sarışın, genç kraliçenin hizmetine sunacak süslü sözler hazırlıyordu aklında. “Madam, asilzade değilim ama Sienalı özgür bir vatandaşım ve asil ruhluym. On sekiz

yaşındayım, güzel yüzünüze bakıp size ruhumu ve kanımı sunmaktan başka arzum yok.”

“Neredeyse geldik,” dedi Sinyor Boccaccio.

Guccio’nun ruhu bile duymamıştı ancak Londra’nın kenar mahallelerine ulaşmışlardı. Evler yola yakındı, ferah orman kokusu yoktu burada, hava yanmış tezek kokuyordu.

Guccio şaşkınlıkla etrafa baktı. Tolomei amcası, ona olağanüstü bir şehirden bahsetmişti, halbuki gördüğü kapkara duvarlı kulübelerle dolu köylerden, ağır yük sırtlanmış kadınlar, paçavralar içinde çocuklar ve bakımsız askerlerle dolu kirli sokaklardan ibaretti.

Yolcular kendilerini ansızın insanlar, atlar ve at arabalarının üşüştüğü Londra Köprüsü’nün önünde buldular. Köprüye kare şeklinde, akşamları aralarına zincir gerilen ve devasa kapılarla kapatılan iki kule bekçilik ediyordu. Guccio’nun gözüne çarpan ilk şey, kapının yanına çakılmış bir kazığa geçirilmiş kanlı insan kellesiydi. Gözleri oyulmuş yüzün etrafında kargalar dönüyordu.

“İngiltere kralının adaleti bu sabah yerini bulmuş,” dedi Sinyor Boccaccio. “Burada suçluların sonu bu ya da cesetlerden kurtulmak için yapıyor olmalılar.”

“Yabancıları karşılamak için ilginç bir yol,” dedi Guccio.

“Burada misafirleri çiçeklerle karşılamadıklarını söylemenin farklı bir yolu.”

Köprü, o zamanlar Thames üzerinde inşa edilmiş tek köprüydü, üzerindeki basık, birbirlerine bitişik evler ve çeşit çeşit dükkânlarla suyun üzerine inşa edilmiş bir sokağa benziyordu.

Bu olağanüstü yapıyı altmış ayak yüksekliğinde yirmi kemer destekliyordu. İnşası neredeyse yüz yıl sürmüştü ve Londralılar onunla gurur duyuyorlardı.

Kemerlerin etrafında bulanık renkli bir su kaynıyor, penceyelerde çamaşırlar kurutuluyor, kadınlar ellerindeki kovaları nehre boşaltıyorlardı.

Londra Köprüsü ile karşılaştırıldığında, Floransa’daki Ponte Vecchio oyuncak gibi kalıyordu, Arno Nehri ise Thames’in

yanında ufacak bir dereydi. Guccio, bu görüşünü yol arkadaşıyla paylaştı.

“Yine de her şeyi öteki halklara öğreten biziz,” diye cevap verdi öteki yolcu.

Kalabalık o kadar yoğun, çizmelerine sarılan dilenciler o kadar ısrarcıydı ki bir yakadan öbürüne geçmeleri neredeyse bir saatin üçte biri kadar zamanlarını aldı.

Diğer yakaya gelen Guccio, sağ tarafta devasa beyaz külesiyle gri gökyüzüne yükselen Londra Kulesi’ni gördü. Sonra, Sinyor Boccaccio’nun ardından şehre daldı. Sokaklara hâkim olan gürültü ve karmaşa, yabancıların söylenmeleri, bulutlu gökyüzü, şehri saran ağır duman kokusu, tavernalardan yükselen çığlıklar, hafifmeşrep kadınların kahkahaları, ağzı kalabalık askerlerin naraları Guccio’yu aptallaştırdı.

Üç yüz adım sonra, gezginler tüm İtalyan bankerlerin dükkânlarının bulunduğu Lombard Sokağı’na saptılar. Dışarıdan bir şeye benzemeyen, bir, en fazla iki katlı küçük evlerle doluydu sokak. Ancak hayli bakımlı binalardı. Kapılar ve pencere ızgaralarında şamdanlar takılıydı. Boccaccio, Guccio’yu banker Albizzi’nin dükkânının önüne bıraktı. İki yoldaş, samimi dostlukları için birbirlerine teşekkür ettiler ve yakında Paris’te tekrar buluşmak üzere sözleşerek vedalaştılar.

III

WESTMINSTER

Albizzi, takkesinin altından fışkıran siyah saçları şakaklarını örten, iriyarı, çelimsiz, uzun, esmer yüzlü, kalın kaşlı bir adamdı. Ziyaretçisini sakın ve ağırbaşlı bir ifadeyle karşıladı. Koyu mavi kadife bir cüppenin içinde dimdik duran, ellerini yazı masasının üzerine koymuş Albizzi âdeta Toskana prensi gibiydi.

Birbirlerine alışlagelen övgüler sunarlarken Guccio'nun gözleri Şam kumaşı kaplı yüksek meşe sandalyeler, fildişi oyma tabureler, zemini kaplayan lüks halılar ve masif gümüş şamdanlı dev şömine üzerinde dolaştı. Genç adam kendini çabucak bir hesap yapmaktan alamadı: "Bu halılar... kırk livre eder muhakkak... şu şamdanlar en az iki misli. Eğer her oda bunun gibiyse ev amcamınkinin üç katı ediyordur." Her ne kadar kendini gizli bir elçi ve şövalye olarak hayal etse de Guccio; dededen, babadan yadigâr tüccarlık mesleğinin alışkanlıklarını bırakamazdı.

"Benim gemilerden biriyle gelmiş olmalısın. Zira biz armatörlük de yapıyoruz. Sevgili kuzenim, Boulogne'dan binseydin," dedi Albizzi, "daha rahat bir yolculuk yapardın."

Atıştırması için şekerleme ve aromalı bir şarap ikram etti misafirine. Guccio seyahatinin sebebini açıkladı.

“Sanırım amcan Tolomei seni bana göndermeyi düşündü,” dedi Albizzi sağ eline takılı büyük yakut yüzükle oynayarak. “Hugh Le Despenser başlıca müşterilerimden biri ve hatırı sayılır miktarda borcu var. Bir görüşme ayarlarız.”

“Kral Edward’ın yakın dostu değil mi o?” diye sordu Guccio.

“Âşığı demek istiyorsun galiba, gözdesi, iç oğlanı! Hayır, ondan değil, babası Hugh Le Despenser’dan bahsediyorum. Onun kral üzerindeki tesiri oğlundan da büyük. Oğlunun kral-la kırıştırmasından ustaca faydalaniyor, eğer işler böyle gitmeye devam ederse günün birinde krallığın başına bile geçebilir.”

“Ama,” diye itiraz etti Guccio, “ben kraliçeyi görmeye gelmiştim, kralı değil.”

“Genç yeğenim,” diye cevap verdi Albizzi suratında kocaman bir gülümsemeyle, “başka yerlerde olduğu gibi, burada da ne bir tarafa ne de karşı tarafa katılmayan, ikili oynayan kişiler kazançlı çıkar. Ben ne yapacağımızı biliyorum.”

Sekreterini çağırdı ve bir kâğıda hızlıca birkaç satır karaladıktan sonra mektubu mühürledi.

“Bugün akşam yemeğinden sonra Westminster’a git ku-zenim,” dedi sekreteri gönderdikten sonra. “Öyle sanıyorum ki kraliçe seni huzuruna kabul edecek. Seni İtalya’dan hususi olarak gelmiş bir değerli taş taciri ve kuyumcu olarak tavsiye edeceğim. Mücevherlerini kraliçeye takdim ederken belli etmeden mektubu verirsin.”

Bir sandığın başına gitti, açtı ve bakır işlemeli, çok kıymetli bir ahşap kutu çıkardı.

“İşte, itimat mektubun bu,” diye ekledi.

Guccio kapağı kaldırdı. Yüzükler, kopçalar, tokalar, inci kolyeler, kadife bir yastık üzerinde zümrüt ve yakut bir kolye vardı içinde.

“Peki kraliçe bu mücevherlerden birini satın almak isterse ne yapacağım?”

Albizzi gülümsedi.

“Kraliçe senden doğrudan bir şey alamaz, çünkü tahsisatı bittiği için parası yok ve yaptığı harcamalar çok yakından takip ediliyor. Bir şey istediği zaman bana haber gönderir. Geçen ay onun için yaptırdığım üç para kesesinin borcu hâlâ duruyor.”

Yemekten sonra Albizzi, Guccio'nun baronların sofrasına layık olduğunu söyleyip sıradan bir yemek ikram ettiği için özür diledi ve Guccio, Westminster'a doğru yola koyuldu. Bankadaki çam yarması hizmetçilerden biri ona muhafızlık etmesi için yanına verilmişti. Hizmetçi, demir bir zincirle kemerine bağlı mücevher kutusunu taşıyordu.

Guccio sokaklarda, başı gururla dimdik, sanki ertesi gün şehrin sahibi olacakmış gibi yürüyordu.

Heybetiyle çevresindeki tüm yapılara tepeden bakan fakat aşırı süslenmiş saray, o yıllarda Toskana ve özellikle Siena'da inşa edilenlere kıyasla oldukça zevksiz göründü gözüne. “Bu insanlar zaten güneş ışığından yoksunlar ve kalan çok az ışığa mani olmak için de ellerinden geleni yapıyorlar,” dedi kendi kendine.

Şeref kapısına geldi. Muhafızlar yaktıkları büyük bir kütük öbeğinin etrafına toplaşmış, ellerini ovuşturarak ısınıyorlardı. Bir şövalye yamağı yaklaştı.

“Sinyor Baglioni? Sizi bekliyorlar, benimle gelin,” dedi Fransızca.

Guccio, mücevher kutusunu taşıyan hizmetçiyle birlikte uşağı takip etti. Kemeraltıyla çevrili bir avludan geçtiler, sonra bir başka avluya vardılar, daha sonra geniş bir taş merdivenden çıkarak salona girdiler. Tonoazlar çok yüksekti ve garip sesler yankılanıyordu. Art arda soğuk, karanlık salonlardan geçerken Guccio, kendine güvenini muhafaza etmeye çalışıyordu ama boşunaydı, kendini gitgide küçülüyormuş gibi hissediyordu. Zengin işlemeli elbiseler, kürklü pelerinler giymiş bir grup gençle karşılaştı, her birinin solunda bir kılıcın kabzası ısıldıyordu. Kraliçenin muhafızlarıydı bunlar.

Şövalye yamağı, Guccio'ya küçümseyen bir havayla kendisini süzen ve anlamadığı bir dilde konuşan beyler arasında beklemesini söyledi.

Guccio ansızın bir korkuya kapıldı. Ya beklenmedik bir şey olursa? Ya bu sayısız entrikalarla kaynayan sarayda ondan şüphelenirlerse? Ya kraliçeyi görmeden yakalayıp üstünü arar ve mektubu bulurlarsa?

Onu götürmek için geri gelen şövalye yamağı koluna dokunduğunda, yerinden sıçradı. Mücevher kutusunu Albizzi'nin hizmetkârının elinden aldı. Ama aceleden kutunun adamın kemerine bağlı olduğunu unutmuştu. Zincir birbirine dolandı. Çevresinde kahkahalar yükseldi ve Guccio yüzünde küçük düşmenin yakıcı ateşini hissetti. Böylece aşağılanmış, utanıp sıkılmış ve şaşkın bir şekilde kraliçenin huzuruna geldi ve daha kraliçenin yüzünü bile görmeden kendini onun önünde buldu.

Isabelle oturuyordu. Dar yüzlü, sert bakışlı genç bir kadın onun yanında ayakta duruyordu. Guccio diz çöktü ve kraliçeye layık bir iltifat düşündü fakat aklına hiçbir şey gelmedi. Odada üçüncü bir kişinin varlığı korkusunu artırmıştı. Ama zaten hangi budalaca fikre kapılıp da kraliçeyle baş başa kalabileceğini hayal etmişti ki?

İlk konuşan kraliçe oldu.

“Leydi Le Despenser, bu genç İtalyan'ın getirdiği mücevherleri görelim, bakalım gerçekten dedikleri kadar güzel mi?”

Despenser adı Guccio'yu rahatsız etti. Bir Despenser'ın kraliçenin yanında ne işi olabilirdi?

Isabelle'in bir hareketi ile ayağa kalktı, kutuyu açtı. Leydi Le Despenser içindekilere şöyle bir göz attıktan sonra kuru bir sesle, “Bu mücevherler gerçekten çok güzel ama ne yazık ki alamayız hanımım,” dedi.

Kraliçe canının sıkıldığını bildiren bir hareket yaptı:

“Öyleyse kayınpederiniz neden bu tüccarı görmemi istedi?”

“Albizzi'nin gönlünü hoş tutmak için sanırım. Ama başka bir mücevher alamayacak kadar fazla borcumuz var.”

“Biliyorum, madame,” dedi kraliçe, “siz, kocanız ve tüm aileniz krallığın hazinesinin üzerine o kadar titriyorsunuz ki insan hazinenin size ait olduğunu sanıyor. Ama müsaade edin de kendi kesemden veya en azından geriye kalan paramdan harcama yapayım... Ayrıca, saraya bir yabancı veya tüccar geldiği zaman, tesadüf bu ya, Fransız nedimelerimin bir bahaneyle uzaklaştırılması, böylece kayınvalideniz veya zat-ı alinizin başımda gardiyan gibi beklemesi de dikkatimden kaçmıyor. Eğer aynı mücevherler kocama ve sizin kocanıza sunulsaydı, biz kadınların cesaret bile edemeyeceği şekilde birbirlerine hediye etmede yarışırlardı.”

Sesi katı ve soğuktu, fakat Isabelle’in ağzından çıkan her kelimede, krallığın şerefine leke süren ve hazineyi yağmalayan bu aileye karşı beslediği hınç hissediliyordu. Çünkü kralın oğullarına duyduğu sevgi sayesinde sadece anne ve baba Despenser zenginleşmekle kalmamış, skandala razı olan karısı da yakışksız durumdan istifade etmişti.

Münakaşadan rahatsız olan Eleanor le Despenser büyük salonun bir köşesine çekildi, ancak kraliçeyi ve genç Sienalı tüccarı gözetlemeyi hiç bırakmadı.

Her zamanki özgüveni her nasılsa küçülüp yok olan Guccio, cesaretini topladı ve nihayet kraliçeye doğrudan bakmaya cüret etti. Bahtsızlığından yakınan kadına meramını anlatmak ve hizmetine girmek istediğini söylemek için başka bir fırsatı olmayacaktı. Ama gördüğü yüzdeki soğukluk, kayıtsızlık kanını dondurdu. Isabelle’in mavi gözleri, babası Yakışıklı Philippe’inkiler gibi çelik sertliğindeydi. Böyle bir kadına, “Madam, size acı çektiriyorlar ve ben size âşığım,” demenin bir yolu var mıydı?

Guccio’nun tek yapabildiği, kutunun bir köşesine yerleştirdiği iri gümüş yüzüğü işaret etmek ve “Madam, şu mühürlü yüzüğe ve üzerindeki oymalara bakma lütfunda bulunur musunuz?” demek oldu.

Kraliçe yüzüğü aldı, metal üzerine kazınmış üç Artois kalesini tanıdı, Guccio'ya baktı.

“Bunu gördüğüme sevindim,” dedi. “Aynı ustanın elinden çıkan başka mallarınız var mı?”

Guccio koynuna gizlediği mektubu çıkardı ve şöyle dedi:

“Fiyat listemizi buyurun.”

“Gün ışığında bakalım ki daha iyi göreyim,” diye cevapladı Isabelle.

Yanında Guccio ile ayağa kalktı ve mektubu rahatça okuyabileceği bir pencereye gitti.

“Paris’e dönüyor musunuz?” diye fısıldadı.

“Siz lütfedip emreder etmez dönüyorum madam,” diye cevapladı Guccio, aynı tonda.

“O zaman Monsenyör d’Artois’ya önümüzdeki birkaç hafta içinde Fransa’ya geleceğimi ve onunla daha önce sözleştiğimiz gibi hareket edeceğimi söyleyin.”

Yüzüne biraz canlılık gelmişti fakat dikkati tamamen mektuba yönelikti, getiren ulakla ilgili görünmüyordu.

Bununla birlikte genç adama hizmetinin karşılığını ödeme kaygısıyla ekledi:

“Şu anda sizi ödüllendiremiyorum ama Monsenyör d’Artois’ya hizmetiniz için ödüllendirmesini söyleyeceğim.”

“Madam, sizi görmek ve size hizmet etmek alabileceğim en büyük ödül.”

Isabelle başını hafifçe eğerek kısa bir selam verdi ve Guccio, Kral Aziz Louis’nin torunuyla Toskanalı bir bankerin yeğeni arasında asla aşılamayacak mesafeler olduğunu idrak etti.

Isabelle, Despenser’in duyabilmesi için yüksek sesle, “Bu toka konusunda kararımı Albizzi’ye bildireceğim. Hoşça kalın, messire,” dedi ve belli belirsiz bir el hareketiyle onu gönderdi.

IV

ALACAK

Birkaç gün daha kalmasını teklif eden Albizzi'nin misafirperverliğine rağmen, Guccio ertesi gün Londra'dan ayrıldı. Mutsuzdu. Görevini eksiksiz yerine getirmişti ve bu konuda takdiri hak ediyordu. Ancak kendini yeryüzündeki bütün asilzadelere denk gören hür bir Siena vatandaşı olarak kraliçenin huzurunda küçülmüş, alçalmış hissettiği için kendini affedemiyordu. Ona bir tebessümü bile çok gören İngiltere kraliçesi huzurunda dilinin tutulmasına engel olamamıştı. "Sonuçta o da diğerleri gibi bir kadın! Karşısında tir tir titremenin manası neydi ki?" diye gülerek söylendi. Ama bunu Westminster'dan yeterince uzaklaştıktan sonra söylemişti. Bu defa gelirken olduğu gibi yolda kimseyle karşılaşmadı, bir başına yürüyor, kara kara düşünüyordu. Bu ruh hâli onu yolculuk boyunca bırakmadı ve hatta fersahlar sonra bile canını sıkmayı sürdürdü.

İngiltere Sarayı'nda umduğu gibi karşılanmadığı, bir beye gösterilmesi gereken onur gösterilmediği için Fransa'ya ayak bastığında, İngilizlerin barbar bir millet olduğu kanaati pekişti. Kraliçe Isabelle'e gelince, eğer mutsuz olsa, kocası

namusunu lekeliyor olsa, onu layık olduğu gibi karşılardı. “Denizi geçiyoruz, onun için hayatımızı tehlikeye atıyoruz ve sanki alelade bir uşakmışız gibi teşekkür ediyor! Bu insanlar fiyaka satmasını iyi biliyorlar, ama saray adabından haberleri bile yok, kendilerine sadakat gösterildiğini bile anlamıyorlar. Hiç sevilmemelerine, ihanete uğramalarına şaşmamalı.”

Gençlik, büyük tutkularından kolayca vazgeçmez. Dört gün önce aynı yolda yürürken kendisini hayalinde bir sefir, önemli bir elçi ve asil bir âşık olarak canlandıran Guccio öfkeyle, “Öcümü alacağım,” diyordu. Ama nasıl? Kimden? Bunu hiç bilmiyordu. Tek bildiği intikam alması gerektiği idi.

Madem krallar, beyler ona bayağı bir Lombard gibi davranmak istiyordu, nadiren görülen Lombard yüzünü gösterecekti onlara. Cesur ve kurnaz, kudretli bir banker; acıması olmayan alacaklı. Amcası, bir borcu tahsil etmesi için Neauphle şubesine uğramasını istememiş miydi? Eh, öyle olsun! Borçlular, başlarına neyin geleceğini, neye uğrayacaklarını şaşacaklardı!

Ile-de-France’ta ikiye ayrılan yolda Pontoise’a sapan Guccio, St. Hugues yortusunda Neauphle-le-Vieux’ye vardı.

Tolomei’nin şubesi kasaba meydanındaki kilisenin yakınında bir binadaydı. Guccio kendinden emin adımlarla içeri girdi, kayıtları açtırdı ve ortalığı birbirine kattı. Başkâtip nerelerdedi? Geciken her alacakla Guccio Baglioni’nin, bugüne bugün şirketin yeğeninin mi uğraşması gerekiyordu? Evvela, üç yüz livre borcu olan bu Cressay beyzadeleri kimlerdi? Bilgileri verdiler. Ailenin babası ölmüştü; evet, Guccio bunu biliyordu. Başka? Yirmi ve yirmi iki yaşlarında iki delikanlıydı ailenin reisi. Ne iş yapıyorlardı? Avlanıyorlardı... Miskin herifler, elbette avlanırlardı. On altı yaşında bir de kız vardı... Kesin çirkindir, diye peşin hüküm verdi Guccio. Cressay beyinin ölümünden sonra haneyi anneleri çekip çeviriyordu. Soylu soplulu insanlardı, ama meteliksizlerdi... Şatoları, tarlaları ne kadardı? Sekiz yüz, dokuz yüz livre. Toprakları üzerinde bir değirmen ve otuz kadar da serf vardı.

“Ve şimdiye kadar tahsilat yapamadınız öyle mi?” diye bağırdı Guccio. “İyi bakın, ben kapılarına dayanayım da ne kadar sürecek! Montfort’daki *prévôt*’un’ adı ne? Portefruit? Çok güzel. Eğer bu akşam ödeme yapmazlarsa, ilk iş *prévôt*’u bulacağım ve mallarını haczettireceğim. İşte böyle!”

Atma atladı ve şatoyu tek başına zapt edecekmiş gibi Cressay’e doğru dörtlüğe sürdü. “Ya paramı verirler ya da neleri var neleri yok haczettiririm. Şerrimden kurtulmak için Tanrı’ya, azizlere yalvaracaklar.”

Neauphle’dan yarım fersah uzaklıktaki Cressay, bir atın üzerinden sıçrayarak geçebileceği genişlikteki Mauldre Nehri’nin kenarındaki vadinin ucunda inşa edilmiş bir köydü.

Guccio’nun gördüğü şato, alçak kuleleri ve etrafındaki çamur deryasıyla gerçekte izbe bir konaktan başka bir şey değildi. Nehir doğal bir engel oluşturduğu için etrafına hendek kazılmamıştı. Her tarafından yoksulluk ve bakımsızlık akıyordu. Çatı yer yer çökmüştü; güvercinlikler bomboştu, yosun kaplı duvarların her yerinde çatlaklar vardı ve etraftaki ağaçların gövdelerinde derin yarıklar oluşmuştu.

“Ne yapalım, ya paramı verirler ya da neleri var neleri yok haczettiririm,” diye tekrarladı Guccio kapıdan geçerken.

Halbuki başka biri ondan önce davranmıştı. Bu kişi, *Prévôt* Portefruit’dan başkası değildi.

Avluda büyük bir kargaşa çıkmıştı. Elllerinde zambak işlemeli değnekleriyle üç kraliyet muhafızı, birkaç zavallı serfe emirler yağdırarak büyükbaş hayvanları toplatıyordu. Öküzleri çiftler hâlinde bağlatmış, değirmenden taşıttıkları tahıl çuvallarını bir arabaya yükletiyorlardı. Muhafızların çığırtıları, korkudan titreyen köylülerin koşuşturması, yirmi kadar

* *Prévôt*, Ortaçağ Fransa’sında kaymakamlık, yerel askeri birlik komutanı, asayiş ve emniyet amirliği, vergi memuru ve nüfus kayıt görevlerini yerine getiren, krala bağlı çalışan bir memurdu. Vergi toplama görevleri sebebiyle halk tarafından sevilmeyen bu memurlar ilerleyen dönemlerde yetkilerinin bir kısmını maliye tahsildarlarına devrettiler.

koyunun melemesi, kümes hayvanlarının koro hâlindeki gıdaklayışı, büyük bir patırtı çıkarıyordu.

Kimse Guccio'ya aldırış etmemişti; atını bağlamaya da kimse gelmedi, bu yüzden yuları bir halkaya kendi geçirdi. Yanından geçen yaşlı bir köylü, "Uğursuzluk var bu hanede. Beyimiz sağ olsaydı da şunları görseydi, kahrından ölürdü. Adalet bu değil!" dedi.

Binanın kapısı açıktı ve içeriden hararetli bir tartışmanın sesleri geliyordu.

Yanlı ş bir zamanda geldim galiba, diye düşündü Guccio, içindeki sıkıntı büyüyordu.

Eşiğin basamaklarını çıktı, sesleri takip ederek taş duvarlı ve tavanı kirişli karanlık bir salona girdi.

Kendisini karşılayan kızın yüzüne bakma zahmetine bile girmeden, "Buraya bir iş için geldim, Cressay hanesinin reisi ile konuşmak istiyorum," dedi.

"Ben Marie de Cressay. Abilerim burada, annem de öyle," dedi genç kız çekingen bir sesle, eliyle salonun ucunu işaret ediyordu. "Fakat şu anda çok meşguller..."

"Önemli değil, beklerim," dedi Guccio.

Kararlılığını göstermek için şöminenin önüne kuruldu ve çizmelerini ateşe doğru uzattı.

Salonun öteki ucundan bağrış çağrışlar yükseliyordu. Madam Cressay, yanında biri sakallı öteki tüysüz, ikisi de iri cüsseli, kırmızı suratlı iki oğlunu yanına almış, Guccio'nun prévôt olduğunu tahmin ettiği dördüncü bir kişiye kafa tutuyordu.

Madam de Cressay ya da yakınlarının hitap ettiği adıyla Madam Eliabel, gözleri pırıl pırıl parlayan, iri göğüslü, dul kıyafetleri* içinde, kırklarında bir kadındı.

"Messire prévôt," diye sesini yükseltti, "kocam kral için harbe gittiğinde bir sürü masraf yaptı, sonunda da eline yara bereden başka şey geçmedi. Başımızda evin erkeği olmayınca"

* Ortaçağda soylu sınıftan olan dul kadınlar, rahibelerinkine çok benzeyen kıyafetler giyerlerdi.

da arazimiz başboş kaldı. Kelle vergisini, öteki vergileri hiç aksatmadık, Tanrı rızası için hep sadaka dağıttık. Taşrada kimin hâli vakti yerinde, varsa söylesin? Peki, bütün bunlar ne için? Sizin gibi adamları semirtmek için, Messire Portefruit. Dedeleri, babaları derede yalınayak dolaşan sizin gibi adamların bizi soymaya gelmesi için!”

Guccio etrafa bakındı. Mobilya olarak birkaç rustik tabure, iki koltuk, duvara çivilenmiş banklar, sandıklar ve şiltesinin içinden samanlar fırlamış, perde duvarlı, büyükçe bir yataktan başka bir şey göze çarpmıyordu. Şöminenin üzerine, Cressay senyörünün eski püskü savaş kalkanı asılıydı. Kalkanın üzerindeki armanın renkleri solmaya yüz tutmuştu.

“Dreux kontuna şikâyet edeceğim,” diye sözünü sürdürdü Madam Eliabel.

“Dreux kontu, kral değil,” dedi prévôt, “kralın emirleri böyle.”

“Size inanmıyorum, messire. Kralın, iki yüz yıldır şövalyelik eden insanlara suçlu gibi muamele edilmesi emrini verdiğine asla inanmıyorum. Böyle giderse krallık fazla yaşamaz.”

“En azından bize biraz mühlet verin!” dedi sakallı oğlu. “Taksitler hâlinde ödeyelim.”

“Palavrayı kesin. Size zaten yeterince mühlet verdim, tek kuruş ödemediniz,” diye kestirip attı prévôt.

Kısa kollu, yuvarlak suratlı ve tiz sesli bir adamdı.

“İşim sizin sızlanmalarınızı dinlemek değil, borçları tahsil etmek,” diye devam etti. “Hazineye hâlâ üç yüz otuz livre borcunuz var. O kadar paranız yoksa yazık; mallarınızı haczeder, satarım.”

Guccio içinden, “Dolandırıcı herif, lafı ağzımdan aldı, işi bittiğinde geriye bir şey kalmayacak. Bu yolculuktan bir şey çıkmayacak. Acaba müdahale etsem mi?” dedi ve ayağını kaydıran bu işgüzar prévôt’ya karşı ölçüsüz bir öfke kapladı içini.

Onu karşılayan kız yanında dikiliyordu. Biraz daha dikkatli baktı. Sarışın bir kızdı, başörtüsünden fırlayan bukleleri

ışılıyordu. Zayıf, biçimli vücuduna alıcı gözle bakınca Guccio, onun hakkında karar verirken fazla aceleci davrandığını kabul etmek zorunda kaldı.

Marie de Cressay ise olay yerinde bir yabancının bulunmasından fazlasıyla utanmış görünüyordu. Böylesine yakışıklı, üstüne başına bakılırsa da hâli vakti yerinde genç bir şövalye her zaman geçmiyordu oralardan. Ailenin en kötü gününde gelmiş olması gerçekten talihsizlikti.

Orada, salonun öbür ucunda münakaşa devam ediyordu.

“Sanki kocamı kaybetmem yetmezmiş gibi bir de başımızın üstündeki çatıyı kaybetmemek için altı yüz livre mi ödemem gerek? Kont de Dreux’a şikâyet edeceğim,” diye tekrarladı Madam Eliabel.

“Zaten borç alıp size iki yüz yetmiş livre ödedik,” dedi sakallı oğlu.

“Mallarımıza el koyup satarsanız, bizi açlıktan öldürürsünüz,” dedi ikinci oğlu.

“Kanun kanundur,” diye cevapladı prévôt. “Yasaları iyi biliyorum; mülkünüzü haczedip satacağım.”

Guccio, rolü elinden alınan bir aktör gibi hayıflanarak genç kıza sordu: “Bu prévôt canımı sıkmaya başladı. Ne istiyor bu adam?”

“Bilmiyorum, abilerim de benden farklı değil; böyle şeylere pek aklımız ermez,” diye yanıtladı. “Babamızın ölümünden sonra miras vergisi ödememiz gerekiyormuş.”

“Bu yüzden mi altı yüz livre istiyor?” diye sordu Guccio, kaşlarını çatarak.

“Ah! Messire, üstümüzde bir uğursuzluk var,” diye mırıldandı.

Gözleri bir an için çakıştı. Guccio, kızın ağlamak üzere olduğunu sandı. Ama hayır, tasalarına başarıyla göğüs geriyordu ve koyu mavi gözlerini kaçırması sadece utangaçlıktandı.

Guccio uzun uzun düşündü. Aniden odayı hızlı adımlarla kat ederek, memurun karşısına dikildi:

“İzninizle, saygıdeğer prévôt! Fakat bu yaptığınız soygun olmuyor mu sizce de?”

Afallayan prévôt, ona döndü ve kim olduğunu sordu.

“Kim olduğum önemli değil,” diye cevap verdi Guccio, “ama çok istiyorsanız birazdan öğrenirsiniz. Herhalde az önce saydığınız hesabı şanssızlık eseri yanlış yaptınız. Cressay senyörünün mirasıyla ilgilenmek için benim de kendimce sebeplerim var. Bu arazi için ne değer biçtiniz, söyler misiniz?”

Muhatabı ona küçümseyerek bakıp muhafızları çağırmakla tehdit ederken Guccio sözüne devam etti:

“Ayağınızı denk alın! Bundan daha beş gün önce İngiltere kraliçesinin misafiri olmuş, yarın Messire Enguerrand de Marigny’ye prévôt’larının nasıl davrandığını bildirme yetkisine sahip biriyle konuşuyorsunuz. Şimdi, cevap verin lordum, bu arazinin değeri nedir?”

Bu sözler oldukça etkiliydi. Marigny adını duyunca, prévôt’nun yüzü allak bullak olmuştu; aile ise pürdikkat kesilmişti, ağızlarını bıçak açmıyordu. Guccio ise boyu iki parmak uzamış gibi duruyordu.

“Cressay için icra memurluğunun biçtiği fiyat üç bin livre,” diyebildi nihayet prévôt.

“Üç bin mi, gerçekten mi?” diye bağırdı Guccio. Paris’in en güzel yerlerinden, Navarre kralının ikametgâhı Hotel de Nesle vergi sicilinde beş bin livre karşılığı kayıtlıyken taşradaki bir tımar üç bin livre mi ediyor? Sizin buralarda arazi amma kıymetliymiş.”

“Ama arazisi var.”

“Hepsini saysanız topu topu dokuz yüz livre tutar, güvenilir bir kaynaktan biliyorum.”

Prévôt’nun alnında, sol gözünü çevreleyen, bordo renkli büyük bir doğum lekesi vardı. Guccio konuşurken bir yandan da prévôt’u daha da korkutma, huzursuz etme arzusunu bastırmaya çalışıyordu.

“Şimdi söyler misiniz?” diye yeniden söze başladı Guccio, “miras vergisi ne kadar?”

“Bu kasabada livre başına dört kuruş.”

“Çok büyük yalan attınız, Messire Portefruit. Miras vergisi bütün kasabalarda soylular için iki kuruştur. Yasayı bilen tek kişi siz değilsiniz, ikimiz de iyi biliyoruz... Bu adam cehaletinizden faydalanıp sizi dolandırıyor,” dedi Guccio, Cressay ailesine hitaben. Size kral adına konuştuğunu söyleyip korkutmaya gelmiş ama vergileri ve arazi gelirini de aldığını, fermanla yükümlü olunan kısmını hazineye ödeyeceğini ve kalanları da cebine atacağını söylemiyor. Size zorla sattırırsa, sonra Cressay şatosunu kim satın alacak? Üç yüz livre karşılığında da değil, dokuz yüz veya beş yüz, ya da sadece borcuna karşılık. Siz alacaksınız, değil mi saygıdeğer prévôt, bu harika planı başka kim yapmış olabilir?”

Guccio’nun önceki tüm öfkesi, huzursuzluğu, kızgınlığı hedefini bulmuştu. Konuşması gitgide hararetlendi. Nihayet önemli, saygı gören, güçlü, kudretli birini oynama fırsatı ayağına gelmişti. Birilerini ezmeye gelmişken, zayıfların tarafına geçmiş, haksızlıkları düzelten biri kılığına bürünmüştü.

Prévôt’ya gelince, kocaman yuvarlak yüzünün beti benzi atmıştı, sadece gözünün üstündeki leke canlılık belirtisi gösteriyordu. Kısacık kollarıyla ördeklerin kanat çırpmasına benzer bir hareket yaptı. İtiraz ediyor, iyi niyetine dair yeminler ediyordu. Bir yanlışlık olmalıydı... kâtipleri, belki de icradaki kâtipler.

“Eh! O hâlde hesabı baştan yapalım,” dedi Guccio.

Birkaç dakika içinde, Cressay ailesinin borcunun, anapara ve faizi dahil yüz livre ve birkaç kuruştan fazla olmadığını gösterdi.

“Şimdi, muhafızlarınıza emir verin de öküzleri çözsünler, buğdayı değirmene geri götürsünler ve dürüst, namuslu insanları rahat bıraksınlar!”

Sonra kolundan tutarak prévôt’yu kapıya sürükledi. Prévôt, muhafızlara doğru çaresizce kollarını salladı, bağırarak bir hata olduğunu, kontrol edilmesinin gerektiğini, başka bir zaman geri geleceklerini söyledi ve şimdilik her şeyin yerine

konulmasını emretti. Böylece meselenin kapandığını sanmıştı ama Guccio onu tekrar salonun ortasına getirdi ve “Şimdi, bize yüz yetmiş livre verin!” dedi. Guccio, Cressay’lerin tarafını tutmaya kendini o kadar kaptırmıştı ki “biz” demeye başlamıştı.

Prévôt öfkeyle silkindi ancak Guccio onu hızla sakinleştirdi.

“Yanlış mı duydum yoksa daha önceden iki yüz yetmiş livre tahsil etmiş miydiniz?” İki kardeş başlarını sallayarak onayladılar.

“Öyleyse sayın prévôt, yüz yetmiş livre,” dedi Guccio, elini uzatarak.

Şişko Portefruit lafı çevirmeyi denedi. Ödenmiş para ödenmişti. Dairedeki hesaplara bakmak gerekiyordu. Hem zaten üzerinde öyle bir meblağ yoktu. Geri geldiğinde getirirdi.

“O para kesenizde olsa iyi olur. Bugün hiç tahsilat yapmadığınıza emin misiniz? Messire de Marigny’nin müfettişleri hızlıdır, bilirsiniz,” dedi Guccio. “Bu meseleyi hemen şimdi kapatmanız sizin de menfaatinize olur.”

Prévôt bir an sallandı. Muhafızları mı çağırıyordu? Fakat genç adam tek başına bile olsa güçlü, kuvvetli görünüyordu ve beline sağlam bir hançer takılıydı. Üstelik Cressay’in boylu poslu iki oğlu, av mızrakları ellerinin altında bekliyordu. Elbette köylüler de efendilerinden yana olacaktı. Bu tatsız meselenin daha da uzamaması lazımdı, özellikle de Marigny’nin kulağına gitmemeliydi. Sonunda teslim oldu, elbisesinin içinden büyükçe bir kese çıkardı, fazla ödenen miktarı sayarak masanın üstüne bıraktı. Guccio ancak o zaman gitmesine izin verdi.

“Adınızı unutmayacağız sayın prévôt,” diye bağırdı arkasından.

Ve bembeyaz, sağlıklı dişlerini gösteren kocaman bir gülümsemeyle arkasını döndü.

Tüm aile etrafını çevirdi, onu teşekkürlere boğuyor, kurtarıcılarına hayır duaları ediyorlardı. Bu karmaşada güzeller

güzeli Marie de Cressay, Guccio'nun elini yakalamış ve dudaklarını üzerine koymuştu. Cüret ettiği şeyden korkmuş bir hâli vardı.

Yaptığıyla gururlanan Guccio, kendini yeni rolüne aşırı kaptırmıştı. Yiğitlik, şövalyelik timsaliydi âdetâ, bilinmeyen bir şatoya gelip zor durumdaki genç kızı kurtaran, kötülerini cezalandırıp dul ve yetimleri gözetken gezgin bir şövalyeydi.

"Ama siz kimsiniz messire, bu şerefi kime borçluyuz?" dedi kardeşlerden sakallı olan Jean de Cressay.

"Adım Guccio Baglioni, banker Tolomei'nin yeğeniyim ve alacağımızı tahsil etmeye geldim."

Salona ani bir sessizlik çöktü. Bütün aile, endişeli ve korkulu gözlerle birbirine bakıyordu. Guccio, gözlerinden hızla düştüğü hissine kapıldı.

İlk davranan Leydi Eliabel oldu. Prévôt'nun bıraktığı altınları aceleyle topladı ve sahte bir gülümseme takınarak neşeli bir sesle velinimetlerinin kendileriyle birlikte akşam yemeğini paylaşmalarından çok memnun olacağını söyledi.

Hemen işe koyuldu, çocuklarına çeşitli görevler vererek gönderdi, sonra onları mutfığa toplayarak, "Tetikte olun, her şeyden önce bir Lombard bu adam. Bu insanlara karşı hep dikkatli olmalısınız, özellikle de size iyilik yaptıklarında. Zavallı babanızın onlardan yardım istemek zorunda kalması ne üzücü. Şuna hiç paramız olmadığını gösterelim, ama asilzade olduğumuzu unutmamasına da izin vermeyin."

Neyse ki, iki oğlu önceki gün avdan elleri bol dönmüşlerdi; birkaç tavuk kestiler ve böylece asilzadeliliğin gerektirdiği iki farklı yemekten dörder tabak hazırlayabildiler. İlk yemek, sandanda yumurta, kaz eti, tavşan yahnisi ve kızarmış yabani tavşanlı bir Alman çorbasından; ikincisi ise soslu yaban domuzu kuyruğu, horoz, yağlı süt ve muhallebiden oluşuyordu.

Fakir bir menüydü, ama ailenin genelde idare etmek zorunda olduğu un lapası ve yağlı mercimeğe kıyasla ziyafet sayılırdı. Bütün bunların hazırlanması zaman aldı. Mahzenden, bal şarabı, elma şarabı ve son bir şişe kalan köpüklü şarap ilave

edildi. Masa, büyük salondaki banklardan birinin karşısındaki sehpalara yaslandı. Üstüne, yerlere kadar uzanan beyaz bir masa örtüsü serildi, örtü öyle uzundu ki misafirler ellerini ona silebilmek için dizlerinin üzerinde doğrulmak zorunda kalıyorlardı. İki kişilik bir teneke kâse kondu. Masanın ortasına yerleştirilen tabaklardan herkes didikleyerek alıyordu.

Kümesle ilgilenen üç köylü servis yapmaları için çağrıldı. Üstleri başları domuz ve tavşan kokuyordu.

“Eli çabuk uşağımızı!” dedi Leydi Eliabel, ironik bir mimikle, üzerinde etin yendiği, değirmen taşı kalınlığındaki somun ekmekleri kesen total adamı işaret etti. “Gören de ağaç kesiyor sanır, Messire Baglioni...”

Guccio bol bol yedi ve içti. Sakinin eli ağırdı ve sanki atlara su içiriyormuş gibi görünüyordu.

Aile, Guccio’nun dilini çözmek için teşvik etti, o da seve seve anlatmaya başladı. Manche Kanalı’ndaki fırtınayı öyle bir anlattı ki ev sahipleri domuz kuyruğunu sosa düşürdüler. Aklına ne gelirse anlatıyordu, başından geçenleri, yolların durumunu, Tapınak Şövalyeleri’ni, Londra Köprüsü’nü, İtalya’yı, Marigny’nin yönetimini... Onu duyan, İngiltere kraliçesinin yakın dostu sanırdı. Gizli görevinden öyle bir bahsetti ki sanki iki ülke arasında bir savaş vardı. “Bundan fazlasını söyleyemem, çünkü krallığa ait bir sır ve daha fazlasını söylemek bana düşmez.” Başkalarına hava atarken, insan kendini daha kolay inandırır. Her şeyi sabahkinden farklı gören Guccio, yolculuğunu büyük bir başarı olduğunu düşünüyordu artık.

Cesur ancak zekâ bakımından pek parlak görünmeyen, hayatlarında Dreux’den başka yer görmemiş Cressay kardeşler, kendilerinden yaşça küçük olmasına rağmen bunca şey görmüş geçirmiş delikanlıya hayranlık ve kıskançlıkla bakıyorlardı.

Elbisesine zorlukla sığan Leydi Eliabel, genç Toskanalıya pürdikkat bakıyordu. Lombardlara karşı ihtiyatlı olunması gerektiği uyarısına rağmen, kıvrıkcık saçlarını, parlak dişlerini, simsiyah gözlerini, hatta Guccio’nun peltek aksanını bile çok

çekici bulmuştu. İstifini bozmadan genç adama iltifatlar yağdırıyordu.

“Övgülere hiç güvenme,” derdi Tolomei yeğenine sık sık. “Pohpohlanmak bir banker için en büyük tehlikedir. İnsanın, kendisinden övgüyle bahsedilmesine karşı koyması zor ama bizim için dalkavukluk eden biri hırsızdan daha tehlikelidir.”

Ancak Guccio övgüleri, bal şarabını içer gibi içiyordu. Aslında, sadece Marie de Cressay için, altın işlemeli kirpiklerini kırptıştırarak kendisini süzen genç kız için anlatıyordu. Farklı bir dinleme şekli vardı, olgun bir nar gibi hafifçe aralanmış dudaklarına baktıkça Guccio’nun susası gelmiyordu.

Mesafeler insana kolayca asalet katar. Marie için Guccio, tam olarak yollara düşmüş yabancı prensti. Rüyalarında gördüğü beklenmedik, umulmadık, ulaşılamaz prensi ansızın kanlı canlı kapısını çalmıştı.

Marie’nin gözlerinde okuduğu şaşkınlık, Guccio’ya bugüne kadar dünyada gördüğü en güzel, en çekici kızı bulduğunu düşündürmüştü. Onun karşısında, İngiltere kraliçesi bir mezar taşı kadar soğuktu. “Eğer sarayda yaşasa ve düzgün giyinmiş olsaydı,” dedi kendi kendine. “Bir haftaya kalmadan herkesin gözdesi olurdu.”

Ellerini yıkadıklarında, herkes biraz sarhoştı ve gün böylece sona erdi.

Leydi Eliabel, genç adamın bu geç saatte yola çıkamayacağını söyledi ve mütevazı evlerinde yatıya kalmasını rica etti.

Atının ahıra gönderilmesini emretti ve iyi bakılacağını güvencesini verdi. Gezgin şövalyenin serüveni devam ediyordu ve Guccio bu yaşamı heyecan verici bulmuştu.

Çok geçmeden Leydi Eliabel ve kızı odalarına çekildi. Cressay kardeşler misafirlerini, uzun zamandır kullanılmamış gibi görünen misafir odasına götürdüler. Guccio uzanır uzanmaz, kana kana aşk içtiği, olgun bir nara benzeyen dudakları düşünerek uykuya daldı.

V

NEAUPHLE YOLU

Omzunu hafifçe sarsan bir el uyandırdı onu. Az kalsın eli tutup yüzüne bastıracaktı ki, gözlerini açtığında Leydi Eliabel'in dolgun göğüsleri ve gülümser yüzüyle karşılaştı.

“İyi uyudunuz mu, messire?”

Gün çoktan doğmuştu. Biraz utanan Guccio, ona mükemmel bir gece geçirdiğini, şimdiyse acilen tuvalete gitmesi gerektiğini söyledi.

“Önünüzde bu hâlde olmaktan utandım,” dedi.

Eliabel, bir gece önce masayı hazırlayan total çiftçiyi çağırdı; ateşi yakmasını ve bir kova sıcak su ile havlu getirmesini emretti.

“Eskiden şatoda, banyosu olan mükemmel bir ocak ve terleme odamız vardı. Fakat harabeye döndü, merhum kocamın dedesinin dedesinden kalmaydı ve tamir ettirmek için hiç paramız olmadı. Şimdi odunluk olarak kullanıyoruz. Ah! Hayat biz taşralılar için hiç kolay değil!”

“Daha şimdiden borç için sızlanmaya başladı,” dedi Guccio.

Akşam yemekte içtiğinden ötürü biraz akşamdan kalmaydı. Pierre ve Jean de Cressay'i sordu, şafakta avlanmaya gitmişlerdi. Tereddüt içinde, Marie'yi sordu. Leydi Eliabel, kızının eve erzak almak için Neauphle'ye gittiğini söyledi.

“Zaten ben de oraya gidecektim,” dedi Guccio. “Eğer bilseydim, atımla götürür ve yolda zahmet çekmekten kurtarırdım.”

Ev sahibesinin, onunla yalnız kalmak için bütün çocuklarını bilerek evden göndermesinden işkillenmişti. Topal köylü, içindeki suyun dörtte birini yere döktüğü banyo teknesini getirdiğinde, Leydi Eliabel onunla kaldı ve havluları ateşin önünde ısıttı. Guccio, onun da çıkmasını bekliyordu.

“Siz yıkanın, genç beyzadem,” dedi. “Hizmetçilerimiz o kadar sakar ki sizi kurularken derinizi yüzerler. En azından onunla ben alakadar olayım.”

Geveleyerek teşekkür eden Guccio beline kadar soyundu; gözlerini ev sahibesinden kaçırarak başına ve göğsüne ılık su döktü. Yaşıtı tüm gençler gibi zayıftı, ancak cüssesine göre yapılı sayılırdı. “Küvet getirтип gözlerinin önünde üstümdekilerin hepsini çıkarmamı istemediği için şanslıyım. Bu taşralıların ne tuhaf huyları var.”

Banyosunu bitirdiğinde, Leydi Eliabel sıcak havluyla geldi ve onu kurulamaya başladı. Guccio, yola çabuk çıkarsa ve dörtlüye at sürerse, Neauphle yolunda Marie'ye yetişebileceğini ya da onu kasabada bulacağını düşünüyordu.

“Cildiniz ne kadar güzel, messire,” dedi ansızın titreyen sesiyle Leydi Eliabel. “Kadınlar bile böyle yumuşak bir cildi kıskanır. Peşinizden koşan bir sürü kadın vardır eminim. Bu güzel kahverengi gözleri beğenmeyen kadın yoktur.”

Aynı zamanda, parmaklarının ucuyla yukarıdan aşağı sırtını okşuyordu. Gıdıklanan Guccio, kıkırdadı.

Leydi Eliabel'in gözleri bir anda hayal kırıklığıyla doldu, göğüsleri pişmanlıkla inip kalktı, gülümseyerek kendine çeki düzen verdi. Guccio gömleğini hızla giyindi.

“Ah! Gençlik ne güzel şey!” dedi Leydi Eliabel. “Size bakınca, tadını çıkardığınızı ve sunduğu tüm nimetlerden istifade ettiğinizi görebiliyorum.”

Bir an sessiz kaldı, sonra aynı tonda devam etti:

“Peki, asil genç adam, borcumuz için ne yapacaksınız?”

İşte başlıyoruz, diye düşündü Guccio.

“Bizden istediğiniz şeyi dileyebilirsiniz,” diye devam etti; “bize büyük iyiliğiniz dokundu, sağlığınıza duacıyız. Eğer şu hilebaz prévôt’nun geri verdiği altını istiyorsanız, sizin olsun, onu alın ya da dilerseniz yüz livre. Hâlimizi görüyorsunuz, bize yumuşak bir kalbiniz olduğunu gösterdiniz.”

Bir yandan da onun ayakkabısının bağcıklarını bağlamasını izliyordu. Guccio, iş konuşacak durumda değildi.

“Bizi kurtardıktan sonra tekrar müşkül duruma mı sokacaksınız?” diye devam etti. “Siz şehirliler durumumuzun ne kadar zor olduğunu bilmiyorsunuz. Bankanıza henüz ödeme yapmadıysak, nedeni yapacak gücümüz olmadığından. Kralın adamları bizi soyup soğana çeviriyor; siz de gördünüz. Serfler eskisi gibi çalışmıyor. Onlara hürriyetlerini veren Kral Philippe’in fermanından sonra, dürüstlük sözcüğünü unuttular; artık bundan böyle onlardan hiçbir şey olmaz, bu köylüler çok yakında sizinle ve benle aynı mertebede olduklarını bile düşünmeye başlar.”

Genç Lombardiyalının “sen ve ben” sözlerindeki pohpohlanmayı sindirmesi için kısa bir süreliğine duraladı.

“Buna iki yıl kötü mahsulü de ekleyin. Ama artık bitti, Tanrı’nın izniyle bir sonraki hasat iyi olacak...”

Sadece Marie’ye yetişmeyi düşünen Guccio, lafı çevirmeye çalıştı.

“Onun kararını vermek bana değil amcama düşer,” dedi.

Ama yelkenleri çoktan suya indirdiğinin farkındaydı.

“Amcanıza bize güvenmekle akıllıca ve sağlam bir yatırım yaptığını söyleyebilirsiniz; dilerim hiç batık borçlusu olmaz. Bize bir yıl daha süre verin. Faiziyle ödeyeceğiz. Bunu benim

için yapın lütfen, size çok minnettar olurum,” dedi Eliabel, ellerini sımsıkı tutarak.

Sonra hafif mahcup bir tonla ekledi:

“Biliyor musunuz, genç beyim, dün geldiğinizden beri... belki bir hanımefendi böyle şeyler söylememeli... Size karşı derin bir dostluk hissettim, sizi memnun etmek için yapamayacağım şey yok.”

Guccio verecek bir cevap bulamadı:

“Eh, borcunuzu öderseniz, memnun olurum.”

Dul kadın açık açık borcuna karşılık bedenini sunmaya hazır görünüyordu. Borcundan kurtulmak için mi kendini feda ediyordu yoksa bedenini sunmak için borcu bahane mi ediyordu, orası açık değildi.

Her İtalyan gibi Guccio da hem kızı hem de annesini baştan çıkarmanın cazibesini düşündü. Leydi Eliabel hâlâ çekici bir kadındı; tombul elleri yumuşaklıklarını yitirmemişti, boynu ne kadar şişmanlamış olsa da pürüzsüzlüğünü koruyor gibiydi. Fakat bir şey olsa bile bu ekstra eğlenceden öteye gitmezdi ve asıl avı kaçırmaya değmezdi.

Guccio, borcu ertelemek için elinden gelen gayreti göstereceğini temin ederek kendini Leydi Eliabel’in ısrarcılığından kurtardı; derhal Neauphle’ye gitmeli ve orada bankanın kâtiplerine danışmalıydı. Avluya çıktı, topal köylüyü atını eyerlemesi için koşturdu ve kasabaya doğru yola koyuldu. Yolda Marie’den eser yoktu. Guccio dörtlüye giderken, kızın önceki gün gördüğü kadar güzel olup olmadığını, gözlerinden okuduğu davetkâr bakışları yanlış anlayıp anlamadığını ve bu koşturmaya değip değmeyeceğini kendine sorup durdu. Belki de yemekten sonra gördükleri bir hülyadan ibaretti. İlk anda kendini size teslim etmiş gibi görünen kadınlar vardı; ama bu onların doğal havasıydı; bir mobilyaya, bir ağaca da aynı şekilde bakarlardı ve nihayetinde hiçbir netice çıkmazdı...

Guccio, Marie’ye Neauphle Meydanı’nda da rastlamadı. Yakındaki sokaklara göz attı, kiliseye girdi, içeride sadece

haç çıkaracak kadar kaldı ve bankanın yolunu tuttu. Orada, kâtipleri yanlış bilgi verdikleri için azarladı. Cressay'ler asil insanlardı, onurlu ve güvenilir müşterilerdi. Borçlarının vadesini biraz daha uzatmak gerekiyordu. Prévôt'ya gelince, apaçık bir madrabazdı. Guccio konuşurken camdan dışarı bakmaya devam etti. Çalışanlar daha bir gün önce esip gürleyen budala gence başlarını salladılar ve banka eline geçecek olursa düşecekleri acınacak hâle hayıflandılar.

“Öyle görünüyor ki bundan böyle buraya sık sık geleceğim, bu şubenin yakından kontrol edilmesi gerekiyor,” dedi veda ederken.

Eyere atladı ve atının nalları taş sıçratarak ok gibi fırladı. “Hiç şüphe yok, kestirme yoldan gitti,” dedi. “Onu şatoda bulurum ama baş başa kalmak zor olacak...”

Kasabadan ayrıldıktan kısa bir süre sonra, Cressay'a doğru hızla koşan bir siluet gördü ve Marie'yi tanıdı. Sonra aniden kuşların şakıyışını duydu, güneş parlıyordu, aylardan nisandı ve ağaçlar küçücük yapraklarla örtünmeye başlamıştı. Guccio, üç gündür hiç dikkat etmediği baharın gelişini iki çayır arasında ilerleyen bu örtü sayesinde fark etmişti.

Marie'ye yaklaştığında atını yavaşlattı. Guccio'ya baktı, varlığına şaşırmamış gibiydi, aksine dünyanın en güzel hediyesini almış gibi sevinçli görünüyordu. Yürümekten yüzü kırmıştı, Guccio önceki gecedен daha güzel göründüğünü fark etti.

Onu atının terkisine alıp götürmeyi teklif etti. Marie evet der gibi başını sallayarak gülümsedi ve dudakları tekrar meyve gibi açıldı. Guccio atını setin yanında durdurdu ve Marie'ye koluyla omzunu uzatarak öne eğildi. Genç kız hafifti; bir hamlede ata bindi ve yola koyuldular. Bir süre sessizce gittiler. Guccio söyleyecek bir şey bulamıyordu. Başka zaman olsa bülbül gibi şakıyacakken ansızın nutku tutulmuştu.

Marie'nin ona tutunmaya cesaret edemediğini hissetti. At sırtında gitmeye alışkın olup olmadığını sordu.

“Sadece babamla ya da abilerimle...” diye cevap verdi.

Daha önce hiç bu şekilde, bir yabancıнын arkasında gitmemişti. Biraz cesaretlendi ve daha sıkı sarıldı.

“Acele geri dönmeniz mi gerekiyor?” diye sordu Guccio.

Marie cevap vermeyince atı yan yola sürdü.

“Memleketiniz çok güzelmış,” diyerek uzun bir sessizliğin ardından konuyu değiştirdi. “Toskana kadar güzel.”

Aştan gözü körelmiş birinin iltifatı değildi. Guccio, Ile-de-France’ın güzelliğini, ormanlarla kaplı tepelerini, mavi gökyüzünü, çayırlarla çevrili kavaklarını ve yakın zamanda ekilen çavdarların yumuşak, kırılğan yeşil rengini ve yapış yapış tohumcukların açtığı akdikenli çitleri yeni keşfediyordu.

Uzaktan gördüğü, hafif siste günbatımına doğru kaybolan şu kuleler neyin nesiydi? Marie, güçbela bunların Montfort-l’Amaury kuleleri olduğunu söyledi.

Konuşmasına mani olan, düşüncelerine ket vuran acı ve mutluluk karışımı duygular içindeydi. Bu yol nereye çıkıyordu, hiç bilmiyordu. Şu atlı nereye gidiyordu? Artık bilmiyordu. Henüz adını koyamadığı, bilinmeyene karşı duyduğu korkudan daha güçlü, o güne dek ona öğretilenlerden ve rahiplerin uyarılarından daha kuvvetli bir şeye itaat ediyordu. Tamamıyla yabancı bir iradeye teslim olmuş hissediyordu. Elleri, o anda evrendeki tek kesin gerçeklik hâlini alan, her şeyi alaşağı eden adamın sırtında, paltosundaydı.

Dizginleri gevşetilen at taze bir filizi yemek için kendiliğinden durdu.

Guccio attan indi, Marie’yi kollarına aldı ve yere bıraktı. Fakat genç kızı bırakmadı, elleriyle dar ve ince belini sarmaladı. Marie, korkuyla, endişeyle kıpırdamadan duruyordu beline sarılmış, etrafını saran parmakların arasında. Guccio, konuşması gerektiğini hissetti. Dilinin ucuna gelen sevgi sözcükleri İtalyancaydı:

“*Ti voglio bene, ti voglio tanto bene.*”*

* (İt.) Seni çok istiyorum, seni çok çok istiyorum.

Dediklerini anlıyor gibiydi, o kadar ki sadece sesi bile anlamasına yetiyordu.

Marie, böylece güneşin altında düşüncelere dalmışken, Guccio, kızın kirpiklerinin sandığı gibi yaldızlı olmadığını, saçlarının da sarı olmadığını gördü. Kızıla ve sarıya çalan tonda kahverengiydi saçları, kocaman koyu mavi gözlerinin üzerinde çizilmiş gibi incecik kaşları vardı. Peki bu altın parıltısı nereden geliyordu? Marie, anbean Guccio'nun gözünde daha belirgin, daha gerçek bir hâl alıyordu ve gerçekte, hayalinde canlandırdığından çok daha güzeldi. Ona daha sıkı sarıldı, elini yavaşça kaydırды, ağır ağır kalçası boyunca gezdirdi, ardından yukarı, korse üzerine çıktı, vücudunu iyice keşfedene dek devam etti.

“Hayır...” diye fısıldadı Marie, elini iterek.

Fakat sanki onu hayal kırıklığına uğratmaktan korkuyor gibi, yüzünü onun yüzüne çevirdi. Dudakları yarı aralık, gözleri kapalıydı. Guccio, artık arzularını bastıramıyordu, leziz bir meyve gibi görünen dudaklara doğru eğildi. Asırlar süren birkaç saniye boyunca, kuş cıvıltıları, köpek havlaması ve ayaklarının altından zemini kaydıran doğanın tazeliği eşliğinde orada kaldılar.

Dudakları birbirinden ayrıldığında, Guccio yerden yükselen büyük bir elma ağacının yeşil, bükülmüş gövdesini fark etti, ağaç daha önce hiç görmediği kadar güzel ve canlı görünüyordu. Çavdarların içinden bir saksığan zıpladı, şehirli çocuk tarlanın ortasında aldığı öpücükle büyülenmişti.

“Geldiniz, nihayet geldiniz,” diye mırıldandı Marie.

Bakışlarından, yıllardır, gecelerdir beklediği okunuyordu. Gözlerini delikanlıdan ayırmıyordu.

Tekrar dudaklarından öpmek istedi fakat Marie bu defa reddetti.

“Hayır, geri dönmeliyiz,” dedi.

Hayatının aşkını bulduğundan emindi ve şimdilik tatmin olmuştu. Daha fazlasını istemiyordu.

Tekrar atın üzerine, Guccio'nun arkasına oturduğunda kollarıyla genç Sienalıyı sarmaladı, başını omzuna koydu ve Tanrı'nın gönderdiği adamın hemen arkasında kendini atın ritmine bıraktı.

Biraz önce yaşanan mucizenin ve duyguların etkisindeydi. Guccio'nun kendisinden farklı bir ruh hâli içinde olabileceğini ya da az önceki öpücüğün onun için daha önemsiz olabileceğini bir an bile düşünmemişti.

Cressay'ın çatıları vadide görüldüğü zaman duruşunu düzelitti ve üzerine çeki düzen verdi.

İki kardeş avdan dönmüştü. Leydi Eliabel, Marie'nin, Guccio ile birlikte geri döndüğünü gördüğünde suratını ekşitti. Her ne yapmışlarsa, gençlerin üzerinde şişman ev sahibesini huzursuz eden ve kızına karşı kızgınlık dolu duygular uyandıran bir mutluluk havası vardı. Ancak genç bankerin önünde söylenmeye cesaret edemedi.

“Yolda Marie hanıma rastladım ve bana mülkünüzü gezdirmesini rica ettim,” dedi Guccio. “Araziniz güzelmış.”

Sonra ekledi:

“Borcunuzun gelecek yıla kadar ertelenmesini emrettim; umarım amcam da kararımı onaylayacaktır. Böyle asil bir hanımı reddetmek ne mümkün!”

Leydi Eliabel kıkırdadı ve gizli bir zafer havası içini kapladı.

Guccio'ya teşekkür ettiler; ancak tekrar yola düşeceğini söylediği zaman, bu defa kalması için fazla ısrar etmediler. Genç Lombardiyalı iyi hoştu ve büyük iyiliği dokunmuştu, ama sonuçta onu tanımıyorlardı. Borcun vadesi uzatılmıştı, önemli olan buydu. Leydi Eliabel, bunda kendi cazibesinin büyük rol oynadığını düşünmeden edemiyordu.

Gerçekte Guccio'nun kalmasını isteyen tek kişi ise bir kelime etmeye bile cesaret edemiyordu.

Ortama hâkim olan belli belirsiz huzursuzluk duygusundan kurtulmak için Guccio'yu, kardeşlerin avladığı geyiğin dörtte

birini almaya zorladılar ve ilk fırsatta yeniden uğrama sözü verdirdiler. Marie'ye bakarak söz verdi.

“Borcunuzla ilgilenmek üzere döneceğim, bundan emin olabilirsiniz,” dedi gerçek amacını gizlemek isteyen neşeli bir tonda.

Çantası ağırlıktan bükülmüş hâlde, eyere geri atladı. Onun Mauldre'ye doğru uzaklaştığını gören Madam de Cressay yüksek sesle iç çekti ve onları inandırmaktan çok kendini ikna etmek ister gibi az önceki yanılığını onlarla paylaştı: “Oğullarım, anneniz hâlâ genç beylerle nasıl konuşulacağını biliyor. Eğer bunu kenara çekip konuşmasaydım, çok zorluk çıkarmacaktı.” Kendini ele vermekten korkan Marie, çoktan eve girmişti.

Paris yolunda dörtmala at süren Guccio, kendisini genç kızların kalplerini çalmak için şatolara girip çıkan, karşı konulmaz çapkın bir şövalye gibi görüyordu. Marie'nin nehir kenarındaki elma ağacının yanındaki görüntüsü aklından çıkmıyordu. En yakın zamanda Neauphle'e döneceğine söz vermişti, belki birkaç gün içinde, kimbilir...

Akşam yemeği için Rue des Lombards'a girdi ve geç saatlere kadar amcası Tolomei ile sohbet etti. Amcası, Guccio'nun alacaklarına ilişkin yaptığı açıklamaları zorluk çıkarmadan kabul etti; aklını meşgul eden başka kaygılar vardı. Fakat Prévôt Portefruit'in çevirdiği dolaplarla özellikle ilgilenmiş göründü.

Guccio, bütün gece Marie'yi düşündü. Ertesi gün kızı aklından biraz olsun çıkarabilmişti.

Paris'te, yirmi yaşlarında, ona kayıtsız kalmayan iki tüccar karısı tanıyordu. Birkaç gün sonra Neauphle'deki macerayı unutmuştu. Ama kader ağlarını yavaş örер ve tesadüfün ellelerine bıraktığımız hareketlerimizden hangisinin dikili bir ağaç gibi filizleneceğini kimse bilemez. Mauldre'nin girişinde verdiği öpücüğün güzel Marie'yi bir kralın beşiğine götüreceğini kimseler hayal edemezdi.

Marie, Cressay'de beklemeye başladı.

VI

CLERMONT YOLUNDA

Yirmi gün sonra, küçük Clermont-de-l'Oise şehri çok sıradışı bir hadiseye tanık oldu. Kiliseden prévôt'ya dek kraliyet şatosuna kadarki tüm kapılarda büyük bir hareketlilik vardı. Sokaklarda ve tavernalarda sevindirici bir dedikodu yayılıyor, pencerelere merasim bayrakları asılıyordu. Sabahın erken saatlerinde tellallar kralın ikinci oğlu Monsenyör de Poitiers ile amcası Monsenyör de Valois'nın, kral adına İngiltere Kraliçesi Isabelle'i karşılayacaklarını ilan etmişlerdi.

Üç gün önce Fransa topraklarına inen kraliçe, Picardy'den geçiyordu. Sabah Amiens'den ayrılmıştı; her şey yolunda giderse, öğleden sonra Clermont'a varacaktı. Orada uyuyacaktı ve ertesi gün İngiltere'den getirdiği maiyetine Fransızlar katılacaktı, sonra da babası Kral Philippe'in kendisini beklediği Pontoise yakınlarındaki Maubuisson Kalesi'ne gidecekti.

Akşam duasından kısa bir süre önce, Fransız prenslerinin yaklaştığı haberi üzerine, prévôt, şehrin kumandanı ve şehir ayanı, şehrin anahtarını sunmak için Paris kapısından geçtiler. En önde at süren Philippe de Poitiers ve Charles de Valois, karşılayanlara teşekkür edip Clermont'a girdiler.

Onların arkasından, atları toz kaldıran yüzden fazla şövalye, onların yamakları, uşaklar ve askerler geliyordu.

İçlerinden biri diğerlerinin arasından hemen sıyrılıyordu. Robert d'Artois'ydı bu. O cüssede bir şövalye, dev bir ata binmeliydi. İri kıyım senyör, devasa bir percheron atının üzerine oturmuş, kırmızı çizmeleri, kırmızı pelerini ve kırmızı ipekten tuniği ile bütün bakışları üzerine çekiyordu. Şövalyelerin çoğunun yüzünden yorgunluk akarken, o eyere henüz yeni oturmuşçasına dinçti.

Gerçekte Pontoise'dan ayrıldığından bu yana, Robert d'Artois, yorgunluğunu unutmak ve dinlenmek adına yakıcı bir intikam duygusu besliyordu. Genç İngiltere kraliçesinin yolculuğunun asıl amacını bilen, olacakları tahmin eden tek kişi oydu. Bundan haşin ve gizli bir zevk duyuyordu.

Tüm yolculuk boyunca, kortejdeki Gautier ve Philippe d'Aunay'i izlemekten kendini alamamıştı. İlki Poitiers hanesinde şövalye yamağıydı, ağabeyi ise Valois'nın hizmetindeydi. İki genç adam da yolculuktan, tüm bu şaşaalı merasimden memnundu. Kendilerini göstermek için belki saflıktan, belki kibirden, merasim kıyafetlerine metreslerinin hediye ettiği nefis para keselerini asmışlardı. Bu nesnelerin kemerlerinde parıldaşırlarını gören Robert d'Artois, zalimce bir neşe dalgasının içinde yükseldiğini hissediyor ve gülmemek için kendini zor tutuyordu. "Gülün bakalım, budalalar, yeniyetmeler," dedi kendi kendine, "sevgililerinizin göğüslerini düşünüp gülün, eğlenin. Çünkü bir daha onlara dokunamayacaksınız. Ve hazır nefes alabiliyorken tadını çıkarın, çünkü aldığınız son nefes olacak."

Aynı zamanda avını eline geçirmiş, pençelerini çıkarmış yırtıcı bir kaplan gibi yaklaştığı d'Aunay kardeşleri samimi şekilde selamladı ve delikanlılarla şakalaştı.

Onları Nesle Kulesi önünde kendi kurduğu sahte tuzaktan kurtardığı günden beri, iki delikanlı kendilerini ona borçlu hissediyor ve gösterdiği yakınlığa mukabele etmeye çalışıyordu.

Kortej durduğunda, d'Artois'ı bir hanın eşğinde onlarla birlikte gri bir şarap sürahisini bitirmek üzere davet ettiler.

“Sevgililerinize içiyorum,” dedi onlara, kadehini kaldırarak. “Şarabın tadını çıkarın genç beyler.”

Ana caddede, atların ilerlemesini yavaşlatan yoğun bir kalabalık vardı. Esinti, camları süsleyen rengârenk perdeleri hafifçe dalgalandırıyordu. Bir atlı dörtnala geldi ve İngiltere kraliçesinin arabasının görüldüğünü haber verdi; bunun üzerine ortalık yeniden karıştı.

“Adamlarımıza söyleyin acele etsinler,” diye bağırdı Philippe de Poitiers, Gautier d'Aunay'a.

Ardından Charles de Valois'ya dönerek, “Tam zamanında gelmişiz, amca,” dedi.

Tepeden tırnağa mavi renkte giyinen ve yorgun görünen Charles de Valois başını eğerek onayladı. Yolculuk canından bezdirmişti, suratsız şekilde somurtuyordu.

Kortej, Amiens yolunda ilerliyordu.

Robert d'Artois prenlere yaklaştı ve atını hemen Valois'nın atına yanaştırdı. Artois mirasından mahrum kalmasına rağmen, Robert hâlâ kralın kuzeniydi ve Fransa'nın en önde gelen soyluları arasında sayılıyordu. Philippe de Poitiers'in, siyah atının dizginlerini sımsıkı tutan eldivenli eline bakan Robert düşündü: “Bu biraz da senin için, zavallı kuzenim, benden Artois'ı aldıkları gibi elinden alınan Comté-Franche'ı sana geri vermek için. Ama ne yazık ki yarın gün sona ermeden önce, şerefın ve talihin biraz yaralanacak.”

Poitiers kontu ve Jeanne de Bourgogne'un kocası olan Philippe yirmi bir yaşındaydı. Fiziken olduğu kadar, mizaç ve huy bakımından da kraliyet ailesinin geri kalanından ayrıliyordu. Babasının ihtişamlı ve mesafeli, soğuk güzelliğine ya da amcasının yabani dolgunluğuna sahip değildi. Tıpkı annesi Navarre kraliçesi gibiydi. Uzun bir surat, uzun bir boy ve yine ona yaraşır uzunlukta kol ve bacaklar... Hareketleri daima ölçülü, sesi ciddi, biraz kuruydu; onunla ilgili her şey, görünüşü,

giyiminin sadeliği, konuşmasındaki kontrollü nezaket, mantığın kalbinin dürtülerinden baskın oluşu, düşünceli, kararlı bir mizacı olduğunun ipuçlarını veriyordu. Krallıkta şimdiden hafife alınmaması gereken bir güç hâline gelmişti Philippe.

İki alay, Clermont'tan yarım fersah uzakta karşılaştı. Yolun ortasında toplanan Fransa hanesinden dört ulak, uzun trompetlerini kaldırdı ve tiz bir sesle boruları öttürdü. İngiliz ulaklar, enstrümanlarını üfleyerek daha keskin bir tonla cevap verdiler. Prensler öne çıktılar, beyaz at arabasında dimdik duran narin Kraliçe Isabelle, kardeşi Philippe de Poitiers'nin selamını aldı. Charles de Valois yeğeninin elini öptü; sonra sıra Artois kontuna geldi, başını yerlere kadar eğip genç kraliçenin gözlerinin içine baktı ve kraliçeye planladıkları entrikanın önünde hiçbir engel kalmadığını ima eden manalı bir bakış attı.

Onlar birbirlerine karşılıklı iltifatlar yağıdırır, sorular sorar ve havadisler paylaşıırken maiyetindekiler bekliyor ve birbirlerini gözlüyordu. Fransız şövalyeler, İngilizlerin giyim kuşamını inceliyorlardı. Yüzlerine vuran güneşe rağmen kıpırdamadan ve mağrur bir ifadeyle bekleyen İngilizler, tuniklerinde İngiltere'nin kraliyet armasını kollarında gururla taşıyorlardı. Çoğunluğu köken ve isim olarak Fransız olsa da yabancı bir memlekette çevrelerine iyi bir görüntü verme kaygısı güttükleri hissediliyordu.*

* 11. yüzyılın sonlarından itibaren Norman hanedanının kurulmasıyla birlikte İngiliz soylu sınıfı büyük ölçüde Fransız kökenli asilzadelere oluşuyordu. Başta Normandiya Dükü Fatih William'ın yakınlarından oluşan, daha sonraları Anjou, Akitanya ve Plantagenet soyluları ile sayısı artan aristokrasi, uzun zaman dilini ve âdetlerini muhafaza etmişti. İngiltere Kralı III. Edward Calais'de Salisbury kontesinin jartiyerini bağladığında söylediği ve Dizbağı Nişanı'nın düsturu hâline gelen *Honni soit qui mal y pense* sözünden de anlaşılacağı gibi 14. yüzyılda saray dili hâlâ Fransızcaydı. Krallar yazışmalarını Fransızca yaparlardı. Birçok İngiliz lordunun her iki ülkede de arazileri, mülkleri bulunurdu. Hikâyemizle alakalı olarak Kral III. Edward hayatında iki defa Fransa'yı ziyaret etmiştir. 1313 yılında henüz bebekken yaptığı ilk yolculuğunda, Maubuissonda çıkan bir yangının dumanından az kalsın boğulacaktı. Bizim maceramızda ise annesi ile birlikte yaptığı ikinci seyahat konu edilmektedir.

Kraliçenin arkasındaki mavi renkli ve altın yaldızlı arabadan bir bebek ağılayışı yükseldi.

“Sevgili hemşirem,” dedi Philippe, “yine küçük yeğenimizi yolculuğa mı çıkardın? Küçük yaşta bir bebek için biraz zor değil mi?”

“Onu Londra’da bensiz, bir başına bırakamazdım,” dedi Isabelle.

Philippe de Poitiers ve Charles de Valois ona gelişinin maksudını sordular. Kraliçe sadece babasını görmek istediğini belirtince bundan fazlasını öğrenemeyeceklerini, en azından şimdilik daha fazla soru sormamaları gerektiğini anladılar.

Uzun süren yolculuk sebebiyle yorgundu, bindiği beyaz kısıraktan indi ve kadife eyer örtüsü giydirilmiş iki katırın çektiği büyük arabadaki yerini aldı. Eskortlar tekrar Clermont’a doğru yola koyuldu.

Poitiers ve Valois’nın kortejin önüne geçmesini fırsat bilen d’Artois atını arabaya yanaştırdı.

“Her görüşmemizde daha da güzelleşiyorsun, kuzenim,” dedi.

“Yalan söylemeyin. Bir haftalık yolculuktan ve onca toz topraktan sonra kesinlikle güzel olamam,” dedi kraliçe.

“Haftalardır hatıranıza duyduğum aşktan yanarken ne toz ne başka bir şey, gözlerinizden gayrısını görmüyorum.”

Isabelle yastıklara yaslandı. Westminster’da Robert’ın karışındayken kendisini ele geçiren o güçlü zaafa yeniden yakalandığını hissetti. *Öyleyse, beni sevdiği doğru,* diye düşündü *veya başka herhangi bir kadına yapması gerektiği gibi sadece iltifat mı ediyor?* Arabanın perdelerinin arasından benekli atın sağrısı, kocaman kırmızı çizmesi ve altın mahmuzu görünüyordu sadece; kasları eyer kaltağına yaslanmış devin uyluğunu gördü. Kendi kendine bu adamın karşısına her çıkışında, aynı sıkıntıyı, aynı arzuyu hissedip hissetmeyeceğini sordu... Duygularını kontrol altına almak için çabalıyordu. Kendinde değildi.

“Kuzenim,” dedi, “fırsattan istifade konuşacaklarımıza odaklanalım, bana son gelişmeleri anlatın lütfen.”

Yalandan manzara hakkında konuşuyormuş gibi yapıp, kralın gelinleri hakkında bildiklerini ve onları gözetleterek öğrendiklerini, Nesle Kulesi’ndeki pusuyu anlattı.

“Fransa tacının şerefini iki paralık eden bu adamlar kim?” diye sordu Isabelle.

“Sizden yirmi adım ötede yürüyorlar. Size eşlik eden eskortun içindeler.”

D’Aunay kardeşler, sahip oldukları topraklar, akrabaları ve hamileri hakkında kısaca bilgilendirdi onu.

“Onları görmek istiyorum,” dedi Isabelle.

D’Artois eliyle onları işaret ederek iki genci yanına çağırdı usulca:

“Kraliçenin gözüne girmişsiniz,” dedi ve hince göz kırptı.

İki delikanlının yüzleri gurur ve sevinçten aydınlanmıştı.

D’Artois, sanki talihlerinin açılmasına yardımcı oluyormuş gibi onları arabaya doğru iteledi ve iki şövalye kraliçeyi atlarının üzerinde yerlere dek eğilerek selamlarken, şen bir sesle:

“Madam, işte kardeşinizin ve amcanızın en sadık hizmet-kârları Messire Gautier ve Philippe d’Aunay. Zatı şahanenize onları tevdi ederim. Benim himayemdedirler.”

Isabelle iki genç şövalyeye soğuk bir ifadeyle baktı, çehrelerinde kralın kızlarını kadınlık vazifelerinden caydıracak ne gibi bir üstünlükleri olduğunu merak ediyordu. Elbette yakışıklılardı ve yakışıklı erkekler Isabelle’i hep biraz rahatsız ederdi. Birden iki şövalyenin kemerlerindeki para keselerini gördü ve gözleri hemen Robert’inkilerle buluştu. Kontun gözlerinin içi gülüyordu.

Artık ortaya çıkmasına bile gerek yoktu. Sarayda nahoş bir şekilde gammaz rolünü üstlenmek zorunda bile kalmayacaktı. “İyi iş çıkardın, Robert, hem de çok iyi,” dedi kendine.

Akılları bir karış havada d’Aunay kardeşler, geçit törenindeki yerlerine geri döndüler.

Clermont'daki tüm kiliselerin, tüm şapellerin, tüm manastırların çanları çalıyor ve cümbüş hâlindeki küçük kasabadan, Fransa sarayının şimdiye dek başına gelmiş en büyük uğursuzluğun habercisi yirmi iki yaşındaki kraliçeye coşkulu hoş geldin naraları yükseliyordu.

VII

BABASININ KIZI

Masanın üzerinde, etrafı mumluklarla çevrili, her yanı erimiş mumla kaplı savat işi gümüş bir şamdan kralın okumayı yeni bitirdiği parşömen demetini aydınlatıyordu. Pencerelemin diğer tarafında bahçe alacakaranlıkta kayboluyordu; yüzü geceye dönük Isabelle, gölgelerin ağaçları tek tek içine almasını izliyordu.

Blanche de Castille zamanından beri, Pontoise eteklerindeki Maubuisson, kraliyet ikametgâhı hâline gelmişti ve Yakışıklı Philippe'in en sık konakladığı saraylarından biriydi. Yüksek duvarlarla çevrili bu sessiz mekân, bahçesi ve sınırları içindeki Benedikten rahibelerin dini vecibelerini yerine getirip huzurlu bir yaşam sürdükleri manastır yüzünden bilhassa seviyordu. Şatonun kendisi büyük değildi ama Yakışıklı Philippe sessizliğinden zevk alıyordu.

"Tefekkür edip kendime öğüt verdiğim yer burası," demişti bir keresinde.

Orada ailesi ve az sayıdaki maiyetiyle birlikte yaşıyordu.

Isabelle öğleden sonra, yolculuğunun sonuna gelmişti. Üç görümcesi, Marguerite, Jeanne ve Blanche onu güler yüzle

karşılamiş, o da hoş sözlerine münasip bir şekilde mukabele etmişti.

Akşam yemeği kısa sürdü. Isabelle nihayet babasıyla, kendini içeri kapatmayı sevdiği odada baş başa kalmıştı. Kral Philippe onu tüm insanları, hatta kendi çocuklarını bile, süzdüğü buz gibi bakışlarla süzüyordu. Kızının konuşmasını bekliyordu fakat Isabelle bir türlü cesaretini toplayamamıştı. *Bu onu çok incitecek*, diye düşündü. Birdenbire manzara, bahçe, ağaçlar, sessizlik yüzünden çocukluk hatıraları ve kendine acıma hissine maruz kalan Isabelle derin derin iç çekti.

“Baba,” dedi, “sevgili babacığım, ben çok mutsuzum. Ah! İngiltere kraliçesi olduğum günden beri Fransa o kadar uzak görünüyor ki! Eski günleri hatırlayıp o kadar özleyorum ki!”

Ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

“Bu kadar uzun bir yolculuğu bana bunları bildirmek için mi yaptınız, Isabelle?” diye sordu kral soğuk bir sesle.

“Mutsuzluğumu babama da anlatamayacaksam kime anlatacağım?” diye cevap verdi Isabelle.

Kral pencereye baktı, dışarısı artık zifiri karanlıktı ve rüzgâr vitrayları titretiyordu; sonra mumlara baktı, sonra da ateşe.

“Mutluluk,” dedi yavaşça. “Nedir ki mutluluk, sevgili kızım, kaderimize boyun eğmekten gayri?”

Meşe koltuklarda yüz yüze oturuyorlardı.

“Ben kraliçeyim, doğru,” dedi alçak sesle. “Ama peki kraliçeler gibi muamele görüyor muyum?”

“Yoksa sana haksızlık eden mi var?”

Kızının cevabını biliyormuşçasına, hiç şaşırmamış bir tonda sormuştu.

“Beni kiminle evlendirdiğinizi unuttunuz mu?” dedi kadın. “Hiç karısının yatağını ilk günden terk eden koca olur mu? Karısını umursamayan, saygı duymayan, gülmeyen, tek kelime etmeyen? Benden vebalıymışım gibi kaçan, benden esirgediği lütufları metreslerine, gözdelelerine bile değil, erkeklere, dikkat buyurun babacığım, erkeklere ihsan eden bir koca olur mu hiç?”

Yakışıklı Philippe bunların hepsini uzun zamandır biliyordu ve yine uzun zamandır bu yakınmalara cevabı da hazırды.

“Ben seni bir erkekle değil, bir kralla evlendirdim, Isabelle. Seni yanlışlıkla feda etmiş değilim. Bunu yapmamızın devletimize karşı ödevimiz olduğunu ve kendimizi kişisel acılarımıza, sıkıntılarımıza kaptırmak için doğmadığımızı sana öğretmem mi gerek? Hiçbirimiz istediğimiz hayatı yaşamıyoruz, tersine sadece krallıklarımız için yaşıyoruz ve mutluluğu ancak kaderimizi kabul edersek bulabiliriz.”

Konuşurken şamdana yaklaşmıştı. Işığın etkisiyle, yakışıklı çehresinde fildişinden sert çizgiler belirmişti.

Sadece ona benzeyen bir adamı sevebilirdim, diye düşündü Isabelle. Ve asla kimseyi sevmeyeceğim, çünkü onun gibi bir erkeği asla bulamayacağım.

Sonra yüksek sesle:

“Fransa’ya dertlerimi, sıkıntılarımı anlatmaya gelmedim, baba. Ama bana krallara yaraşır özsaygıyı hatırlatmana ve mutluluk peşinde koşmamamız gerektiğini söylemenize sevindim. Keşke çevrenizdeki herkes bu kadar düşünceli olsaydı.”

“Niçin geldiniz?”

Isabelle derin bir nefes aldı:

“Geldim çünkü kardeşlerim sürtüklerle evliler, sevgili babacığım, geldim çünkü şeref ve onuru müdafaada sizden daha katıyım.”

Yakışıklı Philippe içini çekti. “Görümcelerini sevmiyorsun, biliyorum. Ama sizi onlardan ayıran...”

“Beni onlardan ayıran şey iffet ve namus, baba. Senden gizledikleri şeyleri biliyorum. Beni dinle, çünkü size sadece sözlerle gelmedim. Genç Messire Gautier d’Aunay’i tanıyor musunuz?”

“Bu iki kardeşi hep karıştırıyorum. Babası benimle birlikte Flandre’daydı. Bahsettiğiniz Montmorency’lerden biriyle evli, değil mi? Ve oğlum Poitiers’nin hizmetinde, şövalye yamağı...”

“Aynı zamanda gelininiz Blanche’ın da hizmetinde ama başka bir şekilde. Küçük kardeşi Philippe amcam Valois’nın...”

“Evet,” dedi kral. “Evet.”

Genellikle hiç kırıksık görünmeyen alında yatay bir çizgi belirmişti.

“Eh! O da bir gün Fransa kraliçesi olmasını münasip gördüğünüz Marguerite’in hizmetinde. Jeanne’a gelince, onun sevgilisi kim bilmiyorum ama en azından kız kardeşi ve kuzeninin ahlaksızlıklarını paylaştığını, âşıklarının Nesle Kulesi’ne yaptığı ziyaretleri ayarladığını biliyorum, bu mesleğin şimdi söyleyemeyeceğim bir adı daha var ama... Siz hariç, bütün sarayın bunu konuştuğunu bilin.”

Yakışıklı Philippe elini kaldırdı.

“Kanıtın var mı, Isabelle?”

“Delilleri d’Aunay kardeşlerin kemerinde bulacaksınız. Geçen ay görümcelerime gönderdiğim para keselerini orada göreceksiniz. Dün beni buraya getiren eskortun içinde bu beyler de vardı, kendi gözlerimle gördüm. Gelinlerinizin hediyelerimle yaptıkları şey daha da ağırlarıma gitti. Fakat şövalyelere bu mücevherlerin verilmesinin bir anlamı olmalı, ancak bir hizmetin karşılığında verilmiş olabilir. Artık neyin karşılığı, onu da siz bulun. Başka delillere ihtiyacınız varsa, sanırım kolayca temin edebilirim.”

Yakışıklı Philippe kızına baktı.

Suçlamalarını tereddüt etmeden, zaaf göstermeden, kararlılık ve metanet dolu gözlerle yöneltmişti. Şüphesiz, Isabelle babasının kızıydı.

Ayağa kalktı ve uzun süre pencerenin önünde durdu.

“Gel,” dedi sonunda. “Hadi onlara gidelim.”

Kapıyı açtı, karanlık bir odadan geçti, burçların önündeki yola çıkan ikinci bir kapıyı itti. Aniden, şiddetli gece rüzgârı etraflarını sardı ve bol kıyafetlerini uçurdu. Kısa pervazlar çatı levhalarını sallıyordu. Aşağıdan nemli toprağın kokusu

geliyordu. Kral ve kızının gelişini gören okçular mazgallı si-
perler boyunca ayağa kalktılar.

Üç gelin, Maubuisson Şatosu'nun diğer kanadındaki oda-
larındaydılar. Yakışıklı Philippe prenseslerin kapısının önünde
geldiğinde bir an durdu. İçeriye dinledi. Meşe kapıdan kahka-
halar ve küçük sevinç çığlıkları geliyordu. Isabelle'e baktı.

"Yapılması gereken bu," dedi.

Isabelle cevap vermeden başını salladı. Kral kapıyı açtı.

Marguerite, Jeanne ve Blanche hep bir ağızdan şaşkınlık
içinde çığlık attılar ve peşinden kahkahayı patlattılar.

Kuklalarla oynuyorlardı. Kendi yaptıkları ve usta bir hok-
kabaz tarafından oynatılan sahnede, bir gün Vincennes'da on-
ları çok eğlendirirken, kralı çok kızdıran bir hadise cereyan
etmişti.

Kuklalar, saraydaki kişilerin suretine benzetilerek yapılmış-
tı. Küçük dekor, kralın odasını temsil ederken, kral altın işle-
meli bir çarşaf örtülü yatakta yatıyordu. Monsenyör de Valois
kapıyı çaldı ve ağabeyiyle konuşmak istedi. Başmabeyinci Hu-
gues de Bouville, kralın kimseyle konuşmak istemediğini ve
rahatsız edilmemesini emrettiğini söyledi. Monsenyör de Va-
lois öfkeyle çıktı. Sonra Louis de Navarre ve Prens Charles'ın
kuklaları kapıyı çalmaya geldi. Bouville, kralın oğullarına da
aynı cevabı verdi. En sonunda, önünde ellerinde topuzlarla
üç muhafızla beraber Enguerrand de Marigny ortaya çıkınca,
kapı ardına kadar açıldı ve "Monsenyör, hoş geldiniz. Kral sizi
görmek istiyor," dedi.

Bu hiciv, Yakışıklı Philippe'in huzurunda sahnelenmiş, kral
tekrar edilmesini yasaklamıştı. Fakat genç prensesler yasağı
görmezden geliyorlardı, hatta yasaklanması eğlencenin dozu-
nu daha da artırmıştı.

Metni değiştirmiş, özellikle kocalarını temsil eden kuklaları
oynatırlarken alayları ve şakaları zenginleştirmişlerdi.

Kral ve Isabelle girdiği sırada, suçüstü yakalanmış üç çocuk
gibi bir tavır takındılar. Marguerite bir koltuğun üzerine serili

tuniği aceleyle aldı ve çıplakta kalan boynunu örttü. Blanche, amcaları Valois'nın öfkesini taklit ederek bozduğu örgüsünü kaldırdı.

Sakinliğini koruyan Jeanne hızlı bir şekilde şöyle dedi:

“Bitirdik, efendimiz, şimdi bitirdik ama sizi kızdırmak için hiçbir sebep olmadığını duymuş olmalısınız. Her şeyi toplayacağız şimdi.”

Ellerini çırttı.

“Hadi! Beaumont, Comminges, çabuk...”

“Nedimelerinizi çağırmanıza gerek yok,” dedi kral kısaca.

Oyunlarına şöyle bir bakıvermişti; asıl süzdüğü onlardı. En gençleri Blanche, 18 yaşındaydı, diğer ikisi yirmi bir yaşındaydı. On iki ya da on üç yaşlarında oğullarıyla evlenmek için geldiklerinden beri onların büyümelerine, güzelleşmelerine şahit olmuştu. Fakat o zaman olduklarından daha fazla akıllanmış görünmüyorlardı. Hâlâ kuklalarla oynuyorlardı... Hâlâ çocuksu görünen bu varlıkların içinde kötü birer kadın olabilir miydi? *Belki*, diye düşündü. *Kadınlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum.*

“Kocalarınız nerede?” diye sordu.

“Silahlıkta, alicenap babamız,” dedi Jeanne.

“Görüyorsun ki yalnız gelmedim,” dedi. “Hep görümcenizin sizi sevmediğinden yakınırsınız. Ama yine de bana her birinize çok güzel birer hediye verdiğini söyledi.”

Isabelle, Marguerite ve Blanche'ın gözlerindeki ışıltının söndüğünü gördü.

“İngiltere'den aldığınız şu para keselerini bana da gösterir misiniz?” dedi Yakışıklı Philippe.

Bunu takip eden sessizlik dünyayı ikiye böldü. Bir tarafta Fransa kralı, İngiltere kraliçesi, saray, baronlar ve krallıklar duruyordu; diğer taraftaysa kabahat işleyen üç kadın. Uzun bir kâbus başlamıştı onlar için.

“Evet, kızlarım!” dedi kral. “Neden cevap vermiyorsunuz?”

Gözkapaklarını bir an olsun kırpmadan, kocaman gözleriyle onlara bakıyordu.

“Ben kesemi Paris’te bıraktım,” dedi Jeanne.

“Ben de, ben de,” dedi hemen diğer ikisi.

Yakışıklı Philippe, yavaşça kapıya gitti. Gelinleri dikkatle onun hareketlerini izliyordu.

Kraliçe Isabelle duvara yaslandı ve hafifçe nefes aldı. Kral, arkasını dönmeden, “Madem para keseleri Paris’te, onları getirtmek için iki şövalye gönderelim,” dedi.

Kapıyı açtı, bir muhafızı çağırdı ve d’Aunay kardeşleri huzuruna getirmesini emretti.

Blanche’ın artık dayanacak mecali kalmamıştı. Kendini bir tabureye bıraktı, başından aşağı kaynar sular dökülmüş, kalbi durmuştu, bayılıyormuş gibi başını yana eğdi. Jeanne kendini toparlaması için onu kolundan sarstı.

Marguerite, küçük kahverengi elleriyle bir kuklanın boynunu büküyordu.

Isabelle’in kılı kıpırdamıyordu. Marguerite ve Jeanne’nın bakışlarını üzerinde hissediyordu; ihbarcı rolü ağır gelmişti. Aniden büyük bir yorgunluk hissetti. “Sonuna kadar gideceğim,” dedi kararlılıkla.

D’Aunay kardeşler heyecanlı, şaşkın bir şekilde içeri girdiler, krala hizmet etme ve kendilerini gösterme arzusuyla doluydular.

Isabelle elini uzattı.

“Baba,” dedi, “bu asil beyler arzunuzu önceden öğrenmiş görünüyorlar, çünkü getirtmek istediğiniz para keseleri zaten onların kemerlerine asılı.”

Yakışıklı Philippe gelinlerine döndü.

“Görümcenizin size verdiği hediyelerin bu şövalyelerin üzerinde ne iş olduğunu söyler misiniz?”

Hiçbiri cevap vermedi. Philippe d’Aunay, neden tekmelediğini anlamayan bir köpek gibi Isabelle’e şaşkınlıkla

baktı, sonra gözlerini korumasını ister gibi ağabeyine çevirdi. Gautier'nin ağzı açık kalmıştı.

“Muhafızlar! Kralınıza gelin!” diye bağırdı Philippe.

Sesi, hizmetkârlarının tüylerini ürpertti ve şatonun içinde korkunç bir şekilde yankılandı. On yıldan fazla bir süredir, tam olarak dağılan birliklerini topladığı ve zorla zaferi kazandığı Mons-en-Pévèle Muharebesi'nden beri sesini yükselttiğini kimseler duymamıştı ve boğazında bu denli derman olduğunu hiç kimse hatırlamıyordu.

“Yüzbaşını çağır,” dedi koşan muhafızlardan birine.

Diğerlerine kapının önünde durmalarını emretti. Burçların önündeki geçit boyunca yoğun bir koşuşturma başladı, bir dakika sonra, aceleyle üstünü giyinmiş, başı çıplak Messire Alain de Pareilles içeri girdi.

“Messire Alain,” dedi kral, “bu iki şövalyeyi tutuklayın. Zindana kapatıp zincire vurun. Adaletimin önünde hesap verecekler.” Gautier d'Aunay öne atıldı.

“Efendimiz,” diye kekeledi. “Majesteleri...”

“Yeter!” dedi Yakışıklı Philippe. “Bundan sonra Messire de Nogaret'yle konuşacaksınız. Messire Alain,” diye tekrar sözü aldı, “prenseler, yeni bir emre kadar adamlarınız tarafından burada gözetiminde tutulacak. Dışarı çıkmayacaklar. Hizmetçileri, aileleri, hatta kocaları, kim olursa olsun içeri girmek veya onlarla konuşmak yasak. Bu konuda bana karşı sorumlusunuz.”

Kralın emirleri ne kadar şoke edici olsa da Alain de Pareilles kılı kıpırdamadan dinledi. Tapınak Şövalyeleri'nin üstadı azamını tutuklayan adamı hiçbir şey şaşırtamazdı. Onun için tek yasa, kralın iradesiydi.

“Gidelim, beylerim,” dedi kapıyı işaret ederek iki erkek kardeşe.

Gautier, yürümeye başlarken mırıldandı:

“Tanrı'ya dua edelim, Philippe, her şey bitti...”

Onlar önde, muhafızlar arkada çıktılar, ayak sesleri giderek uzaklaştı.

Marguerite ve Blanche, aşklarını, namuslarını, şereflerini, talihlerini, bütün yaşamlarını beraberinde götüren bu sesi dinliyorlardı. Jeanne, adını temize çıkarıp çıkaramayacağını düşünüyordu. Marguerite, aniden yırtılmış kuklayı ateşe attı. Blanche yine bayılmanın eşiğindeydi.

“Gel, Isabelle,” dedi kral.

Dışarı çıktılar. İngiltere kraliçesi muzafferdi ama kendini çok yorgun hissediyordu ve garip bir şekilde hislenmişti, çünkü babası ona, “Gel, Isabelle,” demişti. Çocukluğundan beri ona ilk defa sen diye hitap etmişti.

Arka arkaya mazgalların önünden geçtiler. Doğu rüzgârı gökyüzünü kapkara bulutlarla doldurmuştu. Kral, dolabının yanından geçti, gümüş şamdanı aldı ve oğullarını aramaya çıktı. Dev gölgesi döner bir merdivende kayboldu. Kalbi ağırlaşmıştı ve parmaklarının arasından akan erimiş mum damllarını hissetmiyordu.

VIII

MAHAUT DE BOURGOGNE

Aynı gece yarısı, Isabelle'in maiyetindeki iki atlı Maubuisson Şatosu'ndan ayrıldı. Atlılar, Robert d'Artois ile uşığı, hizmetçisi, sırdaşı, silah ve yol arkadaşı, verdiği tüm görevleri sadakatle yerine getiren Lormet'ydi.

Bir sebepten dolayı Burgonya kontunun hanesinden sürülen Lormet le Dolois, Robert onu yanına aldığından beri, bir saniye, bir an bile onun peşini bırakmamıştı. Bu kısa boylu, tıknaz, güçlü kuvvetli adamın, genç efendisi için endişelenmesi, yakın zamanda d'Aunay kardeşlere kurdukları tuzakta yaptığı gibi, her işinde yardımcı olmak için onu adım adım takip etmesi şaşılacak şeydi.

İki atlı Paris'in kapılarına vardığı zaman gün ağarmak üzereydi. Ağızlarından buharlar çıkan atlarını dizginlediler, Lormet uzun uzun esnedi. Elli yaşını geçkin olmasına rağmen, uzun at yarışlarında genç binicilere taş çıkarırdı ama şimdi yuksuzluktan bunalmıştı.

İş arayan işçiler her zamanki gibi Greve Meydanı'nda toplanmıştı. Kralın tersane ustabaşları ve kayıkçı ustaları, gruplar

arasında dolaşarak çırak, hamal ve gümrük işçisi arıyorlardı. Robert d'Artois meydanı geçti ve teyzesi Mahaut d'Artois'nın oturduğu Mauconseil Sokağı'na saptı.

“Görüyorsun ya, Lormet,” dedi dev, “bu şişko sürtüğün kara haberi benden duymasını istiyorum. Hayatımın en zevkli anı geldi çattı. Maubuisson'da neler olup bittiğini anlattığımda halamın ağzının nasıl açık kaldığını görmek istiyorum. Daha Pontoise'a gidip kralın huzurunda dövünüp sızlandığını, üzüntüden geberdiğini göreceğim.”

Lormet bir daha esnedi.

“Geberecek, monsienör, hiç şüphemiz olmasın, bunun için gereken her şeyi, her şeyi fazlasıyla yaptınız.”

Artois kontlarının görkemli malikânesine gelmişlerdi.

“Dedemin yaptırdığı o muhteşem malikâneye konması sence de alçaklık değil mi?” dedi Robert. “Orada ben oturmalıydım!”

“Oturacaksınız, monsienör, yine sizin olacak.”

“Seni odabaşım yapacağım Lormet, yılda yüz livre ücret de yanında.”

“Teşekkürler, monsienör,” diye cevapladı Lormet, sanki şimdiden efendisinin vaat ettiği yüksek mevkii elde etmiş ve paraları cebine atmış gibi.

D'Artois sıçrayarak atından indi, dizginleri Lormet'ye fırlattı ve tokmağı kavrayarak kapıyı kırar gibi çaldı.

Kabaralı kapı açıldı, arkasından uzun boylu, uykulu, elinde kol kadar büyük bir topuz tutan bekçi çıktı.

“Kimdir oradaki?” diye sordu bekçi sert bir sesle.

Fakat Robert d'Artois onu kenara itti ve malikâneye girdi. Bir düzine uşak ve hizmetçi avluda sabah temizliği yapıyor, koridorları ve merdivenleri süpürüyordu. Önüne çıkan herkesi iten Robert odalara çıkıyordu.

“Hey!”

Bir uşak, ödü patlamış bir hâlde koştu, elinde bir kova tutuyordu.

“Teyzem nerede, Picard! Teyzemi hemen görmeliyim.”

Düz kafalı, kel Picard kovayı yere koyup cevapladı:

“Yemekte, monsnyör.”

“Güzel! Benim için sorun değil! Geldiğimi haber ver, çabuk ol!”

Çarçabuk üzgün ve kaygılı, sahte bir ifade takman Robert d’Artois, uşağı odaya kadar takip etti.

Krallığın önde gelen soylularından, Artois kontesi, Franche-Comté’nin eski naibi Mahaut, kırk-kırk beş yaşlarında, uzun boylu ve cüsseli, hafif toplu bir kadındı. Semiz yüzü karşısındakine güçlü, dirayetli biri izlenimi veriyordu. Alnı geniş ve yuvarlaktı, henüz ağarmamış saçları kahverengi rengini koruyordu, dudağı tüylü, ağzı kırmızıydı.

Her şeyiyle azametli bir kadındı, mizacı, uzuvları, iştahı, öfkesi, açgözlülüğü, hırsı, güce duyduğu açlığı ölçsüzdü. Bir savaşçının enerjikliğı ve bir avukatın inatçılığıyla, Arras’taki sarayını tıpkı eskiden Dole’deki sarayını çekip çevirdiğı gibi idare ediyor, topraklarının yönetimini yakından takip ediyor, vasallarından koşulsuz itaatini talep ediyordu. Başkalarının gücüne saygı duyan ama düşmanlarına merhamet etmeden vuran bir kadındı.

Yeğeniyle girdiğı on iki yıl süren mücadele, Robert’i iyi tanımasını sağlamıştı. Ne zaman bir zorluk ortaya çıksa, ne zaman Artois’daki senyörler isyan etse, ne zaman bir şehir vergilere itiraz etse, Mahaut çok geçmeden bunların arkasında Robert’in parmağı olduğunu keşfetmişti.

“Vahşi bir kurt, gaddar, zalim bir kurt,” diyordu Robert’den bahsederken. “Ama ben daha kurnazım, sonunda ölçüyü kaçırp kendi başını yiyecek.”

Birbirleriyle konuşmayalı aylar olmuştu, sadece sarayda mecburiyetten görüşüyorlardı.

O sabah yatağının ucundaki küçük bir masaya oturan Kontes Mahaut, sabah menüsünün başlangıcı olarak bir tavşan ezmesini dilim dilim çiğniyordu.

Robert'in kendini üzgün ve kederli göstermek için çabala-yışı gibi, onun içeri girdiğini görünce umursamaz ve kayıtsız bir ifade takındı.

“Görüyorum ki şafak vakti ayaktasınız, yeğenim. Fırtına gibi geldiniz! Bu acele nedir böyle?”

“Sevgili teyzem,” diye bağırdı Robert, “mahvolduk, her şe-yimizi kaybettik!”

Mahaut, istifini bozmadan sakın bir şekilde en sevdiği şa-rap cinsi olan yakut renkli Arbois şarabından bir kadehi ka-fasına dikti.

“Ne kaybettiniz, Robert? Yine başka bir davayı mı kaybet-tiniz?” diye sordu.

“Teyze, yemin ederim ki birbirimizi iğnelemenin sırası de-ğil. Ailemizin başına gelen talihsizliğin şaka kaldırır yanı yok.”

“Birimizin uğradığı talihsizlik, diğeri için nasıl talihsizlik olabilir?” dedi belirgin bir sinizmle Mahaut.

“Teyze, kralın eline düştük.”

Mahaut'nun gözlerinde küçük bir endişe belirdi. Robert'in bu defa nasıl bir tuzak kurduğunu ve bütün bu girizgâhın ne anlama geldiğini merak etmeye başlamıştı.

Her zaman yaptığı gibi, elbisesinin kolunu şişman, etli ön koluna kadar sıvadı. Sonra elini masaya koydu ve dışarı ses-lendi:

“Thierry!”

“Sizden başkasına anlatamam,” diye bağırdı Robert. “Söy-leyeceklerim hepimizin şerefini lekeleyecek şeyler.”

“Hah! Şansölyemin yanında her şeyi söyleyebilirsin.”

Robert'e hiç itimadı yoktu ve konuşurken yanlarında bir tanık olsun istiyordu. Bir an birbirlerinin gözlerini süzdüler, Mahaut pürdikkat ona bakıyordu, Robert ise oynadığı kome-diden keyif alıyordu. “İyi, çağır o zaman bütün adamlarını,” dedi. “Çağır da herkes öğrensın.”

Aynı soydan, aynı kandan gelen iki boğa gibi birbirlerine benzeyen, huyu suyu ortak ve birbirlerinden ölesiye nefret

eden bu iki varlığın birbirlerini izlemesi, süzmesi, tartıp ölçmesi fevkalade bir şeydi.

Kapı açıldı ve Thierry d'Hirson ortaya çıktı. Arras Katedrali'nin meclis azalığını, Mahaut'nun şansölyeliği ve ayrıca yatak arkadaşlığı görevlerini yerine getiren yuvarlak yüzlü, sivri, beyaz burunlu, şişman, kısa boylu adam kendine güvenen, otoriter bir izlenim veriyordu çevresine.

Gözkapakları yarı aralık, başını zorlukla dik tutarak Robert'i selamladı:

"Ziyaretinizle bizi çok nadir onurlandırıldınız, monsenyör."

"Görünüşe göre, yeğenim bana başımıza bir felaket geldiğini söylemeye gelmiş," dedi Mahaut.

"Heyhat!" dedi Robert, kendini bir koltuğa atarak.

Bir an durakladı; Mahaut sabırsızlanmaya başlamıştı.

"Geçmişte anlaşmazlıklar yaşadık, sevgili teyzem..." dedi.

"Daha da fazlası, yeğenim; nahoş kavgalar, sizin için hiç de hayırlı sonuçlanmamış bir sürü maraza."

"Elbette, şüphesiz. Tanrı şahidimdir ki başınıza her türlü fenalığın gelmesini dilemişimdir."

En sevdiği hileye başvurmuştu, elindeki kozu gizlemek için kötü niyetlerini kabul edip dürüstlüğünü tıpkı bir silah gibi öne sürüyordu.

"Ama size bile olsa bu kadar fenasını asla dilemem," diye devam etti. "Beni bilirsiniz, iyi şövalye olarak insanın onuruna, şerefine leke süren şeylere tenezzül etmem."

"Dilinin altındaki nedir? Anlat artık!" diye bağırdı Mahaut.

"Kızlarınız, kuzenlerim zinadan yakalanmışlar ve kralın emriyle gözaltına alınmışlar, hatta Marguerite de onlarla."

Mahaut önce etkilenmiş görünmedi. İnanmamıştı.

"Kimden duydu bu masalı?"

"Bizzat kendim şahidim, sevgili teyzem; Maubuisson'da bütün saray bununla çalkalanıyor. Daha dün gece oldu."

Meseleyi yavaş yavaş anlatıp Mahaut'nun sinirleriyle oynayarak eğleniyor, sadece bilmesini istediği şeyleri söylüyordu.

“Suçlarını itiraf ettiler mi?” diye sordu Thierry d'Hirson, hâlâ gözkapakları kapalı konuşuyordu.

“Bilmiyorum,” diye yanıtladı Robert. “Fakat genç Aunay kardeşler şu anda dostunuz Nogaret'nin gözetiminde kızlarınız adına itiraf ediyordur.”

“Dostum Nogaret...” diye yavaş yavaş tekrarladı Thierry d'Hirson. “Masum bile olsalar, onun elinden geçtikten sonra katrandan kara çıkarlar.”

“Sevgili teyzem,” diye yeniden söze girdi Robert. “Pontoise'dan Paris'e kadar bütün gece sizi uyarmak için on fersah yol teptim. Yoksa başka kim haber verirdi? Hâlâ kötü niyetle geldiğimi düşünüyor musunuz?”

Mahaut, bir an yeğenine baktı ve içinde bulunduğu çaresizlikle, *Belki de bazen iyiliği tutuyor*, diye düşündü.

Sonra aksi bir sesle:

“Yemek yemek ister misin?”

Bu soru üzerine, Robert onu can evinden vurduğunu anladı. Masadan soğuk bir sülünü kaptığı gibi elleriyle ikiye ayırdı ve dişlemeye başladı. Ansızın teyzesinin yüzünün rengi garip bir şekilde değişti. Önce, kenarları kakım kürkü elbisenin üstünden itibaren boğazının üst kısmı allaştı, sonra boynu ve yüzünün alt kısmı kızardı. Yüzüne hücum eden kan, alnına ulaştı ve kıpkırmızı hâle getirdi onu. Kontes Mahaut elini göğsüne koydu.

Başardık, diye düşündü Robert. *Ölüyor. Nihayet geberecek!*

Hayal kırıklığına uğraması çok sürmedi, çünkü kontes ayağa kalkmıştı, elinin tersiyle tavşan ezmesini, kadehleri ve gümüş tabakları büyük bir gürültüyle masanın üstünden devirdi.

“Aşufteler!” diye haykırdı. “Onlar için yaptığım onca şeyden, onlar için ayarladığım evliliklerden sonra... Adi orospular gibi yakayı ele verdiler. Eh! Kendileri kaybetti! Zindana atsınlar, kazığa vursunlar, iptе sallandırsınlar!”

Şansölyenin çıtı bile çıkmıyordu. Kontesin öfke nöbetlerine alışkındı.

“Görüyorsunuz, tam düşündüğüm gibi, teyze,” dedi Robert, ağzı dolu hâlde. “Çektiğiniz bütün zahmetlere böyle teşekkür...”

“Hemen Pontoise’a gitmeliyim,” dedi Mahaut onu duymazdan gelerek. “Onları görmeliyim, söyleyeceklerini belletmem lazım.”

“Yapabileceğinizi sanmam, teyzeciğim. Gizli bir yere kapatıldılar ve kimse yerlerini...”

“O zaman kralla konuşurum. Béatrice! Béatrice!” diye seslendi.

Bir perde açıldı; yirmili yaşlarda, uzun boylu, koyu tenli, yuvarlak, sıkı göğüslü, kalçaları yuvarlak, uzun bacaklı bir kız acele etmeden odaya girdi. Kızı görür görmez Robert d’Artois’ın iştahı kabarmıştı.

“Béatrice, her şeyi işittin, değil mi?” diye sordu Mahaut.

“Evet madam,” diye cevap verdi kız. Kelimelerin sonunu uzatarak alaycı bir sesle konuşuyordu. “Her zamanki gibi, kapının arkasındaydım.”

Sesindeki, hareketlerindeki tuhaf ağırlık, yürüyüşünde ve bakışlarında da belirgindi. Çevresine dalgalı bir yumuşaklık ve anormal bir sükunet hissi yayıyordu; fakat uzun siyah kirpikler arasındaki gözleri ironiyle parlıyordu. Başkalarının bahtsızlıkları, kavgaları ve dramlarıyla eğlenir bir hâli vardı.

“Thierry’nin yeğeni,” dedi Mahaut Robert’e. “Başnedi-mem olur kendisi.”

Béatrice d’Hirson gözlerini dikmiş, sinsi ve edepsiz bir edayla Robert d’Artois’ı süzüyordu. Hakkında sayısız defa duyduğu kötü sözlerden sonra devî tanımak istiyordu.

“Béatrice,” dedi Mahaut, “arabamı hazırla ve altı atı eyerle. Pontoise’a gidiyoruz.”

Béatrice, kontesin dediklerini duymuyormuşçasına hâlâ Robert’in gözlerinin içine bakıyordu. Bu güzel kızda insanı

rahatsız ve tedirgin eden bir şey vardı. Erkeklerle ilk bakışta, onlara hiç karşı koymayacakmış gibi ivedi bir bağ kuruyor, ancak aynı zamanda, dünyadan bihaber aptal bir kız olup olmadığını ya da onlarla alay edip etmediğini sorgulatiyordu.

Güzel kancıkmiş... Bir gece gönlümü eğlendiririm, diye düşündü Robert telaşsızca yürürken.

Sülünden geriye sadece ateşe attığı kemikler kalmıştı. Susamıştı Robert. Raftan Mahaut'nun kullandığı bir ibriği aldı ve doldurduğu şarabı tek yudumda kafaya dikti.

Kontes kollarını yukarı kaldırıp indirerek odada bir ileri bir geri yürüyordu.

“Sizi böyle bir günde yalnız bırakmayacağım, teyze,” dedi Artois. “Size eşlik edeyim. Bu bir aile meselesi.”

Mahaut gözlerini kaldırıp ona baktı, hâlâ biraz şüpheliydi. Sonra nihayet ellerini uzatmaya karar verdi.

“Benim için hep baş belasıydın, Robert ve bahse girerim başıma daha bir sürü sorun çıkaracaksın. Ama itiraf etmeliyim ki bugün gerçek bir asilzade gibi davranıyorsun.”

IX

KRALLARIN KANI

Nogaret'nin d'Aunay kardeşleri sorguladığı eski Pontoise Kalesi'nin uzun ve basık mahzenine gün ışığı zayıf bir şekilde nüfuz etmeye başlamıştı. Bir horoz öttü, sonra iki horoz daha ona katıldı, içerisini havalandırmak için açılan havalandırma deliklerinden bir serçe sürüsü fırladı. Duvara monte edilmiş bir meşale, işkence gören bedenlerin kokusuna kendi keskin kokusunu ekleyerek cızırdıyordu. Guillaume de Nogaret yorgun bir sesle, "Meşale," dedi.

Cellatlardan biri dinlenmek için dayandığı duvardan doğruldu ve mahzenin bir köşesine yeni bir meşale almaya gitti; içine yerleştirilen işkence âletleri soğumuş bir sacayağının közlerinde meşaleyi tutuşturdu. Söndürdüğü tükenmiş meşaleyi yuvasından çıkardı ve yerine yeni meşaleyi koydu. Sonra arkadaşının yanındaki yerine döndü. İki işkencecinin gözleri yorgunluktan kan çanağıydı. Kan içindeki kaslı ve kıllı kolları deri önlüklerinden sarkıyordu. Güçlerini topluyorlardı.

Nogaret, sorgu sırasında oturduğu tabureden kalktı ve cılız silueti, gri renkli taşların üzerinde titreyen gölgesiyle buluştu.

Mahzenin sonundan hıçkırık dolu, nefes nefese bir ses geldi; d'Aunay kardeşler bir ağızdan inliyordu. Nogaret üzerlerine eğildi. Her iki yüzde de tuhaf bir benzerlik vardı. Aynı gri ten, aynı ıslak çizgiler, ter ve kanla yapış yapış saçlar kafatasının şeklini ortaya çıkarmıştı. Parçalanmış dudaklarından yükselen iniltilere bir ürperti eşlik ediyordu.

Gautier ve Philippe d'Aunay bir zamanlar çocuktular, sonra mutlu gençlik yılları. Arzuları ve zevkleri, hırsları, kibirleri için yaşamışlardı. Onların mertebesindeki çocuklar gibi silah sanatında eğitilmişlerdi; fakat sıradan acılar veya ruhlarının uydurduğu sızılar haricinde hiçbir zaman gerçekten acı çekmemişlerdi. Daha dün nüfuzlu insanlarla birlikte bir kortejin içindeydiler ve istikballeri parlak görünüyordu. Bunun üstünden sadece bir gece geçmişti; şimdi boğazlanmış birer hayvandan başka bir şey değildiler ve hâlâ bir dilek dileme hakları olsaydı, öldürülmeyi isterlerdi. Nogaret'nin karakterinde ne acıma ne de nefret vardı, iki gence bir anlığına baktıktan sonra kalktı. Başkalarının çektiği acı, döktükleri kan, kurbanlarının hakaretleri, nefretleri veya çaresizlikleri ruhuna işlemiyordu. Doğal bir eğilim hâlini alan bu duyarsızlık, krallığın ali menfaatlerine hizmet etmesini kolaylaştırıyordu. Başkaları sevgiyi sanat edinirken o, toplumun iyiliğini sanat edinmişti.

Sanat, insanların tutkularına verdikleri asil bir isimdi. Devlet aklına hizmet söz konusu olduğunda, kurşun ve demirden bu ruh ne tereddüt ediyor ne de hudut tanıyordu. İnsanlar gözlerinden gayrısına inanmazken, o hiçbir şeye, hiç kimseye inanmaz, itimat etmezdi.

Tarihte düzen ve nizam fanatiklerinin her zaman yenilenen tek bir soyu vardır. Kendilerini soyut ve mutlak bir puta adayanlar için, kurumların dogmalarına saldıran insanların hayatlarının değeri yoktur. Hizmet ettikleri topluluğun insanlardan oluştuğunu unutmuşlardır.

D'Aunay kardeşlere işkence eden Nogaret, feryatlarını duymuyor, düzensizliğe sebep olanları ortadan kaldırıyordu.

“Tapınakçılar bunlardan daha çetin çıkmıştı,” dedi sadece.

Yine de Paris Engizisyonu’na değil, yalnızca yerel davalar-daki işkencelere katılmak zorundaydı.

Beli kaskatı kesilmişti ve sırtı sızlıyordu. *Soğuk*, diye dü-şündü.

Pencereleri kapattırdı ve közlerin hâlâ çıtırdadığı sacayağı-na yaklaştı. Ellerini uzattı, ateşin karşısında ovuşturdu, sonra homurdanarak beline masaj yaptı.

Sırtını duvara yaslamış iki işkenceci uyukluyordu.

Bütün gece kendi başına itirafları not ettiği küçük masada – kral, sekreter veya kâtip bulundurulmasını istememişti– sorgu tutanaklarını kontrol edip parşömeni çantaya koydu. Sonra içini çekerek kapıya yürüdü ve dışarı çıktı.

Daha sonra işkenceciler, ayağa kaldırmak üzere Gautier ve Philippe d’Aunay’in başına geçtiler. Kardeşler kendi başlarına kalkamadıkları için –hastalanan çocuklara yaptıkları gibi– iş-kence gören bedenlerini kollarından tutup birer birer yandaki hücreye taşıdılar.

Artık yalnızca liman muhafızlığı ve zindan olarak kullanı-lan eski Pontoise Şatosu, Maubuisson’daki kraliyet sarayına yaklaşık yarım fersah uzaktaydı. Nogaret, prévôt makamın-dan iki muhafız eşliğinde bu yolu yayan katetti. Soğuk sabah havası nemli orman kokusuyla doluydu, hızla yürüdü.

Okçuların selamlarını yanıtlamadan, Maubuisson’un avlu-sunu geçti ve mesken olarak kullanılan kısma girdi, ne geçişi sırasında arkasından yükselen fısıltılara aldırış ettiği vardı ne de nöbet odalarındaki mabeyincilerin ve şövalyelerin üzerin-deki ölüm havasına.

“Kral nerede?” diye sordu. Bir şövalye yamağı onu kralın odasına götürmek için önüne düştü ve krallık mühürdarı çok geçmeden kendini kraliyet ailesinin huzurunda buldu.

Yakışıklı Philippe, dirseğini tahtın kolçağına dayamış otu-ruyordu, çenesini eline yaslamıştı. Gözlerinin altında mavi torbalar peyda olmuştu. Yanında Isabelle duruyordu; yüzünü

çevreleyen altın renkli iki örgü, katı ifadesini daha da keskinleştiriyordu. Bu uğursuzlukta en büyük pay onundu. Bu dramın mesuliyetini ötekilerle paylaşıyordu ve muhbir ile suçlu arasındaki garip bağ yüzünden kendini suçlu hissediyordu.

Monsenyör de Valois sinirli bir şekilde bir masanın kenarına parmaklarıyla vuruyor ve sanki boynu tutulmuş gibi kafasını sallıyordu. Kralın ikinci erkek kardeşi veya daha doğru bir ifadeyle üvey kardeşi Evreux kontu, Monsenyör Louis de France sade kıyafetleri içinde sakince bekliyordu.

Peşinden hadisenin kurbanı olan kralın üç oğlu ile rezaletin ve aşağılanmanın üstlerine karabasan gibi çöktüğü karıları ayrı ayrı kümelenmişlerdi: Sinir krizine giren Louis de Navarre; sakın görünme gayretinden kaskatı kesilen Philippe de Poitiers ve son olarak yakışıklı ergen yüzü üzüntüden perişan olan Charles.

“İtiraf ettiler mi, Nogaret?” diye sordu Philippe.

“Ne yazık ki, efendim, bu utanç verici bir şey, korkunç.”

“Tutanağı oku.”

Nogaret, parşömen ruloyu açtı ve okumaya başladı:

“Biz, şövalye, krallığın umumi sekreteri ve Fransa tacının mühürdarı, yüce kralımız dördüncü Philippe’in inayetiyle, Guillaume de Nogaret, haşmetlinin emri üzerine, işbu gün, yirmi beş nisan bin üç yüz on dört tarihinde, gece yarısı ile sabah altı arasında, Pontoise Şatosu’nda, mezkur şehrin prévôt’suna bağlı işkencecilerin yardımıyla Poitiers Kontu Monsenyör Philippe’in maiyetinden şövalye Gautier d’Aunay ve Valois Kontu Monsenyör Charles’in şövalye yamağı Philippe d’Aunay’i sorguladık...”

Nogaret iyi sonuçlanan işleri seviyordu. Elbette, iki d’Aunay de ilk başta iddiaları reddetmişti; ancak mühürdarın sorgulama yöntemleri karşısında çekingenlik ve tereddütleri uzun süre dayanamamıştı. Gençlerin ağzından eksiksiz ve ayrıntılı bir itiraf almıştı. Prenseslerle maceralarının başladığı tarih, buluşmalarının tarihleri, Nesle Kulesi’nde geçirdikleri geceler,

yataklık eden hizmetçilerin isimleri, suçlular için tutku, ihtiras ve zevk ifade eden her şey tek tek sıralanmış, kayda alınmış, ayrıntılarıyla açıklanmıştı tutanakta.

Isabelle, kardeşlerinin yüzüne bakmaya bile cesaret edemiyordu, üç prens ise sorgu tutanağı okunurken tereddütle bakışlıyordu. Neredeyse dört yıl boyunca kandırılmış, aldatılmış, boynuzlanmışlardı; Nogaret'nin ağzından çıkan her kelime onları kepezeliğe ve utanca boğuyordu.

Tarihler açıklandığı sırada Louis de Navarre'ın aklına dehşet verici bir soru düştü: “Evliliğimizin ilk altı yılında çocuğumuz olmamıştı. Ta ki d'Aunay, Marguerite'in yatağına girene dek. O zaman küçük Jeanne...” Artık hiçbir şey işitmiyordu, çünkü sadece kulaklarında yalnızca beynine hücum eden karnın uğultusu duyulurken içinden durmadan şu sözleri tekrar ediyordu: “Kızım benden değil. Kızım benden değil...”

Poitiers kontuna gelince, tutanaktaki her kelimeyi can kulağıyla dinliyordu. Nogaret, d'Aunay kardeşlere, Poitiers kontesinin bir âşığı olduğunu söyletememiş, ağızlarından tek bir isim bile alamamıştı. Oysa itiraf ettikleri onca şeyden sonra, bir âşığı olsaydı, adını bilselerdi mutlaka söylerlerdi. Ama öte yandan Kontes Jeanne'ın yüz kızartıcı suça yataklık ettiğine şüphe yoktu... Philippe de Poitiers düşüncelere daldı.

“Davaya dair hususlar yeterince açıklığa kavuştuğundan ve mahkûmlar artık konuşamayacak hâle geldiğinden, yüce kralımıza durumu bildirmek için sorguyu sonlandırmaya karar verdik.”

Mühürdarın işi bitmişti. Evrakı topladı ve beklemeye koyuldu.

Kısa bir sessizlikten sonra Yakışıklı Philippe, çenesini avucundan kaldırdı.

“Messire Guillaume,” dedi, “bize üzücü haberler getirdiniz. Yargılama bitince bunları ortadan kaldırın.”

Parşömen ruloyu işaret ediyordu.

“Geriye yalnızca hafızamızın en gizli yerindeki izleri kalsın.”

Nogaret eğilerek kralı selamladı ve dışarı çıktı.
Çıt çıkmıyordu salonda, sonra biri aniden bağırdı:
“Olamaz!”

Ayağa fırlayarak itiraz eden Prens Charles’dı. Gerçeği kabullenmesi olanaksızmışçasına tekrar haykırdı: “Olamaz!” Elleri titriyor, kızaran yanaklarından tutamadığı gözyaşları akıyordu.

“Tapınakçılar...” diye anlamsızca geveledi.

“Ne diyorsun Charles?” diye sordu Yakışıklı Philippe.

Yakın zamanda vuku bulan bu hadisenin hatırlatılmasından hoşlanmıyordu. Isabelle dışındaki herkes gibi üstad-ı azamın son sözleri onun da kulaklarındaydı... “On üçüncü göbekten neslinize dek tüm soyunuza lanet olsun.”

Fakat Charles’ın aklındaki lanet değildi.

“O gece,” diye kendi kendine mırıldandı, “o gece birlikte-lerdi.”

“Charles,” dedi kral, “hep sünepe bir kocaydın; en azından dirayetli bir prens gibi davran.”

Genç adamın babasından aldığı tek destek, bu sözler oldu.

Monsenyör de Valois hâlâ bir şey söylememişti ve bu kadar uzun süre sessiz kalmaktan pişman olmuştu. Sessizlikten istifade kükredti:

“İsa’nın kanı aşkına, krallıkta ve hatta kralın çatısı altında olan şu tuhafılıklara bakar mısınız! Şövalyelik ölmüş, kardeşim, şeref ve onur da onunla birlikte ölmüş.”

Olabildiği kadar sert sözler seçerek uzun bir söyleve girişti. Valois ağzına geleni söylüyordu. Kralın meclisindekiler, başta Marigny, şövalyelik tarikatlarını ezmek istiyorlardı; ama aynı zamanda ahlak da bozuluyordu. Avamın arasından gelen avukatlar, eski feodal yasaların yerine Roma teşkilatlarından, ne idüğü belirsiz yeni yasalar, içtihatlar icat ediyordu. Neticeyi beklemeye gerek yoktu. Haçlı Seferleri zamanında kadınlar yıllarca bir başlarına kalsalar da namuslarını, şereflerini nasıl koruyacaklarını bilirlerdi, vasallarından hiçbiri şereflerini

lekelemeye cesaret dahi edemezdi. Şimdi bu âdetlerden geriye utanç ve ahlaksızlık kalmıştı. Nasıl olur da iki şövalye yamağı böyle bir şeye cüret ederdi.

“Bu şövalyelerden biri sizin hanenizdendi, kardeşim,” diye terslendi kral.

“Öteki *bachelier** de oğlunuzun hizmetindeydi,” diye mukabele etti Valois, Poitiers kontunu işaret ederek. Kont Philippe uzun kollarını çaresizlikle iki yana açtı.

“İtimat ettiğimiz bendelerimiz hepimizi kandırılabilir, bunda ne var.”

“Ne demek bunda ne var?” diye kükredi Valois, her söylenene kulp buluyordu. “Ne demek bunda ne var? Bir vasal için efendisinin karısının namusuna, onuruna göz dikip iğfal etmekten daha ağır hangi suç olabilir? D’Aunay kardeşler...”

“Onları öldü bil, kardeşim,” diye sözünü kesti kral.

Eliyle o konuyu umursamadığını ve gereğinin yapılacağını belirten bir hareket yaptı ve devam etti:

“Asıl çözüme kavuşturmamız gereken, zina eden prenseslerin akıbetinin ne olacağı? Biraz sabredin, kardeşim, önce oğullarıma sorayım. Ne diyorsun, Louis?”

Louis de Navarre ağzını açtığı an bir öksürük krizine tutuldu ve yanakları öfkeden kıpkırmızı kesildi. Odadakiler öksürük nöbetinin bitmesini beklediler. Sonunda nefesini topladığında bağırıp çağırarak, “Yakında herkes kızımın piç olduğunu söyleyecek. Evet, arkamızdan söyleyecekleri şey bu! Piç!” dedi.

“Bunu ilk siz dile getirirseniz, Louis,” diye cevapladı kral. “Kuşkusuz başkaları da tekrarlamaktan imtina etmeyecektir.”

* *Bachelier*, feodal hiyerarşide şövalye ile şövalye yamağı arasında bir rütbedir. Bu unvan kendi sancağına sahip olmayı, yani şahsına ait askeri birlik bulunmayan asillere veya şövalye ilan edilmeyi bekleyen genç senyörlere verilir. Şövalye yamağı anlamına gelen *écuyer*, şövalyenin kalkanını taşırdı. Ancak bu unvan çoğu zaman her iki derecedeki şövalye adayları için de kullanılırdı.

“Doğru,” dedi Charles de Valois. Meselenin bu tarafı onun da aklına gelmemiştir. İri mavi gözleri garip bir ışıqla parlamaya başlamıştı.

“Doğruysa susmak neden?” dedi Louis, kontrolünü kaybederek.

“Kapa çeneni Louis,” dedi Fransa kralı tahtın kolçağına vurarak. “Kariniza verilmesi gereken cezayı söylemeniz kâfi.”

“İdamını istiyorum!” diye cevap verdi Louis. “Hem onun hem de diğer ikisinin. Üçü de ölmeli. Ölüm, ölüm, ölüm!”

Dişlerini gıcırdatarak, “Ölüm!” diye tekrarladı, sıkılı yumruğuyla havayı dövüyordu.

Bakışlarıyla babasından izin alan Philippe de Poitiers, “Kederiniz sizi şaşırtmasın, Louis,” dedi. “Jeanne, Marguerite ve Blanche kadar ağır bir günah işlemedi. Elbette, onların ahlak-sızlıklarına yardımcı olduğu için suçu büyük ve bu yüzden cezayı hak ediyor. Ancak Messire de Nogaret, evliliğimize ihanet ettiğine dair bir kanıt sunmadı.”

“Onu işkenceye yatırırsan, nasıl itiraf ettiğini görürsün!” diye kükredi Louis. “Charles’ın ve benim şerefimizin lekelenmesine yataklık etti; bizi seviyorsan, diğer iki sürtükle aynı cezayı verirsin.”

Philippe de Poitiers biraz düşündü.

“Şerefimiz benim için çok değerli, Louis,” dedi. “Ama Comté-Franche da bir o kadar kıymetli benim için.”

Odadakiler şaşkınlıkla birbirlerine baktılar, Philippe devam etti:

“Annemizden miras kalan Navarre’ın tamamı sana ait, Louis. Zaten kralsın ve Tanrı geçinden versin, günün birinde babamızın yerine Fransa tahtına da geçeceksin. Bana gelince, elimde sadece babamızın bağışladığı Poitiers var, kraliyet soylularından* bile değilim. Fakat karım Jeanne vasıtasıyla

* Eski rejimde Fransa tahtına doğrudan bağlı vasalet konumundaki soylular. *Paire de France* unvanına sahip kraliyet soyluları, krallığın babadan oğula geçmediği dönemde krallık seçimlerinde oy kullanarak tacın yasalara göre devredilmesini sağlarlardı. Altısı laik, altısı ruhban on iki kişiden oluşan şura, kralın reşit olmaması hâlinde

Burgonya kontuyum ve gelirimın çoğunun tuz madenlerinden geldiği Salins senyörüyüm. Şerefınız için gerekirse Jeanne'ı ebediyen bir manastırda inzivaya kapatalım, işlediği suçlar unutulsun gitsin, ama canını bağışlayalım.”

O âna kadar sessizliğini koruyan Monsenyör Louis d'Evreux, Philippe'i onayladı.

“Hem Tanrı hem de krallık huzurunda yeğenim haklı,” dedi, sert ama vurgusuz bir tonla. “Ölüm, kendimiz mevzu bahis olduğunda ağırdan aldığımız elem verici bir mesele, başkaları için olunca da öfkeyle karar vermememiz gerekir.”

Louis de Navarre ona kem gözlerle baktı.

Ailede iki gruptan oluşan hizipleşme vardı ve bu uzun zamandır devam ediyordu. Valois zayıf, kolayca etki altına alınabilen, kontun çenebazlığından, serüven dolu hayatından ve kaybettiği tahtlardan gözleri kolayca boyanan yeğenleri Louis ve Charles'ı arkasına almıştı. Aksine Philippe de Poitiers ise sakın tabiatlı, adil, düşünceli, hırslarını dizginlemiş ve sadece bilgelikle yönettiği Norman topraklarıyla yetinen amcası d'Evreux'nün tarafını tutuyordu.

Odadakiler onun en sevdiği yeğenini desteklediğini görünce şaşırmadılar; yakınlıkları herkesçe biliniyordu.

Asıl şaşırtıcı olan, az önceki öfkeli konuşmasından sonra Valois'nın tutumu olmuştu, Louis de Navarre'ı yalnız bırakmış ve kendisinin de ölüm cezasına karşı olduğunu ilan etmişti. Ancak onları manastıra kapatmak da suçlular için fazla hafif bir cezaydı; bir kalenin zindanında ömür boyu hapis daha uygundu, kanaatini bildirirken “ömür boyu” sözcüğünü vurgulayarak söyledi.

Bu derecede bir hoşgörü eski Konstantinopolis imparatorundan beklenmeyen bir şeydi. Ancak bir kurnazlığın, Louis de Navarre piç kelimesini telaffuz ettiği an aklına gelen ince hesapların sonucu olabilirdi. Sahiden... Sahiden, şu anda

krallık naibini belirlerdi. Sahibine asalet değil, makam kazandıran unvan zamanla merkezi otoritenin güçlenmesiyle beraber fahri bir mahiyete bürünmüştür. (ç.n.)

kraliyetin alt soyunun durumu neydi? Louis de Navarre'ın küçük Jeanne'den başka bir mirasçısı yoktu, meşruiyetinin sorgulanmasıyla beraber onun da tahta geçmesini engelleyebilecek ciddi bir engel ortaya çıkmıştı. Charles'ın çocuğu yoktu, karısı Blanche'tan olan çocukları hep ölü doğmuştu. Philippe de Poitiers'nin üç kızı vardı, ama bu skandaldan sonra onların üzerine de çamur sıçrardı mutlaka. Oysa suçlu eşler idam edilirse, üç prens gecikmeden tekrar evlenir ve böylece başka çocuk sahibi olma şansları da artardı. Ama eğer karıları ömür boyu zindana atılırsa, evlilikleri devam eder ve başka kadınlarla evlenme, böylece soylarını sürdürme umutları da ortadan kalkardı.

Charles de Valois, hayal gücü kuvvetli bir prensti. Savaşa giderken, üstündeki tüm komutanların öldürüldüğünü ve tek başına bir orduyu yönettiğini hayal eden komutanlar gibi, kralın kardeşi de yeğeni Louis Hutin'in içi boş göğsüne ve yeğeni Philippe de Poitiers'in cılız bedenine baktığında, öngörülemez hastalıklardan kırılıp gidebileceklerini düşünüyordu. Ayrıca av kazaları olabilir, turnuvalarda kırılan mızrak bir yerlerine saplanabilir, atları devrilebilirdi. Amcaların yeğenlerinden uzun yaşaması ender görülen şeyler değildi...

"Charles!" dedi o an Fransa'nın tek ve hakiki kralı olan kişi.

Valois, sanki aklından geçenler duyulmuşçasına irkildi ve daldığı hayallerden döndü. Ama ona seslenmemişti kral, Yakışıklı Philippe üçüncü oğluyla konuşuyordu.

Genç prens, yüzünü elleriyle kapamış ağlıyordu.

"Blanche, Blanche! Nasıl olur bu, baba? Nasıl yapabilir bunu?" diye sızlandı. "Hep beni ne kadar çok sevdiğini söyler, her fırsatta sevgisini kanıtlardı."

Sabırsızlanmaya başlayan Isabelle kardeşinin hareketlerinden tiksinimişti. *Şu erkeklerin sahip oldukları bedenlere sevgisi yok mu?* diye düşündü. *Arzuladıkları vücudu elde ettikleri sürece, nasıl da kolayca kanıyorlar yalanlara!*

“Charles...” diye üsteledi kral, bir divaneyle konuşuyormuş gibi. “Karıınıza ne ceza vermemizi öneriyorsunuz?”

“Bilmiyorum baba, bilmiyorum. Her şeyden, herkesten kaçmak, bir manastıra kapanmak istiyorum.”

Karısı onu aldattığı için kendisi ceza çekmek istiyordu.

Yakışıklı Philippe, ondan daha fazla bir şey beklenemeyeceğini anlamıştı. Çocuklarına sanki onları o güne dek hiç görmemiş gibi bakıyor, tahta geçme sırasını düşünüyordu. Doğa bazen hükümdarlara da acımasızca davranırdı. En büyükleri Louis; bu düşüncesiz, hırçın ve zalim çocuk, krallığın başına geçtiğinde ne başarabilirdi? Charles’a gelince, daha karşısına çıkan ilk zorlukta harap olan bu gençten nasıl güçlü bir hükümdar olurdu? Hükmetme konusunda içlerinde en yeteneklisi kesinlikle Philippe de Poitiers’ydi. Ama Louis onu asla dinlemezdi, bu aşikârdı. Kızına doğru eğilerek alçak sesle sordu:

“Senin tavsiyen nedir, Isabelle?”

“Hak etmeyen bir kadın,” diye cevapladı, “kralların kanını gelecek nesillere asla taşımamalı. Ve kralın kızı veya karısının suçunun, bir serfin karısından daha sert şekilde cezalandırıldığını herkesin görmesi için cezasını halk da bilmeli.”

“Doğru düşündün,” dedi kral.

Gerçekten de bütün çocukları içinde en iyi hükümdar olabilecek kişi oydu.

“Hükmü akşam duasından sonra vereceğiz,” dedi kral yerinden doğrulurken.

Ve her zaman olduğu gibi, son kararını danışmak için Marigny ve Nogaret ile konuşmak üzere dairesine çekildi.

X

HÜKÜM

Paris'ten Pontoise'a kadar tüm yolculuk boyunca Kontes Mahaut, kralın gazabını hafifletecek bahane aradı. Fakat düşüncelerini toplamakta zorlanıyordu. Düşünceler, kaygılar beynine üşüşmüştü. Kızlarının yaptığı çılgınlığa, kocalarının aptallığına, âşıklarının ihtiyatsızlığına, cahillik veya şehvet yüzünden binbir zorlukla meydana getirdiği eseri yıkıma götüren herkese karşı korkunç bir öfke büyüyordu içinde. Gözden düşen prenseslerin annesine, Mahaut'ya ne olacaktı? Bütün gücüyle Navarre kraliçesine yüklenmeye, tüm suçu onun üzerine atmaya kararlıydı. Marguerite, onun kızı değildi. Mahaut, onun kızlarına kötü örnek olduğuna, ahlaklarını bozduğuna yeminler edecekti.

Robert d'Artois, gayretli görünmek istermiş gibi arabanın sürücü koltuğuna geçmişti. Rahip-şansölyenin eyerinde zıplayışını zevkle izliyor, teyzesinin mırıldanışlarına kulak kesiliyordu. Ne zaman katırların çektiği büyük arabadan bir yakınma sesi yükselse, Robert sanki kazara olmuş gibi hayvanları kırbaçlayıp hızlanıyordu. Ağaç kümelerinin üzerinde

Maubuisson'un kuleleri görününce kontes nihayet rahat bir nefes aldı.

Kafle çok geçmeden şatonun avlusuna girdi. İçeriye iğne düşse duyulacak bir sessizlik hâkimdi, bir tek okçunun ayak sesleri bozuyordu bunu.

Mahaut, arabadan indi ve başmuhafıza kralın nerede olduğunu sordu.

"Kilise meclisi salonunda, davaya bakıyor madam."

Mahaut önde, Robert, Thierry d'Hirson ve Béatrice arkasında manastıra girdiler. Kontes yorgunluğuna rağmen, hızlı ve aceleci adımlarla yürüyordu.

Kilise meclisi salonu o gün sıradışı bir gösteriye sahne oluyordu. Genelde rahibelerin toplantılarına ev sahipliği yapan soğuk tonozların altında tüm Fransa sarayı, çıt çıkarmadan kralın huzurunda bekliyordu.

Kontes Mahaut girdiğinde birkaç yüz o yöne döndü, ardi sıra bir uğultu yükseldi. Nogaret elindekini okumayı bıraktı.

Mahaut, krala baktı, başında taç ve elinde asa, gözleri apaçık, hareketsizdi.

Yakışıklı Philippe, acımasızca adaleti yerine getirirken görünür dünyadan daha büyük bir evrene geçmiş gibi dalgın ve düşünceliydi.

Kraliçe Isabelle, Marigny, Charles de Valois, Louis d'Evreux ile üç prens ve ülkenin önde gelen baronları yanında oturuyorlardı. Platformun önünde, üç keşiş diz çökmüş, tıraş edilmiş başlarını öne eğmişlerdi. Biraz gerilerinde Alain de Pareilles ayakta duruyordu, elleri kılıcının balçağındaydı.

Tanrı'ya şükürler olsun, diye düşündü Mahaut. Tam zamanında geldim. Büyücülük veya fiili livata davası var belli ki. Kraliyet soylusu makamının bahsettiği yeri almak üzere platforma çıkmak üzereydi ki ansızın dizlerinin gücünün yitliğini hissetti. Diz çökmüş tövbekârlardan biri başını kaldırmıştı; Mahaut, kızı Blanche'ı tanıdı. Üç prensesin saçları kazınmış ve keşiş elbisesi giydirilmişti. Mahaut, karnına yumruk

yemişçesine tiz bir çığlık attı. Gayriihtiyari, bulduğu ilk kişinin, yeğeninin koluna yapıştı.

“Çok geç, teyze. Heyhat! Çok geç kaldık,” dedi intikamın tadını çıkaran Robert d’Artois.

Kral, hükmü okumaya devam eden mühürdara işaret etti.

“Ve bu tanıklıklar ve itiraflar muvacehesinde zina işledikleri ispatlanan, monsenyör Navarre kralının hanımı Marguerite ile Monsenyör Charles’ın hanımı Blanche, Château-Gaillard Kalesi’nde Tanrı’nın onlara bahşedeceği ömürleri boyunca hapsedileceklerdir.”

“Ömür boyu,” diye mırıldandı Mahaut. “Ömür boyu zindana mahkûm edildiler.”

“Ayrıca, Burgonya kontesi ve Monsenyör de Poitiers’nin hanımı Leydi Jeanne, nikâhına ihanet etmediği ve kendisine zina suçu isnat edilemediğinden, ancak suçlulara yataklık ettiği sabit olduğundan, nedamet getirmesi için gerekli görülen ve kralın takdir edeceği bir süreyle Dourdan Zindanı’na kapatılacaktır.”

Salona uzun bir sessizlik çöktü, Mahaut Nogaret’ye bakarak, “Hepsi onun suçu, her şey o ispiyoncu, ihbarcı, işkenceci köpeğin başının altından çıktı. Ama bunu onun yanına bırakmayacağım. Bedelini canıyla ödeyecek,” dedi içinden. Fakat mühürdar henüz hükmü okumayı bitirmemişti.

“Ayrıca kraliyete mensup kişilerle zina işlemek suretiyle şereflerini yitiren ve feodal beylerine ihanet eden Gautier ve Philippe d’Aunay, yarın sabah tekerlekte dövülecek,* canlı canlı derileri yüzülecek, hadım edilecek, başları kesilecek ve Pontoise umumi darağacında asılacaklardır. Bunlar, bilge, kudretli ve yüce kralımızın hükmüdür.”

Âşıklarını bekleyen işkenceler ilan edildiği sırada, prenseslerin omuzları titredi. Nogaret parşömeni katladı, kral ayağa

* Kurbanın bir at arabasının tekerleğine yatırılıp bağlanarak demir çubuklarla kemiklerinin kırıldığı infaz şekli. Ortaçağ Avrupasında ağır suçların infazında başvurulan bu yöntemde mahkûmun ölümü kimi zaman saatler, bazen günler alırdı. (ç.n.)

kalktı. Yalnızca dua seslerine alışkın duvarlar arasında yükselen uğultular eşliğinde salon boşalmaya başladı. İnsanlar yanından geçerken Kontes Mahaut'dan vebalı gibi kaçıyor, bakışlarını kaçırıyordu. Kızlarının yanına gitmek istedi ama Alain de Pareilles önünü kesti.

“Hayır madam,” dedi. “Kral, yalnızca, o da arzu etmeleri hâlinde, oğullarının eşleriyle vedalaşmasına ve tövbelerini dinlemesine izin verdi.”

Kralı yakalamak için döndü ama Philippe çoktan ayrılmıştı. Louis de Navarre ve Philippe de Poitiers de öyle.

Üç kocadan geriye sadece biri, Charles kalmıştı. Blanche'a yaklaştı.

“Haberim yoktu. Böyle olmasını istemedim... Charles!” diye gözyaşlarına boğularak haykırdı karısı.

Ustura, kel kafasında küçük kırmızı lekeler bırakmıştı.

Mahaut, şansölyesi ve nedimesine yaslanmış, birkaç adım ötede duruyordu.

“Anne!” diye bağırdı Blanche. “Charles'a bilmediğimi ve merhamet etmesini söyle!”

Jeanne de Poitiers, sanki onları çıplak hissetmeye alışkın değilmişçesine kulaklarını kaldırıp yokluyordu.

Kollarını çaprazlamış, kapının yakınındaki bir sütuna yaslanan Robert d'Artois, eserini izliyordu.

“Charles, Charles!” diye tekrarladı Blanche.

O anda İngiltere Kraliçesi Isabelle'in acımasız sesi yükseldi.

“Zayıflık göstermek yok, Charles. Bir prense yakışır şekilde davran,” dedi.

Bu sözler, üçüncü mahkûm Marguerite de Burgogne'da bir öfke patlaması yarattı.

“Zayıflık göstermek yok, Charles! Merhamet etmek yok!” diye bağırdı. “Aştan, sevgiden anlamayan kız kardeşiniz Isabelle'i taklit edin. Kalbinde nefret ve zehirden başka bir şey olmayan kız kardeşinizi. O olmasaydı asla bir şey öğrenemezsiniz. Benden, sizden, hepimizden nefret ediyor, hepimizden.”

Isabelle soğuk bir öfkeyle Marguerite'e baktı.

"Tanrı sizi, suçlarınızı bağışlasın," dedi.

"Bir gün elbet günahlarımı bağışlar, ama seni asla mutlu bir kadın yapmayacak," diye karşılık verdi Marguerite.

"Ben kraliçeyim," diyerek cevapladı Isabelle. "Mutlu değilsem bile, en azından bir asam ve saygı duyduğum bir krallığım var."

"Mutlu olmadıysam bile, en azından zevk alarak yaşadım, bu da dünyanın bütün taşlarına bedel ve hiçbir şeyden pişman değilim."

Başında tacıyla karşısında dikilen görümcesine yaklaşan Marguerite, usturaya vurulan başına, acı ve gözyaşlarıyla al-lak bullak olmuş yüzüne rağmen, ona hakaret edecek, dövüşecek gücü kendinde buldu.

"Bahar aylarıydı," dedi hızlı, nefes nefese bir sesle, "bir erkeğin aşkını, bir erkeğin sıcaklığını ve kuvvetini, sahip olmanın ve teslim olmanın zevkini... senin bilmediğin, yaşamadığın ve asla yaşayamayacağın her şeyi yaşadım. Ah! Tabii ya, kocan zevki oğlanlarda aradığı için yatakta çekici olmana gerek yok senin!"

Yüzünün rengi atan ve verecek cevap bulamayan Isabelle, Alain de Pareilles'e işaret etti.

"Hayır," diye bağırdı Marguerite. "Messire de Pareilles'e hiçbir şey söylemene lüzum yok. Ona zaten ben emretmişim, belki bir gün bir emir daha veririm. Emrime bir girsin, ona çok acı çektireceğim."

Arkasını döndü ve okçuların komutanına hazır olduğunu işaret etti. Üç kadın mahkûm çıktı, muhafızların eşliğinde Maubuisson'un avlusunu geçip hücre hapsinde tutuldukları odalarına geri döndüler.

Alain de Pareilles kapıyı üzerlerine kapatırken Marguerite, yatağa kendini attı ve çarşafı ısırdı.

"Saçlarım, ah güzel saçlarım," diyen Blanche hıçkırıklara boğulmuştu.

Jeanne de Poitiers ise, Dourdan Zindanı'nın yerini hatırlamaya çalışıyordu.

XI

İDAM

Geceyi uykusuz, umutsuz ve vesveseler içinde geçirenler için tan vakti gelmek bilmez.

Pontoise Zindanı'ndaki bir hücrede, bir saman yığını üzerinde yan yana yatmakta olan d'Aunay kardeşler ölümü bekliyordu. Mühürdarın emriyle, tedavileri yapılmıştı; yaralarının kanaması durmuştu, kalpleri daha güçlü atıyordu, ezilmiş bedenlerine takat gelmişti. Böylece çarptırıldıkları işkenceleri daha iyi hissedebileceklerdi.

Maubuisson'da ne mahkûm edilen prensesler ne kocaları ne Mahaut ne de kralın kendisi uyuyabilmişti. Marguerite'in sözleri yüreğine hançer gibi saplanan Isabelle'i de uyku tutmamıştı.

Öte yandan, Robert d'Artois, yirmi fersah at sürdükten sonra, botlarını bile çıkarmadan misafirhanede bulunduğu ilk yatağa kendini atmıştı. Sabah altıya doğru Lormet, kurbanlarının öteki dünyaya gidişlerini izleme zevkinden mahrum olmaması için onu sarsarak uyandırmak zorunda kaldı. Manastırın avlusunda, siyah brandayla örtülü üç büyük araba sıralanmıştı,

Messire Alain de Pareilles tan vaktinin cılız ışığında konvoyla önce Dourdan'a, sonra Normandiya'ya dek eşlik edecek, zincir zırh ve demir miğfer giyinmiş altmış atlıyı hizaya sokmuştu.

Kontes Mahaut, alnı vitraya yaslı ve geniş omuzları titreyerek şatodaki pencerelerden birinden aşağıya bakıyordu.

"Ağlıyor musunuz... Madam?" diye sordu Béatrice d'Hirson, çekinerek.

"Başıma bunlar da geldi," diye cevapladı Mahaut kabaca.

Ardından, elbisesini, eşarbını ve pelerinini giymiş görünce Béatrice'e sordu:

"Dışarı mı çıkıyorsunuz?"

"Evet madam; idamı izlemeye gidiyorum... Tabii, izin verirsiniz."

Béatrice vardığında d'Aunay kardeşlerin infaz edileceği Pontoise'daki Martroy Meydanı çoktan kalabalıkla dolmuştu. Şafaktan beri burjuvalar, köylüler ve askerler akın akın geliyorlardı. Meydana bakan evlerin sahipleri, pencereleri iyi bir fiyata kiralamışlardı, sıra sıra pencerelerden sayısız baş fırlamıştı.

Tellallar önceki gün kralın hükmünü şehrin dört bir köşesine duyurmuştu... "Tekerlekte dövülecek, canlı canlı derileri yüzülecek, hadım edilecek, başları kesilecek..." Mahkûmların genç, asil ve zengin olmaları, özellikle de suçlarının kraliyet ailesinde patlayan büyük bir aşk skandalı olduğu gerçeği insanların merakını cezbediyor, hayal güçlerini çalıştırıyordu.

İdam edilecekleri iskele gece inşa edilmişti. Yerden yaklaşık iki metre yüksekteydi, üzerinde yatay olarak yerleştirilmiş iki tekerlek ve odun kesme kütüğü vardı. Hemen arkada darağacı yükseliyordu.

D'Aunay kardeşlerin sorgusunda bulunan ve infazı da gerçekleştirecek iki cellat, kırmızı kukuleta ve tunik giymiş hâlde, platforma giden küçük merdiveni tırmandı. Onları işkence âletleri dolu sandıkları taşıyan iki yardımcı izledi. Cellatlardan biri gıcırdayan tekerlekleri döndürdü. Bunun üzerine sanki bir hokkabazlık gösterisi sergileniyormuş gibi kalabalık gülmeye

başladı. Alaylar, dirsekleşmeler; kalabalık şimdiden keyiflenmişti. Elden ele bir küp şarap dolaştırılarak cellatlara sunuldu. Cellatlar şarabı içince büyük bir alkış koptu.

D'Aunay kardeşleri getiren araba okçularla çevrili şekilde görüldüğünde, meydanda büyük bir kargaşa yükseldi ve mahkûmların yüzleri daha iyi seçildikçe arttı. Ne Gautier ne de Philippe kıpırdıyordu. Arabanın direklerine bağlandıkları ipler olmadan ayakta duramazlardı. Para keseleri yırtık pantolonlarının üzerindeki kemerlerinde parlıyordu.

Güçbela çıkan sesleriyle son kez günah çıkarabilmeleri için gelen bir rahip onlara eşlik ediyordu. Tükenmiş, nefes nefese, sersemlemişlerdi, etraflarında olan bitenin farkında değillerdi. Cellat yamakları onları platforma çıkardı ve üzerlerindeki soydu.

Onları cellatların kolları arasında çıplak gören kalabalık âdeta kendinden geçti ve müthiş bir uğultu yükseldi. Tüm meydan boyunca müstehcen şakalar, alaylı laflar dönüyordu. İki şövalye, yüzleri gökyüzüne dönük, tekerleklerin üzerine yatırıldı ve bağlandı. Sonra beklemeye başladılar.

Böylece uzun dakikalar geçti. Cellatlardan biri kütüğün üzerine oturmuştu, öteki ise başparmağıyla baltanın keskinliğini sınıyordu. Kalabalık sabırsızlanmaya başlamıştı, insanlar birbirine sorular soruyor, huzursuz homurtular çıkarıyordu.

Aniden bu bekleyişin nedeni anlaşıldı. Ana caddenin girişinde siyah brandaları yarı yarıya açılmış üç araba ortaya çıktı. Çarpıtıldıkları cezayı daha da artırmak için Nogaret, kralın onayıyla, prenseslerin de idamda hazır bulunmalarını emretmişti.

Seyircilerin ilgisi, bulutlar altında çıplak yatan iki mahkûmla, saçları usturaya vurulmuş prensesler arasında gidip geldi. Kalabalığı kontrol altına almak için okçuların topuzlarla müdahale etmesi gerekti.

İskeleyi gören Blanche bayıldı.

Arabanın kenarına tutunan Jeanne, halka bağıırıyordu:

“Kocama söyleyin, Monsenyör Philippe’e masum olduğumu söyleyin!”

O âna dek metanetini korumuş ancak sonunda direnişi kırılmıştı. Kalabalıktakiler kafesteki yabani bir hayvan izler gibi gülüşüyorlardı. Bazı şirret kadınlar daha ileri gidip hakaretler yağırdırıyordu.

İçlerinden sadece Marguerite de Bourgogne başını cesurca dik tutuyordu, yeterince yakından görenler, onun kendisine sahip olduğu için ölmek üzere olan adamı acımasız, ürkütücü bir zevk alarak izleyip izlemediğini kendilerine sordular.

Cellatlar mahkûmların kemiklerini kırmak için topuzlarını kaldırıncı haykırdı: “Philippe!” Sesinde kederden eser yoktu.

Kemiklerin çatırtısı duyuldu ve d’Aunay kardeşlerin dünyası karardı. Önce bacakları ve uyluk kemikleri kırıldı; daha sonra cellatlar tekerlekleri yarım tur çevirdi ve topuzlar mahkûmların kollarına indi. Darbeler, tekerleğin parmakları ve göbeğinde yankılanıyor, kemik çatırtılarına odunun kırılma sesleri karışıyordu.

Verilen emirdeki cezaların tatbik sırasına göre giden cellatlar, dişli demir âletleri olarak iki mahkûmun derisini büyük parçalar hâlinde yüzmeye ve sıyırmaya başladılar.

Su gibi akan kan platforma damlıyordu; cellatlardan biri gözlerini silmek zorunda kaldı. Bu işkence, cellatlara getirilen kırmızı kıyafet giyme kuralının zaruretten olduğunun kanıtı gibiydi.

“Tekerlekte dövülecek, canlı canlı derileri yüzülecek, ha dım edilecek, başları kesilecek...” d’Aunay kardeşler hâlâ canlı olsalar da şuurlarını, bilinçlerini yitirmişlerdi.

Cellatlar, yardımcılarının uzattığı kocaman kasap bıçaklarıyla suçlu âşıkların cinsel organlarını kesmeye başladığında izleyenleri bir histeri dalgası sardı. İnsanlar daha iyi görmek için itiştiler. Kadınlar kocalarına bağılıyorlardı:

“Sen bundan da beterini hak ediyorsun, koca kıçlı!”

“İbret al, aynısını yaparsan, başına gelecekleri görüyorsun!”

Yeteneklerini böylesine ateşli bir kalabalık önünde gösterme fırsatı cellatların eline nadiren geçiyordu. Bir an bakıştılar ve hokkabaz ustalığıyla suça konu uzuvları birlikte havaya fırlattılar. Kalabalık arasından muzip biri, prensesleri göstererek bağırdı: “Onlara vermek lazım bunları!”

Kalabalık kahkahalarla gülmeye başladı.

Kurbanlar tekerleklerden indirildi ve kütüğe sürüklendi. Balta iki defa yükseldi ve parladı. Sonra, yamaklar daha evvelsi gün Clermont yolunda neşeyle atlarını süren Gautier ve Philippe d’Aunay’dan geriye kalanları darağacına taşıdılar. İki yakışıklı şövalyeden geriye sadece kemikleri kırılmış, parçalanmış, başları ve cinsel organları kesilmiş, kanlar içinde iki ceset kalmıştı. Cansız bedenleri koltukaltlarından kaldırılıp darağacının dallarına asıldı.

Alain de Pareilles’in emriyle etrafları demir miğferli şövalyelerle sarılı üç siyah araba derhal meydana ayrıldı, prévôt’ya bağlı muhafızlar meydanı boşaltmaya başladı.

Kalabalık ağır ağır harekete geçti, herkes son bir kez bakmak için iskeleye olabildiğince yaklaşmak istiyordu. Daha sonra insanlar küçük gruplar hâlinde ve idama dair yorumlar yaparak günlük işlerine; kimi demir ocağına, kimi ahırına, kimi bahçesine, kimi dükkânına döndü.

Kadınların yarısının doğumda, çocukların üçte ikisinin besikte öldüğü, salgınların yetişkinleri kırıp geçirdiği, kilise öğretmenlerinin insanları öbür dünyaya gitmeye hazırladığı ve çarmıha gerilme, din şehitleri, mezara gömülme, kıyamet günü gibi konularla dolu sanat eserlerinde sürekli olarak ölümün tasvir edildiği bu asırlarda, insanlar ölüm fikrine aşınaydı ve sadece sıradışı bir ölüm şekli onları duygulandırabiliyordu.

İki cellat kalan bir avuç inatçı izleyicinin önünde, yardımcıları işkence âletlerini yıkarken, kurbanlarından kalan eşyaları paylaştı. Aslında, geleneğe göre tepeden tırnağa mahkûmların üzerinde buldukları her şeyi almaya hakları vardı. Görevleri karşılığı aldıkları ücretin bir parçasıydı bu.

Böylece İngiltere kraliçesi tarafından gönderilen para keseleri, ele nadiren geçen bir fırsat sonucu Pontoise'daki cellatların olmuştu.

Asiller gibi giyinmiş esmer bir kız, ikinci cellada yaklaştı ve alçak sesle, ağır bir tonda onlardan idam edilenlerden birinin dilini istedi.

“Dediklerine göre kadın hastalıklarına iyi geliyormuş,” diye açıkladı. “İkisinden herhangi birinin dili. Hangisi olduğu önemli değil...”

Cellatlar şüpheci bir edayla ona baktılar. İstenilen şey büyüculüğü, cadılığı çağrıştırıyordu. Çünkü asılan, özellikle de cuma günü asılan birinin dilinin, şeytan çağırmada kullanıldığı iyi biliniyordu. Ama boynu vurulan bir mahkûmun dili bu işte kullanılır mıydı?

Béatrice d'Hirson avucunu açıp ısıltı ısıltı parlayan altın bir para gösterince kabul ettiler ve kellelerden birini darağacına iyice asma bahanesiyle istenen şeyi kesip getirdiler.

“Tek istediğiniz dil mi?” dedi alaycı bir şekilde cellatlardan şişman olan. “Çünkü aynı fiyata gerisini de satabiliriz.”

Sahiden de bu idamda hiçbir şey sıradan değildi...

Poissy yolunda üç siyah araba yavaşça gidiyordu. Sonuncuda, kafası usturaya vurulmuş bir kadın, geçtikleri her köyde, kapıya çıkan köylülere ısrarla bağırmaya devam etmişti:

“Monsenyör Philippe'e masum olduğumu söyleyin! Ondan nefret etmediğimi söyleyin!”

XII

ALACAKARANLIK ATLISI

D'Aunay kardeşlerin kanı, köpeklerin hırlayarak yerleri kokladığı Martroy Meydanı'nın sarı zemininde kururken, Maubuisson'da hayat yavaş yavaş normale döndü.

Kralın oğulları gün boyunca ortalarda görünmediler. Hizmetindeki beyler dışında kimse onların ziyaretine gitmedi.

Mahaut, beyhude yere Yakışıklı Philippe'in huzuruna çıkmak için çırpınmıştı. Nogaret ona kralın çalıştığını ve rahatsız edilmek istemediğini söyledi. "Müsebbibi bu, bu bekçi köpeği, diyen Mahaut. "Kumpası kurdu, şimdi de efendisine ulaşmamı engelliyor." Tanık olduğu her şey kontesi, kızlarını yitirmesinde ve sarayın gözünden düşmesinde çibanbaşının mühürdar olduğuna ikna etti.

"Tanrı ruhunuza acısın, Messire de Nogaret, merhamet etsin!" dedi tehditkâr bir tonda Paris'e geri dönmek için arabasına binerken.

Bu esnada Maubuisson başka hırslar, başka menfaatlerle çalkalanıyordu. Sürgün edilen prenseslerin yakınları, bir gün önceki dostlukları, yakınlıkları reddetmek pahasına bile olsa

iktidar ve entrika ağlarını korku, kibir ve hırsla yeniden örme-ye başlamışlardı.

Robert d'Artois zafer sevincini yaşamayı ileriye ertelemiş, başarısının meyvelerini toplamayı bekliyordu. Saray çevrelerinde Burgonya hizibine gösterilen saygı ve itibar şimdiden ondan yana kaymaya başlamıştı.

Akşam yemeğinde kralın sofrasına davetliydi, iltimas basamaklarını yeniden çıkıyordu:

Yemeğe ondan başka yalnızca Yakışıklı Philippe'in kardeşleri, kızı, Marigny, Nogaret ve Bouville çağrılmıştı. Yemeğin servis edildiği dar ve uzun salona kasvet ve sessizlik hâkimdi. Charles de Valois'nın ağzını bıçak açmıyordu, kralın tazısı Lombard, sanki konukların utancını hissetmiş gibi sahibinin ayaklarının ucundaki yerinden kalkıp şöminenin önüne uzanmıştı.

Robert d'Artois, ısrarla Isabelle'in gözlerinin içine bakıyor, ancak kraliçe aynı kararlılıkla gözlerini ondan kaçırıyordu. Tutkularına teslim olan görümcelerini onunla birlikte bastıktan ve adalete teslim ettikten sonra, kuzenine aynı arzulardan mustarip olduğuna dair hiçbir işaret vermek istemiyordu. Kontun yardakçılığını yalnızca adaletin yerine gelmesi için kabul etmişti.

“Benim kaderime aşk yazılmamış,” dedi içinden. “Ondan elimi eteğimi çekmeliyim.” Fakat itiraf etmeliydi ki bunda zorlanıyordu.

Uşaklar, iki servis arasında masadaki ekmek dilimlerini değiştirdiği sırada, Leydi Mortimer, küçük Prens Edward'ı annesine iyi akşamlar öpücüğü vermesi için getirdi.

“Madame de Joinville,” dedi kral, Leydi Mortimer'ı kızlık adıyla çağırarak, “biricik torunumu bana getirin.”

“Biricik” kelimesini üzerine basarak telaffuz ettiği masadakilerin dikkatinden kaçmadı.

Yakışıklı Philippe, bebeği kucağına aldı ve gözlerinin hizasında tutarak gamzelerin gölgeler çizdiği masum, yuvarlak

suratı inceledi. Karakteri, huyları kime çekecekti acaba? Değişken, kolay tesir altına giren ve sefahate düşkün babasına mı, yoksa annesi Isabelle'e mi? *Soyumun selameti için*, diye düşündü kral, *dilerim annene benzersin, ama Fransa'nın selameti için, umarım babana çekersin!* Veraset meseleleri kaçınılmaz olarak aklını kurcalıyordu. Günün birinde İngiltere prensi Fransa tahtında hak iddia edebilecek konuma gelirse neler olurdu?

“Edward! Kral dedenize bir gülücük verin,” dedi Isabelle.

Küçük prens, kralın sert bakışlarından hiç de korkar görünmüyordu. Birden minik yumruğunu kralın altın saçlarına daldırdı ve yakaladığı bir bukleyi çekti. Yakışıklı Philippe'in yüzü ilk kez güldü.

Tüm konuklar rahat bir nefes aldılar, gülüşmeler başladı, sonunda konuşmaya cesaret edebilmişlerdi.

Kral, yemek bittiğinde Marigny ve Nogaret hariç, misafirlerini gönderdi. Şöminenin yanına oturdu ve hiçbir şey söylemeden bir süre bekledi. Vekilleri saygıyla suskunluğunu bozmasını beklediler.

“Köpekler de Tanrı'nın kullarıdır. Peki ama onlar Tanrı'nın varlığının farkındalar mı?” diye ansızın sordu.

“Efendimiz,” diye cevapladı Nogaret, “insana dair birçok şey biliyoruz çünkü biz kendimiz de insanız, ama doğanın geri kalanına dair bilgimiz az...”

Yakışıklı Philippe tekrar sustu, önünde uzanan büyük tazının siyah beneklerle çevrili vahşi gözlerini, pençe uçlarını meraklı gözlerle inceliyordu. Köpek arada sırada gözlerini kırptırıyordu; kralın gözleri ise sabit, dimdik bakıyordu.

Tüm ağır sorumluluk üstlenen kudretli kişiler gibi Kral Philippe de evrensel ve muğlak meseleler üzerine tefekküre dalmıştı; hayatını ve eylemlerini hatasız şekilde kaydeden görünmez nizamı sorguluyordu. Sonunda yerinden doğruldu ve “Enguerrand, sanırım doğru kararı verdik. Ama peki ya krallığın geleceği ne olacak? Oğullarımın vârisi yok,” dedi.

Marigny yanıtladı: “Tekrar evlendiklerinde olur, majeste.”

“Tanrı huzurunda zaten evliler.”

“Tanrı nikâhlarını bozabilir.”

“Tanrı dünyadaki senyörlerin iradesine itaat etmez.”

“Papa nikâhları hükümsüz kılabilir,” dedi Marigny.

Kralın bakışları Nogaret’ye döndü.

“Zina, evliliğin geçersizliği için yeterli bir sebep değildir,” dedi mühürdar beklemeden.

“Yine de başka çare yok,” dedi Yakışıklı Philippe. “Çözümü papanın elinde umumi hukuka bırakamam. Bir kral, her an ölebileceğini öngörmelidir. Kraliyet soyunu garantiye almak için karılarının ölmesine bel bağlayamam.”

Nogaret ince, düz elini kaldırdı.

“Öyleyse,” dedi, “niçin gelinlerinizi idam ettirmediniz efendimiz, hiç olmazsa ikisini?”

“Her iki Burgonya’yla da aramız açılmayacak olsaydı mutlaka yapardım,” diye soğuk bir sesle cevap verdi Yakışıklı Philippe. Tahta vâris bırakmak önemli bir mesele ama krallığın birliğini de korumak gerek.”

Marigny sessizce başını sallayarak onayladı.

“Messire Guillaume,” diye devam etti kral, “Papa Clements’in huzuruna çıkın ve bir kralın evliliğinin sıradan bir adamın evliliği ile aynı şey olmadığını anlatın. Oğlum Louis halefim; ilk olarak onun nikâhı iptal edilmeli.”

“Elimden gelen gayreti göstereceğim, efendimiz,” diye cevapladı Nogaret. “Ancak Burgonya düşesinin bizi engellemek için Kutsal Babamız nezdinde her şeyi yapacağından şüphemiz olmasın.”

Şatonun yakınında dörtnala koşan bir atın sesi duyuldu, sonra cümle kapısının kilitleri ve menteşelerinin gıcırtısı. Marigny pencereye yaklaştı ve:

“Kutsal Babamız her şeyden evvel papalık tacını bize borçlu. Ayrıca kilise hukuku da davamızın haklılığı konusunda yeterli gerekçeyi sunuyor...”

Sarayın avlusunda bir atın nalları çınlamaya başladı.

“Bir atlı geldi, efendimiz,” dedi Marigny. “Uzun yoldan gelmiş gibi görünüyor.”

“Nereden geliyor?” dedi kral.

“Bilmiyorum; üstündeki armayı seçemedim.* Bu işi bozmak üzere kötü niyetli adımlar atmaması için Monsenyör Louis’nin biraz takdir edilmesi yerinde olur,” diyerek devam etti Marigny.

“İcabına bakacağım, Enguerrand,” dedi kral.

O anda Hugues de Bouville içeri girdi.

“Majesteleri, Carpentras’tan bir haberci geldi. Huzurunuzda kabul edilmek için izninizi istiyor.”

“Gelsin.”

“Papanın habercisi,” dedi Nogaret.

Tesadüfe hiçbirisi şaşırmamıştı. Her gün olmasa bile, saray ile papalık arasında yazışmalar sık yapılırdı.

Yaklaşık yirmi beş yaşlarında, uzun boylu, geniş omuzlu bir delikanlı olan habercinin üzeri toz ve çamurla kaplıydı. Sarı ve siyah tuniği üzerine işlenmiş haç ve anahtar, papalık hizmetinde olduğunu gösteriyordu. Sol elinde külahını ve asasını tutuyordu. Krala doğru ilerledi, yere diz çöktü ve kemerinden mektubun bulunduğu abanoz-gümüş kutuyu çıkardı.

“Majesteleri,” dedi, “Papa Clemens öldü.”

Odadakiler şok içinde irkildi. Kral ve Nogaret bakıştılar, yüzlerinin rengi atmıştı. Kral, abanoz kutuyu açtı, içinden mektubu çıkarıp üzerindeki Kardinal Arnaud d’Auch’un mühürünü kırdı. Haberlerin doğruluğundan emin olmak için dikkatle okudu.

“Seçtirdiğimiz papa artık Tanrı’ya ait,” diye mırıldandı parşömeni Marigny’ye uzatırken.

“Ne zaman vefat etmiş?” diye sordu Nogaret.

* Ortaçağda *chevauteur* adı verilen ulaklar resmi mesajları taşırlardı. Bu haberciler kıyafetlerinde hükümdarların, papaların, önemli soyluların, devlet ricali ve yüksek ruhban sınıfından kişilerin şahsi armalarını taşırlardı. Kraliyet ulakları yedek atla çıktıkları yolculukları sırasında istediklerini satın alma imtiyazına sahiptiler. Yol üzerinde at değiştirerek günde yüz kilometre mesafe katedebilirlerdi.

“Altı gün olmuş,” diye cevapladı Marigny. “Aydın 19’unu 20’ye bağlayan gece.”

“Tam bir ay sonra,” dedi kral.

“Evet, efendimiz, tam bir ay,” dedi Nogaret.

Aynı anda hesaplamışlardı. 18 Mart günü, Tapınakçılar’ın üstad-ı azamı alevlerin ortasında, onlara haykırmıştı: “Papa Clemens, Şövalye Guillaume, Kral Philippe, bir yıl içinde hepimizi hakkınız olan cezayı çekmeniz için Büyük Mahkeme’ye çağıracağım...” İşte, lanetlediği isimlerden ilki ölmüştü. Kral haberciye elini salladı ve sordu:

“Söyler misin, Kutsal Babamız nasıl öldü?”

“Majesteleri, Papa Clemens, Carpentras’ta yeğeni Messire de Gor’un misafiriymen ateşlendi ve yatağa düştü. Sonra Guyenne’e dönmek istediğini, doğduğu Villandraut’da ölmek istediğini söyledi. Fakat daha yolu yarılardan, Châteauneuf yakınlarında Roquemaure’da durumu kötüledi. Hekimleri onu hayatta tutmak için her şeyi denediler, hatta yakalandığı hastalığa karşı en etkili müsekkin olan zümrüt tozu bile yedirdiler. Ama yaptıkları hiçbir şey işe yaramadı. Boğucu bir öksürüğe tutuldu. Öldüğünde kardinaller yanındaydı. Benim bildiklerim bu kadar,” dedi ve sustu.

“Gidebilirsin,” dedi kral.

Haberci dışarı çıktı. Salonda bir tek ateşin önünde uyuklayan tazının nefesi duyuluyordu.

Kral ve Nogaret tereddütle bakiştılar. *Gerçekten lanetlen-dik mi?* diye geçiriyorlardı içlerinden. *Peki şimdi sıra hangi-mizde?*

Kralın beti benzi atmış, uzun kraliyet cüppesinin içinde âdeta bir heykel gibi kaskatı kalakalmıştı.

ÜÇÜNCÜ FASIL
TANRININ ELİ

I

BOURDONNAIS SOKAĞI

Paris halkının, zina eden prenseslerin mahkûmiyeti hakkında azgınlık ve işkence dolu sayısız dedikodu çıkarması sadece sekiz gün sürdü. Yolda uydurulan masallar, dükkânlarda değiş tokuş edilen palavralar, daha neler neler... Kimisi Nesle Kulesi'ne baharat götüren bir arkadaşından, ilk ağızdan duyduklarının doğruluğuna yeminler ediyordu, bir başkası Pontoise'daki kuzeninden... Dedikoduların merkezinde özellikle Marguerite de Bourgogne ve hakkında çıkarılan abartılı hikâyeler vardı. Anlatılanlara göre Navarre kraliçesinin bir değil, her akşam biriyle birlikte olduğu kimine göre on, kimine göre elli âşığı vardı. Halk, artık gece gündüz kapısında muhafız bekleyen Nesle Kulesi'ne korku ve merak dolu gözlerle bakıyordu. Çünkü hadise henüz bitmemişti. Çevrede birkaç ceset bulunmuştu. Saraya kapanan tahtın vârisinin, karısının ahlaksızlıkları hakkında bildiklerini itiraf etmeleri için hizmetçilerine işkence ettiği ve ardından cesetlerini Seine Nehri'ne attırdığı rivayetleri ortada dolanıyordu.

Bir sabah, saat dokuza doğru, güzel Béatrice d'Hirson, Artois Malikânesi'nden ayrıldı. Mayıs ayının başlarıydı ve güneş evlerin camlarında parılıyordu. Béatrice ağır ağır yürüyor,

sıcak rüzgârın alnını okşayışının tadını çıkarıyordu. İlkbahar kokusunu içine çekiyor, özellikle yoksul, alt tabakadan erkeklerin bakışlarını üzerine çekmekten zevk alıyordu.

Saint-Eustache Mahallesi'ne geldi ve Bourdonnais Sokağı'na saptı. Arzuhalçiler tezgâhlarını bu sokakta açarlardı, ayrıca yazı tableti, şamdan ve balmumu tüccarlarının da dükkânları buradaydı. Ancak sokağın ünü sadece bu zanaatlarla sınırlı değildi. Bazı evlerin derinliklerinde, tedbirli olmak kaydıyla, doğru fiyata her türlü büyü için gerekli malzeme satılıyordu: yılan tozu, ezilmiş kurbağa, kedi beyni, fahişe saç ve aşk iksiri veya zehir imal edilen, ayın belirli merhalelerinde toplanmış bitkiler. Şeytanın sayısız büyüünün hammaddesi balmumunun etrafında dolaştığı bu dar sokağa “Büyücüler Sokağı” dendiği de oluyordu bu yüzden.

Béatrice d’Hirson, çevresini umursamaz bir hava ve baygın bakışlarla, tabelasında metal kilise mumu çizili bir dükkâna girdi.

Ön cephesi dar dükkân, uzun ve karanlıktı. Tavandan her boyda lamba sarkıyor, duvara çakılı raflar, mumlar, mühürlerde kullanılan kahverengi, kırmızı ve yeşil balmumuyla dolup taşıyordu. İçeriye ağır bir balmumu kokusu çökmüştü ve dokunulan her şey yapış yapıştı.

Geniş, rengi atmış bir bone takan yaşlı tüccar, bir abaküs yardımıyla hesap yapıyordu. Béatrice geldiğinde dişsiz ağzı kocaman bir gülümsemeyle açıldı.

“Engelbert Usta,” dedi Béatrice, “Artois’ların hesabını ödemeye geldim.”

“Ah! Ne iyi ettiniz, asil hanım. Bu günlerde para, cebinize girdiği hızla tükeniyor. Satıcılara saat başına ödeme yapıyoruz. Özellikle de şu *maltôte** vergisi nefes aldırıyor! Size bir livre

* Latince “kötü fiyat, kötü tarh edilen” anlamına gelen *mala tolta* sözcüğünden türeyen *maltôte*, Kral Yakışıklı Philippe tarafından teşkil edilen işlemler üzerine konan vergiye halkın verdiği isimdir. Satılan mala karşılık ödenen her livre karşılığı 1 denier esasında ödenen vergide, ödeme tournois livre’i ile yapılırsa %0,50,

karşılığı bir şey sattığımda, bir denier* ödemek zorundayım. Kral, bu dükkân üzerinden benden daha fazla kazanıyor.”

Artois Malikânesi'nin hesaplarını bulmak için tabletlerini karıştırdı ve kıstığı gözlerine yaklaştırdı.

“Şimdi bakalım, yanılmıyorsam, sekiz livre sekiz sol tutuyor. Ve dört denier,” diye ekledi, durmadan yakındığı *maltôte* vergisini alıcılara yüklemeyi huy edinmişti.

“Ben... altı livre hesaplamıştım...” dedi Béatrice usulca, tezgâhın üzerine iki gümüş para bırakırken.

“Ah! Doğru yapmışsınız, fazla hesaplamış olmalıyız!”

Paraları dudaklarına götürdü, sonra da sesini alçaltarak ekledi:

“Şüphesiz himayeme bıraktığınız kişiyi görmek istiyorsunuz. Çok memnunum kendisinden. Hem çalışkan hem az konuşuyor... Evrard Usta!”

Dükkânın arkasından gelen adam topallıyordu. Otuz yaşlarındaydı; zayıf ama yapılıydı, kemikli bir surata sahip adamın çukura kaçmış gözlerinin etrafında gölgeler belirmişti.

Ansızın acil bir teslimat yapması gerektiğini hatırlayan Engelbert Usta, “Kapıyı arkamdan sürgüleyin. Bir saat dışarıda olacağım,” dedi topala.

Topal, Béatrice ile baş başa kaldıkları an bileklerini kavradı.

“Gelin,” dedi.

Kadın onu dükkânın arkasına kadar takip etti, kaldırdığı bir perdenin altından geçti ve kendisini ham balmumu kalıpları, donyağı fiçıları, fitil demetleri istiflenmiş mahzende buldu. Eski bir sandık ve güherçile kaplı duvar arasında sıkışmış dar bir tezgâh da göze çarpıyordu.

“Şatom, arazilerim, Evrard kumandanlığı!” dedi acı bir ironiyle topal, odanın sefilliğini göstererek. “Ama ölmekten iyidir, değil mi?”

Paris livre'i ile yapılırsa %0,33 olarak tarh edilirdi. Bu vergi şiddetli isyanlara sebep olmuş ve hatırlarda ağır bir mali tedbir olarak yer etmiştir.

- * Ortaçağda para sisteminin en alt basamağında bulunan, adını Romalıların kullandığı denarius'tan alan para birimi. 1 livre, 240 denier değerindeyken, 1 sol, 12 denier değerindedir. (ç.n.)

Béatrice’i omuzlarından tutarak, “Ve sen,” diye fısıldadı, “sen her şeyden daha değerlisin.”

Béatrice’in sesi ne kadar yavaş ve sakirse, Evrard’ınki de bir o kadar hızlı ve aceleciydi.

Béatrice gülümsedi, herkesle ve her şeyle alay eden ifadesini takındı. Kendisine bağlandıklarını hissettiği varlıklara karşı sapkın bir nefret besliyordu. Oysa bu adam tamamen onun insafına kalmıştı.

Onu bir sabah, avlanan yabani bir hayvan gibi, Artois Malikânesi’nin ahırının bir köşesinde, korkudan ve açlıktan tir tir titrerken bulmuştu. Kuzey Fransa’daki Tapınakçı zeametlerinin birinden gelen eski bir Tapmak Şövalyesi’ydi. Evrard zindandan kaçıp yakılmaktan kurtulmayı başarmıştı. Kazıkta yakılmadan kaçmıştı ancak işkenceden kurtulamamıştı. Üç defa sorgudan geçirildikten sonra bacağı kötürüm kalmış ve aklını yitirmişti. Masum olduğu hâlde şeytana tapındığını itiraf ettirmek için kemiklerini kırdıklarından, intikam hissiyle şeytanın müridi olmaya karar vermişti. Nefrete teslim olup imanını yitirmişti.

Artık tek istediği büyücülük yapmak, şeytan ayinleri düzenlemek ve kutsal nesneleri kirletmektir. Bunun için de Bourdonnais Sokağı en doğru yerdi. Béatrice, karnını doyurması, kalacak bir dam vermesi ve her şeyden önce kim olduğu sorulduğunda geçerli bir mazeret sağlaması için Engelbert’in dükkânına yerleştirmişti onu. Böylece Evrard, küflü ininde kendisini şeytani güçlere teslim ederek intikam umudundan ve hayal ettiği şehvet görüntülerinden bahsediyordu.

Zaman zaman ansızın yüzünü çarpıtan bir tiki olmasa, kaba ve müphem bir çekiciliği yok değildi. Bakışları sıcak ve parlaktı. Béatrice’in ellerinden tutmuş dükkânın içinde gezdirirken kadın usulca, “Sevinmiş olmalısın... Papa öldü,” dedi.

“Evet! Evet!” dedi Evrard, habisi ve neşeli bir sesle. “Hekimleri öğütölmüş zümrüt yedirmişler. Şifalı bir ilaç, bağırsakları kesmesi hariç. Her kimseler, Tanrı o hekimlerden razı olsun. Üstat Jacques’ın laneti gerçekleşmeye başladı. Biri şimdiden

geberdi gitti! İnsan eli yardımcı olduğunda, Tanrı'nın sillesi daha tez gelir.”

“Şeytanınki de öyle,” dedi Béatrice gülümseyerek.

Topal eteğini kaldırırken en ufak itiraz bile etmedi. Eski tapınakçının balmumu kaplı parmakları sıkı, pürüzsüz ve sıcak kalçalarını okşuyordu.

“Bir sille daha atmasına yardım eder misin?” diye cevap verdi sadece.

“Kime?”

“En azılı düşmanına... ayağının kırılmasını borçlu olduğun...”

“Nogaret...” diye mırıldandı Evrard.

Bir adım geri çekildi ve yüzünde üç kez tik attı.

Bu defa Béatrice ona sokuldu.

“İntikamını alabilirsin... tabii eğer istersen. Mumlarını buradan almıyor mu? Siz satmıyor musunuz ona?”

“Evet,” dedi.

“Nasıl yapıyorsunuz?”

“Uzun mumları beyaz balmumundan, çok az duman çıkaran fitillerle yapıyoruz. Malikânesindeki büyük sarı mumları bizden almıyor. Avukat mumu denilen şu mumları görüyor musun, sadece odasında yazı yazarken kullanıyor, haftada iki düzine bitiriyor.”

“Emin misin?”

“Odacısı mumları hep on iki düzine, toptan alır.” Bir sandığı işaret etti.

“Bir sonraki siparişi şimdiden hazırlandı, yanındaki de Marigny'nin ve kralın sekreteri Maillard'ın. Bütün suçlarını bunların aydınlığında işliyorlar. Keşke içlerine şeytanın zehrini katabilseydim.”

Béatrice gülümsemeyi sürdürüyordu.

“Ben de yardım edebilirim,” dedi. “Bir muma nasıl zehir katılır biliyorum.”

“Bu mümkün mü?” diye sordu Evrard.

“Alevinden bir saat solursan, aldığın son nefes olur. Cehen-
nemde aldığın hariç. Arkasında iz bırakmayan, ilacı, devası
olmayan bir yolu var.”

“Peki nereden biliyorsun?”

“Ah. İşte,” dedi Béatrice omuzlarını silkerek ve gözlerini
kapatarak. “Bu tozu balmumuyla karıştırman yeterli...”

“Nogaret ile senin alıp veremediğin ne?” diye sordu Ev-
rard.

Her zamanki gibi işveyle sağa sola sallanarak cevapladı:

“Belki de senin dışında, intikam almak isteyen başkaları da
vardır. Senin için hiçbir riski yok.”

Evrard bir an düşündü. Gözleri daha da parladı.

“O hâlde elimizi çabuk tutmalıyız,” dedi hızlı hızlı. “Ya-
kında zorunda kalabilirim. Kimseye söyleme; üstad-ı azamın
yeğeni Messire Jean de Longwy, bizi çağırmaya başladı. O da
Üstat de Molay’nin intikamını almaya yemin etti. Alçakların
acımasızca kovuşturmasına rağmen, hepimiz ölmedik. Geçen
gün eski biraderlerimden Jean du Pré’den bir mektup aldım.
Langres’a gitmek üzere hazırlanmamı istiyorlar. Messire de
Longwy’ye Nogaret’nin ölüm haberini götürmek ne güzel
olur... Bu tozu ne zaman alabilirim?”

“Yanımda...” dedi Béatrice sakince, para kesesini açarken.

Evrard uzattığı keseyi dikkatle açtı, içinde biri gri, diğeri
beyazımsı kristal renkte iki maddeden oluşan bir karışım var-
dı.

“Bu kül,” dedi Evrard, gri toza işaret ederek.

“Evet... Nogaret’nin öldürttüğü bir adamın dilinin külle-
ri. Gece yarısı fırında yakarak kuruttum. Şeytan’ı çağırmak
için...”

Sonra beyaz tozu işaret etti: “Bu da Firavun yılanı.* Sadece
yakıldığında öldürür.”

“İkisini de muma katmamı mı istiyorsun?”

* Burada tarif edilen zehir gerçekte civa siyanür sülfürdür. Bu tuz yakıldığında
hem siyanür hem de civa zehirlenmesine yol açan sülfürik asit, civa buharı ve
siyanhidrik bileşikler ortaya çıkarır. (ç.n.)

Béatrice başını salladı. Evrard tereddütlü görünüyordu; bakışları bir keseye bir Béatrice'e gitti.

"Ama ben buradayken yapman gerek," diye ekledi.

Eski Tapınakçı, içine devedikeni attığı bir sobayı almaya gitti. Sonra mühürdar için hazırlanan mumlardan birini çıkardı, kalıba yerleştirdi ve yumuşattı. Sonra mumu bir bıçakla ikiye böldü ve kesedekileri fitil boyunca boşalttı.

O çalışırken Béatrice etrafında dönüyor, içinde üç defa "Guillaume" adı geçen büyümlü sözler mırıldanıyordu. Topal, kalıbı ateşe yerleştirdi ve sonra içi su dolu bir tepside soğuttu.

Kaynattığı mumda hiçbir iz kalmamıştı.

"Eli kılıç kullanmaya alışkın bir adam için hiç fena iş çıkarmadım," dedi Evrard, sesi acımasızlık ve sevinç doluydu.

Mumu aldığı yere geri bıraktı ve "Ebediyetin habercisi olsun," dedi.

Diğerlerinden hiçbir farkı bulunmayan paketin ortasındaki zehirli mum, korkunç bir piyangoonun büyük ödülüydü. Mühürdarın şamdanlarına mum koymakla görevli hizmetçi kimbilir ne zaman alacaktı? Béatrice gülümsedi. Evrard, şimdi ona dönmüş ve kollarına almıştı.

"Belki de birbirimizi son kez görüyoruz."

"Belki evet, belki hayır, kimbilir," dedi Béatrice.

Tapınakçı, kadını yatağa sürükledi.

"Bakir kalmayı nasıl başardın? Tapınakçılar arasındayken," diye sordu.

"Hiç başaramadım," diye boğuk bir sesle cevapladı.

Güzel Béatrice başını geriye atıp kilise mumlarının asılı olduğu kirislere baktı ve şeytanın kendisini ele geçirdiği hayalini kurdu. Hem zaten, Evrard da tıpkı onun gibi topal değil miydi?

II

KARANLIKLAR MAHKEMESİ

Şövalye, avukat ve mühürdar Messire de Nogaret tüm hayatı boyunca yaptığı gibi her gece odasında geç saatlere kadar çalışıyordu. Ve her sabah Artois kontesi, can düşmanının koltuğunun altında parşömenlerle sağlıklı, sapasağlam kralın sarayına gittiği haberini alıyordu. Kontes, nedimesine kınayan bakışlar atmaya başlamıştı.

“Biraz daha sabredin, madam... on iki düzine mum almıştı, haftada iki düzine tüketse...”

Ancak Mahaut’nun sabredecek hâli kalmamış, Firavun yılanının öldürücülüğü hakkındaki kuşkularını daha yüksek sesle dile getirir olmuştu. Durmadan zehirli mumun asıl hedefine gitmemiş olabileceğinden yahut hatalı çıkıp iade edilmiş olabileceğinden dem vuruyordu. Sonuçtan emin olmak için mumun şamdana özellikle yerleştirilmesi lazımdı.

“Dil yanılmaz, madam,” diye güvence verdi Béatrice.

Mahaut, büyüye pek inanmıyordu.

“Astarı yüzünden pahalı icatlar bunlar. Evvela, etkili bir zehir,” diye söze girdi, “ağızdan verilir, dumanla değil.”

Yine de Béatrice akşamları ona şamdanını getirdiğinde, en-dişelenmekten kendini alamıyordu.

“Avukatın mumlarından değil umarım?”

“Hayır, madam,” diye cevaplıyordu Béatrice.

Nihayet mayıs ayının sonunda bir sabah, Nogaret, alışıla-geldiğinin aksine, saraya geç geldi; salona girdiğinde kral çok-tan yerini almıştı.

Nogaret, özür dileyerek yerlere kadar eğildi ve kralı selam-ladı. Bunu yaparken birden başı döndü ve masaya tutunmak zorunda kaldı.

En acil mesele, papalık seçimleriydi.

Papalık makamı dört haftadır boştaydı ve rahmetli V. Cle-mens’in son emri gereği, Carpentras’taki mecliste toplanan kardinaller arasında kolay bitecek gibi görünmeyen bir tartış-ma yaşanmıştı.

Fransa kralının görüşü ve kanaati gayet açıktı. Yakışıklı Philippe, papalık merkezinin bizzat onun kurduğu Avignon’da, kralın etki alanında kalmasını, mümkün olması hâlinde Fran-sız bir papa seçilmesini istiyor, kilisenin kurduğu muazzam si-yasi teşkilatın, eskiden olduğu gibi krallığına karşı bir konum almasını istemiyordu.

İtalya, Fransa, İspanya, Sicilya ve Almanya’nın dört bir ya-nından gelip Carpentras’da toplanan yirmi üç kardinal arasın-da, neredeyse sayıları kadar hizip oluşmuştu.

Teolojik ihtilaflar, menfaatten kaynaklanan husumetler, ai-leler arası kan davaları anlaşmazlığı daha da körüklüyordu. İtalyan kardinaller arasında, bilhassa Caëtani, Colonna ve Or-sini aileleri arasında dinmek bilmeyen bir nefret vardı.

“Bu sekiz İtalyan kardinal,” dedi Marigny, “sadece papalı-ğın Roma’ya geri taşıma meselesi söz konusu olunca anlaşır-lar. Neyse ki, papa olabilecek isim konusunda anlaşmış değiller.”

“Zamanla bir anlaşmaya varabilirler,” diye araya girdi Monsenyör de Valois.

“İşte bu yüzden onlara zaman tanımamalıyız,” diye cevap-ladı Marigny.

Nogaret tam da o anda midesinde nefes almasını engelleyen bir ağırlık ve bulantı hissetti. Kendini koltuğuna bırakmak istedi, kaslarına söz geçirmekte zorlanıyordu. Sonra rahatsızlığı geldiği hızla kayboldu; derin bir nefes aldı ve alnında biriken terleri sildi.

“Roma, tüm Hristiyanlar için papalık şehridir,” dedi Charles de Valois. “Roma dünyanın merkezidir.”

“Şüphesiz bu İtalyanların işine gelen bir şey ama Fransa kralının menfaatine değil,” dedi Marigny.

“Yüzyılların birikimini bir günde bozamazsınız, Messire Enguerrand, Aziz Petrus’un tahtının kurulduğu yere geri gitmesine mani olamazsınız.”

“Fakat papa, Roma’ya gitmek istese bile orada barınamaz ki!” diye bağırdı Marigny. “Eninde sonunda şehri bölen hiziplerden kaçmak ve kendisine ait olmayan birliklerin koruması altında bir şatoya sığınmak zorunda kalır. Rhône Nehri’nin öteki tarafındaki Villeneuve Kalesi’nde çok daha güvende olur.”

“Papa, Avignon’daki sarayında kalacak,” diye buyurdu kral.

“Francesco Caëtani’yi iyi tanırım,” dedi Charles de Valois. “Çok bilgili ve değerli bir kişidir, üzerinde de hayli nüfuzum var.”

“Caëtani’yi istemiyorum,” dedi kral. “Boniface ailesinden, üstelik papa olursa Unam Sanctam* fermanındaki sapkınlıkları tekrar gündeme getirir.”

Philippe de Poitiers, başıyla babasını onayladığını gösteren bir hareket yaptı.

* Papa VIII. Bonifacius’un 1302 yılında yayınladığı ferman. Bu fermanla kilisenin birliği, ruhun kurtuluşa ermesi için kilisenin yetkisine boyun eğmek ve papanın kilisenin başı olarak kabulü dogmaları vurgulanmış, kilisenin laik otorite karşısındaki üstünlüğünün altı çizilmişti. VIII. Bonifacius, Unam Sanctam fermanında, “Tüm insanlar papaya tabidir ve bu tabiyet, ruhun salah olması için bir zarurettir,” ifadesiyle kilisenin üstünlüğünü öne sürerken Yakışıklı Philippe dünyevi meselelerde sivil iktidarın serbestliği için mücadele vermişti. Onun aksine kardeşi Charles de Valois, papalığın mutlak üstünlüğü yanlısıydı.

“Bu meselede birbirlerini etkisiz hâle getirmeye yetecek kadar entrika olduğunu düşünüyorum. Bize düşen sert ve kararlı olmak.”

Bir anlık sessizlikten sonra Yakışıklı Philippe, Nogaret’ye döndü. Mühürdarın yüzü solmuştu, zorlukla nefes alıyordu.

“Tavsiyeniz, Nogaret?”

“Evet, efendimiz,” dedi zorlukla mühürdar. Titreyen eliyle alındaki terleri sildi.

“Bağışlayın... Bu sıcak hava bana...”

“Ama hava sıcak değil ki,” dedi Hugues de Bouville.

Nogaret, zorlukla, çok zayıf bir sesle konuşmaya başladı:

“Krallığın ve dinimizin menfaatleri böyle hareket etmemizi gerektiriyor.”

Sonra sustu. Bu kadar az konuşması ve söylediklerinin anlamsızlığı salondakileri şaşırtmıştı.

“Sizin tavsiyeniz, Marigny?”

“Majesteleri, vasiyet ettiği üzere Papa Clemens’in naaşının Guyenne’e nakledilmesi bahanesiyle, Kardinaller Meclisi’ne biraz baskı yapalım. Gerekli yetkilerle donatıldıktan ve yanına uygun olduğu üzere kalabalık bir silahlı eskort verildikten sonra Messire de Nogaret bu hayırlı göreve gönderilebilir. Yanına verilen birlik, yetkisini garanti altına alacaktır.”

Charles de Valois başını çevirdi, bu güç gösterisini onaylamıyordu.

“Evliliğimin iptali hızlanır mı?” diye sordu Louis de Navarre.

“Kapa çeneni Louis,” dedi kral. “Onun için de çabalıyoruz.”

“Evet, efendimiz,” dedi Nogaret, bilinci kapalı, sayıklar gibiydi.

Sesi kısılmış, zorlukla duyulacak kadar zayıflamıştı. Bilinci bulanmıştı ve gözlerinin önündeki nesneler şekil değiştiriyordu. Salonun tonozları Sainte-Chapelle’dekiler kadar yüksek görünüyordu; sonra aniden, mahkûmları sorguya çekerken kullandığı odanın tonozları kadar alçaldılar.

“Neler oluyor?” dedi tuniğini çıkarmaya çalışırken.

Aniden iki büklüm oldu, dizlerini karnına bastırdı, başını eğdi, elleri göğsünün hizasında kilitlenmişti. Kral dahil herkes ayağı fırladı. Nogaret boğulur gibi bir feryat kopardı ve kusak yere yığıldı.

Başmabeyinci Hugues de Bouville onu odasına taşıdı, kralın hekimleri derhal çağrıldı.

Hekimler uzun uzun hastayı muayene ettiler. Krala hiçbir açıklama yapılmamıştı. Ancak çok geçmeden, sarayda ve tüm şehirde bilinmeyen bir hastalıktan bahsedilmeye başlanmıştı bile. Zehir olabilir miydi? Güçlü panzehirlerin verildiğı konusuluyordu.

Krallık işleri o gün için askıya alındı.

Kontes Mahaut haberi duyduğunda sadece, “Güzel! Cezasını çekiyor,” dedi ve yemeğı oturdu. Ama B atrice’e, m h r dar öldüğünde hepsi en iyi cins kumaşt n dikilmiş bluz, i lik, üstlük, tunik, manto ve pelerin olmak üzere altı parçadan oluşt n, kemere asmak için şahane bir keseyle süslenmiş bir elbise sözü vermişti.

Nogaret, gerçekten de cezasını çekiyordu. Son birkaç saatir kimseyi tanımaz olmuştu. Yatağında vücudu spazmlarla kasılıyor ve kan t k r yordu. Artık başını bir kovaya eğecek kadar bile gücü kalmamıştı, kanlar ağızından, bir hizmet inin fasılalarla değıştirdiğı katlanmış büyük bir kumaş parçasına akıyordu.

Oda dolup taşıyordu. Dostları ve hizmetçileri hastanın yanında sırayla nöbet tutuyordu. K  k bir grup köşeye çekilmiş sinsice fısıldaşıyor, bazı akrabaları mobilyalara bakarak sessizce karınlarını doyuruyordu.

Nogaret, onları yalnızca, sebepsiz, amaçsız bir şekilde uzakta hareket eden belli belirsiz hayaletler olarak görüyordu. Bazen de yalnızca kendi g rebildiğı varlıklarla mücadele ediyordu.

Günah çıkarmaya gelen rahibe, sadece hırıltılar veya anlaşılmaz sözlerle cevap verebildi. Kutsal yağla vücudunu mesh

etmeye çalıştığında, “Geri çekil, geri!” diyerek korkmuş, ürkmüş bir sesle sayıkladı.

Hekimler koştu. Tükenmiş görünen Nogaret, yatağında kıvrandı, gözleri geriye kayd ve gölgeleri uzaklaştırdı. Can çekişiyordu.

Artık ona bir faydası dokunmayan hafızası, atılacak bir şişe gibi boşalıyor ve iştirak ettiği tüm işkenceler, emrettiği tüm ölümler bir bir gözlerinin önünden geçiyordu. Sorgular sırasındaki ölümler, zindanlarda ölenler, kazığa bağlanıp yakılanlar, asılanlar zihnine üşüşüyor ve ikinci kez gözlerinin önünde can veriyorlardı.

Elleri boğazında, sayısız çıplak göğsü dağlamış kızgın demirleri uzaklaştırmaya çalışıyordu. Bacaklarına kramplar girmişti; çılgık çılgılığa bağlıydı:

“Ah, kerpetenler, Tanrı aşkına, kaldırın şu kerpetenleri!”

Kustuğu kanların kokusu ona kurbanlarının kan kokusu gibi geliyordu.

Nogaret nihayet ölüm döşeğinde kendini başkalarının yerine koyabilmiş, acılarını hissedebilmişti, onun cezası buydu.

“Kendim için hiçbir şey yapmadım! Ne yaptırısam kral için, krala hizmet ettim...”

Avukat son davasına çıkmış, kendini müdafaa ediyordu.

Odadakiler krallığın gerçek hâkimlerinden birinin öte dünyaya göçmesini duygulanmaktan ziyade merakla, merhametten ziyade nefretle seyrediyorlardı. Akşama doğru oda boşaldı. Nogaret ile birlikte sadece bir berber* ve Aziz Dominiken tarikatından bir keşiş kaldı. Hizmetçiler girişte pelerinlerini yüzlerine çekip yere yatmışlardı. Gece kralın gönderdiği Bouville, içeri girerken kazara üstlerine bastı. Berbere durumunu sordu. “Elden gelen bir şey yoktu,” dedi berber kısık sesle. “Kusması azaldı fakat sanrı görmeye devam ediyor. Tanrı’nın onu yanına almasını beklemekten başka yapacak bir şey kalmadı!”

* Ortaçağda kesici âletlerle çalışmaya yatkın berberler aynı zamanda cerrahlık da yaparlardı. (ç.n.)

Zayıf bir sesle sayıklayan Nogaret, karanlığın derinliklerinde ölü Tapınakçılar'ı onu beklerken görüyordu. Omuzlarına haç işareti dikili şövalyeler, etrafı uçurumlarla çevrili, ateşe verilmiş kazıkların ışığıyla aydınlatılmış bir yolun kenarında sıralanmışlardı.

"Aymon de Barbonne... Jean de Fumes. Pierre Suffet. Brintinhiac. Ponsard de Gizey."

Artık seslerini hatırlamadığı ölümler, kendilerini ona tanıtmak için onunkini kullanıyorlardı.

"Baş üstüne, majesteleri... Yarın yola çıkarım..."

Kralın emrini yerine getireceğini mırıldandığında tacın yaşlı bir hizmetkârı Bouville'in yüreği burkuldu.

Fakat Nogaret çenesi önde, başı dimdik, aniden doğruldu ve işiteni dehşete düşüren bir sesle bağırdı:

"Cathar'ın oğlu!"

Bouville, Dominiken keşişe baktı ve ikisi de istavroz çıkardı.

"Cathar'ın oğlu!" diye tekrarladı Nogaret.

Ve kendini yatağa geri bıraktı. Hep içinde taşıdığı, onu kendi kıyametine götüren uçsuz bucaksız dağ ve vadi manzaraları eşliğinde, Nogaret en büyük seferine çıkmıştı. Bir eylül günü, İtalya'nın göz kamaştırıcı güneşi altında, altı yüz süvari ve bin piyade askerin başında Anagni Tepesi'ne doğru atını sürüyordu. Papa VIII. Bonifacius'un can düşmanı, papaya teslim olmaktansa üç yıl boyunca bir berberi kadirgasında kürek çekmeyi yeğleyen Sciarra Colonna yanı başında geliyordu. Thierry d'Hirson da seferdeydi. Küçük Anagni şehri kapılarını kendiliğinden açmıştı; katedralin içinden geçen saldırganlar, Caëtani Sarayı'nı ve papalık binasını işgal ediyordu. Seksen sekiz yaşındaki ihtiyar papa,* başında papalık tacı, elinde haç, terk edilmiş dev bir salonda tek başına, zırhlarını kuşanmış ordunun girdiğini görüyordu. Tahttan feragat etmesi istendiğinde, "İşte boynum, işte kelleme; isterseniz öldürün ama papa"

* Kral Philippe'in emriyle gerçekleşen Anagni saldırısı sırasında Papa VIII. Bonifacius gerçekte altmış sekiz yaşındaydı. (ç.n.)

olarak öleceğim,” diyordu. Sciarra Colonna, demir eldiveniyle onu tokatlıyordu. Ve Bonifacius, Nogaret’ye, “Cathar’ın oğlu! Cathar’ın oğlu!” diyordu.

“Onu öldürmelerini ben engelledim,” diye inledi Nogaret.

Hâlâ sayıklıyordu. Ancak çok geçmeden, tahtının önüne fırlatıldığında Bonifacius’un ağlayışı gibi, hıçkırarak ağlamaya başladı. Yine olaydan olaya atlıyordu.

Yaşlı papanın aklı tecavüz ve zorbalığa tahammül edememişti. Onu Roma’ya geri götürdükleri sırada, Bonifacius’ çocuk gibi ağlamayı sürdürmüştü. Sonra çılgınca bir bunama nöbeti geçirmiş, kendisine yaklaşan herkese hakaretler yağdırmış, hapis tutulduğu odada dört ayak üzerinde sürünmüştü. Bir ay sonra, öfke kriziyle son günah çıkarma ayinini reddederek ölmüştü.

Nogaret’nin üzerine eğilen ve daha da hızlanarak istavroz çıkaran Dominiken keşiş, bir zamanlar aforoz edilmiş mühürdarın daha birkaç saat önce karşı koymadan izin verdiği mesh etme ayinini şimdi neden reddettiğini anlamadı.

Bouville dışarı çıktı. Naaşı yıkamaya başlayacağı âna dek kendisine ihtiyaç olmadığını bilen berber, koltuğunda uyuyakalmıştı ve başı ileri geri sallanıyordu. Dominiken keşiş, zaman zaman mumu üflemek için tespihini bırakıyordu.

Sabah saat dörde doğru, Nogaret’nin dudakları zayıf bir şekilde kıpırdadı:

“Papa Clemens... Şövalye Guillaume... Kral Philippe...”

İri, düz ve kahverengi parmaklarını çarşafa geçirdi.

“Yanıyorum,” dedi tekrar.

Sonra pencereler şafağın loş ışığıyla griye döndü ve Seine Nehri’nin öteki yakasında bir çan çaldı. Hizmetçiler girişte belirdi. Biri ayaklarını sürüyerek içeri girdi ve pencereyi açtı. Paris ilkbahar ve yaprak kokuyordu. Şehir karmakarışık bir uğultuyla uyanıyordu.

Nogaret ölmüştü, burun deliklerinden bir damla kan sızıyordu. Dominiken keşiş usulca “Tanrı ruhunu aldı!” dedi.

III

SALTANATIN ŞAHİTLERİ

Nogaret'nin ruhunu teslim etmesinden bir saat sonra, Mes-sire Alain de Pareilles, kralın sekreteri Maillard'la beraber mü-hürdarın ikametgâhında bulunan tüm belgeleri, resmi evrakı ve dosyaları almak için geldi.

Sonra kralın kendisi de vekilini son bir defa ziyaret etti. Naaşın yanında çok kısa bir süre durdu. Soluk renkli gözleri, her zamanki "Tavsiyeniz nedir, Nogaret?" sorusunu sorar gibi ölünün üzerinde sabitlenmişti. Sanki cevap alamadığı için hayal kırıklığına uğramıştı.

Yakışıklı Philippe, o sabah, sokaklarda ve pazarlarda yaptığı günlük yürüyüşünü iptal etti. Nogaret'nin dairesinden alınan ve dolabında tutulan dosyaları Maillard'ın yardımıyla tetkik etmek için doğrudan saraya döndü.

Çok geçmeden Enguerrand de Marigny, kralın huzuruna çıktı. Kral ve başvekili bakıştılar, sekreter dışarı çıktı.

"Bir ay sonra papa," diye söze girdi kral. "Ondan bir ay sonra da Nogaret..."

Konuşurken sesinde sıkıntı, hatta endişe vardı. Marigny, kralın işaret ettiği koltuğa oturdu. Bir an sessiz kaldı, sonra:

“Kesinlikle, garip bir tesadüf, efendimiz. Ancak benzerleriyle her gün karşılaşılıyor, görmezden geldiğimiz için şaşır-mıyoruz.”

“Yaşlanıyoruz, Enguerrand. Bu zaten başlı başına bir lanet.”

Kral kırk altı, Marigny kırk dokuz yaşındaydı. Ellili yaşları çok az kişinin görebildiği bir çağda yaşıyorlardı.

“Bütün bunları ayıklatmalıyız,” dedi kral, dosyaları göstererek.

İşe koyuldular. Evrakın bir kısmı saraydaki Kraliyet Arşivleri’ne kaldırılacaktı.* Devam eden davalarla ilgili diğer belgeler Marigny tarafından muhafaza edilecek veya avukatlara iade edilecekti; kalan belgelerse tedbiren yakılacaktı.

Odada hüküm süren sessizliği yalnızca tüccarların uzaktan gelen çığırışları ve Paris’in uğultusu bozuyordu.

Kral açık tahtın kolçaklarına yaslandı. Tahtta geçirdiği tüm ömrü gözünün önünden geçti, yirmi dokuz yıl boyunca milyonlarca insanın kaderine hükmetmiş ve iradesini Avrupa’ya kabul ettirmişti.

Tüm bu olan bitenler, sorunlar, çatışmalar, kararlar, bu hayat, bu kader bir an çok yabancı geldi. Gündüzleri yaptığı işleri ve geceleri duyduğu kaygıları başka bir ışık altında görüyordu.

Çünkü aniden başkalarının kendisi hakkında neler düşündüğünü ve neler yazdıklarını keşfetmiş, kendini dışarıdan görmüş-tü. Nogaret, elçilerin mektuplarını, sorgu tutanaklarını ve polis raporlarını tutmuştu. Bütün bu satırlarda, tanımadığı bir kral portresi, insanların acılarına yabancı, duygusuz bir varlığın gör-rüntüsü, tepeden bakan ve dostlarına kayıtsız otoriter, soyut bir figür çiziliydi. Papa VIII. Bonifacius ile aralarında çıkan büyük

* Yakışıklı Philippe zamanında Fransa Kraliyet Arşivleri nispeten yeni bir kurumdu. Arşivlerin kuruluşu, krallığın kanunlarını ve âdetlerini ilgilendiren tüm belgelerin gruplandırılıp tasnif edilmesini isteyen Aziz Louis zamanına dayanmaktadır. O tarihe dek muhafaza edilen belgeler soylular veya halk tarafından saklanıyordu. Kral ise tahtla ilişkili mülklere dair anlaşmaları ve belgeleri saklı-yordu. Capet Hanedanı’nın ilk kralları döneminde bu belgeler kralın gittiği her yere taşınan bir arabada tutulurdu.

çekişmeye sebep olan Piskopos Bernard de Saisset'nin hakkında yazdığı iki cümleyi hayretle okudu: "Dünyanın en yakışıklı adamı olsa da tek kelime bile etmeden sadece insanları seyreder. Ne insan ne de canavardır, sadece bir heykeldir."

Saltanatını anlatan başka bir müverrihi daha okudu: "Yüreğini hiçbir şey yumuşatmaz, o demirden bir kraldır."

"Demir kral," diye mırıldandı Yakışıklı Philippe. "Nasıl olmuş da zaafılarımı bu kadar iyi gizleyebilmişim? Başkaları ne kadar az tanırsa gelecekte de o kadar kötü bilineceğim!"

Rastladığı bir isim, saltanatının başında huzuruna çıkan olağanüstü bir elçiyi hatırlamasını sağladı. Cengiz Han'ın soyundan Pers diyarının büyük hanının gönderdiği Çinli Nasturi, Piskopos Rabban Bar Sauma, Türklere karşı ittifak kurup savaş açma teklifiyle gelmiş ve yüz bin asker vaat etmişti.*

Yakışıklı Philippe o zaman yirmi yaşındaydı. Avrupa ve Asya'nın birlikte katılacağı bir haçlı seferi hayali genç adamın başını nasıl da döndürmüştü; tam da Büyük İskender'e yaraşır bir iş olurdu! Ancak o gün başka bir seçim yapmıştı. Haçlı seferleri, savaş dolu maceralar yoktu seçiminde; Fransa'yı ve çabalarını hayata geçirmek için korumaya kararlı olduğu barışı seçmişti. Haklı mıydı? Pers hanı ile ittifak kurmayı kabul etseydi nasıl bir hayatı olurdu, nasıl bir imparatorluk kurardı? Bir anlığına, yüzyıllar boyunca şanını ve şöhretini garantileyen devasa bir Hristiyan ülkesi fethettiğinin hayalini kurdu... Laikin hem VII. Louis hem de Aziz Louis benzer hayaller peşinde koşmuşlardı ve ikisinin de sonu felaketle bitmişti.†

* Yazarın romanda Pers diyarı olarak tanımladığı ülke gerçekte İlhanlı Hanlığı, adı geçen hükümdar ise Argun Han'dır. (ç.n.)

† Almanya Kralı III. Conrad ile beraber İkinci Haçlı Seferi'ni tertipleyen VII. Louis, Anadolu'da ordusunun büyük kısmını yitirdikten sonra Şam'ı kuşatmış ancak kuşatma başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Kilise tarafından Aziz mertebesine yükseltilen IX. Louis ise Yedinci Haçlı Seferi'nde esir düşmüş, Sekizinci Haçlı Seferi sırasında hastalanıp ölmüştü. Düzenlediği seferler, esaretten kurtulmak için ödediği fidye sonraki yıllarda Fransa maliyesine hayli ağır bir yük bindirmişti. (ç.n.)

Gerçek dünyaya geri döndü, başka bir parşömen yığınının el attı. Dosyanın üzerindeki tarihi okudu: 1305. Çeyiziyle Navarre'yi krallığa katan karısı Kraliçe Jeanne'ın, yaşamında sevgi duyduğu tek varlığın ölüm yılıydı. Hayatında ondan başka bir kadın istememiş; karısı öldüğünden beri başka hiçbir kadının yüzüne bakmamıştı. Yas kıyafetlerini çıkarır çıkarmaz isyanlarla uğraşmak zorunda kalmıştı. Fermanlarına karşı ayaklanan Paris halkından kaçıp Tapmak binasına sığınmıştı. Ertesi yıl, kendisine sığınma hakkı veren ve korumaları altına alan Tapınakçılar'ı tutuklatmıştı. Nogaret, davaya ilişkin notları saklamıştı.

Peki ya şimdi? Diğer birçok insan gibi, Nogaret'nin siması da yeryüzünden silinecekti. Ondan geriye bir tek, emeğinin delili bu yazı tomarları kalacaktı.

Unutulması gereken şeyler burada kalsın, diye düşündü kral. Davalar, işkenceler, ölümler...

Gözlerini dikmiş, düşüncelere dalmıştı yine.

"Neden?" diye tekrar sordu kendi kendine. "Niçin? Nerede benim zaferlerim? Hükmetmek hiçbir zaman sonu gelmeyen bir iş. Belki de sadece birkaç hafta ömrüm kaldı. Peki benden geriye kalacak ne yaptım?"

Ancak ölümlü olduğunun farkına varan birinin hissedebileceği, her şeyin beyhudeliği hissine kapıldı.

Yumruğunu geniş çenesine dayayan Marigny, kralın içinde bulunduğu ciddiyetten endişelenmiş hâlde, ses çıkarmadan bekliyordu. Kralın suskunlaştığı anlar hariç, vekil sorumluluk ve görevlerini yerine getirirken asla zorlanmazdı.

"Papa Bonifacius'a dedem Kral Louis'yi aziz ilan ettirdik," dedi Yakışıklı Philippe. "Peki gerçekten bir aziz miydi?"

"Onun aziz ilan edilişi krallık için yararlıydı, majesteleri," diye yanıtladı Marigny. "Eğer içlerinde bir aziz varsa bir hanedana daha fazla hürmet gösterilir."

"Peki ama daha sonra Bonifacius'a karşı kaba kuvvet kullanmak gerekli miydi?"

“Ülkenizde onun istediği politikaları uygulamadığınız için sizi aforoz etmek üzereydi, efendimiz. Krallık vazifenizde başarısız olmadınız. Tanrı’nın size lütfettiği yerde durdunuz ve krallığınızı Tanrı’dan gayrı her şeyin üzerinde tuttunuz.”

Yakışıklı Philippe uzun bir parşömeni gösterdi.

“Peki ya Yahudiler? Az yakmadık Yahudileri. Onlar da bizim gibi Tanrı’nın yarattığı, acı çeken, fani yaratıklar değil miydi? Tanrı bunu buyurmadı.”

“Aziz Louis’yi örnek aldınız, majesteleri; hem krallığın onların servetine ihtiyacı vardı.”

Krallık, krallık, hep krallık. “Krallık için bunu yapmalıydık... Krallık için mecburduk...”

“Aziz Louis, imanı ve Tanrı’nın büyüklüğünü severdi. Ya ben neyi sevdim?” dedi Yakışıklı Philippe kısık sesle.

“Adaleti, efendimiz, umumun iyiliği için elzem olan ve dünya nizamına uymayan herkesi çarpan adaleti sevdiniz.”

“Hükümdarlığım zamanında dünyanın nizamına uymayan sayısız kişi gördüm, aradan yüzyıllar geçtiğinde yine olacaklar.”

Nogaret’nin dosyalarını kaldırdı ve üst üste masaya bıraktı.

“İktidar zehirli bir şey,” dedi.

“İçinde biraz zehir, acılık olmayan hiçbir şey azametli değil, majesteleri,” diye cevapladı Marigny. “İsa Efendimiz de böyle öğretti. Azametle hüküm sürdünüz. Krallık topraklarına Chartres, Beaugency, la Champagne, la Bigorre, Angouleme, la Marche, Douai, Montpellier, la Comté-Franche, Lyon’u, Guyenne’in bir kısmını kattığınızı unutmayın. Babanız Mon-senyör III. Philippe’in arzuladığı gibi, başkalarının insafına kalmamaları için şehirlerinizi tahkim ettirdiniz. Eski Roma yasalarına göre yeni yasalar çıkardınız. Parlamentoyu en doğru buyrukları çıkarmaları için yeniden düzenlediniz. Tebaanızdan birçoklarına kraliyet burjuvazisi hakkı tanıdınız.* Birçok*

* 13. asrın ortalarına doğru tesis edilen kraliyet burjuvaları (*bourgeois du roi*), özel bir tebaa kategorisidir. Kralın adaletine başvuran bu tebaa sınıfı bir senyöre karşı olan tabiiyet ilişkisinden ya da bir şehirde ikamet etme yükümlülüğünden feragat eder ve o andan sonra merkezi otoritenin hükmü altına girerlerdi.

senyörlükteki serflere hürriyetlerini verdiniz. Hayır, majesteleri, günah işlediğinizi sanıyorsanız yanıyorsunuz. Paramparça bir krallıktan, kalbi yekvücut atan bir ülke yarattınız.”

Yakışıklı Philippe yerinden doğruldu. Vekilinin tereddütsüz kanaati içine su serpmiş, doğasında bulunmayan bu zaafa karşı mücadele etmek için onun güvenine, itimadına tutundu.

“Belki de haklısınız, Enguerrand. Ama geçmişten memnunsanız bile, bugüne ne diyorsunuz? Dün Saint-Merri Sokağı’nda okçular, halkı zapt etmek zorunda kaldı. Champagne, Lyön ve Orléans şeriflerinin yazdıklarını okuyun. Her yerden feryat figan yükseliyor, her yerde buğday fiyatlarının artışından ve ücretlerin yetmediğinden şikâyet ediliyor. Sızlananlar yalnızca şikâyet ettikleri şeyi biliyorlar, Enguerrand, istediklerini sağlamamın irademe değil zamana bağlı olduğunu anlayamıyorlar. Benden geriye kalan zaferleri değil, yükselttiğim vergileri hatırlayacaklar; onları yedirip içirdiğim zamanları değil, aç bıraktığım zamanları hatırlayıp arkamdan lanet okuyacaklar.”

Kralın söyledikleri Marigny’yi suskunluğundan daha çok endişelendirmişti, sözünü bölmeden dinliyordu. Onun ağzından hiç bu tür kuşkular işitmemiş, korkularını bu açıklıkta dışa vurduğuna hiç şahit olmamıştı.

“Efendim,” dedi, “karara bağlamamız gereken birçok mesele bekliyor.”

Yakışıklı Philippe, masadaki karışıklığa, saltanatının tanıklarına baktı. Sonra kendine çeki düzen vererek yerinde doğruldu.

“Evet, Enguerrand, bekleyen bir çok şey var.”

Kudretli kişilerin gücü, insan tabiatında bulunan tereddüt ve kuşkuları görmezden gelmekte değil, onların üstesinden çabucak gelebilmelerindedir.

Bu kurum Yakışıklı Philippe zamanında büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Kraliyet burjuvalarının modern bir yurttışa benzer hukuki statüye sahip ilk Fransızlar olduğu söylenebilir.

IV

KRALIN YAZI

Nogaret'nin ölümüyle Yakışıklı Philippe, ondan başka kimsenin giremediği bir dünyaya adım atmış gibiydi. Bahar, toprağı ve evleri ısıtıyordu; Paris cıvıl cıvıldı fakat kral iç dünyasında süren kış mevsiminde sürgündeydi. Üstad-ı azamın kehaneti aklından çıkmak bilmiyordu.

Sık sık sayfiyedeki konaklarına gidiyor, uzun süren avlara çıkıyordu. Görünürde tek eğlencesi buydu. Ancak çok geçmeden endişe verici haberler üzerine Paris'e geri çağrıldı. Krallığın gıda iaşesi kötü durumdaydı. Gıda fiyatları durmadan artıyordu; zengin bölgeler, ihtiyaç fazlasını fakir bölgelere göndermeyi reddediyordu. Halk her yerde yakınıyordu: "Çok fazla asker, çok az buğday var." Ahali vergisini ödemiyor, prévôt'lara ve vergi tahsildarlarına karşı isyan bayrağını açıyordu. Krizi bahane eden Burgonya ve Champagne'daki baronlar eski feodal haklarını elde etmek üzere yeniden güçlerini birleştirmişti. Prenseslerin çıkardığı skandaldan ve genel hoşnutsuzluktan faydalanan Robert d'Artois, Kontes Mahaut'nun topraklarında fesat çıkarmaya koyuldu.

“Krallık için kötü bir bahar,” dedi günün birinde Yakışıklı Philippe, Monsenyör de Valois’nın yanında.

“Asrın on dördüncü yılındayız, kardeşim,” diye cevap verdi Valois, “felaket ve afet yılıdır bu.”

Çağlar boyunca, 14’lü yıllarda ortaya çıkan uğursuzlukların tespit edildiği bir rasadı hatırlattı: 714 yılında Müslümanlar İspanya’yı işgal etmişlerdi; 814’te Charlemagne ölmüş ve imparatorluğu parçalanmıştı; 914 yılında Macarların işgali başlamış, bunu büyük kıtlık izlemişti; 1114 yılında Bretonya kaybedilmişti; 1214’te IV. Otto ittifak kurmuş, Bouvines’de mağlup edilmişti... Ama felaketin eşiğinden döndükleri bir zaferdi bu. Sadece 1014 yılında kayda değer bir uğursuzluk görülmemişti.

Yakışıklı Philippe, kardeşine onu görmüyor gibi boş gözlerle bakıyordu. Elini tazısı Lombard’m boynuna attı, tüylerini geriye doğru okşadı.

“Ya da felaket bu sefer maiyetinizdeki işe yaramaz adamların yüzünden gelir, kardeşim,” diye sözünü sürdürdü Charles de Valois. “Marigny artık had hudut tanımıyor. Sizi aldatmak için bahsettiğiniz itimadınızı suiistimal edip sizi kendi menfaatine ve bizim aleyhimize olacak her türlü işe ikna ediyor. Flandre meselesinde tavsiyemi dinlemiş olsaydınız...”

Yakışıklı Philippe, “Bu konuda elimden bir şey gelmez,” der gibi omuzlarını silkti.

Flandre’daki karışıklık meselesi düzenli olarak yeniden ortaya çıkıyordu. Zengin, inatçı Bruges şehri, komünlerde ayaklanmaları teşvik ediyordu. Statüsü belirsiz bırakılan Flandre Kontluğu, sınırları içinde umumi yasaların uygulanmasını reddediyordu. Kâh akdedip kâh bozduğu antlaşmalar, müzakereler ve çıkardığı isyanlarla Flaman meselesi, krallığın sırtının kamburu hâlini almıştı. Mons-en-Pévèle’deki zaferinden geriye ne kalmıştı? Bir kez daha kuvvet kullanılması gerekecekti.

Ancak ordu toplamak için para gerekiyordu. Eğer sefere çıkılırsa, hazinenin borcu, muhtemelen krallığın tarihinde gördüğü en yüksek borçla hatırlanan 1299 yılının borcunu

gececekti; o yıl 1.642.649 livre harcama yapılmış, bütçe yaklaşık 70.000 livre açık vermişti. Ama son yıllarda, olağan gelirler yaklaşık 500.000 livre civarında dengelenmişti. Aradaki farkı nasıl kapatacaktı?

Marigny, Charles de Valois'nın tavsiyesine karşılık, Paris'te 1 Ağustos 1314'te bir halk meclisi topladı. Daha önce bu yola sadece papalıkla olan ihtilafları için başvurmuştu. Maksat, krallığı güçlendirerek papalığın boyunduruğundan kurtulmak ve burjuvazinin söz hakkı kazanmasıydı. Şimdiyse, mali konularda onayları istenecekti.

Marigny, bu meclisi büyük bir titizlikle hazırlamış, şehirlerle haberciler ve sekreterler göndererek pazarlıkları, tedbirleri, vaatleri artırmıştı.

Meclis, Manifaturacılar Galerisi'nde toplanmıştı, dükkânlar o gün kapalıydı. Kralın, meclis üyelerinin, krallık soylularının ve önemli baronların oturmaları için büyük bir platform inşa edilmişti.

Mermer heykeline yakın bir yerde ayakta duran Marigny sözü aldı, krallığın hakiki durumunu anlatırken sesi her zamankinden daha emin çıkıyordu. Sade giyinmişti; usta hatiplerin duruşu ve hareketleriyle sürdürüyordu söylevini. Konuşmasında şeklen krala hitap ediyordu ama bir konuyu vurgulaması gerektiğinde kalabalığa dönüyor, iktidarın ve gücün tadını çıkarıyordu. İki tonozlu devasa nefin altında, Fransa'nın dört bir yanından gelen yüzlerce kişi can kulağıyla onu dinliyordu.

Marigny, gıdanın azalması hâlinde pahalalanacağını, buna çok da şaşırılmaması gerektiğini söyledi. Kral Philippe'in sürdürdüğü barış ortamı, nüfusun artmasına yol açıyordu. "Aynı buğdayı yiyoruz, ama pay edecek daha çok boğaz var." Bu yüzden daha fazla ekim yapmak gerekliydi, daha fazla ekim için de devletin huzura, sükunete, kanunlara itaat etmeye, her bölgenin zenginliğini ötekilerle paylaşmasına ihtiyaç duyuluyordu. Peki, huzuru bozan kimdi? Flandre. Amme menfaatine kim katkıda bulunmuyordu? Flandre. Kıtlıktan kırılan krallığa

göndermek yerine buğday ve kumaşları kim stoklayıp yabancı ülkelere satıyordu? Flandre. Flaman şehirleri, kelle vergisi ve ticaret vergilerini ödemeyerek kralın öteki tebaalarının vergi yükünü ağırlaştırıyorlardı. Flandre vergi vermek zorundaydı; yoksa bunu cebirle yaptıracaktı. Ancak bunun için de herkesin katkısı gerekiyordu; hazır bulunan burjuvaların temsil ettiği tüm şehirler, kendi iyilikleri için istisnai bir vergi çıkarılmasını kabul etmeliydi.

“Flamanlara karşı savaşta katkıda bulunacaklar el kaldırsın,” dedi Marigny.

En başta Étienne Barbette’in sesi yükseldi, sonra bir uğultu çıktı.

Paris Darphanesi ustası, şehir ayanı, tüccarlar loncası reisi olan Barbette, kumaş ve at ticareti yaparak büyük bir servet biriktirmişti. Marigny’nin taraftarlarındandı. Onun oyu önceden ayarlanmıştı. Barbette, krallığın başşehri adına gerekli yardım vaadinde bulundu. Seyircileri peşi sıra sürüklüyordu, kırk üç “kadirşinas” şehrin vekilleri, hep birden kralı, Marigny’yi ve Barbette’i alkışlıyordu.

Toplanan meclis bir zafer havasında geçse de mali durum hayal kırıklığı yarattı. Şehirlerin yapacakları yardımın tahsili bitmeden ordu toplandı.

Kral ve vekili, gerçek bir savaş ilan etmek yerine hızlı bir güç gösterisi yapmak istiyordu. Sefer, heybetli bir askeri merasim havasında geçti. Marigny, orduyu harekete geçirir geçirmez düşmana pazarlık etmeye hazır olduğunu bildirdi ve eylül ayının ilk günlerinde çabucak Marquette anlaşmasını imzaladı.

Ancak ordu ayrılır ayrılmaz, Flandre Kontu Robert de Béthune’ün oğlu Louis de Nevers anlaşmayı kabul etmeyeceğini duyurdu. Bu, Marigny için başarısızlık demektir. Marigny’ye zarar vermesi hâlinde krallığın yenilmesinden zevk duyacak olan Valois, kralın vekilini açıkça Flamanlardan rüşvet almakla suçladı.

Seferin masrafları yine de ödenmeyi bekliyordu; kraliyet memurları, halihazırda bitmiş, üstüne üstlük fiyaskoyla sonuçlanmış bir teşebbüs için kararlaştırılan istisnai yardımı vilayetlerden binbir zorlukla ve karşılığında büyük bir hoşnutsuzlukla tahsil etmeye devam ettiler. Hazine boşalmıştı ve Marigny, yeni gelir kapıları bulmalıydı.

Yahudilerin mallarına iki kez el konmuştu; onları tekrar yolmayı denemenin astarı yüzünden pahalı gelirdi. Tapınakçılar ortadan kaldırılmışlardı ve altınları çoktan eritilmişti. Geriye bir tek Lombard'lar kalıyordu.

1311'de uygulanmak niyetiyle değil ticaret yapma hakları için para ödemeye zorlamak üzere ülkeden atılmaları yönünde bir ferman çıkarılmıştı. Ancak bu defa haraç ödeyerek kurtulamayacaklardı; Marigny, bütün mülklerine el koyup onları Fransa'dan sürmeyi planlıyordu. Kralın emirlerine karşın Flandre ile sürdürdükleri kaçak ticaret, senyörler ittifakına sağladıkları mali desteğe uygulayacağı tedbirleri haklı çıkarıyordu.

Ama Lombard'lar kolay lokma değildi. Krallık burjuvasından sayılan İtalyan bankerler ve tüccarlar, başlarında aralarından seçtikleri bir "umumi kaptan" ile katı bir şekilde örgütlenmeyi başarmışlardı. Yurtdışı ticareti kontrol ediyor ve verdikleri kredilerle diledikleri gibi hüküm sürüyorlardı. Ulaşım, özel posta ve hatta bazı vergi tahsilat işlemleri onların eline bakıyordu. Baronlara, şehirlere ve krallara borç veriyorlardı. Gerektiğinde büyük meblağları karşılıksız hibe ettikleri bile oluyordu.

Marigny'nin projesine son hâlini vermek için birkaç haftaya ihtiyacı vardı. İnatçı bir adamdı ve zarurettten icat çıkarmakta mahirdi. Ne var ki Nogaret artık yanında değildi. Öte yandan, işlerinin ehli, tecrübeli Lombard'lar, yüksek mevkilerin sırlarına karşılık iyi ödeme yapıyorlardı.

Tolomei, tek gözü açık dikkatle izliyordu.

V

PARA VE GÜÇ

Ekim ayının ortasında bir akşam, yaklaşık otuz kişi Spinel-
lo Tolomei'nin dükkânında, kapalı kapılar ardında toplandı.

En gençleri, tüccarın yeğeni Guccio Baglioni on sekiz yaşındaydı. En yaşlıları, Lombard kumpanyalarının kaptanı Bocca-
negra ise yetmiş beş yaşındaydı. Yaş ve özellikleri bakımından farklı olsalar da tavırlarında, yüzlerinde ve hareketlerinde, gi-
yinme biçimlerinde ilginç bir benzerlik vardı.

Esmer yüzleri, dövme demir bir şamdana takılı dev mum-
larla aydınlanan bu adamlar aynı dili konuşan bir aile gibiydi-
ler. Güç bakımından herhangi bir soylular cemiyetinden veya
burjuva meclisinden aşağı kalır yanı olmayan savaşçı bir ka-
bileydiler.

Floransa'dan yaşlı Boccanegra'nın yanı sıra Peruzzi, Albiz-
zi, Guardi, Bardi aileleri başkâtipleriyle gelmişti, gezgin Bocca-
cio, Pucci, Casinelli aileleri de yerlerini almışlardı. Cenova'yı
Salimbene, Buonsignori, Allerani ve Zaccaria temsil ediyordu;
Piacenza'dan Scotti ailesi gelmişti; Sienalılar ise Tolomei'nin
etrafında toplanmışlardı. Bu adamların arasında, prestij

mücadelesi, ticari rekabet ve hatta bazen de ailevi nedenlerden veya kadınlardan kaynaklanan güçlü nefret vardı. Fakat ortak tehlike karşısında birleşmişlerdi.

Tolomei, vahametini gizlemeden, durumu sakince açıklamıştı. Bu hiçbiri için sürpriz olmamıştı. Bankerler arasında ihtiyatsızlık nadir görülürdü ve zaten çoğu servetlerinin bir kısmını Fransa'dan çıkarmıştı. Ancak taşınamayacak, geride bırakılacak mallar her zaman vardı. Acıyla, öfkeyle veya gözyaşıyla da olsa vazgeçmek zorunda kalacakları bir şeyler de vardı: güzel bir ev, emlak, dükkânlardaki mallar, kazanılan prestij, müşteriler, alışkanlıklar, dostluklar, güzel metresler, gayrimeşru çocuklar...

“Marigny’nin sırtını yere getiremese bile onu dizginlemeye yarayabilecek bir çare biliyorum,” dedi Tolomei.

“Öyleyse ne duruyorsun, *ammazzalo**,” dedi en büyük Ceneviz kumpanyasının başı Buonsignori.

“Nedir o çare?” diye sordu Scotti ailesinin vekili.

Tolomei başını salladı:

“Henüz söyleyemem.”

“Bize olan borçlarını mı kullanacaksın?” diye bağırdı Zaccaria. “Peki sonra? Bu adamların umurunda olur mu hiç? Aksine, bizi ülkeden kovup borçlarını unutmak işlerine gelir.”

Zaccaria aksi, haset bir adamdı; sadece küçük bir kumpanyanın başındaydı ve Tolomei’nin yüksek mevkilerdeki soylu müşterilerini kıskanıyordu. Tolomei ona döndü ve ikna edici bir tonla cevap verdi:

“Borçtan çok daha fazlası, Zaccaria! Zehirli bir silah ve ben zehri boşa harcamak istemiyorum. Bu silahı kullanmak için hepinize ihtiyacım var dostlarım. Çünkü başvekillle kıyasıya pazarlık etmem gerekecek. Tehdide başvuracağım, bir tek-lifi kabul ettirmeliyim. Böylece Marigny ya anlaşılmaya mecbur kalacak ya da bütün gücüyle üstümüze gelecek.”

* (It.) Öldür onu.

Planını yapmıştı. Lombard'ları devlet maliyesinin açığını kapatmak için soymak istiyorlardı. Marigny, ne pahasına olursa olsun hazineyi doldurmak zorundaydı. Lombard'lar sadık bendeler gibi davranacak ve düşük faizli, yüksek miktarlı kredi teklif edeceklerdi. Marigny teklifi geri çevirirse, o zaman Tolomei kılıcını kınından çıkaracaktı.

“Tolomei, bize iyice anlat. Bu kadar ballandıra ballandıra methettiğin şu silah nedir?” diye sordu Bardi ailesinin en büyüğü.

Tolomei, bir anlık tereddüitten sonra yanıtladı: “Çok istiyorsanız, bunu *capitano*'ya anlatabilirim, ama yalnız ona.”

Fısıldaşmalar, bakışmalar başladı.

“*Si... d'accorda, facciamo cosi,*” dediler.

Tolomei, Boccanegra'yı odanın bir köşesine çekti. Diğerleri, yaşlı Floransalının ince burunlu, ince dudaklı, yorgun gözlü yüzüne dikkat kesildilerse de söylediklerinden sadece *fratello* ve *farciवेशcovo*[†] kelimelerini duyabildiler.

“İki bin livre, iyi bir yatırım, değil mi?” diye mırıldandı sonunda Tolomei. “Bir gün işime yarayacağını biliyordum.”

Yaşlı Boccanegra hırıltılı bir sesle güldü; sonra yerine oturdu ve Tolomei'yi parmağıyla göstererek, “*Abbiatēfiduci,*[‡]” dedi.

Daha sonra eline yazı tahtası ve kalemi alan Tolomei, her birine ne kadar katkıda bulunabileceklerini sormaya başladı.

En önce Boccanegra, kayda değer bir meblağla iştirak etti: On bin on üç livre.

“O on üç livre neden?” diye merakla sordular.

“*Perportar loro scarogna.*”[§]

“Peruzzi, sen ne kadar verebilirsin?” diye sordu Tolomei. Peruzzi hesap yapıyordu.

“Şimdi söyleyeceğim... bir dakika,” diye cevap verdi.

* (It.) Evet, kabul, öyle yapaım.

† (It.) Kardeşi, başpiskopos.

‡ (It.) Ona güvenin.

§ (It.) Başlarına uğursuzluk gelmesi için.

“Ya sen, Salimbene?”

Salimbene ve Buonsignori'nin etrafında kümelenen Cenevizliler, etleri çekilmiş gibi acı içindeydiler. İş âleminde kurnazlıkları ve cimrilikleriyle meşhurlardı. Onlar için: “Eğer bir Cenevizli para kesenize bakarsa, çoktan boşalmış demektir,” denirdi. Yine de teklife uydular. İçlerinden bazıları, “Eğer Tolomei bizi bundan kurtarmayı başarırsa, günün birinde Bocca-negra'nın yerini alır,” dediler.

Tolomei, Boccaccio ile konuşan iki Bardi'ye yaklaştı.

“Kumpanyanız için siz ne kadar vereceksiniz?”

Bardi kardeşlerden büyüğü sırtıttı:

“Sen ne kadar vereceksen, Spinello?”

Sienalinin sol gözü açıldı.

“O zaman sandığının iki katı vermiş olacaksın.”

“Her şeyi kaybetmektense bunu sineye çekirim,” dedi Bardi omuzlarını silkerek. “Haksız mıyım, Boccaccio?”

Boccaccio başını salladı. Sonra Guccio'yu kenara çekip konuşmak için ayağa kalktı. Londra yolundaki karşılaşmaları ikisi arasında sıkı bir dostluk kurmuştu.

“Amcan gerçekten Enguerrand'ı dize getirebilir mi?”

Guccio, en ciddi ifadesini takınarak cevapladı:

“Bugüne kadar amcamın tutamayacağı bir söz verdiğini hiç duymadım.”

Toplantı bittiğinde, akşam çanları çalıyordu ve Paris'e gece çöküyordu. Otuz banker Tolomei'nin dükkânından ayrıldı. Önce meşaleli uşakları, arkalarında kendileri, ölümcül tehdit karşısında nedamet getiren bir zenginler alayı oluşturarak Lombard Mahallesi'nin karanlık sokaklarında kapı kapı gezdiler.

Yazıhanesinde Guccio ile bir başına kalan Spinello Tolomei, muharebeden önce askerlerini sayan bir komutan gibi, vaat edilen meblağları topluyordu. Bitirdiğinde gülümsedi. Bir gözü yarı kapalı, elleri belinde, kütüklerin kül hâle geldiği

ateşe bakarak mırıldandı: “Messire de Marigny, henüz savaşı kazanmadın.”

Sonra, Guccio’ya:

“Eğer başarısak, Flandre’da yeni imtiyazlar isteyeceğiz.”

Felaketin eşiğinde bile olsa Tolomei, kurtulmayı başarır, bundan kazançlı çıkmayı düşünüyordu. Kasasına gitti, kapağı açtı.

“Başpiskoposun imzaladığı makbuz,” dedi belgeyi eline alarak. “Tapınakçılar’a yaptıklarının aynısını bize de yapmaya gelirlerse, Messire Enguerrand’ın askerlerinin onu burada bulmasını istemiyorum. En hızlı atımıza atla ve hemen Neauphle’e git, bu belgeyi oradaki şubemize gizle. Bir süre orada kalacaksın.”

Guccio’nun yüzüne iyice baktı ve ciddiyetle ekledi:

“Eğer başıma bir iş gelirse...”

Her ikisi de parmaklarıyla boynuz işareti yaptılar ve tahtaya vurdular.

“Bu parçayı Monsenyör d’Artois’ya götür, o da Valois kontuna versin, o ne yapacağını iyi bilir. Temkinli ol, çünkü Neauphle şubesi uzun süre güvende kalmaz.”

“Amca, amca,” dedi hızlı bir şekilde Guccio, “bir fikrim var. Şubede saklamaktansa, Cressay’e götürebilirim. Sahiplerini çetin bir badireden kurtarmıştım, hem alacağımız da var, biliyorsun. Eğer şartlar değişmediyse kızları yardım isteğimi geri çevirmeyecektir.”

“İyi düşünmüşsün,” dedi Tolomei. “Olgunlaşıyorsun, evlat! İyi kalplilik bir bankerin her zaman işine yarar. Öyle yap o zaman. Ama mademki bu insanlara ihtiyacın var, elin boş gitmemelisin. Hanımlar için yanında birkaç top kumaş, Bruges danteli götür. İki de erkek vardı, değil mi? Hani şu avlanmayı çok sevenler? Milano’dan gelen şu iki şahini de onlara götür.

Kasaya döndü.

“Monsenyör Artois’nın imzaladığı birkaç borç senedi,” dedi. “İhtiyaç hasıl olursa, sana yardım elini geri çevirmez. Ama neza-ketle istersen ve borcunu öne sürersen yardımından daha emin olursun. İşte, bu da Kral Edward’ın borç senedi. Bilmiyorum,

yeğenim, tüm bunlarla zengin olabilir misin, emin değilim, ama en azından saygın bir hayat sürebilirsin. Hadi! Daha fazla gecikme. Git atını eyerle ve valizini hazırla. Fark edilmemek için sadece bir uşakla yola çık. Ama söyle, yanına silah alsın.”

Belgeleri Guccio’ya tutturduğu kurşun bir sandığın içine attı ve yanına bir kese dolusu altın bıraktı.

“Kumpanyamızın kaderi artık benim olduğu kadar senin de ellerinde. Bunu sakın unutma.

Guccio, amcasına sıkıca sarıldı. Bu defa kendisine sahte bir kahraman kimliği yaratmasına, rol yapmasına gerek yoktu; bu defa kahramanlık yapma fırsatı ayağına gelmişti.

Bir saat sonra Lombardlar Sokağı’ndan ayrıldı.

Spinello Tolomei, kürk astarlı paltosunu sırtına geçirdi, ekim ayında hava serinlemişti; bir uşağı çağırıp bir meşale ve hançer alıp kendisiyle Marigny’nin konağına gelmesini istedi.

Önce Conciergerie’de, daha sonra da bekleme salonu olarak kullanılan muhafız odasında uzun müddet bekledi. Marigny, kralın kafilesini idare ediyordu ve dairesinde büyük bir hareketlilik vardı. Tolomei sabırlı bir adamdı. Geldiğini birkaç kez hatırlattı ve vekille bizzat görüşmesi gerektiği konusunda ısrar etti.

“Buyurun,” dedi sonunda bir sekreter.

Tolomei üç büyük salonu geçti ve Enguerrand de Marigny’yi çalışma odasında bir yandan yemeğini yiyip bir yandan çalışırken buldu.

“Bu beklenmedik ziyareti neye borçluyuz?” diye soğuk bir sesle sordu.

Tolomei daha da soğuk, mesafeli bir sesle cevap verdi:

“Krallık işleri için geldim, monsnyör.”

Marigny oturmasını işaret etti.

“Bana anlatınız,” dedi.

“Birkaç gündür bazı söylentiler duyuyorum, monsnyör. Kralın konseyinde Lombard kumpanyalarının imtiyazlarını etkileyebilecek tedbirler alınacağı konuşuluyor. Dedikodular yayıldıkça bizleri kaygılandırıyor ve ticarete sekte vuruyor.

Piyasada güven kalmadı, satışlar düştü, tedarikçiler mallarını peşin parayla satar oldu; borçlularımız ödemelerini öteliyor.”

“Bunlar krallığı ilgilendiren şeyler değil,” diye cevap verdi Marigny.

“Göreceksiniz, monsienyör, göreceksiniz. Burada ve başka yerlerde birçok kişi etkileniyor. Hatta Fransa dışında bile bundan bahsediliyor.”

Marigny çenesini ve yanağını ovuşturdu.

“Bırakın konuşsunlar. Siz makul birisiniz, Tolomei, dedi-kodulara aldırış etmemelisiniz,” dedi sakince, gerçekte alaşağı etmek üzere olduğu adamın yüzüne bakarak.

“Madem öyle diyorsunuz, peki monsienyör. Ancak Flaman savaşı çok pahalıya patladı ve hazinenin yeni gelire ihtiyacı olabilir. Bu yüzden bizler bir tasarı hazırladık...”

“Tekrar ediyorum, sizin ticaretiniz beni ilgilendiren bir konu değil.”

Tolomei, “Sabredin, daha henüz bir şey duymadınız,” der gibi elini kaldırdı ve devam etti: “Büyük meclise çağırılmadık, ancak biz yine de sevgili kralımıza yardım eli uzatmaya hazırız. Tüm Lombard kumpanyalarının iştirakiyle, herhangi bir vade koymadan ve en düşük faizle büyük meblağda borç vermeye hazırız. Bunu size bildirmek için geldim.”

Sonra Tolomei eğildi ve bir rakam fısıldadı. Marigny irkil-di, ama hemen şöyle düşündü: “Bu parayı vermeye razılsa, kasalarında en az yirmi kat fazlası olmalı.”

Çok okumaktan ve çalışmaktan gözleri yorulmuş, gözkapakları kızarmıştı.

“İyi düşünmüşsünüz, iyi niyetiniz ve cömertliğiniz övgüye değer,” dedi bir an sessizlikten sonra. “Ancak benim de size şaşırtıcı bir haberim var. Kulağıma bazı kumpanyaların İtalya’ya altın konvoyları gönderdiği bilgisi geldi. Bu altın aynı anda hem burada hem de orada olamaz.”

Tolomei sol gözünü tamamen yumdu. Vekilin az önce söylediklerini aynen taklit ederek, “Siz makul birisiniz, monsienyör,

dedikodulara aldırış etmemelisiniz. Teklifimiz iyi niyetimizi yeterince göstermiyor mu?” dedi.

“Sözlerinize inanabilmeyi diliyorum. Zira aksi takdirde, kral Fransa’nın servetinin bu şekilde ihlal edilmesine asla tahammül etmeyecek ve buna bir son vermek zorunda kalacak...”

Tolomei tepki vermedi. Lombard sermayesinin kaçırılması, el konulma tehdidi nedeniyle başlamıştı, Marigny bunu alacağı tedbirleri haklı çıkarmak için kullanacaktı. İçinden çıkılmaz bir kısır döngüydü.

“Görüyorum ki en azından bu noktada ticaretimizi krallığın meselelerinden biri görüyorsunuz,” diye yanıtladı banker.

“Sanırım söylenmesi gereken her şeyi söyledik,” diye konuşmayı noktaladı Marigny.

“Kesinlikle, monsenyör.”

Tolomei ayağa kalktı ve bir adım attı. Sonra aklına yeni gelmiş gibi aniden döndü:

“Sens başpiskoposu şehirde mi acaba, monsenyör?” diye sordu.

“Evet, burada.”

Tolomei düşünceli bir şekilde başını salladı.

“Onu benden daha sık görüyorsunuzdur. Zatıalınız, malumu olan bir konuda yarın dilediği bir saatte kendisiyle konuşmak istediğimi iletir misiniz? Ona ileticeğim önemli haberlerim vardı.”

“Ne söyleyeceksiniz? Sizinle iş yaptığını bilmiyordum!”

“Monsenyör,” dedi Tolomei yerlere dek eğilerek, “bir bankerin en başta gelen meziyeti susmasını bilmektir. Fakat Monsenyör de Sens’in kardeşi olduğunuz için, bu konuşmanın onun hayrına olduğunu söyleyebilirim. Ve elbette bizim ve kutsal kilisenin de hayrına bir konu.”

Sonra, tam dışarı çıkarken buz gibi bir sesle tekrar etti:

“Yarın, unutmayın lütfen.”

VI

TOLOMEI'NİN ZAFERİ

Gece Tolomei'nin gözlerine uyku girmedii. "Acaba Marigny kardeşine haber verdi mi?" diye içi içini yiyordu. "Acaba başpiskopos bana sattıklarını itiraf edecek mi? Yoksa benden önce davranıp bizi sürmek için krala aceleyle ferman mı çıkarttıracaklar? Ya da kimbilir, beni öldürmek için bir tertip düzenlerler belki."

Uykusuzluktan bir o yana bir bu yana dönen Tolomei, zanaatı ve parasıyla hizmet ettiğini sandığı ikinci vatanını düşünüyordu acı acı. Servetini burada kazandığı için Fransa'yı doğup büyüdüğü Toskana'dan daha çok severdi banker. Bir daha Lombard'lar Sokağı'nın zeminine döşenmiş taşları hissetmeyecek, öğlen saatlerinde Notre-Dame'ın çanlarını işitmeyecek, Seine Nehri'nin kokusunu içine çekemeyecek, burjuvalar meclisindeki toplantılara gitmeyecek olmak yüreğini sızlattı. "Gidip başka bir yerde servet edinmek, benim yaşımda... sıfırdan başlayacak kadar ömrüm kaldıysa!"

Uykuya daldığında şafak söküyordu, kapı tokmağının gürültüsüne ve bahçedeki ayak seslerine uyandı. Onu tutuklamaya

geldiklerini düşünüp çarçabuk giyindi. Şaşkına dönmüş bir uşak çıkageldi.

“Monsenyör başpiskopos aşağıda, sizi bekliyor,” dedi.

“Yanında birileri var mı?”

“Keşif elbisesi giymiş dört uşak var, ama din adamından ziyade askere benziyorlar.”

Tolomei’nin yüzü asıldı. “Odamın kepenklerini kaldır,” dedi.

Monsenyör Jean de Marigny merdivenleri tırmanmaya başlamıştı. Tolomei onu koridorda bekledi. İnce, altın bir haç göğsüne vurarak merdivenleri çıkan başpiskopos neredeyse bankerle çarpışacaktı.

“Kardeşimin akşam ilettiği bu tuhaf mesajın anlamı nedir, messer?”

Tolomei tombul ellerini kaldırarak sakın olmasını telkin eden bir hareket yaptı. “Size sıkıntı yahut zahmet verecek bir şey değil, monsenyör. Zaten ben piskoposluk sarayında huzurunuzda gelecektim. Yazıhaneme girmez misiniz?”

Uşak, resimlerle süslenmiş iç kepenkleri kaldırıyordu. Ocaktaki közlerin üzerine biraz odun attı ve kısa sürede alevler yalazlanarak yükseldi. Tolomei ziyaretçisine bir koltuk getirdi.

“Tek başınıza gelmemişsiniz, monsenyör. Buna lüzum var mıydı? Bana itimadınız yok mu? Burada tehlikede mi hissediyorsunuz? Geçen gelişinizde böyle muamele etmemiştiniz...”

Sesini samimi ve saygılı çıkarmaya çabalıyordu ama Toskana aksam şimdi normalden daha belirgindi.

Jean de Marigny, ateşin karşısına geçmiş ellerini ısıtıyordu.

Bu adam kendinden emin değil, bana nasıl davranacağını bilmiyor, diye düşündü Tolomei. Ortılığı kırıp dağıtacakmış gibi büyük bir gürültüyle geldi, şimdiyse tırnaklarına bakıyor.

“Beni görmek konusundaki telaşınız beni de endişelendirdi,” dedi nihayet başpiskopos. “Ziyaretimin gününü ben seçmek isterdim.”

“Ama zaten siz seçtiniz, monsenyör, kendiniz seçtiniz. Ben-den iki bin livre avans aldığınızı hatırlarsınız. Satış işlemini bana devrettiğiniz Tapınakçılar’ın mallarına karşılık.”

“Satıldılar mı?” diye sordu başpiskopos.

“Bir kısmı satıldı, monsenyör, hem de büyük bir kısmı. On-ları burada satamayacağımız için, anlaştığımız üzere Fransa dışına gönderildiler. Hesap çizelgesini bekliyorum. Umarım yüksek fiyattan satılmıştır da size bir miktar daha öderim.”

Tolomei, besili vücudunu dikleştirmiş, ellerini göbeğinin üzerinde birleştirmiş, kibarca başını sallıyordu.

“Size imzaladığım makbuz artık gerekli değil mi?” dedi Jean de Marigny.

Korkusunu göstermemeye çalışıyordu ama bunda başarı-sızdı.

“Üşüdünüz mü monsenyör? Benziniz attı,” dedi Tolomei ateşe bir odun daha atmak için eğilirken.

Sonra, başpiskoposun sorduğu soruyu unutmuş gibi devam etti:

“Bu hafta konseyde tartışılan mesele hakkında ne düşünü-yorsunuz monsenyör? Mallarımızı çalmaları, bizi beş parasız, sersefil bırakmaları, ülkeden sürmeleri, katletmeleri mümkün mü?”

“Fikrim yok,” dedi başpiskopos. “Bunlar krallık meselesi.”

Tolomei başını salladı. “Dün kardeşiniz monsenyör vekile bir teklif götürdüm ancak pek sıcak karşılamadı. Üzücü. Kral-lık beş parasız kaldığı için bizi soymaya hazırlanıyor. Halbuki krallığa büyük bir meblağ borç verip hizmet etmeyi arzuluyor-duk, monsenyör. Kardeşiniz ise hiç oralı olmadı. Size bir şey söyledi mi bu konuda? Gerçekten, çok yazık!”

Jean de Marigny koltuğunda huzursuzca kımıldandı.

“Kralın kararlarını tartışacak bir konumda değilim,” dedi.

“Henüz ortada alınmış bir karar yok,” diye yanıtladı To-lomei. Kardeşinize, Lombard’ların hepsinin canlarını ve altın-larını krala bağışlamaya hazır olduklarını, tek istediklerinin

canlarını kurtarmak olduğunu söyleyemez misiniz? Canlarından kastım, krallıkta kalma hakları. Kendilerinden zorla alınmak istenen her şeyi seve seve vermek istiyorlar. Neden bu dileklerine kulak verilmiyor? Sizinle görüşmek istememin sebebi buydu, monsenyör.”

Karşılıklı sustular. Jean de Marigny, kırırdamadan, duvarların ötesine bakıyor gibiydi.

“Az evvel ne demiştiniz?” diye yeniden sohbeti sürdürdü Tolomei. “Ah, evet, hatırladım, şu makbuz.”

“Onu bana geri verin,” dedi başpiskopos.

Tolomei dudaklarını yaladı.

“Yerimde olsaydınız siz ne yapardınız monsenyör? Bir an için düşünün. Sadece hayal edin, birinin sizi mahvetmekle tehdit ettiğini ve sizin de elinizde bir tılsım olduğunuzu hayal edin. Sizi mahvolmaktan kurtarabilecek bir tılsım.”

Pencereye doğru yürüdü, bahçede sesler duymuştu. Hamallar kasa ve kumaş toplarını teslim etmeye gelmişlerdi. Tolomei, gayriihtiyari o gün dükkâna giren malların fiyatını hesapladı, içini çekti.

“Evet,” diye mırıldandı, “uğradığınız felakete karşı bir tılsım.”

“Buna cüret edemezsiniz...”

“Evet, monsenyör, ediyorum ve ederim,” dedi kesin bir sesle Tolomei. “Bu makbuz, kralın el koyduğu Tapınakçılar’ın mallarını gizlice sattığının delili. Kralı soyduğunuzun kanıtı.”

Başpiskoposun yüzüne dimdik bakıyordu. *Bu sefer ok yaydan çıktı,* diye düşündü. *İlk kim diz çökecek, göreceğiz.*

“Siz de suç ortağım sayılacaksınız!” dedi Jean de Marigny.

“O zaman iki hırsız gibi Montfaucon’da birlikte sallandırırlar,” diye cevapladı Tolomei soğuk bir sesle. “Ama tek başıma asılmaya gitmeyeceğim.”

“Adi bir sahtekârsınız siz!” diye bağırdı Jean de Marigny.

Tolomei omuzlarını silkti.

“Ben bir başpiskopos değilim, monsenyör ve Tapınakçılar’ın İsa’nın bedenini sunduğu altından kutsal ekmek kaplarnı gasp eden de ben değilim. Ben sadece bir tüccarım ve şu anda, size uygun olsun veya olmasın pazarlık yapıyoruz. Lombard’ların mallarına el konmasını, skandallarınızı bırakıp gerçeği konuşalım. Eğer ben batarsam, monsenyör, siz de batarsınız. Üstelik daha dibe. Ve arkasında duran dostu olamayacak kadar büyük bir servete sahip kardeşiniz de ardınız sıra gelir.”

Başpiskopos yerinden fırladı. Dudakları bembeyazdı; çene-si, elleri ve tüm vücudu titriyordu.

“Makbuzu bana verin,” dedi, Tolomei’nin kolunu yakalayıarak.

Tüccar yavaşça kendini başpiskoposun elinden kurtardı.

“Hayır,” dedi.

“Size bana verdiğiniz iki bin livre’in tamamını geri veririm,” dedi Jean de Marigny, “satıştan kalan komisyon da size kalsın.”

“Hayır.”

“Aynı tutarda başka eşyalar vereyim.”

“Hayır.”

“Beş bin livre! O makbuza karşılık size beş bin livre veririm!”

Tolomei gülümsedi.

“Peki nereden bulacaksınız o kadar parayı? Yine benden borç almanız gerekecek!”

Jean de Marigny, yumruklarını sıktı ve tekrarladı:

“Beş bin livre! Bulur, buluştururum. Kardeşim yardım edecektir.”

“Ama madem öyle, sizden rica ettiğim gibi yardım etsin,” dedi Tolomei ellerini açarak. “Kraliyet hazinesine on yedi bin livre katkıda bulunmayı teklif ediyorum!”

Başpiskopos, taktik değiştirmek zorunda olduğunu anlamıştı. “Peki ya kardeşimden, sizin fermanıdan muaf tutulmanızı

sağlarsam? Tüm servetinizi yanınızda götürmenize, elinizdeki mallarınızı satmanıza müsaade edilirse...”

Tolomei bir an düşündü. Yalnızca kendisini kurtarma imkânı teklif ediliyordu. Böyle bir teklif sunulan her mantıklı insan bunu dikkate alırdı ve reddetmesi için elinde makul bir gerekçe olmalıydı.

“Hayır, monsenyör,” diye yanıtladı. “Hepimizin başına gelecek akıbeta razıyım. Başka bir yerde, sıfırdan başlamak istemiyorum ve böyle yapmak için hiçbir nedenim de yok. Artık ben de sizin kadar Fransız sayılırım. Kralın burjuvalarındayım. Paris’te inşa ettiğim bu evde kalmak istiyorum. Ömrümün otuz iki yılını burada geçirdim, monsenyör. Ve eğer Tanrı razı gelirse, burada öleceğim... Ayrıca,” diye ekledi, “makbuzu size iade etmek istesem bile bunu yapamam; zira artık benim elimde değil.”

“Yalan söylüyorsunuz!” diye haykırdı başpiskopos.

“Hayır, monsenyör.”

Jean de Marigny elini göğsündeki haçın üzerine koydu ve kıracakmış gibi sıktı. Bir pencereye bir kapıya bakıyordu.

“Muhafızlarınızı çağırıp evimi aratabilirsiniz,” dedi Tolomei. “Engizisyon mahkemelerinizde yaptığınız gibi, ayağımı şöminede yaktırabilirsiniz. Büyük bir gürültü ve skandal koparabilirsiniz, beni ister ölü ister diri bırakın, geldiğiniz gibi eliniz boş gideceksiniz. Ama eğer olur da ölürsem, bununla elinize bir şey geçmeyeceğini bilin. Zira Siena’daki akrabalarım, eğer bu yakınlarda ölürsem, o makbuzu krala ve krallığın baronlarına ulaştırmalarını emrettim.”

Şişman göbeğinin arkasındaki kalbi hızla atıyor, sırtından terler akıyordu.

“Siena mı?” dedi başpiskopos. “Ama bu belgenin kasanızdan çıkmayacağına dair bana güvence vermiştiniz?”

“Çıkmadı, monsenyör. Ailem ve ben, hepimiz biriz, ayrımız gayrımız yoktur.”

Başpiskopos pes etmek üzereydi. Tolomei o anda kazandığını ve işlerin istediği gibi gelişeceğini anladı.

“Öyleyse?” diye sordu Marigny.

“Öyleyse, monsenyör,” dedi Tolomei sakince, “size az önce söylediklerimden başka söyleyecek hiçbir şeyim yok. Ağabeyinizle konuşun ve vakti varken yaptığım teklifi kabul etmesi için ona baskı yapın. Aksi takdirde...”

Banker, cümlesini bitirmeden kapıya gitti ve açtı.

Aynı gün, başpiskoposun ağabeyiyle yaptığı konuşma feci geçmişti. O güne dek hep uyumlu bir şekilde aynı yönde yürüyen iki kardeşin arası ebediyen açıldı.

Kralın nazırı, kardeşini azarlayıp paylarken başpiskopos ürkekçe ve elinden geldiğince kendini savundu.

“Bana tepeden bakıyorsunuz!” diye bağırды. “Peki ya sizin bu servetiniz nereden geldi? Derisini yüzdüğünüz Yahudilerden mi? Yoksa yaktığınız Tapınakçılar’dan mı? Ben sadece sizi taklit ettim. Size entrikalarınızda az yardımcı olmadım; şimdi yardım etme sırası sizde.”

“Eğer böyle biri olduğunuzu bilseydim, sizi asla başpiskopos yapmazdım,” dedi Enguerrand.

“Üstad-ı azamı mahkûm ettirecek kimseyi bulamazdınız!”

Evet, iktidarın insanı haksızlık yapmaya zorladığını vekil de biliyordu. Fakat hiç beklemediği bir anda bunun kendi ailesindeki etkilerini gördüğü için utanmıştı. Piskoposluk tacına karşı vicdanını satmayı kabul eden bir adam hırsızlık da yapar hainlik de ederdi. Bu adam nihayetinde onun kardeşiydi...

Enguerrand de Marigny, Lombard'lara karşı hazırladığı ferman taslağını aldı ve öfkeyle ateşe attı.

“Onca emek boşa gitti,” dedi. “Onca çaba!”

VII

GUCCIO'NUN SIRLARI

İlkbahar güneşiyle, şeffaf yapraklı ağaçlarıyla ve Mauldre'nin gümüşü renkte akan sularıyla Cressay, Guccio'nun aklmda mutlu bir hatıra olarak kalmıştı. Ancak, onu takip eden okçular olmadığından emin olmak için sürekli arkasına bakan genç Sienalı, bu ekim sabahında Cressay'ın tepelerine ulaştığında, bir anlığına da olsa yanılıp yanılmadığını kendine sordu. Sonbaharda şato öncekinden daha küçük göründü gözüne. *Kuleler bu kadar alçak mıydı?* diye düşündü Guccio. *İnsanın hafızasını bu kadar değiştirmek için yarım yıl yeterli mi?* Avlu, atının topuğuna kadar battığı bir çamur deriyası hâline gelmişti. *En azından,* diye düşündü Guccio, *burada beni bulmaları ihtimali düşük.* Dizginleri uşağına fırlattı.

“Atları kaşağılayıp yemlerini ver!”

Şatonun kapısı açıldı ve Marie de Cressay ortaya çıktı.

Heyecandan kapı çerçevesine yaslanmıştı.

Ne kadar güzel! diye aklından geçirdi Guccio; *bana olan sevgisi sönmemiş.* Sonra duvarlardaki çatlaklar kayboldu ve Guccio için şatonun kuleleri hatırladığı eski ihtişamlarını geri kazandı.

Marie, malikânenin içine bağırdı: “Anne! Messire Guccio geri döndü!”

Leydi Eliabel, genç adamı coşkuyla karşıladı, onu yanağından öptü ve göğsüne bastırdı. Guccio’nun hayali çoğu zaman gecelerini dolduruyordu. Elinden tuttu, oturttu, hizmetçilere elma şarabı ve ezme getirmelerini emretti.

Guccio bu sıcak hoş geldini memnuniyetle kabul etti ve yolda gelişi için uydurduğu bahanesini açıkladı. Neauphle’e, epeydir kötü idare edilen şubede işleri yoluna koymak için gelmişti. Kâtipler borçları zamanında tahsil etmiyordu... Leydi Eliabel şimdiden endişelenmeye başlamıştı.

“Bize bir yıl mühlet verdiniz,” dedi. “Hasat kötü geçti, şimdiyse kış aylarındayız, daha...”

Guccio sözünü yarıda kesti. Cressay sakinleri dostuydu, onların rahatsız edilmelerine asla izin vermezdi. Ama son gelişindeki davetlerini hatırlamıştı... Leydi Eliabel rahatladı. Kasabanın hiçbir yerinde, evlerinden daha rahat bir yer, daha sıcak bir dostluk bulamayacağına dair güvence verdi. Guccio, uşağından atına yüklü çantasını istedi.

“Burada,” dedi, “beğeneceğinizi ümit ettiğim bazı kumaşlar var, umarım hoşunuza gider... Pierre ve Jean’a gelince, onlar için daha iyi avlanmalarını sağlayacak, eğitilmiş iki şahin getirdim.”

Kumaşlar, danteller ve şahinler evdekilerin gözlerini kamaştırmıştı; şükran ve sevinç dolu çığlıklar eşliğinde kabul edildiler. Giysilerine keskin bir toprak, at ve av hayvanı kokusu sinen Pierre ve Jean, Guccio’ya yüzlerce soru yağdırdılar. Tam da uzun ve sıkıcı kış aylarının sıkıntılarına hazırlanmışken dost canlısı genç adamın mucizevi bir şekilde ortaya çıkışına, ilk ziyaretindekinden daha fazla sevindiler. Birbirlerini çok eskiden beri tanıyor gibiydiler. “Dostumuz Prévôt Portefruit’den ne haber?” diye sordu Guccio.

“Elinden geldiğince herkesi soymaya devam ediyor ama artık bize ilişmiyor, Tanrı’ya şükürler olsun. Ve tabii sizin sayenizde...”

Marie odada bir o yana bir bu yana gidip geliyor, kâh ateşi karıştırdığı şöminenin önünde eğiliyor kâh ağabeylerinin uyuduğu perdeli yataklara taze saman yığıyordu. Konuşmuyordu ama gözlerini Guccio'dan ayırmıyordu. Guccio ise onunla baş başa kaldığı ilk anda, dirseğinden nazikçe kavradı ve kendine doğru çekti.

“Gözlerimde size mutluluğu hatırlatan hiçbir şey yok mu?” dedi yakın zamanda okuduğu bir şövalye hikâyesinden aklında kalan mısralarla.

“Ah! Evet, messire!” diye yanıtladı Marie titreyen sesiyle. “Ne kadar uzakta olursanız olun, sizi hayalimden hiç çıkarmadım. Hiçbir anımızı unutmadım.”

Altı ay boyunca gelmediği ve herhangi bir mesaj göndermediği için bir bahane aradı. Ancak şaşırtıcı bir şekilde Marie, onu suçlamak yerine, beklediğinden daha hızlı geldiği için teşekkür etti.

“Alacağınızın faizini tahsil etmek için bir yıl sonra dönceğinizi söylemişsiniz,” dedi. “Sizi daha önce beklemiyordum. Ama hiç dönmeseniz bile hayatım boyunca sizi bekledim.”

Guccio, Cressay'den Paris'e sonlanmamış bir maceranın pişmanlığıyla dönmüştü ve dürüst olmak gerekirse onca ay boyunca aklına çok az düşmüştü. Oysa şimdi, ilkbahar ve yaz boyunca gözlerden uzak büyüyen bir bitki gibi sevgi, göz kamaştıran ışıyla yeniden yüreğini doldurdu. *Ne şanslıyım!* diye düşündü. *Beni unutabilirdi, evlenebilirdi...*

Sadakatsiz tabiatlı insanlar, aşk gözlerini ne kadar kör etmiş olursa olsun, genellikle aşkta tutkusuz ve gösterişsizdirler çünkü başkalarını da kendileri gibi sanırlar. Guccio, aralarındaki şey çok kısa sürmesine rağmen karşısındakinde bu denli güçlü ve nadir bir duygu uyandırdığına şaşırmıştı.

“Ben de Marie, hep sizi düşündüm, aklımı bir an bile sizden alamadım,” dedi söylediği yalanın büyüklüğünü ortaya koyan bir coşkuyla.

Duygulanmışlardı, sözlerinden ve hareketlerinden eşit derecede utanmışçasına karşı karşıya kıpırdamadan durdular.

“Marie,” diye yeniden söze girdi Guccio, “buraya şubeyi ziyarete ya da başka bir alacağı tahsile gelmedim. Ama sizden hiçbir şey saklayamam. Bizi birbirimize bağlayan sevgiyi küçültür bu. Birçok insanın hayatı, size emanet edeceğim sırra bağlı, en başta da benim hayatım. Amcam ve bazı güçlü dostları, krallık ve kendi selametleri için önemli bazı belgeleri güvenli bir yerde saklamamı istediler. Şu anda, kralın askerleri her yerde beni arıyor.”

Zaafına yenilmiş, yine kendini olduğundan önemli göstermeye başlamıştı.

“Sığınacak başka yirmi yer vardı ama ben size geldim, Marie. Hayatım ağzınızın sıkılığına bağlı.”

“Ben de size bağlıyım, monsenyör,” dedi Marie. “Sadece Tanrı’ya ve beni kollarına ilk alanerkek olarak size inanıyorum. Canım, sizin canınızdır. Sırrınız benim sırrım. Gizlemek istediğinizi gizleyecek, saklamak istediğinizi saklayacağım, o sır benimle birlikte ölecek.”

Koyu mavi gözlerinden gözyaşları damlıyordu.

“Saklamam gereken şeyler,” dedi Guccio, “iki el büyüklüğünde kurşun bir kutuda duruyor. Burada saklayabileceğimiz bir yer var mı?”

Marie bir an düşündü.

“Eski ocağın fırınında olabilir...” diye cevap verdi. “Hayır, daha iyi bir yer biliyorum. Şapele saklayabiliriz. Yarın sabah gideriz. Abilerim avlanmak için şafakta evden çıkar. Yarın annem de onlarla yola çıkar, köye gitmesi gerekiyor. Beni de yanında götürmek isterse, boğazım ağrıyor derim. Sabah, uyuyormuş gibi yaparım.”

Guccio, daha önce gecelediği üst kattaki geniş, temiz ve soğuk odada kaldı. Hançeri yanında, kurşun sandık başının altında uzandı. Aynı anda Marigny kardeşlerin dramatik bir konuşma yaptıklarını ve Lombard’lara karşı düzenlenen fermanın artık külden ibaret olduğunu bilmiyordu.

İki kardeş evden ayrılırken uyandı. Pencereye yaklaştığında, Pierre ve Jean de Cressay'i, cılız birer midillinin üzerine oturmuş, şahinlerini kollarına almış, sundurmadan geçerken gördü. Sonra kapı kapandı. Bir süre sonra, yaşına göre oldukça yorgun ve bitkin görünen gri bir kısağa binen Leydi Elia-bel, yanında topal uşakla beraber yola düştü. Guccio, botlarını giydi ve bekledi.

Birkaç dakika sonra, Marie alt kattan ona seslendi. Guccio onun yanına indi, kutuyu tuniğinin altına sokuşturmuştu.

Şapel, malikânenin içinde ve doğuya bakan kısımda küçük, kubbeli bir odadan ibaretti. Duvarlar kireçle beyaza boyanmıştı.

Marie, Evanjelist Aziz Jean'ın iri, ahşap heykelinin önündeki yağ kandiliyle bir mum yaktı. Cressay ailesinin en büyük oğluna daima Jean adı verilirdi.

Guccio'yu sunağın kenarına götürdü.

"Bu taş yerinden çıkıyor," dedi, üzerine paslı bir halka takılı küçük bir kapağı işaret ediyordu.

Guccio, kapağı zorlukla hareket ettirdi. Mum ışığında, bir kafatası ve bazı kemik kalıntıları gördü.

"Bu kim?" diye sordu parmaklarıyla boynuz işareti yaparak.

"Atalarımızdan biri," dedi Marie. "Kim olduğunu bilmiyorum."

Guccio, kurşun kutuyu beyazımsı kafatasının yakınındaki oyuğa yerleştirdi. Sonra taşı tekrar yerine oturttu.

"Sırrımız Tanrı'nın huzurunda mühürlendi," dedi Marie.

Guccio onu kollarına aldı ve öpmeye yeltendi.

"Hayır, burada olmaz," dedi genç kız korkuyla, "şapelde olmaz."

Büyük salona geri döndüler, bir hizmetçi kız kahvaltı için masaya süt ve ekmek getirmişti. Guccio, hizmetçi kız salondan

* İncil yazarlarından Aziz Yuhanna. (ç.n.)

çıkana dek sırtını şöminede ısıttı, hizmetçi çıkınca Marie yanına geldi.

El ele tutuştular; Marie başını Guccio'nun omzuna koydu ve Tanrı huzurunda ona ait olduğunu ilan ettiği erkeğin vücudunu keşfetmek, hissetmek için uzun süre öyle kaldı.

“Sizi daima seveceğim, siz beni artık sevmeseniz bile,” dedi.

Sonra sıcak sütü kâselere döktü ve ekmeği doğradı. Her hareketinden mutluluk akıyordu.

Dört gün geçti. Guccio, sık sık kardeşlerle birlikte ava çıkıyordu, acemilik çekmemiştir. Kalış sebebini haklı göstermek için Neauphle şubasını birkaç kez ziyaret etti. Bir keresinde onu tanıyan ve dalkavukça selamlayan Prévôt Portefruit ile karşılaştı. Bu selam Guccio'nun içini rahatlatmıştı. Eğer Lombard'lara karşı bir ferman çıkarılmış olsaydı, Messire Portefruit bu denli bir nezaket göstermezdi. *Ve eğer bir gün beni tutuklamaya gelirse, diye düşündü Guccio, yanımda getirdiğim altını cebine sıkıştırırım.*

Görünüşe göre, Leydi Eliabel, kızının genç Sienaliyla yaşadığı maceradan habersiz gibiydi. Guccio, bir akşam ev sahibesi ve küçük oğlu arasında geçen bir konuşmaya kulak misafiri olunca bundan emin oldu. Guccio üst kattaki odasındaydı; Leydi Eliabel ve Pierre de Cressay büyük salonda, ateşin önünde konuşuyorlardı, sesleri bacadan işitiliyordu.

“Yazık, Guccio keşke asilzade olsaydı,” dedi Pierre. “Kız kardeşime iyi bir koca olurdu. İyi huylu, okumuş, hâli vakti yerinde, çevresi geniş... Bazen asaleti boş verip bunu gerçekten düşünsek mi diyorum.”

Leydi Eliabel, bu öneriyi çok sert bir şekilde karşıladı.

“Asla!” diye bağırdı. “Para senin aklını bulandırmış, oğlum. Şu an fakir olabiliriz ama kanımız bize daha iyi talipler isteme hakkını veriyor, hem kızımı avamdan, üstelik Fransız bile olmayan bir delikanlıya asla vermem. Evet, kesinlikle iyi bir çocuk, ama Marie'ye kur yapmayı aklma bile getirmesin. Her şeyi yoluna koyacağım. Bir Lombard, ha! Zaten aklından

da geçmiyordur. Yaşım beni mütevazı olmaya zorlamasa, Marie'den çok bende gözü olduğunu itiraf ederdim, gelip evimize zamk gibi yapışması da bu yüzden.”

Guccio, başta ev sahibesinin hayal gücüne ve vehmine gülse de alt tabakadan oluşu ve mesleği yüzünden küçümsemesine bozulmuş, incinmişti. “Bu insanlar senden geçimleri için borç alıyor, borçlarını zamanında ödemiyor, ama seni köylülerinden bile değersiz görüyorlar. Lombard’lar olmadan ne yapardınız, madam?” dedi Guccio kızgınlıkla. “Öyle olsun! Kızınızı büyük bir senyörle evlendirmeye çalışın, görün bakalım kabul edecek mi.”

Ama aynı zamanda, soylu bir kızı baştan çıkardığı için içi gururla dolmuştu; önlerine çıkacak tüm engellere rağmen o akşam onunla evlenmeye karar verdi.

Yemekte Marie’ye baktı, içinden şöyle dedi: “O benim; benim o!” Bu güzel yüzdeki her şey, yay gibi kirpikler, ayrık dudaklar, hepsi ona cevap veriyor gibiydi: “Ben seninim.” Guccio kendine sordu: “Nasıl oluyor da diğerleri bunu görmüyor?”

Ertesi gün Guccio, Neauphle’de amcasından bir mektup aldı, tehlike şimdilik ortadan kalkmıştı ve derhal geri dönmesi gerekiyordu.

Genç adam, önemli bir mesele için Paris’e geri gitmek zorunda olduğunu bildirdi. Leydi Eliabel, Pierre ve Jean habere çok üzülmüş göründüler. Marie ise hiçbir şey söylemedi ve uğraştığı nakış işine devam etti. Ama Guccio ile yalnız kaldığında, ıstırabının görünmesine izin verdi. Kötü bir şey mi olmuştu? Guccio’nun hayatı tehlikede miydi?

Genç adam onu temin etti. Tam tersine, Guccio ve Marie’nin sayesinde, İtalyan bankerlerin kötülüğünü isteyenler hüsrana uğramışlardı.

Marie bunu duyunca gözyaşlarına boğuldu, Guccio tekrar ayrılıyordu.

“Beni terk ediyorsunuz,” dedi. “Ölümden bile beter bu.”

“En kısa zamanda geri geleceğim,” dedi Guccio.

Aynı anda Marie'nin yüzünü öpücöklere boğdu. Lombardiya kumpanyalarının selametine tam sevinememişti. Tehlikenin bir müddet daha sürmesini isterdi.

“Geri döneceğim, güzel Marie,” diye tekrarladi, “size yemin ederim, çünkü dünyada sizden daha çok arzuladığım başka bir şey yok.”

Bu defa sözlerinde samimiydi. Buraya bir tehlikeden kaçıp sığınmak için gelmişti ama şimdi kalbinde derin bir aşkla ayrılıyordu.

Amcası, mektupta gizli belgeler hakkında bir şey söylemediği için Guccio, bundan onları Cressay'de bırakmak gerektiği sonucunu çıkardı. Böylece geri dönmek için bahanesini hazırlamış oldu.

VIII

PONT-SAINTE-MAXENCE AVLAĞI

Yakışıklı Philippe, 4 Kasım'da Pont-Sainte-Maxence ormanında ava çıkmıştı. Geceyi mabeyincibaşı Hugues de Bouville, sekreteri Maillard ve bazı tanıdıklarıyla, avlaktan iki fersah uzaktaki Clermont Şatosu'nda geçirdi.

Kralın keyfi yerinde gibiydi ve uzun süredir görülmediği kadar iyi bir ruh hâli içindeydi. Krallığın işleri nihayet hafiflemişti. Lombard'ların verdiği borçla hazine düze çıkmıştı. Kışın gelmesiyle, huzursuz Champagne senyörleri ve Flandre halkı sakinleşmişti.

Gece, yılın ilk karı yağmıştı, bu denli erken başlaması garipti; şafak vakti çalan kırağı bu beyaz tozu tarlalara ve ormanlara sabitlemiş, alabildiğine geniş bir beyazlık tüm dünyayı örterek manzaranın renklerini tersine çevirmişti.

İnsanların, köpeklerin ve atların nefesi donmuş, havada iri pamuklu çiçekler gibi açıyordu.

Lombard, kralın atının arkasında yürüyordu. Bir tavşan avı köpeği olmasına rağmen, geyik avlarına da geliyor, kendi başına geziniyor, ancak çoğu zaman köpek sürüsünü

yönlendiriyordu. Tazılar, gözlerinin keskinliği ve hızlarından dolayı değerli olsalar da genellikle koku duyularının zayıflığıyla bilinen hayvanlardır; ama Lombard'ın burnu Poitou köpekleri kadar iyi koku alıyordu.

Avlak ormanında, havlamalar, kişnemeler ve kırbaçların şaklayışları arasında, kral muhteşem sürüsünü izliyor, doğum yapan dişi köpekleri soruyor ve köpekleriyle konuşuyordu.

“Ah! Güzellerim benim! Hey, oğlum! Gel, kuçu!”

Avcıbaşı rapor vermeye geldi. Tazıyla birkaç geyiği kovalamışlardı; tazıları koşturan uşağın dediğine göre biri yedi yaşında, ormanda bulunabilecek en asil av hayvanı, on iki boynuzlu dev bir kral geyiğiydi. Bu geyik sürüden ayrı yalnız başına ormandan ormana gezen, güçlü ve daha yabani “hacı” denilen geyiklerdendi.

“Peşine düşelim,” dedi kral.

Tasmaları çözülen köpekler dağılarak koşmaya başladı; avcılar geyiğin atlayabileceği noktalara doğru dağıldılar.

Taille-hors! Taille-hors!” bağırışları duyuldu.

Geyik ortaya çıkmıştı; köpeklerin havlayışı, boruların ötüşü ve dörtnele koşan atların yeri sallayışları, kırılan dalların çatırtıları ormanı doldurdu.

Normalde geyikler büyüdükleri yerde bir süre avlanır, ormanda dolanır, yollarını değiştirip karıştırır, köpeklerin koku alma duyularını yanıltıp onları kandırmak için daha genç bir geyik arar ve avlak çitine döner.

Bu geyik ise peşindekileri şaşırttı ve durup dinlenmeden doğruca kuzeye koştu. Tehlike hissedince, içgüdüsel olarak muhtemelen geldiği Ardennes ormanına yöneldi.

Böylece av uzadıkça uzadı, geyik acele etmeden köpeklerden uzaklaşmak için yeterli bir hızda koşuyordu. Sonra,*

* Geyik avında kullanılan ve hayvanın görüldüğünü bildiren uyarı. Fransızca “dış, dışında” anlamına gelen *hors* ve “çalı” anlamına gelen *taillis* sözcüklerinin birleşimiyle türemiş olup hayvanın çalılarından çıktığını ifade eder. Günümüz Fransızcasına *taiaut*, İngilizceye *tallyho* sözcükleriyle geçmiştir.

peşindeki sürünün pes etmeye başladığını hissettiğinde, aniden hızını artırdı ve ortadan kayboldu.

Hareketlenen kral, atını ormanın içinden sürüp sürünün liderliğini aldı, avlağın sınırına geldi ve geyiğin düzlüğe çıkmasını bekledi.

Hiçbir şey bir avdan daha hızlı gelişemez. İnsan, yüzlerce köpek ve avcının bağrış çağrışı arasındayken bir anda kendini mutlak bir sessizlik, mutlak bir yalnızlık içinde, ağaçlardan oluşan bir katedralin ortasında bulabilir; kıyameti koparan av sürüsünün göz açıp kapayıncaya dek nereye kaybolduğuna şaşabilir.

Aksilik bu ya, o gün hava sesleri bastırıyor, kokuyu donduran kırağı yüzünden köpekler avları güçbela kovalıyordu.

Kral yolunu kaybetmişti. Ufka dek uzanan çayırlara, alçak çitlere, hasattan kalan anızlara, bir köyün çatılarına, ilerideki ormanı çevreleyen otlara bakakaldı, her şey parıldayan bir beyazlıkla kaplıydı. Güneş ortaya çıkmıştı.

Kral kendini birdenbire bu evrene yabancı hissetti; başının döndüğünü, eyerden kaydığını duyumsadı. Başta bunu önemsemedi, çünkü gücü kuvveti yerindeydi ve elden ayaktan hiç düşmemişti.

Bütün dikkatini peşinde olduğu geyiğin saklandığı yeri bulmaya vererek ormanın kenarı boyunca yayan iz sürüyor, yerde hayvanın ayak izlerini arıyordu. “Kırağı varken şimdiye çoktan görmeliydim,” dedi.

Yakınlarda yürüyen bir köylüye rastladı.

“Hey, ahbap!”

Köylü döndü ve ona doğru geldi. Aşağı yukarı elli yaşlarında bir adamdı; soğuktan korunmak için bacaklarına branda bezinden tozluk sarmıştı, sağ elinde bir lobut tutuyordu. Şapkasını çıkarınca gri renkli saçları ortaya çıktı.

“Buraya doğru koşan iri bir geyik gördün mü?” diye sordu kral.

Adam başını salladı ve cevapladı: “Evet, majesteleri. Söylediğiniz gibi bir hayvan az önce tam burnumun önünden geçti.

Sırtında bir heybe vardı ve dilini çıkarmıştı. Kesinlikle sizin avınızdı. Uzun süre kaçamaz, su arıyor gibiydi. Onu da sadece gölette bulabilir.”

“Peşinden koşan köpek var mıydı?”

“Yoktu, majesteleri. Şuracıktaki büyük kayın ağacının orada izini bulabilirsiniz. Gölete gidiyor.”

Kral şaşırdı.

“Buraları, avlağı iyi biliyor gibisin,” dedi.

İhtiyarın yüzü kocaman bir gülümsemeyle aydınlandı. Küçük, kahverengi, kurnaz gözleriyle krala baktı.

“Araziyi ve avlağı biraz bilirim,” dedi adam, “sizin gibi yüce bir kral, Tanrı uzun ömürler versin, keyfini sürer dilerim.”

“Demek beni tanıdın?”

Köylü tekrar başını salladı ve gururla:

“Evvelden, kontluktaki serflere hürriyetlerini vermek için geldiğinizde av sırasında sizi ve kardeşiniz Monsenyör de Valois’yi görmüştüm.”

“Hür müsün?”

“Sayenizde efendimiz, serf olarak doğmuştum ama artık hürüm. Sayı saymasını biliyorum ve gerekirse hesap kitap yapmak için kalemim var.”

“Hürriyetine kavuşmaktan hoşnut musun?”

“Hoşnutum... tabii hepimiz öyleyiz. Yani, hayatımız değişti, ölü gibi yaşamıyoruz artık. Ve hepimiz bunu sizin fermanınıza borçlu olduğumuzu biliyoruz. Dünyalık işlere dua ederken sık sık fermanınızı anıyoruz: ‘Rabbimizin suretinde yaratılan her insanın doğanın kanununa göre hür olması gerektiğinden...’ Ne güzel sözler bunlar, halbuki eskiden hayvandan farksız olduğumuzu sanırdık.”

“Hürriyetine karşılık ne kadar ödedin?”

“Altmış beş livre.”

“Var mıydı o kadar paran?”

“Bir ömürlük kazancımdı, majesteleri.”

“Adın ne?”

“André. Ormanda yaşadığım için Ormancı André derler bana.”

Normalde eli çok açık olmayan kral, bu adama bir şey verme arzusu hissetti. Sadaka değil, bir hediye.

“Her zaman krallığın iyi bir hizmetkârı ol, Ormancı André,” dedi. “Bunu hatırlaman için de şunu al.”

Boynundaki boruyu çıkardı, altın kakmalı, fildişi oyma nefis bir parçaydı, adamın hürriyetini satın almak için ödediği paradan çok daha yüksek bir ederi vardı. Köylüye uzattı.

Köylünün elleri gurur ve heyecandan titredi.

“Ah! Ama, şey! Bu çok...” diye mırıldandı. “Hanemi koruması için Bakire Meryem heykelinin hemen altına koyacağım. Tanrı sizi esirgesin, efendimiz.”

Aylardır hissetmediği bir sevinçle dolan kral uzaklaştı. Issız bir tarlanın ortasında sıradan bir adamla, onun sayesinde özgür ve mutlu olan bir adamla sohbet etmişti. İktidar ve yılların ağırlığı, yükü birden omuzlarından kalkmıştı. İyi bir krallık sürmüştü. “Hükümdarın hep ağır elini görürler,” dedi kendi kendine, “ama yaptığı hayır işlerini, kimlere iyiliği dokundugunu asla görmezler.” Hiç beklemediği bir anda halkının en alt tabakasından gelen bu övgü, saraydakilerin tüm övgülerinden daha kıymetli ve tatlıydı. “Keşke bütün krallıktaki serflere hürriyetlerini verseydim. Şu adam genç yaşta tedrisattan geçse prévôt veya şehir kumandanı olabilirdi, emrimdekilerin çoğundan da iyi iş görürdü.”

Ülkedeki tüm Ormancı, Korucu André’leri, Tarlacı Jean-Louis’leri, Köylü veya Mezralı Jacques’ları, kölelikten kurtulan çocuklarını, o çocukların krallık için nasıl bir güç olacaklarını düşünüyordu. “Enguerrand’a yeni bir ferman hazırlamasını emredeceğim.”

Sağında bir köpeğin boğuk havlamalarıyla daldığı düşüncelerden uyandı, Lombard’ın sesini tanıdı. “Aferin, oğlum, aferin! Yukarı koş, yukarı!” diye bağırdı. Lombard burnuyla

toprağı koklayarak yerinden fırladı. Avı kaybeden kral değil, grubun geri kalanıydı. Yakışıklı Philippe kendini gençleşmiş hissetti, en sevdiği köpeğiyle tek başına büyük geyiği avlayacağını düşünüp heyecanlandı.

Atını topuklayıp zaman kavramını yitirmiş bir şekilde tarlalar ve vadiler arasında dörtnala sürdü, setlerin, engellerin üzerinden atladı. Sıcaklamıştı ve sırtından aşağı terler akıyordu.

Aniden beyazlıklar üzerinde koşuşan karanlık bir heyula gördü. “*Taille-hors!*” diye bağırdı kral. “Yakala, Lombard, yakala!”

Göğsü bej renkli, kocaman, siyah bir geyikti. Artık avın başındaki hızını yitirmişti; sırtında köylünün tarif ettiği gibi heybe şeklinde desenler vardı; kaçmaktan bitkin görünüyordu, durdu, arkasına baktı, ağır bir sıçramayla kaçtı.

Lombard avın peşi sıra seğirtti, yetişmek üzereydi. Geyiğin boynuzları kralın ilgisini çekmişti. Boynuzların arasında bir şey parıltıyor, sonra sönüyordu. Ancak geyiğin, alnına kilise haçı işlenmiş Saint Hubert’in geyiği gibi efsanelerde geçen mucizevi hayvanlarla hiçbir benzerliği yoktu. Sadece korkudan tarlalarda koşuşan ve biraz sonra ağaçların arasına kaçan bitkin, yorgun bir hayvandı.

Lombard’ın nefesini ensesinde hissederek kayın ormanına daldı ve bir daha ortaya çıkmadı. Çok geçmedi Lombard, av köpeklerinin avlarını yakalayıp öldürdüklerinde yaptıkları gibi olanca gücüyle acı acı havlamaya başladı. Kral koruya girdi; dalların arasından sızan soğuk güneş ışınları kırağıya kızıl bir renk katıyordu.

Kral durdu, kısa kılıcının kabzasını kavradı; bacaklarının arasında atının kalp atışlarını hissediyordu; kendisi nefes nefese kalmıştı ve havayı açlıkla içine çekiyordu. Lombard ulumasına son vermemişti. Büyük geyik oradaydı, bir ağaca yaslanmış, başını eğmişti, burnu neredeyse yere değiyordu; postu ter içindeydi ve tütüyordu. Muazzam büyüklükteki boynuzları

arasında hafif çarpık bir haç işareti parılıyordu. Kralın gözleri bir an bu işarete takıldı, sonra şaşkınlığı derin bir korkuya dönüştü: Bedeni ona itaat etmiyordu. Atından inmek istedi ama ayakları üzeniği bırakmadı; bacakları mermer gibi ağırlaşmıştı. Dizginleri bırakan elleri kıpırdamıyordu. Seslenip yardım istemeye çalıştı ama boğazından ses çıkmadı.

Dili dışarı fırlayan geyik, kocaman gözleriyle acıklı acıklı ona bakıyordu. Boynuzlarının arasında parlayan haç söndü, sonra yine parladı. Ağaçlar, yer ve dünyanın tamamı kralın gözlerinin önünde silinmeye başladı; kafasının içinde korkunç bir ışık çaktı sonra her şey karardı.

Birkaç dakika sonra, av kafilesinin geri kalanı geldiğinde, Fransa kralını atının ayaklarının dibinde yatarken buldular. Lombard hâlâ geyiğe havlıyordu. Geyiğin boynuzlarına takılı kalmış çalılarının üzerinde birbirine çapraz şekilde duran iki ağaç dalı, güneş ışınları üzerlerindeki kırağı tabakasına çarptığında ıslıl ıslıl parılıyordu.

Ama geyikle kaybedilecek zaman yoktu. Avcılar köpek sürüsünü durdururken, geyik kaçırıldı, biraz dinlendi, peşine sadece birkaç inatçı köpek takılmıştı, nihayet gece peşindeki köpeklerden kaçmak için daldığı bir gölette boğuldu.

Yakışıklı Philippe'in üzerine eğilen Hugues de Bouville haykırdı: "Kral yaşıyor!"

Kılıçlarla kestikleri iki fidanı kemerler ve pelerinlerle bağlayıp derme çatma bir sedye yaptılar ve kralı üzerine yatırdılar. Sadece kusarken biraz kıpırdayan kral, boğulan bir ördek gibi sesler çıkarıyordu. Yarı yarıya açık gözleri cam gibi ifadesizdi.

Kralı böylece Clermont'a taşıdılar, gece bilinci konuşacak kadar yerine geldi. Çağrılan doktorlar hemen hacamat yaptılar.

Ağzından çıkan ilk sözcükler başında bekleyen Bouville'in canını acıttı: "Haç... haç..."

Kralın dua etmek istediğini sanan Bouville, ona bir haç getirmeye gitti.

Yakışıklı Philippe zorlukla sayıkladı: “Susadım.”

Şafakta kekeleyerek doğduğu Fontainebleau’ya götürülmesini istedi. Öleceğini anladığı zaman Papa V. Clemens da doğduğu yere geri dönmek istemişti.

Sarsılmadan yolculuk etmesi için kralı su yoluyla götürmeyi kararlaştırdılar; Oise Nehri’nde giden büyük bir mavnaya bindirildi. Yakınları, hizmetkârları ve okçu muhafızlar başka bir tekneyle ya da kıyı boyunca at üstünde onu izliyorlardı.

Haber, garip kortejden hızlı ilerliyor ve nehir kıyısındakiler devrilmiş heykeli görmek için koşarak geliyorlardı. Çiftçiler dini bayramlarda merasim alayı tarlalarından geçerken yaptıkları gibi, şapkalarını çıkarıyorlardı. Okçular geçtikleri her köyden, kralın etrafındaki havayı ısıtmak için tekneye kovalarla köz getiriyorlardı. Gökyüzü kurşuni bir renge bürünmüştü, kar bulutları toplanıyordu.

Oise Nehri’nin o kesimine kumanda eden Vaureal senyörü, kralı selamlamak için şatosundan geldiğinde onu bir ölü gibi beti benzi atmış hâlde buldu. Kral ona sadece gözlerini açıp kapatarak cevap verdi. Bir zamanlar iki zırhlı adamla birden güreşip omuzlarına asarak taşıyan yaman hükümdar neredeydi?

Gün erkenden karardı. Mavnaların yanında meşaleler yakıldı. Meşalelerin kırmızı, dans eden ışığı nehir kenarına yansıyor, alevler geceyi yırtıyordu. Böylece Seine Nehri’yle ırmağın birleştiği yere ve oradan Poissy’ye ulaştılar. Kral şatoya taşındı.

Orada on iki gün kaldı, sonunda biraz iyileşmiş gibiydi. Konuşabiliyordu, zor da olsa ayağa kalkmıştı. Fontainebleau’ya doğru yola devam etmekte ısrar etti ve büyük bir irade göstererek atının sırtına konulmasını emretti. Ağır, dikkatli bir şekilde Essonne’a kadar gitti; ama orada pes etmek zorunda kaldı; vücudu artık iradesine uymuyordu.

Yolculuğu bir arabayla tamamladı. Kar yeniden başlamıştı ve atların hızını kesiyordu. Saray erkânı Fontainebleau’da çoktan toplanmıştı. Şatonun tüm şömineleri yakılmıştı. Kral girdiğinde mırıldandı: “Güneş, Bouville, güneş...”

IX

KRALLIĞIN ÜZERİNDEKİ GÖLGE

Kral, on iki gün boyunca yolunu yitirmiş bir gezgin gibi kendi kendine gezindi. Çok çabuk yorulmasına rağmen, zaman zaman işlerine devam ediyor gibi göründü, krallığın durumundan endişeliydi, hazine hesaplarını kontrol etmek istedi, tüm mektup ve fermanların imzasına sunulmasını emretti; o güne dek imza atmak için hiç böyle bir istek göstermemişti. Sonra ansızın yeniden kendinden geçti ve konuştuğu nadir anlarda anlamsızca sayıklar oldu. Yumuşak parmaklarıyla durmadan alnını ovuşturuyordu.

Sarayda, şuurunu yitirdiği konuşuluyordu. Gerçekten de dünyayla irtibatını koparmaya başlamıştı.

Hastalık kırk altı yaşındaki adamı üç hafta içinde, Fontainebleau Şatosu'ndaki bir odanın derinliklerinde, yarı ölü yarı diri yaşlı bir adama dönüştürmüştü.

Biteviye susuzluktan kavruluyor ve içecek bir şey istiyordu!

Hekimler, hastalıktan kurtulamayacağını söylediler. Müneccim Martin ise ay sonunda güneş tutulması olduğunda kudretli bir Batı hükümdarının korkunç şekilde çile çekeceğini

duyurdu. “O gün,” diye yazmıştı Martin, “krallığın üzerine büyük bir gölge çökecek.”

Bir akşam Yakışıklı Philippe birdenbire kafasının içinde yine aynı korkunç patlamayı hissetti ve Pont-Sainte-Maxence ormanında düştüğü karanlığa gömüldü. Bu defa ne geyik vardı ne de haç. Sadece yatağa serilmiş, etrafında olan bitene tepki vermeyen cansız bir beden kalmıştı.

Saatler ya da günler sürüp sürmediğini bilemediği bu bilinçsiz uykudan uyandığında, kralın ayırına vardığı ilk şey, başına siyah bir taç takmış, üzerine eğilen büyük, beyaz bir heyulaydı. Ayrıca onunla konuşan bir ses duyuyordu.

“Ah! Renaud Birader,” dedi kral zayıf bir sesle, “tanıdım sizi. Ama etrafınız sisle çevrili görünüyorsunuz.” Sonra hemen ekledi:

“Susadım.”

Poissy Manastırı’ndan Dominiken keşiş Renaud, hastanın dudaklarını bir miktar kutsal suyla ıslattı.

“Piskopos Pierre’i çağırdınız mı? Geldi mi?” diye sordu kral.

Ölmek üzereyken insan aklının en sık uğradığı yanılsamalardan biri de en uzak hatıralarına geri gitmektir. Son günlerde kral takıntılı şekilde sürekli çocukluk arkadaşı Chalons piskoposu ve divan azası Pierre de Latille’i yatağının başına çağırmıştı. Saraydakiler bu ısrarının altında yatan sebebi merak ediyor, hastalığın zihnine oynadığı bir oyundan başka sebep bulamıyorlardı.

“Evet, majesteleri, çağırdık,” diye cevapladı Renaud.

Gerçekten de Chalons’a bir haberci göndermişti, ancak piskoposun zamanında gelmeyeceğini umarak uşağı yola mümkün olduğunca geç çıkarmıştı. Renaud Birader’in aklına başka bir din adamının lehine elden çıkarmak istemediği bir oyun gelmişti. Kralın günahlarını çıkaran rahip aynı zamanda Fransa baş engizitörü olur; kralın sırlarına vakıf olurdu. Kudretli

hükümdar, ahirete göçerken bu sırları yakın dostundan başkasının bilmesini istemiyordu.

“Sizinle uzun süre konuştum mu, Renaud Birader?” diye sordu kral.

Tüyleri diken diken olan Renaud, ilahi iradenin buyruğu altında, yaşayanların kraldan beklediklerini elde etmekle görevli hissediyordu hâlâ.

“Efendimiz,” dedi, “krallığın işlerini düzen ve nizam içinde bırakırsanız, Tanrı minnettar olacaktır.”

Kral cevap vermeden bir an duraksadı.

“Birader Renaud, günah çıkardım mı?” diye sordu.

“Evet, majesteleri, evvelsi gün,” diye cevap verdi Dominken keşiş. “Bizleri hayran bırakan, tebaanızın da hayranlığını kazanacak bir günah çıkarmaydı. Ağır vergilerle, halkınıza ve özellikle de kiliseye eziyet ettiğiniz için nedamet getirdiniz. Ayrıca, adaletiniz elinde ölenlerden şefaathistemediğinizi, iman ve adaletin birbirine yardım borçlu olduğunu söylediniz.”

Engizitör, izleyenlerin daha iyi duyması için sesini yükseltti.

“Böyle mi söyledim?” diye sordu kral.

Gerçekten söylemiş miydi, bilmiyordu. Ağzından gerçekten bunlar çıkmış mıydı, Renaud Birader şişinmek, kendini önemli göstermek için bunları uyduruyor muydu? Sadece fısıldayabildi:

“Ölüler...”

“Bize son arzunuzu söyleyin, majesteleri,” diye ısrar etti Renaud.

Biraz geri çekildi, kral o zaman odanın dolu olduğunu fark etti.

“Ah!” dedi, “tanıdım sizi, hepiniz buradasınız.”

İnsanların simalarını hâlâ hatırlayabildiğine şaşırmıştı.

Hekimler, mabeyinci, uzun boyuyla herkesin içinde sivri kardeşi Charles, biraz arkalarda başını öne eğmiş kardeşi Louis, Enguerrand, avukatı Philippe le Convers, perdenin yanında

küçük bir masada oturan sekreteri Maillard... Hepsi hareket-siz ve ses çıkarmadan bekliyorlardı.

“Evet, evet,” diye tekrarladı, “iyi tanıyorum sizleri.”

Uzakta olmasına rağmen başı herkesinkinden yukarıda görünen dev, şamatacı akrabası Robert d’Artois’ydı. Biraz ötesinde uzun boylu bir kadın, Kontes Mahaut bir ebe gibi kollarını sıvıyordu. Kontes Mahaut’yu görmek krala mahkûm prensesleri hatırlattı.

“Papa seçildi mi?” diye sordu.

“Hayır, majesteleri.”

Aklı geride bıraktığı sorunlar arasında gidip geldi, yorgun zihninde dolaştı.

Dünyanın kendi doğum anında yaratıldığına inanan her insan ölüm anında evreni eksik bırakmış olmanın acısını çeker. En çok da krallar.

Yakışıklı Philippe’in gözleri en büyük oğlunu aradı.

Louis de Navarre, Philippe de Poitiers ve Charles de France başucunda yan yana sıralanmış, babalarının ıstırapıyla bir araya gelmiş, ayakta dikiliyorlardı. Kral onları görmek için başını çevirmek zorunda kaldı.

“Louis,” diye mırıldandı, “Fransa kralı olmanın ne demek olduğunu iyi düşün! Krallığının ahvalini çabuk öğren.”

Kontes Mahaut yaklaşmak için öne atıldı, ölmekte olan adamdan af veya lütuf dilemek için hareketlendiğini görmek zor değildi.

Renaud Birader, Valois kontuna manalı bir bakış fırlattı: “Monsenyör, müdahale edin,” der gibiydi.

Louis de Navarre, birkaç dakika içinde Fransa kralı olacaktı ve müstakbel kralın Valois’nın nüfuzu altında olduğunu bil-meyen yoktu. Kontun otoritesi de aynı oranda artacaktı, engi-zisyon rahibi gerçek iktidarı elinde tuttuğu için ona dönmüştü.

Valois, Mahaut’nun önünü keserek yatak ile arasına girdi.

“Ağabeyim, 1311’de yazdırdığınız vasiyetinizde değişiklik yapacak mısınız?”

“Nogaret öldü,” diye yanıtladı kral.

Valois, engizitöre dönerek üzüntüyle başını salladı, rahip de beklentisinin boşa çıkmasıyla hüsrarla ellerini iki yana açtı. Ancak kral ekledi:

“Vasiyetimi yerine getirmekle onu memur etmiştim.”

“O hâlde vasiyeti tenfiz memuru olarak birilerini atamak için vasiyetinize küçük bir zeyil yazdırın, kardeşim,” dedi Valois.

“Susadım,” diye mırıldandı Yakışıklı Philippe.

Dudaklarına bir miktar kutsal su damlattılar.

Valois devam etti:

“Sanıyorum ki son isteklerinize uyulmasını sağlamamı istersiniz.”

“Kesinlikle... Sen de kardeşim Louis,” dedi kral, Kont d’Evreux’ya.

Maillard, alçak bir sesle kralın vasiyetnamesi için usulüne uygun resmi formu mırıldanarak yazmaya başladı.

Louis d’Evreux’dan sonra, kral vasiyetini uygulayacak diğer kişileri tayin etti. Philippe le Convers’i ve ardından ikinci oğlunun akrabası Pierre de Chambly’yi ve en son Hugues de Bouville’i seçti.

Sonra Enguerrand de Marigny ölmekte olan kralın kendisini iyice gördüğünden emin olmak için cüsseli vücuduyla öne çıktı.

Vekil, iki hafta boyunca Charles de Valois’nın, ölümün eşiğindeki krala durmadan kendisini şikâyet ettiğini, çekiştirdiğini biliyordu. “Ağabeyim, bütün dertlerinizin kaynağı bu Marigny... Hazineyi yağmalayan, boşaltan yine Marigny... Flandre ile şerefsizce barış pazarlığı yapan Marigny. Üstadı azamı yakmanı tavsiye eden Marigny...”

Yakışıklı Philippe, herkesin beklediği gibi Marigny’yi vasiyetini uygulayacak kişiler arasına seçip, güvenini son bir kez gösterecek miydi?

Maillard, kalemını kaldırdı, kralı gözlüyordu. Fakat Valois hızlı davranıp araya girdi:

“Bu kadarı yeterli sanırım, ağabeyim.”

Sonra da Maillard'ın listeyi bitirmesi için buyurgan bir hareket yaptı. Yüzünün rengi atan Marigny, yumruklarını sıktı ve sesini yükselterek, "Majesteleri, size daima sadakatle hizmet ettim. Sizden beni oğlunuza tavsiye etmenizi istirham ediyorum," dedi.

Kral, onun teveccühünü kazanmak için didişen bu iki rakip, kardeşi Valois ve başvekili Marigny arasında bir an gidip geldi. Kralı değil kendilerini düşündükleri nasıl da belliydi!

"Louis," dedi yorgun bir sesle, "sadakatini ispatlarsa Marigny'nin incinmesine izin verme."

Böylece Marigny, iftiraların hedefini bulduğunu anladı. Böylesine aleni bir şekilde bir başına bırakılınca Yakışıklı Philippe'in onu hiç sevip sevmediğini sorguladı.

Fakat Marigny elindeki gücün de farkındaydı. İdare, maliye ve ordu onun emrindeydi. Krallığın durumunu bilen oydu ve ülke onsuz yönetilemezdi. Kollarını kavuşturdu, başını dimdik kaldırdı, kralın can çektiği yatağın öbür tarafındaki Valois ve Louis de Navarre'a meydan okuyan gözlerle baktı.

"Efendimiz, başka bir arzunuz var mı?" dedi Renaud Birader.

Hugues de Bouville, şamdanın üstünde tükenmiş bir mumu parmağıyla söndürdü.

"Neden bu kadar karanlık?" diye sordu kral. "Hâlâ gece mi, gün doğmadı mı?"

Gün ortası olmasına rağmen şatoya apansız, anormal, kahredici bir karanlık çökmüştü. Münecimin söylediği güneş tutulması başlamıştı ve gölgesi Fransa Krallığı'nı tamamen kaplamıştı.

"Bana hediye ettiği, Cerise denilen yakut takılı yüzüğü kızım Isabelle'e geri veriyorum," dedi kral aniden.

Bir an duraksadıktan sonra tekrar sordu:

"Pierre de Latille geldi mi?"

Kimse cevap vermeyince ekledi: "Ona zarif zümrüdümü bırakıyorum."

Çeşitli kiliselere bağışta bulundu, kızı orada evlendiği için Notre-Dame de Boulogne’a, Saint-Martin de Tours ve Saint-Denis’ye biner livre bıraktı.

Renaud Birader eğildi ve kulağına fısıldadı:

“Majesteleri, Poissy’deki manastırımızı da unutmayın lütfen.”

Yakışıklı Philippe’in çökmüş yüzü kızgın bir ifadeye büründü.

“Birader Renaud,” dedi, “manastırınıza ellerimle not düştüğüm açıklamalı güzel bir İncil’i bırakıyorum. Hem sizin ve hem de Fransa krallarının günahlarını çıkaran tüm rahiplerin ziyadesiyle istifade etmesi için.”

Engizitör, daha fazlasını beklemesine rağmen, hayal kırıklığını gizlemesini bildi.

“Poissy’deki Aziz Dominic rahibelerine, Tapınak Şövalyelerinin büyük haçını bağışlıyorum. Kalbimi orada saklasınlar.”

Kral bağışta bulunacaklarının listesini bitirmişti. Maillard vasiyeti yüksek sesle tekrar okudu. Son sözcüklere gelip de “Kral tarafından” ibaresini okuduğunda, Valois, tahtın vârisini kendine doğru çekti ve kolunu sıkarak, ““Ve Navarre kralının izniyle’ ibaresini de ekleyin,” dedi.

Yakışıklı Philippe neredeyse belli olmayacak bir canlılıkla başını sallayarak bunu onayladı. Hükümdarlığı sona ermişti.

Parşömenin altını imzalayabilmesi için elinden tutarak yardımcı olmaları gerekti. Mırıldandı:

“Hepsi bu mu?”

Hayır, Fransa kralının dünyadaki son günü henüz bitmemişti.

“Majesteleri, şimdi de krallık mucizesini teslim etmelisiniz,” dedi.

İzleyicileri odadan çıkmaları için uyardı, böylece kral oğluna, krallara gizemli bir şekilde verilmiş olan sıracı hastalığını iyileştirme gücünü geçirecekti.*

* Çene altı lenf bezlerine yayılan tüberküloz mikrobunun sebep olduğu, *scrofula* ve *King’s Evil* adıyla da bilinen hastalık. Ortaçağda İngiltere ve Fransa krallarının

Yastıklarının üstünde dönen Yakışıklı Philippe inledi: “Birader Renaud, dünyanın değerine bakın. İşte size Fransa kralı!”

Ölüm anında bile ondan halefine –gerçek veya hayali– iyi huylu bir hastalığı iyileştirme gücü bahsetmesi bekleniyordu.

Mucizevi formüller ve dualar okuyan Yakışıklı Philippe de-ğildi, o böyle şeyleri çoktan unutmuştu. Birader Renaud ya-pıyordu onun yerine. Babasının yanında diz çöken Louis de Navarre, sıcacık ellerini kralın buz kesmiş ellerine kenetledi ve gizli mirası üstüne aldı.

Bu merasim bitince saray erkânı tekrar odaya kabul edildi ve Renaud, ölüm eşiğindeki için okunan dualarını okumaya başladı.

Saray erkânı, “*In manus tuas, Domine...* Ellerine bıraktım, ya Rab, ruhumu” dizesini tekrarlarken kapı açıldı; kralın çocukluk arkadaşı Piskopos Pierre de Latille nihayet gelmişti. Du-daklar mırıldanmaya devam ederken bütün gözler ona yöneldi.

Piskopos Pierre, ötekilere uyup duayı sürdürdü: “*In manus tuas, Domine...*”

Yatağa döndüklerinde duaları yarıda kesildi; Demir Kral ölmüştü.

Birader Renaud gözlerini kapatmak için yaklaştı. Kral, sağlığında hiç kırpmadığı gözleri açık gitmişti. Baş Engizitör gözlerini kapatmak için boş yere uğraştı. Ebediyete gözü açık giden kralın gözlerini bir bandajla kapattılar.

sıraca, ateş, romatizma, spazm, körlük, guatr gibi belli hastalıkları iyileştirme güçleri tanrı vergisi görülür ve babadan oğula geçen bir ritüel şeklinde hane-dan içinde aktarılırdı. Fransa kralları, Reims Katedrali'ndeki taç giyme törenin-de kutsal yağla mesh edildikten sonra sıraca hastalarının koruyucu azizi Aziz Marcouf'un mabedinin bulunduğu Corbeny'ye yaptıkları bir hac yolculuğundan sonra iyileştirme gücünü elde etmiş sayılırlardı. (ç.n.)

İKİNCİ KİTAP

BOĞULAN KRALİÇE

**“Bu zamanın tüm tarihi, hukukçu ile baronun
ölümüne savaşıdır.”**

Michelet

GİRİŞ

29 Kasım 1314'te, akşam duasından iki saat sonra Fransa Krallığı'nın üniformasını giymiş yirmi dört atlı, Fontainebleau Şatosu'ndan ayrıldı. Kar, orman yollarını beyaza boyuyordu; gökyüzü yerden daha karanlıktı; çoktan gece karanlığı çökmüş, güneş tutulmasına müteakip hava hiç aydınlanmamıştı.

Yirmi dört atlı, sabaha dek dinlenmeyecek, ertesi gün ve sonraki günler durup dinlenmeden kimi Flandre'a, kimi Angoumois'ya ve Guyenne'e, Comté'deki Dole'ye, kimi Rennes ve Nantes'a, kimi Toulouse'a, Lyons'a, Aigues-Mortes'a dörtlü at sürecektir, yolları üzerindeki bütün bailli, seneşal, prévôt, ayan ve kumandanları uyandırıp Kral Yakışıklı Philippe'in öldüğünü krallığın tüm şehirlerine ve kasabalarına duyurmalarını emreceklerdi.

Bütün çan kulelerindeki çanlar çalmaya başlamış; muazzam, uğursuz bir ses dalgası, tüm sınırlar boyunca gitgide büyüyerek, yükselerek yayılmıştı.

Demir Kral'ın en ufak bir zaaf bile göstermeden hükmettiği yirmi dokuz yıldan sonra kırk altı yaşında bu dünyadan göçtüğü kafalara dank ediyordu. Mühürdar Guillaume de Nogaret'den altı ay, Papa V. Clemens'dan yedi ay sonra gerçekleşmişti ölümü. Böylece 18 Mart'ta yakıldığı kazıkta onları lanetleyen Tapınakçıların üstad-ı azamının üçünü de bir yıl

geçmeden Büyük Mahkeme’de göreceği kehaneti gerçekleştirmiş oluyordu.

Dediği dedik, mağrur, zeki ve içine kapanık bir hükümdar olan Kral Philippe, saltanatını o kadar dolu yaşamış, zamanına o denli hâkim olmuştu ki krallığın kalbi durmuşçasına bir hava bütün ülkeyi ele geçirmişti.

Ancak hükümdarlar ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, milletler asla onlarla birlikte ölmez, ulusların doğumu ve ölümü başka sebeplere tabidir.

Yakışıklı Philippe’in adı, yalnızca düşmanlarını attığı ateşin alevleriyle ve el koyduğu altınların ısıltısıyla çağlar boyunca aydınlanacaktı. Kudretli kişileri dizginleyişi, elinden geldiğince barış ve huzuru muhafaza edişi, yasaları ıslah edişi, insanların zorda kaldıklarında sığınabilecekleri şatolar inşa ettirişi, vilayetleri birleştirmesi, burjuvalara toplanma özgürlüğü tanıması, her şeyde Fransa’nın bağımsızlığını gözetmiş olması çarçabuk unutulacaktı.

Daha cesedi soğumadan, gözlerinin ferisi sönmeden, uzun zamandır gem vurulmuş, engellenmiş şahsi çıkarlar, hırslar, garezler, şeref ve onur açlığı, yükselme hevesleri, mal mülk merakı zincirlerinden boşalmış gibi peyda olmakta gecikmedi.

İktidara sahip olmak için iki grup kıyasıya bir savaşa hazırlanıyordu: Bir yanda, Yakışıklı Philippe’in kardeşi Charles de Valois’nın önderlik ettiği tutucu baronlar hizbi; diğer yanda, merhum kralın başvekili Enguerrand de Marigny liderliğindeki yüksek memurlar hizbi.

Aylardır eli kulağında bekleyen çatışmayı önlemek ya da hakemlik etmek için kudretli bir hükümdara ihtiyaç vardı. Oysa tahta çıkacak yirmi beş yaşındaki Louis de Navarre, hükmetmek için yetersiz olduğu kadar talihsizdi de. Aldatılıp boynuzlanmış bir koca olarak şöhret yapmış, “geçimsiz” lakabı üzerine yapışmıştı.*

* X. Louis, Fransa krallarının resmi tarihçesinde geçimsiz, aksi, kavgacı anlamına gelen “Hutin” sıfatıyla anılır. (ç.n.)

Zina ettiği için zindana atılan karısı Marguerite de Bourgogne'un hayatı, iki rakip hizip için de bir sorun olmaya devam edecekti.

Ancak bu kavganın ceremesini, yükünü elinde avucunda hiçbir şeyi olmayanlar, olaylarda hiçbir suçu, günahı bulunmayanlar ve elinden bir şey gelmeyenler çekecekti. Üstüne üstlük 1314-1315 kışı, kıtlıkla beraber gelip çatmıştı.

BİRİNCİ FASIL
**SALTANATIN
BAŞLANGICI**

I

CHÂTEAU-GAILLARD

Petit-Andelys kasabasına yukarıdan bakan, kireçli bir tepenin üzerine inşa edilen Château-Gaillard, tüm Yukarı Normandiya'ya hükmediyordu.

Seine Nehri, bu noktada, yeşil çayırlar arasında geniş bir yay çiziyordu; Château-Gaillard aşağıdan yukarıya on fersah boyunca nehre hâkimdi.

Şatoyu, Fransa kralına meydan okumak için antlaşmaya aykırı olarak yüz yirmi yıl önce Aslan Yürekli Richard yaptırmıştı. Falez üzerine oturtulan, altı yüz ayak yüksekliğinde, yeni oyulmuş beyaz taştan gövdesi, iki dış suru, ek yapıları, kale kapıları, mazgallı siperleri, barbakanları, on üç kulesi ve büyük zindanına baktığında Richard haykırmıştı:

“Ah! İşte sağlam bir kale.”

Ve böylelikle yapı adını almıştı.

Askeri mimarının bu dev örneğinin savunması için her şey düşünülmüştü; taarruz, cephe hücumu veya yandan saldırı, sızma, merdivenlerle tırmanma... Kuşatmadan ve ihanetten başka her şeye karşı tedbir alınmıştı.

* (Fr.) *Gaillard*; güçlü, kuvvetli, sağlam.

İnşa edilmesinden sadece yedi yıl sonra, kale İngiliz kralın elinden Normandiya Dukalığı'nı alan Philippe Augustus'a geçmişti.*

O zamandan beri Château-Gaillard, asli amacı olan harp yerine bir zindan olarak kullanılmıştı. İktidar, serbest kalmaları devlet için tehlikeli olan ancak idam edilmeleri de sıkıntılar doğurabilecek ya da başka devletlerle çatışma yaratabilecek düşmanlarını buraya kapatıyordu. Kalenin asma köprüsünden geçenin gün ışığını bir daha görme şansı yok denecek kadar azdı.

Gündüzleri kargalar çatıların altına üşüşür; geceleri surların dibine kadar gelen kurtlar ulurdu.

1314 Kasımı'nda Château-Gaillard, surları ve okçu garnizonuyla biri yirmi bir, öteki on sekiz yaşında iki Fransız prensesi, Yakışıklı Philippe'in kocalarına ihanet suçundan ömür boyu hapse mahkûm gelinleri Marguerite ve Blanche de Bourgogne'u hapsedmek için kullanılıyordu.

Ayın son sabahı, ayın saatiydi.

Şapel, ikinci sura bitişikti. Bir kayanın üzerine yapılmıştı. Karanlık, soğuk bir havaydı; süssüz, sade duvarlardan su sızıyordu.

İçeriye sadece üç tabure konmuştu, sol taraftaki ikisi prenseslerin oturması içindi, sağdaki tek tabure ise kale kumandanı Robert Bersumée için.

Arkada silahlı muhafızlar sıralanmış, ayakta duruyorlardı, zorla katıldıkları bu angaryadan sıkılmış görünüyorlardı. Üstlerinde biriken kar, etraflarında erimiş, yerde sarımtırak su birikintileri oluşturmuştu. Şapel papazı, ayini başlatma hususunda aceleci davranmıyordu. Sırtı sunağa dönük, tırnakları çatlamış, uyuşmuş parmaklarını ovuşturuyordu. Beklenmedik bir olay, dindar rutinini bozmuştu.

* Aslan Yürekli Richard ile beraber III. Haçlı Seferi'ne çıkan Fransa kralı. Hastalığını öne sürerek seferden erken dönen Philippe, Richard'ın Fransa topraklarındaki mülklerine saldırmış ve Richard'ın seferi yarıda kesmesine neden olmuştu. (ç.n.)

“Kardeşlerim,” dedi, “bugün dualarımızı her zamankinden daha büyük bir özenle ve ciddiyetle etmemiz gerek.”

Öksürüp boğazını temizledi, söyleyeceği şeyin ağırlığı yüzünden huzursuzdu.

“Göklerdeki efendimiz, sevgili Kralımız Philippe’in ruhunu yanına aldı. Bütün krallık için bu çok hazin bir haber...”

İki prenses, kaba kaputbezinden başlıkla örtülü yüzlerini çevirip birbirine döndü.

“Haksızlık, fenalık edenler kalplerinde nedamet getirsinler,” diye devam etti papaz; “yaşarken ona teessür edenler, büyük ya da küçük ölen her insan için yaptıkları gibi Rabbimize ona merhamet etmesi için yalvarsınlar, bilin ki Rabbimizin mahkemesinde herkes eşittir...”

Dizlerinin üstüne çöken iki prenses de sevinçlerini gizlemek için başlarını eğdi. Artık soğuğu, acılarını, sefaletlerini hissetmiyorlardı. Müthiş bir umut dalgası onları almış götürmüştü; suskunluk içinde onları korkunç kayınpederlerinden kurtardığı için Tanrı’ya şükrediyorlardı. Château-Gaillard’a hapsedildikleri yedi ay sonunda, dünya onlara iyi haberler göndermişti.

Şapelin arkasında bulunan silahlı muhafızlar homurdanıyor, kıpırdanıyor, ısınmak için ayaklarını sallıyorlardı.

“Her birimize bir kuruş cülus verecekler mi?”

“Niye, kral öldüğü için mi?”

“Âdet böyleymiş, bana öyle söylediler.”

“Yo, kral öldüğü zaman değil; yeni kralın taç giyme töreninde verirler, o da belki.”

“Peki şimdi kim kral olacak?”

“Kim olur bilmem; benim merak ettiğim harbe gidecek mi, ülke dışına sefere çıkacak mı?”

Kalenin kumandanı arkasına döndü ve sert bir sesle onları azarladı:

“Susun, dua edin!”

Gelen haber beraberinde yeni sorunlar getirmişti. Çünkü mahkûmlardan büyük olanı, yeni kralın karısıydı. Kumandan

içinden, “Bana da Fransa kraliçesinin gardiyanı olmak düştü,” dedi.

Kraliyet ailesinden birilerinin zindancısı olmak, hiçbir zaman kolay bir iş değildi. Robert Bersumée hayatının en kötü anlarını, nisan ayı sonunda, siyah brandayla örtülü arabalar içinde ve saçları kazınmış hâlde, beraberlerinde yüz muhafızla gelen mahkûmlara borçluydu. Merhamet esirgenmeyecek kadar genç ve güzellerdi. Hatta haddinden fazla güzeldiler, eski püskü elbiseler içinde bile olsalar, yedi ay boyunca onlara yaklaşmamak için kendini zapt etmek günden güne zorlaşıyordu... Garnizondaki askerlerden birini baştan çıkaracak ya da kaçacak olsalar, içlerinden biri kendini assa veya ölümcül bir hastalığa yakalansa ya da talihin cilvesi cezaları kaldırılsa, her halükârda kabak Bersumée’nin başına patlayacak, aşırı merhametli veya aşırı katı davranması hâlinde o suçlu çıkacaktı. Yükselmesi, terfi etmesi için başlarına bir iş gelmemesi lazımdı. Ömrünün kalan günlerini rüzgârın hiç durmadan uğuldadığı, duvarları rutubetli, iki bin asker sığacak şekilde inşa edilen, ancak şu an sadece yüz elli kişiyi barındıran bir kalede, uzun zamandan beri harp edilmeyen bu vadide geçirmeyi mahkûmlardan bile daha az arzuluyordu.

Ayin devam ediyordu fakat hiç kimsenin Tanrı’yı veya kralı düşündüğü yoktu; herkes sadece kendini düşünüyordu.

“*Requiem æternam dona ei Domine...*” diye sesini yükselterek yakarmaya başladı papaz.

Dominiken bir keşişken başına gelen talihsiz bir olay ve şaraba düşkünlüğü yüzünden gözden düşen, bu zindanda yaşamaya mahkûm olan papaz, yüksek sesle dua okurken içinden tahttaki değişikliğin kendi bahtını değiştirip değiştirmeyeceğini düşünüyordu. Takdiri ilahinin ondan yana çıkması için bir hafta boyunca ağzına içki sürmemeye ve olumlu bir hadise gelişmesi için kendini hazırlamaya karar verdi.

* (Lat.) “Ebedi istirahat bahşet onlara ya Rab.” Katolik liturjisinde cenazede veya anma günlerinde okunan *Requiem* ilahisinin girişgâhı.

“*Et lux perpetua luceat ei,*” diye yanıtladı kumandan.*

Aynı zamanda şöyle düşünüyordu: “Kimse beni suçlayamaz. Ne emir aldıysam aynen uyguladım. Hiçbirine kötü muamele de etmedim.”

“*Requiem æternam...*” diye yeniden başladı papaz.

“Yani, bizim için bir kile şarap olsun açmayacaklar mı?” diye fısıldadı Şişko Guillaume dedikleri asker Çavuş Lalaine’e.

İki mahkûma gelince, o güne dek ayinlerde ilahinin koro kısmını söylemeden, dudaklarını kıpırdatmakla yetinen prensesler çok yüksek sesle ve coşkuyla okuyorlardı.

Kuşkusuz, o gün, Fransa’daki kiliselerde Kral Philippe’in yasını tutan, onun için ağlayan ya da onun için ağladığını sanan birçok insan vardı. Fakat onlar bile gerçekte yalnızca kendilerine acıyorlardı. Gözlerini siliyor, burunlarını çekiyor, başlarını ileri geri sallıyorlardı, çünkü ömürlerinin büyük kısmı Yakışıklı Philippe ile birlikte gitmişti, onun tahtta oturduğu onca zaman, neredeyse bir asrın üçte biri uçup gitmişti. Gençliklerini düşünüyor, yaşlandıklarının farkına varıyorlardı, yakın gelecek ise büyük bir belirsizlikti. Bir kral, vefat ettiğinde bile, başkaları için bir simge ve sembol olarak kalırdı. Ayin bittiğinde kale kumandanının önünden geçen Marguerite de Bourgogne ona, “Messire, sizinle, sizi de alakadar eden önemli hususlarda konuşmak istiyorum,” dedi.

Bersumée, Marguerite de Bourgogne onunla her konuştuğunda yaptığı gibi gözlerinin içine bakmasından rahatsız oldu.

“Sizi dinlemeye geleceğim, madam,” diye cevapladı, “devriyemi bitirir bitirmez.”

Çavuş Lalaine’e mahkûmları götürmesini söyledi ve alçak sesle fısıldayarak her zamankinden daha saygılı ve dikkatli davranmasını emretti.

Marguerite ve Blanche’ın hapsedildiği kulede, her biri birer katta, birbirleriyle aynı ölçülerde olmak üzere üst üste üç büyük oda vardı. Her bir odada ise bacalı birer şömine ve kubbeli*

* (Lat.) Ve üzerlerine sonsuz nurdan indir.

tavan. Odalar duvar boyunca salyangoz gibi dönen merdivenlerle birbirine bağlıydı. Zemin kattaki odada sürekli olarak bir asker müfrezesi kalıyordu. Marguerite birinci kattaki odada, Blanche ise ikinci katta oturuyordu. Geceleri, prensesler asma kilitli kalın kapılarla birbirlerinden ayrılıyordu; sadece gün içinde birbirleriyle görüşmelerine müsaade vardı.

Çavuş onlara eşlik ederken merdivenlerin önünde menteşelerin ve sürgülerin gıcırdayarak açılmasını beklediler.

Sonra birbirlerine baktılar ve sevinçle haykırarak birbirlerine koştular:

“Öldü, sonunda öldü!”

Birbirlerini kucakladılar, dans ettiler, güldüler, ağladılar ve durmadan tekrarladılar:

“Öldü, geberdi!”

Yedi aydır giydikleri kaba saba başlıkları yırtarak kısa saçlarını serbest bıraktılar.

“Ayna! İstedğim tek şey bir ayna,” diye bağırdı Blanche, sanki şimdiden serbest kalmış ve artık dış görünüşünden başka derdi, tasası kalmamış gibi.

Marguerite’in başında kısa siyah bukleler oluşmuş, öbeklenmiş ve kıvrılmıştı. Blanche’ın saçları anız gibi kalın, soluk renkli tutamlar hâlinde fırlamıştı. İki kadın içgüdüsel olarak parmaklarını enselerine götürdüler.

“Ne dersin, bir gün yine güzelleşir miyim?” diye sordu Blanche.

“Bana bunu sorman için yaşlanmış olmalıyım!” diye yanıtladı Marguerite.

İki prensesin ilkbahardan beri yaşadıkları, Maubuisson’daki dram, kralın hükmü, Pontoise’daki meydanda gözlerinin önünde âşıklarına yapılan canavarca işkenceler, kalabalığın iğrenç haykırışları, ardından altı aydan fazla bu kalede çektikleri çileler, duvarlardaki taşları yakıp kavuran boğucu yaz, sonbahardan beri buz gibi soğuk, binanın içinde durmadan esen rüzgâr, yemek diye önlerine getirdikleri karabuğday lapası,

sadece iki ayda bir değiştirdikleri at kılı kadar kaba gömlekler, mazgaldan yalnızca kapının önünde volta atan muhafızın miğferini görebildikleri hiç geçmeyen günler... Bütün bunlar Marguerite'in karakterini büyük ölçüde değiştirmişti, hissediyordu bunu, biliyordu ama yüzünü hiç değiştirmemişti.

Blanche, on sekiz yaşın verdiği, ümitsizlikten budalaca umutlara götüren garip hafifliğiyle, duvarın diğer tarafında bir kuşun ötüşünü duyduğu için birden hıçkırarak ağlamayı kesen ve hayretle, "Marguerite! Duyuyor musun, bir kuş ötüyor!" diye neşelenen, bütün işaretlere inanan ve durmadan düşler kuran Blanche, bu zindandan bir gün çıkarılırsa eski güzelliğini, çocuksu bakışlarını, sevecen kalbini yeniden bulabilirdi ama Marguerite asla.

Esaretinin ilk günlerinden beri, tek bir damla gözyaşı bile dökmemiş, pişmanlık dolu tek bir sözcük dile getirmemişti. Her hafta günah çıkartan papaz, bu ruhun sertliğinden, katılığından dehşete düşmüştü. Bir an için Marguerite, talihsizliğinden kendisinin sorumlu olduğunu kabullenmemişti; Aziz Louis'nin torunu, Burgonya dükünün kızı, Navarre kraliçesi ve Fransa'nın müstakbel kraliçesi olduğu günlerde, bir an için bile olsa, bir şövalye yamağının metresi olmanın tehlikeli bir oyun olduğunu, bu oyunun namusuna ve özgürlüğüne mal olabileceğini tahayyül etmemişti. Sevmediği bir adamla evlendiği için bunun hakkı olduğunu sanmıştı.

Oynadığı bu oyundan ötürü kendini suçlamıyordu; düşmanlarından nefret ediyordu ve beyhude öfkesi yalnızca onlara karşıydı, onu ihbar eden görümcesi İngiltere kraliçesine, onu savunmak için parmağını kıpırdatmayan Burgonya'daki ailesine, krallığa ve yasalarına, kiliseye ve buyruklarına. Ve özgürlüğü hayal ettiğinde, aklına yalnızca intikam geliyordu.

Blanche kolunu boynuna attı. "Canım, bedbahtlığımız son buldu artık."

"Bitecek," diye cevapladı Marguerite, "yeter ki akıllıca ve çabuk hareket edelim."

Aklına ayin sırasında belli belirsiz bir fikir gelmişti ama bunun onu nereye götüreceğini bilmiyordu. Yine de durumdan faydalanmayı istiyordu.

“Beni, başı gövdesinden uzun bir mızrağın ucuna yakışan şu Bersumée ile bir müddet yalnız bırak,” diye ekledi.

İki kadın kapıların kilidinin açıldığını duydu. Başlıklarını yeniden giydiler. Blanche dar penceredeki mazgalın önüne oturdu; Marguerite odadaki tek mobilya olan oturaklı merdivenin üzerine çıktı. Kale kumandanı içeri girdi.

“Rica ettiğiniz gibi geldim, madam,” dedi.

Marguerite ağırdan alarak baştan ayağa onu süzdü ve “Messire Bersumée, artık kime muhafızlık ettiğinizi biliyor musunuz?” diye sordu.

Bersumée sanki etrafındaki bir şeyi arıyormuş gibi başını iki yana çevirdi.

“Biliyorum madam, biliyorum,” diye cevapladı, “bu sabah Criqueboeuf ve Rouen’a giden iki atlı haberi verdiler, o andan beri başka bir şey düşünemiyorum.”

“Buraya kapatıldığımdan bu yana yedi ay geçti, ne çarşaf verdiniz, ne mobilya, ne örtü ne de elbise; okçularınızla aynı lapayı yedim ve ocağı günde sadece bir saat yaktınız.”

“Madam, ben sadece Messire de Nogaret’nin emirlerine uydum,” diye yanıtladı Bersumée.

“Guillaume de Nogaret öldü.”

“Bana gönderdiği, kralın buyruklarıydı.”

“Kral Philippe de öldü.”

Marguerite’in lafı nereye getirdiğini tahmin eden Bersumée cevap verdi: “Fakat krallıktaki her şeyi idare eden, mahkemelere ve hapishanelere bakan Monsenyör de Marigny hâlâ hayatta, madam. Ve ben ona bağlı çalışıyorum.”

“Sabahki ulak size yeni emirler getirmedi mi?”

“Hayır, madam.”

“Çok geçmeden gelir.”

“Ben de sizin gibi bekliyorum, madam.”

Robert Bersumée otuz beşten daha yaşlı görünüyordu. Askerliği isteyerek meslek edinmiş kişilerin, bu hayata daha kolay adapte olabilmek için takındıkları endişeli, huysuz ifade onun yüzünde daha doğal görünüyordu. Kaledeki olağan işlerini yaparken kurt derisinden bir başlık takar, üzerine yağdan kararmış, hafif bol gelen, kemerinin etrafında bollaşmış eski püskü zincir bir zırh giyerdi. Kaşları burnunun üstünde birleşiyordu.

Marguerite, esaretinin başında adamı kendinden tarafa çekmek umuduyla neredeyse açık şekilde vücudunu teklif etmişti. Ama yaklaşma çabalarını erdem ve namustan ziyade çekingenlikten savuşturmuştu. Fakat böyle talihsiz bir göreve getirilişinden ötürü Marguerite'e kin güder gibiydi. Şimdiyse bu akıllıca tutumunun kendi lehine olup olmadığını, prensesin başına gelenlerin acısını kendisinden çıkarıp çıkarmayacağını merak ediyordu.

"Kadınlara böyle muamele edilmesini sineye çekmek, inanın benim de hoşuma gitmiyor, madam," dedi, "hele de sizin gibi asil hanımlara."

"İnanırım, messire, inanırım," diye yanıtladı Marguerite, "insan size bakınca hakiki bir şövalye görüyor, size emredilen şeyler eminim sizi de tiksindirmiştir."

Kale kumandanı halktan biriydi; bu yüzden şövalye kelimesini duyduğunda heyecanlanmaktan kendini alamadı.

"Lakin, messire," diye devam etti mahkûm, "dişlerimi beyazlatmak için ağaç çiğnemekten ve cildim soğuktan çatlamasın diye çorbamı ellerimle karıştırmaktan usandım."

"Anlıyorum, madam, anlıyorum."

"Bundan böyle beni soğuktan, haşarattan ve açlıktan korrursanız size çok minnettar olurum."

Bersumée başını öne eğdi. "Bana böyle bir emir gelmedi, madam."

"Yalnızca Kral Philippe'in bana duyduğu nefret yüzünden buradayım ve onun ölümü her şeyi değiştirecek," dedi

kendinden emin bir sesle Marguerite. “Fransa kraliçesine biraz olsun hürmet göstermek için kapıları açma emrini mi bekleyeceksiniz? Başınıza konacak devlet kuşuna karşı biraz aptalca davranmıyor musunuz?”

Askerler genellikle tabiatları gereği kararsızdırlar, bu onların kolay itaat etmelerine ve birçok savaşı kaybetmelerine yol açar. Bersumée, aslarını azarlayıp dayak atarken eli hızlı olsa da öngörülemeyen durumlar karşısında inisiyatif almaya meyilli değildi.

İddiasına göre yarın bütün ipleri eline geçirecek bir kadının kızgınlığı ile şu an çok güçlü olan Monsenyör de Marigny’nin gazabı arasında hangi riski seçmeliydi?

“Ayrıca Madam Blanche ve beni bu parmaklıkların arkasından günde bir iki saat dışarı çıkarmanızı da istiyorum,” dedi Marguerite, “tabii uygun görürseniz sizin eşliğinizde, duvarlar, mazgallar ve okçularınızın mızraklarından başka şeyler görmek istiyorum.”

Aşırı hızlı davranmış, çok ileri gitmişti. Bersumée hileyi sezmışti. Mahkûmlar dış dünyayla iletişim kurmanın, hatta belki de elinden kaçmanın yollarını arıyordu. Bu, saraya geri döneceklerinden o kadar da emin olmadığı anlamına gelirdi.

“Madam, kraliçe olduğunuz için, krallığa sadık kalmamı ve bana verilen emirleri çiğneyemeyeceğimi siz daha iyi anlıyorsunuz.”

Daha fazla tartışma çıkmaması için derhal çıktı.

“Aşağılık köpek,” diye bağırdı Marguerite kumandan ortadan kaybolduğunda, “sadece havlamaya ve ısırmağa yarayan bir beke köpeği.”

Yanlış bir manevra yapmıştı ve yuvarlak odanın içinde öfkeyle bir o yana bir bu yana yürüyordu.

Bersumée’nin de ondan aşağı kalır yanı yoktu. “İnsan, bir kraliçenin zindancısıysa her şeyi beklemeli,” dedi kendi kendine. Ancak meslekten bir asker için her şeyi beklemek, her şeyden önce bir denetim beklemek demektir.

II

MONSENYÖR ROBERT D'ARTOIS

Eriyen kar çatılardan damlıyordu. Dört yanda yerler süpürülüyor, siliniyordu. Kaldırımlara kovalarla boşaltılan suyun sesi, bekçi odasına kadar geliyordu. Asma köprünün zincirlerini yağıyorlardı. Kale her an saldırıya uğrayacakmış gibi, ocaklarda zift kaynatılıyordu. Aslan Yürekli Richard zamanından beri Château-Gaillard, böyle bir şamataya tanık olmamıştı.

Her an gerçekleşebilecek bir ziyarete hazırlıksız yakalanmaktan korkan Kumandan Bersumée, garnizonunu teftiş etmeye karar vermişti. Elleri belinde ve çenesi yukarıda, kışlada dolaşüyor, mutfakta yerde rastladığı meyve, sebze kabuklarını görünce küplere biniyor, sıkılı yumruğuyla kırışlardan sarkan örümceklerin ağlarını gösteriyor, âlet edevatı kontrol ediyordu. Bir okçu sadağını kaybetmişti. Neredeydi bu sadak? Ya şu kolları paslanmış zincir zırha ne demeli? Hadi, avuç dolusu kum* getirin ve iyice ovun, pırıl pırıl olacak!

* Ortaçağda zırh ve metal âletler paslanmaya karşı kum, idrar ve sirke karışımı ile ovularak temizlenirdi.

“Eğer Messire de Pareilles ansızın baskına gelirse, ona sizin gibi bir dilenciler bölüğü göstermek istemiyorum!” diye emirler yağdırdı Bersumée. “Kıpırdayın!”

Yeterince hızlı koşamayanların vay hâline! Fazladan şarap tayını verilmesini uman Şişko Guillaume, kaval kemiğine sert bir tekme yedi. Çavuş Lalaine’in dermanı kalmamıştı.

Karlı çamurları çiğneyen adamlar binaların içine, çıkardıklarından fazla kir ve çamur taşıyordu. Kapılar durmadan çarpılarak kapatılıyor; Château-Gaillard taşman bir ev keşmekeşi yaşıyordu. Eğer prensesler kaçmak isteselerdi, bundan daha iyi bir zaman seçemezlerdi.

Akşamları Bersumée’nin sesi soluğu çıkmıyor, okçular mazgallarda uykulu uykulu dolanıyordu.

Ancak iki gün sonra, sabahın erken saatlerinde gözcüler, beyaz manzarada Paris yolu üzerinde, Seine Nehri boyunca başlarında sancakla yaklaşan atlı bir birlik görünce, kale kumandanı askerlerinin düzenini, tertibini beğendi.

Çabucak en iyi zincir zırhını giydi, çizmelerine üç parmak uzunluğunda mahmuzlar taktı, demir miğferini başına geçirdi ve avluya çıktı. Kışın donuk ışığında silahları ve zırhları ıslıl parıldayan hizaya girmiş askerlerine son bir defa baktığında kaygılı bir memnuniyet duydu.

“En azından nizam, intizam nedeniyle azledemezler beni,” dedi. “Bu da harcırahımın azlığından ve adamlarımı doyurmak zorunda olduğum parayı göndermede gecikmelerden şikâyet etmemde elimi güçlendirir.”

Falezin dibinde şimdiden borular çalmaya başlamıştı ve atların toynaklarıyla kireçli toprağı dövdüğü duyulabiliyordu.

“Cümle kapısını açın! Köprüyü indirin!”

Asma köprünün zincirleri kızaklarında sallandı ve bir dakika sonra etrafı kraliyet arması işlemeli on beş şövalye ve aralarında duran kırmızılar giyinmiş bir binici bekçi kulübesinin olduğu kemeri hızla geçti ve Château-Gaillard’ın ikinci iç surlarında belirdi.

Yeni kral mı acaba? diye aceleyle düşündü Bersumée. *Tanrım! Kral hemen karısını görmeye mi geldi?*

Korkudan nefesi kesilmişti. Koyu kırmızı renkte, kürklü, deri ve gümüş işlemeli manto giyen adam ayağını yere basıp şövalyelerin arasından sıyrıldığında kim olduğunu çıkarması biraz zaman aldı. Atların yelelerinden buğu yükseliyordu.

“Kralın habercileri!” dedi heybetli süvari, Bersumée’nin burnunun dibine kadar uzattığı üzerine bir mühür takılı parşömeni sallayarak. Okumasına fırsat vermeden mektubu geri çekti. “Ben, Kont Robert d’Artois’yım.”

Selamlaşmayı kısa tuttular. Monsenyör Robert d’Artois, birbirli biri olmadığını göstermek için elini kumandanın omzuna atarak Bersumée’yi çekiştirdi. Sonra, mazgallardaki nöbetçilerin dönüp bakmasını sağlayacak kadar yüksek bir sesle kendisi ve muhafızları için sıcak şarap istedi.

Önceki günden beri, Bersumée sıvrilmek, kendini kusursuz, eksiksiz bir kalenin başarılı kumandanı olarak göstermek ve sonradan adının hatırlanacağı şekilde davranmak için hazırlık yapıyordu. Hatta bir söylev bile hazırlamıştı; ancak bunu okumaya fırsatı hiç olmayacaktı. Ağzından birkaç cılız dalkavukça söz çıktı, o kadar. Kendini, misafiriyle birlikte şarap yudum-larken buldu. Sonra itiraz bile edemeden dört odalı konutuna doğru yürümeye başladılar. Odalar gözüne her zamankinden daha da küçük görünüyordu. O zamana dek kendini daima iriyarı bir adam olarak görmüştü. Ziyaretçisinin önündeyse âdeta bir cüce gibi kalmıştı.

“Mahkûmlar nasıl?” diye sordu Robert d’Artois.

“Çok iyiler, monsenyör, sıhhatleri, rahatları çok iyidir, sorduğunuz için teşekkür ederim,” dedi Bersumée sanki ailesinin hâli hatırı sorulmuş gibi şaşkınlıkla.

Ve kadehinde kalan bütün şarabı kafasına dikti.

Fakat Robert d’Artois dev adımlarla çoktan çıkmıştı bile, bir an sonra o önde, Bersumée arkada mahkûmların kapatıldığı kulenin merdivenlerini tırmanıyordu.

Tek bir işaretiyle, elleri titreyen Çavuş Lalaine sürgüleri çekti.

Marguerite ve Blanche, daire şeklindeki odanın ortasında durmuş bekliyorlardı. İlgüdüsel bir hareketle birbirlerine yanaşmış, el ele tutuşmuşlardı.

“Ah, sizsiniz kuzenim!” dedi Marguerite.

D’Artois, tamamen kapladığı giriş kapısında durdu. Göz kırpyordu. Cevap vermeden iki kadını uzun uzun süzdü, Marguerite çekidüzen verdiği sesiyle:

“Bakın, evet, iyi bakın bize! Ve çektiğimiz sefaleti görün. Sarayın gösterişinden, şaşaasından ne kadar farklı, hatırladığınızdan nasıl da değişik. Ne elbise var, ne örtü ne de yemek. Sizin gibi azametli bir senyörü oturtacak bir koltuk bile yok!”

“Acaba öğrendiler mi?” dedi içinden d’Artois, yavaşça onlara doğru yürüdü. “Acaba başlarına gelenlerde payım olduğunu, düştükleri tuzağı benim kurduğumu öğrendiler mi?”

“Robert, bizi kurtarmak için mi geldiniz?” diye bağırdı Blanche de Bourgogne.

Elleri uzanmış, gözleri umutla parlayarak deve doğru geliyordu.

Hayır, hiçbir şey bilmiyorlar, diye düşündü d’Artois, güzel, böylesi işimi daha da kolaylaştıracak.

Arkasına döndü.

“Bersumée,” dedi, “burada hiç ateş yok mu?”

“Hayır, monsenyör.”

“O zaman derhal yakın! Mobilya da mı yok?”

“Hayır monsenyör; bana verilen emirler...”

“Mobilya! Önce şu yataktan kurtul! Odaya düzgün bir yatak, oturacak sandalye, perde, meşale getir. Elinde hiçbir şeyin olmadığını söyleme. Evinde gerekli her şeyi gördüm.”

Kumandanı kolundan yakaladı.

“Ve yemek,” dedi Marguerite. “Bize domuzların bile ağzını sürmediği yemekler yediren sadık gardiyanımıza yiyecek güzel bir şeyler hazırlamasını söyleyin.”

“Yemek, elbette madam!” dedi d’Artois. “Ezme, kızarmış et, taze sebze, kış armudu ve reçel getir. Şarabı da unutma, Bersumée, bol şarap istiyorum!”

“Ama monsenyör...” diye kekeledi kumandan.

“Dediklerimi anladın, haydi, çok müteşekkirim!” dedi d’Artois, onu dışarı iteleyerek.

Kapıyı tekmeyle kapadı.

“Benim güzel kuzenlerim, gerçekten en kötüsünü bekliyordum. Ancak içim rahatlayarak görüyorum ki bu üzücü hapis hayatı, Fransa’nın en güzel iki simasına vız gelmiş.”

“Hâlâ yıkanıyoruz,” dedi Marguerite. “Bol suyumuz var.”

D’Artois tabureye oturdu ve mahkûmları izlemeye devam etti. “Ah! Sizi ahmaklar,” diye içinden neşeyle söylendi, “işte Robert d’Artois’nın mirasına kazımak istediği kraliçe parçaları bunlar!” İki genç kızın cüppelerinin altındaki vücutlarının eski nefis kıvrımlarını kaybedip kaybetmediklerini tahmin etmeye çalışıyordu. Kafesteki farelerle oynamaya hazırlanan dev bir kedi kedi gibiydi.

“Marguerite, saçlarınız ne durumda?” diye sordu. “Yeni-den çıkıyorlar mı?”

Marguerite de Bourgogne canı yanmışçasına irkildi ve atıldı. “Yeni yeni çıkıyor, Monsenyör d’Artois!” Bastıramadığı öfkesiyle haykırmıştı. “Beni burada öyle sefil buldunuz ki, eğer tanıımıyorsam artık bir erkeğin karşımda oturmasına tahammül edemiyorum!”

Artois yavaşça kalktı, kapüşonunu çıkardı ve abartılı, ironik bir hareketle eğilerek selamladı. Marguerite pencereye döndü; içeri süzülen ışıktaki Robert kurbanının yüzünü daha iyi seçebildi. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti ama bütün zarafeti gitmişti. Burnu zayıflamış, gözleri çukura kaçmıştı. Geçen ilkbaharda kehribar yanaklarının köşesinde çıkan gamzeler küçük kırışıklıklar hâlini almıştı. “Kendini iyi korumuş,” dedi içinden. “Oyun daha önce hiç olmadığı kadar eğlenceli olacak.” Zafer kazanmak için savaşmayı severdi Robert.

“Kuzenim,” dedi yalandan bir incelikle, “size hakaret etmek niyetinde değildim; yanlış anladınız. Sadece saçlarınızın, onları tüm dünyaya gösterecek kadar uzayıp uzamadığını bilmek istemiştım.”

Marguerite sevincini engelleyemedi.

Tüm dünyaya göstermek. Bu, zindandan çıkacağım anlamına geliyor. Affedildim mi? Beni tahta çıkarmaya mı geldi? Hayır, öyle olsaydı şimdiye kadar çoktan söylerdi...

Hızla düşünüyor ve sendelemiş hissediyordu.

“Robert,” dedi, “beni daha fazla meraklandırıp üzmeyin. Bu kadar zalim olmayın. Ne haber vermeye geldiniz?”

“Kuzenim, sizi esaretinizden kurtaracak...”

Blanche çığılığı bastı, Robert bayılacağını sandı. Cümlesini yarıda kesmişti.

“Bir mesaj getirdim,” diye sözünü bitirdi.

İki kadının omuzlarının çöktüğünü ve hayal kırıklığıyla iç çektiklerini zevkle seyrediyordu.

“Kimden mesaj?” diye sordu Marguerite.

“Kocanız Louis’den, yeni kralımızdan. Ve sadık kuzenimiz Monsenyör de Valois’dan. Ama sadece size anlatabilirim. Blanche, bize müsaade eder mi?”

“Tabii ki,” dedi Blanche uysallıkla, odama çekileceğim. “Ama önce söyleyin, kuzenim... Kocam Charles nasıl?”

“Babasının ölümü onu çok üzdü.”

“Peki, hakkımda ne düşünüyor? Benden bahsediyor mu?”

“Sanırım sizin yüzünüzden çektiği sıkıntılara rağmen başınıza gelenlerden ötürü pişmanlık duyuyor. Pontoise’den beri eski neşesine hiç kavuşamadı.”

Blanche gözyaşlarına boğuldu. “Sizce beni bağışlar mı?” diye sordu.

“Bu daha çok kuzeninize bağlı,” diye yanıtladı Artois, Marguerite’i işaret ederek.

Kapıyı açmaya gitti, ikinci kata çıkarken gözleriyle Blanche’ı takip etti, ardından kapıyı kapadı. Şöminenin kenarında dar

bir taş koltuğa oturdu ve şöyle dedi: “Şimdi bana müsaade eder misiniz, kuzenim? Evvela, size sarayda şu anda olan bitenleri anlatayım.”

Şöminenin bacasından gelen soğuk yüzünden ayağa kalktı. “Buranın soğuğu sahiden de dondurucuymuş,” dedi.

Marguerite, yatak olarak kullandığı saman kaplı kanepeye uzanıp bacak bacak üstüne atarken, d’Artois tekrar tabureye oturdu ve devam etti:

“Kral Philippe’in öldüğü günden beri, kocanız Louis’nin kafası karıştı. Akşam prens olarak yatıp sabah kral olarak uyanmak pek kolay değil tabii. Navarre tahtında sadece ismen oturuyor, bütün devlet işleri onsuz idare ediliyor. Siz de bilirsiniz, Louis yirmi beş yaşında ve bu yaşta insan saltanat sürmek ister; ama siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ki, doğru hüküm vermek pek onun mizacına uygun bir iş değil. Bu yüzden ilk başlarda amcası Charles de Valois her işte ona yardımcı olurken ülke işlerini Enguerrand de Marigny ile beraber idare ediyor. Sorun şu ki, bu iki kudretli adam birbirinden hiç hazretmiyor ve iyi geçinmiyor. Hatta pek yakında çekişip kavga ettiklerini de göreceğiz; birbirlerine sataşan, huysuzlanan iki at, krallık arabasını daha fazla çekemez.

D’Artois sesini tamamen değiştirmişti. Sakin, tane tane konuşuyor, ilk geldiği sırada yol açtığı şamatanın rol olduğunu gösteriyordu.

“Biliyorsunuz, bana ziyadesiyle zararı dokunduğu için Enguerrand’dan hoşlanmam, kuzenim Valois’yı dostu ve mütefiki olarak tüm kalbimle destekliyorum,” diye devam etti.

Marguerite, d’Artois’nın anlattığı entrikaları kavramak için var gücüyle çabalıyordu. Epeydir hiçbir şeyden haberdar değildi ve uzun bir uykudan uyanmış gibiydi.

“Louis hâlâ benden nefret ediyor mu?”

“Ah! Evet, yalan söylemeyeceğim, sizden nefret ediyor! Ama itiraf edin. Kafasına taktığınız boynuzlar, Fransa tacını giydiğinden beri daha da utanç verici oldu. Kabul edelim sevgili

kuzenim, eğer aynısı bana yapılmış olsaydı, ben de krallığın tamamında dedikodu ve alay konusu olmak istemezdim. Ama bu kadar sert kararlar almaz, namusum ve şerefim güvendeymiş gibi davranırdım. Nihayetinde kocanız ve merhum kayın-pederiniz başka türlü karar verdi ve işler buraya geldi.”

Patlamasına sebep olduğu skandala üzülmüş, pişman olmuş görünüyordu. Devam etti:

“Louis’nin, babasının cenazesini gördükten sonraki ilk ve tek düşüncesi, kabahatinizin sebep olduğu utançtan kurtulmak ve ortaya çıkan rezaletin izlerini silmek.”

“Louis ne istiyor?” diye sordu Marguerite.

D’Artois heybetli bacağına kaldırdı ve topuğuyla iki veya üç kez duvara vurdu.

“Evliliğinizi iptal etmek istiyor,” diye cevapladı, “hiç vakit kaybetmeden beni göndermesinden boşanmanın çabucak gerçekleşmesini istediğini tahmin edersiniz.”

Demek asla Fransa kraliçesi olamayacağım, diye düşündü Marguerite. Önceki gecedен beri kurduğu tatlı hülyalar şimdiden yerle bir olmuştu. Yedi aylık hapis hayatına, hatta tüm hayatına karşılık bir gecelik rüya!

O anda kucakları odun ve çalı çırpı yüklü iki asker içeri girdi ve ateşi yaktı.

Onlar dışarı çıkar çıkmaz Marguerite, ellerini büyük taş şömineden yükselen alevlere uzattı. Bir süre sessiz kaldı, üşüyen bedenini ısıttı.

“Eh,” dedi sonunda iç çekerek, “mademki boşanmak istiyor, ben ne yapabilirim?”

“Kuzenim, elinizden gelen çok şey var, inanın, zahmet çekmeden söyleyeceğiniz birkaç kelimenin karşılığını fazlasıyla alırsınız. Zinanın boşanma için yeterli bir gerekçe olmadığını biliyorsunuz; evet saçma ama böyle. Değil bir, yüzlerce âşığınız bile olsa ve hatta umumhaneye de düşseniz, Tanrı’nın huzurunda hayatınızı birleştirdiğiniz adamla nikâhınız bozulmaz. Papaza, istediğinize sorun. Ben de kilise hukukunu pek

bilmem, kendim sorup öğrendim. Nikâh kolay kolay bozulmaz, boşanmak istiyorsanız nikâh akdinin yapılmasına bir mani olduğunu veya gerdeğin gerçekleşmeyip nikâhın tamamına ermediğini kanıtlamak gerekir. Dediklerimi anlıyor musunuz?”

“Evet, evet, sizi dinliyorum,” dedi Marguerite.

“İşte,” dedi dev, “Monsenyör de Valois, Louis için dava açarken bu konuya eğilmeyi düşünüyor.”

Biraz bekledi, boğazını temizledi.

“Kızınız Jeanne’ın Louis’den olmadığını itiraf edeceksiniz; kocanızla yatakta birlikte olmayı hep reddettiğinizi ve dolaşısıyla aranızda gerçek bir nikâh olmadığını söyleyeceksiniz. Bütün bunları benim ve ikrarnameyi imzalayan papazın huzurunda ilan edeceksiniz. Eski hizmetçileriniz veya akrabalarınız arasından bu hususu kanıtlamak için birkaç şahit bulacaksınız. Böylelikle nikâhınız artık geçersiz kalacak ve kendiliğinden iptal olacak.”

“Peki, karşılığında benim elime ne geçecek?”

“Karşılık mı?” diye tekrarladı d’Artois. “Karşılığında, sevgili kuzenim, evliliğiniz iptal edilene dek Burgondiya Dukalığı’nda bir manastıra kapatılacaksınız, sonrasında canınızın istediği gibi ya da ailenizin münasip gördüğü gibi yaşayacaksınız.”

Marguerite ilk anda kabul edecek gibi oldu: “Kabul ediyorum; beni buradan hemen çıkarmanız şartıyla ne isterseniz söyler ve ne getirirseniz imzalarım,” diye geçirdi içinden. Ama d’Artois’nın bakışlarında şüpheli bir şey sezinlemişti, gözkapakları yarı yarıya kapalı adamın gri gözlerindeki sevecen ifadenin arkasında bu havaya hiç uymayan bir katılık, acımasızlık okunuyordu. *İmzamı alacaklar*, diye düşündü, *sonra yine de beni zindanda tutacaklar*. Pazarlık etmeye onu gönderdiklerine göre Marguerite’e ihtiyaçları olmalıydı.

“Benden koca bir yalan uydurmamı istiyorsunuz,” dedi.

D’Artois kahkahayı patlattı.

“Ah, kuzenim! Sanki hiç yalan söylemediniz hayatınızda, hem de hiç tereddüt etmeden!”

“Değişmiş ve tövbe etmiş olamaz mıyım? Karar vermeden önce düşünmeliyim.”

Robert d’Artois, dudaklarını sağdan sola doğru bükerek garip bir şekilde yüzünü buruşturdu.

“Öyle olsun,” dedi, “ama çabuk karar verin. Çünkü Kral Philippe’in Notre-Dame’daki cenaze merasimi için yarından sonraki sabah Paris’te olmalıyım. At üstünde yirmi üç fersah. Yollarda iki karış çamur varken ve karanlık erken çöküp gün geç ağarırken fazla oyalanamam. Bir saatliğine uyuyacağım, sonra beraber yemek yemek için geri gelirim. Boğazınızdan iyi bir yemek geçtiği ilk gün, sizi yalnız bırakamam, kuzenim. Eminim, en doğru kararı verirsiniz.”

Hızla dışarı çıktı, merdivenlerde az kalsın devasa bir sandığın altında kan ter içinde, iki büklüm kalmış Şişko Guillaume adlı muhafızı devirecekti. Merdivenin önüne diğer mobilyalar yığılmıştı.

D’Artois, kale kumandanının harap konutuna koştu ve kendini oradaki tek yatağa attı.

“Bersumée, dostum, yemek bir saat içinde hazır olsun,” dedi. “Ve uyurken yanımda beklemesi için uşağım Lormet’yi çağır, şövalyelerin arasında olması lazım.”

Hiçbir şeyden gözü korkmayan bu çam yarmasının bir tek uyurken düşmanlarının karşısında savunmasız kalmaktan ödü patlardı. Ve başında bekçi olarak ne şövalyelerine ne yamaklarına güvenir, gittiği her yerde peşinden gelen, her işine yardımcı olan, efendisi istediği zaman genç kız temin eden, meyhanede kavga çıktığında hasmını arkasından usulca bıçaklayan tıknaz, geniş omuzlu, kır saçlı uşağından başkasını istemezdi. Sıradan, göze çarpmayan ve zararsız dış görünüşüyle, ne kadar kalles olsa da aptal rolünü çok iyi oynamasıyla Lormet, mükemmel bir casustu. Monsenyör Robert’e niçin bu kadar sadık olduğu sorulduğunda, en saf hâliyle, üç eksik dişini gösteren

bir sırtmayla cevapları: “Çünkü her eski paltosundan kendime iki yeni palto yapabilirim.”

Lormet içeri girer girmez, Robert gözlerini yumdu ve anında uykuya daldı. Kolları iki yana açık, ayakları ayıktı, karnı derin nefes alıp verdiğinde bir devin karnı gibi kalkıp iniyordu.

Lormet, hançerini dizlerinin üzerine koyup bir taburede oturdu ve sadık bir bekçi köpeği gibi uyuyan devin başında beklemeye başladı.

Bir saat sonra Robert d’Artois kendiliğinden uyandı, bir kaplan gibi gerindi ve ayağa kalktı, kasları gevşemiş, zihni tazelenmişti.

“Şimdi sen uyuyabilirsin, sevgili Lormet,” dedi. “Ama ondan önce git ve papazı bana getir.”

III

KRALİÇE OLMAK İÇİN SON ŞANS

Gözden düşmüş Dominiken keşiş hemen geldi, böyle önemli bir soylu tarafından bizzat çağrıldığı için telaşlanmıştı.

“Kardeşim,” dedi d’Artois, “günahlarınızı çıkardığınıza göre Madam Marguerite’i iyi tanıyorsunuzdur. Bildiğiniz en büyük zaafı nedir?”

“Şehvet, monsenyör,” diye cevapladı papaz, utancından başını öne eğerek.

“İşte bu sahiden harika bir haber! Ama yine de... Ona karşı kullanılabilecek başka duygular yok mu, krallığın olduğu kadar kendi menfaatine de olan şeyleri anlamasını sağlamak için faydalanılacak bir huyu, mizacı?”

“Sanmıyorum, monsenyör. Ruhunda boyun eğecek hiçbir zayıflık görmüyorum. Size söylediğim zaafı dışında. Prensesin ruhu, hapishanenin bile köreltemediği bir kılıç kadar katı ve sert. Ah! İnanın, tövbe etmesi hiç de kolay iş değil!”

Elleri kollarında, başı önde, aynı zamanda hem sofu hem de zeki görünmeye çalışıyordu. Saçları epeydir kesilmemişti ve

tepesi bej renkli tüylerle kaplıydı.* Beyaz keşiş elbisesi düzgün temizlenmemiş şarap lekeleriyle kaplıydı.

D'Artois bir an sustu, düşünceli düşünceli yanağını ovuşturdu, papazın kel tepesi sakallarının uzadığını hatırlatmıştı.

“Bana anlattıklarınız hususunda,” diye tekrar söze girdi, “burada zaafını... tatmin etmek için fırsat buldu mu dersiniz?”

“Bildіđim kadarıyla hayır, monsenyör.”

“Peki ya Bersum e? Hiç uzun süre ziyaret ettiği oldu mu?”

“Asla, monsenyör, sizi temin ederim,” diye haykırdı papaz.

“Peki, ya sizinle?”

“Ah! Monsenyör!”

“Hadi, hadi!” dedi Artois. “Hiç g r lmemiş şey değil, siz keşişler arasında elbiselerini çıkarıp herkes gibi kendini erkek hisseden bir sürü kişi var. şahsen ben bunda bir kusur göremiyorum, hatta dürüst olmak gerekirse, bunu övgüye değer buluyorum. Peki ya kuzeniyle? İki hanım birbirlerini hiç teselli etmiyorlar mı?”

“Monsenyör!” dedi papaz, dehşet içinde. “Bana günah  ı-karmada anlatılacak şeyler soruyorsunuz!”

D'Artois onu dostça d rtt .

“Hadi ama, Messire Rahip, birbirimizi kandırmayalım. Sizi bu zindana rahip yaptılarsa, sırları saklamanız için değil, onları öğrenip, ilgili kişilere anlatmanız için yaptılar.”

“Ne Madam Marguerite ne de Madam Blanche bana böyle bir günah işlediklerini itiraf ettiler, rüyalar haricinde,” dedi.

“Bu masum olduklarını kanıtlamaz, ancak temkinli olduklarını kanıtlar. Yazmayı biliyor musun?”

“Elbette, monsenyör.”

“Vay canına!” dedi d'Artois, şaşkınlıkla. “Keşişler söyledikleri kadar cahil değilmiş desene! O hâlde kardeşim, parşömen, kuşt y  ve not almak için ihtiyacınız olan tüm malzemeleri

* Ortaçağda keşişlerin *tonsure* adı verilen kendine has bir tıraş usul  vardı, keşişler bekâret yeminlerinin bir parçası olarak kendilerini çirkinleştirmek için saçlarının tepesini usturaya vurur, arka ve yanda kalan saçlarını uzatırlardı. ( .n.)

alın ve prenseslerin kulesinin dibinde, sizi çağırdığım an gelmek üzere hazır bekleyin.”

Papaz eğildi. Bir şey daha söylemek niyetindeydi ama d'Artois kırmızı pelerinine sarınıp dışarı çıkmıştı bile. Papaz arkasından koştu.

“Monsenyör, monsenyör,” dedi yapmacık bir nezaketle, “eğer zahmet olmazsa sizden bir istirahatım olacak, eğer kerem buyurursanız bu sadık kulunuz...”

“Ne istiyorsunuz? Ne keremi?”

“Monsenyör, Baş Engizitör Renaud Birader'i görürseniz, her zaman itaatkâr bir evladı olduğumu ve ayrıca Tanrı beni bu kaleye koyduğundan beri elimden gelen en iyi şekilde hizmet ettiğimi ve beni daha fazla unutmamasını söyler misiniz? Sizin de gördüğünüz gibi monsenyör, bazı faziletlerim, meziyetlerim var ve bunlardan başka bir yerde istifade edilmesini istiyorum.”

“Bunu düşünceğim, gördüğümde ona söyleyeceğim,” diye cevapladı d'Artois, bu konuda parmağını bile kıpırdatmayacaktı oysa.

İki prenses Marguerite'in odasında yıkanmışlardı. Ateşin önünde uzun uzun su dökünmüş, keyif sürmüşlerdi. Kısa saçlarında hâlâ su damlaları parlıyordu; üzerlerine kolalanmaktan kaskatı kesilmiş, boyun kısmından tokayla kısıtılmış beyaz gömlek giymişlerdi. Kapı açıldığında, iki kadın da utangaç bir hareketle irkilip örtündü.

“Ah! Kuzenlerim,” dedi Robert, “korkmayın. Rahatınıza bakın. Ben yabancı değilim. Üstelik bu gömlekler, daha önce giydiğiniz elbiselerden daha iyi örtmüş. Size rahibe havası katmış. Görüyorum ki öncekine kıyasla daha iyi görünüyorsunuz, yüzünüze renk gelmeye başlamış. Kabul edin, ben geldiğimden beri talihiniz değişti!”

“Ah! Evet, teşekkür ederiz, kuzen!” diye bağırdı Blanche.

Odanın çehresi değişmişti. Bir yatak yerleştirilmiş, bank olarak kullanılmak üzere iki sandık getirilmişti, sırtlı bir

sandalye, sehpalara ve üzeri kâseler, kadehler ve Bersumée'nin şarabı konulmuş bir masa manzarayı tamamlıyordu. Bir mum yakmışlardı, çünkü henüz kilisede öğlen çanı çalmasa da karlı günün ışığı artık kulenin içini aydınlatmıyordu. Şömineye atılan kütüklerin uçlarından nem çıkıyor, cıtırdarak yanıyorlardı.

Robert'in hemen peşinden, Çavuş Lalaine, okçu Şişko Guillaume ve başka bir asker, dumanı tüten koyu bir çorba, turta gibi yuvarlak bir ekmek, altın bir kabukta beş pound kadar et ezmesi, kızarmış bir tavşan, şeker kaplı kaz ve Bersumée'nin kasabayı yerle bir etme tehdidiyle Andelys'ten toplattığı birkaç armudu taşıyarak içeri girdiler.

“Sizden dört başı mamur bir yemek istemiştin, bulup bulabildiğinizi hepsi bu mu?” diye kükredi d'Artois.

“Bu kıtlık zamanı bu kadarını bulabilmemiz bile bir mucize, monsenyör,” diye cevapladı Lalaine.

“Toprağı eşip ekmeden mahsul vermesini bekleyen tembel ayaktakımı için kıtlık olabilir ama ekâbir için değil! Annemin beni kucağında emzirdiği zamandan beri hiç bu kadar fakir bir sofraya görmedim.”

Mahkûmlar, Artois'nın küçümser gözlerle baktığı envai çeşit yemeğe aç kurtlar gibi bakıyordu. Blanche'ın gözleri yaşarmıştı. Tek etkilenen onlar değildi, askerler de masaya aç gözlerle bakıyordu.

Boğazından uzun zamandan beri yalnızca haşlanmış çavdar geçen Şişko Guillaume, ekmeği kesmek için ürkek adımlarla masaya yaklaştı, kumandanın akşam yemeğini genellikle o servis ederdi.

“Sakin!” diye gürlledi d'Artois, “sakın ekmeğime o kirli ellerinle dokunma. Biz kendimiz keseriz. Beni daha da sinirlenmeden tabanları yağlayın!”

Okçular çıkar çıkmaz, şakacı görünmeye çabalayarak ekledi: “Hadi! Hapis hayatına biraz alışayım bari. Kimbilir, belki bir gün...”

Marguerite'e sandalyeyi gösterip oturmasını söyledi.

"Blanche ve ben bu bankta otururuz," dedi.

Şarabı dolu kadehini Marguerite'e kaldırarak, "Yaşasın kraliçe!" diye bağırdı.

"Alay etmeyin benimle, kuzen," dedi Marguerite de Bour-gogne. "Acımasızca bu."

"Katiyen alay etmiyorum. Söylediklerimde samimiyim. Fi-ilen kraliçe sizsiniz, bugün bile... Ben sadece yaşamınızı istiyorum."

Bunun üzerine masaya sessizlik çöktü, yemeğe başladılar. Robert'in yerinde kim olsa, iki kadının açlıktan kırılan yoksullar gibi tabaklara yumulduklarını görünce acıma duyguları harekete geçirdi. İtidalli ve adaba uygun davranır gibi görünme zahmetine bile girmeden çorbalarını bir dikişte içtiler, ezmeyi çiğnerken neredeyse nefes bile almadılar.

D'Artois, hançerinin ucunu tavşana sapladı ve şöminedeki közlere tutup ısıttı. Bunu yaparken, kuzenlerini göz ucuyla izlemeye devam ediyor, gülmemek için kendini zor tutuyordu. *Kâseleri yere koysaydım, dört ayak üstüne geçip yalayarak içerlerdi.*

Yedi aydır sadece kuyu suyu içmelerini telafi etmek ister gibi kumandanın şarabını içiyorlardı; yanaklarına kan gelmişti. *Hastalanacaklar,* diye düşündü d'Artois, *bu güzel günü midederinde ne var ne yok kusarak sonlandıracaklar.*

Kendisi de bir orduya yetecek kadar yiyordu. Aileden miras aldığı muazzam iştahı bir efsane gibi anlatılırdı ve masadaki hanımlara normal bir iştah sunmak için her lokmasını dörde bölmesi gerekmişti. Şeker kaplı kazı normalde ardıç kuşunu atıştırdığı gibi küçük lokmalar hâlinde, kemiklerini çiğneyerek yuttu. Tevazu gösterip aynı şeyi tavşanla yapmadığı için özür diledi. "Tavşanın kemikleri," diye açıkladı, "kırılırken eğrilir ve bağırsakları yırtar."

Nihayet herkes karnını doyurduğunda d'Artois, Blanche'a odadan çıkması için bir işaret yaptı. Prenses ikiletmeden

kalktı, bacakları hafifçe bükülmüştü. Başı dönüyordu ve şiddetle uzanmaya ihtiyacı vardı. Robert'in aklından, alışılmadık bir biçimde, müşfik bir düşünce geçti. *Böyle soğuğa çıkarsa, ölür.*

"Dairenizde ateşi yaktılar mı?" diye sordu.

"Evet, teşekkür ederim, kuzenim," diye yanıtladı Blanche. "Sayenizde hayatımız gerçekten değişti. Ah! Sizi seviyorum kuzen... Sizi gerçekten çok seviyorum. Charles'a söyleyeceksiniz, değil mi... Ona onu sevdiğimi söyleyin. Onu sevdiğim için beni bağışlamasını..."

Blanche o anda herkesi seviyordu. Hafif çakırkeyifti ve az kalsın merdivenlerden aşağıya yuvarlanacaktı. *Buraya sırf gönül eğlendirmeye gelseydim,* diye düşündü d'Artois, *bana pek direnmezdi. Bir prensese yeterince şarap ver; çok geçmeden sürtük gibi davransın. Ama öteki de kıvama gelmiş gibi.*

Şömineye büyük bir kütük daha atıp ateşi canlandırdı, Marguerite'in ve kendisinin kadehini doldurdu.

"E, kuzen, düşündünüz mü?"

Marguerite, şarap kadar sıcaktan da gevşemiş, sarhoş olmuş gibiydi.

"Düşündüm Robert, çok düşündüm. Sanırım teklifinizi reddedeceğim," dedi, sandalyesini şömineye yaklaştırarak.

"Yapmayın ama kuzen, hiç de mantıklı konuşmuyorsunuz!" diye bağırды Robert.

"Evet, öyle. Sanırım teklifinizi reddedeceğim," diye yumuşak bir sesle önceki cümlesini tekrarladı.

Dev, sabırsızlığını gösteren bir hareket yaptı.

"Marguerite, beni dinleyin. Şimdi kabul ederseniz sizin için de iyi olacak. Louis sabırsızlanmaya başladı, bir kerede istediğini elde etmek için her şeyi vermeye hazır. Bir daha asla bu kadar çok taviz alamazsınız. Sizden istenene razı gelin. Davanızın papalık huzuruna gitmesine gerek yok; kararı Paris Piskoposluk Mahkemesi verebilir. Üç ay bile geçmeden, tamamen özgür olacaksınız."

“Peki ya kabul etmezsem?”

Ateşin üzerine hafifçe eğildi, avuçlarını ateşe tuttu ve başını yavaşça salladı. Uzun gömleğinin yakasını bağlayan kordon çözülmüş ve boynunu, göğüslerini kuzeninin gözlerine sunmuştu. *Şıllığın memeleri güzelmış*, diye düşündü d’Artois, *sergilemekten de hiç çekinmiyor*.

“Peki ya kabul etmezsem?” diye tekrarladı Marguerite.

“Kabul etmeseniz bile nikâhınız yine de iptal olacak, çünkü bir kralın evliliğini iptal etmek için daima bir sebep bulunur. Bir papa seçilir seçilmez...”

“Ah! Yani hâlâ papa seçilmedi mi?” dedi Marguerite.

Robert d’Artois dudaklarını ısırdı, hata yapmıştı. Marguerite de Bourgogne’un, bu zindan köşelerinde, tüm dünyanın haberdar olduğu şeyi, yani V. Clemens’in ölümünden bu yana, Kardinaller Meclisi’nin yeni bir papa seçmeye muvaffak olmadığını bilmediğini düşünememişti. Tepki hızına bakılırsa göstermek istediği sarhoş değildi ve eline sağlam bir koz vermişti.

Kırdığı bu potu, yalandan açıksözlülükle lehine çevirmeye çalıştı. “Ama bu son şansınız!” diye bağırdı, “anlatmaya çalıştığım tam olarak bu. Bu beş para etmez kardinaller, kendilerine vaat edilenleri görüp de oylarını satınca Louis’nin artık size ihtiyacı kalmayacak. Sadece sizden daha fazla nefret etmesini ve sizi sonsuza dek burada kilitli tutmasını sağlamış olacaksınız.”

“Sizi iyi anlıyorum. Ama başta papa olmadığı sürece bensiz bir şey yapamayacağınızı da anlıyorum.”

“Dikkatlilikle etmekle hata ediyorsunuz, tatlım.”

Kadının yanına geldi, uzun kolunu omzuna attı ve gömleğinin altındaki boynunu okşamaya başladı. Bu kaslı, iri elin teması Marguerite’i allak bullak etmişti. “Kabul edersem, benim bundan çıkarım ne olacak, Robert?” dedi yumuşak bir sesle.

Robert dudaklarıyla Marguerite’in siyah buklelerine dokunacak kadar yaklaşıp yaslanmıştı. Teninin üstüne sinen terin

kokusunu alıyordu; yorgun hissetti, biraz daha kokladı ve bu defa masaya servis edilen av hayvanının ve yemeklerin güçlü kokusunu aldı. Marguerite o yoğun erkeksi kokuyla sarmalanmış gibiydi.

“Sizi seviyorum, Marguerite,” diye yanıtladı; “sizi hep sevdim, biliyorsunuz. Ve artık çıkarlarımız ortak. Siz özgürlüğünüzü yeniden kazanmalısınız. Bense gözüne girmek için Louis’yi memnun etmeliyim. Görüyorsunuz ki ittifak yapmalıyız.”

Aynı anda, kocaman elini Marguerite’in bluzunun içine daldırdı, kadın ona herhangi bir direniş göstermedi. Tam tersine, kendini bırakmak ister gibi başını kuzeninin bileğine yasladı.

“Sence de yazık değil mi,” dedi Robert, “böylesine güzel, böylesine tatlı ve çekici bir vücudu tabiatın zevklerinden mahrum bırakmak? Teklifi kabul edin Marguerite, sizi hemen bugün yanımda, bu zindandan uzağa götüreyim; önce sizi sık sık ziyaret edip gözetebileceğim rahat, konforlu bir manastıra bırakırım. Kızınızın Louis’den olmadığını söylemek sizin için zor olmamalı, zaten hiç sevmiyordunuz ki onu.”

Marguerite başını kaldırdı. “Kızımı sevmiyorsam,” dedi, “bu onun gerçekten kocamdan olduğunun kanıtı sayılmaz mı?”

Bir an başını yukarı kaldırdı, düşüncelere daldı. Yanıp tükenen odunların közleri ocağın içine çöktü ve sıçrayan kıvılcıklar odayı aydınlattı. Marguerite aniden güldü.

“Komik olan nedir?” diye sordu Robert.

“Tavan,” diye yanıtladı. “Nesle Kulesi’ne ne kadar benzediğini yeni fark ettim.”

D’Artois şaşkınlıkla ayağa kalktı. Kadının gösterdiği kurnazlıkla karışık sinizme hayranlık duymaktan kendini alamıyordu. *Nihayetinde o da bir kadın!* diye düşündü.

Marguerite şöminenin önüne dikilen devin ağaç kütükleri kadar kalın ve sağlam uyluklarına baktı. Alevler kırmızı çizmelerinde parlıyor ve kemer tokası ışıldıyordu.

Ayağa kalkınca Robert, onu kendine çekti.

“Ah! Kuzenim,” dedi. “Eğer sizi evlendirdikleri erkek ben olsaydım... ya da o budala şövalye yerine âşığınız olarak beni seçseydiniz, işler buraya asla gelmezdi. Çok mesut olurduk.”

“Belki,” diye mırıldandı Marguerite.

Robert onu belinden kavramıştı, iradesini kırmasına az kaldığını düşündü.

“Hâlâ geç değil, Marguerite,” diye mırıldandı.

“Belki,” diye boğuk, kendini bırakmaya razı bir sesle cevap verdi.

“O zaman ilk önce aramızdaki engelleri ortadan kaldıracak şu mektubu yazıp kurtulalım. Papaz aşağıda bekliyor, çağırıyor...”

Margeurite irkildi, gözleri öfkeyle parlıyordu.

“Aşağıda mı bekliyor, gerçekten mi? Ah! Kuzenim, beni sokulup sarılmalarınıza kanacak kadar aptal mı sandınız? Erkeklerin akıllarını karıştırıp, onları isteklerine boyun eğdiren adi, bayağı fahişelerin yaptığı gibi beni kullanmaya gelmişsiniz. Fakat bu işte kadınların daha usta olduğunu, sizi çırak çıkaracaklarını unutuyorsunuz.”

Yerinden kalkmış, gömleğinin yakasını düzelterip gergin bakışlarla Robert’e meydan okuyordu.

Robert ona yanıldığını, yanlış anladığını, sadece onun iyiliğini istediğini, gerçekten âşık olduğunu anlatmaya çabaladı.

Marguerite ise küçümseyen gözlerle bakıyordu. Bu defa karşı koymasına rağmen kadını tekrar kollarına aldı ve yatağa taşıdı.

“Hayır, hiçbir şey imzalamayacağım!” diye bağırdı. “İster-seniz ırzıma geçin, karşı koyamayacağım kadar güçlüsünüz ama papaza, Bersumée’ye söylerim, Marigny’ye ne kadar iyi bir elçi olduğunuzu ve beni nasıl iğfal ettiğinizi anlatırım.”

Robert öfkeyle onu bıraktı.

“Asla, beni duyuyor musunuz?” diye devam etti, “Kızımın Louis’den olmadığını asla itiraf ettiremeyeceksiniz. Eğer Louis ölürse ki tüm ruhumla bunu diliyorum, o zaman kızım Fransa

kraliçesi olacak ve valide kraliçe olarak herkes önümde eğilecek.”

D’Artois bir an şaşaladı. *Doğru düşünüyor, kaltak*, dedi içinden, *belki de kader ondan yana çıkar*. Mat olmuştu.

“İşlerin oraya gelme ihtimali çok küçük,” diyebildi sonunda.

“Başka çarem yok, şansımı deneyeceğim.”

“Nasıl isterseniz, kuzenim,” dedi, kapıya yürürken.

Başarısızlığa uğrayınca öfkeden kudurmuştu. Veda bile etmeden merdivenlerden aşağı koştu ve papazı, yüzü soğuktan kıpkırmızı kesilmiş, elinde tüy ve parşömen, ısınmak için adımlarken buldu.

“Eşeğin tekisiniz, biraderim,” diye bağırdı, “tövbekârlarınızın zaafılarını nerede bulacağınızdan haberiniz bile yok!” Sonra seslendi:

“Muhafızlar! Atlara!”

Bersumée ortaya çıktı, aceleyle demir miğferini takmaya çalışıyordu.

“Monsenyör, meydanı gezmek istemez misiniz?”

“Teşekkürler. Gördüğüm kadarı yetti.”

“Emriniz nedir, monsenyör?”

“Ne emri? Daha önce ne emir aldıysanız onlara uyun.”

Artois’ya atını getirdiler, Lormet efendisinin binmesine yardım etmek için hemen üzengiye yakaladı.

“Peki ya yemeğin masrafı, monsenyör?” diye tekrar sordu Bersumée.

“Messire de Marigny ile hesaplaşırsınız. Hadi, köprüyü indirin!”

D’Artois, tek hamlede eyere sıçradı ve sağrısını mahmuzlayıp dörtnala fırladı. Arkasında şövalyeleriyle beraber bekçi kulübesini geçti. Bersumée, kolları iki yanda, atlıların çamur sıçrata sıçrata Seine Nehri’ne doğru son sürat gidişlerini izledi.

IV

SAINT-DENIS

Sütunların etrafındaki ayaklı şamdanlara yerleştirilmiş yüzlerce mumun alevi, kralların mezarları üzerine yansyordu. Uzunlamasına yatırılmış taş heykeller, âdeta bir rüyadaki gibi titriyor ve alevler içindeki bir ormanın ortasında uyuyan sihirli bir şövalye ordusu gibi görünüyordu.

Saray erkanı, Yakışıklı Philippe'in kraliyet mezarlığı olarak da kullanılan Saint-Denis Bazilikası'ndaki cenazesine eksiksiz katılmıştı. Yeni açılan mezarın karşısında, bütün Capet Hanedanı, kraliyet soyundan gelen prensler, kraliyet soylularından sayılan din adamları, devlet şurası azaları, başrahipler, ordu komutanları ve krallığın ileri gelenleri* görkemli yas kıyafetleri içinde, orta nefte sıralanmışlardı.

Kraliyet vekilharcı, sarayın beş yüksek memuru eşliğinde, tabutun aşağıya indirildiği kemerli mezar odasına doğru ağırbaşlı adımlarla ilerledi; görevinin nişanesi olan oyma asayı

* 14. yüzyıl başında Fransa Krallığı'nın en yüksek üç mevkii sırasıyla: ordunun en üst rütbeli komutanı Fransa başkomutanı; adalet, kilise işleri ve hariciyeye bakan Fransa şansölyesi ve kralın hanesinin vekilharcıydı.

çukura attı ve krallığın bir kişiden bir başkasına resmi olarak geçişini gösteren sözleri yüksek sesle söyledi:

“Kral öldü! Yaşasın yeni kral!”

Katılımcılar hemen tekrarladılar:

“Kral öldü! Yaşasın yeni kral!”

Ve yüzlerce ağızdan çıkan haykırış, kubbeden kubbeye, tonozdan tonozla bazilikanın içinde uzun uzun yankılandı.

O an Fransa kralı olan fırlıdak gözlü, dar omuzlu, çökük göğüslü veliaht prens, sanki etrafında yıldızlar parlamaya başlamış gibi tuhaf bir his duydu. Öyle bir sıkıntıya kapıldı ki tökezleyip düşmekten korktu.

Sağında, iki kardeşi Poitiers Kontu Philippe ve henüz mülkü bulunmayan Charles, pürdikkat mezara bakıyorlardı.

Solunda iki amcası; Valois kontu ve Evreux kontu duruyordu. Birincisi kırklı yaşları geçmiş, ikincisi kırklarına yaklaşmıştı.

Evreux kontu hatıralara dalmıştı. “Yirmi dokuz yıl önce, üç kardeş aynı yerde, babamızın mezarının önünde sıralanmıştık. Şimdiden birimiz gitti. Ömür çabuk geçiyor.”

Bakışları hemen yandaki Kral III. Philippe’in mezarının üstündeki heykele takıldı. “Baba,” diye duaya başladı Louis d’Evreux, “mirasına sahip çıktığı için kardeşim Philippe’i göklerdeki krallığına kabul et.”

Az ötede Aziz Louis’nin mezarı ve atalarının heykelleri vardı. Nefin öbür tarafında, günün birinde onuncu Louis adıyla tahta oturan delikanlı ve ondan sonra gelecek krallar için açılmış boş alanlar görölüyordu. *Daha asırlarca yetecek kadar yer var*, diye düşündü Louis d’Evreux.

Monsenyör de Valois, kollarını kavuşturmuş, başı dimdik her şeyi izliyor ve törenin olması gerektiği gibi devam etmesini sağlıyordu.

“Kral öldü! Yaşasın yeni kral!”

Aynı sözler beş kez daha bazilikada yankılandı, sırası gelen saray erkanı mezarın önünden geçiyor ve içine asalarını

bırakıyorlardı. Son asa, tabuta çarpıp sıçradı ve bazilika sessizliğe gömüldü.

X. Louis ne kadar çabalasa da kontrol edemediği ağır bir öksürük krizine tutulmuştu. Yanaklarına kan oturmuştu, eğildi ve babasının mezarının önünde ruhunu tükürecekmiş gibi dakikalarca öksürdü.

Saray erkânı birbirine bakıyordu; piskopos külahları piskopos külahlarına, taçlar taçlara doğru eğiliyor, endişe ve acımayla karışık fısıldamalar iştiliyordu. Herkesin düşüncesi ortalıktı: *Yeni kral da birkaç hafta içinde ölürsa ne olacak?*

Laik soylular arasında duran, boylu poslu, yapılı, güçlü Kontes Mahaut d'Artois, belirgin çenesiyle kalabalık içinde hemen göze çarpan yeğeni Robert'i izliyordu. Önceki gün cenaze töreninin tam ortasında, sakalı tıraşsız ve beline kadar çamur içinde Notre-Dame'a gelişinin nedenini merak ediyordu. Nereden gelmişti, daha önemlisi ne yapmaya gitmişti? Robert ortaya çıktığı andan beri havada entrika kokusu vardı. O günlerde, Mahaut'dan çekinmeyecek kadar güçlenmişti sarayda. Kontes, kızları biri Dourdan'da, öteki Château-Gaillard'da zindana atıldığından beri gözden düşmüştü.

Gömülen hükümdarın başvekili Enguerrand de Marigny, etrafı şûradan avukatlarla çevrili hâlde yas tutuyordu. Marigny, tarih yazdıkları için hayattayken tarihe geçmiş ender şahsiyetlerden biriydi. "Yüce Philippe, kralım..." dedi içinden tabuta hitaben. "Sayısız gün yan yana çalıştık! Her şeyde hemfikir olduk. Hatalar yaptık, sonra düzelttik. Son günlerinizde benden biraz uzaklaştınız, çünkü zihniniz güçten düşmüştü ve kıskananlar aramızı açmaya çalıştı. Şimdiyse eserimizi inşa etmede bir başıma kaldım. Ama size yemin ederim, birlikte başardıklarımızı sonuna kadar savunacağım."

Kalan gücünü ve yalnızlığını ölçmek için Marigny'nin kariyerini gözden geçirmesi, nereden başladığını ve nereye ulaştığını hesaplaması gerekiyordu. "Hükümet işi asla bitmez," dedi kendi kendine. Bu büyük siyaset adamında müthiş bir iştia

ve heves vardı; krallığı gerçekten ikinci bir kral gibi sahiplenmişti.

Mezarın kenarında diz çökmüş dua eden Saint-Denis Başkeşişi Egidius de Chambly son kez istavroz çıkardı, sonra ayağa kalktı, ardından altı keşiş mezarın üstünü kapatmak için ağır yassı taşı itti.

X. Louis adını alan Louis de Navarre, kraliyet şûrasında babasının korkunç sesiyle ona, “Kapa çeneni, Louis!” dediğini artık duymayacaktı.

Ancak rahatlamak şöyle dursun, panikten kaynaklanan bir zayıflık hissediyordu.

“Haydi, Louis!” denildiğini duyduğu an yerinden sıçradı.

Onu çağıran Charles de Valois’nın sesiydi. X. Louis amcasına döndü ve mırıldandı:

“Babamı kral olurken görmüştünüz. O ne yapmıştı? Ne demişti?”

“Babanız hiç zaman geçirmeden ipleri eline almıştı,” dedi Charles de Valois.

Ve daha on sekiz yaşındaydı. Benden yedi yaş daha genç, diye düşündü X. Louis. Bütün gözler onun üzerindeydi. Yürümek için aşırı çaba sarf etmesi gerekmişti. Ardından, Capet Hanedanı’nın tüm üyeleri, prensler, krallık soyluları, baronlar, yüksek rütbeli papazlar, ileri gelenler, ayaklı şamdanlar ve kralların heykelleri arasından yürüyerek aile mezarını geçtiler. Saint-Denis’nin keşişleri ve rahipleri cenaze alayının etrafını sardılar, elleri giysilerinin kollarında bir mezmura başladılar.

Böylece bazilikadan, cenaze törenini sonlandıran yemeğin servis edildiği manastır salonuna geçtiler.

“Majesteleri,” dedi Başkeşiş Egidius, “şimdi iki dua okuyacağız, biri Tanrı’nın aramızdan aldığı kral için, biri de bizlere bahşettiği yeni kralımız için.”

“Teşekkür ederim, peder,” dedi X. Louis ürkek bir sesle.

Sonra bitkince oturdu ve bir kadeh su istedi. Suyu getirdiklerinde bir dikişte bitirdi. Yemek boyunca sessizliğini hiç

bozmadı. Ateşinin çıktığını duyumsuyor, ruhen ve bedenen bitkin hissediyordu.

Yakışıklı Philippe, at binme ve silah kullanma idmanında isteksiz olduklarını gördüğünde oğullarına, “Kral olmak için güçlü olmak gerekir,” demişti bir keresinde. “Kral olmak için güçlü olmak gerekir,” diye tekrarlardı X. Louis krallığının daha ilk anında. İçindeki bitkinlik huzursuz ediyordu, *keşke tahtı miras alırken, tahtta ayakta duracak gücü de miras alabilseydim*, diye düşündü.

Gerçekten de taç giyme merasimi hükümdarın kendisi için bir hayli yorucu bir işti.

Louis, babasının ölümüne tanık olduktan sonra, iki gün boyunca yemeklerini tahnit edilmiş cesedin yanında yemek zorunda kalmıştı. Krallık ilkeleri ne birlikte hüküm sürmeye ne de tahtta boşluğa izin vermediğinden, ölü kralın gömülene dek hükmetmeye devam ettiği farz ediliyor, naaşının yanında bekleyen halefi merhum kralın yerine de yemek yiyordu.

Bağırsakları boşaltılmış ve tören kıyafetleri giydirilmiş, tahnit sıvısıyla kaplı bedenle birlikte geçirdiği anlarda Louis için en acı verici şey, babasının cenaze yatağının yakınına, kristal, altın işlemeli bir kutuya yerleştirilen kalbiydi. Cam kutudaki damarları kökünden kesilmiş kalbi gören herkes, küçüklüğüne şaşırmıştı. “Sanki bir çocuğun ya da bir kuşun kalbi,” diye mırıldanmıştı ziyaretçiler. Bu kadar küçük bir organın Philippe gibi korkunç bir krala can verdiğine inanmak zordu.*

Naaş, nehir yoluyla Fontainebleau’dan Paris’e taşındı; daha sonra başkentte berbat bir kar fırtınası sırasında buzlu çamur içinde bitmek bilmeyen geçit törenleri, cenaze nöbeti, dini tören ve geçit alayı yapıldı.

X. Louis, sürekli yanında olan, her şeye karar veren, öncelikli sorunları belirleyen, yorulmak nedir bilmeden şevkle*

* Yakışıklı Philippe hem kalbini hem de Tapınakçılar’ın büyük altın haçını Poissy’deki Dominiken Manastırı’na miras bıraktı. 21 Temmuz 1695 gecesi, yıldıırımın neden olduğu bir yangında kalp ve haç kaybolmuştur.

çalışan, gerçek bir kralın vakar ve dirayetine sahip gibi görünen amcası Valois'ya imrendi.

Başkeşiş Egidius ile konuşan Valois, Louis'nin bir sonraki yaz gerçekleşecek olan taç giyme töreni için endişelenmeye başlamıştı. Çünkü Saint-Denis Manastırı yalnızca kraliyet mezarlarına ve Fransa sancağına değil, aynı zamanda taç giyme töreninde kralların giydiği kıyafet ve eşyalara da ev sahipliği yapıyordu. Valois her şeyin yerli yerinde olup olmadığını bilmek istiyordu. Büyük tunik, yirmi dokuz yıl boyunca hasar görmemiş miydi? Reims'a götürülecek mücevher kutuları, kraliyet asası, mahmuzlar ve adaletin eli* iyi durumda mıydı? Ya altın taç? Kuyumcuların derhal yeni taç için ölçüleri almaları gerekiyordu.

Başkeşiş Egidius, öksürükten boğulan genç kralı gözlüyor ve şöyle düşünüyordu: *Tamam, her şeyi hazırlayalım ama kral o zamana kadar dayanabilecek mi?*

Yemek bittiğinde, Yakışıklı Philippe'in başmabeyincisi Hugues de Bouville, görevinin sona erdiğini göstermek için X. Louis'nin önünde altın işlemeli asasını kırdı. Koca Bouville'in gözleri yaşarmıştı; titreyen elleriyle ahşap asayı üç denemede kırabildi. Sonra, yerini alacak olacak olan Louis'nin başmabeyincisi Mathieu de Trye'ye mırıldandı: "Artık sıra sizde, mesire."

Sonra hanedan üyeleri masadan ayrıldı ve atların beklediği avluya çıktı. Dışarısı hınca hınç kalabalıktı. "Yaşasın kral!" nidaları yükseliyordu. Bir gece önce insanlar, askerler, Parisli din adamları ve üniversite hocaları, kumpanyalardan oluşan büyük korteji izlerken donmuşlardı, bugünkü kalabalığınsa heyecanlanacağı bir şey yoktu ortada. Karla karışık yağmur, insanların iliklerine işlercesine yağıyordu. Yeni kralı sadece

* Fransa'da 13. yüzyıldan itibaren taç giyme törenlerinde kullanılan bir hükümdarlık sembolü. Ucunda el biçiminde bir figür bulunan asa, kralın adalet dağıtma gücünü temsil eder, elin parmaklarından başparmak kralı, işaret parmağı aklı, orta parmak merhameti, diğer iki parmak ise Katolik inancını simgelerdi. (ç.n.)

yürüyüşe çıkmış birkaç kişiyle, ıslanmaktan çekinerek kapılarından tezahürat eden nehir boyu sakinleri selamladı.

Louis, çocukluğundan beri kral olacağı günü beklemişti. Her azarlanışında, her başarısızlığında veya vasat ruhunun ve karakterinin başına açtığı her terslikte, kendi kendine öfkeyle söylenirdi: “Bir gün kral olunca...” Ve belki yüzlerce defa kaderin, babasının ölümünü hızlandırmasını dilemişti.

Nihayet dileğinin gerçekleştiği an gelip çatmış, talihi kapıyı çalmıştı. Saint-Denis’den çıkıyordu. Fakat içinde bir değişiklik, bir fevkaladelik hissetmiyordu. Tek hissedebildiği önceki günden daha hâlsiz olduğuydu ve hiç sevmediği babasını gitgide daha fazla düşünüyordu. Başı öne eğik, omuzları titreyerek atını, anızların karı deldiği ıssız tarlaların arasına sürdü. Alacakaranlık hızla çöktü. Paris’in kapısına geldiklerinde, okçu muhafızların meşale yakması için durdular.

Başkent halkının heyecanı Saint-Denis’dekilerinkinden de sönüktü. Zaten neden mutlu olsunlardı ki? Erken gelen kış, ulaşımı engelliyor ve ölümleri artırıyordu. Son hasat kötü geçmişti; gıda malları azaldıkça fiyatları katlanmıştı; havada kirlilik kokusu vardı. Ve yeni kral hakkında bildikleri çok az şey de umut vermiyordu.

Kaba, geçimsiz ve acımasız olduğu söyleniyordu; ona çoktan *Hutin* lakabını takan halk, şimdiye dek yaptığı önemli bir işi ya da cömertçe bir davranışını görmemişti. Ün saldıgı tek şey, karısından yana başına gelen talihsizlikti.

“Halk bu yüzden bana sevgi göstermiyor,” dedi kendi kendine X. Louis. “Beni herkesin önünde alay konusu hâline getiren o kahpe yüzünden. Ama eğer beni sevmek istemiyorlarsa öyle şeyler yapacağım ki beni gördüklerinde korkudan tir tir titreyecekler ve çok seviyormuş gibi sevinecekler. Her şeyden önce, namusumu temizlemek için yeniden evlenmem ve yeni bir kraliçe bulmam şart.”

Heyhat! Dün Château Gaillard’dan dönen kuzeni Robert d’Artois, bunun o kadar da kolay olmayacağı haberini

vermişti. “Kaltak pes edecek; başına öyle işler açacağım, öyle işkenceler edeceğim ki sonunda boşanmaya razı olacak!”

Yoksul halk arasında kralın geçit töreni esnasında etrafa para saçacağı söylentisi yayıldığı için, insanlar her sokağın köşesinde gruplar hâlinde bekliyordu. Okçuların meşaleleri bir anlığına kemikleri çıkmış yüzlerini, aç gözlerini ve uzanan ellerini aydınlatıyordu. Fakat tek bir kuruş bile atılmamıştı.

Kortej, Châtelet ve Pont au Change’dan geçerek şehir sarayına vardı.

Kontes Mahaut, herkesin ısınmaya ve dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyleyerek dağılma işareti verdi ve Artois Malikânesi’ne girdi. Piskoposlar ve baronlar evlerine dağıldı. Yeni kralın kardeşleri de hanelerine çekilmek üzere izin istediler. Böylece, ayağını yere attığı zaman, X. Louis’nin yanında hizmetkârları ve muhafızları dışında yalnızca amcaları Evreux ve Valois, Robert d’Artois, Marigny ve Mathieu de Trye kaldı.

Bu saatte neredeyse bomboş olan Manifaturacılar Galerisi’nden geçtiler. Tezgâhlarını toplayan birkaç tüccar şapkalarını çıkarıp onu selamladı.

Louis yavaşça ilerledi, ağır çizmelerinin içinde ayakları kaskatı kesilmişti, vücudu ateşten kavruluyordu. Sağında ve solundaki işlemeli yüksek kaidelerin üzerine yerleştirilmiş kırk kral heykeline baktı. Yakışıklı Philippe, sarayı ziyarete gelenlere tahtta oturan kralın Tanrı tarafından hükmetmek üzere seçilmiş kutsal bir soyun devamı olduğunu hissettirmek için Saint-Denis’deki heykellerin birer kopyasını kraliyet sarayına dikmeyi uygun görmüştü.

Meşalelerin parıltısıyla aydınlanan bu devasa taştan aile, etten kemikten zavallı prensin duyduğu çaresizliği artırmaktan başka işe yaramıyordu.

Bir manifaturacı, karısına döndü:

“Yeni kralımız hiç iyi görünmüyor.”

Tüccarın karısı dudaklarını bükerek yanıtladı:

“Boynuzlanmış bir erkeğe göre gayet iyi görünüyor.”

Sesini alçaltmıştı, yine de tiz sözcükleri sessizlikte yankılan-
dı. Louis titredi, yüzü öfkeyle buruştu, hakaretin sahibini bul-
maya çalıştı. Maiyetindekiler başlarını çevirdiler ve duymamış
gibi yaptılar.

Ana merdivenin girişindeki kemerin her iki tarafında, Ya-
kışıklı Philippe ve Enguerrand de Marigny'nin heykelleri yük-
seliyordu; krallar galerisine heykeli dikilme onuruna bir tek
başvekil nail olmuştu. Sarayın yeniden inşası ve dekore edil-
mesi büyük ölçüde onun eseri olduğundan sureti ölümsüzleş-
tirilmişti.

Enguerrand'ın heykeli, herkesten çok Charles de Valois'yı
öfkelen-dirmişti; önünden her geçişinde bu sonradan görme
burjuvanın bu mertebeye yükseltilmesine için için kızılıyordu.
*Hinlik ve entrikayla haddini öyle çok aştı ki kendini bizim so-
yumuzdan, bizim kanımızdan görmeye başladı. Ama az bekle-
yin, messire, diye geçirdi içinden Valois, sizi o kaideden alaşağı
edeceğiz, yemin ederim, o sahte azametinizin zamanının geçti-
ğini çok yakında göstereceğiz.*

"Messire Enguerrand," dedi düşmanına yukarıdan bakar
bir ifadeyle, "öyle sanıyorum ki kral şimdi ailesiyle baş başa
kalmak ister."

Marigny, münakaşa çıkmasının önüne geçmek için iğnele-
meyi anlamazdan geldi. Ancak buna karşın, yalnızca ondan
emir alacağını belirtmek üzere krala döndü:

"Majesteleri, alakadar olmamı bekleyen birçok mesele var.
Huzurunuzdan çekilebilir miyim?"

Louis'nin akli başka yerdeydi; manifaturacının karısının et-
tiği lakırdı hiç durmadan zihninde dönüyordu.

"Çekilebilirsiniz, messire, gidin," diye sabırsızlıkla cevap-
ladı.

V

KRAL, AMCALARI VE KADER

X. Louis'nin annesi, Navarre tahtının vârisi Kraliçe Jeanne, 1305'te ölmüştü. 1307'den itibaren, yani on sekiz yaşında, resmi olarak Navarre tahtına geçtiğinde, Louis Nesle Malikânesi'ni kişisel konutu olarak almıştı. Son yıllarda babasının emrettiği tadilattan beri sarayda hiç oturmamıştı.

Böylece, bir aralık akşamı, Saint-Denis'den dönüşte Louis, mülkiyetini üzerine almak için kraliyet sarayına girdiğinde, orada çocukluğunu hatırlatacak hiçbir şey bulamadı. Zeminde hatırladığı çatlaklar, kapılardan birinde her zaman duymaya alışkın olduğu gıcirtı... Hiçbir şey onu duygulandırmaya, kalbini yumuşatmaya yetmedi; bakışlarının buluştuğu hiçbir şey, “Bu şöminenin önünde annem beni dizlerine alırdı, ilkbaharı ilk defa şu pencerede gördüm...” dedirtmeye kâfi gelmiyordu. Pencereler değiştirilmişti, şömineler yeniydi.

Şahsi harcamaları konusunda tutumlu, hatta neredeyse cimri sayılabilecek Yakışıklı Philippe, iş krallığın imajını büyütme-ye gelince ölçü nedir bilmezdi. Sarayın hem içinin hem dışının azametli, ezici olmasını ve başkentin kalbi Notre-Dame'ın

karşısında, onunla dengeli görünmesini istemişti. Tanrı'nın ihtişamı bir yanda, kralın görkemi bir yandaydı.

Louis için burası sessiz, mesafeli, soğuk bir babanın eviydi sadece. Tüm odalar, salonlar içinde ona tanıdık gelen tek şey, Kraliyet Şûrası Salonu'ydu, ne zaman zorlukla bir fikrini belirtmeye kalkışsa aynı sözleri duyduğu yerdi burası: "Kapa çeneni, Louis!"

Salondan salona geziyordu. Parmak uçlarında yürüyen uşaklar, duvarlar boyunca kayıyor, sekreterler merdivenlerde kayboluyordu; herkese bir cenaze havası hâkimdi hâlâ.

Louis, son olarak Yakışıklı Philippe'in genellikle çalışma odası olarak kullandığı odaya geldi. Mütevazı büyüklükte bir odaydı, ancak bütün bir öküzü kızartabilecek kadar geniş bir şöminesi vardı. Alevlerin şiddetine maruz kalmadan ısınmanın keyfini çıkarabilmek için ateşin önüne örgülü sepetten yapılmış perdeler yerleştirilmişti. Bir uşak zaman zaman gelip ısınan perdeye su serpiyordu. Taç şeklinde altı kollu şamdanlar odayı iyice aydınlatıyordu.

Louis elbisesini çıkardı, perdelerden birinin üzerine attı. Amcaları, kuzeni ve mabeyincisi de onu taklit etti; ıslanmış ağır kumaşların, kadifelerin, kürklerin, dantellerin hemen buharı tütmeye başladı, gömlek ve pantolonlarıyla kalan beş adam, ateşin önünde ısındı, cenaze töreninden gelen beş köylüye benziyorlardı.

Aniden, Yakışıklı Philippe'in yazı masasının bulunduğu köşeden iç çekmeye benzer bir inilti geldi. X. Louis tiz bir sesle çığlık attı:

"Bu da nedir?"

"Lombard, majesteleri," dedi perdeleri ıslatmaya gelen uşak.

"Lombard mı? Ama bu köpek Fontainebleau'da av partisindeydi. Buraya nasıl geldi?"

"Kendi gelmiş olmalı, majesteleri. Evvelsi gece, rahmetli kralımızın naaşı Notre-Dame'a getirildiğinde üstü başı çamur

içinde geri döndü. Bu mobilyanın altına yattı ve yerinden hiç kıpırdamadı.”

“Ava gönderin ya da ahıra kapatın!”

Babasının aksine, Louis köpeklerden nefret eder, çocukken bir köpek ısırıldığı için onlardan korkardı.

Uşak eğildi, gözleri kızarmış, bej renkli tazıyı boynundan çekti.

Bu, son aylarında Kral Philippe’i hiç yalnız bırakmayan banker Tolomei’nin hediyesi köpekti. Gitmek istemiyor, tırnaklarıyla zemini çiziyordu, X. Louis böğrüne tekme attı.

“Bu hayvan uğursuzluk getirdi. Buraya ilk Tapınakçılar’ın yakıldığı gün gelmişti, o gün...”

Yan odada sesler yükseldi. Uşak ve köpek, kapıdan çıkarlarken yas kıyafetleri içinde küçük bir kız ve nedimesi içeri girdiler: “Gelin, Madam Jeanne; gidip babanız kral hazretlerini selamlayın.”

Soluk yanaklı, kocaman gözlü, neredeyse dört yaşındaki bu küçük kız, şu anda Fransa tahtının vârisiydi.

Marguerite de Bourgogne’un yuvarlak, kavisli alnını almıştı ama teni ve saçları açık renkti. Sevgisiz büyüyen çocukların sahip olduğu dik başlı ifadeyle dümdüz ileri bakarak babasına doğru ilerledi.

X. Louis, bir el hareketiyle yaklaşmasına mani oldu.

“Neden buraya getirdiniz onu? Onu burada görmek istemiyorum! Derhal Nesle Malikânesi’ne geri götürün; orada kalacak demiştim, mademki orada...”

“Yeğenim, kendinize hâkim olun,” dedi Kont d’Evreux.

Louis, kızının ve ondan daha çok ürkmüş nedimenin çıkmalarını bekledi. “Artık o piçi görmek istemiyorum!” diye patladı.

“Piç olduğundan emin misiniz, Louis?” dedi Kont d’Evreux, kıyafetlerini yanmadan ateşten uzaklaştırırken.

“Şüphesi bile benim için yeterli, bana ihanet eden bir kadına ait hiçbir şey görmek istemiyorum.”

“Ama bu çocuk da hepimiz gibi sarışın.”

“Philippe d’Aunay de sarışındı,” diye acı bir sesle yanıtladı kral.

Kont de Valois genç kralı desteklemek için öne atıldı.

“Böyle konuşmak için Louis’nin yeterli nedeni olmalı, sevgili kardeşim,” dedi buyurgan bir tonla.

“Ayrıca, geçitten geçerken işittiğim o kelimeyi artık duymak istemiyorum; insanların durmadan akıllarından geçtiğini anlamak istemiyorum; bana baktıklarında içlerinden bana hakaret etmelerini istemiyorum.”

Louis d’Evreux cevap vermekten kaçındı: *Eğer daha iyi bir mizaca sahip olsaydın ve kalbinde biraz daha iyilik olsaydı evladım, belki o zaman karın seni severdi...* Terk edilmiş Nesle Malikânesi’nde, sadece kayıtsız hizmetkârlarla çevrili bir hayat sürecekti talihsiz küçük kızı düşündü. Birdenbire Louis’nin sesini duydu:

“Ah! Burada bir başıma kalacağım!”

D’Evreux, garezini ve kızgınlığını açgözlü birinin altınlarını sakladığı gibi saklayan, köpek ısırdığı için köpekleri kovalayan, aldatıldığı için öz kızını evinden kovan ve yalnızlıktan şikâyet eden yeğenine acımayla karışık bir şaşkınlıkla baktı.

“Bütün canlılar yalnızdır, Louis,” dedi ağırbaşlılıkla. “Hepimiz ölüm anında yalnızlığa boyun eğeriz. Ve hayatta olduğumuz anlarda da böyle olmadığına inanmak beyhudedir. Hatta beraber uyuduğumuz karımızın bedeni bile yabancı bir varlık olarak kalır; babalık ettiğimiz çocuklar bile bize yabancıdır. Kuşkusuz, Yaradan hepimizin kendisiyle gönül bağı kurması ve onunla bir olması için böyle istemiştir... Bu yalnızlığa merhamet ve sadakadan, yani başkalarının bizden bile daha çok acı çektiğini bilmekten başka çare yok.”

Islak saçları sarkan, gözleri dalıp giden, gömleği cılız vücudundan süzülen Louis, Seine Nehri’nde boğulup da karaya vuran birine benziyordu. Bir an sessiz kaldı. Merhamet, şefkat gibi bazı sözcükler onun için bir anlam ifade etmiyordu

ve onları rahiplerin Latincesinden daha az anlıyordu. Robert d'Artois'ya döndü.

“Ne diyorsun, Robert, razı gelmeyeceğinden emin misin?”

Hâlâ kurulan ve pantolonu bir kazan gibi tüten dev, başını salladı.

“Sevgili kuzenim, size dün gece de söylediğim gibi, karınıza her yönden baskı kurdum ve ona karşı en güçlü argümanlarımı kullandım. Öyle bir reddedişle karşılaştım ki, ondan hiçbir şey elde edemeyeceğimize dair sizi temin ederim. Neye güvendiğini biliyor musunuz?” D'Artois kalleşe ekledi: “Ondan önce ölmenizi umut ediyor.”

X. Louis içgüdüsel olarak boynunda taşıdığı küçük muskaya dokundu, sonra Valois kontuna hitaben, “Eh, amca, demek her şey söz verdiğiniz kadar kolay değilmiş ve nikâh hemen yarın iptal olmayacakmış!” dedi.

“Farkındayım, yeğenim ve bir hâl çaresini düşünüyorum,” diye yanıtladı Valois.

“Kuzenim, eğer kadınsız kalmaktan korkuyorsanız yatağınıza her zaman birbirinden güzel kadınlar getirebilirim,” dedi Robert d'Artois. “Bir kralın zevklerine hizmet etmenin gurunundan daha yüce bir şey olamaz...”

İyi pişmiş bir etten veya sosa daldırılmış lezzetli bir yemekten bahseder gibi açgözlülükle, ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Charles de Valois, yüzük dolu parmaklarını salladı.

“Ama evlenmek istediğiniz yeni eşinizi seçmeden nikâhınızı iptal ettirmek neye yarar, Louis? Bu iptal işine kafanızı çok takmayın; bir kral eninde sonunda istediğini elde eder. Size gereken, vakit geçirmeden kraliçeniz olmaya layık, size veliaht doğuracak bir eş seçmek.”

Monsenyör de Valois, önüne bir engel çıktığında onu küçümser ve hemen bir sonraki aşamaya atlardı; savaşta, direnen bölgelerin etrafından dolaşır, onları atlayıp bir sonraki kaleye hücum ederdi. Çoğu zaman başarılı da olurdu.

“Sevgili ağabeyim,” dedi d’Evreux, “Louis’nin durumunda her şeyin bu kadar kolay çözümleneceğine gerçekten inanıyor musunuz? Ya tahta layık bir kadın almak istemezse?”

“Hadi canım siz de! Hemen şu an Fransa tacını başına takma umuduyla nice meşakkatlere katlanacak en az on Avrupa prensesi sayabilirim. Aslında aramaya bile lüzum yok, yeğenim Clémence de Hongrie mesela.” Valois sanki bu fikir aklına o an gelmiş gibi söylemişti, halbuki bir haftadır bu tasarımı zihninde olgunlaştırıyordu.

Teklifinin beklediği etkiyi yaratmasını bekledi. Louis başını kaldırdı, ilgilenmişti.

“Anjou Hanedanı’ndan olduğu için bizim kanımızdan sayılır,” diye devam etti Valois. “Babası Carlo-Martello, Macaristan tahtına geçmek için Napoli-Sicilya tahtından feragat etmişti. Öleli uzun zaman oldu, yeğenim muhtemelen bu yüzden henüz bir devletin başında değil. Fakat ağabeyi Caroberto şu an Macaristan’da hüküm sürüyor, dayısı ise Napoli kralı. Tabii, evlilik çağını biraz geçti ama...”

“Kaç yaşında?” diye sordu X. Louis endişeyle.

“Yirmi iki. Ama sence de böylesi daha iyi değil mi, hâlâ oyuncak bebekle oynayan yeniyetme kızları sunağın önüne nikâha getirdin mi büyüdüklerinde ahlaksızlıktan, yalandan ve zinadan başka ne sunuyorlar? Hem sevgili yeğenim, düşünürseniz, bu sizin de ilk nikâhınız olmayacak!”

Söyledikleri kulağa fazla cazip geliyor, benden gizlediği bir kusuru olmalı, diye düşündü Louis. *Şu Clémence tek gözlü veya kambur olmalı.*

“Peki nasıl görünüyor... güzel mi?” diye sordu.

“Yeğenim, Napoli’deki en güzel kadını alacaksınız, dediklerine göre ressamlar kiliselerde Bakire Meryem’in simasını çizerken onun yüzünü taklit ediyorlarmış. Zaten hatırladığım kadarıyla çocukluğundan belliydi güzel olacağı, tabii o zamandan bu yana değişmediyse.”

“Sahiden de ay gibi bir kızdı,” dedi Louis d’Evreux.

“Ve namuslu,” diye ekledi Valois. “Tanrı rahmetiyle kutsasın, teyzesi, ilk karım Marguerite d’Anjou’daki bütün faziletlere sahip olduğunu umuyorum. Aziz Toulouse piskoposu, din uğruna krallıktan vazgeçen ve mezarında mucizeler görülen amcası, benim de kayınbiraderim Louis d’Anjou’yu sizler de iyi tanırırsınız.”

“Hem böylece yakında ailemizde iki Aziz Louis olacak,” diye araya girdi Robert d’Artois.

“Amca, fikriniz pek münasip geldi,” dedi X. Louis. “Kral kızı, kral kız kardeşi, kral ve aziz yeğeni, güzel ve iffetli. Ah! En azından Burgonya kızları gibi esmer değildir umarım? Artık öylelerini görmeye tahammül edemiyorum!”

“Hayır, katiyen, yeğenim,” diye yanıtladı Valois atılarak. “İçiniz rahat olsun; sarışın, halis Frank soyundandır.”

“Charles, söylediğiniz kadar dindar ve sofı bu ailenin, kralımızın nikâhı iptal edilmeden önce nişana razı geleceğini nereden biliyorsunuz?” diye sordu Louis d’Evreux.

Monsenyör de Valois iftihar ve gururla şişindi.

“Napoli’deki akrabalarımın bir dediğimi iki etmeyecekleri kadar yakınım,” diye cevapladı. “Hem her iki husus için de aynı zamanda gayret gösterebiliriz. Bir zamanlar bana kızlarından birini vererek onurlandıran Kraliçe Marie, en kıymetli yeğenimden, dünyanın en güçlü krallığına kraliçe olması için torununu esirgeyecek değildir. Bu ödevi ben üstüme alıyorum.”

“O hâlde, vakit yitirmeyelim, amca,” dedi X. Louis. “Napoli’ye bir elçi gönderelim. Siz ne diyorsunuz, Robert?”

Robert d’Artois, İtalya’ya gitme işini üstlenmek ister gibi avuçlarını açıp öne çıkmıştı ki Kont d’Evreux tekrar araya girdi. Plana itiraz ettiği yoktu, ancak bu karar aile meselesi olduğu kadar bir krallık meselesiydi ve kraliyet şûrasında tartışılmalıydı. “Mathieu,” diye seslendi hemen X. Louis mabe-yincisine, “Marigny’ye yarın sabah şûrayı toplamasını söyle.”

Konuşma, Louis’nin hoşuna gitmişti, kendini aniden kral gibi hissetti.

“Neden Marigny?” dedi Valois. “Arzu ederseniz bunu bizzat ben veya şansölyem halledebilir. Marigny hem elinde gereğinden fazla yetki topluyor hem de yaptığı usulsüzlüklere hiç bakmadan onun kararlarını tasdik etmekten başka işe yaramayan şûraları alelacele toplayıp duruyor. Ama bunu değiştireceğiz, kıymetli yeğenim. Size daha layık, daha iyi hizmet edecek bir şûra toplayacağım.”

“Çok güzel. Pekâlâ, öyle yapınız, amca,” diye cevapladı X. Louis kendinden emin, özgüven dolu bir şekilde.

Giyisiler kurumuştı, herkes giyindi.

“Güzel ve iffetli, güzel ve iffetli,” diye kendi kendine tekrarladı X. Louis. Sonra tekrar öksürük krizi geldi ve misafirlerinin vedalaşmalarını zar zor duydu.

Merdivenleri inerken d’Artois, Valois’ya dönerek, “Ah! Kuzenim, yeğeniniz Clémence’ı iyi sattınız ama! Louis bu gece çarşaflarını ıslatacaktır,” dedi.

“Robert!” diye yalandan bir kızgınlıkla azarladı Valois onu. “Kralımız hakkında konuştuğunu unutma.”

Kont d’Evreux sessizce arkalarından geliyordu. Napoli’de bir şatoda yaşayan, farkında olmadan bugün kaderi çizilen prensesi düşünüyordu. Monsenyör d’Evreux her zaman, insanların kaderlerinin izlediği tesadüfi, gizemli yolu etkileyici bulurdu.

Büyük bir hükümdar vadesi gelmeden öldüğü, yerine geçen genç kral bekâr hayatına dayanamadığı ve amcası onun üstündeki nüfuzunu artırmak amacıyla kralın heveslerini tatmin etmek için sabırsızlandığı için, üstüne üstlük ortaya atılan ilk isim ilgi uyandırdığından, beş yüz fersah uzakta, masmavi bir denizin kıyısında yaşayan, günün birinde başkaları gibi yaşamayı hayal eden sarışın bir kız, kendisini Fransa sarayının ilgi odağı hâlinde bulmuştu.

Louis d’Evreux’nün aklına takılan başka bir mesele daha vardı. “Sevgili biraderim,” dedi Valois’ya, “küçük Jeanne’ın gerçekten bir piç olduğuna inanıyor musunuz?”

“Şimdilik hâlâ emin değilim, kardeşim,” dedi Valois yüzük dolu elini omzuna atarak. “Fakat sizi temin ederim ki, doğru olmasa bile çok geçmeden herkes böyle düşünecek!”

Düşüncelere dalan Kont d’Evreux, içinden devam etti: “Fransa prensesi âşığıyla basıldığı, İngiltere kraliçesi görümcesi onu ihbar ettiği, adil bir kral skandal yarattığı, küçük düşen bir koca hıncını bir çocuktan çıkarıp onu gayrimeşru ilan ettiği için...” Tüm bunların neticesi gelecekte görülecek, insanların eylemleri ve sürekli gelişen hadiseler bir ihtimaller silsilesi hâlinde yazgıyı şekillendirecekti.

VI

ÇAMAŞIRCI EUDELİNE

Altından zambak çiçekleriyle kaplı koyu mavi ipekli kumaş gerilmiş karyola sayvanı, gök kubbeden bir gece manzarasına benziyordu. Aynı kumaştan yapılmış perde duvar, üç bronz zincire asılmış yağ kandilinin zayıf ışığında titriyordu; kıvrımlar hâlinde yere dökülen altın brokar yatak örtüsü garip, fosforlu bir ışıltı saçıyordu.

X. Louis, iki saat boyunca, bir zamanlar babasına ait olan yatakta beyhude yere uyumaya çabaladı. Kürk astarlı örtülerin altında boğuluyor, altlarından çıkar çıkmazsa titriyordu.

Her ne kadar Yakışıklı Philippe Fontainebleau'da ölmüş olsa da Louis, babasının cesedinin varlığını hissetmişçesine huzursuzlanıyordu.

Son günlerde olan bitenler, gelecek günlere dair tüm korkuları, düşüncelerini dolduruyordu... Birisi kalabalığın arasında “Boynuzlu!” diye bağıırıyordu... Clémence de Hongrie evlenmeyi reddediyordu ya da başka biriyle nişanlanıyordu; Başkeşiş Egidius asık yüzüyle mezarın üzerine eğiliyordu. “Şimdi iki dua edeceğiz...”, “Neye güvendiğini biliyor musunuz? Ondan

önce ölmenizi umut ediyor.” Bir kuzunun kalbi kadar küçük, damarları kesilmiş, kristal bir tabuta yerleştirilmiş bir kalp...

Aniden ayağa fırladı, kalbi zembereği boşanmış bir saat gibi atıyordu. Lakin yatmadan önce kralı muayene eden saray hekimi onda habis sıvı* bulamamıştı. Uykunun yorgunluğuna iyi geleceğini söylemişti ve öksürük devam ederse ertesi gün ballı bitki çayı veya sülûkle hacamat reçete edecekti. Ancak Louis, Saint-Denis'deki tören sırasında hissettiği titreme ve üşümeyi, uzuvlarını ele geçiren soğukluğu ve baş dönmesini anlatmamıştı. Nihayetinde, adlandıramadığı bu hastalık tekrar musallat olmuştu.

Korkularının hücumuna uğrayan Louis, beyaz gömleğini giydi, üzerine tüylü bir elbise geçirdi, arkasından tehlikeli bir yaratık kovalıyormuşçasına hızla bir o yana bir bu yana yürümeye başladı.

Tanrı'nın eli babasını başından çarpmıştı, onun akıbeti de aynı mı olacaktı? Korku içinde, *Tapınakçılar sarayın önünde yakılırken ben de oradaydım*, diye düşündü. Ölümün hangi gece geleceği belli mi olurdu? İnsan ne zaman delireceğini bilebilir miydi? Bu korkunç geceyi atlatmayı başarır mı, geç söken şafağın ışıklarını görebilirse, yarın devlet şûrasına başkanlık edecek gücü nasıl bulacaktı? “Efendiler!” diye söze başladığında gerisini nasıl getirecekti? Amcasının akşam söyledikleri kulaklarında çınladı: “Sevgili yeğenim, hepimiz ölüm anında

* Antikçağda insanın biyolojik, psikolojik ve ahlaki işlevlerini etkilediği düşünülen dört sıvıdan vücutta fazla bulunan ve hastalığa yol açan sıvılar. Ahlat-ı Erbaa denilen bu dört sıvı, kan, balgam, sarı safra ve kara safra; evreni oluşturan elementlerden sırasıyla hava, su, ateş ve toprağa tekabül ederdi. Bedeni dolaşan kan akıcı ve sıcak; beyinde saklanan balgam akıcı ve soğuk; dalak ve midede bulunan kara safra kuru ve soğuk; karaciğerde saklanan sarı safra ise kuru ve sıcak özelliklere sahipti. Vücuda alınan besinler yine bu dört maddeye dönüşürdü. Bununla beraber mevsimlerin bu sıvılar üzerinde değişik etkileri vardı. İlkbahar kanı, yaz safrayı, sonbahar kara safrayı, kış da balgamı harekete geçirirdi. Hastalık ve sağlık bunlar arasındaki denge veya dengesizliğe bağlı olduğu gibi mizaçlar da bunların oranına bağlıydı. Mevsimlere ve bünyeye göre beden sıvılarının oranlarının değişmesi nedeniyle hekimler zaman zaman hastadan kan alma gereği duyarlardı. (ç.n.)

yalnızlığa boyun eğeriz. Ve hayatta olduğumuz anlarda da böyle olmadığına inanmak beyhudedir...”

“Ah! Amca, bunları söylemenin sırası mıydı?” diye feryadı bastı.

Kendi sesi ona yabancı gelmişti. Nefes nefese devasa, dökmümlü yatağın etrafında dönmeye ve titremeye devam etti.

Onu korkutan, bu mobilyaydı. Lanetlenmiş olan bu yaktı, onun üstünde asla uyuyamayacaktı. Yatak değil tabutu âdeta. “Krallığımın her gecesini ölmek için yatağın etrafında dönerek mi geçireceğim?” diye sordu kendine. Ama başka bir yerde uyumayı, başka bir yatak hazırlamaları için uşaklarını çağırmayı gözü kesmiyordu. “Burada yatamıyorum çünkü korkudan ödüm patlıyor,” diyecek ve odacıbaşının, mabeyincilerin karşısına tir tir titreyerek çıkacak cesareti nereden bulacaktı?

Bir kral olarak insanlara nasıl hükmedeceğini, bir insan olarak nasıl yaşayacağını bilmiyordu. Evliydi ama karısı yoktu... Ve Madam de Hongrie evlenmeyi kabul etse bile, gecelerini bir başkasıyla güven içinde geçirmesi için daha kaç hafta, kaç ay beklemesi gerekiyordu? “Peki ya beni sevmezse? O da öteki karım gibi yapmaz mı?”

Üzerine ani bir kararlılık geldi. Kapıyı açtı ve girişteki odada giyinik uyuyan başmabeyinciye uyandırmaya gitti.

“Sarayın çamaşırvhanesine hâlâ Eudeline Hanım mı bakıyor?”

“Evet, majesteleri. Öyle sanıyorum ki o, efendimiz...” diye cevap verdi Mathieu de Trye.

“Güzel, iyice öğrenin. Eğer o ise derhal çağırın.”

Başmabeyinci, uykuluydu ve kralın beklenmedik gelişine şaşırmıştı. *Uyuyor!* diye nefretle düşündü Louis. Başmabeyinci, krala yatağın çarşaflarını değiştirmek için mi uyandırdığını sordu.

Hutin, sabırsızca bir hareket yaptı.

“Evet, o yüzden. Gidip bulun diyorum onu!”

Sonra odaya girdi ve kendi kendine söylenerek endişeli turuna devam etti: “Hâlâ burada mı oturuyor? Bulabilecekler mi?”

On dakika sonra, Eudeline kucağında bir yığın çarşafı ile içeri girince X. Louis üşümesinin kesildiğini hissetti.

“Monsenyör Louis. Bağışlayın, majesteleri demek istedim! Yatağınıza yeni çarşaf sermemiz gerektiğini biliyordum. İnsan bunlarda rahat yatamaz. Ama Messire de Trye böyle istedi, âdetmiş. Şimdi sık yıkanmış ve yumuşamış çarşafı sererim, rahatça uyursunuz.”

Uzun boylu, sarışın, balıketli, iri göğüslü bir kadındı; bakması insana huzur veren, iç ısıtan, dinlendiren bir güzelliği vardı. Otuz yaşından biraz fazlaydı ama yüzünden çocuksu ve sakin bir saflık okunuyordu. Uyurken taktığı beyaz başlığın altından, altın renkli uzun saçları geceliğinin omuzlarına dökülüyordu. Aceleyle çağrıldığı için sadece bir pelerinle örtünmüştü.

Louis, kralın emirlerini bekleyen Mathieu de Trye’in artık kendisine ihtiyaç kalmadığını anlamasına ve odadan çıkmasına yetecek kadar bir süre konuşmadan kadını süzdü.

“Sizi buraya çarşafı için çağırtmadım,” dedi kral nihayet.

Çamaşırcının yanakları şaşkınlıktan kızardı.

“Ah! Monsenyör. Affedersiniz, majesteleri demek istedim! Saraya dönmek size beni mi hatırlattı yoksa?”

Hayatına giren ilk kadın, on yıl önce, çamaşırcı olmuştu. Louis, on beş yaşında yakında Bourgogne prensesiyle evleneceğini öğrendiğinde, aşkı keşfetmek için büyük bir telaşa kapılmış, aynı zamanda karısına nasıl davranacağını bilmediği için paniğe kapılmıştı. Yakışıklı Philippe ve Marigny bu ittifağın siyasi avantajlarını değerlendirirken genç prens, doğanın gizemlerinden başka bir şey düşünemiyordu. Geceleri, saraydaki tüm hanımların arzularına teslim olduğunu hayal ediyor; fakat gündüzleri karşısına çıktığı zaman nutku tutuluyor, elleri titriyor, bakışlarını kaçıyordu.

Sonra bir yaz günü öğleden sonra, ıssız bir galeride kucağında çarşafarla sakın adımlarla yürürken üstüne çullanmıştı. Âdeta içindeki korkunun sebebi o kadınmış gibi şiddetle, öfkeyle üstüne atılmıştı. Ya onunla olacaktı ya da hiç kimseyle, ya şimdi ya da asla... Zaten ona tecavüz etmemişti; heyecanı, endişesi, beceriksizliği tamamen iktidarsız kılmıştı. Eudeline'den ona aşkı öğretmesini istedi. Bir erkeğin özgüvenine sahip olamayınca, bir prensin ayrıcalığını kullanmıştı. Şanslıydı; Eudeline onunla alay etmemiş, depo olarak kullanılan bir odada kralın oğlunun arzularına teslim olmaktan onur bile duymuş, hatta Louis'yi kendi isteğiyle seviştiklerine inandırmıştı. Daha sonra her seferinde onun önünde gerçek bir erkek gibi hissetmişti prens.

Bazı sabahlar, av için giyinirken ya da turnuva için silah talimi yaparken, Louis onu çağırtırdı; Eudeline, Louis'nin yalnızca korktuğu zaman sevişme ihtiyacı hissettiğini hemen anlamıştı. Marguerite de Bourgogne'un gelmesinden önce ve hatta sonrasında Eudeline birkaç ay boyunca Prens Louis'ye korkularını yenmesinde yardım etmişti.

"Kızınız, şimdi nerede?" diye sordu Louis.

"Annemle birlikte kalıyor, onun yanında büyüdü. Burada benimle kalmasını istemedim; babasına çok benziyor," diye cevapladı Eudeline, yarı gülümseyerek.

"En azından bunun babasının ben olduğumdan emin olabilirim," dedi Louis.

"Ah! Şüphesiz monsenyör, o sizin kızınız! Bağışlayın, majesteleri demek istedim. Yüzü gün geçtikçe size daha çok benziyor. Saray halkının görmesi sizin için sıkıntı olurdu."

Annesi gibi Eudeline adıyla vaftiz edilen çocuk, bu apar topar gelişen aşkın meyvesiydi. Entrikaya akli biraz çalışan her kadın, karnındaki bebek sayesinde geleceğini güvence altına alır ve karşılığında bir baronluk elde ederdi. Ancak Louis durumunu babası Kral Philippe'e açmaya o kadar korkuyordu ki

Eudeline'in kalbi yine yumuşamış, ağzını sımsıkı kapalı tutmuştu.

O sıralar, Messire de Nogaret'nin kâtipliğini yapan, avukatın ardı sıra Fransa ve İtalya arasında mekik dokuyan bir kocası vardı. Döndüğü zaman karısını doğuma yakın gebe bulunca parmaklarıyla ayları hesaplamış ve öfkeden çıldırmıştı. Fakat birbirine benzeyen erkekler genelde aynı tür kadınlara tutulurlar. Kâtibin güçlü bir şahsiyeti yoktu. Ve karısı beklenmedik armağanın nereden geldiğini itiraf ettiği anda, rüzgârın bir mumu söndürüşü gibi, korkusu öfkesini bastırdı. Sessiz kalmayı seçen kocası kısa bir süre sonra öldü. Adamı öldüren üzüntü değil Roma bataklıklarında kaptığı öldürücü bir bağırsak ağrısı olmuştu.

Eudeline Hanım, yıkadığı yüz masa örtüsüne karşılık beş sol ücretle sarayın çamaşırhanesinde çalışmaya devam etmişti. Zamanla baş çamaşırcı olmuştu ki kraliyet sarayında elde edilebilecek muteber bir burjuva mevkiydi.

Bu süre zarfında, küçük Eudeline büyümüş, zina sonucu doğan çocukların miras aldığı özellikler yüzünde açıkça ortaya çıkmadan gelişip serpilmişti. Eudeline Hanım bir gün Louis'nin kızını hatırlayacağını ümit etmişti. Günün birinde kral olduğunda kızını altınlara, unvanlara boğacağına yeminler etmiş, vaat üstüne vaat vermişti!

Bu gece ona inanmakta haklı çıktığını düşündü, Louis'nin sözünü yerine getirmede bu kadar çabuk davranmasına hayret etmişti. *Kalbinde kötülük yok, diye düşündü. Evet, dışarıdan geçimsiz ve aksi ama kötü bir insan değil.*

Anılardan, uçup giden zamandan, kaderin cilvelerinden duygulanmış, bir zamanlar kollarında bekâretini kaybeden, beyaz bir gömlekle tahta oturmuş, saçları çenesine düşmüş, kollarını dizlerine bırakmış ürkek prensi düşünüyordu.

“Neden?” dedi kendi kendine. “Ne yaptım da başıma bu geldi?”

“Kızınız şimdi kaç yaşında?” diye sordu X. Louis. “Dokuz, değil mi?”

“Dokuz yaşında, majesteleri.”

“Evlenme çağına geldiğinde onu prenses yapacağım. Bunu istiyorum, peki ya sen kendin için ne istersin?”

Kralın ona ihtiyacı vardı. Karşılığını almanın tam sırasıydı, ya şimdi ya da asla. Sadakat ve verilen söz, soylu sınıfı için fazla bir mana ifade etmiyordu, insanın bir ihtiyacını, dileğini, ricasını yerine getirmek istedikleri zaman bunu vakit geçirmeden dillendirmek, eğer yoksa bir tane uydurmak icap ederdi. Çünkü daha sonra teklifte bulunduklarını bile unuturlar, vaatlerini yerine getirmezlerdi. Kral Louis, Eudeline’i sabaha dek yanında tutmak için tüm geceyi cömertçe vaatlerde bulunarak geçirebilirdi. Kadınsa soruya şaşırdığı için sadece, “Siz ne münaşip görürseniz, majesteleri,” diyebilirdi.

Louis konuyu hemen kendine getirdi.

“Ah! Eudeline, Eudeline,” diye haykırdı, “üzüntüden kahrolduğum şu son aylarda Nesle Malikânesi’ne çağırmalıydım seni.

“Biliyorum, Monsenyör Louis, karınız sizi hiç sevmemişti. Ama size gelmeye cesaret edemezdim. Beni tekrar gördüğünüze sevinir misiniz, utanır mısınız, bilmiyordum.”

Louis ona bakıyor ama artık onu dinlemiyordu. Gözlerinde rahatsız edici, sabit bir bakış vardı. Eudeline bu ifadenin ne anlama geldiğini iyi biliyordu; daha on beş yaşındayken öğrenmişti.

“Lütfen uzan,” diye sert bir şekilde emretti Louis.

“Buraya mı monsenyör, affedersiniz, majesteleri?” diye korkuyla mırıldandı Yakışıklı Philippe’in yatağını işaret ederek.

“Evet, tam oraya!” diye boğuk bir sesle cevap verdi Hutin.

Bir anlığına, büyük bir günah işlemenin eşiğindeymiş gibi tereddüt etti. Sonuçta, Louis artık kraldı ve yatak onun yatağıydı. Başlığını çıkardı, pelerinini ve gömleğini sıyırdı; altın

renkli saçları tamamen ortaya çıkmıştı. Eskisine göre biraz şişmanlamıştı, ama belindeki nefis kıvrımlar, geniş ve huzur veren sırtı, ışığın gölge oyunları yarattığı ipeksi kalçaları hâlâ yerli yerindeydi. Hareketleri uysaldı ve bu uysallık Louis'nin tam olarak arzuladığı şeydi. Isıtma tavaşı* yataktan soğuğu attığı gibi, bu güzel vücut da musallat olan şeytanları kovacaktı.

Biraz ürken, biraz da gözleri kamaşan Eudeline, altın işlemeli örtünün içine girdi.

“Haklıymışım,” dedi hemen, “bu yeni çarşaf lar kaşındırıyor! Biliyordum.”

Louis gömleğini yırtar gibi çıkardı; beklemeye hiç tahammülü kalmamışçasına cılız, zayıf gövdesiyle kadının üstüne atladı.

Boşuna acele ediyordu oysa. Kralların her şey üzerinde hükmü yoktur, bazı konularda diğer sıradan insanlarla aynı talihsizlikleri yaşarlar. Louis'nin arzuları sadece kafasındaydı. Boğulan birinin şamandıraya sarıldığı gibi Eudeline'in omuzlarına yapışmış, umutsuzluk veren başarısızlığın üstesinden gelmek için var gücüyle çabalıyordu. “Eğer Madam Marguerite'i de böyle onurlandırdıysa, neden aldattığı anlaşılır,” dedi Eudeline içinden.

Sessizce genç prensi ne kadar yüreklendirdiye de Louis'nin çabaları başarısız oldu. Sonunda süngüsü düşmüş bir şekilde kadının üzerinden kalktı. Utancından ve öfkesinden titriyordu.

Eudeline onu yatıştırmaya çalıştı:

“Bugün çok seyahat ettiniz! İliklerinize kadar üşümüş olmalısınız. Hem babanızın cenazesinde de üzölmüşsünüzdür. Babanızı gömdüğünüz günün gecesi bu çok doğal, biliyorsunuz, herkesin başına gelebilir.”

Louis, ona şefkat dolu gözlerle bakan, korkunç bir cezanın ete kemiğe bürünmüş hâli gibi yanında uzanan güzel kadını dik dik süzdü.

* Genellikle bakırdan imal edilen ve yatakları ısıtmakta kullanılan kapalı bir tava şeklindeki ev aleti. Kapağı süzgeç gibi delikli tavanın içine köz konduktan sonra yatağı ısıtana dek örtülerin altına yerleştirilirdi. (ç.n.)

“Hep bu orospunun, bu fahişenin suçu,” dedi.

Eudeline, hakaretin kendisine yöneltildiğini sanıp irkildi. Louis sıkılı dişlerinin arasından tısladı:

“Yakalandıktan sonra onu idam ettirmek istedim. Babam reddetti ve intikam almama mani oldu. Ve şimdi, burada, bu yatakta bedbahtça, yarı ölü yatıyorum. Buraya hiç yatmamalıydım!”

“Hayır, Monsenyör Louis,” diye karşı çıktı Eudeline, yavaşça kralı kendine çekerek. “Bilakis, bu güzel, krallara layık bir yatak. Size mani olan şeyi kovmak için, içine bir kraliçeyle girmeniz gerekir.”

Müşfik, mütevazı bir sesle konuşan Eudeline’in içinde suçlamadan, garzden eser yoktu.

“Doğru mu söylüyorsun, Eudeline?”

“Elbette, Monsenyör Louis, sizi temin ederim: Bir kralın yatağında olması gereken kadın kraliçedir,” diye tekrar etti.

“Yakında bir kraliçem olacak. Tıpkı senin gibi sarışın.”

“İltifat ediyorsunuz,” diye cevapladı Eudeline.

“Çok güzel olduğunu söylüyorlar,” diye devam etti Louis. “Çok da namusluymuş, Napoli’de yaşıyor.”

“Ne güzel, Monsenyör Louis, eminim sizi çok mutlu edecektir. Şimdi istirahat etmeniz gerek.”

Anaç bir hareketle kralın başını lavanta kokulu, sıcak omzuna aldı ve simasını bile bilmediği prenses hakkında kurduğu hayalleri dinledi. Gelecekle ilgili kurduğu düşler, geçmişte yaşadığı talihsizliği, bu geceki başarısızlığı unutturmuştu.

“Evet, Monsenyör Louis, size tam da böyle bir eş lazım. Göreceksiniz, onun yanında çok çok iyi hissedeceksiniz.”

Louis’nin nihayet sesi kesildi. Kıpırdamaya cesaret edemeyen Eudeline, kocaman gözleri kandilin zincirlerinde, şafağın sökmesini bekledi.

Fransa kralı uykuya dalmıştı.

İKİNCİ FASIL
KURTLAR BİRBİRİNE
DÜŞÜYOR

I

LOUIS HUTIN'İN İLK ŞÛRASI

On altı yıl boyunca kraliyet şûrasında kendine yer bulan Marigny, yedi yıl kralın sağ kolu olarak görev yapmıştı. On altı yıl boyunca aynı krala hizmet etmiş ve aynı politikanın izlenmesini sağlamıştı. On altı yıl boyunca şûrada sadık dostlar ve çalışkan astlarla çalışmıştı. O sabah, şûra salonunun eşliğini geçerken her şeyin değiştiğinin farkındaydı.

Uzun masanın etrafına oturan şûra üyelerinin sayısı neredeyse her zamankiyle aynıydı ve şömineden aynı meşe kokusu yayılıyordu. Ancak oturma düzeni değişmiş, salona yeni yüzler gelmişti.

Marigny, prensler veya Başkomutan Gaucher de Châtillon gibi âdetler gereği katılması zorunlu üyeler arasında Yakışıklı Philippe'in önde gelen hukukçuları, sadık hizmetkârları olan Raoul de Presles, Nicole Le Loquetier ve Guillaume Dubois'ı göremedi. Yerlerine Valois kontunun şansölyesi Etienne de Mornay ve huzursuzluk çıkarıp kralın yönetimine en şiddetli muhaliflerden olan Béraud de Mercour geçmişti. Charles de Valois'nın kendisine gelince, normalde Marigny'nin oturduğu koltukta oturuyordu.

Demir Kral'ın eski hizmetkârlarından başkomutan dışında bir tek eski başmabeyinci Hugues de Bouville kalmıştı. Bunu soylu ailelerden birinden gelmesine borçluydu. Burjuvaziden seçilen şûra üyeleri azledilmişti.

Marigny, şûranın bileşiminden üyelerin oturma sırasına dek her şeyin itibarına saldırı ve meydan okuma niyeti güttüğünü bir bakışta kavradı. Sol eli elbisesinin yakasında, çenesinin altında bir an duraksadı, sağ dirseğini evrak çantasına dayadı. İçinden, "Savaşmak gerekecek!" dedi ve bütün gücünü topladı.

Sonra, Hugues de Bouville'e hitaben, ancak herkesin duya-bileceği şekilde sordu:

"Messire de Presles hasta mı? Messire de Bourdenai, de Briançon ve Dubois gelmediler mi, hiçbirini görmedim? Bir mazeret bildirdiler mi?"

Koca Bouville bir an tereddüt etti ve başını eğerek cevap verdi:

"Şûrayı toplamakla ben vazifelendirilmedim. Meseleyle Messire de Mornay ilgilendi.

El koyduğu koltukta biraz dönen Valois, gizlemeye gerek duymadığı bir küstahlıkla, "Kralın istediği zaman, istediği şekilde şûrayı toplayabileceğini, istediğini çağırabileceğini unutunuz mu Messire de Marigny. Kralın takdiri böyle," dedi.

Marigny, kral şûrasına istediğini davet edebilse de, krallığın işlerinden anlayan vasıflı kişilerin seçilmesinin de kendi vazifesi olduğunu ve yetenek denen şeyin bir gecede oluşmadığını söylememek için kendini zor tuttu.

Bu sözleri başka zaman söylemek üzere yuttu ve Valois'nın karşısına, tahtın solunda boş bırakılan sandalyeye sakince oturdu.

Evrak çantasını açtı, içinden parşömenler ve tabletler çıkarıp önüne koydu. Ellerinin incelik ve zarafeti, katı ve ciddi kişiliğiyle tezat oluşturuyordu. Gayriihtiyari masanın altında genelde çantasını astığı kancayı aradı, bulamayınca sinirini güçlkle bastırdı.

Valois, yeğeni Charles de France ile gizemli bir havayla konuşuyordu. Philippe de Poitiers, başkomutanın kendisine uzattığı, vasallarından birini ilgilendiren bir belgeyi miyop gözlerine yaklaştırmış okuyordu. Louis d'Evreux sessizdi. Tepeden tırnağa siyah giyinmişti. Ancak Monsenyör de Valois, sarayda ilan edilen yasa rağmen, her zamanki gibi şık ve renkli giyinmişti; kadife elbisesi gümüş nakışlarla bezeliydi ve elbiseye dikili ermin kuyrukları yüzünden bir cenaze atı gibi görünüyordu. Önünde ne parşömen ne de tablet vardı, okuma ve yazma işlerini şansölyesine bırakmıştı, konuşmakla yetiniyordu.

Odalara çıkan kapı açıldı, Mathieu de Trye odaya girdi, yüksek sesle:

“Efendiler, kral geliyor!”

İlk Valois ayağa kalktı ve dalkavukça bir hareketle ta yerlere dek eğilerek kralı selamladı. Louis:

“Bağışlayın, efendiler, geciktiğim...”

Sözleri aptalca gelmiş olacak, hoşnutsuzlukla yüzünü buruşturdu, konuşmasını yarıda kesti. Kral olduğunu ve şûraya en son kendisinin geleceğini unutmuştu. Daha önce Saint-Denis’de ve gece babasının yatağında olduğu gibi yine kaygılı bir rahatsızlığa tutuldu.

Gerçek bir kral gibi davranma zamanı gelmişti. Fakat krallık duruşu ve endamı mucizeyle olacak şey değildi. Kollarının dermanı çekilen, gözleri kızaran Louis taş kesildi; o oturmayınca şûradakiler de ayakta kalmışlardır.

Saniyeler geçiyor, sessizlik dayanılmaz bir hâle geliyordu.

Mathieu de Trye yapılması gerekeni yaptı; gösterişli bir şekilde kralın koltuğunu çekti. Louis oturdu ve mırıldandı:

“Oturun, beylerim.”

Aynı yerde babasını düşündü ve içgüdüsel olarak onun pozunu takındı, ellerini tahtın kolçaklarına yasladı. Şimdi biraz daha güveni gelmişti. Daha sonra Poitiers kontuna dönerek şöyle dedi: “Kardeşim, ilk kararım sizinle ilgili. Saraydaki resmi yasın bitmesiyle, Poitiers Kontluğu’nuza istinaden size

kraliyet soylusu unvanı bahşedeceğim, böylece kraliyet soyluları arasına girip tacın yükünü taşımamda bana yardım edebilirsiniz.”

Sonra ikinci kardeşine hitaben:

“Charles, size la Marche Kontluğu’nu, bağlı tüm hakları ve gelirleriyle birlikte tımar ve mülk olarak bağışlamak arzusun-dayım.”

İki prens ayağa kalktı ve tahtın iki tarafına geçerek şükranlarının nişanesi olarak ağabeylerinin elini ayrı ayrı öptü. Onlarla ilgili açıkladığı kararlar ne olağandıydı ne de beklen-medik. Kralın kendinden bir küçük kardeşine kraliyet soylusu unvanı vermesi âdettendi, diğer taraftan, Yakışıklı Philippe tarafından Lusignan’dan satın alınan la Marche Kontluğu’nun genç Charles’a geçeceği uzun süredir biliniyordu.*

Monsenyör de Valois, bunda asıl pay kendisininmiş gibi başını dikleştirdi ve şişindi, iki prens dönererek, “Görüyorsunuz, bunu sizin için ben yaptım,” der gibi manalı bir jest yaptı.

Fakat X. Louis durumdan o kadar memnun değildi, çünkü dalgınlıktan babasının anısına hürmeten bir konuşma yapmayı ve iktidarın devamlılığından bahsetmeyi unutmuştu. Bu vesileyle hazırladığı iki hoş cümle hatırından çıkmıştı; nasıl devam edeceğini bilmiyordu.

Odaya tekrar can sıkıcı ve ağır bir sessizlik doldu. Mecliste eksikliği aşikâr şekilde hissedilen biri vardı: Merhum kral.

Enguerrand de Marigny, genç krala bakıyor ve şu sözleri söylemesini bekliyordu:

“Messire, sizi krallığın başvekili ve umumi rektörü olarak atıyorum...”

Hiçbir şey gelmeyince, Marigny sanki söylenmiş gibi yaptı ve sordu:

“Majesteleri, krallık meselelerinden hangilerini dinlemek istersiniz? Savaş vergisi ve kelle vergisinin toplanması,

* La Marche’in Charles de France’a mülk olarak verilmesi ve Philippe de Poitiers’nin kraliyet soyluları arasına alınmasına dair berat, sırasıyla 1315 Mart’ı ve Ağustos’unda düzenlenmiştir.

hazinenin durumu, parlamentonun kararları, vilayetlerde baş gösteren kıtlık, garnizonların durumu, Flandre meselesi, Burgonya de Champagne'daki baronların sunduğu istidalar ilginizi bekliyor.”

Bununla açıkça, “Majesteleri, bu meselelerle ve saatlerce sıralayabileceğim daha niceleriyle ben alakadar oluyorum. Ben-siz yapabileceğinizi düşünüyor musunuz?” demek istiyordu.

Louis, yardımını ister bir havada amcası Valois'ya döndü.

“Messire de Marigny, kralımız bizi bu hususlar için bir araya getirmede,” dedi Valois. “Onları daha sonra dinleyecek.”

“Şûranın konusu bana bildirilmezse, ben kendim bulamam, monsenyör,” diye yanıtladı Marigny.

“Beyler, kralımız, iyi bir hükümdarın en öncelikli meselesi konusunda sizleri dinlemek istiyor; soyunun devamı ve tahta geçecek vârisleri,” diyerek onun iğnelemesine aldırış etmeden devam etti Valois.

“Hiç şüphesiz, beylerim,” dedi Louis, sesine azametli bir ton vermeye çalışarak. “Kral olarak ilk görevim benden sonra tahta oturacak bir vâris bırakmak, bunun için bir kadına ihtiyacım var...”

Yine söyleyeceklerini unutmuştu. Valois yine gerisini getirdi.

“Bu nedenle kral yeniden evlenmeye karar verdi, Macar Kralı Carlo-Martello'nın kızı ve Napoli kralının yeğeni Madam Clémence'a mütemayil. Bir elçi göndermeden önce sizlerin de tavsiyelerini dinlemek istiyoruz.”

Konuşmasının sonundaki “istiyoruz”, kelimesinden toplantıdaki çoğu kişi epey rahatsız olmuştu. Tahta Monsenyör de Valois mı geçmişti?

Philippe de Poitiers, Kont d'Evreux'ye doğru eğildi.

“Toplantıya bana rüşvet olarak soylu unvanı verip başlamlarının sebebi anlaşıldı,” diye fısıldadı. Sonra yüksek sesle, “Bu hususta Messire de Marigny'nin düşüncesi nedir?” diye sordu. Bu soruyla ağabeyine karşı bilerek bir saygısızlık etmiş

oluyordu, çünkü danışmanlarının, vekillerinin fikrini sorma hakkı sadece ama sadece krala aitti. Hiç kimse, Kral Philippe'in şûrasında böyle bir ihlalde bulunmaya cüret edemezdi. Fakat bugün herkes dizginleri eline almak ister gibiydi, mademki yeni kralın amcası şûraya hükmetmek için kolları sıvamıştı, kardeşi de aynı serbestiden yararlanabilirdi.

Marigny, göğsünü biraz şişirip başını dikti.

“Kralımız mademki onu tercih etmiş, Madam de Hongrie muhakkak ki kraliçe olmak için bütün niteliklere sahiptir,” dedi. “Ama Monsenyör de Valois'nın yeğeni olmasından başka, ki bu da onu sevmemiz için yeterli bir neden elbette, onunla yapılacak bir evliliğin krallığa çok fazla şey kazandıracığını sanmıyorum. Babası Charles-Martel, uzun zaman önce öldüğünde yalnızca ismen Macaristan kralıydı; kardeşi Charobert...”

Charles de Valois'dan farklı olarak, Marigny isimlerin Fransızcasını telaffuz ediyordu.

“Kardeşi Charobert, on beş yıl süren savaş ve seferlerden sonra nihayet geçen yıl amacına ulaştığında, başına taktığı Macar tacının bir hayrını göremedi. Anjou Hanedanı'nın tüm mülkleri ve beylikleri, dünyanın dört bir yanına dağılmış bu aile arasında zaten pay edilmişti. O kadar kalabalıktırlar ki, Fransa Hanedanı'nın Anjou soyunun bir kolu olduğunu bile ileri sürerler.” Böyle bir evlilikten Kral Philippe'in daima

* Anjou-Sicilya Hanedanı, 14. yüzyılda Fransa monarşisine o denli bağlıdır ve hikâyemizin akışında adları o kadar sık geçmektedir ki okuyucuya bu hanedanla ilgili bazı bilgiler vermeyi zorunlu gördük: 1246 yılında Fransa Kralı VIII. Louis'nin oğlu ve Aziz Louis'nin yedinci kardeşi, Valois ve Maine kontu Charles, Dante'nin ifadesiyle konta “Çeyiz olarak Provence'i kazandıran” Kontes Béatrix ile evlendi. Papalık tarafından Kilise'nin İtalya'daki koruyucusu olarak seçilen Charles 1265 yılında Saint-Jean-de-Latran'da Sicilya kralı tacını giydi. Capet Hanedanı'nın Anjou-Sicile adıyla bilinen bu kolunun hikâyesi budur. Hanedanın sahip olduğu topraklar, ittifaklar, Avrupa çapında hızla yayılmıştır. I. Charles d'Anjou'nun oğlu olan, Napoli, Sicilya ve Kudüs kralı, Fouilles dükü, Salerno, Capua ve Taranto prensi, Topal lakaplı II. Charles (1250-1309), Macaristan Kralı IV. Layoş'un kız kardeşi ve vârisi Marie ile evlendi. Bu evlilikten doğan çocukları:

arzuladığı gibi ülkenin genişlemesi beklenemez. Üstelik uzak ülkelerde yaşayan bu prensler, kendi topraklarını korumakla meşgul oldukları için savaşlarda yardıma da gelemezler. Başka bir deyişle majesteleri, eminim sağ olsaydı babanız da çeyiz olarak topraktan ziyade belirsizlik getirecek bir evliliğe karşı çıkardı.”

Öfkeden mosmor kesilen Monsenyör de Valois'nın dizleri masanın altında titriyordu. Marigny'nin her bir cümlesi saldırı oklarını kendisine yöneltmişti. Daha fazla dayanamayıp bağır-maya başladı:

“Mezardakilerin ağzından konuşmak iyi, güzel, efendim. Ama itiraz edeceğim, benim için bir kraliçenin erdemi bir vilayetten daha değerlidir. Gizlice ayarladığınız Burgonya

-
- Marguerite, Yakışıklı Philippe'in kardeşi Charles de Valois'nın ilk karısı
 - Charles-Martel, ismen Macar kralı
 - Louis d'Anjou, Toulouse piskoposu
 - Robert, Napoli kralı
 - Philippe, Taranto prensi
 - Raymond Berenger, Andria kontu
 - Jean Tristan, din adamı olup tarikata katıldı
 - Jean, Dıraç dükü
 - Pierre, Eboli ve Gravina kontu
 - Marie, Majorca Kralı Sancho d'Aragon'un karısı
 - Blanche, II. Jaime d'Aragon'un karısı
 - Béatrice, önce Este markisi daha sonra Kont Bertrand des Baux ile evlendi
 - Eléonore, Frederick d'Aragon'un karısı

Topal Charles Clémence de Habsbourg ile evli, sayesinde Kraliçe Marie'nin Macaristan tahtında hak iddia ettiği en büyük oğlu Charles-Martel 1296'da öldü. Geriye vâris olarak Charobert lakaplı Charles-Robert adında bir erkek çocuk bıraktı. Charles-Robert on beş yıl savaştan sonra Macar tahtına oturdu. İki kızından Béatrice Viennois Dauphin II. Jean'la evlenirken, Clémence Fransa Kralı X. Louis'nin ikinci karısı oldu. Topal Charles'in ikinci oğlu Louis d'Anjou kendini dine vererek tüm veraset haklarından feragat etti. Toulouse piskoposu olan Louis yirmi üç yaşında Provence'ta Brignoles Şatosu'nda öldü. Papa XXII. İoannes döneminde, 1317 yılında aziz ilan edildi. Topal Charles'in 1309'da ölmesinden sonra, Napoli tacı üçüncü oğlu Robert'e kaldı. Dördüncü oğlu Taranto Prensi Philippe, Charles de Valois'nın ikinci evliliğini yaptığı Catherine de Valois-Courtenay ile evliliği yoluyla ismen İstanbul Latin İmparatoru oldu. Şaşılabilecek derecede kalabalık ve aktif bir hanedan olan Anjou-Sicile Hanedanı'ndan toplamda 299 hükümdar ve 12 aziz çıkmıştır.

evlilikleri, sizin sandığınız üzere bir avantaja dönmedi. Utanç ve keder; elimize tek geçen bunlar.”

“Evet, tam da böyle oldu!” diye aniden araya girdi Louis.

“Majesteleri,” diyerek bezgin ve bıkkın bir sesle yanıtladı onu Marigny, “babanız tarafından evliliğinize karar verildiğinde çok gençtiniz. Ve Monsenyör de Valois, o zamanlar bu kadar karşı görünmüyordu, hatta daha sonrasında da. Üstünden iki yıl geçmeden size daha da yakınlaşmak için kendi oğlunu seve seve hanımınızın kız kardeşiyle evlendirdi.”

Valois bu darbeyi beklemiyordu, yüzündeki kırmızı lekeler daha da belirginleşti. Gerçekten de en büyük oğlu Philippe’i Küçük Jeanne ya da bir ayağı ötekinden daha kısa olduğu için Topal Jeanne lakabını taktıkları Marguerite’in en küçük kız kardeşiyle evlendirmenin çok akıllıca bir hareket olduğunu düşünmüştü.*

Marigny devam etti:

“Kadınların iffet ve fazileti belirsiz, güzellikleri ise geçicidir, majesteleri; ancak vilayetler, ülkeler kalıcıdır. Bu günlerde krallık, savaşımlardan ziyade evliliklerle büyüdü. Monsenyör de Poitiers, Comté-Franche’ı bu şekilde elde etti.”

“Bu toplantıyı Messire de Marigny’nin kendini övmesini dinleyerek mi geçireceğiz yoksa kralın iradesini gerçekleştirmek için çalışarak mı?” diye sözünü kabaca kesti Valois.

“Bunu yapmak için arabayı atların önüne koymamak gerek, monsenyör,” diye aynı sertlikte cevapladı Marigny. “Her şeyin bir zamanı, sırası olmalı. Ama görüyorum ki acelecilik kazanmış. Kralımız için dünyanın bütün prenseslerini tartışabiliriz fakat evvela halihazırda evli olduğu hanımından boşamak gerekmez mi? Monsenyör d’Artois, Château-Gaillard’dan beklediğiniz cevapları getirmiş gibi görünmüyor. Bu nedenle nikâhın iptali, bir papa seçilmesini gerektirir...”

* Philippe de Valois ile Marguerite’in kız kardeşi Jeanne de Bourgogne 1313’te evlendiler.

“Altı aydır seçilmesini vaat ettiğiniz papa için, Marigny, Kardinaller Meclisi bir türlü anlaşılmaya varamadı. Elçileriniz Carpentras’taki kardinallerin gözünü öylesine korkutup sindirdiler ki çoğu cübbelerini çıkarıp taşraya kaçtı. Biraz itidal gösterip Tanrı’nın vekillerine biraz daha ılımlı, saygılı hareket etseydiniz bu kadar sıkıntı çekmezdik.”

“Kral Philippe, Fransa’nın çıkarlarına hizmet eden bir papa istediğinden şimdiye kadar tek yaptığım Roma veya Napoli hükümdarlarının kuklası olan bir papa seçilmesini engellemekti.”

Güç sarhoşu insanlar her şeyden önce evrene biçim verme, olaylara öncülük etme ve hep haklı çıkma arzusuyla hareket ederler. Şan, şeref, servet ve imtiyaz onların gözünde sadece eylemleri için gerekli birer araçtır. Marigny ve Valois bu türden adamlardandı.

Bu ikili her zaman, her konuda kıyasıya çarpışmışlardı ve sadece Yakışıklı Philippe, bu iki düşmanı kontrol altında tutmuş, hukukçunun politik zekâsını ve kardeşinin askeri meziyetlerini en iyi şekilde kullanabilmişti. Fakat X. Louis kavgada arada kalmıştı ve hakemlik etmek için gerekli iradeye sahip değildi.

Kont d’Evreux, ortamı sakinleştirmek için araya girdi ve iki tarafı uzlaştırabilecek bir öneride bulundu.

“Madam Clémence ile evlilik vaadi vasıtasıyla Napoli kralına bir Fransız kardinali papa kabul ettirebilir miyiz?”

“Kesinlikle, monsenyör,” dedi Marigny sakince, “böyle bir anlaşma yapmak mantıklı olur ama muvaffak olacağımızdan şüpheliyim.”

“Denemekten bir şey çıkmaz. Kral hazretleri dilerse, Napoli’ye elçi gönderelim.”

“Hay hay, efendim.”

“Bouville, sizin tavsiyeniz nedir?” diye ansızın araya girip sordu Louis Hutin, devlet meseleleriyle ilgili görünmek ister bir havayla.

Bouville yerinden sıçradı. Kralın harcamalarına ve vekil-harçlığa kafası yatan kusursuz bir mabeyinciydi, ama akli daha ötesine ermezdi; Yakışıklı Philippe şûra toplantılarında ona sadece pencereleri açmasını emreder, daha karmaşık meseleleri danışmazdı.

“Majesteleri,” dedi, “hanımınızın ailesi şövalyelik âdetlerini gözeten, asil bir aile. Böyle bir kraliçeye hizmet etmekten onur duyarız...”

Duraksadı, Marigny’nin bakışlarındaki kınama ve suçlamayı görmüştü. Başvekil, “Bana ihanet ettin, Bouville!” der gibi bakıyordu.

Bouville ve Marigny arasındaki yakın dostluk çok eskiye gidiyordu. Bouville’in babası o zamanki başmabeyinci, Mons-en-Pevele Muharebesi’nde Yakışıklı Philippe’in gözlerinin önünde öldürülen II. Hugues, Marigny’yi şövalye yamağı olarak maiyetine almıştı. Marigny bu iyiliğin altında kalmamış, olağanüstü yükselişi sırasında ilk efendisinin oğluna daima sadık kalmıştı.

Bouville ailesi ülkenin en yüksek soylularındandı. Başmabeyinci olmasa da mabeyinci görevi yüz yıldır hep onlara verile verile neredeyse aile için ırsi hâle gelmişti. III. Hugues olarak ailenin başına geçen Bouville, bu mevkii ağabeyi Jean’dan devralmıştı. Ağabeyi ise babaları II. Hugues’dan. Hugues de Bouville tabiatı ve aile geleneği gereği tahta tam bir sadakatle bağlıydı ve fikri sorulunca kralın dediklerini tasdik etmekten başka şey yapmazdı. Louis Hutin’in kalın kafalı bir ahmak oluşu bir şeyi değiştirmiyordu. Louis kral olur olmaz Bouville, Yakışıklı Philippe için gösterdiği tüm gayreti ona yöneltmeye başlamıştı.

Bu şevk hemen ödülünü aldı, çünkü X. Louis, Napoli’ye Bouville’in gönderilmesi gerektiğine karar verdi. Seçim herkesi şaşırtmıştı, ancak kimse muhalefet etmedi. Her şeyi gizli mektuplarla ayarlamayı tasarlayan Valois, vasat ama uysal birinin en uygun elçi olduğunu düşünüyordu. Buna karşılık Marigny,

Beş yaşındaki bir çocuğun müzakere becerisine sahip Bouville'i gönderirseniz sonuçlarına katlanırsınız, diye geçirdi içinden.

Böylece, utancından kızaran sadık hizmetkâr, beklemediği yüksek bir vazife üstlendi. “Bouville, bir papaya ihtiyacımız olduğunu unutmayın,” dedi genç kral.

“Aklımda sadece bu olacak, majesteleri.”

X. Louis emirler yağdırmaya başladı; habercinin derhal yola düşmesini istiyordu. Devam etti:

“Dönüşte Avignon’a uğrayın ve Kardinaller Meclisi’ndeki görüşmeleri hızlandırın. Görünüşe göre kardinalleri satın almamız gerekiyor, Messire de Marigny’den gerekli altını tedarik edersiniz.”

“Bu altını nereden bulacağız, majesteleri?” diye sordu Marigny.

“Tabii ki... hazineden!”

“Ama hazine boş, majesteleri, Aziz Nicholas Yortusu’na kadarki ödemeleri yapacak parayı bile zar zor denkleştiremiyor, yeni gelirler bekliyoruz, ama daha fazlası için kaynağımız yok.”

“Nasıl olur, hazine nasıl boşalır messire?” diye bağırdı Valois. “Bunu neden daha önce söylemediniz?”

“Konuşmamın başında söylemek istedim, monsenyör, ama sözümü kestiniz.”

“Peki sizce neden para sıkıntımız var?”

“Çünkü halk yoksul, kelle vergisi koysak bile kimse ödeyemiyor. Çünkü sizin de çok iyi bildiğiniz gibi baronlar kralliyet hazinesine yardım etmekte isteksizler, monsenyör. Çünkü Lombard kumpanyalarının açtığı krediler Flandre’a yaptığımız son seferin masraflarını karşılamak için baronlara ödeme yapmakta kullanıldı. Hani şu sizin şiddetle savunduğunuz sefer...”

“Ve şövalyelerimiz zafer elde edemedi ve maliyemiz bundan kârlı çıkamadan sizin sonlandırdığınız sefer. Krallık, apar

topar Lille’de imzaladığınız antlaşmalardan faydalanamadıysa bile, durum sizin için pek öyle değil sanıyorum. Çünkü yaptığınız işlerden kazançlı çıkmamak sizin âdetiniz değildir. Daha evvel defalarca bu huyunuza maruz kalıp zararlı çıktım.”

Bu son sözler, dört yıl önce yaptıkları bir ticarete yönelikti. Valois’nın isteği üzerine sahip oldukları Gaillefontaine ve Champrond senyörlüklerini takas etmişlerdi ve senyörlükler el değiştirdikten sonra Valois kandırıldığına hükmetmişti. Aralarındaki çekişme ta o zaman başlamıştı.

“Tartışarak tek yaptığınız Messire de Bouville’in yola koyulmasını geciktirmek,” dedi X. Louis.

Marigny, kralın konuştuğunu duymamış gibiydi. Ayağa kalktı, odada telafisi imkânsız şeyler olacağının belirtileri hissediliyordu.

“Majeste, Monsenyör de Valois’nın Lille ve Marquette antlaşmalarıyla ilgili söylediklerine açıklık getirmesini ya da sözlerini geri almasını istiyorum.”

Şûra odasında birkaç saniye çıt çıkmadı. Sonra Monsenyör de Valois kalktı, omuzlarını ve belini süsleyen ermin kürklerini savurdu.

“Herkesin arkanızdan söylediğini, yani Flamanların sancaklarımızın çekilmesi karşılığında sizi satın aldıklarını ve hazineye girmesi gereken paraları cebinize attığınızı yüzünüze söylüyorum, messire.”

Marigny’nin çenesi kasıldı, şişman yüzü öfkeyle bembeyaz oldu, sabitleşen bakışları duvarları deliyordu, Manifaturacılar Galerisi’ndeki heykeline dönmüştü.

“Majesteleri, bugün şerefli bir adamın tüm hayatı boyunca duyabildiğinden daha fazla hakaret işittim. Bütün servetimi, on altı yıl sadakatle sağ kolu olarak hizmet ettiğim babanız rahmetli kralın cömertliği sayesinde elde ettim. Krallığın düşmanlarıyla ticaret yapmak ve zimmetime para geçirmekle suçlandım. Hiç kimsenin, en başta sizin majesteleri, böyle bir kalleşliğe karşı beni müdafaa etmek için sesi çıkmadığından, size,

sadece ve sadece size karşı sorumlu olduğum hesapların teftişi için sizden bir komisyon tayin etmenizi rica ediyorum.”

Vasat hükümdarlar, sadece vasatlıklarını örtbas eden dalkavuklardan oluşan bir maiyete tahammül ederler. Marigny’nin tutumu, ses tonu, duruşu, genç krala çok açık bir şekilde basından daha aşağıda olduğunu hatırlatmıştı.

Gücenen X. Louis, sert çıktı: “Öyle olsun! Madem kendiniz istediniz, derhal komisyon atayacağız, messire.”

Bu sözüyle yerine hükmedebilecek ve krallığını çekip çevirebilecek tek adamı kendisinden uzaklaştırmıştı. Fransa, bu fevri hareketin bedelini uzun yıllar ödeyecekti.

Marigny, evrak çantasını aldı, masadaki kâğıtları içine tıktı ve kapıya yöneldi. Hareketleri Louis’yi sinirlendirmişti:

“Ve o zamana kadar, artık hazinemizde çalışmayınız.”

“Uzak dururum majesteleri,” dedi Marigny kapıdan.

Ve ayak sesleri giriş salonuna doğru uzaklaşıp kayboldu.

Galip gelen Valois, olan bitenlerin hızına kendi bile şaşır-mıştı.

“Haksızsınız kardeşim,” dedi Kont d’Evreux. “Böyle bir adama bu muamele edilmemeliydi, üstelik bu şekilde.”

“Yerden göğe kadar haklıydım, kardeşim,” diye yanıtladı Valois, “çok yakında siz de bana minnettar olacaksınız. Bu Marigny, krallığın üstüne çökmüş bir iblis, ne kadar çabuk gebertirsek o kadar iyi.”

“Amca, elçimiz Napoli Sarayı’na ne zaman gider?” diye sabırsızlıkla sordu X. Louis, tek düşündüğü buydu.

Valois, ona Bouville’in hafta içinde yola çıkacağı sözünü verince, Louis şûrayı sonlandırdı. Her şeye ve herkese karşı bir memnuniyetsizlik duyuyordu, en başta da kendine.

II

ENGUERRAND DE MARIGNY

Enguerrand de Marigny her zamanki gibi kraliyet arması işlemeli topuz taşıyan iki muhafız, sekreterler ve uşaklar eşliğinde evine dönerken öfkeden köpürüyordu. “Rezil, aşağılık adam, ne cüretle beni yolsuzlukla suçlar! Hayatını, kendisini en yüksek ücreti ödeyene satan birinden gelince hakaret daha da can yakıyor... Ve kuş beyinli zavallı kral, beni hazinenin başından almasa, tek bir kelime bile etmeyecekti bana!”

Yürürken gözü ne sokakları ne insanları görüyordu. İnsanları tepeden bakarak o kadar uzun süredir yönetmişti ki, yüzlerine bakma alışkanlığını yitirmişti. Parisliler önünden çekilip yol açıyor, eğilerek, şapkalarını çıkararak selamlıyorlar, geçip gidişini izledikten sonra arkasından sert sözler ediyorlardı. Halkın sevgisini yitirmiş ya da zaten hiç sevilmemişti.

Fossés-Saint-Germain Sokağı'ndaki konağına geldiğinde, aceleyle avluyu geçti, pelerinini askıya fırlattı ve evrak çantası elinde, döner merdiveni tırmandı.

Kocaman sandıklar, şamdanlar, kalın halılar, ağır duvar kumaşlarıyla dolu bina sadece sağlam ve uzun ömürlü şeylerle

döşenmişti. Bir uşak ordusu efendilerinin hizmetini görüyor, bir kâtip ordusuysa krallığın hizmetinde arı gibi çalışıyordu.

Enguerrand, karısını bulacağını düşündüğü odanın kapısını itti. Karısı ateşin önünde nakış işliyordu; geveze bir dul olan kız kardeşi Madame de Chanteloup da yanındaydı. Ufacık, ürkek iki İtalyan tazısı ayaklarına atladı.

Kocasının asık suratını gören Madam de Marigny hemen endişelendi.

“Sevgili dostum, bir şey mi oldu?” diye sordu.

Mons’ta doğan Alips de Marigny, onunla ikinci evliliğini yapan adama hayranlık içinde beş yıldır aynı evde yaşıyordu ve kocasına hiç tükenmeyen tutkulu bir bağlılık besliyordu.

“Evet, oldu,” diye cevap verdi Marigny’ye, “Kral Philippe artık tasmalarını takmadığı için köpekler peşime düştü.”

“Size bir şekilde yardım edebilir miyim?”

Karısına soğuk bir sesle teşekkür etti ve yalnız kalmak istediğini ekledi. Sözcükler ağzından o kadar sert çıkmıştı ki kalbi kırılan genç kadının gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Enguerrand alnını öpmek için eğildi ve mırıldandı:

“Beni seven tek varlığın siz olduğunuzu unutmadım, Alips, bağışlayın beni!”

Sonra çalışma odasına geçti, evrak çantasını bir sandığın üstüne attı. Aklının öfkesini bastırabilmesi için bir süre bir pencereden dışarıya yürüdü. “Beni hazine dairesinden attınız, genç efendim, ama gerisini ihmal ettiniz. Bekleyin o zaman, beni o kadar kolay alt edemeyeceksiniz.”

Zili çaldı. Gelen teşrifatçıya, “Derhal dört çavuş getir,” dedi çabuk çabuk. İstedığı çavuşlar bekçi odasına çıktılar. Marigny onlara hızla karaladığı emirleri dağıttı:

“Sen Louvre’a gidip Messire Alain de Pareilles’i bulacaksın. Sen, kardeşim başpiskoposun sarayına gideceksin. Sen, Messire Dubois ve Raoul de Presles’e, sen Messire Le Loquetier’ye gideceksin. Eğer meskenlerinde değillerse, nerede olduklarını bulmaya çalışın. Hepsine onları burada beklediğimi söyleyin.”

Dört adam çıkınca bir duvar halısını kaldırıp özel sekreterlerin odasına çıkan kapıyı açtı.

“Biri gelsin, mektup yazdıracağım.”

Elinde yazı tahtası ve tüyle bir kâtip geldi.

Marigny, sırtını şömineye verip yazdırmaya başladı:

“Sevgili, kudretli ve yüce İngiltere kralı, Akitanya Dükü Edward... Majesteleri, senyörüm, efendim ve hükümdarım, krallığın gördüğü en büyük kral müteveffa Philippe’in bu dünyadan terk-i diyar edişiyle karşı karşıya kaldığım ahval üzerine, her iki ulusun iyiliğine olacak bazı şeyler hakkında sizi bilgilendirmek istiyorum...”

Zili tekrar çalmak için durakladı. Teşrifatçı yeniden ortaya çıktı. Marigny ona, oğlu Louis de Marigny’yi bulmasını emretti. Sonra mektuba devam etti.

Isabelle de France, İngiltere Kralı II. Edward’la evlendiği 1308 yılından bu yana, Marigny Edward’a hem siyasi veya hem de şahsi meselelerinde birçok hizmette bulunmuştu.

Akitanya Dukalığı’ndaki durum, yabancı bir kralın elindeki bu geniş Fransız mülkünün istisnai statüsü nedeniyle her zaman zorlu ve gergindi. Yüz yıldan daha uzun süredir devam eden savaş, sürekli anlaşmazlıklar, itiraz edilen veya reddedilen anlaşmalar artlarında derin izler bırakmıştı.

Guyenne’deki feodal beyler, o günkü çıkarlarına ve kendi aralarındaki rekabete göre iki kraldan birine veya ötekine biat ediyorlardı. Marigny hep çatışmadan kaçınmak için çabalamıştı.

Öte yandan, Edward ve Isabelle uyumlu bir çift olamamışlardı. Isabelle, kocasının anormal davranışlarından şikâyet ettiğinde ve açık şekilde çekiştiği kralın gözdelelerinden yakındığında, krallığın iyiliği için itidal ve sabır telkin eden Marigny’ydi.

Son zamanlarda İngiltere hazinesi sık sık zorluklarla karşılaşmıştı. Edward parasız kaldığında, Marigny borç alabilmesi için aracılık etmişti.

Sayısız iyiliğine karşılık Edward, önceki yıl başvekili ömür boyu bin livre maaşla ödüllendirmişti.*

İngiliz kralından yardım isteme sırası şimdi Marigny'ye gelmişti. Fransa'daki yönetimin yön değiştirmemesi, iki krallık arasındaki iyi ilişkilerin devamı için önemliydi.

“Bu nedenle giden sadece benim saraydaki itibarım ve talihim değildir, majesteleri. Daima hizmet ettiğim ve edeceğim imparatorlukların sükûnunun ve selametinin de bozulacağını göreceksiniz.”

Mektubu baştan okudu, bazı düzeltmeler yaptı.

“Kopyalayın ve imza için getirin.”

“Bunu ulaklara gönderelim mi, monsnyör?” diye sordu sekreter.

“Kesinlikle hayır. Kendi mührümle mühürleyeceğim.”

Sekreter dışarı çıktı. Marigny elbisesinin üstünü açtı.

* Yüzyıllar boyunca paranın değerindeki değişimlerden daha zor, daha tartışmalı bir başka konu yoktur. Para konusundaki pek çok farklılık, devalüasyon ve devletlere ait farklı ölçüler, uzmanların para kuru üzerinde bir anlaşmaya varmasına mani olmaktadır. Bolluk veya kıtlık yahut devletlerin ürünlere koyduğu verginin değişmesi nedeniyle gıda fiyatları yıldan yıla büyük değişikliklere uğradığı için, gıda fiyatlarına göre paranın eşdeğerinin bulunması olanaklı görülmemektedir. Kıtlık dönemleri sık yaşanan bir durumdu ve vakanüvislerin aktardığı fiyatlar genellikle satın alma gücüne dair hatalı bilgi veren “karaborsa” fiyatlarıydı. Ayrıca, günümüzde yaygın olarak kullanılan bazı gıda maddeleri ortaçağda çok yaygın değildi ve bu nedenle pahalıydı. Buna karşılık zanaatkar emeğinin düşük maliyeti nedeniyle, mamul mallar nispeten ucuzdu. Altının ağırlık olarak karşılaştırmalı değeri tahmin için en iyi faktör gibi görünse de altın günümüzde yapay olarak reel değerinden çok daha yüksek bir değerde tutulmaktadır. 1914 yılında tedavülde olan Fransız frangı ile eşdeğerlik hesaplamaları yaparken çoğumuz zorluklar yaşıyoruz. Hâl böyleyken 1314 yılı livre'sinin gerçek değerini nasıl doğru tahmin edebiliriz? Çeşitli çalışmalar arasında mukayese yaptıktan sonra, hata payının bazen yarı yarıya bazen de iki misli olabileceğini hatırlatarak okuyucuya kolaylık sağlamak için günümüze ait 100 frangın 14. yüzyılın 1 livre'e eşit olduğunu söyleyebiliriz. Yakışıklı Philippe zamanında krallığın harcamaları, savaş yılları haricinde, ortalama 500.000 livre'di, bu da kabaca 50 milyon ya da 5 milyar eski franklık bir bütçe demektir. Eski ve yeni frank arasındaki değer farkı gelecekteki tarihçiler için ciddi tuzaklar içermektedir. (Yazarın 1965'te yazdığı not.)

Yazık krallığa, diye düşündü. Eğer mani olmazsam, kimbilir hangi kargaşaya, sefalete gömülecek! Her şeyin boşa çıktığını görmek için mi çabaladım bu kadar?

Çok uzun zaman iktidarı elinde bulunduran insanlar sonunda özdeşleşirler ve şahıslarına yönelik her türlü saldırıyı, devletin çıkarlarına doğrudan bir saldırı sayarlar. Marigny de bu aşamaya varmıştı ve bu nedenle krallığı yönetme yetkileri kısıtlandığında farkında olmadan krallığa karşı hareket etmeye hazırды.

Başpiskopos, kardeşini bu ruh hâlinde karşıladı.

Mor pelerinine sımsıkı sarılan Jean de Marigny’de, başvekilin hiç hoşlanmadığı yapmacık, kendini beğenmiş bir tavır vardı. Enguerrand küçük kardeşine hep, “Emrindeki rahiplere istediğin kadar caka satabilirsin, ama içtiğin çorbanın ağzından aktığını, burnunu parmaklarıyla sildiğini gören bana değil,” demek istiyordu.

Şûra toplantısında geçenleri on cümleyle kardeşine anlattı ve kâtipleriyle konuştuğu buyurgan tonla ona talimat verdi.

“Yeni papanın şimdi seçilmesini istemiyorum, çünkü tahtta papa olmadığı sürece, bu kepaze kral avucumun içinde demektir. Yani Bouville, Napoli’den döndüğünde kardinallerin onu dinlemek için toplanmasını istemiyorum. Avignon’da barış olmayacak. Aksine, kavga, gürültü eksik olmasın. Bunun için ne gerekiyorsa yapın, kardeşim.”

Enguerrand’ın verdiği emirlere kızmaya başlayan Jean de Marigny, Kardinaller Meclisi’nin lafı geçer geçmez homurdandı. Başpiskopos yüzüğüne bakarak düşüncelere daldı.

“Ee, kardeşim? Kabul ettiğinizi duymayı bekliyorum,” dedi Enguerrand.

“Değerli ağabeyim, size her konuda hizmet etmek istediğimi biliyorsunuz; hatta bir gün kardinal olursam daha fazlasını da yapabileceğimi düşünüyorum. Ancak, sanki mevcut fikir ayrılıkları yetmezmiş gibi Kardinaller Meclisi’ne nifak sokmak, papa seçilebilecek kişilerin dostluğunu yitirmek

anlamına gelebilir. Francesco Caetani'yi ele alalım, eğer sonradan seçilirse, kardinal külahını giymeme engel olur...”

Enguerrand patladı.

“Sizin külahınız! Bunun hakkında konuşma zamanı geldi sonunda! Sizin külahınız, eğer olur da günün birinde giyerse-niz, zavallı Jean, bu başınıza ben giydirdiğim için olacak. Tıpkı şu an taktığınız piskopos külahını giydirdiğim gibi. Ama aptalca hesaplar içine girip Caetani gibi hasımlarımı korumaya kalkarsanız, çok geçmeden bırakın kardinal külahını, ayağınızda pabuç bile olmadan, sefil bir keşiş gibi manastırın yolunu tutarsınız. Bana neler borçlu olduğunuzu çok çabuk unutmuşsunuz, Jean. Tapınakçılar'ın mallarını çalıp gizlice sattığınız için başınızı soktuğunuz beladan kurtaralı daha iki ay olmadı. Hazır sırası gelmişken...”

Kalın kaşlarının altındaki gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu.

“Sırası gelmişken, Banker Tolomei'ye ihtiyatsızca bıraktığınız ve Lombard'ların beni taviz vermeye zorladığı delilleri yok ettiniz mi?”

Başpiskopos, başıyla evet olarak yorumlanabilecek bir hareket yaptı, kardeşi sakinleşir sakinleşmez ona emirlerini sor-du.

“Avignon'a iki elçi gönderin,” dedi Enguerrand. “Güvenilir rahipler olsunlar, yani insafınıza mahkûm kişiler demek istiyorum. Carpentras'a, Châteauneuf'e, Orange'a, kardinallerin dağıldığı her yere gitsinler ve Fransa sarayından verilen güvencelere tamamen zıt güvenceler versinler. Biri, Fransız kardinal-lere yeni kralın papalığının Roma'ya dönmesine izin vereceğini söylesin; öteki, İtalyanlara, bize daha da bağlanması için papalığı Paris'e daha yakın bir konuma taşımaya meyilli olduğumuzu haber versin. Zaten her ikisi de yalan sayılmaz, kral böyle şeylerden anlamayacak kadar beceriksiz. Valois, papayı Roma'da istiyor, ben Fransa'da istiyorum. Kralın akli fikri evliliğinin iptalinde, başka şey düşündüğü yok. Eninde sonunda istediğini elde edecek, ama sadece ben istediğim zaman ve

benim seçtirdiğim papayla. Şu durumda şimdilik seçimi geciktirelim. Elçilerinin aralarında münasebet olmadığından emin olun, hatta birbirlerini hiç tanımasalar daha iyi.”

Sözlerini bitirince kardeşini gönderip ön salonda bekleyen oğlu Louis’yi çağırttı. Fakat genç adam içeri girdiğinde, Marigny’yi sessiz, düşünceli buldu. Acı acı düşünüyordu: “Jean, bunun menfaatine olduğunu düşündüğü an bana ihanet edecek.”

Louis de Marigny, ince yapılı, yakışıklı, şık giyimli bir delikanlıydı. Siması başpiskopos amcasını andırıyordu.

Tüm krallığın önünde eğildiği bir şahsiyetin oğlu olup da yeni kralın himayesine girince, genç Marigny hiç zorluk, çile nedir bilmemişti. Babasına hayranlık ve saygı duysa da gizli-den gizliye acımasız otoritesine ve sonradan görme insanların hareketlerinde kendini gösteren kaba davranışlarına canı sıkılıyordu. Bir zaman sonra yeterince soylu, asil bir ailede doğmadığı için babasını suçlayacaktı.

“Louis, hazırlanın,” dedi Enguerrand. “Londra’ya bir mektup götürmek için yola çıkıyorsunuz.”

Genç adamın yüzü karardı.

“Yarından sonraki gün olamaz mı, baba, ya da benim yerime gidecek başka kimse yok mu? Yarın Boulogne ormanında ava çıkacaktım. Biliyorum, resmi yas var ama kısa bir av.”

“Av mı? Avdan başka şey düşünmez misin sen!” diye bağırdı Marigny. “Ben hepiniz için varımı yoğumu dökerken, bir şey istediğimde mızımızlanmadan yapamaz mısınız? Av oldum, kellemi istiyorlar. Benimki giderse sizinkinin de gideceğini görmüyor musunuz? Alelade bir haberci isteseydim kendim de bulurdum! İngiltere kralına mektup yolluyorum, elden teslim edilecek ve kopyaları oraya buraya savrulmayacak. İngiltere kralı diyorum! Bu, avdan vazgeçiremeyecek kadar büyük bir şeref değil mi?”

“Bağışlayın, baba,” dedi Louis de Marigny. “Dediğinizi yapacağım.”

“Kral Edward sizi geçen sene Maubuisson’da görmüştü, hatırlayacaktır, mektubumu verirken yazmamış olduğum şu notu eklersiniz. Charles de Valois, yeni kralı Napoli prensesiyle evlendirmek için kumpas kuruyor. Neticesinde ittifaklarımızın yönü kuzeyden güneye dönecek. İşte, siz de öğrendiniz. Eğer Kral Edward ne yapmasını istediğimi sorarsa, beni kayınbiraderi Kral Louis’ye şiddetle tavsiye ederek yardım edebileceğini söyle. Ne kadar şövalye ve kâhya lazımsa alın ama kalabalık olmasın. Masraflar için hazinedarımdan yüz livre iste.”

Biri kapıyı tıklattı.

“Messire de Pareilles geldi,” dedi teşrifatçı.

“Gelsin. Hoşça kal, Louis. Sekreterim size mektubu getirecek. Tanrı yolunuzu açık etsin.”

Enguerrand de Marigny, alışkın olmadığı bir hareketle oğluna sarıldı. Sonra içeri giren Alain de Pareilles’e döndü, koldan kavradı ve şöminenin önünde bir koltuğu gösterdi:

“Üşümüştündür, ısın biraz.”

Okçuların kumandanının saçları çelik rengindeydi, zaman ve savaş yüzünde sayısız iz bırakmıştı, gözleri o kadar çok savaş, muharebe, isyan, işkence, idam görmüştü ki artık hiçbir şeye şaşırıyor, hayretle bakmıyorlardı. Montfaucon’daki asımlar onun için vaka-i adiyedendi. Yalnızca bu yıl Tapınakçılar’ın üstad-ı azamını kazıkta yakmaya götürmüş, d’Aunay kardeşleri tekerde kırdırmış, kraliyet ailesinin prenseslerini zindana atmıştı.

Krallıktaki tüm okçu muhafızların, tüm kalelerdeki askerlerin komutanıydı; krallıkta düzeni sağlamak, ceza davalarında mahkeme kararlarını uygulamak onun işiydi. Ailesinden kimseyle senli benli olmayan Marigny, devlet gücünün kusur ve zaaf göstermeyen bu titiz hizmetkârı ve kadim dostuna sen diye hitap ederdi. “Senin için iki görevim var, Pareilles,” dedi Marigny, “her ikisi de kalelerin teftişiyle ilgili. Önce, Châtea-u-Gaillard’a gitmeni istiyorum, oranın muhafızını hizaya getireceksin. Adı neydi?”

“Bersumée, Robert Bersumée.”

“Bu Bersumée’ye, aldığı emirlere harfiyen uymasını söyleyeceksin. Robert d’Artois’nın oraya gittiğini ve Madame de Bourgogne’la konuştuğunu öğrendim. Bu emirlere aykırı. Bildiğim kadarıyla kraliçe dört duvar arasında hapse mahkûm edildi, yani kimse onu ziyaret etmemeli. Benim mührümü ya da seninkini taşımayan hiçbir izin belgesi geçerli değil. Sadece kral gidip onu ziyaret edebilir, onun da böyle bir arzusunun olduğunu zannetmiyorum. Yani kraliçeye ne elçi ne de mektup gidebilir. O muhafız olacak budalaya emirlere uymazsa kulaklarını kestireceğimi söyle.”

“Madam Marguerite’e ne yapmayı düşünüyorsun, monsenyör?” diye sordu Pareilles.

“Hiçbir şey. Başına bir iş gelmesin. Kendisi şu an benim rehinem ve iyi korunmasını istiyorum. Güvenliğine dikkat etsinler. Koşulları sağlığına zarar verecek hâle gelirse yemeklerini ve konforunu artırsınlar. İkincisi, Château Gaillard’dan döner dönmez yanına üç bölük okçu al ve Avignon’un karşısındaki garnizonumuzu güçlendirmek için Villeneuve Kalesi’ne git. Gelişinizi herkesin görmesini sağla, gerekirse okçularını peş peşe altı kere kalenin önünden geçir. Karşı kıyıdağiler kaleye en az iki bin okçu geldiğini zannetsin. Bu geçit merasimini kardinallerin iyice görmesini istiyorum. Bununla, onlar için tertipleğim başka bir güç gösterisini tamamlamış olacaksın. Bunu hallettikten sonra, en kısa sürede geri dön, bu günlerde yardımına daha çok ihtiyaç duyabilirim.”

“Fırtına kopacak gibi, değil mi monsenyör?”

“Kesinlikle. Hoşça kal, Parielles. Emirleri yazdırıp gönderceğim.”

Marigny sakinleşmişti. Kurduğu oyununun parçaları bir araya gelmeye başlamıştı. Yalnız başına bir süre düşündü. Sonra sekreterlerin odasına girdi. Oyma meşeden yazma sıraları kiliselerdeki koro kısmı gibi duvarları yarı yarıya örtüyordu. Her yazma sırasının üzerinde, açılan parşömenlerin

kenarına koymak için ağırlık bağlanmış bir panel, mürekkep koymak için tutamaklara sabitlenmiş boynuzlar vardı. Dört taraflı döner panellerin üzerinde resmi kayıtlar ve belgeler tutuluyordu. On beş kâtip sessizce çalışıyordu. Marigny, Kral Edward'a yazdırdığı mektubu paraf etti ve mühürledi. Sonra çağırdığı avukatların beklediği yan odaya geçti. Bourdenai ve Briançon haberi alınca gelmişti.

“Beyler,” dedi Enguerrand, “bu sabahki şûraya davet edilme şerefine nail olmadınız. Madem öyle biz de kendi aramızda bir şûra düzenleriz.”

“Sadece yüce kralımız Philippe eksik,” dedi Raoul de Presles, buruk bir gülümsemeyle.

“Ruhunun bizimle beraber olması için dua edelim,” dedi Geoffroy de Briançon.

Nicole Le Loquetier ekledi:

“O sadakatimizden şüphe etmezdi.”

“Oturalım, beyler,” dedi Marigny.

Herkes oturduğunda:

“Öncelikle sizlere hazine yönetiminin benden alındığını ve kralın hesapları teftiş ettireceğini bildirmeliyim. Bu sizler kadar bana da hakaret demektir. Öfkenize hâkim olun beyler, aklımızı kullanmalıyız. Hesapları tastamam sunmak istiyorum. Bunun için de...”

Bir an duraksadı ve koltuğunda geriye yaslandı.

“Bunun için de,” diye tekrarladı, “bütün prévôt'lara ve tahsildarlara, defterdarlıklara, seneşallere tüm borçlarını derhal ödemelerini emredeceksiniz. Her türlü demirbaşın, devam eden inşaatların, sarayın sipariş ettiği her şeyin, Navarre Hanedanı'nın kiler dahil, ödemesi yapılsın. Hazineye tek bir kuruş kalmayınca dek her yerde ne kadar borcumuz varsa ödeyin. Hatta vadesi henüz gelmeyenleri de. Bakiyesi için borç cetveli hazırlayın.”

Avukatlar önce Marigny'ye, sonra birbirlerine baktılar. Planını anlamışlardı, içlerinden bazıları kendilerine hâkim

olamayıp kıkırdamaya başladı. Marigny de onlarla kahkahayı patlattı.

“Monsenyör de Valois, hazinenin kontrolünü ele geçirmek mi istiyor?” diye bitirdi. “Peki, öyle olsun! Tırnaklarıyla kazıyarak, entrikalar kurarak bir yerlerden para bulsun da görelim!”

III

VALOIS MALİKÂNESİ

Seine Nehri'nin sol yakasındaki Marigny konağında hüküm süren curcuna, sağ yakadaki Valois Malikânesi'nde cereyan edene kıyasla hafif bir esinti sayılırdı. Zafer şarkıları söyleniyor, naralar atılıyordu, hatta bir süreliğine pencerelere bayraklar, sancaklar asılmıştı.

“Hazine, artık Marigny'nin elinde değil!” Önce fısıltıyla yayılan dedikodu şimdi kesinleşmişti. Herkes biliyor ve bildiğini göstermek istiyordu; herkes yorumda bulunuyor, hesap kitap yapıyor, öngöründe bulunuyordu. Şişmeler, mırıldanmalar, abartılı övgülerden oluşan bir gürültü dört bir yanı kaplamıştı. En düşük derecedeki şövalye yamağı bile başkomutan edasıyla uşakları angarya işlere yolluyor, kadınlar kaprisli emirler veriyor, çocuklar her zamankinden daha fazla enerjiyle bağırıyorlardı. Önemli adam havası takınan mabeyinciler en küçük emri bile gereksiz bir ciddiyetle iletiyordu, en basit kâtip bile saygın bir elçi edasıyla kurumlanarak yürüyordu.

Nedimeler, uzun boylu, asık suratlı, kibirli Kontes de Valois'mn etrafını sarmış kıkırdıyorlardı. Kontun şansölyesi olan Kanon Etienne de Mornay, önünde saygıyla eğilen kalabalığın arasından âdeta dalgalar içinde yüzen bir gemi gibi

geçiyordu. Misafirlerin biri girip biri çıkıyor, heyecanla memleket meseleleri üzerine görüşlerini açıklıyordu. İktidarın konusu Paris'te dalga dalga yayılmıştı ve herkes koklamak için can atıyordu.

Bütün bir hafta böyle geçti. Dört bir yandan akın akın davetsiz misafirler geliyor, Monsenyör de Valois, çalışma odasına kapanmış davetlilerle istişare ediyordu. Hatta yaşlılıktan kamburu çıkmış, bir deri bir kemiğe dönmüş Joinville senyörü bile ak sakallı uşağının omzuna dayanarak çıkagelmişti. 1248 Haçlı Seferi'nde Aziz Louis'ye yoldaşlık eden Champagne senşali doksan bir yaşındaydı. Yarı kör, bunamış Joinville, Kont de Valois'ya kadim şövalyelik nizamından ve feodal beylerden destek getirmişti.

Baronlar hizbi, otuz yıldan bu yana ilk kez başa gelmişti ve denilene göre asıl saray, Louis'nin sarayında değil, Valois Malikânesi'nde toplanıyordu. Krallığın önde gelenlerinin, huzura çıkmak için birbirlerini çiğnemesinden belliydi bu.

Öte yandan kraliyet sarayından farksız bir yapıydı. Tavan-da oyma işiyle süslenmemiş tek bir giriş yoktu, büyük şömine-nin üzerinde Fransa, Anjou, Valois, Perche, Maine, Romagna armaları, hatta Louis de Valois ismen de olsa Aragon ve Konstantinopolis Latin İmparatorluğu tahtlarına oturduğu için Aragon ve Latin İmparatorluğu alametleriyle doluydu. Döşemeler İzmir yünüyle, duvarlar Kıbrıs halılarıyla kaplanmıştı. Raflar ve çekmeceler mücevher kakma, emaye ve oyma eşyalarla dolup taşıyordu.

Fakat tüm bu zenginlik ve şatafat yalnızca bir görüntüden ibaretti, arkada yatan çirkinliği gizliyordu. Tüm bu servetin dörtte üçü, hanede yapılan muazzam masrafları karşılamak üzere rehinliydi. Valois gösteriş yapmayı severdi. Altmıştan az misafir oturduğunda masası boş sayılır, servis başına yirmi çeşit yemek getirilmediğinde bunu fakirlik alameti sayardı. Şan, şeref ve unvanlarda gözü olduğu kadar, mücevher, kıyafetler, atlar, mobilyalar, süslü kap kacağa da değer verirdi.

Maiyetindeki herkes bu ihtişamdan faydalanıyordu. Üçüncü karısı Mahaut de Chatillon, şık elbiseler ve süs eşyaları biriktirmeyi seviyordu; Fransa'da elbiselerinde onun kadar inci ve değerli taşlar taşıyan başka bir prenses yoktu. Marguerite d'Anjou'dan doğan en büyük oğlu Philippe de Valois ise Padova zırhlarına, Córdoba işi çizmelere, kuzeyde üretilen mızraklara ve Alman kılıçlarına düşkündü.

Asla pazarlık etmez, nadir veya göz alıcı bir eşya satmaya geldiklerinde, başka bir senyörün de alıcı olabileceği ima edilirse, mutlaka satın alırdı.

Malikânede çalışan nakışçılar ve şehirdeki nakış atölyeleri, Monsenyör Valois'nın elbiselerine ve hanımının tuniklerine işleme arma, sancak, eyer örtüleri yetiştiremiyorlardı.

Mahzenci şarap alıyor, uşaklar at yemi yürütüyor, mabeyinciler şamdan tırtıklıyor, kilerciler baharat götürüyorlardı. Çamaşırhanedekiler ne kadar talan ediyorsa, mutfaktakiler de o kadar hesapsızca harcama yapıyorlardı. Bu soygunun ardı arkası gelmiyordu.

Kont de Valois'nın soyu bereketliydi, üç karısından sayısız kızı doğmuştu. Ne zaman birini evlendirse, damatlarının oturduğu tahtların şanına yaraşır çeyiz ve düğün ziyafeti verme mecburiyeti yüzünden Charles kendini daha da fazla borç içinde buluyordu. Tüm serveti, bu şekilde kurduğu ittifak ağına dayanıyordu.

Kraldan sonra en geniş topraklara ve mülklere sahipti. Ancak bunlardan elde ettiği gelirler, borçlarının faizini bile zorlukla karşılıyordu. Alacaklılar gitgide sertleşmeye başlamıştı. Borç gırtlığa dayandıkça Monsenyör de Valois, krallığın işleriyle daha da fazla alakadar oluyordu.

Ancak bazı savaşların galibi, mağlubundan daha fazlasını kaybeder. Hazinesinin sorumluluğunu alan Valois, sadece havasını almıştı. Vergi toplamaları için şeriflere ve prévôt'lara gönderdiği elçiler, elleri bomboş dönüyorlardı. Onlardan evvel davranan Marigny'nin elçileri prévôt'ların kasalarında birkaç

kuruş bırakıyor, hazinenin hesaplarını tastamam göstermek için taşrada ne kadar borç varsa ödüyorlardı.

Malikânenin zemin katında büyük bir kalabalık onun parasıyla ısınıp sarhoş olurken Valois, birinci kattaki çalışma odasında ziyaretçi üstüne ziyaretçi kabul ediyor, sadece kendi kasasını değil devlet hazinesini doldurmanın yollarını da arıyordu.

O haftanın sonunda bir sabah, kuzeni Robert d'Artois ile odasına kapandı. Üçüncü birini daha bekliyorlardı.

"Şu banker, şu Lombard... Bu sabah onu çağırmak için haberci gönderdiniz mi?" dedi Valois. "İtiraf edeyim, biraz acelem var."

"İnanın ben de en az sizin kadar sabırsızlanıyorum, kuzenim," diye yanıtladı dev. "Çünkü yaşlı haydut Tolomei'nin size vereceği cevaba göre ben de sizden bir ricada bulunacağım."

"Nasıl bir rica?"

"Biriken alacaklarım, kuzenim, beş yıl önce Artois elimden alındıktan sonra telafisi için tahsis edilen ama daha sınırlarından içeri adımımı atmadığım Beaumont Kontluğu'nun biriken alacakları.* Şu anda yirmi bin livre'den fazla alacaklıyım, buna karşılık Tolomei'den faizle borç alıyorum. Ama mademki artık hazine sizin denetiminizde..."

Valois kollarını yukarı kaldırdı. "Kuzenim, bugünkü mesele Bouville'i Napoli'ye göndermek için gerekli parayı temin etmek, kral bu konuyu hiç dilinden düşürmüyor, durmadan"

* Artois'nın veraset durumunu düzenleyen 1309 tarihli karara göre, Robert d'Artois'ya dedesinin mirasından yalnızca II. Robert'in karısı Amicie de Courtenay ile evliliği sayesinde Artois topraklarına kattığı Normandiya'daki Conches Kalesi kalmıştı. Telafisi için teyzesi Mahaut d'Artois, Robert'e iki yıl içinde 24.000 livre ödeyecek, ayrıca Robert'e ileride Beaumont-le-Roger Kontluğu hâlini alacak Conches Kalesi mülküyle birleştirilen kralın muhtelif toprakları üzerinden 5.000 livre gelir tahsis edilecekti. Kontluğun kuruluşu uzun yıllar geciktirilince Robert arazinin gelirlerinden çok küçük bir meblağı tahsil edebilmişti. Beaumont Kontluğu gerçekte ancak 1319 yılında kurulabildi. Robert'e alacaklı olduğu tutarın bakiyesi 1321 yılında V. Philippe döneminde ve 1329 yılında VI. Philippe döneminde, kont kraliyet soylusu unvanını aldığı anda ödendi.

başımı şişiriyor. Bunu çözer çözmez ilk işim sizinki olacak, söz veriyorum.”

Son sekiz gün boyunca sayısız kişiye aynı güvenceyi vermişti oysa.

“Ama Marigny’nin bize oynadığı oyun, son oyunu olacak, buna da söz veriyorum! Mülküne el koyup alacaklarınızı fazlasıyla ödeyeceğiz. Kontluğunuzun gelirleri kimin cebine gitti sanıyorsunuz? Onun kasasına, kuzenim, onun kasasına!”

Çalışma odasında bir ileri bir geri yürüyen Monsenyör de Valois, ricacılardan kurtulmanın bir yolu olarak gördüğü başvekile bir kez daha veryansında bulundu.

Onun gözünde her şeyden Marigny mesuldü. Paris’te bir soygun mu işlendi? Marigny bekçilik edecek asker tutmamış demekti, hatta belki de suçlularla ortak çalışıyordu. Parlamento büyük senyörlerden biri aleyhine karar mı aldı? Altında mutlaka Marigny’nin imzası vardı.

Küçük ve büyük tüm kötülükler, yollardaki çamur, Flamanların küstahlığı, buğday kıtlığı... Hepsinin sorumlusu aynıydı. Prenseslerin zina işleyişi, kralın ölümü ve hatta kışın erken gelmesi bile Marigny’nin kabahatiydi. Tanrı, böyle fesat bir vekile bu kadar uzun süre tahammül gösterdiği için krallığı cezalandırıyordu!

Genellikle gürültücü ve kibirli biri olan d’Artois, sessizce kuzenini izliyordu. Gerçekten de huyu suyu aynı olan biri için, Monsenyör de Valois hayranlık uyandıran biriydi.

Prensin aynı anda hem sabırsız ve inatçı, hem coşkulu hem kurnaz ve cesur olması, yiğit ve gözü pek ama övgüler karşısında zayıf oluşu, daima aşırı hırslar peşinde koşması, devamlı muazzam teşebbüslere atılması ve gerçekleri dikkate almadığı için daima sukutuhayale uğraması, onu çarpıcı bir kişilik hâline getiriyordu. Devlet idaresinden çok savaş meydanları için yaratılmıştı.

Yirmi yedi yaşında ağabeyi tarafından Fransız ordusunun başına getirilmiş, isyan hâlindeki Guyenne’i yakıp yıkmıştı. Bu

seferin başarısı onu zafer sarhoşu etmişti. Otuz bir yaşındayken Papa Bonifacius ve Napoli kralı tarafından Ghibellinolar'a karşı savaşmak ve Toskana'da huzuru tesis etmek için çağrıldığında, haçlı seferlerine çıkanlar için düzenlenen endüljanslardan, Hristiyanlık ve Romagna Kontluğu'nun başpiskoposu unvanı verilmişti. Oysa bu "haçlı seferini", İtalyan şehirlerini fıdye karşılığı rehin almak ve Floransa'yı değil başka şehirleri yağmalama lütfunda bulunmak için sadece Floransalılardan iki yüz bin altın florin haraç almak için kullanmıştı.

Bu megaloman senyör, bir maceracı mizacına, sonradan görmelerin zevkine, hanedan kuranların iradesine sahipti. Valois elini çekmedikçe dünyadaki kraliyet asası güvende ve hiçbir tahta boşta sayılmazdı. Fakat şu âna dek birine oturmayı başaramamıştı.

Şimdi, kırk dört yaşını devirmişken, Charles de Valois hınçla bağırıyordu:

"Ömrümü tüketmek için öyle çok para harcadım ki... Kör talih bana hep ihanet etti!"

Tüm hayalleri yerle bir olmuştu, Aragon rüyası, Arles Krallığı hayali, Bizans düşleri, Almanya hülyaları ve son olarak bin yıl önce Büyük Konstantin'in Roma İmparatorluğu'na denk, İspanya'dan İstanbul Boğazı'na uzanan uçsuz bucaksız bir imparatorluğun hayali.

Evrene hükmedememişti belki ama en azından Fransa'da kargaşa çıkarabilmişti.

"Sizin şu bankerin sahiden kabul edeceğine inanıyor musunuz?" diye aniden d'Artois'ya sordu.

"Elbette, teminat isteyecektir ama mutlaka kabul eder."

"Nerelere kadar düştüğümü görüyorsunuz, kuzenim!" dedi Valois hakiki bir umutsuzlukla. "Krallığa biraz düzen, nizam vermeye başlamak için Sienalı bir faizcinin insafına kaldık."

* Kutsal Roma Germen İmparatorluğu ve papalık topraklarında imparator ve papa yanlıları arasındaki çekişmenin iki başaktöründen biri, imparator yanlısı hizip. Bir diğeri papalık yanlısı Guelfolar'dır. (ç.n.)

IV

AZİZ LOUIS’NİN AYAĞI

Messer Tolomei, çalışma odasına girdi ve Robert d’Artois kollarını açıp karşıladı.

“Banker dostum, sizden hep borç almış ve talihim yaver gittiğinde ilk iş borcumu ödeme sözü vermiştim. Güzel! O an nihayet geldi.”

“Bu iyi haber, monsenyör,” dedi eğilerek Spinello Tolomei.

“Borcumu ödemeye önce, size kraliyet ailesinden bir müşteri getirerek başlamak istiyorum.”

Tolomei daha da eğildi ve Charles de Valois’yı selamladı:

“Monsenyörü kim tanımaz, en azından haşmetini ve şöhretini... Siena’da unutulmayacak anılar bıraktı.”

Valois, Floransa’da yaptıklarını Siena’da da tekrarlamış, Siena daha küçük bir şehir olduğundan şehre getirdiği huzur ve sükûn karşılığında sadece on yedi bin florin almıştı!

“Memleketinizde ben de güzel intiba edindim,” dedi Valois.

“Benim memleketim artık Paris, monsenyör.”

Koyu tenli, şişman ve sarkık yanaklı, fesat dolu sol gözü kapalı Tolomei, oturması için yer gösterilmesini bekliyordu. Nihayet Valois, bir koltuğu işaret ederek onu oturmaya davet

etti. Tolomei artık daha fazla saygıyı hak ediyordu. Paris'teki hemşerileri, İtalyan tüccarlar ve bankerler, kısa bir süre önce, yaşlı Boccanegra'nın ölümü üzerine onu kumpanyalarının "umumi reisi" seçmişlerdi. Ülkedeki hemen hemen tüm bankerlik işlerinin kontrolünü veren bu mevki, Tolomei'ye gizli ama hayati bir güç sağlamıştı. Tolomei, bir tür bankerler başkomutanıydı.

"Bugünlerde devam eden müthiş hareketliliğin siz de farkındasınızdır, banker dostum," dedi d'Artois. "Sizin olduğu kadar bizim de düşmanımız olan Messire de Marigny zor durumda."

"Biliyorum," diye mırıldandı Tolomei.

"Bu yüzden, maliyeden anlayan birini çağırması gerektiği için Monsenyör de Valois'ya yetenekleri kadar sadakatine de şahit olduğum sizi tavsiye ettim."

Tolomei, hafifçe gülümseyerek teşekkür etti. Kapalı göz kapağının altından iki büyük baronu izliyor ve düşünüyordu: *Hazinenin idaresini bana vermek isteselerdi, bu kadar fazla iltifat etmezlerdi.*

"Size nasıl hizmet edebilirim, monsenyör?" diye sordu Valois'ya dönerek.

"Bir banker nasıl hizmet ediyorsa öyle, Messer Tolomei!"

Kralın amcası, para istemek üzereyken genelde böyle kibirli bir ifade takınır, yukarıdan bakardı. "Anlıyorum, monsenyör. Önümüzdeki altı ay içerisinde değerini ikiye katlayacak yatırım mı yapacaksınız? Yoksa bütün malların kıt olduğu şu günlerde gitgide gelişen deniz ticaretinden pay mı almak istiyorsunuz? Size vermekten onur duyacağım hizmetler bunlar."

"Hayır, bunların hiçbirisi değil," dedi Valois hızlı bir şekilde.

"Sizin adınıza üzüldüm, monsenyör. Gerçekten üzüldüm. Kıtlık zamanı iyi kazanç yapılır..."

"Şu an tek istediğim şey, bana biraz kredi açmanız... Hazine için."

Tolomei üzgün bir bakış attı. "Ah! Monsenyör, arzunuzu yerine getirmeyi çok isterdim ancak sizin için yapamayacağım

tek şey bu. Kumpanyalarımız son aylarda ağır yük altında. Hazineye Flandre'daki savaş için yüklü bir borç verdik ve karşılığında hiçbir şey alamadık.”

“İşte, Marigny'nin işi bu.”

“Kesinlikle, monsenyör, ama giden bizim paramız oldu. Sonuç olarak, kasalarımızın kilitleri biraz paslandı. Ne kadar ihtiyacınız vardı?”

“On bin livre.”

Valois, bu meblağı, Bouville'in elçi heyetine beş bin livre, Robert d'Artois'ya bin livre düşecek şekilde hesaplamıştı. Geri kalanı ise acil borçlarını ödemek için kendine saklayacaktı.

Banker ellerini kaldırdı.

“Azize Meryem! Bu kadar parayı ben nereden bulayım?” diye bağırdı.

Bu itiraz, âdet olduğu üzere yapılacak pazarlığın girizgâhıydı.

D'Artois, Valois'yı bu konuda uyarmıştı. Kont muhatabına karşı daha otoriter bir ifade takındı.

“Yapmayın, Messer Tolomei! Birbirimizi kandırmayalım, ayak sürümeye gerek yok. Unutmayın, işinizi her zaman olduğunuz gibi, kârlı şekilde sürdürmenize ben vesile olmuştum.”

Tolomei usulca yanıt verdi:

“İşimiz ödünç para vermek, monsenyör, karşılıksız bağışlamak değil. Oysa bir süredir hep veriyoruz, fakat hiçbir dönüşü olmuyor. Para basmıyorum, elimde filozof taşı da yok.”

“Marigny'den kurtulmam için bana yardım etmeyecek misiniz? Bana öyle geliyor ki bu sizin de çıkarınıza!”

“Monsenyör, güçlü olduğu zaman düşmana haraç vermek ve daha sonra gücünü yitirdiği zaman bile ödemeye devam etmek, siz de takdir edersiniz ki iki katı zararlı bir iş. En azından ileride neler olacağını, zararımızı tazmin edip etmeyeceğimizi bilsek iyi olurdu.”

* Ortaçağda simyacıların bulmaya çalıştıkları, diğer metalleri altına dönüştürdüğüne inanılan taş. (ç.n.)

Charles de Valois, sekiz gün boyunca tüm misafirlerine çektiği söylevi bankere de çekti. Kendisine imkân sağlayan küçük bir azınlık için Marigny ve burjuva hukukçularının getirdiği tüm “yeni âdetleri” kaldıracak, otoriteyi feodal beylere geri verecekti. Fransa’ya büyüklüğünü kazandıran eski feodal düzene geri dönerek krallığa refahı yeniden getirecekti. Yeniden düzen ve nizamı sağlayacaktı. Tüm siyasi vaatler gibi, bunlar sadece sözde kalacak şeylerdi ve mazide kalmış yasalar, anılar ya da yanılsamalardan başka bir içeriği yoktu.

“Sizi temin ederim, çok geçmeden dedem Aziz Louis’nin kadim geleneklerini geri getireceğim!”

Bunu söylerken bir yandan da bir sunağı gösteriyor, içine dedesinin topuk kemiği yerleştirilmiş, gümüşten ve altın çivilerden yapılmış ayak şeklinde bir kutsal emaneti işaret ediyordu.

Aziz ilan edilen kralın kalıntıları paylaştırıldığından, her aile üyesinde, krala ait her kilisede bir parçası saklanıyordu. Kafatasının üst kısmı Sainte-Chapelle’de nefis bir büstün içinde muhafaza ediliyordu; Kontes Mahaut d’Artois Hesdin Kalesi’nde birkaç tutam saçını ve çene kemiğini saklıyordu. Torunları arasında o kadar çok parmak kemiği, kemik parçaları ve kalıntı dağılmıştı ki insan Saint-Denis’deki mezarda ne gömülü olduğunu merak ediyordu. Elbette mezara gömülen naaş kralın naaşıysa... Çünkü Afrika’da anlatılan yaygın bir efsaneye göre, ordusu Fransa’ya içi boş veya başka birinin cesedi konmuş tabutu getirirken kralın naaşı Tunus yakınlarında gömülmüştü.*

* Kutsal emanet kültü, ortaçağdaki dini yaşamın en çarpıcı ve şaşırtıcı yönlerinden biriydi. Kutsal emanetlerin faydasına olan inanç, bu çağda yaygın bir hurafeye dönüşmüştü. İnsanlar büyük boyuttaki kutsal emanetleri evlerinde saklıyor, küçük boyuttakileri de muska olarak boyunlarında taşıyordu. Herkes servetiyle orantılı şekilde kutsal emanetler edinirken, 11., 12. ve 13. asırlarda kutsal emanetlerin satışı hemen herkesin yaptığı, en kârlı meslek kollarından biri hâline gelmişti. Başkeşişler, manastırlarının gelirini artırmak veya önemli şahsiyetlerden iltimas elde etmek için azizlerin sakladıkları kemikleri satıyor veya bağışlıyorlardı. Haçlılar, seferlerden getirdikleri aziz kemiklerini satarak servet kazanıyordu.

Tolomei sofuca eğilerek gümüş ayağı öptü, sonra sordu:
“Peki niçin sadece on bin livre gerekli, monsenyör?”

Valois planlarından bazılarını ifşa etmek zorunda kaldı. Sienalı dinledi, başını salladı ve sanki anlatılanları aklına yazı gibi mırıldandı:

“Messire de Bouville, Napoli. Evet, evet. Kuzenlerimiz Bar-di vasıtasıyla Napoli’de ticaretimiz var. Kralı evlendirmek için. Evet, anlıyorum, monsenyör. Kardinaller Meclisi toplanacak. Ah! Monsenyör, Kardinaller Meclisi’ni toplamak, bir saray yaptırmaktan daha pahalıdır. Evet, monsenyör, evet, sizi dinliyorum.”

Sonunda öğrenmek istediği şeyi öğrendiğinde, Lombard’ların reisi sözü aldı:

“Bütün bunlar gayet iyi düşünülmüş, monsenyör. Size içtenlikle başarılar diliyorum, ama size bu kadar parayı bulduğumu varsaysak bile kralı evlendireceğinizin, papa seçtireceğinizin, hatta bunu başarsanız bile paramı geri alabileceğimin garantisi yok.”

Valois, d’Artois’a kızgın bir bakış attı. “Ne demeye bu tuhaf adamı karşıma çıkardın, o kadar dil döküşüm boşa mıydı?” der gibiydi.

D’Artois yerinden kalkarak kükredi:

Yahudi tüccarlar kutsal emanetlerin satışı için uluslararası bir satış ağı oluşturmuştu. Kutsal emanetlerin saklandığı, zamanın en güzel mücevher ve muhafazalarının sipariş edildiği kuyumcular da bu ticareti şiddetle teşvik ediyorlardı. En değerli kutsal emanetler, Gerçek Haç’ın parçaları, İsa Peygamber’in doğduğu ahırdan ahşap parçaları, Kutsal Taç’ın dikenleri (halbuki Aziz Louis, Saint-Chapelle’de saklamak üzere Kutsal Tacı eksiksiz ve sağlam şekilde satın almıştı), Aziz Sebastian’ın şehit edildiği oklar, Golgota Tepesi’nden, Kutsal Kabir’den, Zeytin Dağı’ndan getirilmiş sayısız taşı. Hatta bazıları Bakire Meryem’in memelerinden damlayan sütü bile satacak kadar ileri gitmişti. Bu dönemde bir kişi aziz ilan edildiğinde, cesedi âdeta yağmalanırdı. Kraliyet ailesinin birçok üyesi Aziz Louis’in parçalarına sahipti veya sahip olduklarına inanılıyordu. 1319’da Marsilya’da yakın zamanda aziz ilan edilen kardeşi Louis d’Anjou’nun naaşının taşınma merasimine katılan Napoli Kralı Robert, Napoli’ye götürmek için kardeşinin kellesini istemişti.

“Uzatma, banker, ne kadar faiz istiyorsun? Ne teminat istiyorsun? Hangi imtiyaz veya ayrıcalığı tanırsak razı olursun?”

“Hiçbir şey,” diye karşı çıktı Tolomei, “ne sizden ne de hamiyetine minnettar olduğum Monsenyör de Valois’dan teminat istiyorum. Ben sadece... Sadece size nasıl hizmet edebilirim, onun yolunu bulmaya çalışıyorum.”

Sonra tekrar merhum kralın gümüşten ayağına dönerek ekledi:

“Monsenyör de Valois az önce, Monsenyör Aziz Louis’nin kadim geleneklerini krallığa geri getireceğini söyledi. Bundan kastı nedir? Tüm eski âdet ve gelenekler geri mi gelecek?”

“Hiç kuşkusuz,” diye cevapladı Valois, Tolomei’nin lafı nereye getirmek istediğini anlamamıştı.

“O zaman, örneğin baronlara kendi topraklarında para basma hakkı geri verilecek mi? Eğer böyle bir ferman çıkarılırsa, monsenyör, sizi daha iyi destekleyebilirim.”

Valois ve d’Artois bakıştılar. Banker, Valois’nın planladığı tedbirlerin en önemli ve en gizlisini işaret ediyordu. Devlet hazinesine en çok zarar verecek ferman olduğundan Valois, bunu bir sır gibi saklıyordu.

Nitekim, tüm krallıkta tek paraya geçilmesi, para basma tekelinin krala verilmesi Yakışıklı Philippe’in reformlarıydı. Önceleri, büyük senyörler toprakları için tedavülde olmak üzere kraliyet parasıyla aynı anda kendi altın ve gümüş paralarını basarlar veya bastırırlar, bu imtiyazdan büyük kâr elde ederlerdi. Ayrıca ham metal tedarik eden ve paradaki altın oranını bir bölgeden bir bölgeye değiştiren Lombard bankerler gibileri de bu işten kazanırlardı. Valois, servetini artırmak için bu “kadim geleneğe” güveniyordu.

Tolomei değerini biçermiş gibi kutsal emanete dalgın dalgın bakarak, “Bu, müstakil savaş hakkını da geri getireceksiniz anlamına mı geliyor, monsenyör?” diye sordu.

Yüksek mertebeli soyluların canları istediği gibi savaş bayrağı çekmelerini ve aralarındaki şahsi anlaşmazlıkları çözmek,

şanlarını şöhretlerini artırmak amacıyla ya da sırf canları sıkıldığı için krallığı kana boğmalarını önlemek üzere Demir Kral'ın ilga ettiği bir başka feodal imtiyazdı.

“Ah! Bu hayırlı âdet tez geri dönsün,” diye haykırdı Robert, “Artois'yı teyzem Mahaut'nun elinden hemen alayım!”

“Eğer asker donatmanız gerekiyorsa, sizin için Toskanalı silah ustalarından en iyi fiyatları alabilirim, monsеньör,” dedi Tolomei.

“Messer Tolomei, yapmak istediğim şeyleri tamı tamına ifade ettiniz,” dedi Valois gerine gerine. “Ayrıca, benimle gizlice ticaret yapmanızı istiyorum.”

Hayal kurmada tacirlerin fatihlerden aşağı kalır yanı yoktur ve onların yalnızca açgözlülükten, tamahkârlıktan ilham aldıklarını sanmak yanlış olur. Hesap kitaplarının ardında çoğu zaman soyut iktidar hayalleri gizlidir.

Valois kontunun hayalleri gibi olmasa da Lombard'ların başreisi de kendince hayaller kuruyordu. Kendini krallıktaki büyük senyörlere altın temin edip silah satarak aralarındaki mücadeleye yön verirken görüyordu. Zira altına ve silaha hükmeden iktidara da hükmederdi. Messer Tolomei, saltanat hülyaları görüyordu...

“Ne diyorsunuz, şimdi sizden istediğim tutarı borç vermeye karar verdiniz mi?” dedi Valois.

“Belki, monsеньör, belki. Bunu ben kendim temin edemem ama sizin için muhtemelen İtalya'dan bulabilirim. Elçiniz zaten oraya gittiğinden sizin için fark eden bir şey olmayacak.”

“Katiyen olmaz,” diye sertçe yanıtladı Valois.

Pazarlık, isteklerini yerine getirmekten çok uzak bir noktadaydı, kredide kendi ihtiyaçlarını karşılamasını olanaksız kılmasa da aşırı zorlaştırıyordu. Valois'nın soğuduğunu gören Tolomei, şartları biraz hafifletti.

“Hazine garantisi verin; ancak en azından biz bankerler arasında herkes hazinenin boş olduğunu biliyor. Bankerler arasında bu tür dedikodular çabuk yayılır. Bu yüzden tüm iyi

niyetimle size hizmet edebilmek için kendim teminat vermek zorunda kalacağım, monsenyör. Fakat kumpanyamdan yanındayken borç senedi olan birinin parayı teslim alması için elçinizin yanınızda bulunması gerekli.”

Valois kaşlarını daha da çatı. “Siz de beni, monsenyör! Bu işte yalnız hareket etmeyeceğim. İtalyan kumpanyaları bizden bile ihtiyatlı hareket eder, onlara kandırılmadıklarına dair her türlü güvenceyi vermem gerekiyor,” diye ekledi Tolomei.

Gerçekte ise yolculukta elçinin yaptıklarını gözleyecek, paranın nasıl kullanıldığını denetleyecek, kurulan ittifaklardan haberdar edecek, kardinallerin tavrını ve tutumunu öğrenecek, verdiği emirler doğrultusunda çalışacak bir casusunun olmasını istiyordu. Messer Spinello Tolomei şimdiden hükmetmenin tadını almıştı. Robert d’Artois, Valois’ya Sienali’nin teminat isteyeceğini söylemişti, istediği teminatın bir parça da olsa iktidar ve güç olduğu akıllarına gelmemişti.

Bankerin şartları, kralın amcası için tatminkârdı.

“Messire de Bouville’in yanına onu rezil etmeyecek kimi vereceksiniz?” diye sordu Valois.

“Bunu düşünceğim, monsenyör. Şu anda pek adamım yok. En iyi iki mümessilim dışarıda... Messire de Bouville ne zaman yola çıkar?”

“Mümkün olursa yarın veya ertesi gün.”

“Benim için İngiltere’ye giden şu delikanlı...” diye ortaya öneri attı Robert d’Artois.

“Yeğenim Guccio mu?” dedi Tolomei.

“Evet, yeğeniniz. O hep yanınızda, değil mi? Niçin onu göndermiyorsunuz? Nazik, kolay kolay kanmayan, ağzı laf yapan bir genç. İtalyanca bilmeyen dostumuz Bouville’e yolda çok yardımı olur. Müsterih olun, kuzenim, bu çocuk tam biçilmiş kaftan,” diye ekledi Valois’ya hitaben. “Burada yokluğunu çok hissedeceğim,” dedi Tolomei. “Ama kabul, monsenyör, onu size emanet ediyorum. Siz öyle veya böyle benden her istediğinizi alırsınız.”

Sonra müsaade isteyip ayrıldı.

Tolomei odadan çıkınca, Robert d'Artois derin bir nefes aldı:

“Ee, Charles, yanılmış mıyım?”

Bu tür ciddi pazarlıklardan çıkan her borçlu gibi, Valois da hem memnun hem de huzursuzdu. Ne rahatladığını ne de canının sıkıldığını belli eden bir tutum takındı. Aziz Louis'nin ayağının önünde durdu:

“Görüyorsunuz ya, kuzen, adaminıza karar verdiren bu kutsal emanet oldu. Fransa'da asil ve yüce şeylere saygı henüz bitmedi, krallık hâlâ eski güzel günlerine dönebilir!”

“Evet bir tür mucize olmalı,” dedi dev, göz kırparak.

Elçilikle ilgili iyi haberleri krala vermek için pelerinlerini giydiler ve uşaklarını çağırdılar.

Aynı anda Tolomei, yeğeni Guccio Baglioni'ye iki gün içinde yola çıkmak için hazırlanmasını söyledi ve bir bir emirlerini sıraladı. Genç adam, bu habere hiç de sevinmiş görünmüyordu.

“*Come sei strano, figlio mio!*”* diye azarladı onu Tolomei. “Şansına, gideri hazineden ödenecek, sana tek kuruşa mal olmayacak güzel bir yolculuğa çıkıyorsun. Napoli'yi, Anjou Sarayı'nı göreceksin, prenslerle aynı ortamda bulunacak, kafanı çalıştırırsan içlerinden dostlar edinebileceksin. Ve belki de Kardinaller Meclisi'nin toplantılarına katılacaksın. Kardinaller Meclisi, ne kadar heyecan verici, bir düşün! Tutku, hırs, para, rekabet... Ve hatta, belki biraz din, iman. Bunların hepsine şahit olacaksın. Ve sanki sana bir angarya vermişim gibi surat asıyorsun. Senin yerinde ve senin yaşında olsaydım, şimdi sevinçten havalara zıplıyor, çantamı hazırlıyor olurdum. Böyle üzüldüğüne göre geride bırakmadığın bir kız olmalı. Cressay'lerin küçük kızları mı acaba?”

Genç Guccio'nun zeytinyağı rengindeki teni iyice soldu, utanıp sıkıldığındaki rengini aldı.

* (It.) Amma da tuhafısın, evladım! (ç.n.)

“Seni seviyorsa bekler,” dedi banker. “Kadınlar beklemek için yaratılmıştır. Döndüğümüzde onları daima bizi beklerken buluruz. Eğer seni unutmasından korkuyorsan, yolda karşılaştıkların ne güne duruyor? Bulamadığımız tek şey gençlik ve şu dünyayı döndürme gücü.”

V

BİR NAPOLİ ŞATOSUNDA MACAR HANIMLAR

Zamandan daha güçlü, asırların değiştiremediği şehirler vardır. Üzerlerinden birbiri ardına krallıklar geçer; medeniyetler birikir, ancak o şehirler çağlar boyunca karakterlerini, kendilerine özgü kokularını, ritimlerini ve onları dünyanın diğer tüm şehirlerinden ayıran ruhlarını korurlar. Napoli, hep bu şehirlerden biri olmuştu. Dar sokakları, boğuk gürültüsü, yağ, safran ve kızarmış balık kokusu, güneş rengindeki tozu toprağı, katırların boynundaki çan sesiyle çağlar boyunca nasılsa hep aynı, yarı Afrikalı yarı Latin şehri olarak kalmıştı.

Şehri Grekler kurmuş, Romalılar zapt etmiş, Berberiler yağmalamış, sırayla Bizanslılar ve Normanlar yerleşmişti. Napoli, hepsinin sanatlarını, yasalarını ve kelime haznelerini emmiş, istifade edip bir potada eritmişti; sokakları tüm bu uygarlıkların hatıralarından, dinlerinden ve mitlerinden beslenmişti.

Ahalisi ne Grek, ne Romalı ne de Bizans'tı. Dünyadaki başka hiçbir halka benzemeyen, sefaletin trajedisini saklamak için neşeyi bir maske gibi giyen, zamanın monotonluğunu kırmak

için debdebeye ve gösterişe başvuran, görünürdeki tembelliği yapacak bir şeyi olmadığında sanki elden bir şey gelirmiş taklidi yapmamaya dayalı bir bilgelikten kaynaklanan, yaşamayı hep seven, kaderi hep kandıran, zaruri olarak başvurduğu zamanlar dışında savaşmaktan nefret eden, barış ve huzurdan asla sıkılmayan insanlardı Napoli halkı.

Napoli Hohenstaufen Hanedanı'ndan Anjou Hanedanı'na geçeli yaklaşık yarım asır oluyordu. Anjou Hanedanı'nın papalık emriyle kuruluşu, yarımadayı kana boğan cinayetler, baskılar ve katliamların ortasında gerçekleşmişti. Yeni monarşinin en önemli katkıları gelir elde etmek için banliyölerde kurduğu yün endüstrisi ve Fransız Mimar Pierre de Chaulnes'e deniz kenarında inşa ettirdikleri yarı kale yarı saray Chastiau Neuf olmuştu. Napoli halkı, göğe yükselen pembe renkli zindana, kadim fallik kültelere inandıkları günlerden kalma bir mizahla *Maschio Angionio* (Anjou Erkeği) adını vermişti.

1315 yılı Ocak ayında bir sabah, kalenin yüksekteki bir odasında, Giotto'nun Napolili talebesi Roberto Oderisi, üç kanatlı bir tablonun ortasını oluşturan, az önce bitirdiği portreyi düşünüyordu.

Şövale önünde put gibi dikilmiş, dişlerinin arasında bir fırça, hâlâ taze yağın ıslak yansımalar yarattığı tabloyu incelemekten kendini alamıyordu. Acaba saçların altın rengi parıltısını belirginleştirmek için soluk sarı mı kullansa, yoksa tam tersine hafif turuncu bir sarı mı? Acaba alın yeterince parlak mı? Şu göz kamaştıran mavi göz biraz fazla mı yuvarlaktı? Yüz çizgilerini tam bir kesinlikle kopyalamıştı, hem de nasıl bir kesinlik, ama ya gözler? Neye bakıyorlardı? Gözbebeğinin üstüne beyaz bir nokta mı koymalı? Gözkapığının köşesindeki gölgeyi biraz koyulsa daha mı güzel olur yoksa? Ezilmiş ve birbirinin içine geçmiş boyalarla bir yüzün gerçekliğini ve şekillerin konturlarındaki tuhaf ışık değişimlerini nasıl birebir yansıtmalı? Belki de sebebi göz değil burun deliklerinin saydamlığı ya da dudaklardaki parlaklığı.

Çok Bakire Meryem çizdim, hep aynı eğik yüz, hep aynı vecd ve yoksunluk ifadesi... diye düşündü ressam.

“E, Sinyor Oderisi, bitti mi?” diye sordu ona mankenlik yapan güzel prenses.

Bir haftadır, her gün üç saatini Fransa Sarayı’ndan istenen bir portre için bu odada oturarak geçiriyordu.

Büyük, camlı, sivri kemerden limanda demirleyen Şark gemilerinin direkleri, az ötede Napoli körfezi, güneşin tozlu ışığı altında sonsuz mavilikte deniz, Vezüv’ün üçgen profili görülüyordu. Hava ılıktı ve insana yaşama sevinci veriyordu.

Oderisi, fırçasını ağzından çıkardı.

“Evet, ne yazık ki bitti,” diye yanıtladı.

“Neden yazık?”

“Çünkü her sabah Donna Clemenza’yı görme bahtiyarlığından mahrum kalacağım, bundan böyle güneş bu kadar parlak doğmayacak.”

Bu, yeterli bir kompliman sayılmazdı. İster prenses olsun ister bir handa hizmetçi, bir kadına onu bir daha görmeyeceği için hasta olup yatağa düşeceğini söylemek, Napolili bir erkek için zaten asgari nezaket gereği idi. Ve odanın bir köşesinde sessizce nakış işleyen, konuşmanın edep ve terbiye sınırları içinde geçip geçmediğini denetlemek için görevlendirilmiş nedime, kafasını kaldırıp bakmamıştı bile.

“Aslında, madam, yazık dedim çünkü portre güzel olmadı,” diye ekledi Oderisi. “Hakiki güzelliğinizin yanına bile yaklaşamadı.”

Tenkisinde samimiydi. Bitirdiği eserin karşısına geçtiğinde daha iyisini yapamadığını gören bir sanatçının üzüntüsü içindeydi. Bu on yedi yaşındaki genç adamda şimdiden büyük ressamların alametleri görülüyordu.

“Görebilir miyim?” diye sordu Clémence de Hongrie.

“Ah! Madam, lütfen, fazla yüklenmeyin. Kuşkusuz, portrenizi bitirme şerefi ustama düşerdi.”

Aslında, Giotto’yu çağırması için tüm İtalya’yı dolaşan bir haberci göndermişlerdi. Ancak o yılı Floransa’daki Santa

Croce'nin duvarlarına Assisili Aziz Francesco'nun hayatını boyamakla geçiren Toskanalı ressam, iskelenin tepesinden Napolili genç çırağıyla konuşmaları gerektiği cevabını vermişti.

Clémence de Hongrie, ayağa kalktı ve şövaleye yaklaştı. Uzun boylu ve sarışındı, cüssesi zarafetini gölgelediği gibi, asaleti de kadınlığını bastırıyordu. Fakat yüzündeki saflık, bakışlarındaki şaşkın ifade, duruşunun bıraktığı kaba saba izlenimi dengeliyordu.

“Fakat, Sinyor Oderisi,” diye bağırdı, “beni olduğumdan daha güzel çizmişsiniz!”

“Yüzünüzü aslına sadık kalarak çizdim, Donna Clemenza. Ve ruhunuzun güzelliğini de yansıtmaya çalıştım.”

“Ah, aynamın da sizin kadar yetenekli olmasını dilerdim.”

Birbirlerine gülümsediler, karşılıklı övgüleri için birbirlerine teşekkür ettiler.

“Umarım bu resim, Fransa'dakileri memnun eder. Yani amcam de Valois'ı,” diye ekledi biraz kafası karışmış şekilde.

Aslında kimsenin inanmadığı bir yalan uydurulmuş, portrenin yeğenine düşkünlüğünden ötürü Charles de Valois'ya gönderileceği söylenmişti.

Clémence, utancından kızardı. Yirmi iki yaşında bile hâlâ kolayca kızarıyor ve bundan ötürü kendini zayıf bulup suçluyordu. Anneanesi Macaristan Kraliçesi Marie ona kaç kez tembihlemişti: “Clémence, kraliçe olacak bir prenses asla kızarıp bozarmaz!”

Gerçekten kraliçe olacak mıydı? Gözlerini denize doğru çevirdi, Paris'ten gelen resmi elçinin yirmi gündür durmadan anlattığı, uzaktan kuzeni olan kralı hayal etti.

Messire de Bouville, genç kadına Kral X. Louis'yi sürekli hastalanan, talihsiz ama asil soydan gelen genç bir hanımın beğeneceği her türlü yüz, ruh ve kalp güzelliğiyle donatılmış bir prens olarak tarif etmişti. Fransa sarayına gelince; tüm saraylar için örnek olabilecek, aile saadeti ve krallık heybetinin mükemmel bir karışımını sunuyordu. Ancak Clémence

de Hongrie'ye hiçbir şey, utanmaz bir eşin ihaneti ve sevgi dolu bir babanın ani ölümü ile birbiri ardına darbe alan bir adamın ruhundaki yaraları iyileştirmek kadar cazip gelmemişti. Clémence için sevgi, bağlılıkla ayrılmaz bir bütündü. Buna Fransa Sarayı'na seçilmiş olmanın gururu da eklenince... *Hayırlı bir talip için o kadar uzun zaman bekledim ki artık bunun için umudum kalmamıştı. Ve işte Tanrı belki de sabrımı en iyi koca ve en mutlu krallıkla ödüllendirdi.* Son üç haftadır âdeta bir mucizeyi yaşıyordu ve yaratıcıya, tüm evrene şükranla doluydu.

Üzeri aslan ve kartal işlemeli duvar perdesi kaldırıldı; kısa boylu, ince burunlu, parlak, neşeli gözlü, koyu siyah saçlı genç bir adam eğilerek içeri girdi. "Ah! Sinyor Baglioni, işte buradasınız," dedi Clémence de Hongrie mutlu bir sesle. Elçiye tercümanlık yapan genç Sienalıyı, mutlu haberi getirenlerin bir parçası olduğu için çok sevmişti.

"Madam, Messire de Bouville size ziyarette bulunup bulunamayacağını sormam için beni gönderdi."

"Messire de Bouville'i görmekten her zaman mutlu olurum. Ama önce gelin ve bana yeni bitmiş bu resim hakkında ne düşündüğünüzü söyleyin."

Guccio bir an sessizce resme baktıktan sonra cevap verdi:

"Madam, portre büyüleyici güzelliğinizi aynen yansıtmış, bu gözlerin bugüne dek hayranlıkla baktığı, en güzel kadını gösteriyor."

Kolları koyu sarı ve kırmızı boya lekeleriyle dolu Oderisi, övgüleri âdeta içiyordu.

"Öyleyse anladığım kadarıyla Fransa'da hoşlandığınız genç bir hanım yok," dedi Clémence gülümseyerek.

"Biri var, madam."

"Öyleyse ya ona ya da bana karşı samimi değilsiniz, Messire Guccio, çünkü her zaman demişimdir, sevenler için dünyada sevdiğinden daha güzel bir yüz olamaz."

“Kalbimde sakladığım hanım kesinlikle dünyanın en güzeli... Sizden sonra, Donna Clemenza. Hakikati dile getirmek, sevmeye mani değil,” dedi coşkuyla Guccio.

Napoli’ye gelip kralı evlendirme planlarına dahil olduğundan beri Banker Tolomei’nin yeğeni destanlarda anlatılan, uzaktaki soylu bir kadının aşkından yaralanmış şövalye kahramanı gibi hissediyordu. Gerçekteyse, tutkusu araya giren mesafelere uyum sağlamış, gezginlere özgü zevklerin hiçbirinden mahrum kalmamıştı.

Öte yandan, Prenses Clémence, başkalarının aşklarına karşı merak ve şefkatli bir ilgiyle doluydu. Dünyadaki tüm genç oğlanların ve genç kadınların mutlu olmasını istiyordu.

“Tanrı yolumu günün birinde Fransa’ya düşürürse...”

Yine kızardı.

“Aklınızdan hiç çıkmayan, evleneceğiniz bu hanımla tanışmak isterim.”

“Ah! Madam, Tanrı’nın izniyle geldiğinizde benden daha sadık bir hizmetkâr bulamayacaksınız. Ve eminim hanımım da sadık bir hizmetkârınız olacaktır.”

Ve bir turnuvadan galip çıkmış şövalyenin, izleyici hanımları selamlamasına benzer bir edayla dizlerini kırarak saygıyla eğildi. Prenses elini kaldırarak Guccio’ya teşekkür etti. Uçları biraz uzun, fresklerdeki figürlerde görülen, ince, sivri parmakları vardı.

Ah! Ne iyi yürekli ne kibar insanlar, diye düşündü Clémence, şu anda Fransa’ya dair her şeyi temsil eden ufak tefek İtalyan’a bakarak.

“Âşığınızın ismini bağışlar mısınız?” diye tekrar sordu. “Yoksa sır mı?”

“Bilmek isteyen sizseniz sır değil, Donna Clemenza. Adı Marie. Marie de Cressay. Asil bir soydan geliyor, babası bir şövalyeydi. Paris’e on fersah uzaktaki şatosunda beni bekliyor. On altı yaşında.”

“Çok güzel! Mutlu olmanızı dilerim, Sinyor Guccio. Güzeller güzeli Marie de Cressay’inizle mutlu olun.”

Guccio dışarı çıktı ve dans ederek pazara koştu. Fransa kraliçesinin düğününe katıldığını şimdiden görür gibiydi. Yine de bu projenin hayata geçmesi için Kral Louis’nin Donna Clemenza ile evlenmesi ve Cressay ailesinin kızları Marie’nin bir Lombard’la evlenmesi fikrine sıcak bakması gerekiyordu.

Genç adam Hugues de Bouville’i kaldığı dairede buldu. Yaşlı başmabeyinci iyi görüldüğünden emin olmak, onu alacalı bir beygir gibi gösteren saçlarındaki akları ve siyah bukleleri taramak için elindeki aynayı bir ışığa bir kendine doğrultuyordu. Belki de saçlarını boyasa daha iyiydi.

Seyahat, gençler için zenginlik demekken yaşlılar için sıkıntıdır. İtalya’nın havası Bouville’i sarhoş etmişti. Görev ve sorumluluklarına bağlı bu cesur senyör, Floransa’dan öteye geçince daha fazla dayanamamış, karısını aldatmıştı. Sonra pişman olmuş, kendisini gördüğü ilk kiliseye atıp günah çıkarmıştı. Guccio’nun sefahat düşkünü birkaç hanım tanıdığı ile Siena’da yine günaha girmiş ama bu defa daha az pişmanlık duymuştu. Roma’ya vardıklarında yirmi yaş gençleşmişti âdeta. Cebinde biraz altını olanlar için şehvet bakımından cömert bir şehir olan Napoli, Bouville’i büyülemişti. Başka her yerde günah sayılan hareketler burada doğal, zararsız, hatta neredeyse naif bir mahiyete bürünüyor. Kimi paçavralar, kimi altın yaldızlı elbiseler giyen on iki yaşındaki muhabbet tellalları kadim bir çenebazlıkla ablalarının kızlarının güzelliğini övüyor, daha sonra ayaklarını kaşımak için sessizce ön odada oturuyorlardı. Kazanılan parayla bütün bir aile bir hafta boyunca geçindiği için hayırlı bir iş olarak görülüyordu bu. Kalın giysiler giymeden ocak ayında rahatça dolaşmanın zevkini süren Bouville, modaya uyarak renkli, kolsuz tunikler giymeye başlamıştı. Elbette, her sokağın köşesinde soyulmuştu. Elde ettiği zevklere karşılık, düşük bir bedel olarak görüyordu bunu!

“Dostum,” dedi Guccio girince, “nasıl kilo verdiğimi görüyor musunuz, belim incecik olacak bu gidişle.”

Guccio bunu fazla iyimser buldu.

“Messire, Donna Clemenza sizi kabul etmek üzere bekliyor,” dedi genç adam.

“Umarım portre bitmemiştir henüz.”

“Bitmiş, messire.”

Bouville yüksek sesle iç çekti.

“Demek ki Fransa’ya dönme zamanı geldi. İtiraf edeyim, üzüldüm, çünkü bu milletin sıcakkanlılığını sevdim, şu ressamın eline işini biraz daha uzatması için birkaç florin sıkıştırsaydım keşke. Her neyse, her iyi şeyin bir sonu vardır.”

İki suç ortağı karşılıklı gülümsedi. Şişman elçi, prensesin sarayına doğru yola düşerken Guccio’yu sevgiyle koluna aldı.

Yaş, köken ve mertebe bakımından farklı bu iki adam arasında gerçek bir dostluk doğmuş ve adım adım güçlenmişti. Bouville’in gözünde, genç Toskanalı bu yolculuğun cismani hâliydi. Özgürlüğü, keşifleri, tekrar bulduğu gençlik hissini temsil ediyordu. Ayrıca oğlan çok faal, bir o kadar da kibardı; satıcılarla pazarlık ediyor, harcamaları idare ediyor, zorlukların üstesinden gelirken eğlenceler tertipliyordu. Guccio’ya gelince, Bouville sayesinde asil senyörlerin muhitine girip çıkıyor, prenslerle tanışıyordu. Tercüman, sekreter ve hazineدار görevlerinin muğlaklığı ona saygınlık kazandırıyor. Hem Bouville sıkıcı bir adam da değildi doğrusu, uzun yolculukları sırasında, akşamları hanlarda veya manastırlarda konaklarken Guccio’ya başından geçen serüvenleri anlatmış, Kral Yakışıklı Philippe’ten, Fransa Sarayı’ndan, kraliyet ailesinden bahsetmişti. Bu şekilde, birbirlerine aşına olmadıkları dünyaların kapılarını açmış, birbirlerini kusursuz şekilde tamamlayarak gencin ihtiyara kılavuzluk ettiği tuhaf bir ikili oluşturmuşlardı.

Böylelikle Donna Clemenza’nın sarayına geldiler, ancak üzerlerindeki kaygısız ve umursamaz hava, yaşlı Kraliçe

Marie de Hongrie'yi tablonun önünde gördükleri anda kayboldu. Kadını saygıyla selamlayıp ağırbaşlı adımlarla huzuruna doğru ilerlediler.

Madam de Hongrie, yetmiş yaşındaydı. Napoli Kralı II. Topal Charles'ın dul karısı on üç çocuk doğurmuş, bunların neredeyse yarısının öldüğünü görmüştü. Kederli yüzünü gözkapaklarından dişsiz ağzına kadar kırıksıklıklar kaplamıştı. Uzun boylu, gri tenli, ak saçlıydı, yaşlılığın söndüremediği güçlü, kararlı, otoriter bir duruşa sahipti. Doğar doğmaz taç giymişti. Tüm Avrupalı soylularla akrabalık ilişkileri kurup torunları için Macaristan Krallığı'nı talep etmiş, yirmi yıllık mücadelenin ardından nihayet emeline ulaşmıştı.

Şimdi zamansız ölen en büyük oğlu Charles-Martel'in vârisi, en büyük oğlu Charles-Robert veya Charobert, Buda'daki tahtta oturuyordu, ikinci oğlu Toulouse piskoposunun aziz ilan edilmesi neredeyse kesindi, üçüncü oğlu Robert Napoli ve Puglia'ya hükmediyordu, dördüncü oğlu Taranto prensi ve ismen Konstantinopolis Latin imparatoruydu, beşincisi Dıraç düküydü ve hayatta kalan kızlarının biri Majorca kralıyla, öteki Frederick d'Aragon'la evlenmişti. Her şeye karşın Kraliçe Marie, görevinin bittiğini düşünmüyordu, Charobert'in kız kardeşi, yetim Clémence, elleriyle büyüttüğü torunu ile ilgileniyordu.

Yerde avını gören bir şahin gibi ansızın Bouville'e doğru döndü, yaklaşmasını işaret etti.

"Bu resim hakkında ne düşünüyorsunuz, messire?" diye sordu.

Bouville şövalenin karşısına geçti, düşündü. Prensesin simasından ziyade tabloyu korumak için yanlarına iliştirilen iki kapağı ve Oderisi'nin bunların üzerine boyadığı Maschio Angioino ile üst üste bindirdiği perspektifteki Napoli Limanı'na ve körfeze dikkat kesildi. Kısa bir müddet sonra ayrılmak zorunda olduğu manzaraya bakınca Bouville, onu şimdiden özlediğini hissetti. "Sanatı kusursuz görünüyor," dedi sonunda.

“Yine de çerçevesi, böyle güzel bir simaya göre biraz basit kaçmış. Sizce de altın bir çerçeve ile kaplansa daha iyi...”

Bir veya iki gün daha kazanmaya çalışıyordu.

“Önemli değil, messire,” diye sözünü kesti yaşlı kraliçe. “Sizce torunuma benziyor mu? Evet, benziyor. Önemli olan bu. Sanat ehemmiyetsiz bir şeydir, Kral Louis süslü püslü şeylere aşırı değer veriyorsa bu beni şaşırtır. Onu ilgilendiren sadece sima, değil mi?”

Kraliçe sözünü sakınmıyor ve saraydakilerin aksine elçiliğin sebebini gizleme gereği duymuyordu. Ancak yine de Oderisi’nin gönlünü aldı:

“İşinizi hakkıyla yaptınız, genç adam. Ücretinizi hazine-darımızdan alırsınız. Şimdi gidip kilisemizi boyayın. Şeytanın kapkara olmasını ve meleklerin halelerinden ışık saçmasını istiyorum.”

Guccio’yu da başından savmak için fırçalarını taşımasında ressama yardım etmesini emretti. Aynı emreder tonla nedimeyi nakış işlemesi için başka bir yere gönderdi.

Tanıklar gittikten sonra Bouville’e döndü.

“Artık Fransa’ya geri dönün, messire.”

“Burada gördüğüm onca güzellikten sonra sonsuz pişmanlıkla, madam...”

“Ama görevinizi neredeyse tamamladınız,” dedi sözünü keserek.

Siyah gözlerini Bouville’inkilere dikmişti.

“Neredeyse?”

“Yani, oğlum kral ve ben tasarıya onay verdiğimizize göre bu meselenin prensipte çözüme kavuştuğunu düşünüyorum. Ama unutmayın, bu anlaşma, messire...”

Çenesini döndürerek boynundaki kasları hareket ettirdi.

“Bu anlaşma, şarta bağlı. Her ne kadar kuzenimiz Fransa kralının niyetinden onur duysak ve onu bir Hıristiyanıya yaraşır bir sevgiyle sevmeye, ona sayısız erkek evlat vermeye hazır olsak da ailemizin kadınlarının doğurganlığı malumunuzdur,

kesin cevabımızın efendinizin Madam de Bourgogne'dan derhal boşanmasına bağlı olduğu bir gerçek. Elinizdeki piskoposlar tarafından ilan edilen sahte bir boşanmayı kabul edemeyiz, aksi hâlde kilise makamları duruma itiraz edebilir.”

“Evliliğin iptalini çok yakında sağlayacağız, madam, size şerefim üzerine yemin ederim.”

“Messire, burada biz bizyiz. Bu yüzden bana yapamayacağınız şeyler için söz vermeyin.”

Bouville utancını gizlemek için öksürdü.

“Nikâhın iptali, muameleleri sonuçlandırmak için her şeyi yapan Monsenyör de Valois'nın tek uğraşısı. Siz meseleyi şimdiden hallolmuş bilin,” diye cevapladı.

“Evet, evet,” diye homurdandı yaşlı kraliçe. “Damadımı iyi tanırım! İş söze gelince önünde hiçbir şey duramaz, amacına ulaşmak için vermeyeceği söz yoktur.”

Kızı Marguerite on beş yıl önce ölmüş olmasına, Charles de Valois ardından iki evlilik daha yapmasına rağmen ona “damadım” demeye devam ediyordu.

“Ayrıca çeyiz olarak hiç toprak vermeyeceğiz. Fransa'nın yeterince toprağı var bence. Bir zamanlar kızımız Charles'la evlendiğinde, ona çeyiz olarak geniş topraklarıyla Anjou'yu getirmişti. Ancak geçen yıl, Charles'ın ikinci evliliğinden olan kızı Taranto'da oğlumuzla nikâhlendiğinde bize sadece Konstantinopolis'i getirdi.”

Yaşlı kraliçe, gut hastalığından şişen eliyle, bu şaşaalı unvanın içinin boş olduğunu belirtmek için bir el hareketi yaptı.

Açık pencerenin önüne çekilip deniz manzarasını izleyen Clémence bu tartışmaya katılmaktan utanmıştı. Devletler arasında bir antlaşmaya benzeyen bu müzakerelerin aşkla ne alakası vardı? Her şeyden önce söz konusu olan mutluluğu, onun hayatıydı. Fikrini sormadan, servetini yeterli bulmadıkları o kadar çok talibini reddetmişlerdi ki! Ve daha bir ay öncesinde kendini manastıra kapatmayı düşünürken, işte, Fransa tahtına oturma fırsatı ayaklarına kadar gelmişti!

Büyükannesinin konuşmasını çok kaba bulmuştu. Ona kalsa şansına biraz daha güvenmeye ve kilise yasalarına fazla aldırmamaya hazırdı... Körfezin açıklarında, yüksek bordalı bir gemi, Berberi kıyılarına doğru yol alıyordu.

“Dönüş yolunda Monsenyör de Valois’nın talimatına göre Avignon’a uğrayacağım, madam. Ve çok geçmeden bizi bu sıkıntıdan kurtaracak papayı seçtireceğiz,” dedi Bouville.

“Size inanmayı bütün kalbimle istiyorum. Ancak yaza kadar her şeyin halledilmesini istiyoruz. Madame Clémence’in taliplerinden yana hiç sıkıntımız yok, onunla evlenmek için başka prensler de bekliyor. Daha fazla gecikmeye göz yumamayız,” diye yanıtladı Marie de Hongrie.

Boynundaki kaslar tekrar kasıldı.

“Avignon’da bizim adayımız Kardinal Duèze. Umarım, Fransa kralı da aynı düşüncededir. Eğer papa seçilirse nikâhı iptal ettirebilirsiniz, kendisi her şeyini bize borçlu ve tamamıyla bizim tarafımızda. Ayrıca Avignon, Fransa kralının vassalı olarak bizim egemenliğimiz altındaki Anjou sınırları içinde kalıyor. Unutmayın. Oğlum kralla vedalaşın ve selamete yola çıkın. Yaza kadar süreniz var, messire, sakın aklınızdan çıkarmayın!”

Bouville, eğilerek kraliçeyi selamladı ve huzurundan çekildi.

“Büyükanne,” dedi Clémence, endişeli bir ses tonuyla, “ne düşünüyorsunuz, sizce...”

Yaşlı kraliçe koluna hafifçe vurdu.

“Bunların hepsi Tanrı’nın elinde, çocuğum. Ve onun istemediği hiçbir şey başımıza gelmez,” diyerek odadan çıktı.

Bir başına kalan Clémence, *belki de Kral Louis’nin aklında başka prensesler vardır*, diye düşündü. *Bu yüzden ona baskı yapmak akıllıca mı, çok bastırırsak başkasını seçmez mi?*

Ellerini karnında kavuşturup şövale önünde durdu, portredeki suretinin duruşunu taklit etti. Kendi kendine sordu:

“Bir kral, dudaklarını bu ellere koymak ister mi ki?”

VI

KARDİNAL AVI

Bouville ve Guccio iki gün sonra sabah yola düştüler. Aslında, zaman kazanmak için deniz yoluyla geri dönmelerine karar verilmişti. Bagajlarında Napoli'deki Bardiler'in teslim ettiğı içi altın dolu bir sandık da vardı. Guccio, sandığın anahtarını boynuna asmıştı. Kış kasarasının* küpeştelerine yaslanan Bouville ve Guccio, uzaklaşan Napoli, Vezüv ve adalara melankoliyle bakıyorlardı. Gündüz avı için kıyıda açılan teknelerin beyaz yelkenleri seçiliyordu. Sonra açık denize vardılar.

Akdeniz sakindi, gemiyi itmeye yetecek kadar esinti vardı yalnızca. Bir yıl önce Manche Kanalı'ndan berbat geçişini hatırlayan ve bir daha gemiye ayak basmayacağına yeminler eden Guccio, deniz tutmadığı için memnundu. Geminin dengesi ve sağlamlığıyla kendi cesaretini takdir etmeye sadece iki saat yetmişti. Bir an için kendisini Venedikli denizci Marco Polo ile kıyasladı. Yakın zamanda yazılan ve Polo'nun seyahatlerini anlatan ünlü *Harikalar Kitabı*'nı okumuştı. Guccio baş kasarasıyla kış kasarası arasında mekik dokuyor, öğrendiğı

* Ortaçağdaki gemilerde geminin baş ve kış tarafında bulunan kule benzeri yapı. (ç.n.)

denizcilik terimleriyle hayalinde serüvenler canlandırıyor. Yaşlı başmabeyinci ise zorla büyüleyici şehirden ayrıldığına pişman, surat asmaya devam ediyordu.

Beş gün sonra Aigues-Mortes'ta kıyıya yanaştılar. Bir zamanlar Aziz Louis, buradan haçlı seferine çıkmıştı, fakat limanın inşaatı Yakışıklı Philippe zamanına kadar tamamlanmamıştı.

"Haydi," dedi Bouville, özlem duygusunu bastırmaya çalışarak, "artık acil işlerimizle ilgilenmeliyiz."

Uşaklar at ve katır bulmaya gittiler, muhafızlar bagajları, Oderisi'nin bir kasaya yerleştirilen portresini ve Guccio'nun gözünün önünden ayırmadığı Bardiler'den alınan sandığı taşıdılar.

Hava kasvetli ve bulutluydu, Napoli'deki günleri uzak bir hatıra gibi gelmeye başlamıştı.

Avignon'a bir buçuk günlük sürüş gerekiyordu. Arles'da mola verdiler. Yolculuk sırasında, Messire de Bouville soğuk algınlığına yakalandı. İtalya'nın güneşine alışıncaya, sıkı giyinmeyi ihmal etmişti. Provence'ın kışları kısıydı ama bazen de sert geçerdi. Öksüren, hapsiran ve burnu akan Bouville artık yabancılık çektiği ülkesinin zorluklarına karşı alabildiğine öfkeliydi.

Karayel fırtınasında Avignon'a varış tam bir hayal kırıklığıydı, şehirde tek bir kardinal bile kalmamıştı. Papanın yaşadığı bir şehir için bu biraz garipti. Hiç kimse Fransa kralının elçisine bilgi veremiyordu; kimse hiçbir şey bilmiyor ya da bilmek istemiyordu.

Papalık sarayının kapıları, pencereleri sımsıkı kapalıydı, binayı yalnızca sağır ya da meczup bir bekçi bekliyordu.* Bouville ve Guccio gece, köprü'nün diğer tarafındaki Villeneuve Kalesi'ne sığınmaya karar verdiler. Asık suratlı, ağzını bıçak açmayan kale kumandanı, kardinallerin Carpentras'da olduklarını ve onları orada aramaları gerektiğini söyledi. Gezginlere isteksizce yemek ve yatacak yer verdi.

* Burada anlatılan sonraki yüzyılda inşa edilen meşhur papalık binası Palais des papes değildir. Avignon papalarının ilk ikametgâhı biraz genişletilen piskoposluk sarayıydı.

“Bu okçu kumandan, kralın adamlarından pek hoşlanmıyor. Paris’e döndüğümde bunu bildireceğim,” dedi Bouville, Guccio’ya.

Şafakta herkes Avignon’u Carpentras’tan ayıran altı fersahlık mesafeyi almak için eyer üstündeydi. Bouville biraz umutlanmıştı. Papa V. Clemens son anlarında Kardinaller Meclisi’nin Carpentras’da toplanmasını buyurduğu için, kardinaller oraya döndülerse, meclis oturumu başlamıştır veya başlamaya hazırlanıyordur diye düşünmüştü.

Carpentras’ya vardıklarında umutları suya düştü. Ortalarında tek bir kırmızı kardinal şapkası bile yoktu. Öte yandan, hava dondurucuydu ve esmeye devam eden rüzgâr, insanın yüzünü kesiyordu. Gezgînler için bu yetmemiş gibi bir de müphem bir güvensizlik ve entrika hissi eklenmişti. Bouville ve adamları sabah Avignon’dan yola çıkar çıkmaz, yanlarından geçen iki atlı, selam bile vermeden atlarını son hız Carpentras’ya koşturmuşlardı.

“Garip,” dedi Guccio, “görünüşe göre bu adamların, gideceğimiz yere bizden önce varmaktan başka derdi yok.”

Küçük şehir terk edilmiş gibiydi; sakinleri saklanmış ya da kaçmışlardı âdeta.

“Biz yaklaştığımız için birden böyle boşalmış olabilir mi? Muhafızlarımız halkı korkutacak kadar kalabalık sayılmaz,” dedi Bouville.

Katedralde rastladıkları tek rahip, önce günah çıkarmaya gelmişler gibi davrandı sonra onları gizlice kutsal eşyaların saklandığı odaya çekti. Fısıltıyla ve el hareketleriyle konuşuyordu. Bir tuzağa düşmekten korkan ve kilise kapısının önünde katırlarla bıraktığı sandıklardan yana endişelenen Guccio, elini hançerine attı. Yaşlı rahip, soruları altı kez tekrarladıktan sonra, derin derin düşündü, başını salladı ve kel kafasını kaşdı, en sonunda pes edip kardinallerin Orange’a gittiklerini söyledi. Onu orada yalnız bırakmışlardı...

“Orange’a mı?” diye bağırdı Messire de Bouville.

Peş peşe hapsirınca sesi tüm katedralde yankılandı. Ne-fesini tekrar toplayınca, “Tanrı aşkına, sizin kardinaller din adamı değil, kırlangıç! Orange’da olduklarından emin misiniz bari?” diye sordu.

“Kesinlikle,” dedi yaşlı rahip. Duyduğu hakaretle şok ol-muştu. “Yine de insan bu dünyada, Tanrı’nın varlığından başka neyden emin olabilir? Öyle sanıyorum ki Orange’da en azından İtalyan kardinalleri bulabilirsiniz.”

Fazla konuşmuştu, korkuyla sustu. Sorulanları cevaplama-ya fazlasıyla istekliydi, ancak konuşmaya cesaret edemiyordu.

“Eh, öyle olsun! O zaman Orange’a gidiyoruz,” dedi Bou-ville bıkkınlıkla. “Ne kadar uzakta? Altı fersah mı? Altı fersah daha gideriz. Uşaklar, atlara!”

Bouville ve Guccio, Orange’a doğru at sürerken yanların-dan yine dörtnala iki atlı geçti. Atlıların onlar yüzünden yola düştüğü konusunda artık hiçbir şüpheleri kalmamıştı.

Bouville’in içindeki savaşçı uyanmıştı, öfkeyle atını iki ha-bercinin üzerine sürmek istedi, fakat Guccio zor da olsa onu durdurdu.

“Yükümüz çok ağır, Messire Hugues, o adamları asla yaka-layamayız. Atları dinlenmiş, bizimkiler ise bitkin. Ve her şey-den önce, sandığı arkada bırakmak istemiyorum.”

“Doğru,” diye itiraf etti Bouville. “Altımdaki hayvan yo-ruldu, bacaklarının titrediğini hissediyorum. Derhal değiştir-mek lazım.”

Orange’a geldiklerinde şehirdeki İtalyan kardinallerin or-tadan kaybolduğunu görünce hiç şaşırmadılar. Ama Bouville onları sorduğunda Avignon’a bakmaları söylenince biraz si-nirlendi.

“Ama daha dün Avignon’dan geçtik,” diye bağırdı onla-ra bilgi veren papaza. “İn cin top oynuyordu! Ya Monsenyör Duèze? Monsenyör Duèze nerede?” Papaz, Monsenyör Duè-ze’in Avignon piskoposu olduğunu, onun piskoposluğuna sor-maları gerektiğini söyledi. Onunla tartışmak boşunaydı.

Talihsiz bir tesadüf eseri Orange prévôt'sunun tam da o gün bir işi çıkmıştı ve yerine bakan kâtime misafirlerin rahat ettirilmesi için talimat verilmemişti. Yolcular geceyi otlarla kaplı bir harabenin yakınındaki pislik içinde, soğuk bir handa geçirmek zorunda kaldılar. Yorgunluktan bitkin düşen Bouville'in karşısına oturan Guccio, Paris'e müspet ya da menfi bir sonuç almış olarak dönmek istiyorlarsa duruma el koyması gerektiğini düşündü.

Kafiledeki katırcılardan birine katır çiftte atmış, bacasını kırmıştı ve orada bırakılması gerekiyordu. Binicilerden ikisi yaralanmış, sargıya alınmıştı, diğerlerinin de yönlendirilmesi gerekiyordu. Messire de Bouville'in durmadan burnu akıyordu. Ertesi gün çok az enerjisi kalmıştı ve Avignon'un surları önüne döndüklerinde o kadar çaresizdi ki Guccio'ya kafilenin başına geçmesi için izin verirken hiç zorluk çıkarmadı.

"Kralın huzuruna çıkmaya asla cesaret edemem," diye inledi. "Üstünde papaz cüppesi taşıyan herkes bizi görünce kaçırsa nasıl papa seçtirebilirim? Bir daha asla kralın şûrasında oturamayacağım, asla. Bu tek görevde, ömrümce verdiğim tüm emekleri heba ettim."

Mızızlanması bir türlü geçmemişti. Madam Clémence'in portresi iyi korunuyor muydu, yolculukta zarar görmüş müydü?

"Siz her şeyi bana bırakın, Messire Hugues," dedi Guccio otoriter bir sesle. "Evvela sizi sıcak bir odaya alalım, buna çok ihtiyacınız var gibi."

Ardından şehir kumandanını bulmaya gitti ve koyu İtalyan aksanıyla, Bouville'in ta en başında konuşması gereken tonda, üst perdeden, önce efendisinin adını, unvanlarını saydıktan sonra kendisine verilen yetkileri sıraladı. Efendisinin konaklaması için bir evin boşaltılmasını o kadar doğal ve kendine güvenen bir sesle emretti ki bir saatten daha kısa bir süre içinde dedikleri yerine getirildi. Guccio, kafiledekileri eve yerleştirdi ve Bouville'i iyice ısıtılmış bir yatağa yatırdı. Karar vermemek

için soğuk algınlığını mazeret gösteren ihtiyar, battaniyenin altına gömülürken Guccio ona, “Etrafımızdaki bu tuzak kokusundan hoşlanmıyorum, elimizdeki altınları güvenli bir yere saklamak istiyorum. Burada Bardi Kumpanyası’nın bir acentesi var, değerli yükümüzü ona emanet edeceğim. Ondan sonra lanet olası kardinallerinizi rahat rahat ararım,” dedi.

“Benim kardinallerim!” diye mırıldandı Bouville. “Onlar benim kardinallerim değil, beni oyuna getirmelerine sizden daha çok üzülüyorum. İsterseniz bunları biraz uyuduktan sonra konuşalım, çünkü şu an donuyorum. Lombard dostunuza itimadınız var mı? Ona güvenebilir miyiz? Ne de olsa bu para Fransa kralının parası...”

Guccio’nun canına tak etmişti.

“Müsterih olun, Messire Hugues, sanki ailemden birine aitmiş gibi dikkat ederim paraya!”

Daha sonra Saint-Agricol Mahallesi’ndeki bankaya gitti. Bu güçlü kumpanyanın reisinin kuzeni olan Bardi acentesi, Guccio’yu saygıdeğer bir meslektaşının yeğenine gösterilmesi gereken saygı ve ilgiyle karşıladı, altınları kendi eliyle kasaya kaldırdı. Karşılıklı imzalar atıldı. Daha sonra Lombard sıkıntılarını dinlemek üzere ziyaretçisini salona götürdü.

Şöminenin önünde duran, zayıf, hafif kambur bir adam onları görünce döndü ve seslendi:

“Guccio Baglioni! *Per Bacco, sei tu? Che piacere di vederti!*”*

“*Carissimo Boccacio, che fortuna! Che fai qua?*”†

Seyahate çıkanlar hep aynı kişiler olunca yolda karşılaşanlar da daima aynı insanlardır. Bardi Kumpanyası’nın en fazla yolculuk eden seyyahı olduğu için Sinyor Boccaccio’yu orada bulmasında olağanüstü bir şey yoktu.

Ancak çok sık yolculuk eden insanlar arasında, yollarda tesadüfen doğan dostluklar, genelde yerleşikler arasında kurulan dostluklardan daha çabuk, daha sıcak ve daha güçlüdür.

* (İt.) Guccio Baglioni! Bakus adına, sen misin? Seni görmek ne büyük zevk! (ç.n.)

† (İt.) Sevgili Boccacio, ne şans! Ne yapıyorsun burada? (ç.n.)

Boccaccio ve Guccio bir yıl önce Londra yolunda tanışmışlardı. Paris'te birkaç kez karşılaşmışlar ve sanki ezelden beri dostlarmış gibi bakışmışlardı. Sevinçlerini küfürlerle, Toskana'ya özgü bir argoyle ifade ediyorlardı. Floransalıların âdetlerinden haberi olmayan biri, bu iki iyi dostun neden birbirlerine karşılıklı olarak piç, kanserli ve oğlancı diye hitap ettiğini anlamakta zorlanabilirdi.

Avignon'daki Bardi acentesi onlara baharatlı şarap ikram ederken, Guccio seyahatini, kardinal peşinde koşarak geçen son günlerde başına gelen talihsizlikleri ve Bouville'in acıklı hâlini anlattı.

Boccaccio'nun yüzündeki gülümseme anında dondu.

“La caccia ai cardinali, la caccia ai cardinali! Vi hanno preso per il culo, i Monsignori!”

Sonra bütün ciddiyetiyle Guccio'ya durumu açıkladı.

“Kardinaller saklanmışlarsa hiç şaşırmayın,” dedi. “Onlara ihtiyatlı olmaları talimatı verilmiştir. Fransa sarayından birilerinin geldiği söylendiği anda ortadan kaybolurlar. Geçen yaz, iyi dostunuz Marigny ölen papanın yeğenleri Bertrand de Got ve Guillaume de Budos'yu buraya gönderdi, sözümona amcalarının naaşını Bordeaux'ya götürüyorlardı. Yanlarında cenazeyi taşımak için beş yüz asker vardı! Fransız bir kardinalin papa seçilmesi için gerekirse kaba kuvvet kullanmak üzere gelmişlerdi. Bir sabah, tüm kardinallerin evlerini didik didik aradılar, meclisin toplandığı Carpentras Manastırı'nı kuşattılar. Surlardaki bir gedikten kaçan kardinaller, postlarını ancak kılık değiştirip sayfiyeye kaçarak kurtardılar. Eğer takdiri ilahiyle o gediği bulamasalardı hâllerini düşünemiyorum. Hatta bazıları, papaz elbiseleri dizlerinde, bir fersah koştu. Bazıları ahırlarda saklandı. O sahneler hâlâ dün gibi.”

“Ayrıca Villeneuve Garnizonu'nu da takviye ettiler,” dedi kuzen Bardi. “Kardinaller okçuların her an köprüyü geçmesini bekliyorlardı. Sizi Villeneuve'e giderken görmüşlerdir

* (İt.) Kardinal avı, kardinal avı! Monsenyörler sizi iyi kandırmış! (ç.n.)

döndüğünüz an... Yanınızdan geçip duran atlıların kim olduğunu biliyor musunuz? Başpiskopos Marigny'nin adamları. Şu anda etrafta dolaşıyorlar. Kime hizmet ettiklerini tam olarak bilmiyorum ama size olmadığı kesin.”

“Sen ve Bouville, kral tarafından gönderildiğinizi söyleyerek bir şey elde edemezsiniz. Üstelik bir akşam zehirli bir çorba içip ertesi sabah uyanamama riskiniz de var,” dedi Boccaccio. “Şu an için bir tek bazı kardinallerle... sadece Napoli kralının gönderdiği kardinallerle görüşebilirsiniz. Bana oradan geldik demiştin, değil mi?”

“Evet,” diye cevapladı Guccio, “hatta Macaristan Kraliçesi Marie'den Kardinal Duèze'le görüşmemiz için hayır duası aldık.”

“Ne diyorsun? Biz de sadece onu tanıyoruz! Yirmi yıldır müşterimizdir. Tuhaf adamdır Monsenyör Duèze. Carpentras'da papalık için hayli iddialıydı.”

“İyi ama nasıl seçilecekti? O Fransız.”

“Fransa doğumlu ama Napoli şansölyeliği yaptı, zaten Marigny de bu yüzden onu istemiyor. Seni onunla istediğin zaman görüştürebilirim, hatta istersen hemen yarın.”

“Nerede bulacağını biliyor musun?”

“Buradan hiç gitmemişti ki,” dedi Boccaccio gülerek. “Sen şimdi kaldığınız yere geri dön, gece olmadan sana haber gönderirim. Eğer söylediğin gibi yanınızda biraz para varsa, görüşme daha da kolaylaşır. Çünkü sevgili kardinalimiz genellikle meteliksizdir, bize çok yüksek bir meblağ borçlu.”

Üç saat sonra Sinyor Boccaccio, Bouville'in yerleştiği evin kapısını çaldı. İyi haberlerle dönmüştü.

Kardinal Duèze ertesi gün, yaklaşık dokuzuncu saatte, Avignon'un kuzeyinde, bir fersah kadar uzakta, orada bulunan küçük bir köprü nedeniyle Pontet denen yere sağlık yürüyüşü yapmak için gidecekti. Kardinal, Senyör Bouville ile görüşmeyi yanında altıdan fazla adam getirmemesi şartıyla kabul etmişti. Muhafızlar büyük bir tarlanın iki yanında beklerken, Duèze ve

Bouville ortada, kimsenin duyamayacağı ve göremeyeceği bir yerde görüşeceklerdi. Gizem perdesini kardinal aralayacaktı.

“Guccio, evladım, beni kurtardın. Seni her zaman sana minnetle hatırlatacağım,” dedi Bouville. Umutlanmasıyla beraber sağlığı da biraz düzelmişti.

Ertesi sabah, Guccio’yu, Sinyor Boccaccio’yu ve dört muhafızını yanına alan Bouville, Pontet’ye gitti. Hava çok sisliydi, göz gözü görmüyor, sesler sisin içinde boğuluyordu. Messire de Bouville üç kat giyinmişti. İssız tarlanın kenarında uzun zaman beklediler.

Sonunda, sislerin arasından bir grup atlı belirdi, tam ortalarına beyaz bir katıra binmiş genç bir adamı almışlardı. Kırmızı elbiselerinin üzerine siyah bir pelerin giymişti ve başına sayvanlı bir şapka geçirmişti. Katırdan çevik bir hareketle atladı. Donmuş otların üzerinde hızla yürüyerek yaklaşıncı genç adamın aslında yetmiş yaşındaki Kardinal Duèze olduğu ortaya çıktı. Yaşlı olduğuna dair tek alamet çökmüş yanakları, kırışmış alnı, kuruyan cildindeki beyaz kaşlarıydı, ancak gözleri bütün canlılığıyla parılıyordu.

Bouville de yürümeye başladı ve yıkık bir duvarın yanında kardinalle buluştu. İki adam, bir süre boyunca bakışlarıyla birbirlerini tarttılar, gördüklerine karşılıklı olarak şaşırmışlardı. Bouville, kiliseye karşı eskiden beri duyduğu saygıdan olacak, heybetli, biraz yapmacık, ağırbaşlı bir din adamı görmeyi beklemişti, bineğinden zıplayan bu cüceyi değil. Görüşmeye Nogaret veya Bertrand de Got gibi harp görmüş, yiğit, boylu poslu bir komutan gönderileceğini düşünen papalık kardinaliyse, elçi olarak bir soğan gibi kat kat giyinmiş, durmadan burnu akan birini beklemiyordu.

İlk sözü kardinal aldı. İlk defa konuşanları hayrete düşüren bir sesi vardı. Bir cenaze davulu gibi davudi, aynı zamanda canlı, hızlı ve boğuktu, ondan değil de etrafta saklanan birinden çıkmış gibi dış görünüşüne tezat bir sesi. “Demek sizi bana itimadıyla şereflendiren Napoli Kralı Robert gönderdi,

Messire de Bouville. Napoli kralı... Napoli kralı,” diye iki defa daha tekrarladı. “Pekâlâ. Ama aynı zamanda Fransa kralının da elçisisiniz. Benden hiç hazzetmeyen Kral Philippe’in başma-beyincisiydiniz. Neden bilmiyorum, çünkü Tapınakçılar’ı ortadan kaldırmak için toplanan Viyana Konsili’nde onun lehine hareket etmiştim.”

Bouville, bu sözlerden konuşmanın gerçek bir siyasi ustalık gerektireceğini anlamıştı, Provence’ta küçük bir tarlada kendini kraliyet şûrasında gibi hissetti. Konuyla ilgili şûrada kralın söylediklerini anımsayıp cevap verme imkânı sağladığı için merhum kralın ruhuna dua etti.

“Anımsadığım kadarıyla, monsenyör, Papa Bonifacius aleyhine verilen sapkınlık kararına karşı çıkmıştınız, Kral Philippe bunu hiç unutmadı.”

“Messire, doğrusunu isterseniz, o kadarı fazlaydı. Krallar bazen ne istediklerini bilmiyorlar. Papaların seçildiği meclise girdiği zaman, insan bu tür teamüller oluşturmaya yanaşmaz. Genellikle durum öyle olduğu hâlde hiçbir kral, tahta çıktığında babasını hain, zinacı ve yağmacı ilan etmez. Papa Bonifacius, bildiğimiz gibi delirip ölüm döşeginde günah çıkarmayı reddederek ve korkunç küfürler ederek öldü. Tahtında otururken dövüldüğü için aklını kaybetmişti. Bu ayıbı yaymakla kilisenin eline ne geçerci? Bonifacius’un aklını yitirmeden önce çıkardığı fermanlara gelince, Fransa Kralı’nın hoşuna gitmeseler de herhangi bir sapkınlık emaresi taşıyorlardı. Bu gibi konularda takdir kralın değil papanındır. Ve hayırsever biraderim V. Clémens... Biliyorsunuz, her şeyimi ona borçluyumdur. Papa Clémens öyle takdir etti. Monsenyör de Marigny de beni pek sevmez, Aziz Petrus’un tahtı boşaldığından bu yana kuyumu kazmak için her şeyi yaptı. Bu yüzden hiç anlamıyorum! Neden beni görmek istiyorsunuz? Fransa’da gücü hâlâ Marigny mi elinde tutuyor? Artık iktidarda olmadığı söyleniyor ama herkes ona itaat etmeye devam ediyor.” Kardinal ilginç bir adamdı. Elçiden kaçmak için hile üstüne hile yaptıktan sonra

görüşme zamanı geldiğinde muhatabını hep tanıyormuş gibi konunun en can alıcı yerlerine giriyordu. Bouville, Marigny konusunda tartışmaya girmeyi istemiyordu:

“Gerçek şu ki, size en kısa zamanda bir papa seçilmesi için Kral Louis ve Monsenyör de Valois’nın dileklerini sunmaya geldim.”

Kardinal, beyaz kaşlarını kaldırdı.

“Dokuz aydır hileyle, parayla veya zorbalıkla seçilmeme engel olunurken ilginç bir dilek! Kendimi böyle yüksek bir göreve layık gördüğümden değil, ama başka kim olabilir, so-rarım size? Taktığım tacın ağırlığını biliyorum, bu yüzden benim pozisyonumdaki başkalarından daha tamahkâr değilim. Avignon piskoposluğu ve yazdığım ilmi çalışmalar yeterince vaktimi alıyor. *Thesaurus pauperum*, simya üzerine yazdığım *Art transmutatoire* ve *Elixir des Philosophes*’u ölmeden bitirmek istiyorum. Paris’te benimle ilgili kanaat değişti mi? Artık papa seçilmesini istediğiniz kişi ben miyim?”

Bouville o anda Monsenyör de Valois’nın buyruklarının her zamanki gibi hem zaruri hem de muğlak olduğunu fark etti. Ona, kim olduğu işaret edilmeden “Bir papa istiyoruz,” denmişti.

“Kesinlikle, monsenyör,” diye yumuşakça cevapladı. “Neden siz olmayasınız?”

“Demek ki benden önemli bir şey isteyecekler... yani seçilecek kişiden. Ne isteniyor?”

“Kralın evliliğinin feshedilmesi gerekiyor, monsenyör.”

“Madam Clémence de Hongrie ile yeniden evlenebilmesi için mi?” diye sordu kardinal.

“Yani planlardan haberdarsınız?”

“Napoli’de tam üç hafta geçirdiniz ve yanınızda Madam Clémence’in bir portresini getirdiniz.”

“Görüyorum ki yeterince malumat almışsınız, monsenyör.”

Kardinal cevap vermedi ve gökyüzünde geçen melekleri seyrediyormuş gibi başını yukarı kaldırdı. Siste boğulan sesiyle

konuşmaya başladı: “Evliliğin iptali... Tabii ki nikâh her zaman iptal edilebilir. Düğün günü kilisenin kapıları açık mıydı? Oradaydınız ama hatırlamıyorsunuz. Başkaları hatırlıyor olabilir, belki de istemeden kapatılmıştır. Kralınız karısıyla yakın dereceden kuzen! Belki de kiliseden özel izin istemeyi unuttular. Avrupa’daki tüm hükümdarların nikâhlarını bu sebeple bozmak mümkün, her taraftan birbirleriyle akrabalar. Bunu görmek için çocuklarına bir kere bakmak yetiyor. Biri topal, ötekisi sağır, bir başkası ne kadar uğraşırsa uğraşsın karısıyla beraber olamıyor. Zaman zaman aralarında zina işlemeseler veya uygunsuz evlilik yapmasalar, sıracı hastalığından ve mis-kinlikten soyları kuru gider.”

“Fransa soyu gayet sağlıklıdır ve prenslerimiz at gibi güçlüdür,” dedi Bouville.

“Evet, evet. Fakat hastalık vücutlarını esir almazsa, kafalarına sirayet ediyor. Sonra da çocuklar erken yaşta ölüp gidiyor. Hayır, gerçekten papa olmak için hiç acelem yok.”

“Ama diyelim oldunuz, boşanma işini yazdan önce halledebilir misiniz, monsenyör?” diye sordu Bouville sadede gelerek.

“Nikâhın iptali, kaybettiğim oyları bulmaktan daha kolay,” dedi acı acı Jacques Duèze.

Konuşma dönüp dolaşıp aynı yere geliyordu. Tarlanın kenarında ısınmak için ayaklarını yere vuran adamlarını izleyen Bouville, Guccio’yu veya akıllı biri gibi görünen Sinyor Boc-caccio’yu yanında getirmediği için pişmandı. Sis biraz dağılmıştı ve solgun güneş ışıkları vurmaya başlamıştı. Rüzgârsız bir gündü. Bouville bunun için minnet duyuyordu, ama ayakta durmaktan yorulmuştu, üzerindeki üç kat giysi giderek daha ağır geliyordu. Gayriihtiyari üst üste yığılmış yassı taşlardan örülmüş duvara oturdu ve sordu:

“Netice olarak, Kardinaller Meclisi ne durumda, monsenyör?”

“Kardinaller Meclisi mi? Öyle bir şey yok ki. Albano Kardinali...”

“Geçen yıl Paris’e gelen Monsenyör Arnaud d’Auch’tan mı söz ediyorsunuz?”

“Tapınakçılar’ın üstad-ı azamını mahkûm etmek için papalık sefiri olarak. Aynı şey. Papalık başmabeyincisi kardinal olarak meclisi toplamak onun görevi. Oysa kuklalığını yaptığı Messire de Marigny yasakladığından beri parmağını bile kıpırdatmadı.”

“Peki ya sonunda...”

Bouville o an kardinal karşısında ayakta dururken oturduğunun farkına vardı ve ayağa kalkarak özür diledi.

“Yo, yo, messire, rica ederim,” dedi Duèze ve onu tekrar oturması için zorladı. Sonra elçinin yanına gelip kendisi de hafifçe duvara yaslandı.

“Eğer Kardinaller Meclisi sonunda toplanırsa, neler olacak?” diye sordu Bouville.

“Hiçbir şey. Bunu anlamak çok kolay.”

Seçime giren her aday gibi, her gün muhtemel oyların sayımını yapan kardinal için çok kolaydı. Oysa sesi, günah çıkarma kabinine girmiş gibi çekingen çıkan Bouville böyle şeylere yabancıydı.

“Papa oyların üçte ikisiyle seçilir. Yirmi üç kişiyiz: on beş Fransız ve sekiz İtalyan. Bu sekiz kişiden beşi, Bonifacius’un yeğeni olan Kardinal Caetani’yi destekliyor... Oyları değişmez. Asla kendi tarafımıza çekemeyiz. Bonifacius’un öcünü almaktan başka düşündükleri bir şey yok, Fransa tahtından ve doğrudan veya saygıdeğer velinimetim Papa V. Clémens vasıtasıyla tahta hizmet eden herkesten nefret ederler.”

“Ya diğer üçü?”

“Onlar Caetani’den hazzetmezler. İki Colonna ailesinden, biri de Orsinilerden. Rakip aileler. Bu üçünün seçilme umudu yok, ben Francesco Caetani’ye mani olduğum sürece beni destekliyorlar. Tabii papalığın Roma’ya geri taşınması vaat edilmediği sürece. O durumda tüm İtalyanlar birlik olur.”

“Peki ya on beş Fransız?”

“Ah! Fransızlar birlikte oy verselerdi, şimdiye çoktan bir papa seçilmiş olurdu! Başlangıçta, benim aracılığım sayesinde Napoli Kralı’nın satın aldığı altısı benden yana çıktı.”

“Altı Fransız, üç de İtalyan, dokuz eder,” diye saydı Bouville.

“Evet, messire... Dokuz ediyor, seçimi kazanmamız için on altı oy lazım. Dikkat buyurun, diğer dokuz Fransız kardinal de Marigny’nin istediği gibi bir papa seçecek sayıda değil.”

“Yani size yedi oy daha gerekiyor. Sizce bazılarını parayla satın alabilir miyiz? Size biraz para bırakabiliriz. Kardinal başına ne kadar gerekiyor?”

Bouville tereyağından kıl çeker gibi kolayca halledebileceğini düşünmüştü. Duèze’in teklife balıklama atlamadığını görünce şaşırıldı.

“Bizden taraf olmayan Fransız kardinallerin buna yanaşacağını sanmıyorum. Hepsi dürüstlük erdemiyle hareket ettiğinden ya da mütevazı bir hayat sürdüğünden değil, ancak Messire de Marigny’nin içlerine saldırdığı korku, şu an için bu dünyanın bütün malına, mülküne bedel. İtalyanlar daha aksi ama hiç olmazsa nefretleri vicdanlarının yapması gerekeni yapıyor.”

“Öyleyse, her şey Marigny’ye ve dokuz Fransız kardinal üzerindeki nüfuzuna mı bağlı?”

“Bugün her şey buna bağlı, messire. Yarın başka bir şeye bağlı olabilir. Bana ne kadar altın verebilirsiniz?”

Bouville’in gözleri açıldı.

“Ama az önce bana bu altının hiçbir işinize yaramayacağını söylediniz, monsenyör!”

“Beni yanlış anlamışsınız, messire. Bu altın yeni taraftar edinmemeye değil, henüz seçilmediğim ama oylarını aldığım ve karşılığında hiçbir taviz vermediklerimi bizim tarafımızda tutmak için gerekli. Elimizdeki oyları kaybederken eksik oyları tamamlamak ne işe yarar!”

“Ne kadar bir meblağ istiyorsunuz?”

“Eğer Fransa kralı bana altı bin livre verecek kadar zenginse, onları hayırlı bir amaçla kullanırım.”

O anda, Bouville’in yine hapşırığı tuttu. Kardinal bunu başka bir şeye yordu ve yüksek bir meblağ istemesinden çekindi. Bouville’in konuşma boyunca üzerinde durduğu tek şey buydu.

“Beş bin bile olsa, bir süre idare edebilirim,” diye fısıldadı Duèze.

Bouville, altının çoğunun kardinalin kesesinden çıkmayacağını ya da borçlarını ödemede kullanılacağını zaten biliyordu.

“Altınlar size Bardi tarafından teslim edilecek,” dedi Bouville.

“Parayı kasalarında muhafaza etsinler,” diye cevap verdi kardinal. “Onlarda hesabım var. İhtiyaca göre onlardan çekeirim.”

Bundan sonra aceleyle katırına doğru yürüdü, Bouville’e onun için hep dua edeceğini ve ileride yeniden görüşmekten memnun olacağını söyledi. Elçiye yüzüğünü öpmesi için elini uzattıktan sonra çevik bir hamleyle katıra atladı ve geldiği gibi ayrıldı.

“Kilise kadar simyayla da ilgili ilginç bir papamız olacak,” dedi Bouville uzaklaşan kardinali izleyerek. Acaba onu seçmekle doğru mu yapmıştı?

Bouville durumdan o kadar da şikâyetçi değildi. Kardinallerle görüşmesi için görevlendirilmemiş miydi? İşte, biriyle müzakere etmişti. Yeni papayı bulma vazifesi verilmemiş miydi? Duèze’den iyisini mi bulacaklardı? Altın dağıtılacaktı. Onu da halletmişti.

Bouville, Guccio’nun yanına geldiğinde ve memnun bir havayla ona görüşmenin sonuçlarını anlattığında, Tolomei’nin yeğeni, “Yani zaten bizden tarafta olan tek kardinali, yüksek bir fiyata satın almayı başardınız, Messire Hugh!” dedi.

Ve Napolili Bardilerin, Tolomei vasıtasıyla Fransa kralına borç verdiği altınlar, Napoli kralının adayına ödenmek üzere yine Bardilerin Avignon şubesine dönmüştü.

VII

PAPA'YA KARŞILIK İBRA

Zayıf bacaklı, yamuk çeneli Philippe de Poitiers, balıkçıl kuşunu andıran çehresiyle Louis Hutin'in önünde duruyordu.

"Sevgili kardeşim, majesteleri," dedi babası Yakışıklı Philippe'inkine tezat keskin ve soğuk bir sesle, "size tahkikat sonuçlarını sundum. Ayan beyan ortaya çıkmışken benden hakikati inkâr etmemi isteyemezsiniz."

Enguerrand de Marigny'nin hesaplarını teftiş etmek için görevlendirilen komisyon, çalışmalarını bir gün önce tamamlamıştı.

Birkaç hafta boyunca Philippe de Poitiers, Kont de Valois, Kont d'Evreux ve Kont de Saint-Pol, odacıbaşı Louis de Bourbon, Başpiskopos Jean de Marigny, Kanon Etienne de Mornay ve mabeyinci Mathieu de Trye, Kont de Poitiers'nin başkanlığında toplanıp on altı yıllık bir dönemin hazine kayıtlarını satır satır okumuş, açıklama talep etmiş, tek bir ayrıntı bile atlamaksızın harcamaların gerekçelerini ve makbuzlarını gözden geçirmişlerdi. Ancak, saraydaki çekişme ve nefret dolu atmosferde yapılan bu ciddi soruşturmayı yürütme görevi Marigny'nin rakipleri ve partizanları arasında neredeyse eşit

olarak bölüştürüldüğü için, başvekile karşı hiçbir suçlama getirilememişti. Tahta ait toprakların ve hazinenin yönetimi doğru ve dürüst bir biçimde yürütülmüştü. Evet, zengin olmasına zengindi, ancak servetini mali işlerdeki becerisine ve merhum kralın lütfuna borçluydu. Şahsi çıkarlarıyla devletin çıkarlarını birbirine karıştırdığını, hazineden çaldığını ispatlayan hiçbir delile rastlanmamıştı. Yanlış hamle yapan bir satranç oyuncusunun öfkeli düş kırıklığıyla dolan Valois, inatla son âna kadar delilleri reddetmiş ve sadece şansölyesi Mornay –isteksizcè de olsa– onu desteklemişti.

Böylelikle komisyonun ikiye karşı altı oyla aldığı karar X. Louis’ye sunulmuştu, ancak kral yine de kararı onaylarken tereddüt etmişti. Kardeşini derinden yaralayan, bu tereddüttü.

“Marigny’nin hesaplarında bir usulsüzlük yok, kanıtını gösterebilirim,” dedi Philippe de Poitiers. “Eğer hakikatleri gösterenden başka bir rapor istiyorsanız, o zaman başka birini hâkim atamalısınız.”

“Hesaplar... hesaplar...” diye söylendi X. Louis. “Herkes rakamları saptırıp yalan söyleyebilir. Ayrıca sizin Marigny’dan yana olduğunuz biliniyor.”

Poitiers, kardeşini sessiz bir öfkeyle izliyordu.

“Bense krallık ve adalet hariç kimseden taraf değilim, Louis. Bu yüzden Marigny için ilan edilmesi gereken ibranameyi imzanıza sunuyorum.”

Yakışıklı Philippe ile Charles de Valois’nın mizaçları arasındaki tüm zıtlıklar X. Louis ve Philippe de Poitiers arasında tekrar ortaya çıkmıştı. Ancak bu defa roller tersine dönmüştü. Eskiden tahtta oturan Philippe gerçek bir kralın tüm niteliklerine sahipti ve Valois onun yanında ancak çırak olabilirdi. Şimdiyse küçük kardeş büyük bir kralın tüm emarelerini gösterirken çırak tahta geçmişti.

Valois yirmi dokuz yıl boyunca, “Ah, keşke ilk doğan ben olsaydım!” şeklinde hayıflanmıştı. Şimdiyse Poitiers benzer

sözlerle, haklı olarak iç çekiyor, “Ağabeyim yerine önce ben doğsaymışım ne iyi olurdu,” diyordu.

“Üstelik bütün mesele, hesaplar değil. Hoşuma gitmeyen başka şeyler de var,” dedi Louis. “İngiltere kralından Marigny’ye babamızın gösterdiği itimadı geri vermemi tavsiye eden, her iki krallığa sunduğu hizmetleri öven bir mektup aldım... Kararlarımın bana dikte edilmesinden hoşlanmam.”

“Kayınbiraderimiz size ferasetli bir öğüt verdi diye onu hemen reddetmeniz mi gerek?”

X. Louis başını çevirdi ve koltuğunda kıpırdandı. Sorulara kaçamak cevaplar veriyor, açık şekilde zaman kazanmak istiyordu.

“Bouville biraz önce görevinden dönmüş, onun söyleyeceklerini dinleyene kadar bekleyeceğim,” dedi.

“Bouville’in kararınızla ne ilgisi var?”

“Napoli’den ve Kardinaller Meclisi’nden gelen haberleri duymak istiyorum,” dedi hiddetle Louis. “Tam da bana yeni bir eş ve yeni bir papa bulmuşken amcamız Charles ile zıtlaşmak istemiyorum.”

“Yani amcamızın hatırına dürüst bir vekilinizi kurban etmeye ve şu an devleti yönetmeye kadir tek adamı alaşağı etmeye hazırsınız. Kendinize iyi bakın, kardeşim; yarım yamalak tedbirlerle krallığı yönetemezsiniz. Biz emriniz üzerine yolsuzluk yapan hizmetkârların hesaplarını inceler gibi Marigny’nin hesaplarını incelerken Fransa’da her şey hâlâ onun iradesine göre yürüyor. Bu durumda ya tüm yetkileriyle görevini iade edeceksiniz ya da uydurulmuş suçlardan mahkûm edip sadakatinden ötürü cezalandırarak ayağını kaydıracaksınız. Seçim sizin. Marigny, bir yıl içinde size bir papa seçtirebilir. Üstelik bu, krallığın menfaatlerine göre hareket edecek bir papa olacak. Amcamız Charles size hemen yarın bir papa vaat ediyor. Muhakkak ki bu sandığı kadar hızlı gelişmeyecek ve ancak papalık merkezini Roma’ya taşıyan, oradan sizin piskoposlarınızı

atayacak, ülkenizin içişlerine burnunu sokacak Caetani gibi birini seçtirecek.”

Hazırladığı ibranameyi aldı ve miyop olduğundan son bir kez okumak için burnunun ucuna yaklaştırdı.

“Böylece Messire Enguerrand de Marigny’nin hesapları onaylanmış, takdir edilmiş ve kabul edilmiş olmakla, şahsı ve vârisleri, Tapınak, Louvre ve Kraliyet Hazine İdaresi tanzim edilen tüm makbuzlardan ötürü ibra edilmiştir.”

Parşömenin üzerinde eksik olan tek şey kraliyetin imzası ve mührüydü.

“Kardeşim,” diye sözü yeniden aldı Poitiers, “resmi yas süresi sonunda kraliyet soyluları arasına alınacağım hususunda bana söz vermiş, kendimi artık kraliyet soylusu saymamı söylemişsiniz. Kraliyet soylularından biri olarak size belgeyi imzalamanızı tavsiye ediyorum. Adalet ve hakkaniyet bunu gerektirir.”

“Adalet sadece krala tabidir!” diye patladı Louis, ne zaman sıkışsa böyle aniden çıkışırdı.

“Hayır, majesteleri,” diye cevapladı Philippe sakince. “Kral adaletle tabidir; kral, adaletin tecelli etmesi ve muzaffer olması için vasıtaadır sadece.”

Aynı gün ve aynı saatte Bouville ve Guccio Paris’e ulaşmışlardı. Başkent, soğuk ve erken bastıran karanlıkta uykuya dalmak üzereydi.

Mathieu de Trye, Porte Saint-Jacques’te yolcuları bekliyordu. Bouville’i kral adına karşılamak ve derhal kralın huzuruna çıkarmakla görevlendirilmişti.

“Nasıl olur, hiç dinlenmeden mi?” dedi Bouville. “Hem yorgun hem de kirliyim, sevgili dostum, şu an ayakta olmam bile mucize. Artık böyle şeyler için yaşlanmışım. Yıkanmama ve biraz uyumama izin veremez misiniz?”

Acele ettirilmesi hoşuna gitmemişti. İyi bir hanın hususi odasında son bir kez Guccio ile ziyafet çekeceğini ve altmış gün içinde birbirleriyle paylaşmaya fırsat bulamadıkları şeyleri

anlatacaklarını hayal etmişti. Bir daha böyle bir fırsat ellerine geçemeyebilirdi.

Bunun yerine, Mathieu de Trye'nin mevcudiyeti yüzünden, bir sokağın ortasında, dostluklarını gösteremeden ayrılmak zorunda kaldılar. Bouville'nin yüreği sızladı; aralarındaki samimi dostluğun bitişi onu hüznlendirmişti. Guccio'nun uzaklaşmasını izlerken hayatının son demlerinde mucizevi bir şekilde gençliğine döndüğü Napoli günlerinin de bitişi anlamına geliyordu bu. Bundan sonra bir daha benzer bir şey yaşayamayacaktı.

Benim için yaptıklarından, gösterdiği sıcaklıktan ötürü genç dostuma yeterince teşekkür edemedim, diye düşündü Bouville.

Aklından geçen onca düşüncenin arasında Guccio'nun, Bardiler'den aldığı altının geri kalanını içeren sandığı yanında götürdüğünü fark etmedi bile. Yolculuğun masrafları ve kardinele ödenen tutar düşüldükten sonra çok az para kalmıştı fakat Tolomei Kumpanyası'nın verdiği hizmetlerin karşılığı olan komisyonu almasına yeterli bir miktardı.

Bu, Guccio'nun da Bouville'den ayrılırken duygulanmasını engellemedi. Para işlerinde ehil insanlardaki kazanç ve çıkar kaygısı, hislenmeye mani değildi.

Bouville saraya girdiğinde hiç hoşuna gitmeyen bazı ayrıntılarla karşılaştı. Hizmetçiler, Kral Philippe zamanında kendilerine benimsetilen titizlik, ihtimam gibi meziyetlerini, en önemsiz hareketlerinde bile kraliyet hanesine mensup olduklarını gösteren saygı ve merasim havasını yitirmiş gibilerdi. Her yerde gevşeklik, özensizlik göze çarpıyordu.

Bununla birlikte, yaşlı başmabeyinci X. Louis'nin huzuruna çıktığı zaman, tüm olumsuz fikirlerini kafasından attı, kralın huzurundaydı ve yerlere kadar eğilmekten başka bir şey düşünmüyordu. Louis Hutin, elçisini kuru bir şekilde övdükten sonra sordu:

“Peki Madam de Hongrie'yi nasıl buldunuz, Bouville?”

“Korkunç, majesteleri. Huzurundayken tir tir titredim. Ancak yaşına göre çok şaşırtıcıydı.”

“Görünüşü, yüzü nasıldı?”

“Muhteşem, majesteleri, dişlerinin tamamı eksik olsa da...”

X. Louis sıkıntılı bir iç çekti. Yanlarında hazır bulunan Charles de Valois kahkahayı patlatmaktan kendini alamamıştı.

“Hayır, Bouville,” dedi. “Kral size Kraliçe Marie’yi değil, Madam Clémence’ı sormuştu.”

“Ah! Özür dilerim, majesteleri!” diye yanıtladı Bouville, utanarak. “Madam Clémence, hemen göstereyim efendimiz.”

Ve Oderisi’nin tablosunu kutusundan çıkarıp bir şifonyerin üzerine yerleştirdi. Portreyi koruyan kapaklar açıldı, mumlar yakına getirildi.

Louis, göreceği şeyle yüzleşmekten korkuyormuş gibi temkinli bir şekilde ilerledi, sonra amcasına gülümsedi. Bouville atıldı ve tablonun iki yanındaki Napoli manzarasını göstererek, “Ah, majesteleri, bir görseydiniz ne kadar güzel bir şehir orası! Güneş, bütün yıl parlıyor, halkı neşeli, cana yakın, her yerde şarkılar...”

“Söyleyin, yeğenim, yanılmış mıyım?” dedi Valois. “Şu tene, şu bal sarısı saçlara, şu asil duruşa bakın! Ya boynu, yeğenim, hiç böyle güzel boynu olan bir kadın gördünüz mü?”

Genç prensesi on yıldan beri görmeyen Valois’nın da içi rahatlamıştı. Bouville araya girip ekledi: “Ve kralımıza, Madam Clémence’ın kendisinin daha da güzel olduğunu...”

Louis sessizdi, ötekilerin varlıklarını unutmuş gibiydi. Başını ileri uzatmış, sırtını hafifçe kamburlaştırmış, garip bir jestle tablodaki figürle yüz yüze bakışıyordu. İncelemekten daha fazlasını yapıyor, tablodaki kadını ve kendini sorguluyordu. Clémence de Hongrie’nin mavi gözlerinde, Eudeline’in bakışlarına benzer bir şey, hülyalı bir sabır ve yatıştırıcı bir iyilik bulmuştu. Ve gülümsemesi, renkleri bile güzel çamaşırcının-kilere belirli bir benzerlik arz ediyordu. Kralların soyundan doğmuş, kraliçe olacak bir Eudeline...

Louis bir an için, hatırında kaldığı kadarıyla Marguerite de Bourgogne'un simasını, yuvarlak ve bombeli alnını, siyah kıvrırcık saçlarını, kahverengi tenini, düşmanca bakan gözlerini portredeki kadınla üst üste koymaya çalıştı. Ve sonra karısının yüzü soldu, sakın ve duru güzelliği galip gelen Clémence'in siması yeniden belirdi. Louis, bu sarışın prensesin yanında erkekliğinin başarısız olacağı korkusu duymayacağına emin oldu.

"Ah! Güzelmış, gerçekten çok güzelmış!" diyebildi sonunda. "Amca, tablosunu istemekle iyi etmişsiniz. Ne kadar minnettar olduğumu anlatamam. Ve siz, Messire de Bouville, bugün günü size hazineden iki yüz livre bağışlayacağım."

"Ah! Efendimiz, size hizmet etme onurunu bahsetmiş olmanız yeterince büyük bir ödüldür," diye minnettarlıkla mırıldandı Bouville. Kral, heyecandan yerinde duramıyordu.

"Böylelikle nişanlanmış olduk," dedi. "Artık nişanlıyız. Şimdi geriye kalan tek şey boşanmak."

"Evet, majesteleri, ancak bunun yazdan önce gerçekleşmesi gerekli. Madam Clémence ile evlenebilmeniz için bu şart."

"Umarım o kadar beklemek zorunda kalmam. Peki bu şartı koşan kim?"

"Kraliçe Marie, majesteleri," dedi Bouville. "Torununa talip başkaları olduğunu ve içlerinde en şanlıları, en çok istedikleri siz olmanıza rağmen, o tarihten sonrasına söz veremeyeceklerini ilettiler."

X. Louis hızla Valois'ya döndü, duyduklarına kont da şaşırmıştı.

Bouville'in yokluğunda, Napoli ile yazışma yapan Valois, yeğenine her şeyi yoluna koyduğunu, nişanın bitmesinin an meselesi olduğunu, hiçbir mühlet şartı bulunmamasını söylemişti.

"Madam de Hongrie bu şartı size son anda mı bildirdi?" dedi Bouville'e.

"Hayır, monsienör. Bundan defaten bahsetmişti, son görüşmemizde de hatırlattı."

“Hah! Sadece bizi acele ettirmek ve kendilerini önemli göstermek için söylemiştir. Hiç mümkün değil ama eğer olur da evliliğinizin iptali gecikirse, Madam de Hongrie sabredecektir.”

“Bilmiyorum, monsenyör. Çok ciddi ve kesin bir şekilde söylemişti.”

Valois huysuzlanmıştı, koltuğunun koluna parmak uçlarıyla vuruyordu.

“Yazdan önce,” diye mırıldandı Louis. “Yazdan önce... Peki, Kardinaller Meclisi ne durumdaydı?”

Bouville, başına gelen talihsizlikler üzerinde durmadan Avignon’a yaptıkları yolculuğu anlattı. Guccio’nun topladığı bilgileri sıraladı, Kardinal Duèze’le yaptığı görüşmeyi anlattı ve yeni papanın seçilmesinin her şeyden çok Marigny’ye bağlı olduğunun altını çizdi.

X. Louis pürdikkat dinliyor, sık sık başını Clémence de Hongrie’nin portresine çeviriyordu.

“Duèze... evet,” dedi. “Tabii ki, neden Duèze olmasın? Nikâhımı iptal etmeye hazır. Tek gereken yedi Fransız oyu. Bu meselenin altından sadece Marigny’nin kalkabileceğine emin misiniz, Bouville?”

“Kesin kanaatim budur, majeste.”

Louis Hutin, Philippe de Poitiers’nin hazırladığı ibraname-nin durduğu masaya doğru yavaşça hareketlendi. Kaz tüyünü aldı, mürekkebe batırdı.

Charles de Valois’nın rengi solmuştu.

“Yeğenim,” diye öne atıldı, “bu ahlaksız adamı ibra etmeyeceksiniz ya?”

“Sizin dışınızda herkes hesaplarının doğru olduğunu söylüyor, amca. Tahkikat için atanan baronların altısı bu görüşte. Sizinle hemfikir olan yegâne kişi, şansölyeniz.”

“Yeğenim, sizden biraz beklemenizi istirham ediyorum. Bu adam babanızı kandırdığı gibi sizi de kandırıyor!” diye bağırdı Valois.

Bouville, odadan çıkmak için can atıyordu. X. Louis, amcasına ters, neredeyse kin dolu bir bakış attı.

“Size bir papaya ihtiyacım olduğunu söylemişim,” dedi.

“Ama Marigny, Duèze’e karşı!”

“Olsun! Başka birini seçsin o zaman!”

Gelebilecek yeni bir itirazın önünü baştan almak için, konuşuyla ilgisiz bir şekilde fakat otoriter bir sesle ekledi:

“Kralın da adalete tabi olduğunu, adaletin tecelli etmesi için bir vasıta olduğunu unutmayın.”

Ve ibranameyi imzaladı.

Valois, hiddetini gizlemeden müsaade istedi. Öfkeden kuduruyordu. *Çirkin, eğri büğrü bir kız bulsaydım daha iyi ederdim*, diye düşündü. *O zaman böyle acele etmezdi. Oyuna geldim! Marigny, onu alaşağı etmek için başvurduğum yoldan saraya geri dönecek.*

VIII

UMUTSUZ MEKTUP

Sert rüzgâr dar pencerede bir kırbaç gibi şaklayınca Marguerite de Bourgogne, âdeta biri gökyüzünden ona saldırmaya gelmiş gibi kendini geriye attı.

Gün Normandiya kırlarında belli belirsiz yükselmeye başlamıştı. Bu, ilk gardiyanın Château-Gaillard mazgallı siperlerine çıkış saatiydi. Batıdan esen sert rüzgâr bulutları kovalıyor, bulutların karanlık kenarlarından sağanaklar dökülüyordu. Seine Nehri boyunca kavakların yaprakları dökülmüş gövdeleri eğiliyordu.

Çavuş Lalaine, döner merdivendeki iki prensesin odalarını birbirinden ayıran kapıların kilidini açtı. Okçu Şişko Guillaume, Marguerite'in odasına dumanları tüten haşlanmış lapa dolu iki kâse getirdi, bıraktı. Sonra hiçbir şey söylemeden ayaklarını sürüyerek çıktı.

“Blanche!” diye seslendi Marguerite sahanlığa yaklaşarak.

Cevap gelmedi.

“Blanche!” diye yüksek sesle tekrarladı. Ardından gelen sessizlik içini kaygıyla doldurdu. Sonunda basamaklarda ağır ağır yaklaşan adımları duydu. Blanche sendeleyerek, üstü

perişan hâlde girdi. Gri parıltılar saçan gözlerinde rahatsız edici, ifadesiz ve inatçı bir bakış vardı.

“Biraz olsun uyudun mu?” diye sordu Marguerite.

Blanche hiçbir şey söylemeden taburenin üzerindeki su sürahisine gitti, diz çöktü ve sürahiyi ağzına doğru eğip uzun uzun içti. Bir süredir, olağan işleri yaparken tuhaf pozlara girmeyi alışkanlık edinmişti.

Odada Bersumée’nin mobilyalarından hiçbiri kalmamıştı. Kale kumandanı, üç ay önce Marigny’nin emirlerini hatırlatmak üzere ziyarete gelen Alain de Pareilles’in azarlamasından sonra mobilyaları geri toplamıştı. Monsenyör d’Artois’nın şerefine getirilen sandıklar, sandalyeler gitmişti. Mahpus kraliçenin kuzeniyle baş başa yemek yediği masa da öyle. Askerlerin getirdiği eski püskü birkaç kaba saba mobilya kalmıştı yuvarlak hapisanede. Yatağın üstüne içi kurutulmuş bezelye kabağı doldurulmuş bir şilte örtülmüştü. Öte yandan, Pareilles, Madam Marguerite’in sağlığının Marigny için hayatı derecede önemli olduğunu söyleyince Bersumée, yeterli sayıda örtü ve battaniye getirtmişti. Ancak çarşafklar bir kez bile değiştirilmemiş, soğuktan donana dek ateş yakılmaması emredilmişti.

İki kadın, kâseler dizlerinin üstünde, yan yana yatağın kenarına oturdu. Blanche, karabuğday lapasını kaşık bile kullanmadan yalayıp yemeye başladı. Marguerite yemeğe elini sürmedi. Parmaklarını ahşap kâsenin etrafında ısıttı. Günün tek güzel anları bunlardı, sevinç duyduğu sayılı dakikalar. Gözlerini kapadı, avuçlarının birazcık olsun ısınmasının verdiği sefil mutluluğa odaklandı.

Blanche birden ayağa fırladı ve kâseyi odanın köşesine attı. Lapa yere saçıldı, bir hafta boyunca orada çürüyüp küflenecekti.

“Neyin var?” diye sordu Marguerite.

“Ölmek istiyorum, kendimi öldürmek istiyorum!” diye bağırdı Blanche. Merdivenlerin tepesinden kendimi aşağı atacağım... Ve sen burada tek başına kalacaksın. Yapayalnız!”

Marguerite içini çekti ve kaşığını kâseye daldırdı.

“Senin yüzünden buradan asla çıkamayacağız,” dedi Blanche. “Robert’in senden istediği mektubu yazmak istemediğin için burada çürüyeceğiz. Senin suçun, hepsi senin suçun. Burada hapsolmak yaşamak değil. Bu yüzden kendimi öldüreceğim. Ve bir başına kalacaksın.”

Hüsrana uğramış umut, mahkûmlar için ölümcüldür. Blanche, Yakışıklı Philippe’in ölümünü öğrendiğinden ve Robert d’Artois ziyaretlerine geldiğinden beri serbest kalacaklarına inanmıştı. Oysa kuzenlerinin uğramasından sonraki birkaç gün elde ettikleri ayrıcalıkların neredeyse tamamı ellerinden alınmış, başka da bir şey olmamıştı. O zamandan beri, Blanche değişmiş, bambaşka biri olmuştu. Yıkanmayı bırakmıştı, hızla zayıflıyordu. Ani öfke krizlerine giriyor, kir pasak içindeki yanaklarında uzun gri izler bırakan ani ağlama nöbetleri geçiriyordu. Uzayıp birbirine yapışan, darmadağın saçları keten bezi başlığından fırlıyordu. Marguerite’e karşı serzeniş ve sitem doluydu. Her şeyden Marguerite’i sorumlu tutuyordu. Bir gün onu Gautier d’Aunay’in kollarına itmekle suçluyor, başka bir gün hakaretler yağdırıyordu. Kızgınlıktan köpürerek kendisine yapılan teklifi kabul etmesi için Paris’e mektup yazması gerektiğinde ısrar ediyordu. Yoldaş ve destek olacak birbirlerinden başka kimseleri kalmayan iki kadının arasına nefret girmişti.

“Geber o zaman, madem artık savaşacak cesaretin yok, öl gitsin!” diye yanıtladı Marguerite.

“Neden savaşıyım? Neden duvarlara savaş açayım? Sen kraliçe olacaksın diye mi? Hâlâ kraliçe olacağını mı sanıyorsun? Kraliçe! Aman ne kraliçe! Kraliçeye bir bakın!”

“Ama eğer isteklerine boyun eğseydim, belki de sadece beni serbest bırakacaklardı, seni değil.”

“Yalnız, bir başına kalacaksın!” diye tehdidini tekrarladı Blanche.

“Daha iyi! Zaten ben de yalnız kalmak istiyorum!” diye yanıtladı Marguerite.

Geçen haftalar, Marguerite için de mahkûmiyetlerinin ilk yarısından daha yıkıcı olmuştu. Yüzü incelmış, katılaşmıştı, yara bere içindeydi. Hiçbir şey getirmeden geçip giden günlerde, sürekli aynı soru aklına eziyet etmişti. Teklifi reddetmekle doğru mu yapmıştı?

Blanche merdivenlere koştu. Marguerite, *Çok istiyorsa atsın kendini aşağı! Hiç değilse artık sızlanıp ağladığını duymam! Kendisini öldürmeyecek ama en azından onu benden uzağa götürürler*, diye düşündü. Ve sanki onu merdivenlerden itecekmiş gibi elleri önde eltisinin arkasından koştu.

Blanche döndü. Bir an için göz göze geldiler. Birden Marguerite eğildi, duvara yaslandı.

“İkimiz de deliriyoruz,” dedi. “Hadi, gel. Galiba artık şu mektubu yazma zamanı geldi. Ben de yoruldum.”

Ve eğilerek aşağı bağırdı:

“Muhafızlar! Muhafızlar! Rahibi çağırın.”

Çatıdaki kiremitleri yerlerinden çıkaran kış rüzgârı dışında hiçbir yanıt gelmedi.

“Bak,” dedi Marguerite omuzlarını silkerek. “Ona akşam yemeğimizi ne zaman yiyeceğimizi soracağım.”

Fakat Blanche koşarak merdivenlerden aşağı indi ve kumandanı görmek istediğini haykırarak kapıyı dövmeye başladı. Zemin kattaki odada barbut oynayan gardiyanlar oyunlarını bitirdiler, içlerinden biri çıktı.

Biraz sonra Bersumée geldi, kurt postundan başlığını kaşlarına kadar indirmişti. Marguerite’i dinledi.

Papaz? O gün yerinde yoktu. Tüy, parşömen? Ne içindi? Mahkûmlar kimseyle, ne sözlü ne de yazılı iletişim kurma hakkına sahipti. Monsenyör de Marigny’nin emirleri kesindi.

“Krala yazmalıyım,” dedi Marguerite.

Krala mı? Ah! Tabii ki. Bu isim Bersumée için ciddi bir sorundu. *Emirdeki “kimseyle” sözü kralı da kapsıyor muydu?*

Marguerite o kadar yüksek sesle ve öfkeli konuşuyordu ki kumandan pes etti.

“Haydi, artık işinizi savsaklamayın!” diye bağırdı.

Bersumée şapeldeki kutsal eşyaların tutulduğu odaya gitti ve yazı yazacak malzemeleri kendisi getirdi.

Marguerite mektuba başlarken son defa isyan bayrağını açtı. Bir mucize eseri tekrar dava açılrsa dahi bir daha asla masum olduğunu iddia edemeyecek ve d'Aunay kardeşlerin işkence altında sahte itiraflarda bulunduğunu öne süremeyecekti. Ve taş, kızının elinden...

"Haydi, çabuk ol!" diye fısıldadı Blanche.

"Hiçbir şey gerçeğin kendisinden daha korkunç olamaz," diye mırıldandı Marguerite.

Ve feragatnameyi yazdı.

"... kızım Jeanne'in sizin çocuğunuz olmadığını kabul ve itiraf ediyorum. Sizinle yatağı paylaşmadığımı, çocuğumun sizinle olan birlikteliğimizden olmadığını kabul ve itiraf ediyorum. Sizinle evliliğimizden hiçbir hakkım olmadığını kabul ediyorum. Günahlarımı samimiyetle itiraf edersem Messire d'Artois vasıtasıyla bana verilen sözün yerine getirilmesini, acılarına ve içtenlikle getirdiğim nedamete merhamet edilmesini rica ediyor, beni Burgonya'da bir manastıra kapatmanızı istirham ediyorum..."

Bersumée, mektubu yazdığı sırada şüpheli bir ifadeyle bekledi, sonra mektubu aldı ve göz ucuyla, yalandan okudu. Kumandan okuma yazma bilmezdi.

"Bunun en kısa zamanda Monsenyör d'Artois'ya ulaşması gerek," dedi Marguerite.

"Ah! Madam, ama bu her şeyi değiştirir. Bana mektubun krala gideceğini söylemişsiniz."

"Monsenyör d'Artois'ya krala teslim etmek üzere verilecek!" diye sesini yükseltti Marguerite. "Mektubun başında yazılı! Görmeyecek kadar aptal mısınız?"

"Ah! Evet. Peki bu mektubu kim götürecek?"

"Bizzat siz!"

"Ben böyle bir emir almadım."

Bütün gün ne yapacağına karar verememiş ve tavsiyesini almak için papazın dönmesini beklemişti.

Mektubun mührünün olmayışı papazın dikkatini çekti. Hızlıca okudu:

“Kabul ve itiraf ediyorum... Kabul ve itiraf ediyorum. Ya bana günah çıkarırken yalan söylüyordu ya da bunları yazarken,” dedi kafasını kaşıyarak.

Biraz sarhoştı ve nefesi elma şarabı kokuyordu. Yine de Monsenyör d’Artois’nın Madam Marguerite’den bir mektup almak için dondurucu soğukta üç saat kendisini beklettiğini ve istediği mektubu alamadan küfür ede ede ayrıldığını hatırladı. Bersumée’yi bir şişe şarap açmaya ikna etti ve uzun bir istişa-reden sonra, bunda kendisi için de menfaat görüp mektubu iletmesini tavsiye etti.

Aynı şahsi çıkarlardan ötürü, Bersumée de aynı fikirdeydi. Andelys’de Marigny’nin gözden düştüğü konuşuluyor, hatta kralın ona karşı dava açtığı bile iddia ediliyordu. Bir şey ke-sindi: Marigny emir göndermeye devam etse bile, artık para göndermeyi kesmişti. Bersumée’ye üç ay önce ansızın alacak-larının bakiyesi gelmişti fakat o günden beri ne gelen vardı ne de giden. Adamlarının ve mahkûmların karnını doyurmak için parasının kalmayacağı gün hızla yaklaşıyordu. Neler döndüğü hakkında bilgi almak için fırsatı olmamıştı.

“Senin yerinde olsaydım, kumandan,” dedi rahip, “mek-tubu, aynı zamanda kralın günah çıkarma rahibi olan baş en-gizitöre gönderirdim. Mektupta açık seçik ‘itiraf ediyorum’ yazmış. Bu artık hem kilisenin hem de krallığın meselesi. Eğer karar vermekte zorlanıyorsan, ben ilgilenirim. Engizitör bira-deri tanıyorum; o da benim gibi Poissy Manastırı’ndandır.

“Hayır, bizzat ben gideceğim,” dedi Bersumée.

“Öyleyse, engizitör biraderimi görürsen, benden bahsetme-yi unutma.”

Ertesi gün, Çavuş Lalaine’e gerekli emirleri veren Bersumée, demir miğferini giydi ve en iyi atına atlayıp Paris’e doğru yola çıktı.

Bir sonraki gün öğleden sonra sağanak yağmur altında şehre vardı. Gözlerine kadar çamura bulanana, iliklerine kadar

ıslanan Bersumée bir şeyler yiyip düşünmek için Louvre yakınlarında bir hana girdi. Tüm yol boyunca içinden endişeyi atmamıştı. Doğruyu, kendisi için en iyisini yapıp yapmadığını nasıl bilebilirdi? Marigny'ye mi gitmeliydi yoksa Monsenyör d'Artois'ya mı? Marigny'nin emirlerine karşı gelmek, Artois'dan ne kazandıracaktı? Marigny... d'Artois... d'Artois veya Marigny? Neden baş engizitör olmasın?

Şans bazen budalaları kollar. Bersumée midesindeki yangını dindirirken, sırtına inen şaplakla düşüncelerinden uyandı. Bu, şehir garnizonundan eski dostu Çavuş Quatre-Barbes'ti, hana girdiğinde onu tanımıştı. Altı yıldır birbirlerini görmemişlerdi. Sarıldılar, birbirlerini incelemek için biraz geri çekildiler, sonra tekrar sarıldılar ve yeniden bir araya gelişlerinin şerefine yüksek sesle şarap istediler.

Quatre-Barbes, dişleri kararmış, gözbebekleri gözlerinin köşesine sabitlenmiş incecik bir adamdı, Louvre bölümündeki okçuların çavuşuydu. Bu hana sık gelip gidiyordu. Bersumée, Paris'te yaşadığı için onu kıskandı. Quatre-Barbes ise Bersumée'yi hızla yükseldiği ve emrine bir kale verildiği için kıskanmıştı. Her ikisi de ötekine hayran kaldığından her şey yolunda gidiyordu!

“Deme yahu? Kraliçe Marguerite'e sen mi muhafızlık ediyorsun? Yüz âşığı olduğunu duydum. Kasıkları alev alev yanıyor olmalı. Bahse girerim canın hiç sıkılmıyordur orada, yaşlı serseri!” diye bağırdı Quatre-Barbes.

“Ah! Sen öyle san!”

Böbürlenmeler, şakalar birbirini takip etti, sonra eskiyi yâd ettiler, nihayet sıra güncel meselelere geldi. Marigny'nin gözden düştüğü iddiası doğru muydu? Quatre-Barbes'in başkentte yaşadığı için haberi olmalıydı. Böylelikle Bersumée, Monsenyör de Marigny'nin açılan savaşı kazandığını, kralın üç gün önce onu huzuruna çağırdığını ve bütün baronların gözlerinin önünde kucakladığını, her zamankinden daha da güçlendiğini öğrendi.

Artık bu mektubun bir anlamı kalmadı demektir... diye düşündü Bersumée.

Şaraptan dili çözülen Bersumée, Quatre-Barbes'e kimseye anlatmayacağına yemin ettirdikten sonra gizli meseleleri açtı ve ona yolculuğunun nedenini açıkladı.

"Benim yerimde olsan ne yapardın?"

Çavuş bir an için uzun burnunu şarap sürahisinin üzerinden geçirdi, sonra cevapladı:

"Senin yerinde olsam, Messire de Pareilles'e gidip emirlerini sorardım. Sonuçta senin komutanın o. Hem sırrını ifşa etmemiş olursun."

"İyi düşündün. Öyle yapacağım."

Öğleden sonrayı sohbet ederek, içerek geçirdiler. Bersumée kafayı bulmuştu ve kendisi karar almak zorunda kalmadığı için omuzlarından ağır bir yük kalkmıştı. Ancak planını hemen uygulamak için saat çok geçti. O gece Quatre-Barbes görevde değildi. İki eski dost, handa akşam yemeği yediler. Hancı, yemekte sadece bezelyeli sosisi olduğu için özür diledi ve uzun uzun erzak ikmalinde karşılaştığı zorluklardan yakındı. Ama şaraptan yana sıkıntısı yoktu.

"Sizin durum, bizim sayfiyedekinden daha iyi, yiyecek olarak ağaç kabuğu satmaya başladılar orada," dedi Bersumée.

Ziyafet bittikten sonra Quatre-Barbes, Bersumée'yi Notre-Dame'ın arkasındaki ara sokaklara, Aziz Louis'nin fermarıyla namuslu kadınlardan ayırt edilmeleri için saçlarını bakır renge boyayan fahişelerin olduğu evlere götürdü.

Şafakta, Quatre-Barbes, dostunu yıkanmak üzere Louvre'da kışlaya davet etti. Öğleden sonra dişleri fırçalanmış, cilalanmış, sinek kaydı tıraş olmuş Bersumée, kendini sarayın muhafız bölüğünün önünde buldu ve Messire de Pareilles'i sordu.

Okçuların umumi kumandanı, Bersumée meseleyi açıkladıktan sonra hiç tereddüt etmedi.

"Emirlerini kimden alıyorsun?"

"Sizden, messire."

“Benim üstümde kralın kalelerine komuta eden kim?”

“Monsenyör de Marigny, messire.”

“Her türlü sorun için kime başvuruyorsunuz?”

“Size, messire.”

“Peki benim üstümde?”

“Monsenyör de Marigny’ye.”

Bersumée, iyi bir askerin kendinden daha yüksek rütbeli biri karşısında sahip olduğu şeref ve güven hissini geri kazanmıştı.

“Bu yüzden, bu mektubu Monsenyör de Marigny’ye sunmanız gerekiyor. Ama bizzat ona vereceksiniz,” diye konuşmayı noktaladı Alain de Pareilles.

Yarım saat sonra Fossés-Saint-Germain Sokağı’ndaki malikânesinde, çalışma odasında çalışan Enguerrand de Marigny’ye, Messire de Pareilles’in gönderdiği Bersumée adında bir kumandanın onu görmek için ısrar ettiği haberi verildi.

“Bersumée... Bersumée...” diye mırıldandı Enguerrand. “Ah! Château-Gaillard’daki şu sersem. İçeri alın.”

Böylesine büyük bir şahsiyetin huzuruna çıktığı için tir tir titreyen Bersumée, Monsenyör d’Artois’ya yazılan mektubu, yeğinin ve paltosunun içinden güçlkle çıkardı. Marigny mektubu dikkatlice okudu, yüzü ifadesizdi.

“Bu ne zaman yazıldı?” diye sordu.

“Evvelsi gün, monsnyör.”

“Bana getirmekle çok iyi yaptın. Tebrik ediyorum. Madam Marguerite’e, mektubunun gitmesi gereken yere gideceğini söyleyin. Eğer başka mektup yazacaksa, aynı kanallardan göndersin... Madam Marguerite nasıl?”

“Hapishanedeki biri nasıl olabilirse öyle, monsnyör. Ama şurası kesin ki Madam Blanche’tan daha iyi direniyor. Madam Blanche biraz delirdi.”

Marigny, mahkûmların akıl sağlığının onun için önemli olmadığı anlamına gelen belli belirsiz bir hareket yaptı.

“Sağlıklarına, beslenmelerine ve ısınmalarına dikkat edin.”

“Monsenyör, emirleriniz böyle, biliyorum ama onlara yedirecek sadece kara buğdayım kaldı, kilerimiz neredeyse boşaldı sayılır. Oduna gelince, okçularımı odun kesmeye göndermek zorunda kalıyorum ama karınlarını yeterince doyuramadıkları için adamlarımı sık sık işe çıkaramıyorum.”

“Ama neden?”

“Château-Gaillard’da paramız kalmadı. Kıtlığın hüküm sürdüğü şu günlerde adamlarıma ödeme yapamıyorum, fiyatları durmadan artan zahireyi yenileyecek ödenek de gönderilmedi.”

Marigny omuz silkti.

“Hiç şaşırmadım,” dedi. “Her yerde durum aynı. Hazineyi son aylarda ben yönetmiyordum. Fakat işler yoluna girecek. İlçenizdeki mutemet bir hafta içinde tahsisatınızı getirir. Size ne kadar borcumuz var?”

“On beş livre altı sol, monsenyör.”

“Bir kerede otuz livre tahsisat alacaksınız.”

Marigny, Bersumée’ye kapıyı göstermesi ve sadakatının bedelini ödemesi için bir sekreter çağırdı.

Yalnız kalan Marigny, Marguerite’in mektubunu yeniden okudu, biraz düşündü ve ardından ateşe attı. Alevler parşömeni yakıp kül ederken şöminenin önünde bekledi.

O anda kendini gerçekten de krallığın en güçlü kişisi olarak hissediyordu; herkesin, hatta kralın bile kaderi onun ellerindeydi.

ÜÇÜNCÜ FASIL
SUÇ BAHARI

I

KITLIK

Fransa'daki insanların sefaleti, yüz yıldır olmadığı kadar büyüktü ve geçmiş asırlardaki kıtlık, afetler yeniden ortaya çıkmıştı.

Paris'te, bir buşel* tuzun fiyatı on gümüş sole çıkmıştı ve buğdayın kilesi altmış sole kadar satılıyordu. Daha önce hiç görülmuş fiyatlar değildi bunlar. Bu anormal artış, ilk olarak önceki yaz feci şekilde kötü geçen hasadın sonucuydu, fakat aynı zamanda, idaredeki düzensizliğin, birçok vilayette baronların kargaşa çıkarmasının ve ticaretin sekteye uğramasının, paralarını yitirme korkusuna kapılan insanların çıkardığı paniğin ve nihayetinde spekülâtörlerin açgözlülüğünün de sonucuydu.

Şubat, kıtlık yıllarında geçirilebilecek en korkunç aydır. Sonbahardan kalan erzak tükenirken bedenin ve ruhun direnci de söner. Açlığa bir de soğuk eklenir. Bu ay, insanların en çok öldüğü aydır. İnsanlar baharı bir daha görme umutlarını yitirir

* Metrik sistemden önce uygulamada olan hacim birimlerinden, 12,67 litrelik ölçü. (ç.n.)

ve bu umutsuzluk kiminde bunalıma kiminde nefrete dönüşür. Her gün mezarlık yolunu yürüyenler kendi sırasının ne zaman geleceğini kendine sorar.

Taşrada insanlar artık besleyemedikleri köpekleri yiyor ve tekrar vahşileşen kedileri avlıyorlardı. Yem bulunamadığından büyükbaş hayvanlar kırılıyor, köylüler ölen hayvanların leşleri için birbirleriyle kavga ediyordu. Kadınlar yemek için donmuş otları yoluyorlardı. Kayın kabuğundan çıkarılan unun, meşe kabuğu unundan daha iyi olduğunu öğrenmişlerdi. Gençler her gün balık yakalamak için buz tutan göletlerde boğuluyordu. Neredeyse hiç yaşlı kalmamıştı. Çalışmaktan bitap düşen marangozlar durup dinlenmeden tabut çiviliyordu. Değirmenler atıl kalmıştı. Aklını kaybeden anneler, dizlerinde bebeklerinin cesetlerini sallıyorlardı. Sık sık manastırlar kuşatılıyor, fakat kefenden başka satın alacak şey kalmadığı için tek kuruş sadaka bile alınamıyordu.

Sürü hâlinde başıboş gezinen kalabalıklar, ekmek bulmak için köylerden kasabalara göçüyorlardı. Fakat yolda şehirlerden aç biilaç, mahşer gününe doğru ilerler gibi yürüyen başka kalabalıklarla karşılaşıyorlardı.

Kıtlık, zengin ve fakir bölgeler arasında ayırım yapmıyordu. Artois, Auvergne, Poitou, Champagne, Burgonya, Bretonya, Valois, Normandiya, Beauce, Brie ve hatta Ile-de-France'ta bile aynı şeyler yaşanıyordu. Neauphle ve Cressay de farksızdı.

Kraliyet ailesini bir yıldır etkisi altına alan lanet, kış boyunca bütün krallığa yayılmış gibiydi.

Guccio, Bouville'in yanında Avignon'dan Paris'e dönerken her yerde bu felakete tanık olmuştu. Ancak krala ait kasabalarda ve kalelerde konakladığı, kesesinde hanlarda ölçüsüzce yükselen fiyatları karşılayacak kadar altını olduğu için, kıtlığa yukarıdan bakmıştı.

Dönüşünden bir hafta sonra Paris'ten Neauphle'e giderken, pek kaygılı değildi. Kürklü paltosu sıcak tutuyordu, atı dinçti ve sevdiği kadına koşuyordu. Güzeller güzeli Marie de

Cressay'e anlatacaklarının üstünden tekrar tekrar geçti. Yakında belki de Fransa Kraliçesi olacak Madam Clémence ile nasıl konuştuğunu, sevgilisinin aklından bir an bile çıkmadığını... Nasılsa yalan sayılmazdı. Çünkü beklenmedik anlarda işlenen sadakatsizlikler, ihanet edilen kişiyi düşünmeye mani değildi. Hatta bilakis, erkeklerin sadık kalmasının en kesin yolu budur. Ve sonra Marie'ye Napoli'nin ihtişamını anlatacaktı. Yolculuk ve yüklendiği prestijli vazife nedeniyle yine o kurumlu ifadesini takındı.

Ancak Cressay yakınlarında Guccio, düşüncelerini kendinden başka şeylere verdi, bu muhiti iyi tanıyordu ve hayli düşkündü.

Çöle dönmüş tarlalar, köylerdeki ölüm sessizliği, evlerden yükselen dumanın azlığı, hayvanların yokluğu, karşılaştığı birkaç kişinin zayıflığı ve kirliliği, bilhassa gözlerindeki bakışlar, genç Toskanalıyı rahatsız ve huzursuz hissettirdi. Ve Mauldre Deresi'nin kıyısındaki eski malikânenin avlusuna girdiğinde, yapının üzerine çöreklenmiş uğursuzluğu sezdi.

Gübre yığınları üstünde horozlar gezinmiyordu, ahırlardan inek sesleri kesilmişti, havlayan tek bir köpek kalmamıştı. Genç adam ne hizmetkâr ne de ev sahiplerinden kimseye rastlamadı. Ev ölü gibiydi. "Hepsi gitmiş mi?" diye merakla kendine sordu. "Ben yokken kaçırdılar mı? Ne oldu? Yoksa salgın mı çıktı?"

Atının dizginlerini duvardaki halkaya bağladı ve eve girdi. Karşısında Madam de Cressay'i buldu.

"Ah! Messire Guccio!" diye bağırdı ev sahibesi. "Ben sanmıştım ki... Demek buradasınız..."

Leydi Eliabel'in gözlerinden yaşlar döküldü, baygınlık geçirecekmiş gibi bir mobilyaya dayandı. En az yirmi kilo vermiş ve on yıl yaşlanmış görünüyordu. Eskiden kalçalarına ve göğsüne sımsıkı yapışan elbisesinin içinde kaybolmuştu, yüzünün rengi atmış, yanakları sarkmıştı.

Guccio, onu bu kadar değişmiş görünce şaşkınlığını gizlemek için büyük salona baktı. Eskiden, yoksul görünmesine

rağmen muhafaza edilmiş asaletin izleri göze çarpardı, şimdiiyse her şey çaresiz bir sefalet, dağınık ve tozlu bir yoksulluğa bürünmüştü.

“Ne yazık ki misafirimizi ağırlamak için elimizden hiçbir şey gelmiyor,” dedi Leydi Eliabel.

“Oğullarınız nerede?”

“Her gün olduğu gibi, avdalar.”

“Ya Matmazel Marie?” diye sordu Guccio.

“Heyhat!” dedi Eliabel, başını öne eğerek.

“Ne oldu?”

Leydi Eliabel, çaresizlikle omuzlarını silktili.

“O kadar zayıf ve güçsüz düştü ki bir daha ayağa kalkabileceğini ve Paskalya’yı görebileceğini sanmıyorum.”

“Nesi var, ona ne oldu?” diye endişeli bir sabırsızlıkla sordu Guccio.

“Hepimizin uğradığı, her gün sayısız insanı öldüren felakete kapıldı! Açlık, Sinyor Guccio. Düşünün, benim gibi güçlü, besili bedenler cılız düştüyse, açlık daha küçük kızlara neler yapmaz.”

“Ancak, Tanrı aşkına, Leydi Eliabel, ben kıtlığın sadece yoksulları etkilediğini sanmıştım!” diye haykırdı şaşkınlıkla Guccio.

“Siz bizim fakir olmadığımızı sanıyordunuz? Şövalyelikten geldiğimiz ve başımıza çökmediği için kendimizi şanslı saydığımız bir konağımız olduğu için mi? Bizim gibi küçük senyörlerin tüm malı mülkü serflerimiz ve onların emekleridir. Kendileri için yiyecek ekmek bulamayıp kapımızın önünde ellerimizin arasında öldüklerinde onlardan bizi doyurmalarını nasıl bekleriz? Bütün büyükbaş hayvanlarımızı onlarla paylaşmak için öldürmek zorunda kaldık. Buna prévôt’nun, kralın emriyle bizden zorla aldığı zahire ve erzakı da ekleyin. Tabii gerçekte askerlerini doyurmak için alıyor, onları bir görseniz hepsi semiz, besili... Tüm köylülerimiz ölüp de geriye bir tek biz kalınca geriye onlar gibi ölmekten gayrı ne kalır? Toprak, üzerinde işleyen birileri olduğu sürece değerlidir. Ve topraklarımız

üzerinde gömülmeyi bekleyen köylülerden başkası kalmadı. Ne hizmetçimiz ne de uşaklarımız. Zavallı total uşığım...”

“Eli çabuk uşığımız dediğiniz mi?”

“Evet, eli çabuk uşığımız...” diye üzgün bir gülümsemeyle yanıtladı. “Geçen hafta mezarlığa gitmişti. Sonrası bildiğiniz gibi.”

Guccio şefkatle başını salladı. Fakat bütün bu trajedide sadece bir kişi onun için önemliydi.

“Marie nerede?” diye sordu.

“Yukarıda, odasında.”

“Onu görebilir miyim?”

“Gelin.”

Guccio, Leydi Eliabel’in ardı sıra döner merdivenleri yavaşça, adım adım çıktı, merdiven boyunca asılı kenet ipe tutunarak yürüyordu.

Marie de Cressay, daracık, eski püskü bir yatakta astarsız battaniyelere sarınmış yatıyordu. Dik durması için başının altına ve sırtına kat kat şilte ve yastıklar konmuştu, ayakları ise neredeyse yere değecekti.

“Messire Guccio... Messire Guccio...” diye sayıkladı Marie.

Mavi gözleri iyice açılmış, uzun kahverengi ve altın rengi saçları ağma dek aşınmış kadife bir yastığın üzerine sere serpe saçılmıştı. Zayıflamış yanakları, incecik boynu, rahatsız edici bir şeffaflıktaydı. Eskiden ışık yayan görüntü, simasından silinmiş, sanki üstünden büyük beyaz bir bulut geçiyormuş gibi kaybolmuştu.

Leydi Eliabel, gözyaşlarını göstermemek için uzaklaştı.

“Marie, benim güzel Marie’m,” dedi yatağa yaklaşırken Guccio.”

“Sonunda, işte buradasınız, nihayet geri döndünüz. Ah, çok korktum! Sizi görmeden ölmekten korktum.”

Dikkatle Guccio’ya baktığı gözlerinden endişeli bir soru okunuyordu. Kat kat şilte yüzünden yatakta garip bir eğimle

uzanmış, daha çok bir freski veya çarpık bir perspektifle işlenmiş vitrayı andırıyordu.

“Neyiniz var, Marie?” dedi Guccio.

“Halsizlik, sevgilim, halsiz düştüm. Ve beni terk etmenizden korktum.”

“Kralın emriyle İtalya’ya gitmek zorunda kaldım, yola o kadar aceleyle çıktım ki size haber veremedim.”

“Kralın emriyle...” diye cılız bir sesle tekrarladı genç kız.

O kelimelere dökülmemiş, sessiz soru hep gözlerindeydi. Guccio aniden sağlığından, kürklü kıyafetlerinden, yolculuğu sırasında geçirdiği kaygısız haftalardan, hatta Napoli güneşinden ve en çok da kudretli, zengin kişiler arasında yaşamış olmaktan duyduğu gurur ve kibirden utandı.

Guccio, Marie’nin yaklaştırdığı güzel, incecik elini avcuna aldı ve parmakları yeniden tanıştı, birbirlerine sorular sordu, nihayet birleşti. İkisinin elleri aynı dua için birbirine kenetlenmiş gibi, bir öpücükten daha mukaddes bir yeminle iç içe geçmişti. Marie’nin bakışlarındaki soru ifadesi böylelikle kayboldu. Gözkapaklarını kapattı ve bir süre konuşmadan öylece kaldılar.

“Parmaklarınızı tutunca onlardan güç alıyormuşum gibi geliyor,” diyebildi sonunda.

“Marie, bakın size ne getirdim!”

Para kesesinden, o günlerde zenginler arasında moda olan ve pelerinlerin yakasına dikilen inci ve kabaşon taş kakmalı ince ve oymalı iki altın plaka çıkardı. Marie plakaları alıp dudaklarına bastırdı. Guccio’nun yüreği sızlamıştı, çünkü Floransa ya da Venedik’in en usta kuyumcusunun elinden çıkmış bile olsa mücevher açlığı yatıştıramazdı. *Bir kâse bal ya da şekerli meyve daha iyi bir hediye olurdu*, diye düşündü. Harekete geçmek için büyük bir telaşa kapıldı.

“Sizi iyileştirecek bir şeyler alacağım,” diye bağırdı.

“Siz varsınız ya, beni düşünüyorsunuz ya, başka ne isterim ki... Hemen ayrılıyor musunuz?”

“Birkaç saat sonra döneceğim.”

Kapıdan dışarı çıkarken birden döndü:

“Anneniz biliyor mu?” diye alçak sesle sordu.

Marie, hayır anlamında gözlerini kapayıp açtı.

“Sizin adınıza konuşmak istemedim,” diye yanıtladı. “Tanrı yaşamamı istiyorsa, benim için konuşmak size kalmış.”

Ana salona inen Guccio, Leydi Eliabel’i eve dönen iki oğluyla birlikte buldu. Yanakları çökmüş, gözleri yorgunluktan parıldayan, yırtık ve kötü yamalı giysiler içindeki Pierre ve Jean de Cressay de yokluktan, sıkıntıdan paylarını almışlardı. Guccio’yu eski bir dostu tekrar görmenin sevinciyle karşıladılar. Ancak, genç Lombard’ın zengin duruşuna bakınca biraz kıskançlık ve gücenme hissetmeden edemediler. Jean de Cressay içinden, “Bankalar, adamlarına kesinlikle soylulardan daha iyi bakıyor,” dedi.

“Annemiz durumu size anlatmıştır, Marie’yi de gördünüz,” dedi Pierre. “Bu sabahki avımıza bakın. Bacağı kırık bir karga ve tarla faresi. Tüm aile için bununla pişireceğimiz mütevazı bir çorba var! Daha ne ister insan? Her yere kapan kurmuştuk. Kendileri için avlanırlarsa dayak atacağımızı söyleyip köylülerin gözünü korkutmuştuk. Onlar da dayağı tercih edip av hayvanlarını yemişler. Onların yerinde olsak biz de aynısını yapardık. Sadece üç köpeğimiz kaldı...”

“Geçen sonbahar getirdiğim Milano şahinleri hiç işe yaramadı mı?” diye sordu Guccio.

İki kardeş utançla başlarını öne eğdi. Sonra büyükleri Jean, sakalını çekiştirerek:

“Onları, elimizde kalan son domuzu bırakması için Prévôt Portefruit’ye vermek zorunda kaldık. Zaten onları artık kullanamıyorduk.”

“Yerinde davranmışsınız,” diye cevapladı Guccio. “Zamanı gelince yenilerini getiririm.”

“Bu alçak prévôt,” diye bağırды Pierre de Cressay, “size yemin ederim bizi pençesinden kurtardığınızdan beri hiç kalleşlik

etmemişti. Kıtlık baş gösterince kalles yüzünü tekrar gösterdi, hem de eskisinden iki misli fazla.”

“Sizinle ancak küçük bir parça et paylaşabildiğim için utanç duyuyorum, Messire Guccio,” dedi dul ev sahibesi.

Guccio, Neauphle’deki bankada beklendiğini ne sürerek ikramı reddetti.

“Ayrıca biraz erzak bulmanız için elimden geleni yapacağım,” diye ekledi. “Bu şekilde devam edemezsiniz, özellikle de kızınız.”

“Bizi düşündüğünüz için size minnettarız, fakat yol kenarındaki otlardan başka hiçbir şey bulamazsınız,” dedi acı acı Jean de Cressay.

“Hadi canım!” diye sesini yükseltti Guccio, para kesesine vurarak. “Eğr bulamazsam bana da Lombard demesinler.”

“Altının hiçbir yararı yok ki.”

“Bakalım, göreceğiz.”

Bu aileye her uğrayışında Guccio, alacaklı değıl kurtarıcı bir şövalye durumuna düşüyordu. Senyör Cressay’in ölümünden bu yana ödenmeyi bekleyen  yüz livre borç artık aklına bile gelmiyordu.

Tolomei şubesindeki ktiplerin bu işin altından kalkabileceklerinden emin, atını Neauphle’e doğru sürdü. “Eğr onları tanırıysam, ihtiyatlı davranıp epey erzak stoklamışlardır ya da parayla nereden bulunabileceğini biliyorlardır.”

Ancak üç kâtibi de tezek ateşinin etrafında birbirlerine sokulmuş hâlde bulunca şaşırdı, balmumuna dönen yüzlerini üzüntüyle eğmişlerdi.

“İki haftadır tüm trafik durdu, Sinyor Guccio,” dedi baş kâtip. “Günde tek bir işlem bile yapmıyoruz. Alacakları tahsil edemiyoruz ve haciz emri çıkarmak bir işe yaramıyor. Tek kuruş bile alamıyoruz. Erzak durumu mu?”

Omuzlarını silkti.

“Birazdan bir funt kestaneyle ziyafet çekeceğiz,” diye devam etti. “ gündür boğazımızdan bir şey geçmedi. Paris’te

hâlâ tuz bulabiliyor musunuz? İnsanı en çok çökerten tuz noksanlığı. Ah keşke bize sadece bir kile tuz gönderebilseydiniz! Montfort prévôt'sunda biraz var, ancak dağıtmak istemiyor. Ah! Hiçbir şeyi eksik değil, emin olun, sanki savaştaymışız gibi bütün civarı talan ettirdi.”

“Bu Portefruit, tam bir baş belasıymış!” diye bağırdı Guccio. “Onunla bizzat konuşacağım. Bu soyguncuyu bir defa alt etmiştim zaten.”

“Sinyor Guccio...” dedi şubenin başkâtibi, genç adama ihtiyatlı davranmasını öğütleyecekti.

Fakat Guccio çoktan dışarı fırlamış ve atına binmişti. Daha önce hiç tatmadığı bir nefret duygusu göğsünü parçalıyordu. Marie de Cressay açlıktan ölmek üzere olduğu için yoksulların ve çilekeşlerin tarafına geçmişti. Yalnızca bu bile aşkının gerçek olduğunun deliliydi.

Bir Lombard olarak hayatı boyunca para babalarından yana olan Guccio, birden sefillerden taraf olmuştu. Evlerin duvarlarından ölüm sızdığını görüyordu. Titreyerek tabutların arkasından yürüyen ailelere, derisi elmacıkkemiğine yapışmış ve gözleri kurbanlık hayvan gözleri gibi bakan insanlarla bir tür dayanışma duygusu hissediyordu.

Gözünü karartmıştı, hançerini Prévôt Portefruit'nin göbeğine saplayacaktı. Marie'nin, bütün vilayetin intikamını alacak ve adaletin yerini bulmasını sağlayacaktı. Elbette tutuklanacaktı, öyle de istiyordu. Dava uzayacaktı. Amcası Tolomei yeri göğü birbirine katacaktı. Messire de Bouville ve Monsenyör de Valois'ya bildirilecekti. Paris Parlamentosu'nun ve hatta kralın huzuruna kadar çıkacaktı dava. Ve sonra Guccio kükreyecekti: “Majeste, prévôt'yu bu yüzden öldürdüm...”

Bir buçuk fersah dörtnala at sürmek hayal gücünü biraz da olsa sakinleştirdi. “Unutma, evladım, ölümler faiz ödemez.” Banker amcalarının çocukluktan beri verdiği nasihatler hatırına geldi. Nihayetinde, herkes kendi silahlarıyla savaşırdı. Guccio, tüm zengin Toskanalılar gibi bıçak kullanmasını iyi bilirdi ama onun ihtisası bu değildi.

Montfort-l'Amaury'nin girişinde yavaşladı, atını ve aklını dizginledi, prévôt dairesine gitti. Kapıdaki muhafız onu içeri almaya pek hevesli görünmeyince Guccio, Valois'nın Napoli'deki görevi için düzenlediği kraliyet mührü ile mühürlenmiş seyahat tezkeresini pelerininin altından çıkardı.

Belgenin kapsamı oldukça genişti. "Tüm şeriflerin, senaşallerin ve prévôt'ların yardım ve müzaheretinde bulunmalarına..." Böylece Guccio tezkerayı tekrar kullanmaya karar verdi.

"Kralın emriyle buradayım!" dedi.

Kraliyet mührünü görünce muhafızın üzerine hemen bir nezaket ve gayret geldi, kapıları açmak için koştu.

"Atıma yem verin," diye emretti Guccio.

Bir kere üzerinde üstünlük kurduğumuz insanlar, ne zaman karşımıza çıksalar kendilerini karşımızda yenik, mağlup görürler. İtaat etmek istemeyebilirler, bu hiçbir şeyi değiştirmez, su her zaman aynı yönde akar. Portefruit ve Guccio arasındaki ilişki de buna benzerdi. Yuvarlak kaşlı, yuvarlak yanaklı, yuvarlak göbekli prévôt, huzursuz bir şekilde ziyaretçisini karşılamak için öne çıktı. Seyahat tezkeresini okuduğunda huzursuzluğu daha da arttı. Bu genç Lombard'ın gizli görevi ne olabilirdi? Soruşturmaya, tahkikata mı gelmişti? Kral Yakışıklı Philippe'in emrinde başka bir kılığa girip krallığı gezerek raporlar yazan esrarengiz memurlar çalışıyordu. Raporlarını krala sunduklarındaysa aniden bir zindanın kapısı açılıyordu.

"Ah! Messire Portefruit, evvela geçen yıl tanışmamıza vesile olan Cressay hanesinin intikal vergisi meselesini yüksek yerlerdeki tanıdıklarına söylemediğimi belirteyim. Bir hata yapıldığına kani oldum. İçiniz rahat olsun." Prévôt'nun içinin rahatladığını görünce açık açık, "Ama sizi aleni şekilde yalan ifade verirken yakaladığımı hatırlatırım. İstedğim zaman üst makamlara bildirebilirim," dedi.

Prévôt'un yuvarlak yüzü soldu, şakaklarındaki ve alnındaki doğum lekesiyle tam bir tezat oluştu.

"Kararınız için minnettarım, Messire Baglioni," diye yanıtladı. "Şanssız bir hataydı. Kayıtlardan sildim, gitti."

“Yani silinmeleri mi gerekiyordu?” diye şüpheli bir şekilde sordu Guccio.

Prévôt, çok tehlikeli bir gaf yaptığını fark etti. Genç Lombard’ın insanın kafasını karıştırma becerisine şaşırdı.

“Ben de yemeğe oturacaktım, dedi konuyu çabucak değiştirmek için. Yemeğimi paylaşma onurunu bahşeder misiniz?”

Yaltaklanmaya başlamıştı. Guccio kabul etti, insanlar en kolay masada teslim olurdu. Üstelik Guccio, sabahtan beri hiçbir şey yemeden koşturmuştu. Böylece, Neauphle’den prévôt’yu öldürmek için ayrılmışken, şimdi kendisini adamın karşısında rahatça otururken bulmuş, hançerini nar gibi kızartılmış, yağ içinde yüzen yavru bir domuzu dilimlemekte kullanıyordu.

Tüm ülke kıtlıktan kırılırken prévôt’nun ikram ettiği et tam skandaldı. *Marie’nin karnını doyurmak için gelmişken tıka basa yemeye oturdum!* diye geçirdi içinden Guccio. Çiğnediği her lokma nefretini artırıyordu. Prévôt misafirinin gazabını yatıştırdığını sanıp en leziz yemekleri, en nadide şarapları sunarken, Guccio kabul etmeye zorlandığı her kadehte, kendi kendine söyleniyordu: “Bu adi herif bütün bunların hesabını bir bir verecek. Onunla işim bittiğinde bir ipin ucunda sallandığını göreceğim.” O güne dek hiç bu kadar iştahsız hissetmemişti. Guccio, evsahibini tedirgin etmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

“Birkaç şahin edindiğinizi öğrendim, doğru mu Messire Portefruit?” diye aniden sordu. “Senyörler gibi avlanma hakkınız var mı?”

Prévôt içtiği şarabı püskürttü.

“Beni davet ettikleri zaman civardaki senyörlerle birlikte avlanıyorum,” diye hızlı bir cevap verdi.

Konuşmanın seyrini yeniden değiştirmeye çalıştı ve ekledi:

“Çok sık mı seyahate çıkıyorsunuz, Messire Baglioni?”

“Gerçekten, çok sık,” diye kayıtsızca cevapladı Guccio. “İtalya’dan geliyorum, kralımızın namına Napoli kraliçesi ile görüşmelerde bulundum.”

Portefruit, ilk karşılaştıklarında Guccio'nun görev icabı İngiltere kraliçesine gittiğini hatırladı. Bu genç adam, bilhas-sa kraliçelere elçi olarak gittiğine göre çok nüfuzlu olmalıydı. Ayrıca, neleri söyleyip, neleri söylememesi gerektiğini de iyi biliyordu...

"Messire Portefruit, amcamın Neauphle'deki şubesindeki kâtipler sefil duruma düşmüşler. Onları bulduğumda açıktan hastalanmışlardı, bana satın alacak hiç erzak bulamadıklarını söylediler," dedi Guccio aniden. "Kıtlık yüzünden böyle harap düşen bir ülkede nasıl olup da hâlâ aşar vergisi aldığınızı ve insanların elinde yiyecek neleri var neleri yok el koyduğunuzu açıklar mısınız?"

"Eh! Messire Baglioni, size yemin ederim ki bu benim de kalbimi sızlatıyor. Ama Paris'in emirlerine uymalıyım. Mon-senyör de Marigny isyan çıkmasından korktuğu ve başkenti elinde tutmak istediği için her hafta ülkenin diğer prévôt'ları gibi üç araba zahire göndermek zorundayım. Her zaman oldu-ğu gibi, çile çeken yine köylüler."

"Peki ya çavuşlarınız üç arabayı dolduracak kadar topladı-ğında, dördüncüyü de doldurup birini size saklıyorlarsa..."

Prévôt'nun kalbi korkuyla doldu. Ah! Yemeğin tadı kaç-mıştı!

"Asla, Messire Baglioni, asla! Beni ne sandınız?"

"Hadi ama, prévôt, yapmayın! Bütün bu yemekler nereden geliyor?" diye bağırdı Guccio, masayı işaret ederek. "Bildiğim kadarıyla jambonlar, tokmağınıza kendi kendilerine asılmış olamaz. Ve muhafızlarınız gördükleri kadarıyla, baston-larındaki zambağı kullanarak zengin olmuş olamazlar, değil mi?"

Bilseydim ona en başında iyi davranmazdım, diye düşündü Portefruit.

"Krallıkta düzeni korumak istiyorsanız, düzeni sağlayanla-rı iyi beslemelisiniz," diye cevapladı.

"Muhakkak," dedi Guccio. "Muhakkak. Yerden göğe haklısınız. Sizinki gibi yüksek bir vazifeye getirilmiş bir adam,

sıradan insanlar gibi kendini mazur göstermemeli, ayaktakımı gibi davranmamalı.”

Birden sıcakkanlı, dostça davranmaya ve muhatabının görüşlerine tamamen hak verir görünmeye başlamıştı. Cesaretini toplamak için yeterince sarhoş olan prévôt tuzığa düşmek üzereydi.

“Yani toprak vergisi...” diye ekledi Guccio.

“Toprak vergisi?” dedi prévôt.

“Elbette! Yarıcılara toprak kiraliyorsunuz. Ama sizin de masraflarınız var, kâtiplerinize maaş ödemek zorundasınız. Bu yüzden de hazineye ödenmesi gerekenden daha fazlasını toplamamız lazım. Kim bilecek, değil mi? Toprak vergisini iki katına çıkardınız, değil mi? Bildiğim kadarıyla tüm prévôt’ların yaptığı bir şey bu.”

“Aşağı yukarı hepsi,” dedi Portefruit. Artık olan bitenlerden tamamen haberdar biriyle konuştuğunu düşündüğü için olurluna bırakmıştı. “Bunu yapmaya mecburuz. Zaten bu görevi almak için de Marigny’nin kâtiplerinden birinin ceplerini doldurmam gerekmişti.”

“Marigny’nin kâtiplerinden birine rüşvet verdiniz yani, doğru mu?”

“Eh, evet. Her Aziz Nikolas Yortusu’nda ona bir kese para vermeye devam ediyorum. Ayrıca vergi tahsildarımla da paylaşmalıyım, amirim mevkiindeki şerife para yedirmem gerektiğini söylemiyorum bile. Sonunda...”

“Sonunda size de fazla bir şey kalmıyor, anladım. Öyleyse prévôt, siz bana yardım edeceksiniz, ben de size para kaybetmeyeceğiniz bir anlaşma teklif edeceğim. Neauphle’daki kâtiplerimin karnını doyurmam gerek. Her hafta onlara ihtiyaçları kadar tuz, un, fasulye, bal, taze ya da kurutulmuş et göndereceksiniz, onlar da size Paris’teki en yüksek fiyatlardan, her livre başına üç sol daha yüksek ödeme yapacaklar. Avans olarak size yirmi livre bırakacağım,” dedi para kesesini sallayarak. Çil çil altınların sesi, prévôt’nun güvensizliğini ortadan

kaldırdı. Tartı ve fiyatlar konusunda biraz tartıştı. Guccio'nun istediği miktarlara şaşmıştı.

“Sadece üç kâtibiniz var. Gerçekten bu kadar çok bala ve kuru eriğe ihtiyaçları var mı? Ah! Tabii ki, temin edebilirim...”

Guccio, hemen o an biraz erzak almak istediği için, prévôt onu depoya benzeyen kilerine götürdü.

Anlaşma yapıldığına göre, gizlemenin ne yararı olurdu? Hem böylelikle, cezalandırılma ihtimali olmaksızın, gizli hazinelerini göstermenin tadını çıkarmış oluyordu. Başı dimdik, kısa kollarıyla mercimek ve kuru bezelye çuvallarını gösteriyor, peynirleri kokluyor, kangal kangal sosisleri gözleriyle okuyordu.

Masada iki saat oturmasına rağmen, iştahı şimdiden geri dönmüş görünüyordu.

Alçak herif, yabalarla yağmalanmayı hak ediyor, diye düşündü Guccio. Bir uşak, branda bezine sarılmış erzak torbası hazırladı, Guccio torbayı yerine bağladı.

“Hani olur ya, Paris’te bir eksiginiz varsa,” dedi prévôt, konuşma eslik ederken.

“Teşekkür ederim prévôt, bunu aklımda tutacağım. Ama yakında tekrar görüşeceğimizden şüpheniz olmasın. Her neyse, hakkınızda olumlu konuşacağımdan emin olun.”

Bunun üzerine Guccio Neauphle’e geri dönüp, ganimetinin yarısını gözleri kamaşan ve salyaları akan üç kâtime paylaştırdı.

“Her hafta böyle bir teslimat olacak,” dedi onlara. “Prévôt ile anlaştım. Size getireceği şeyleri ikiye pay edin, yarısı sizin için, diğer yarısını almaya Cressay’den gelirler ya da garanti olması için siz götürürsünüz. Görünüşe bakılırsa bu ailenin sarayda nüfuzu sandığımızdan da fazla ve amcam onlarla yakından ilgileniyor. Bu yüzden erzaksız kalmamalarına dikkat etmeliyiz.”

“Erzakın parasını nakit olarak mı ödeyecekler, yoksa borçlarına mı ekleyeceğiz?” diye sordu başkâtip.

“Ayrı bir hesap açın, ben takip edeceğim.”

On dakika sonra Guccio malikâneye gelmiş ve Marie’nin başucunda ona bal, kurutulmuş meyve ve şekerleme yedirdiyordu.

“Annenize tuzlanmış domuz eti, un ve tuz bıraktım...”

Hastanın gözleri yaşlarla doldu.

“Nasıl başardınız? Messire Guccio, siz sihirbaz mısınız? Ah, bal...”

“Ayağa yeniden kalktığınızı görmek, sizin tarafınızdan sevilmenin sevincini yaşamak için çok daha fazlasını yapardım. Her sekiz günde bir, kâtiplerim yine bir bu kadar getirecek. İnanın bana, Avignon’da bir kardinal bulmak bundan çok daha müşkül bir işti,” diye gülümseyerek ekledi.

Bu ona sadece aç beslemek için Cressay’a gelmediğini hatırlattı, yalnız olmalarından yararlanarak Marie’ye geçen sonbaharda verdiği kasanın hâlâ aynı yerde, şapelde olup olmadığını sordu.

“Dokunmadım bile,” diye yanıtladı Marie. “Ne yapacağımı bilmeden ölürsem diye çok korktum.”

“Artık endişelenmeyin, onu geri götüreceğim. Ve lütfen, beni seviyorsanız, artık ölümü düşünmeyin!”

“Düşünmem,” dedi Marie gülümseyerek.

Onu coşkulu bir havayla bal kavanozunu kaşıklarken bıraktı. *Bu mutlu şehreyi görmek, dünyanın bütün altınlarına bedeldi! O yaşayacak, eminim bundan. Muhakkak, açlıktan hastalanmış ama hepsinden önemlisi, benim yüzümden yatağa düşmüş,* diye düşündü gençliğin rehavetiyle.

Büyük salona gittiğinde, Leydi Eliabel’i kenara çekti ve ona İtalya’dan mükemmel, etkili kutsal emanetler getirdiğini, Marie’nin iyileşmesi için şapelde tek başına dua etmek istediğini söyledi. Dul ev sahibesi böylesine sadık, böylesine atik, becerikli, genç bir adamın aynı zamanda dindar oluşuna hayran kaldı.

Anahtarı alan Guccio, şapele girip kapıyı kilitledi, sunağın yanındaki taşı bulmakta hiç zorlanmadı, kaldırdı ve merhum

Cressay senyörünün ufalanmış kemikleri arasından İngiltere kralı ve Monsenyör d'Artois'nın hesap defteri ile Başpiskopos Jean de Marigny'nin sahtekârlıklarını gösteren belgenin bulunduğu kurşun sandığı çıkardı. "İşte, krallığı iyileştirecek kutsal emanet bu," dedi.

Taşı yerine yerleştirdi, üzerini biraz tozla kapladı ve kendine dindar bir hava verip dışarı çıktı. Kısa süre sonra, ev sahibesinin ve oğullarının teşekkürlerini, sarılışlarını ve hayır dualarını alarak tekrar yola düştü. O daha Mauldre Deresi'ni geçmeden Cressay'ler mutfağına koşuştular.

"Bekleyin, oğullarım, en azından yemek hazırlayana kadar bekleyin!" dedi Leydi Eliabel.

Ancak iki kardeşin bir sosisten büyük dilimler kesip tükünmelerini engelleyemedi.

"Siz de Guccio'nun Marie'ye âşık olduğunu düşünüyor musunuz, bizimle bu kadar ilgilenmesi garip değil mi?" dedi Pierre de Cressay. "Borcumuzu hiç istemedi, faizin lafını bile etmedi, tam tersine, hepimizi hediyeyle boğdu."

"Hayır," diye cevap verdi neşeyle Leydi Eliabel. "Hepimizi seviyor, hepsi bu. Dostluğumuzu onurlandırıyor."

"Öyle bile olsa hiç fena bir talip değil," dedi yine de Pierre. Ağabeyi Jean sakalının arasından homurdandı. Ailenin reisi konumundaki genç için, kız kardeşini bir Lombardiya'ya verme ihtimali, tüm asalet geleneklerine aykırıydı.

"Eğer böyle bir niyeti varsa, asla kabul etmem..." Ancak ağzına doldurduğu yiyecekler sözünü tamamlamasını engelledi. Bazı koşullar tereddüt ve prensipleri bir kenara koymayı gerektirirdi. Ve iştahla ağzındakileri çiğneyen Jean de Cressay hülyalara daldı.

Bununla birlikte, Paris'e doğru at süren Guccio, Marie'yi ailesinden isteme fırsatını yakalamışken böyle aniden ayrılmanın doğru olup olmadığını kendine sorup duruyordu.

"Hayır, bu kabalık olurdu. Aç insanlara böyle bir soru sorulmaz. Onların sefaletinden yararlanmak istiyor gibi görünürdüm. Marie iyileşene kadar bekleyeceğim."

Gerçekteyse, karar vermeye cesaret bulamamıştı ve çekingenliğine bahaneler arıyordu. Yorgunluk, gece çöktüğünde onu durmaya zorladı. Pis bataklıkların ortasındaki küçük ve yalıtılmış bir köy olan Versailles'da birkaç saat uyudu. Oradaki köylüler de açlıktan kırılıyordu.

Ertesi sabah Guccio, Lombard Sokağı'na girdi. Amcasının odasına girip kapıyı kapadı ve gördüğü her şeyi kızgın bir tonda anlattı. Hikâyesini anlatması, neredeyse bir saat sürmüştü. Ateşinin önünde oturan Messer Tolomei sakince onu dinliyordu.

“Cressay ailesi için iyi yapmış mıyım? Yaptıklarımı onaylıyorsun, değil mi amca?”

“Kesinlikle, dostum, iyi yapmışsın. Çünkü âşık bir adamla tartışmanın bir faydası yok. Başpiskoposun makbuzunu getirdin mi?”

“Evet, amca,” diye cevapladı Guccio ve kurşun kutuyu uzattı.

“Montfort'daki prévôt'nun toprak vergisini iki misli aldığını ve bir kısmını Marigny'nin memurlarından birine ödediğini demiştin,” diye devam etti Tolomei. “Hangi memuru, biliyor musun?”

“Hayır ama öğrenebilirim. Bu maskara herif beni artık yakın dostu biliyor.”

“Ve öteki prévôt'ların da aynı şekilde davrandığını söyledi?”

“Tereddütsüz. Ne büyük ahlaksızlık, değil mi? İnsanların açlığı üzerinden ticaret yapıyorlar ve etraflarında insanlar bir bir ölürken bunlar domuz gibi semiriyorlar. Kralın bunları öğrenmesi gerekmez mi?”

Tolomei'nin hiç ortaya çıkmayan sol gözü aniden açıldı ve bütün yüzü ironik, tedirgin edici bir ifadeye büründü. Banker şişman, sivri parmaklı ellerini yavaşça ovuşturuyordu. “Güzel! Bana çok iyi havadisler getirdin, sevgili Guccio, çok çok iyi havadisler,” dedi gülümseyerek.

II

KRALLIĞIN HESAPLARI

Spinello Tolomei aceleci bir adam değildi. İki gün düşündü, taşındı, sonra üçüncü gün sağanak yağmur yağdığı için kürk kaplı paltosunun üzerine pelerinini geçirdi, Valois Malikâne-si'ne gitti. Kont de Valois ve Monsenyör d'Artois bankeri hemen kabul ettiler. İkisi de ağır yara almış, yenilgiyi sineye çekip intikam planları yapıyordu.

Malikâne geçen aylara göre daha sakın görünüyordu ve te-veccüh rüzgârı yeniden Marigny'den tarafa esiyordu.

“Monsenyör,” dedi Tolomei iki barona hitaben, “bu son birkaç haftada, bir banka veya kumpanya işletiyor olsaydınız, kapısına kilidi vuracak şekilde davranırdınız.”

Azarlar bir sesle konuşuyordu, ne de olsa on bin livre öde-yip bu hakkı kazanmıştı. Para kendi cebinden çıkmamıştı, ancak teminat onundu.

“Bana fikrimi sormadınız, ben de sorulmadan söyleme-dim,” diye devam etti. “Ben olsam size, Messire Enguerrand kadar güçlü ve kurnaz bir adamın kralın hazinesine el sürme-yeceğini söylerdim. Hesapları temiz mi çıktı? Tabii ki hesapları tertemiz çıkar. Ama eğer tahrif etmişse, işte o başka mesele.”

Sonra doğrudan Kont de Valois'ya konuşarak, “Sizi kralın gözüne sokmak için bir miktar para temin ettim, Monsenyör Charles. Bu para derhal geri ödenecekti,” dedi.

“Elbette ödenecek, Messer Tolomei, elbette ödenecek.”

“Ama ne zaman, monsienyör? Sözünüzden asla şüphe duymam. Alacaktan yana kaygım yok, ama yine de ne zaman ve ne şekilde geri ödeneceğini bilmem gerekiyor. Artık hazinenin idaresi sizde değil, Marigny'ye geri döndü. Öte yandan, görüyorum ki bizim için son derece önemli olan para basılmasına veya müstakil savaş hakkının yeniden tesisine dair hiçbir ferman çıkarılmadı. Marigny bunlara engel oluyor.”

“Bu kokuşmuş yaban domuzunun hakkından gelmek için siz ne öneriyorsunuz?” diye çıkıştı Robert d’Artois. “Bizim de elimiz kolumuz sizin kadar bağlı, inanın, bizimkinden daha iyi bir fikir ortaya koyabilerseniz memnuniyetle karşılız. İyi koku alan köpeklere ihtiyacımız olan bir av bu.”

Tolomei elbisesinin kıvrımlarını düzeltti, ellerini karnında kavuşturdu.

“Monsenyör, ben avcı değilim,” diye cevapladı, “ama doğuştan bir Toskanalıyım, hasmını yüz yüze vuramadığın zaman, ona arkadan saldırmak gerektiğini iyi bilirim. Sizler savaşta fazla dürüst hareket ediyorsunuz. Artık Marigny'yi suçlamaktan ve her yerde bir hırsız olduğu dedikodusunu yaymaktan vazgeçin, çünkü kral hırsız olmadığını onayladı. Bir süre iplerin onun elinde olduğunu kabul etmiş görünün, hatta onunla uzlaşmış gibi yapın. Sonra arkasından, vilayetlerde tahkikat başlatın. Kraliyet memurlarını görevlendirmeyin, hepsi Marigny'nin kuklaları ve zaten asıl hedeflemeniz gerekenler onlar. Ama üzerinde nüfuzunuz olan büyük-küçük tüm soylulara, prévôt'ların çevirdikleri dolapları rapor etmelerini söyleyin. Birçok yerde, toplanan toprak vergisinin sadece yarısı hazineye ulaşıyor. Para olarak tahsil etmeyen, gıda ve erzak olarak alıp fahiş fiyatlardan satıyor. Söylediğim gibi soruşturma açın, öte yandan, kralın tüm prévôt'ları, vergi

tahsildarlarını ve maliye kâtiplerini toplayıp defterlerini inceletmesini sağlayın. Soruşturmayı Marigny yürütsün, tabii baronlar ve murakıp heyeti kontrolünde. Aynı zamanda kendi tahkikatçılarınızı da üzerine salın. Öyle korkunç usulsüzlükler bulacaksınız ki suçu kolayca, masum ya da suçlu olduğuna bakmadan Marigny'nin üzerine atabileceksiniz. Bunu yaparken, Monsenyör Charles, siz soylulara emir verip topraklarında Marigny'nin muhafızlarının her şeye karışmalarına mani olacaksınız. Üstelik aklıktan kırılan ve sefaletlerinin sorumlusunu arayan ayaktakımını da kontrol edeceksiniz. İşte böyle, monsenyör, size ve sizin yerinizde olsaydım krala vereceğim tavsiye bu olurdu. Dahası, soruşturmanıza yardımcı olmamızı isterseniz, birçok yerde şube sahibi Lombard kumpanyalarının neler yapabileceğini düşünün.”

Valois bir an için düşündü.

“Zor olan şey, krala karar aldırarak, şu an için Marigny ve kardeşi başpiskoposun tesiri altında, bir papa seçilmesini bekliyor.”

“Başpiskopos konusunda endişelenmeyin,” dedi banker. “Onun için daha evvel bir kere kullandığım ve zamanı geldiğinde suratına dayayacağım bir kozum var.”

Tolomei çıkarken d'Artois Valois'ya, “Bu adam kesinlikle bizden daha güçlü,” dedi.

“Daha güçlü... Daha güçlü,” diye cevap verdi Valois. “Yani, tüccar lisanında bize zaten aklımızda olan, bildiğimiz şeyleri söylüyor.”

Ancak ertesi gün, İtalyan meslektaşlarına verilen on bin livre teminat karşılığında kendisine Fransa'yı yönetme imtiyazı elde eden Lombard'ların baş reisinin öğütlerine harfiyen uymaya koyuldu.

Monsenyör de Valois'nın kralı ikna etmesi için bir aydan fazla süre gerekti. Valois boş yere yeğenine tekrar tekrar tembihliyordu: “Babanızın son sözlerini unutmayın. Neler dediğini hatırlayın: ‘Louis, krallığınızın ahvalini en kısa sürede

öğrenin.’ Eh, bu durumu ancak tüm prévôt ve vergi tahsildarlarını toplayarak öğrenebilirsiniz. Üstelik adını aldığınız aziz dedeniz bu konuda aynı davranmıştı. 1247 yılında böyle bir soruşturma yürütmüştü...”

Marigny böyle bir toplantıya prensip olarak karşı değildi, kraliyet memurlarının dizginlerini yeniden eline almak için bir fırsat olarak görüyordu. Zira o da idarede bir miktar gevşeklik olduğunu fark etmişti. Ancak, toplantıyı ertelemenin akıllıca olacağını düşünmüştü. Toplantı tarihinin yanlış seçildiğine, halk sefaletten kırılırken ve baronlar karışıklık çıkarırken kralın tüm memurlarının hep birden bölgelerinden uzaklaşmasının yanlış olduğuna inanıyordu.

Yakışıklı Philippe’in ölümünden bu yana merkezi otoritenin zayıfladığı inkâr edilemezdi. Gerçekten de birbirleriyle çelişen, birbirlerine durmadan müdahale eden iki güç odağı birbirini yok etmeye çalışıyordu. İnsanlar ya Marigny’ye ya da Valois’ya itaat ediyorlardı. İki taraf arasında kalan, bilgisiz, iftirayı gerçek bilgilerden ayırt edemeyen ve net şekilde karar verme yeteneğinden mahrum X. Louis’nin kâh ona kâh buna itimat ettiği ve başkalarının iradesine boyun eğdiği hâlde hüküm sürdüğünü sanlıyordu.

Baronlar ittifakının neden olduğu şiddet karşısında pes eden Louis, şûrasının çoğunluğunun tavsiyesi üzerine, 19 Mart 1315’te, yani tahta geçtikten üç buçuk ay sonra, Norman senyörlerle sulh imzaladı. Bunu hemen Languedoc, Burgonya, Champagne, Picardie senyörleriyle yaptığı anlaşmalar izledi. Bu sonuncusu bilhassa Kont de Valois ve Robert d’Artois’ı ilgilendiriyordu. Bu fermanlar imtiyazlıların gözünde skandal niteliğinde olan tüm eski hükümleri ortadan kaldırmıştı. Yakışıklı Philippe’in yasakladığı turnuvalar, müstakil savaşlar ve savaş borçları geri gelmişti. Asilzadelere tekrar “birbirleriyle savaşma, akınlar düzenleme, silah taşıma” izni verilmişti. Başka bir deyişle, Fransız soylusu atalarından kalan şahsi çekişmeleri sonuçlandırmak için hakiki savaşlarda veya turnuvalarda

kendini mahvetme, katletme ve bu vesileyle krallığı yağmalama haklarına yeniden kavuşmuşlardı. Hangi korkunç hükümdar otuz yıl boyunca soylularını bu dürüst eğlencelerden, uğraşılardan mahrum bırakabilirdi! Böyle bir kralın hatırası ancak utançla hatırlanabilirdi!

Ayrıca, senyörler krala başvurmaksızın sahip oldukları toprakları dağıtmak ve yeni vassallar oluşturmak, böylece yeni kazanç kapıları elde etme konusunda serbesti kazanmışlardı. Soylular herhangi bir anlaşmazlık hâlinde artık sadece soylu mahkemeleri önüne çıkacaktı. Kralın çavuşları ve prévôt'ları, öncelikle bağlı oldukları yerin senyörüne başvurmadan artık suçluları tutuklayamaz ya da adalet önüne çıkaramaz olmuşlardı. Burjuvalar ve özgür köylüler, birkaç istisnai durum dışında, kraldan adalet istemek için efendilerinin topraklarını terk edemeyeceklerdi. Askeri vergiler ve askere alım konusunda baronlar, ulusal savaşa katılmak isteyip istemediklerine karar vermelerini sağlayan bir tür bağımsızlığa kavuşmuştu ve savaşa katılmayı seçerlerse kendilerine ödenecek meblağa da karar verebileceklerdi.

Marigny, bu fermanların sonuna, nihai kraliyet otoritesine dair, “kadim gelenekler yalnızca hükümdara aittir ve başka kimseye ait olamaz” şeklinde muğlak bir ibare yazdırmayı başardı. Bu hukuki ibare, güçlü bir hükümdara verilen tüm tavizleri parça parça geri alma kapısını açık bırakmıştı. Valois buna razı gelmişti, çünkü “kadim gelenekler” dendiğinde kastedilenin “Aziz Louis” olduğunu anlıyordu. Fakat Marigny hayal görmüyordu, hem ruhen hem de fiilen burada kastedilen Demir Kral'ın tüm yıkılmış kurumlarıydı. Marigny, 19 Mart'taki şûradan, büyük sıkıntılar için gerekli ortamı hazırladığını söyleyerek ayrıldı.

Aynı zamanda, prévôt'ların, hazinedarların ve vergi tahsilatlarının toplanmasına karar verildi. Tüm ilçelere, seneşalliklere “reformcu” denen resmi tahkikat memurları gönderildi, ancak toplantı sonraki ayın ortasına planlandığından, onlara

ciddi tahkikat için uygun süre verilmedi. Bu meclisin toplanacağı bir yer ararken Charles de Valois, Aziz Louis'nin anısına Vincennes'ı teklif etti.

Böylece, belirlenen günde Louis Hutin, kraliyet soyluları, saray ileri gelenleri ve baronlar, kraliyet şûrası üyeleri ve murakıp heyeti büyük bir şaşaa içinde Vincennes'daki saraya gittiler. Bu şatafatlı kortej, insanları kapıların eşğine çekmişti. Çocuklar bir avuç bademli şekerleme alma umuduyla, "Yaşasın kral!" diye bağıyorlardı. Kralın vergi tahsildarlarını yargılayacağı söylentisi dalga dalga yayılıyordu, ekmek bile bulunamazken halkı başka hiçbir şey bundan daha fazla sevindeiremezdi.

Nisan ayında hava ılınmıştı, meşe ormanlarının üzerinde gökte hafif bulutlar uçuşuyordu, bahar havası umutları yeshertmişti. Kıtık bütün hızıyla devam etse de en azından soğuk bitmişti ve don toprağın altındaki buğday tohumlarını öldürmediyse, bu yılki hasadın iyi olacağı söyleniyordu.

Kraliyet sarayının yakınlarına bayram ve düğünlerdeki gibi devasa bir çadır kurulmuş, iki yüz tahsildar, hazinekar, prévôt orada toplanmış, kimi arkalıklı sandalyeye oturuyor kimi yere yayılıyordu.

Üzerine Fransa arması işlenmiş bir tentenin altındaki genç kral, başında taç, elinde asası, Fransız monarşisinin en eski günlerinden beri kralın şehirdışına çıktığında taht olarak kullandığı *faudesteuil* denen sandalyeye oturmuştu. X. Louis'nin *faudesteuil*'ünün kol dayanaklarına tazi başları oyulmuş ve oturlan kısmı kırmızı ipek bir yastıkla örtülmüştü.

Krallık soyluları ve baronlar kralın her iki tarafındaki yerlerini almışlar, murakıplar sehparın üzerine yerleştirilen uzun masaların yanına ilişmişlerdi. Resmi kayıtları tutan kraliyet memurları, bölgelerinde teftiş yapan reformcularla birlikte çağırılmışlardı. Tahkikatın hızla sonuçlandırılması için bölgelerinde şikâyet dilekçeleri toplamalarına izin verilmiş, bu dilekçelerdeki şikâyetlerin çoğunun haklı ve yerinde olduğu

görülmüştü. Hemen hemen tüm hesaplarda soygun, istismar ve görevi kötüye kullanma emareleri görölüyordu. Bilhassa Yakışıklı Philippe'in ölümünden ve Marigny'nin yetkileri elinden alındığından beri yolsuzlukların hesabı tutulamaz olmuştu.

Baronlar, sanki kendileri dürüstlük timsaliymiş yahut yolsuzluklar kendilerine de dokunuyormuş gibi söylenmeye başladılar. Memur saflarında korku hâkimdi, içlerinden bazıları hesap verme işini olabildiğince geciktirmek için gizlice çadırın kuytu köşelerinde kaybolmayı tercih etti. Tolomei'nin reformculara kuvvetli deliller temin ettiği Montfort-Amaury, Dourdan ve Dreux bölgelerindeki prévôt ve tahsildarlara sıra geldiğinde kralın etrafında bir karmaşa başladı. Tüm senyörler içinde öfkesini en yüksek sesle dile getiren Marigny'ydi. Sesi diğer tüm sesleri bastırıyor, aslarına görölmemiş bir şiddetle bağıyordu. Fazla tahsil edilen vergilerin iadesini emrediyor, sorumluların cezalandırılacağına yeminler ediyordu. Monsenyör de Valois, ansızın yerinden kalkıp sözünü kesti.

"Karşımıza geçmiş iyi bir tiyatro oynuyorsunuz, Messire Enguerrand," diye kükredi. "Ama bu rezillerin karşısına geçip gürlemek, azarlamak gereksiz. Sizin atadığınız, size bağlı, size sadık adamlar bunlar. Üstelik hepsi onlarla suç ortaklığı ettiğinizi itiraf etti."

Bu aleni suçlamayı öyle derin bir sessizlik takip etti ki uzaklardaki köylerden horozların ötüşü duyulabilirdi. Hayretler içinde kalan X. Louis bir sağa bir sola baktı. Herkes nefesini tutmuştu, Marigny, Charles de Valois'nın üzerine yürüyordu.

"Messire, eğer bütün bu dolandırıcıların içinde..." diye kaba bir sesle cevap vermişti ki cümlesini yarıda bıraktı.

Elini açmış meclisteki prévôt'ları işaret etti.

"Eğer krallığın bu kötü hizmetkârlarının içinde bana herhangi bir şekilde rüşvet verdiği ya da zimmetime para geçirdiğime vicdanı ve imanı üzerine yemin edecek biri varsa ortaya çıksın."

Sonra, Robert d'Artois'nın hesapları inceleme altındaki Montfort prévôt'sunu yakasından tutup sürüklediği görüldü.

"Ne söyleyeceksiniz? Kendinizi astırmaya mı geldiniz?" dedi Marigny.

Tir tir titreyen, yuvarlak yüzünde şarap lekeleri olan prévôt'nun ağzını bıçak açmıyordu. Ancak bir gün önceden Guccio sonra Robert d'Artois sıkı sıkı tembihlemiş, Marigny'nin aleyhine tanıklık ettiği takdirde hiçbir cezaya çarptırılmayacağına dair sözler verilmişti.

"Evet, ne söyleyeceksiniz?" diye sordu Kont de Valois. "Korkmayın, her şeyi itiraf edin, yüce kralımız hakikatleri dinlemek ve adaleti tecelli ettirmek için buraya kadar geldi."

Portefruit, X. Louis'nin önünde diz çöktü ve kısa kollarını kavuşturarak, "Haşmetmeab, büyük bir suç işledim ama beni buna her yıl efendisi adına toprak vergilerinin dörtte birini isteyen Monsenyör de Marigny'nin bir kâtibi zorladı," dedi.

"Hangi kâtip? İsmi ver, hemen mahkeme huzuruna çıkaralım!" diye bağırdı Enguerrand. "Ne kadar göndermiştiniz?"

Prévôt bu soru üzerine telaşa kapıldı. Onu öne sürenler bunu tahmin etmeliydiler. Guccio karşısında bile ezilen biri Marigny'nin karşısında yerin dibine geçerdi. Beş yıl önce ölen bir kâtibin adını verdi, Marigny'nin değil Dreux kontunun hizmetindeki başka bir suç ortağının adını söyleyerek başına başka bir dert aldı. Zimmete geçirilen paraların nasıl bir tertiple krallığın başvekilinin cebine girdiğini bir türlü izah edemedi. İfadesi buram buram yalan şahitlik kokuyordu. Marigny nihayet buna bir son verdi:

"Majesteleri, sizin de muhakeme edeceğiniz üzere, bu adamın ağzında gevelediklerinde gerçeğin kırıntısı bile yok. Bu hırsız, belli ki kendisini kurtarmak için ona düşmanlarımın bellettiği şeyleri acemice tekrarlıyor. Huzurunuzda namussuzluklarını ortaya döken bu dalkavuklara itimat ettiğim için suçlasınlar, içlerinden onlarcasına dayak attırmadığım için zayıflıkla itham etsinler, son dört aydır onları cezalandırma

vasıtaları elimden alınmış bile olsa bu şikâyetleri kabul ederim. Ama bana hırsız yaftası yapıştıramazlar. Messire de Valois ikinci kez beni bununla suçluyor, fakat bu sefer buna müsamaha göstermeyeceğim.”

Senyörler ve hâkimler nihayet uzun zamandır beklenen kavganın kopacağını anladılar.

Valois, bir elini kalbinin üzerine götürdü, diğeriyle Marigny’yi işaret ederek krala hitaben konuşmaya başladı:

“Majesteleri, sevgili yeğenim, aramızda haddinden fazla kalmış ve fenalıkları hanemize uğursuzluk getirmiş bir hain tarafından kandırıldık. Bugün şikâyet edilen gasp ve haraçların yolunu o açmıştır, krallığı utandırmak pahasına rüşvet alarak Flamanlarla barış yapmıştır. Bu nedenle, babanız kahrından vadesi dolmadan öldü. Evet, ölümünün sebebi Enguerrand’dır. Onun bir hırsız olduğunu ve krallığa ihanet ettiğini kanıtlamaya hazırım, derhal tutuklatmazsanız, bir daha ne sarayınıza ne de şûranıza gelmeyeceğime yemin ederim.”

“Yalan söylüyorsunuz!” diye bağırdı Marigny.

“Tanrı şahidimdir, yalancı sizsiniz, Enguerrand,” diye yanıtladı Valois.

Hiddetle birbirlerinin üzerine atılıp yakalarına yapıştılar. Biri Konstantinopolis’in tahtına talip, diğeri kralın galerisinde heykeli yükselen bu iki prens, iki dev, tüm saray erkanı ve ülkenin önde gelen yöneticilerinin gözleri önünde kavga etmeye, küfürler savurmaya başladılar.

Baronlar ayağa fırladılar. Prévôt’lar ve vergi tahsildarları geri çekilerek oturdukları bankları devirdiler. X. Louis ise beklenmedik bir tepki verdi, koltuğunda kahkahalarla gülmeye başladı.

İki güreşçinin sunduğu bayağı gösteri kadar kralın gülmesinden de utanan Philippe de Poitiers öne çıktı, uzun kollarıyla araya girdi ve zayıf birinden beklenmeyecek bir hareketle iki hasmı ayırdı. Soluk soluğa kalan Marigny ve Valois’nın yüzleri morarmış, giysileri yırtılmıştı.

“Amca,” dedi Poitiers. “Bu ne cüret? Marigny, size emre diyorum, kendinize çeki düzen verin. Lütfen evinize gidin ve herkesin sakinleşmesini bekleyin.”

Yirmi dört yaşındaki gencin gösterdiği itidal ve dirayet kendisinden iki kat yaşlı kişileri kendine getirdi.

“Gidin diyorum size, Marigny,” diye ısrar etti Philippe de Poitiers. “Bouville! Götürün onu.”

Marigny, Bouville’in kolundan sürüklemesine izin verdi ve Vincennes Şatosu’nun kapısına doğru yürüdü. Kalabalık, o ilerlerken arenaya getirilen bir boğanın önünden çekilir gibi iki tarafa açıldı. Valois yerinden kıpırdamamıştı, hışımla titriyordu:

“Onu astıracağım, yemin ediyorum, ipin ucunda sallandıracağım onu!”

X. Louis gülmeyi kesmişti. Kardeşinin müdahalesi, ona otorite konusunda ders olmuştu. Ayrıca oyuna getirildiğinin de farkına varmıştı. Asasını mabeyincisinin eline tutuşturdu ve Valois’ya kızgınlıkla çıkıştı:

“Amca, sizinle derhal konuşmam gerek, lütfen beni takip edin.”

III

LOMBARD'DAN BAŞPİSKOPOSA

Vincennes Şatosu'nun salonlarından birini öfkeyle adımlayan Louis Hutin, amcasına patladı:

“Bana söz vermiştiniz, amca. Artık Marigny'ye karşı suçlamada bulunmayacağınıza söz vermiştiniz. Ama yine yaptınız! İrademi alay konusu ettiniz.”

Odanın sonuna vardıktan sonra, kendi etrafında hızla döndü ve uzun merasim giysisinin üzerine giydiği kısa tunik baldırları hizasında uçtu.

Yüzü şiş, yakası yırtılmış, kavgadan ötürü hâlâ nefes nefese olan Valois cevap verdi:

“Böyle bir alçaklık karşısında öfkeye kapılmamanın yolu var mı, sevgili yeğenim?”

Neredeyse iyi niyetliydi ve oynadığı komediye günlerdir hazzılanmış olsa da anlık bir öfkeye teslim olmuştu.

“Bir papaya ihtiyacımız olduğunu herkesten iyi siz biliyorsunuz,” dedi Louis, “Marigny ile aramızın açılmamasını neden istediğimi de... Bouville bizi uyarmıştı!”

“Bouville! Bouville! Bouville'in bir şey gördüğünü, anladığını mı sanıyorsunuz? Altınlara göz kulak olması için yanına

verdiğimiz Lombard oğlan Avignon’da olan bitenler hususunda Bouville’den daha fazlasını anlattı. Eğer Marigny engel olmasaydı hemen yarın bir papa seçilebilir ve ertesi gün evliliğinizi iptal edebilirdi. Sizin meselenizi çözmek için çalıştığını mı sanıyorsunuz? Tam tersine, onu mevkiinde tutmanızın sebebinin bildiği için keyfi olarak geciktiriyor. Anjou’dan bir papa seçilsin istemiyor, Anjou’dan biriyle evlenmenizi de istemiyor. Ve size her konuda ihanet ederken, babanızın onun eline bıraktığı tüm yetkileri elinde tutuyor. Bu akşam nerede olacaksınız, yeğenim?”

“Buradan ayrılmamaya karar verdim,” dedi Louis kendini beğenmiş havayla.

“O hâlde bugün, akşam olmadan, size bu Marigny’nin gerçek yüzünü gösterecek kanıtları sunacağım, o zaman bana hak vereceksiniz.”

“İyi yaparsınız, amca, öyle olsun. Aksi hâlde sözünüzü tutup bir daha asla saraya veya şûraya gelmeyin.”

X. Louis’nin sesi çok kati çıkmıştı. İşlerin sarpa sardığını hisseden Valois, Robert d’Artois’ı ve şövalyelerini kolundan çekerek Paris’e doğru yola çıktı.

“Artık her şey Tolomei’ye bağlı,” dedi Robert’e eyerine otururken.

Yolda kralın konaklaması için yatakları, sandıkları, masaları, yemek takımlarını taşıyan yük kafesiyle karşılaştılar.

Bir saat sonra Valois kıyafetlerini değiştirmek için malikânesine girerken, Robert d’Artois, çat kapı Lombard bankerin dükkânına girdi.

“Banker dostum,” dedi girer girmez, “Başpiskopos Marigny’nin zimmetine para geçirdiğini kanıtlayan şu belgeyi verme zamanı geldi. Hani şu koz... Monsenyör de Valois’nın hemen şimdi ihtiyacı var.”

“Hemen, şimdi. İyi, güzel ama Monsenyör Robert, beni ve tüm dostlarımı bir kez kurtarmış olan bir kozu elimden çıkarmamı istiyorsunuz. Eğer size Marigny’yi alt etme imkânı

verecekse, buna ziyadesiyle memnun olurum. Ama eğer Marigny yerinde kalırsa, işte o zaman beni yaşatmaz. Hem sonra, ben çok düşündüm, Monsenyör...”

Robert d’Artois’nın tepesi atmak üzereydi, Valois ondan meseleyi halletmesini rica etmişti ve kaybedilen her saniyenin değerini biliyordu. Tolomei devam etti:

“Evet, çok düşündüm. Tekrar yürürlüğe girmek üzere olan Monsenyör Aziz Louis’nin yasaları ve fermanları şüphesiz krallık için hayırlı olacak, ancak Lombard’ların mallarına el konulmasına ve ardından bir süre için Paris’ten sürülmelerine sebep fermanların hariç bırakılmasını istiyorum. O olayın anısı hâlâ taze. Kumpanyalarımızın tekrar ayağa kalkması uzun yıllar aldı. Yani, Aziz Louis... Aziz Louis. Dostlarım endişeli ve onları güvenceye almak istiyorum.”

“Hadi ama banker, uzatma! Monsenyör de Valois sizi destekleyeceğini, himaye edeceğini söyledi!”

“Evet, evet, lafta iyi ama bunu yazılı olarak istiyoruz. Bu yüzden krala geleneksel imtiyazlarımızı teyit etmesi için bir istida sunduk. Kralın kendisine sunulan tüm fermanları imzaladığı böyle bir zamanda, bizimkileri de tasdik etmesini istiyoruz. Ondan sonra, monsenyör, Marigny’lerden hangisini isterseniz, ister ağabeyi, ister kardeşi darağacına, kazıkta yanmaya, tekerlekte kırılmaya götürecek şeyi seve seve veririm. Bir imza, bir mühür atılacak, altı üstü bir günlük iş. Tabii Monsenyör de Valois alakadar olmayı kabul ederse. Yazı hazır...”

Robert masaya yumruğunu vurdu, odadaki tüm eşyalar titredi. “Bu kadar oyun yeter, Tolomei. Bekleyemeyeceğimizi söylemiştim. Ferman yarın imzalanacak, söz veriyorum. Ama o parşömen bu akşam bize lazım. Aynı taraftayız, bu seferlik bana güvenmelisin.”

“Monsenyör de Valois bir gün daha bekleyemez mi?”

“Hayır.”

“O hâlde kralın gözünden düşmüş demektir,” dedi, yavaşça banker. “Vincennes’de ne oldu?”

Robert d'Artois ona mecliste olanları kısaca anlattı. Tolo-
mei sürekli başını sallayarak dinledi. *Valois saraydan kovu-
lursa ve Marigny görevde kalırsa, fermana, imtiyazlarımıza ve
ayrıcalıklarımıza güle güle diyebiliriz. İşte şimdi durum ciddi...*
diye düşündü.

Ayağa kalktı ve “Monsenyör, bizimki gibi kafası karışık bir
hükümdar bir hizmetkârına düşkünse, suçları ihbar edilse bile
onu bağışlayacak, bahaneler bulacak ve ona kendisini koruya-
cak yeni yetkiler verecektir,” dedi.

“Hükümdara kötülüklerin kendisine karşı işlendiğini ka-
nıtlarsak o zaman başka. Başpiskoposu ihbar etmeye gerek
yok, kozunu kullanarak onu konuştursak yeter.”

“Şimdi anladım. Kardeşi kardeşe karşı kullanmak istiyor-
sunuz. Bu işe yarayabilir. Bildiğim kadarıyla başpiskoposun
çelikten bir iradesi yok. Güzel! Göze alabileceğimiz bir risk
bu.”

Ve Robert d'Artois'ya Guccio'nun Cressay'den getirdiği
belgeyi verdi.

Sens başpiskoposu olmasına rağmen, Jean de Marigny ge-
nelde yetki alanındaki baş diyakozluk olan Paris'te ikamet
ederdi. Piskoposluk sarayının bir kısmı ona tahsis edilmişti.
Kont de Valois ve Robert d'Artois oradaki ağır tütsü kokan
kubbeli odasına baskın yaptılar.

Başpiskopos öpmeleri için ziyaretçilerine yüzüğünü uzat-
tı. Valois bunu fark etmemiş gibi hiç oralı olmadı, d'Artois
ise başpiskoposun elini kavrayıp sanki o eli omzundan arka-
ya atacakmış gibi umursamaz bir küstahlıkla parmaklarını
dudaklarına doğru kaldırdı. Charles de Valois, “Monsenyör
Jean, bize neden ağabeyinizle bir olup Avignon'da Kardinaller
Meclisi'ni ortadan yok edip Kardinal Duêze'in seçilmesine bu
kadar çok muhalefet ettiğinizi açıklarsanız iyi olur,” dedi.

Jean de Marigny'nin beti benzi attı ve boğuk bir sesle ce-
vap verdi: “Ne suçlamanızı ne de sebebini anlayabildim, mon-
senyör. Hiç kimsenin seçilmesine muhalif değilim. Ağabeyim

krallığın çıkarlarına elinden gelen en iyi şekilde hizmet etmek için çabılıyor, bense din adamı hüviyetimle krallığın yararına hizmet etmeye çalışıyorum. Ancak meclis kardinallerin iradesine bağlı, bizim arzularımıza değil.”

“Böyle olmasını mı istiyorsunuz? Pekâlâ!” diye cevap verdi Valois. “Eğer Hristiyan âlemi papa olmadan yapabiliyorsa, Sens Başpiskoposluğu da başpiskopos olmadan yapabilir!”

“Tanrı’nın bir hizmetkârına karşı tehdit gibi görünmesi dışında sözlerinizden hiçbir şey anlamıyorum, monsenyör.”

“Acaba Tanrı, Tapmakçılar’ın bazı mallarını zimmetinize geçirmenizi de emretmiş olabilir mi, messire başpiskopos?” dedi d’Artois. “Sizce Tanrı’nın yeryüzündeki gölgesi olan kral, başkentinin katedralindeki vaiz kürsüsünde sahtekâr bir piskoposa müsamaha gösterir mi dersiniz? Buna ne buyrulur?”

Ve Tolomei’nin verdiği makbuzu başpiskoposa uzattı.

“Bu sahte!” diye bağırdı başpiskopos.

“Eğer sahte ise,” dedi Robert, “adaletin tecelli etmesi için elimizi çabuk turalım. Sahtekârlığın ortaya çıkması için kralın huzurunda yargılanacaksınız!”

“Bundan kilisenin hiçbir kazancı olmaz...”

“Ama öyle sanıyorum ki, siz her şeyinizi kaybedebilirsiniz, monsenyör.”

Başpiskopos, piskoposluk tahtına çöktü. *Ne dersem diyeyim vazgeçmeyecekler*, diye düşündü. Hileli işin üzerinden bir yıldan daha fazla zaman geçmişti, bütün kazancı harcamıştı. İki bin livre’ye ihtiyacı vardı... ve tüm hayatı bunun için altüst olacaktı. Kalbi, göğüs kafesini dövüyor ve mor kıyafetlerinin altında terlerin vücudunu sarmaladığını hissediyordu.

“Monsenyör Jean,” dedi Charles de Valois, “hâlâ çok gençsiniz, kilisede, krallıkta yükseleceğiniz parlak bir gelecek var önünüzde. İşlediğiniz...”

Yüzüne mağrur bir ifade takınıp parşömeni Robert d’Artois’nın ellerinden aldı. “İşlediğiniz hata, ahlakın sükût ettiği bu zamanda bağışlanabilir bir hata. Siz sadece yanlış

öğütlere uydunuz. Size Tapınakçılar'ı mahkûm etmeniz emredilmeseydi, onların mallarını gasp edip satmak zorunda kalmazdınız. Sadece parayla ilgili bir kusurun mevkiinizin şerefini lekelemesi ve sizi ortadan kaybolmaya mecbur etmesi çok yazık olur. Çünkü bu kâğıt, kilise mahkemesinin önüne gelirse, bundan ne kadar hicap duysak da sizi doğrudan bir manastır hücreğine götürecektir. Aslını sorarsanız, monsenyör, kardeşinizin kralın isteklerine karşı giriştiği entrikalara hizmet ederek çok daha büyük bir ihlal gerçekleştiriyorsunuz. Benim için, işlediğiniz en büyük suç bu. Eğer bu ikinci suçu ihbar etmeyi kabullenirseniz, ilkinden sıyrılmanızı memnuniyetle sağlarım.”

“Ne yapmamı istiyorsunuz?” diye sordu başpiskopos.

“Artık hiç gücü kalmayan kardeşinize arka çıkmayı bırakın ve Kardinaller Meclisi'ne ilişkin verdiği alçakça emirlere dair tüm bildiklerinizi Kral Louis'ye anlatın.”

Başpiskopos sinmişti. Zor anlarda hemen ödleklığı tutardı. Hissettiği korku, her şeyi borçlu olduğu kardeşini düşünmeye bile zaman bırakmadı, sadece kendini düşünüyordu. Bu düşüncesizliği gözle görünür bir vakar hissi takınmasını sağladı.

“Vicdanımın sesini duymamı sağladınız, monsenyör. Söylediğiniz şekilde hatamı telafi etmeye hazırım. Sadece bu parşömenimin bana geri verilmesini istiyorum.”

“Oldu bilin,” dedi Comte de Valois, ona dokümanı uzatıp. “Monsenyör d'Artois'nın ve benim görmemiz yeterli, ikimizin şahitliği bütün krallıkta muteberdir. Şimdi hemen bizimle Vincennes'a geleceksiniz, aşağıda bir at sizi bekliyor.”

Başpiskopos tuniğini, işlemeli eldivenlerini, şapkasını giydi, iki baronun önüne geçip yavaşça, azametli bir şekilde merdivenlerden indi.

“Hayatımda hiç böyle mağrurca, çalımla sürünen birini görmemiştim,” diye fısıldadı d'Artois Charles de Valois'ya.

IV

DUL KALMA SABIRSIZLIĞI

Krallar, insan doğasının derinlerinden gelen eğilimleri başka her şeyden daha iyi açığa vuran zevklere sahiptir. X. Louis, avlanmaya, atlı mızrak dövüşlerine, turnuvalara, genel olarak yaralanma riski olan silah talimlerine ilgisizdi. Çocukluğundan beri deri toplanla oynadığı *longue paume** oyununu sevdi, ama artık oynarken nefesi yetmiyor, ateşi çıkıyordu. En sevdiği eğlencesi, elinde yayla kapalı bir bahçede bir şövalye yamağının kafesten birer birer çıkarıp saldığı kuşları okla vurmaktı.

İkinci vakti amcası ve kuzeni ona başpiskoposu getirdikleri sırada, günlerin uzamasından istifade, Vincennes Şatosu'nun revaklı bir bahçe gibi düzenlenmiş küçük avlusunda bu zalimce eğlenceyle meşguldü.

Avlunun zeminini örten yeşil, kısa çimler tüy ve kanla örtülmüştü. Kanadından okla vurulan bir güvercin çırpınmaya devam ediyordu, gövdelerinden vurulan diğerleri dağınık hâlde

* Tenisin atası kabul edilen ve açık havada oynanan bir oyun.

uzanmıştı, ince bacakları kaskatı kesilmişti. Louis, oklarından biri bir kuşa isabet ettiğinde sevinç çığlığı atıyordu.

“Bir tane daha!” diye seslendi şövalye yamağına.

Eğer ok hedefini tutturamayıp bir duvara çarparsa Louis, güvercini yanlış bir anda veya yanlış bir yöne bıraktığı için yamağı azarlıyordu.

“Majesteleri, sevgili yeğenim,” dedi Charles de Valois, “bugün her zamankinden daha usta görünüyorsunuz, ama kahramanca uğraşınızı bir anlığına bırakmayı kabul ederseniz, size söylediğimden çok daha ciddi şeylerden bahsedeceğim.”

“Ne? Yine ne var?” diye sordu sabırsızca Louis.

Alnında boncuk boncuk terler belirmiş, elmacıkkemikleri kızarmıştı. Başpiskoposu görünce şövalye yamağına uzaklaşması için bir işaret yaptı.

“Söyleyin, monsenyör,” dedi başpiskoposa hitap ederek. “Papa seçimini engellediğiniz doğru mu?”

“Ne yazık ki doğru, majesteleri!” diye cevap verdi Jean de Marigny. “Size, sizin buyruğunuz olduğunu sandığım ve teesürle sizin isteğinize aykırı olduklarını öğrendiğim bazı şeyleri söylemeye geldim.”

Böylelikle, olabildiğince iyi niyetli bir hava takınıp sesine ikna edici bir ton verdi, krala Enguerrand’ın Kardinaller Meclisi’ni geciktirmek ve Kardinal Duèze ile Romalı bir kardinalin seçilmesine mani olmak için giriştiği manevraları sıraladı.

“Kardeşimin kötülüklerini keşfetmek zorunda kalmak ne kadar zor olsa da onu krallığa ve kiliseye karşı tertipler içinde görmek, yeryüzündeki ve cennetteki efendisine ihanet edişine şahit olmak daha zor. Bir devlet olarak asıl ailem, Tanrı ve onun yeryüzündeki vekili kral olduğundan artık onu ailemden biri saymıyorum.”

Hergele, biraz daha uğraşırsa ağlatacak. Yüzsüz adam, ağzı gerçekten iyi laf yapıyor! diye düşündü Robert d’Artois.

Galerinin çatısına unutulmuş bir güvercin konmuştu. Louis, yayını gerip fırlatınca kuşu delip geçen ok kiremitlere

saplandı. Sonra aniden heyecanla bağırdı: “Bu vızıldadıklarının bana ne yararı var? İş işten geçtikten sonra yapılan kötülüğü haber vermişsiniz ne fayda! Asabımı bozuyorsunuz, yıkılın karşımdan, messire başpiskopos.”

Robert d’Artois, işi biten başpiskoposu kolundan sürükleyerek götürdü. Valois kralla yalnız kaldı.

“Evet, sonunda dediğimize geldim! Enguerrand beni aldattı, kabul! Ve siz kazandınız. Ama sizin zaferinizin bana ne faydası var? Nisan ayının ortasındayız, yaz geliyor. Madam de Hongrie’nin şartını hatırlayın amca: ‘Yaz gelmeden önce.’ Sekiz hafta içinde bir papa seçtirebilir misiniz?”

“Açıkcası, yeğenim, artık mümkün olduğunu sanmıyorum.”

“Öyleyse, böyle şişinmeniz ve böbürlenmeniz için hiçbir sebep yok.”

“Kıştan beri Marigny’yi kovmanız için size dil döktüm.”

“Ama mademki olmadı, Marigny’yi kullanmaya devam etmek daha iyi değil mi? Onu çağırıp azarlayacak, tehdit edeceğim. Artık isteklerime boyun eğmeli!” diye kükredi X. Louis.

İnatçı olduğu kadar asabi de olan Louis, tek çareymiş gibi her zaman Marigny’ye geri dönüyordu. Bir ileri bir geri avluyu arşınlarken kanlı güvercin tüyleri ayakkabılarına yapışıyordu.

Gerçekten de kral, Marigny, Valois, d’Artois, Tolomei, kardinaller, Napoli kraliçesi rollerini oynarken o kadar ileri gitmişlerdi ki herkes kendini bir çıkmazda bulmuştu, karşılıklı olarak birbirlerinin altını oyuyorlar fakat bir adım bile ilerleyemiyorlardı. Valois bunun farkındaydı, elindeki avantajı korumak istiyorsa, her ne pahasına olursa olsun bir çıkış yolu bulmak zorunda olduğunu iyi biliyordu. Üstelik hızlı bir çıkış yolu...

“Ah! Gerçekten, yeğenim, hayatımda iki kez dul kaldığımı ve iki örnek eş yitirdiğimi düşününce, sizin utanmaz, ahlaksız karınızın yaşamasına esef ediyorum,” diye aklına aniden gelmiş gibi konuyu değiştirdi Valois.

“Kesinlikle, kesinlikle,” dedi Louis. “Ne olurdu sanki o sürtük geberse...”

Bir anda yürümeyi bıraktı, Valois’ya baktı ve nükte etmediğini ya da kaderin adaletsizliğine hayıflanmadığını anladı.

“Kış soğuk geçti, zindanlar kadınların sağlığı için kötü yerlerdir,” diye devam etti Charles de Valois. “Üstüne üstlük Marigny, son zamanlarda bizi Marguerite’in durumundan haberdar etmedi. Maruz kaldığı kötü muameleye bu kadar uzun süre dayanabilmesine şaşırdım. Belki Marigny... bir dolap daha çevirip hanımınızın ecelinin yaklaştığını sizden saklamış olmasın. İyisi mi onu ziyaret edelim.”

Her ikisi de manalı manalı sustular. Birbirlerini o kadar iyi anlamışlardı ki kelimeler gereksiz hâle gelmişti.

“Bir papa seçildiği gün Marigny’yi ellerime vereceğinizi söylemiştiniz, sevgili yeğenim,” diyerek sessizliği bozdu Valois.

“Onu size dul kaldığım gün de verebilirim, amca,” diye cevapladı Louis, sesini kısarak.

Valois, yüzük dolu parmaklarıyla doğum lekesi kaplı yanaklarını ovuşturdu.

“Tüm kalelerin idaresi onda olduğu için önce Marigny’yi bana vermelisiniz, Chateau-Gaillard’a gitmesine mani olunmalı.”

“Pekâlâ,” diye cevapladı X. Louis. “Artık onu himayemden çıkarıyorum. Şansölyenize, gerekli olduğunu düşündüğünüz tüm emirleri imzalamam için bana sunmasını söyleyebilirsiniz.”

Aynı akşam, akşam yemeğinden sonra Enguerrand de Marigny çalışma odasına kapandı, yeni fermanlara göre konulan savaş ödemelerine itiraz etmek için krala göndermeye karar verdiği tezkereyi kaleme alıyordu.

Açıkçası, Kont de Valois’yi teke tek düelloya kışkırtacaktı, böylece Valois uzun zaman boyunca aleyhinde mücadele ettiği senyörler şartının uygulanmasını istemek zorunda kalacaktı. Hugues de Bouville’in geldiği haber verilince odasında

karşıladı. Yakışıklı Philippe'in eski başmabeyincisinin yüzü birbirine zıt duyguların etkisiyle allak bullaktı.

"Enguerrand, seni uyarmaya geldim," dedi haliya bakarak. "Bu gece evinde uyuma, seni tutuklayama geleceklerini öğrendim."

"Beni tutuklamak mı? Söylenti sadece, buna cesaret edemezler," diye cevapladı Marigny. "Sorum, beni tutuklamaya kim gelecek? Alain de Pareilles mi? Alain böyle bir emri yerine getirmeyi asla kabul etmez. Şatomu kuşattıklarında okçularıyla yanımda olmayı tercih eder..."

"Bana inanmamakla hata yapıyorsun, Enguerrand. Ve inan bana, son aylardaki davranışların da hatalıydı. Bizimki gibi mevkilerde, karalın aleyhine çalışmak, kral kim olursa olsun, kendi aleyhine çalışmaktır. Şu an dostluğumuzun hatırına seni kurtarmaya çabalayarak ben de krala karşı gelmiş oluyorum."

Şişman adam mutsuzluğunda samimiydi. Kralın sadık bir hizmetkârı, sadık bir dost, Tanrı'nın emirlerine ve krallığın yasalarına saygılı, dürüst bir memur olarak karmakarışık duygular içindeydi.

"Sana şu anda tek ve son destekçin Monsenyör de Poitiers'den öğrendiklerimi anlatmaya geldim, Enguerrand," diye devam etti. "Monsenyör de Poitiers, senin ve baronların arasına biraz mesafe koymak istiyor. Kardeşine, Kıbrıs gibi uzak bir ülkeyi yönetmesi için seni göndermesini tavsiye etti."

"Kıbrıs mı?" diye patlayıverdi Marigny. "Fransa Krallığı'na hükmederken denizin bir ucundaki bir adaya mı gideyim? Beni oraya mı sürmek istiyor? Ya Paris sokaklarında efendi gibi yürürüm ya da burada ölürüm."

Bouville siyah ve beyaz buklelerini teessürle salladı.

"İnan bana, bu gece evinde yatma," diye tekrarladı. "Ve eğer evini güvenli bir sığınak sayıyorsan... Dilediğin gibi yap, seni uyardım."

Bouville çıkar çıkmaz karısı ve baldızı Chanteloup'u bilgilendirmek için odalarına gitti. Onların akrabalarıyla

konuşması ve varlıklarını hissetmesi gerekiyordu. İki kadın, hemen Normandiya arazilerinden birine gitme ve daha sonra tehlike artarsa oradan limana gidip İngiltere kralına sığınma taraftarıydı.

Enguerrand öfkelen-di. “Etrafımı kadınlar ve tavşanlar sarmış!” diye bağırdı. Ve her gece yaptığı gibi yatağına gitti. En sevdiği köpeğini okşadı, mabeyincisinin yardımıyla üzerini çıkardı, çok yüksek bir fiyata aldığı soylu, en soylu kişilerin şatolarında bile henüz bulunmayan saatin zembereğini kurmasını izledi. Krala yazdığı tezkerenin son cümlesini bir anlığına düşündü. Pencereye gitti, perdeyi açtı ve ışıkların söndüğü şehrin çatılarına baktı. Gece bekçileri Fossés-Saint-Germain Sokağı’ndan geçiyordu ve her yirmi adımda bir mekanik sesle-riyle şu sözleri tekrar ediyorlardı.

“Bekçiler geldi... Gece yarısı oldu... Huzur içinde uyuyun!”

Her zamanki gibi on beş dakika geç kalmışlardı.

Enguerrand şafakta avludan gelen çizme sesleri ve kapıya vurulma sesleriyle uyandı. Panik içinde bir uşak, okçuların aşağıda olduğunu haber vermek için geldi. Marigny kıyafetle-rini istedi, aceleyle giyindi ve ön odada telaşla koşuşan karısı-na ve oğluna rastladı.

“Haklıydınız, Alips,” dedi başını öne eğerek Madam de Marigny’ye. “Sizi dinlemeliydim. Louis’yle birlikte hemen gi-din.”

“Sizinle gelirdim, Enguerrand. Ama şimdi size işkence ede-cekleri yerden kaçamam.”

“Kral, benim vaftiz babam,” dedi Louis de Marigny. “He-men Vincennes’a gidiyorum.”

“Senin vaftiz baban kuş beyinlinin teki, kafasındaki taç ağır geliyor,” diye öfkeyle yanıtladı Marigny.

Sonra merdivenler karanlık olduğu için bağırdı: “Hey, uşaklarım! Işık getirin!”

Hizmetkârları emrini yerine getirdi, meşaleler arasında âde-ta bir kral gibi indi merdivenlerden. Avlu silahlı muhafızlarla

doluydu. Kapıda zincir zırhı içinde uzun boylu bir siluet sisle-
rin arasından çıkageldi.

“Bunu bana nasıl yapabildin, Pareilles? Nasıl cüret eder-
sin?” dedi Marigny, ellerini kaldırıp.

“Ben Alain de Pareilles değilim,” diye cevapladı subay.
“Messire de Pareilles artık okçulara komuta etmiyor.”

Kilise kıyafetleri içindeki Şansölye Étienne de Mornay’ın
geçmesi için yana çekildi. Sekiz yıl önce Nogaret’nin Tapınak-
çılar’ının üstad-ı azamını tutuklamak için şahsen geldiği gibi,
Mornay de krallığın eski başvekilini tutuklamaya bizzat gel-
mişti.

“Messire Enguerrand,” dedi, “beni Louvre’a kadar takip
etmenizi rica ediyorum, sizi oraya kapatma emri aldım.”

Aynı zamanda, krallığın bütün büyük burjuva hukukçuları,
Raoul de Presles, Michel Bourdenai, Guillaume Dubois, Geof-
froy de Briançon, Nicole Le Loquetier, Pierre d’Orgemont evle-
rinde göz altına alınmış ve çeşitli hapisanelere götürülürken,
Yakışıklı Philippe’in son anlarında yanına çağırıldığı çocukluk
arkadaşı Piskopos Pierre de Latille’i yakalamak için Chalons’a
bir bölük asker gönderilmişti.

Demir Kral’ın saltanatı da onlarla birlikte zindana atılmıştı.

V

ZİNDANDAKİ SUİKASTÇILAR

Gece yarısı Marguerite de Bourgogne, Château-Gaillard'ın asma köprüsünün indirilişini ve dış surlarda at seslerini duyduğunda, ilk başta bu seslerin doğru olduğuna inanmamıştı. Robert d'Artois'ya yazdığı, serbest bırakılması karşılığında nikâhtan, kendi haklarından ve kızının haklarından feragat ettiği mektup gittiğinden beri uzun zaman beklemişti ki bu anın geleceğinden ümidi kesmişti!

Ne Robert ne de kraldan yanıt gelmişti. Hiçbir haberci uğramamıştı. Açlıktan daha yıkıcı, soğuktan daha yorucu, böceklerden daha aşılayıcı bir sessizlikte haftalar geçip gitmişti. Marguerite, bedeninde ruhunu kavuran ve onu sürekli bir vicdan azabı altında tutan bir ateşle yanıyor, yatağından neredeyse hiç kalkmıyordu. Gözleri kulenin karanlığında açılıyor, saatlerini hızla atan kalbini dinleyerek geçiriyordu. Sessizlik gerçekte var olmayan gürültülerle doluyor, gölgeler bu dünyaya ait olmayan trajik tehditlerle doluyordu. Uykusuzluğun hezeyanı aklını allak bullak ediyordu... Philippe d'Aunay, yakışıklı âşığı ölmemişti, kırık bacakları, kanlı göbeğiyle onun

yanında yürüyordu. Kollarını âşığına uzatıyor ama dokunamıyordu. Philippe, onu bu dünyadan Tanrı'ya giden yola sürük-lüyordu. Ve bu acımasız yürüyüş dünyanın sonuna, kıyamete kadar sürecekti. Belki de Araf dedikleri buydu.

“Blanche!” diye çığlığı bastı. “Blanche! Geldiler!”

Kulenin dibinde sürgüler, kilitler, parmaklıklar gıcırıyor, taş basamaklarda ayak sesleri yankılanıyordu.

“Blanche! Duyuyor musun?”

Ancak Marguerite'in cılız sesi, gece iki hapisaneyi birbi-rinden ayıran kalın kapıları aşıp üst kata ulaşamadı.

Tek bir mumun ışığı mahkûm kraliçenin gözlerini körelt-ti. Kapıya yüklenen adamların kimler olduklarını seçemedi; sadece kırmızı tunikli, parlak gözlü ve gümüş hançerli devin kendisine doğru ilerlediğini gördü.

“Robert!” diye fısıldadı. “Robert, sonunda geldiniz.”

Robert d'Artois'nın arkasında bir asker, taşıdığı koltuğu yatağın yanına yerleştirdi.

“Kuzenim,” dedi Robert, otururken, “görüyorum ki sağlı-ğınız iyi değil. Neyiniz var?”

“Neyim yok ki,” dedi Marguerite. “Yaşıyor muyum onu bile bilmiyorum.”

“Tam zamanında gelmişim. Her şey yakında bitecek. Düş-manlarınız yenildi. Yazacak durumda mısınız?”

“Bilmiyorum,” dedi Marguerite.

Işığı yaklaştıran d'Artois, mahkûmun perişan olmuş yüzü-ne, kuruyup çatlamış ince dudaklarına, anormal derecede par-lak siyah gözlerine ve terden bombeli alnına yapışmış saçları-na baktı. “En azından kralın beklediği mektubu yazdırabilir misiniz? Rahip!” diye parmaklarını şaklatarak rahibi çağırdı.

Gölgelerin arasında beyaz, buruşuk ve lekeli bir elbise, bej renkli bir kafa sıyrıldı.

“Nikâhın iptali ilan edildi mi?” diye sordu Marguerite.

“Sizden isteneni reddetmişken nasıl iptal edilebilir, kuze-nim?”

“Ama ben bir şey reddetmedim. Kabul ettim. Her şeyi kabul ettim... Bilmiyorum. Artık hiçbir şeyi anlamıyorum.”

“İçmesi için bir şişe şarap getirin,” dedi d’Artois omzunun üzerinden.

Odada ve merdivenlerde uzaklaşan ayak sesleri yükseldi.

“Kafanızı toplayın, kuzenim. Şimdi size söyleyeceklerimi kabul etmeniz gerekiyor,” diye sözü yeniden aldı d’Artois.

“Ama size yazdım, Robert. Louis’ye iletmeniz için size bir mektup gönderdim. Benden istediğiniz her şeyi kabul etmiş, kızımın ondan olmadığını itiraf etmiştim.”

Duvarlar ve simalar etrafında titriyor gibiydi.

“Ne zaman?” diye sordu Robert.

“Çok zaman geçti. Haftalar, iki ay galiba, o günden beri bekliyorum.”

“Mektubu kime verdiniz?”

“Bersumée’ye.”

Marguerite afallamış hâlde bir daha düşündü: *Gerçekten yazdım mı? Bu korkunç bir şey, artık bilmiyorum. Artık hiçbir şey bilmiyorum.*

“Blanche’a sorun,” diye mırıldandı.

Büyük bir patırtı koptu. Robert d’Artois ayağa fırlamış ve birini yakasından yakalayıp sarsıyordu, o kadar yüksek sesle bağıırıyordu ki Marguerite kelimeleri zorlukla anlayabiliyordu.

“Ama evet, monsienyör, ben... Bizzat götürdüm,” diye sük-lüm püklüm cevap verdi Bersumée.

“Nereye götürdün peki? Kime?”

“Bırakın beni, monsienyör, bırakın! Nefes alamıyorum. Monsienyör de Marigny’ye götürdüm. Ben sadece emirlere uydum.”

Kale kumandanı suratının ortasına gelen yumruğu savuştu-ramadı, balyoz gibi inen yumrukla inledi ve sarsıldı.

“Benim adım Marigny mi?” diye kükredi d’Artois. “Bana vermen için emanet edilen bir zarfı nasıl olur da başkasına teslim edersin?”

“Ama monsenyör, bana verilen emirler...”

“Kes sesini, hayvan. Bunun hesabını daha sonra soracağım senden. Mademki Marigny’ye bu kadar sadıksın, Louvre’daki zindanına seni de göndereceğim,” dedi.

Ardından Marguerite’e dönerek, “Mektubunuz hiç elime ulaşmadı, kuzenim. Marigny saklamış olmalı,” dedi.

“Ah! İyi!” diyebildi Marguerite sadece.

Kendini biraz daha güvende hissetmeye başladı, en azından mektubu gerçekten yazmış olduğundan emindi artık.

O anda Çavuş Lalaine, istenen şarap sürahisini getirerek içeri girdi. Robert d’Artois tekrar oturdu ve Marguerite’in şarabı içişini izledi.

Keşke yanımda zehir getirseydim! En kolay yol bu olurdu. Önceden düşünmemekle aptallık ettim. Demek teklifimizi kabul etmiş ama haberimiz yokmuş. Evet, bütün bunlar gerçekten çok aptalca. Ama artık planı değiştirmek için çok geç. Her hâlükârda, şu hâline bakılırsa fazla ömrü kalmamış, dedi içinden.

Öfkesini Bersumée’nin üzerine boşalttıktan sonra kendini kayıtsız ve neredeyse üzgün hissediyordu. Elini beline koydu, etrafındaki tepeden tırnağa silahlı adamlarla samandan bir yatağa uzanmış bitkin kadına ne kadar korkutucu görüldüğünü düşündü. Ama Navarre kraliçesiyken ve Fransa tahtına oturacağı zaman Marguerite’den ne çok nefret etmişti! Onu alaşağı etmek için entrikalara girişmiş, sayısız yolculuk yapmış, ona karşı İngiliz ve Fransız saraylarında ittifaklar kurmamış mıydı? Daha geçen kış, kendisi kudretli bir baron, Marguerite ise zavallı bir mahkûmken, teklifini reddedince onu zevkle ezecekti. Şimdiyse, zafer anında bu kadar ileri gideceğini düşünmemişti. Merhamet hissetmiyordu, sadece tiksinti dolu bir kayıtsızlık, acı bir yorgunluktan içinden yükselen. Zayıf düşmüş, tükenmiş, hasta, savunmasız bir bedene karşı bu kadar fazla gelmişti! Robert’in nefreti aniden söndü, çünkü gücüne karşı bir direniş kalmamıştı artık.

Evet, mektubun kendisine ulaşmayışıma içten bir pişmanlık duymaya başlamıştı ve kaderin ördüğü ağlara lanet okuyordu. Bersumée budalasının inatçı gayreti olmasa, X. Louis şu anda yeniden evlenebilecek, Marguerite sessiz sedasız bir manastıra yerleştirilecek ve Marigny hiç şüphesiz özgür bir adam olarak kalacaktı. Hatta iktidarı elinde bile tutacaktı. Kimsenin aşırı tedbirlere başvurmasına gerek duyulmayacak, Robert d'Artois, zaten ölmekte olan bir kadını idam etme sorumluluğunu sırtlanmayacaktı.

“Kralın dul kalması şart ama olay aile içinde halledilmeli,” demişti Charles de Valois.

Ve Robert görevi kabul etmişti. Bundan hem o, hem Valois, hem de kral kârlı çıkacaktı. Bu tür hizmetlerin ödülü de büyük olurdu. Ve bu açıdan bakınca kader görüldüğü kadar saçma değildi. Herkes kendi doğasının dikte ettiği davranışlara uymuş, başka türlü gelişemeyecek olaylara katkıda bulunmuştu. *Bu işi geçen yıl Westminster'a giderek başlatan ben değil miydim? O hâlde bitirmek de bana düşer. Zaten Marigny Burgonya ile evlilikleri ayarlamak için Artois'ı elimden alıp teyzem Mahaut'ya vermese bunlara mecbur kalır mıydım? Marigny şu an Louvre'da, zindanda gün sayıyor. Kader o kadar da mantıksız değildi.*

Robert, odadaki herkesin ona baktığını hissetti, yatağının tepesindeki Marguerite, çenesini ovuşturan Bersumée, sürahiyi geri alan Lalaine, karanlıkta duvara yaslanan uşağı Lormet, karnında bir yazı tahtası tutan rahip, hepsi onu süzüyordu. Dalıp gitmesine şaşırmış gibilerdi.

Dev, silkinip kendine geldi. “Görüyorsunuz, kuzenim,” dedi. “Marigny'nin bize düşman olduğu gibi size de kalleşlik ettiğini görüyorsunuz. Bu çalınan mektup elimize bir kanıt daha verdi. Bahse girerim Marigny olmasaydı ne bu şekilde suçlanırdınız ne yargılanırdınız ne de böyle muamele görürdünüz. Bu hain, krala ve krallığa zarar vermek için çabaladığı kadar sizi yok etmeyi de amaçlamış. Ama bugün tutuklandı ve

ben kralın adaletini ve bağışlayıcılığını hızlandırmak için onun aleyhindeki şikâyetlerinizi almaya geldim.”

“Ne demeliyim?” diye sordu Marguerite.

İçtiği şarap kalp atışlarını hızlandırmıştı, kesik kesik nefes alıyor ve göğsünü tutuyordu.

“Ben sizin yerinize rahibe yazdırırım,” dedi Robert.

Gözden düşen Dominiken keşiş yere oturdu, yazı tahtasını dizlerinin üzerine yerleştirdi. Yanındaki mum üç yüzü de aydınlatıyordu.

Robert para kesesinden rahibe okuduğu notu içeren, katlanmış bir kâğıt parçası çıkardı.

“Majesteleri, değerli kocam, keder ve hastalıktan ölüyorum. Sizden beni bağışlamanızı istirham ediyorum, zira eğer en kısa zamanda beni...”

“Bir dakika, monsenyör, size yetişemiyorum,” dedi rahip. “Sizin Paris’teki kâtipleriniz gibi hızlı yazamıyorum.”

“Zira eğer en kısa zamanda beni bağışlamazsanız, çok az ömrüm kaldığını ve ruhumun bedenimden ayrılacağını hissediyorum. Her şey, yalan yere yemin ettiğim itirafımla sizin ve rahmetli kral babanızın nezdinizde gözden düşmemi isteyen ve bana kötü muamele ederek şu anki sefil durumuma düşmemi...”

“Monsenyör, bir dakika, lütfen...”

Rahip, parşömen üzerindeki bir çıkıntıyı kazımak için kazıyıcısını aradı.

Robert devam etmeden ve mektubu bitirmeden önce biraz beklemek zorunda kaldı: “Şu anki sefil durumuma düşmemi arzulayan Messire de Marigny’nin suçudur. Bütün suç, bu hainidir. Size burada düştüğüm durumdan beni kurtarmanız için yalvarıyor, itaatkâr eşiniz olmaktan asla vazgeçmediğime Tanrı’nın huzurunda yemin ediyorum.”

Marguerite yatağında biraz doğruldu. Neden masum olduğunu söylemesi istenmişti, anlamıyordu, önceki teklifleriyle tamamıyla zıttı bu.

“Ama kuzenim, daha önce benden istediğiniz bütün o itiraflara ne olacak?” diye sordu.

“Artık gerekli değil, kuzenim,” diye cevap verdi Robert. “Bu imzalayacağınız hepsinin yerini alacak.”

Şu an Charles de Valois için önemli olan şey, Enguerrand’a karşı mümkün olduğu kadar gerçek ya da yalan kanıt toplamaktı. Bu, özellikle mektupta kraliçenin ölümünün yakın olduğunu ilan etmesinin yanı sıra en azından görünüşte kralın namusunu temizlemiş oluyordu. Monsenyör de Valois ve d’Artois hayal gücü geniş adamlardı!

“Peki ya Blanche, ona ne olacak? Blanche için ne düşünüyorsunuz?”

“Endişelenme,” diye içini rahatlattı Robert. “Onun için her şey yapılacak.”

Marguerite parşömenin altına adını karaladı.

Robert d’Artois bunun üzerine ayağa kalktı ve kraliçenin üzerine eğildi. Diğerleri odanın öte tarafına çekildiler. Dev, elini Marguerite’in omzuna koydu.

Bu kocaman elin dokunuşunda Marguerite vücuduna yayılan bir sıcaklık hissetti. Bir deri bir kemik kalan ellerini, adamın onu bırakmasından korkuyormuş gibi Robert’in parmaklarına sımsıkı doladı.

“Elveda, kuzenim,” dedi Robert. “Elveda. Size iyi istirahatler diliyorum.”

“Robert,” dedi kısık bir sesle Marguerite. Başını çevirmiş, Robert’in gözlerine bakarak, “geçen gelişinizde benimle sevişmek istediğinizde, gerçekten beni arzulamış mıydınız?”

Hiçbir insan tamamen kötü değildir. O anda, Robert d’Artois’nın dudaklarından çok ender duyulan merhamet dolu sözler döküldü.

“Evet, güzel kuzenim, sizi çok seviyordum.”

Robert dokunduğu bedenin gevşediğini, sakinleştiğini, neredeyse mutlu olduğunu hissetti. Kraliçenin hakiki yaşama sebebi, tüm taçlardan, tahtlardan çok sevilme, arzulanmaktı.

Marguerite, kuzeninin ışıkla birlikte uzaklaşmasını izledi. Bütün haşmetine rağmen gerçekdışı görünüyordu, loş ışıktaki kadim efsanelerdeki yenilmez kahramanları andırıyordu.

Dominiken keşişin beyaz cüppesi, Bersumée'nin kurt postu şapkası kayboldu. Robert önündeki adamlarını itekledi. Bir anlığına, tereddüt içinde sanki bir şey söyleyecekmiş gibi eşikte duraksadı. Sonra kapı kapandı, zifiri karanlık tekrar çöktü ve ilginç bir şekilde Marguerite bu defa kapıların kilitlendiğini duymadı.

Artık kilitli, kapalı kalmayacaktı. Bu hareket 350 günden beri ilk defa kurtuluş umudu duymasını sağladı.

Yarın onu aşağı indireceklerdi, Château-Gaillard'da istediği gibi gezinecekti. Sonra, çok yakında bir araba gelecek ve onu ormana, şehirlere ve insanlara götürecekti...

"Ayağa kalkabilir miyim?" dedi kendi kendine. "Dermanın olur mu? Ah! Evet, gücümü geri kazanacağım!"

Alnı, boğazı, kolları yanıyordu, ama iyileşirdi, iyileşeceğini biliyordu. Gecenin geri kalanında uyuyamayacağını da biliyordu. Ama sabaha kadar umut yoldaş olurdu!

Aniden, zorlukla duyulan hafif bir tıkırtı, ardından bir hışırtı işitti. Bir canlının nefes alıp vermesini andırıyordu. Odada biri vardı.

"Blanche!" diye seslendi. "Sen misin?"

Belki ikinci katın kapısını da açmışlardı. Ama kapının açıldığını hiç fark etmemişti. Hem kuzeni yürümek için neden bu kadar tedbir alsındı ki? Tabii Blanche aniden delirmediyse...

"Blanche!" diye tedirgin bir sesle tekrarladı Marguerite.

Tekrar sessizlik çöktü ve Marguerite bir an için ateş yüzünden hayal gördüğünü düşündü. Fakat bir an sonra, aynı nefesi daha da yakında duydu, zeminden bir köpeğin tırnaklarının çıkardığına benzer hafif bir sürünme sesi geliyordu. Birisi hemen yanında nefes alıyordu. Belki de gerçekten bir köpekti, Bersumée'nin köpeği efendisiyle beraber kuleye girmiş ve orada unutulmuş olabilirdi. Ya da fareydi. Küçük adımları,

hışırtılı sesleri, sinsilikleri, geceleri gizemli yerlerde dolaşmalarıyla fareler tuhaf yaratıklardı. Birkaç kez kulede fare görül-müş ve Bersumée onları yakalaması için köpeğini getirmişti. Ancak farelerin nefes alış verişlerini hiç duymamıştı.

Aniden yatağında doğruldu, kalbi hızla atıyordu. Metal bir nesne, bir silah ya da toka taş sürtünmüştü. Umutsuzca açılan gözleriyle etrafındaki karanlığı taradı.

“Kim var orada?” diye bağırdı.

Ses yine kesildi. Ama artık yalnız olmadığından emindi. O da nefesini tuttu. İçine daha önce hiç hissetmediği bir korku dolmuştu. Birkaç dakika içinde ölecekti, bunun korkutucu bir kesinliği vardı. Bu beklentiyle hissettiği dehşet, nasıl öleceğini ya da darbenin nereye geleceğini, duvar boyunca ona yaklaşan görünmez varlığın ne olduğunu bilmemenin korkusuyla birleşmişti.

Geceden biraz daha karanlık, yuvarlak bir şekil aniden yatağa çarptı. Marguerite, yukarıdaki katta yatan Blanche de Bourgogne’un taşların arasından duyduğu ve ömrü boyunca unutmayacağı bir çığlık attı. Sonra çığlık yarıda kesildi.

Bir çift el çarşafı Marguerite’in ağzına geçirdi ve boğazına doladı. Baş geniş bir göğse bastırılan, çırpınan kolları havayı döven ve kurtulmak için bütün gücüyle debelenen Marguerite boğuk sesler çıkarıyordu. Boynunu saran kumaş yakıcı kurşun bir kolye gibi sıkıyordu. Kraliçe boğuluyordu. Gözleri ateşle doldu, başının içinde dev bronz çanlar çalmaya başladı. Ama katilin kendine has bir becerisi vardı, çanları tutan halat aniden kırıldı ve Marguerite dibi görünmeyen karanlık uçuruma düştü.

Birkaç dakika sonra, Château-Gaillard’ın avlusunda, şövalye yamaklarıyla şarap içerek vakit öldüren Robert d’Artois, Lormet’nin yaklaştığını ve atını bağlar gibi yaptığını gördü. Meşaleler sönmüştü, gün ağarıyordu. İnsanlar ve binekler gri bir pus içerisinde yüzüyordu.

“Halloldu, monsenyör,” diye mırıldandı Lormet.

“İz kaldı mı?” diye alçak sesle sordu Robert.

“Sanmıyorum, monsenyör. Yüzü kararmayacak, boyun kemiklerini kırdım. Ve yatağı da düzelttim.”

“Bu, kolay bir iş değildi.”

“Beni iyi tanırınsınız, monsenyör, baykuş gibiyimdir, gece gözlerim iyi görür.”

Eyere çıkan d’Artois, Bersumée’ye seslendi:

“Madam Marguerite’i çok hasta gördüm,” dedi. “Duru-muna bakılırsa, haftayı çıkaramayacağından korkuyorum. Eğer ölecek olursa, emirlerin şunlar: Dört-nala Paris’e atını süreceksin ve doğrudan Monsenyör de Valois’ya gelip haberi önce ona, sadece ona vereceksin. Beni duydun mu, Monsenyör de Valois’ya. Bu sefer sakın adresi şaşırayım deme ve çeneni kapalı tut. Monsenyör de Marigny’nin hapishanede olduğunu ve kralın darağacında sana da bir yer ayrılabilceğini aklından çıkarma.”

Şafak, Andelys ormanının arkasında sökmeye başlamıştı, ağaçların üzerindeki ufukta gri ve pembe arasında ince bir parıltı saçıyordu. Aşağıdan, nehir cılızca ışıldıyordu.

Château-Gaillard uçurumundan aşağı inen Robert d’Artois, altındaki atın sıcaklığını, attığı adımları hissediyordu. Ciğerlerini taze sabah havasıyla doldurdu.

“Hayatta olmak güzel şey,” diye mırıldandı.

“Evet, monsenyör, çok güzel,” diye yanıtladı Lormet. “Kesinlikle, güneşli bir gün olacak bugün.”

VI

MONTFAUCON YOLU

Pencerenin darlığına rağmen, Marigny haç şeklinde takılı demir parmaklıklar arasından nisan yıldızlarının parladığı görkemli gökyüzü manzarasını görebiliyordu.

Uyumak istemiyordu. Paris'ten nadiren gelen gece uğultusunu, gece bekçilerinin bağrıışlarını, sebze pazarına köylerden yüklerini taşıyan arabaların takırtılarını dinliyordu. Sokaklarını genişlettiği, binalarını süslediği, isyanlarını bastırdığı, krallığın nabzının attığı, on altı yıldır düşüncelerinin ve endişelerinin merkezinde olan bu gergin şehirden son iki haftadır bir insanmışçasına nefret etmeye başlamıştı.

Bu kızgınlık, Marigny'nin Louvre'da kendine suç ortağı bulmasından çekinen Charles de Valois'nın onu Tapınak Kulesi'ne naklettirdiği günün sabahı başlamıştı. At sırtında, etrafı muhafızlar ve okçularla çevrili olan Marigny, başkentini bir kısmını geçerken uzun yıllar boyunca önünde baş eğen, yerlere kadar eğilen halkın aslında ondan nefret ettiğini fark etmişti. Geçerken savurulan küfürler, sokaklardaki sevinç havası, sıkılı yumruklar, alaylar, kahkahalar, ölüm tehditleri, bunların hepsi krallığın başvekili için tutuklanışından daha zalimce gelmişti.

Uzun zamandır insanları yöneten, halkın iyiliği için hareket etmeye çabalayan ve bu görevin kendisine yüklediği sıkıntıları bilen Marigny, hiç sevilmediğini, anlaşılmadığını fark edip tarifsiz bir karamsarlığa kapıldı ve hayatını ne için harcadığını sorgulamaya başladı.

“Her türlü şerefe nail oldum ama asla mutluluğu tatmadım, çünkü işimi kusursuz yerine getirdiğimi hiç düşünmedim. Benden bu kadar nefret eden insanlar için çabalamaya değer miydi?”

Devamında olanlar da şehirdekinden geri kalır değildi. Enguerrand, Vincennes’a geri getirilmişti, fakat bu kez ülkenin ileri gelenleri arasında oturtulmayacak, baronlar ve piskoposlardan oluşan mahkemenin huzuruna çıkarılacaktı. İddianameyi savcı makamındaki rahip Jean d’Asnieres okuyacaktı.

“*Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo,*” diye sesini yükseltti Jean d’Asnieres konuşmasına başlarken.

Tanrı’nın adına, Marigny’ye karşı kırk bir itham yöneltildi: zimmete geçirme, ihanet, kötü idare, usulsüzlük, krallığın düşmanlarıyla ilgili gizli münasebetler, garip iddialara dayanan daha bir sürü suçlama. Mesela Marigny, Gailfontaine topraklarının değerinin belirlenmesinde Monsenyör Valois’ı kandırarak Flandre kontunun oğlu Louis de Nevers ile bir tarlanın ortasında gizlice görüşerek Kral Yakışıklı Philippe’i üzüntüden ağlatmıştı.

Enguerrand söz istedi ama talebi reddedildi. Teke tek adli düello talep etti, bu da reddedildi. Kendisini savunmasına bile izin verilmeden mahkûm edildi, ölü biri gibi yargılanıyordu.

Mahkeme üyeleri arasında Jean de Marigny de bulunuyordu. Enguerrand, kardeşinin ona sağladığı başpiskoposluğu elinde tutmak için giriştiği rezil pazarlığı tahmin edebiliyordu! İtiraza izin verilmeyen duruşma süresince Enguerrand, kardeşinin gözlerine baktı ama tek görebildiği tuhaf, duygusuz yüzü,*

* (Lat.) Bizim için değil, Rabbimiz, bizim için değil, lakin senin adına.

kaçırdığı gözleri ve göğsündeki haçın iplerini ağır ağır çekti-
ren elleri oldu.

“Yüzüme bakamıyor musun, Yahuda? Bana bakacak yüzün yok mu, Kabil?” diye homurdandı Enguerrand.

Kardeşi bile suçlayanlar arasına girmek için böyle bir alaycılıkla sıraya girdiyse, başkalarından nasıl sadakat veya şükran bekleyebilirdi?

Yokluklarıyla bu adalet komedisini kınadıklarını gösterebilmek için ne Poitiers kontu ne de Kont d’Evreux mahkemeye katılmıştı.

Bu kez ayakları zincirlenmiş hâlde Vincennes’tan tapınağa dönerken halkın yuhalamaları bir kez daha Marigny’ye eşlik etmişti. Bir zamanlar Jacques de Molay’nin kapatıldığı zindana kapatılmıştı. Ayağındaki zincir, bir zamanlar üstadı azamın zincirinin takıldığı halkaya perçinlenmişti, yaşlı şövalyenin geçen günleri saymak için sıra üzerine çektiği çizgilerin izleri hâlâ görülüyordu.

“Yedi yıl! Onu burada yedi yıl geçirmeye mahkûm ettik ve sonra onu yakılmaya gönderdik. Ben daha bir haftadır hapisim, ne çok çile çektiğini şimdiden anlayabiliyorum.”

Devlet adamı, gücünü kullandığı yüksek mevkilerden, tüm mahkemelerin, polis ve orduların koruması altındayken hapse veya ölüme mahkûm ettiği kişiyi görmez. Ona göre mahkûm, ortadan kaldırılacak bir muhaliftir sadece. Marigny, Tapınakçılar Yahudiler Adası’nda yakılırken yaşadığı rahatsızlığı hatırladı. Artık onların soyut düşman güçler değil, etten ve kemikten insanlar olduklarını idrak etmişti. O gece ruhundaki bu zaafı bastırsa da kendini kısa bir anlığına işkence gören kurbanlarla dayanışma içinde hissetmişti. Hücresinde yerde yatarken nihayet aydınlanma yaşadı. “O gün yaptıklarımızdan dolayı hepimiz lanetlendik.”

Ve sonra, Marigny bir kez daha en uğursuz, en bayağı nefret ve kötülük gösterisine katılması için Vincennes’a götürüldü. Sanık aleyhindeki bütün suçlamalar yetmemiş gibi, krallığın

vicdanındaki en küçük şüpheyi bile gidermek gerekliymiş gibi, benzersiz bir sahte tanık merasimi eşliğinde, üzerine en abartılı suçları atmaktan zevk alıyorlardı.

Monsenyör de Valois, elbette Enguerrand'ın emriyle tertiplenen çok büyük bir büyücülük komplosunu ortaya çıkardığı için iftihar ediyordu. Madame de Marigny ve kız kardeşi Madam de Chanteloup, kral, Kont de Valois'nın kendisi ve Kont de Saint-Pol'ü simgeleyen balmumu bebekler üzerine büyüler tatbik etmişlerdi. En azından, polisin göz yumması ile büyü dükkânları işleten Bourdonnais Sokağı'ndan bazı kişilerin iddiası bu yöneydi. Kraliyet mahkemesi huzuruna şeytanın hizmetkârlığını yapan topal bir kadınla, yakın zamanda benzer bir davada mahkûm olan Paviot adında birini çıkarmışlardı. Kendilerini Madame de Marigny'ye suç ortağı olarak tanıtmakta güçlük çekmediler, ancak onları da kazıkta yakılmaya gönderen mahkeme kararını duyunca acıklı bir şaşkınlık ifadesi gösterdiler. Davadaki sahte tanıkların kendileri bile kandırılmıştı!

Sonunda, Marguerite de Bourgogne'un ölümü açıklandı ve bu haberin verdiği heyecan dalgası henüz tazeyken, ölmeden önceki gün kraliçenin kocasına hitaben yazdığı mektup okundu.

“Onu öldürdüler!” diye bağırdı Marigny, dönen bütün dolapların farkına varmıştı.

Ancak etrafını saran muhafızlar onu susmaya zorladı. Jean d'Asnieres bu yeni bulguyu da iddianamesine ekledi.

Önceki günlerde İngiltere kralı, Enguerrand'ı kurtarmak için boş yere kayınbiraderi Fransa kralına mektuplar göndermişti. Louis de Marigny boş yere vaftiz babası X. Louis Hutin'in eteklerine kapanmış, merhamet ve adalet için ona yalvarmıştı.

X. Louis, Marigny'nin adı söylendiği anda sadece tek cümleyle cevap veriyordu: “Onu himayemden çıkardım.” Aynı ifadeyi son defa Vincennes'da halkın önünde tekrar etti.

Mahkeme Enguerrand'ın asılması hükmünü verdi, karısı ise hapse atılacak, bütün mallarına el konulacaktı.

Ancak Valois ortalığı karıştırmaya devam ediyordu. Enguerrand'ı bir ipin ucunda sallanırken görene dek huzur bulamayacaktı. Olası bir kaçma girişimini önlemek için düşmanını üçüncü bir zindana, Chatelet Zindanı'na gönderdi.

Böylece Marigny, 30 Nisan 1315 gecesi Chatelet Zindanı'nda bir pencerenin önünde durmuş göğü seyrediyordu.

Ölümden korkmuyordu, en azından kaçınılmazı kabul lenmişti. Ancak lanet fikri, saplantı hâline gelmişti. Haksızlık hissi o kadar yoğundu ki, insanların ani öfkesi arasında ve ötesinde, daha yüksek bir iradenin tezahür ettiğini gösteren işaretler görmek zorunda kalmıştı. “Üstad-ı azamın ağzından çıkan gerçekten Tanrı'nın gazabı olabilir miydi? Neden adımız sayılmasa bile orada bulunan hepimiz lanetlendik? Oysa biz sadece krallığın iyiliği, kilisenin şanı ve imanın saflığı için hareket etmiştik. Rab'bin cezasını her birimize yönelten şey neydi?”

İdamına sadece birkaç saat kalmışken, Tapınakçılar'ın davasını adım adım hatırlamaya çalıştı. Sanki özel hayatında ve memuriyeti sırasında yaşadığı diğer olaylar önemsizdi ve ölmeden önce cevabını bulması gereken tek soru buydu. Her zaman, her konuda yaptığı gibi yavaşça hafızasının basamaklarını tırmandı, aniden bir ışığın çıktığı ve her şeyi idrak ettiği bir eşiğe ulaştı.

Lanet, Tanrı'dan gelmiyordu. Kaynağı kendisiydi ve kendi davranışlarıydı. Bu, tüm insanlar ve tüm cezalar için geçerliydi.

“Tapınakçılar, artık kurallarına, kaidelerine bağlılık göstermiyordu, yalnızca para ticareti ile iştigal etmek için Hıristiyanlığın hizmetinden uzaklaşmışlardı. Saflarında günah kol geziyordu ve ihtişamları çürümüştü. Böylelikle laneti kendi başlarına kendileri getirdiler, tarikatı ortadan kaldırmak adıldı. Fakat Tapınakçılar'a son vermek için hırslı ve korkak başpiskopos

kardeşimi uydurma suçlardan onları mahkûm etmesi için ben tayin ettim. Bu nedenle, kardeşimin uydurma suçlardan beni mahkûm eden mahkemede oturması hiç şaşırtıcı değil. İhaneti yüzünden onu suçlamamalıyım, burada suçlu olan benim... Nogaret, halkın yararı için gerekli olduğunu düşündüğü itiraf-ları almak için sayısız masuma işkence ettiğinden düşmanla-rı onu zehirledi. Marguerite de Bourgogne sevmediği bir hü-kümdarla sırf siyaseten evlendi, evliliğine ihanet etti. İhanet ettiği için basıldı ve zindana atıldı. Kral Louis'yi nikâhından serbest bırakabilecek mektubunu yaktığım için Marguerite'i kaybettim ve aynı zamanda kendim de kaybettim. Peki, beni suçlamak gayesiyle onu öldürten Louis'ye ne olacak? Uydur-duğu suçlar için bu sabah beni darağacına gönderen Charles de Valois'ya ne olacak? Fransa'nın kraliçesi olmayı kabul edip bir katille evlenirse Clémence de Hongrie'ye ne olacak? Yanlış sebeplerden dolayı cezalandırılırsak bile, cezamızın her zaman gerçek bir nedeni var. Her haksız fiil, haklı bir sebeple işlenmiş olsa bile, içinde kendi lanetini taşır.”

Bu gerçeği idrak ettiğinde Enguerrand de Marigny başka-larından nefret etmeyi, akıbetinden ötürü başkalarını sorumlu tutmayı bıraktı. Bu, kendi yordamıyla nedamet getirme şekliy-di, ancak öğrenilmiş dualardan daha etkiliydi. İçinde büyük bir huzur hissediyordu, kaderinin bu şekilde sona ereceğini kabullenmiş, Tanrı'yla uzlaşmıştı.

Şafağa kadar sakince oturdu, tefekkürün onu götürdüğü parlak eşikte öylece bekledi.

Günün birinci saatine doğru, duvarların ötesinde bir kar-gaşa duydu. Paris prévôt'sunun, başgardianın ve savcının girdiğini görünce yavaşça doğruldu ve zincirin çıkarılmasını bekledi. Tutuklandığı gün giydiği kırmızı pelerini ald ve omuzlarına attı. İçinde olağanüstü bir güç hissediyor, kendisi-ne malum olan hakikati sürekli tekrarlıyordu: “Her haksız fiil, haklı bir sebeple işlenmiş olsa bile...”

“Beni nereye götürüyorsunuz?” diye sordu.

“Montfaucon’a, messire.”

“Böylesi daha iyi. O darağacını yeniden inşa ettirmiştim. Kendi eserimde can vereceğim.”

Chatelet’den dört atlı bir araba çıktı. Arabanın önü, arkası, yanları bölük bölük okçuyla ve bekçilerle çevrilmişti. “Krallığa hükmettiğim zamanlar, koruma olarak sadece muhafız aldım. Ölüme giderken üç yüzden fazlası var.”

Marigny, kalabalığın çığlıklarına, arabanın kenarına dayanıp, “İyi insanlar, benim için Tanrı’ya dua edin,” sözleriyle cevap veriyordu.

Kortej, Saint-Denis Sokağı’nın sonunda, Filles-Dieu Manastırı’nın önünde durdu. Marigny’yi aşağı indirdiler ve avluda bir gölgelik altına yerleştirilmiş tahta haçın dibine getirdiler. “Doğru, böyle oluyordu,” dedi kendi kendine, “ama daha önce hiç idama katılmamıştım. Halbuki kaç kişiyi darağacına yolladım... Karşılığını yapabildiğim kadar iyilik işleyerek ödediğim on altı yıl talih sürdüm, on altı gün çile çektim ve yaptığım kötülüklerin cezalandırılması için geriye bir sabahım kaldı. Tanrı bana acısın.”

Manastırın vaizi haçın altında diz çöken Marigny’ye ölülerin duasını okudu. Ardından rahibeler mahkûma bir bardak şarap ve yavaş yavaş çiğnediği üç parça ekmek getirdiler. Bu kez dünyadaki yiyeceklerin tadını son kez çıkardı. Sokakta, Parisliler hâlâ bağırıyorlardı. Marigny, “Az sonra yiyecekleri ekmek, bana verdiklerinin yanında çok yavan, tatsız gelecek,” dedi.

Konvoy, şehrin surlarından geçti. Çeyrek fersah sonra, banliyöleri geçtikten sonra küçük bir tepenin üzerinde Montfaucon* darağacı görüldü.

* Montfaucon darağacı, eski Meaux yolunun solunda, Grange-aux-Belles Sokağı dolaylarındaki bir tepede inşa edilmişti. Enguerrand de Marigny, kariyerleri Montfaucon’da sonlanan (başta maliye vekilleri olmak üzere) çok sayıda vekilden ikincisidir. Ondan önce III. Philippe’in hazinedarı Pierre de la Brosse burada asılmıştı. Daha sonra IV. Charles’ın hazinedarı Pierre Rémy ve dövizcisi Macci dei Macci, VI. Philippe’in darphane ustası René de Siran, XI. Louis’nin gözdesi

Aziz Louis'den kalma eski darağacının yerine yeniden inşa edilen Montfaucon, çatısız, bitmemiş bir malikâne gibi görünüyordu. Gökyüzüne yükselen on altı taş sütun, büyük kaba taş bloklar üzerine oturtulmuş kare şeklinde geniş bir platformun üzerine çakılmıştı. Platformun ortasında mezarlık olarak kullanılan büyük bir çukur açılmıştı. İdam sehpaları bu çukur boyunca sıralanmıştı. Taş sütunlar çift kirişlerle ve idamdan sonra cesetlerin asıldığı demir zincirlerle birbirine bağlanmıştı. Cesetler ibret olması ve kralın adaletine saygı uyandırması için çürümek üzere rüzgâra ve kargalara bırakılıyordu.

O gün, bazıları çıplak, bazıları da bellerine kadar keten paçavralar giydirilmiş bir düzine ceset asılıydı. Bu, cellatlara, mahkûmların elbiselerinin tamamını veya bir kısmını alma hakkına göre değişirdi. Cesetlerin bazıları neredeyse iskelet hâline gelmişti, bazıları ise çürümeye başlamıştı, kulaklarından ve ağızlarından korkunç sıvılar akıyor, kuşların gagaladığı etleri elbiselerin üzerine yapıyor, çevreye iğrenç bir koku yayılıyordu.

Erken kalkan kalabalık bir grup, idamı izlemeye gelmişti. Okçular, kargaşayı kontrol etmek için bir kordon oluşturdu.

Marigny arabadan indiğinde, bir rahip yaklaştı ve onu mahkûm edildiği günahları itiraf etmeye davet etti.

“Olmaz, peder,” dedi Marigny.

X. Louis'yi veya kraliyet ailesinden herhangi birini büyüleme suçunu, hazineden zimmetine para geçirme suçunu, aleyhindeki tüm suçlamaları reddetti ve suçlandığı bütün cürümlerin efendisi rahmetli kral tarafından emredildiğini veya onaylandığını tekrarladı.

“Ama haklı bir dava için haksızlık işledim, işte bundan dolayı tövbe ediyorum.”

Olivier le Daim, VIII. Charles, XII. Louis ve I. François'nın Maliye Nazırı Beaune de Samblançay aynı akıbeti paylaşmışlardır. Darağacı, 1627 yılında kullanımdan kaldırılmıştır.

Başcelladın arkasından platforma çıkan taş rampayı tırmandı, her zamanki otoriter edasıyla darağaçlarına işaret ederek, “Hangisi?” diye sordu.

Sahneye çıkmış gibi çılgınlık atan kalabalığa son bir kez baktı. Ellerin bağlanmasını reddetti.

“Ellerinizi üzerimden çekin.”

Saçlarını kendisi kaldırdı ve başını öne götürerek kendisine gösterilen ilmiğe başını kendisi geçirdi. Cığerlerine mümkün olduğu kadar hava çekmek için derin bir nefes aldı, yumruklarını sıkı. Altı arşın uzunluktaki ip yerden iki kulaç yükseldi.

Sadece bunun için bekleyen kalabalık, müthiş bir hayret çılgılığı attı. Birkaç dakika boyunca Marigny’nin debelendiğini, gözlerinin büyüdüğünü, yüzünün önce maviye döndüğünü, sonra morardığını, dilinin dışarı fırladığını, kollarının ve bacaklarının görünmez bir direğe tırmanmak ister gibi çırpındığını izledi. Sonunda kolları iki yana düştü, kasılmalar azaldı, sonra bitti. Gözlerinin feri artık gitmişti.

Ve hâlâ hayretler içindeki kalabalık sustu.

Valois, mahkûmun tanınması için tamamen giyinik kalmasını emretmişti. Cellatlar cesedi indirip platform boyunca ayaklarından sürüklediler, daha sonra, Paris’e bakan taraftaki darağacının önüne merdivenlerini dayadılar ve zincirle asarak Fransa’nın sahip olduğu en büyük bakanlardan birini, adı sanı meçhul adi suçluların arasında çürümeye terk ettiler.

VII

YIKILAN HEYKEL

Ertesi gece Montfaucon'un karanlığında zincirler gıcırdarken, hırsızlar soymak için Marigny'nin cesedini indirdiler. Sabah cesedi taş üzerinde, çırılçıplak uzanmış hâlde bulundu.

Haber verildiğinde hâlâ yatakta olan Monsenyör de Valois, cesedin giydirilmesini ve yeniden asılmasını emretti. Sonra kendisi giyindi ve her zamankinden daha canlı, daha kibirli, daha azametli bir şekilde şehirdeki hareketliliğe, kalabalığa karıştı.

Fransa kraliyet mühürdarlığına atadığı eski şansölyesi Rahip Mornay'le birlikte şehir sarayına gitti.

Manifaturacılar Galerisi'nde tüccarlar ve izleyiciler, bir iskele üzerine tüneyen ve Enguerrand de Marigny'nin heykeli ni söken dört taş ustasını izliyordu. Heykel duvara yalnızca tabanından değil sırt kısmından da tutturulmuştu. Kazma ve keskiler taş vurdüğunda beyaz kıvılcımlar çakıyordu.

Tüm galeriye bakan bir iç pencere açıldı, Valois ve şansölye pencere küpeştesinde göründü. Onları gören izleyiciler şapkalarını çıkarıp selamladılar.

“İzleyin namuslu insanlar, izleyin. Hayırlı bir iş yapıldı burada,” diye küçük kalabalığa söylev çeker bir tonda seslendi Valois.

Sonra Mornay’ye dönerek ona sordu: “Marigny mallarının envanterini çıkardınız mı?”

“Çıkardık, monsenyör, oldukça uzun bir liste oldu.”

“Bundan şüphem yok,” dedi Valois. “Böylece kralın elinde bu meselede kendisine hizmet edenleri ödüllendirmek için yeterince para olacak. Evvela o haydudun hileli bir alışverişle beni kandırıp elimden aldığı Gaillefontaine topraklarının bana geri verilmesini istiyorum. Bu bir ödül değil, sadece adalet yerine gelmiş olacak. Öte yandan, oğlum Philippe’in sonunda kendi malikânesinin ve kendi maiyetinin olması münasip olacaktır. Marigny’nin, Fossés-Saint-Germain’de ve Autriche Sokağı’nda iki evi vardı. Ben ikincisinin verilmesinden yanayım... Ayrıca kralın, güvercin kafeslerini açan avcıbaşı Henriette de Meudon’a ihsanda bulunmak istediğini de biliyorum, lütfen bunu not edin. Ah! Her şeyden önce, Monsenyör d’Artois’nın, Beaumont Kontluğu’nun gelirleri için beş yıldır beklediğini unutmayın. Ona hakkını ödemenin zamanı geldi. Kralımız, kuzenimiz d’Artois’ya çok borçlandı.”

“Kralımızın yeni hanımına geleneksel hediyeleri sunması gerekecek, ona duyduğu sevginin büyüklüğüne bakılınca çok zengin hediyeler sunulmalı. Ancak kralın hazinesi bunu karşılayacak durumda değil. Yeni kraliçemize sunulacak hediyeler Marigny’nin mülkünden alınamaz mı?”

“Çok yerinde bir karar, Mornay. Bu şekilde mal paylaşımı için bir liste hazırlayın, başına yeğenim Clémence’in adını yazın, kralın onayına sunalım.”

Valois, konuşurken bir taraftan da taş ustalarının çalışmasını izlemeye devam ediyordu. Şansölye cevap verdi: “Hay hay, monsenyör, bu arada kendim için bir şey istemekten imtina edeceğim...”

“İyi düşündünüz, Mornay, çünkü fesat peşinde koşan kişiler sadece kendi menfaatiniz için Marigny’yi yargıladığınız

söylentisi çıkarabilir. O hâlde benim payımı biraz artırın, böylece hak ettiğiniz ölçüde sizin payınızı bizzat ben taltif edebilirim. Ah! Yerinden kıpırdadı sonunda!” diye heykele işaret ederek ekledi Valois.

Marigny’nin dev heykeli artık duvardan tamamen ayrılınca iplerle sardılar. Valois yüzükle süslü elini şansölyenin koluna dayadı.

“İnsan gerçekten tuhaf bir varlık,” dedi. “Biliyor musunuz, ansızın ruhumda bir boşluk hissettim. Bu hainden nefret etmeye o kadar alışmışım ki, şimdiden onu özledim sanki...”

Aynı anda sarayda X. Louis tıraş olmayı bitirmişti. Pembe ve taptaze teniyle Eudeline, sıcak bir havluyla çenesini kuru-
layan kralın babası olduğundan habersiz, on yaşında, sarışın, hafif sıska, ürkek bir kız çocuğunu elinden tutmuş bekliyordu.

Sarayın çamaşırcıbaşısı, Louis’nin kendisini ve kızını çağır-
masının nedenini öğrenmek için umutla dolu bir hâlde bekli-
yordu.

Berber elinde kâse, ustura ve kremlerle dışarı çıktı.

Fransa kralı kalktı, boynuna dökülen uzun saçlarını silkele-
di ve “Halkım mutlu, değil mi Eudeline? Marigny’yi asmama
memnun oldular mı dersin?” diye sordu.

“Elbette, Monsenyör Louis. Bağışlayın, majesteleri. Herkes
kara günlerin bittiğine inanmak istiyor artık.”

“Güzel, pekâlâ. Böyle olmasını istiyorum.”

X. Louis odayı arşınladı, bir aynanın üzerine eğildi, yüzünü
bir süre inceledi, sonra arkasını döndü.

“Bu çocuğun istikbaliyle ilgileneceğime söz vermiştim. Adı,
seninki gibi Eudeline...”

Çamaşırcının gözlerinden minnet yaşları döküldü. Kızının
omzuna hafifçe bastırdı. Küçük Eudeline, kralın ihsanda bu-
lunması için diz çöktü.

“Majesteleri, bu çocuk son nefesine kadar sizi dualarında
yâd edecek...”

“Ben de tam buna karar vermiştim,” diye cevapladı Louis.
“Dua etmesine. Soyluların kızlarına mahsus Aziz Marcel

Manastırı'na kapanıp kendini dine adayacak. Başka hiçbir yerde oradan daha rahat edemez.”

Şaşkınlık, Eudeline'in tüm yüzünü kapladı.

“Onun için istediğiniz şey bu mu, majesteleri? Manastıra kapatmak mı?”

“Ne? İyi bir manastır değil mi?” dedi Louis. “Böyle olması gerekiyor, dışarıda kalamaz. Doğumuyla işlediğimiz günaha karşılık, bizim ve onun selameti için dindar bir hayat sürmesi yerinde olur. Sana gelince...”

“Monsenyör Louis, beni de mi manastıra kapatacaksınız?” diye sordu Eudeline korkuyla.

Louis, kısa zamanda nasıl da değişmişti! Acımasız emirler yağdıran kralda eskiye dair hiçbir şey göremiyordu. Ne aşkı öğrettiği ürkek ergenliğinden ne de geçen kış bir gece kollarına alıp ısıttığı, hüznle titreyen, iktidarsız ve zavallı prensten geriye bir şey kalmıştı. Sadece kaçamak bakan gözleri aynıydı.

“Sana gelince,” dedi, “her geldiğimde her şeyin hazır olmasını sağlaman için Vincennes'daki mobilyaların ve çamaşırların gözetimi görevini sana veriyorum.”

Eudeline başını salladı. Saraydan uzaklaştırılmasına, önemsiz bir yere gönderilmesine gücenmişti. Göreve gelme şeklinden memnun olmamıştı. Bir anlamda, manastıra kapatılmayı tercih ederdi, böylesi gururunu daha az incitirdi.

“Sadık hizmetkârınızım ve buyruğunuza itaat edeceğim,” diye soğuk bir sesle cevap verdi.

Küçük Eudeline'i elinden tutup kaldırdı.

Kapıya yürürken Clémence de Hongrie'nin sehpa üzerindeki portresini gördü ve sordu:

“Bu, o mu?”

“Fransa'nın müstakbel kraliçesi,” diye cevapladı X. Louis kurumlanarak.

“Öyleyse mutlu olun, majesteleri,” dedi Eudeline.

Ona olan sevgisi tükenmişti.

“Tabii ki mutlu olacağım,” diye tekrarladı Louis, güneşin parladığı odaya yürürken.

Tahta çıktığından bu yana ilk kez, tamamen memnun ve kendinden emindi. İhanet eden karısından, babasının kudretli vekilinden kurtulmuş, ilk metresini saraydan uzaklaştırmış ve gayrimeşru kızını manastıra göndermişti.*

Yarım kalmış tüm işleri bitirmişti, artık güzel Napolili prensesi nikâhına alabilir ve onunla beraber görkemli bir saltanat sürebilirdi.

Hizmetçi zilini çaldı.

“Messire de Bouville’i çağırtnmıştım. Geldi mi?”

“Evet, majesteleri. Emirlerinizi bekliyor.”

Tam o anda sarayın duvarları sağır edici bir gürültüyle titredi.

“Bu da neydi?” diye sordu kral.

“Heykel, sanırım, majesteleri, sonunda devrildi.”

“Güzel... Bouville’e içeri girmesini söyleyin,” dedi ve yaşlı başmabeyinciye karşılamaya hazırlandı.

Manifaturacılar Galerisi’nde Enguerrand’ın heykeli kaldırırma devrilmişti. Halatlar biraz hızlı kaymış ve iki tonluk taş yere çarpmıştı. Heykelin ayakları kırılmıştı.

İzleyiciler arasındaki Spinello Tolomei ve yeğeni Guccio Baglioni yıkılan heykeli seyrediyordu.

“Bunu da gördüm ya...” diye mırıldandı Lombard’ların reisi.

Yukarıda, pencere küpeştesindeki Monsenyör de Valois gibi gösterişli bir zafer havasına bürünmemişti ama hissettiği melankoli sevinmesine engel değildi. Basit ve sade bir memnuniyet duyuyordu. Marigny zamanında, kaç defa İtalyan bankerler malları ve canları için korkuyla tir tir titremişlerdi! Biri gözü açık, diğeri kapalı Messer Tolomei rahat bir nefes aldı.

“Bu adam dostumuz değildi,” dedi. “Baronlar onun düşüşüyle zafer kazandılar, ama bu işte asıl büyük rolü biz oynadık. Ve sen, Guccio, bana büyük yardımın dokundu. Seni^k

* X. Louis’nin gayrimeşru kızı Eudeline, Saint-Marcel de Paris Manastırı’na rahibe olarak girmiş ve evlilik dışı doğumuna rağmen Papa XXII. Ioannes’in 10 Ağustos 1330 tarihli fermanıyla Saint-Marcel Manastırı başrahibeliğine getirilmişti.

ödüllendirmek ve işlerimize daha fazla dahil etmek istiyorum. Dile benden ne dersen.”

Manifaturacıların tezgâhları arasında yürümeye başladılar. Guccio, ince burnunu ve siyah kirpiklerini indirdi.

“Spinello Amca, Neauphle’deki şubemizin başına geçmek istiyorum.”

“Ne!” diye haykırdı Tolomei, şaşkınlıkla. “Tek hevesin bu mu? Üç kâtibin çevirmeye yettiği bir kasaba şubesi mi? Çok küçük hayallerin var!”

“O şubeyi seviyorum,” dedi Guccio. “Ve işleri büyütebileceğimden eminim.”

“Eminim ki, seni oraya asıl çeken, şubemizden ziyade aşk... Cressay’lerin kızı, değil mi? Hesapları gördüm. Bu insanlar sadece borçlularımız değil, aynı zamanda onları besliyoruz da,” dedi Tolomei.

Guccio, Tolomei’ye baktı ve gülümsediğini gördü.

“Şimdiye kadar gördüğüm en güzel kız o, amca. Hem asil bir aileden.”

“Ah!” diye içini çekti banker, ellerini kaldırarak. “Asil bir kız! Başını büyük belaya sokacaksın. Bildiğin gibi, asiller her zaman bizden para almaya hazırdır, ancak kanlarını bizimkilerle karıştırmak istemezler. Ailesi onay verdi mi?”

“Verecek, amca, vereceğinden eminim. Ağabeyleri bana içlerinden biri gibi davranıyorlar.”

İki koşum atı tarafından sürüklenen Marigny’nin heykeli, Manifaturacılar Galerisi’nden çıkarıldı. Taş ustaları halatları sardı ve kalabalık dağıldı.

“Marie de beni seviyor,” dedi Guccio, “bizi birbirimizden ayırmak, bizi öldürmek demektir! Neauphle’deki kazancımla şatolarını tamir ettirebilirim. Güzel ama biraz tamirat isteyen bir şato. Sevgili amca, siz de şatoya, gerçek bir senyör gibi yaşamaya gelebilirsiniz.”

“Ben, bildiğin gibi taşrayı sevmiyorum,” dedi Tolomei. “Eğer ayda yılda bir defa Grenelle veya Vaugirard’da işim çıkarsa,

dünyanın sonuna gitmişim, yüz yıl yaşlanmışım gibi hissediyorum. Senin için başka bir evlilik hayal etmiştim, kuzenlerimiz Bardi'nin kızlarından biriyle...”

Bir an duraksadı.

“Fakat sevdiklerimizi onlara rağmen mutlu etmek gerçek sevgi değildir. Git evladım, Neauphle'ün başına geç. Ve istediğin gibi evlen. Sienalılar özgür insanlardır ve insan karısını kalbinin sesine göre seçmelidir. Ama güzel sevgilini Paris'e olabildiğince çabuk getir. Benim çatımın altında daima yeri var.”

“Teşekkürler, Spinello Amca!” dedi Guccio, boynuna atılıp.

Kralın sarayından çıkan Kont de Bouville, Manifaturacılar Galerisi'nden geçiyordu. Şişman adam, kral kendisine bir emir verme onurunu bahsettiği zamanlardaki gibi kendinden emin, vakur adımlarla yürüyordu.

“Ah! Dostum Guccio!” diye bağırdı iki İtalyanı gördüğünde. “Burada karşılaşmamız ne şans. Ben de sizi çağırmak için uşağımı gönderecektim.”

“Size nasıl hizmet edebilirim, Messire Hugues?” dedi genç adam. “Amcam ve ben hizmetinizdeyiz.”

Bouville, Guccio'ya gerçek bir dostluk ifadesiyle gülümsedi.

“Size iyi haberler getirdim, evet, çok iyi haberler. Krala başarılarınızdan söz ettim ve ne kadar yararlılık gösterdiğinizizi anlattım.”

Genç adam minnettarlığının nişanesi olarak eğildi.

“Yani, dostum Guccio, Napoli'ye gidiyoruz.”

BİYOĞRAFİLER

Bu kılavuzda sıralanan kişiler, hüküm sürdükleri sırada taşıdıkları isimlerle, diğer karakterler ise aile adları veya hüküm sürdükleri beyliğin adı ile belirtilmiştir. Tarihsel belgelerde, hikâyemizde aktarılan olaylardan fazlası anlatılmadığından bazı karakterlerden bahsetmedik.

Alençon (Kont Charles de Valois) (1294-1346) Charles de Valois ve Marguerite d'Anjou-Sicile'in ikinci oğulları. Crécy Muharebesi'nde öldürüldü.

II. Andronikos Paleologos (1258-1322) Konstantinopolis/Bizans İmparatoru. 1282'de taç giydi. 1328'de torunu III. Andronikos tarafından tahttan indirildi.

Anjou (Saint Louis d') (1275-1299) "Topal" lakaplı Sicilya Kralı II. Charles d'Anjou ve Marie de Hongrie'nin ikinci oğulları. Tarikata katılmak için Napoli tahtından feragat etti. Toulouse piskoposu. 1317 yılında Papa XXII. Yohannes zamanında aziz ilan edildi.

Anjou-Sicilya (Marguerite d'), Valois kontesi (yaklaşık 1270-31 Aralık 1299) "Topal" lakaplı, Sicilya Kralı II. Charles d'Anjou ve Marie de Hongrie'nin kızları. Charles de Valois'nın ilk karısı. Müstakbel Fransa Kralı VI. Philippe'in annesi.

Artevelde (Jakob Van) (yaklaşık 1285-1345) Ghentli kumaş tüccarı. Flandre meselesinde hayati bir rol oynadı. Dokumacıların çıkardığı bir isyan sırasında öldürüldü.

Artois (Jean d'), Eu kontu (1321-6 Nisan 1386) Robert d'Artois ve Jeanne de Valois'nın oğlu, Robert'in sürülmesinden sonra annesi ve erkek kardeşleriyle birlikte hapsedildi. 1347'de serbest bırakıldı. 1350'de şövalye oldu. Raoul de Brienne'in idamından sonra Eu Kontluğu'na getirildi. Poitiers Muharebesi'nde (1356) İngilizlere esir düştü. Isabelle de Melun ile evlendi ve altı çocuğu oldu.

Artois (Mahaut, Burgonya kontesi d') (Doğum tarihi bilinmiyor - 27 Kasım 1329) II. Robert d'Artois'nın kızı. 1291'de Burgonya Kontu IV. Otto (1303'te öldü) ile evlendi. Kralın kararıyla Artois kontesi oldu (1309). V. Philippe adıyla Fransa tahtına çıkan Philippe de Poitiers'nin karısı Jeanne de Bourgogne'un ve IV. Charles adıyla tahta çıkan Marche Kontu Charles de France'ın karısı Blanche de Bourgogne'un annesi.

Artois (Robert III, d') (1287-1342) Philippe d'Artois'nın oğlu ve II. Robert d'Artois'nın torunu. Beaumont-le-Roger kontu ve Conches senyörü (1309). Charles de Valois ve Catherine de Courtenay'ın kızı Jeanne de Valois ile evlendi (1318). Beaumont-le-Roger Kontluğu sayesinde krallık soylusu oldu (1328). 1322'de krallıktan sürüldü, İngiltere Kralı III. Edward'ın sarayına sığındı. Vannes Muharebesi'nde ağır yaralanarak öldü. Londra'daki St. Paul Katedrali'ne gömüldü.

Arundel (Edmond Fitzalan, kont, d') (1285-1326) İngiltere Kralı I. Richard'ın oğlu, Arundel kontu. Warenne Kontu John'un kız kardeşi Alice ile evlendi, Richard adındaki oğlu, Hereford'da idam edilen Galler Büyük Hâkimi (1323-1326) Hugh Despenser the Younger'ın kızı ile evlendi.

Asnieres (Jean d') Paris Parlamentosu'nda avukat. Enguerrand de Marigny hakkındaki iddianameyi düzenledi.

Aubert (Etienne) Papa VI. Innocentius maddesine bakınız.

Auch (Arnaud d') (Doğum tarihi bilinmiyor -1320) Poitiers piskoposu (1306). 1312'de Papa V. Clémens tarafından Albano kardinal-piskoposluğuna getirildi. 1314'te Paris'te papanın sefiriydi. 1319'a dek papalıkta Camerlengo görevini yerine getirdi. Avignon'da öldü.

Aunay (Gautier d') (Doğum tarihi bilinmiyor-1314) Moucy-le-Neuf, Mesnil ve Grand-Moulin Senyörü Gautier d'Aunay'ın büyük oğlu.

Yakışıklı Philippe'in ikinci oğlu Poitiers kontunun şövalye yamağı. Blanche de Bourgogne ile zina suçundan mahkûm oldu (Nesle Kulesi Hadisesi), Pontoise'da idam edildi. Agnès de Montmorency ile evliydi.

Aunay (Philippe d') (Doğum tarihi bilinmiyor-1314) Gautier d'Aunay'in küçük kardeşi. Kont de Valois'nın şövalye yamağı. Geçimsiz lakaplı Navarre ve Fransa Kralı X. Louis'nin karısı Marguerite de Bourgogne ile işlediği zina suçundan mahkûm oldu ve Pontoise'da kardeşi ile aynı anda idam edildi.

Auxois (Jean d') Troyes piskoposu, daha sonra Auxerre piskoposu oldu (1353'ten 1359'a dek).

Baglioni (Guccio) (yaklaşık 1295-1340) Tolomei ailesinden Sienalı banker. 1315'te Neauphle-le-Vieux şubesinin başına geçti. Gizlice Marie de Cressay ile evlendi ve Giannino (1316) adında, Fransa Kralı I. Jean ile beşikte değiştirilen bir oğlu oldu. Campania'da öldü.

Baldock (Robert) (Doğum tarihi bilinmiyor - 1327) Middlesex başpiskoposu (1314). Kralın şahsi mühürdarı (1320). Londra'da öldü.

Bar (Edward, Kont) (1285 - Ölüm tarihi bilinmiyor) Bar Kontu III. Henri'nin (1302'de öldü) oğlu. 1310'da Marguerite'in kız kardeşi Marie de Bourgogne ile evlendi. X. Louis, Eudes de Bourgogne ve Philippe de Valois'nın üvey kardeşi.

Barbette (Etienne) (yaklaşık 1250-19 Aralık 1321) Paris'in en eski soylu ailelerinden birine mensup burjuva. Paris kolluk başı (1275), şehir ayanı (1296), tüccarlar prévôt'u (1296 ve 1314), Paris Darphanesi ustası ve kralın maliyecisi. Barbette Bahçesi'ndeki evi 1306 isyanları sırasında yağmalandı.

Béatrice de Hongrie (yaklaşık 1294-?) Charles-Martel d'Anjou'nın kızı. Macaristan Kralı Károly ve Fransa Kraliçesi Clémence'in kız kardeşi. Viennois Dauphin'i II. Jean de La Tour du Pin'in karısı ve Viennois'nın son Dauphin'i VIII. Guigues ve II. Humbert'in annesi.

Beaumont (Jean de) "Déramé" lakaplı Clichy ve Courcelles-la-Garenne senyörü (? -1318). 1315'te Miles de Noyers'den sonra Fransa mareşali oldu.

Bec-Crespin (Michel du) (?-1318) Vermandois'daki Saint-Quentin *di-zenier*'i (mahalle muhtarı). 24 Aralık 1312 tarihinde V. Clémens tarafından Kardinal yapıldı.

XII. Benedictus (Jacques Nouvel-Fournier, yaklaşık 1285-Nisan 1342) Sistersiyen. Fontfroide Manastırı başkeşişi. Pamiers (1317) ve Mirepoix piskoposu (1326). 1327'de XXII. Ioannes tarafından kardinalliğe getirildi ve 1334'te onun yerine papa oldu.

Berkeley (Thomas, Baron) (1292-1361) Şövalye (1322) Shrewsbury'de esir düştü ve 1326'da serbest bırakıldı. Kral II. Edward'm Berkeley'deki kalesinde muhafız (1327). 1340'ta ordu mareşali, Crécy Muharebesi'nde İngiliz kuvvetlerine komuta etti. Roger Mortimer'in kızı Marguerite ile evlendi.

Bersumée (Robert) Château-Gaillard Kalesi'nin kumandanı, Marguerite ve Blanche de Bourgogne'un ilk muhafızlığını yaptı. 1316'dan sonra yerine Jean de Croisy, ardından André Thiart geldi.

Bertrand (Robert de, ?-1348) Briquebec baronu, Roncheville vikontu. Guyenne, Saintonge, Normandiya ve Flandre'daki kraliyet generali.* Fransa mareşali (1325). *Grand Bouteiller* (kralın bağlarının bakımı ile görevli saray memuru) Henri de Sully'nin kızı Marie de Sully ile evlendi.

Boccacio da Chellino Floransalı Bardi Kumpanyası'na bağlı banker, gezgin. Bir Fransız metresinden doğan gayrimeşru oğlu (1313) *Decameron*'un yazarı ünlü şair Boccaccio'dur.

Böhmen (Johann von, Lüksemburg ve Bohemya kralı) (1296-1346) Kutsal Roma Germen İmparatoru VII. Heinrich'in oğlu. Fransa Kralı IV. Charles'in ikinci karısı (1322) Marie de Lüksemburg'un kardeşi. Bohemyalı Elizabeth ile evlendi (1310), bu evlilikten Bonne adında bir kızı oldu. Bonne, 1332'den sonradan II. Jean adıyla Fransa tahtına oturan Normandiya Dükü Jean ile evlendi. Bohemyalı Jean, Fransa Kralı II. Jean. Crécy'de öldürüldü.

VIII. Bonifacius (Benedetto Caetani) Papa (yaklaşık 1215-11 Ekim 1303). Önce Todi kanonu, kardinaller şûrası avukatı ve papalık noteri. 1281'de Kardinal, 24 Aralık 1294 tarihinde, V. Celestinus'un tahttan feragat etmesiyle papa oldu. Anagni Saldırısı'ndan bir ay sonra Roma'da öldü.

Bourbon (Louis, bey, daha sonra ilk Bourbon dükü) (yaklaşık 1280-1342) Clermont Kontu Robert'in (1256-1318) ve Bourbon Senyörü

* *Lieutenant général du royaume*, kraliyet generali. Kriz zamanlarında kralların, kendi yetkilerini tamamiyle veya kısmen devrettikleri geçici bir mevkidir. (ç.n.)

Jean'ın kızı Béatrice de Bourgogne'un en büyük oğlu. Kral Aziz Louis'nin torunu. 1312'den itibaren Grand Chambrier de France (başmabeyinci ile hemen hemen aynı yetkilere sahip, kralın hanesi ve hazine ile ilgilenen yüksek memur) görevine getirildi. Marche kontu (1322). Eylül 1327'de dük ve kraliyet soylusu oldu.

Bourdenai (Michel de) Yakışıklı Philippe'in hukukçusu ve danışmanı. X. Louis zamanında hapse atıldı ve mülküne el kondu, ancak V. Philippe döneminde malları ve itibarı iade edildi.

Bourgogne (Agnès de France, düşes) (yaklaşık 1268 - 1325 civarında) Aziz Louis'nin on bir çocuğunun sonuncusu. 1273'te II. Robert de Bourgogne ile evlendi. Burgonya dükü V. Hugues ve IV. Eudes'in, Navarre ve Fransa Kralı X. Louis'nin karısı Marguerite'in, VI. Philippe de Valois'nın karısı La Boiteuse lakaplı Jeanne'in annesi.

Bourgogne (Blanche de) (yaklaşık 1296-1326) Burgonya Kontu VI. Otto ve Mahaut d'Artois'nın en küçük kızı. 1307'de, Yakışıklı Philippe'in üçüncü oğlu Charles de France ile evlendi. Marguerite de Bourgogne ile aynı anda zina suçundan mahkûm oldu (1314), Château Gaillard Kalesi'ne ve ardından Coutances yakınındaki Gournay Kalesi'ne kapatıldı. Evliliğinin iptali sonrasında (1322), Maubuisson Manastırı'na kapandı ve orada öldü.

Bourgogne (IV. Eudes, dük) (yaklaşık 1294-1350) Burgonya Dükü II. Robert ve Aziz Louis'nin kızı Agnès de France'ın oğlu. 1315 Mayıs'ında kardeşi V. Hugues'un yerine geçti. Fransa Kralı X. Louis'nin karısı Marguerite ve VI. Philippe adıyla Fransa tahtına çıkan Philippe de Valois'nın karısı Jeanne'in, Bar kontunun karısı Marie'nin ve Savoy Kontu Edouard'ın karısı Blanche'in erkek kardeşi. 18 Haziran 1318'de, V. Philippe'in en büyük kızı Jeanne ile evlendi (1347'de öldü).

Bourgogne (Jeanne de France, düşes) (1308-1347) V. Philippe ve Jeanne de Bourgogne'un en büyük kızı. 1316 Temmuz'unda Burgonya Dükü VI. Eudes ile nişanlandı; 1318 Haziran ayında evlendi.

Bouville (III. Hugh, kont, de) (?-1331) II. Hugues de Bouville ve Marie de Chambly'nin oğlu. Yakışıklı Philippe'in başmabeyincisi. Marguerite des Barres ile evlendi (1293), oğlu Charles, V. Charles'ın başmabeyincisi ve Dauphine valisi olarak hizmet etti.

Bretagne (III. Jean, “Bon” lakaplı, dük) (1286-1341) Bretonya Dükü II. Arthur’un oğlu, 1312 yılında babasının yerine geçti. Üç defa evlendi, çocuksuz öldü.

Briançon (Geoffroy de) Yakışıklı Philippe’in danışmanı ve hazinedarlarından biri. X. Louis döneminde, Marigny ile beraber hapsedildi, ancak V. Philippe döneminde malları ve itibarı iade edildi.

Brienne (I. Raoul de) (?-1345) Eu ve Guines kontu. Fransa ordu komutanı (1330). Hainaut’da (1331), Languedoc ve Guyenne’de (1334) kraliyet generali. Bir turnuvada öldü.

Brienne (II. Raoul de) (?-Kasım 1350) Eu ve Guines kontu. I. Raoul’un oğlu, ordu komutanlığı görevini babasından aldı. Esir düşüp İngiltere’de hapsedildi ve Kral III. Edward tarafından serbest bırakıldı, Fransa’ya döndükten bir gün sonra Kral II. Jean tarafından kellesi vuruldu.

Burghersh (Henry) (1282-1340) Lincoln piskoposu (1320). Adam Orleton ile birlikte Kral II. Edward’ın tahttan çekilmesini sağladı (1327). İskoçlarla barış görüşmesi yaptı (1328). Orleton’dan hazinedar olarak görev yaptı (Mart 1328). III. Edward’a Amiens’deki biat töreninde şansölye olarak eşlik etti (1328). 1334’ten 1337’ye dek yeniden hazinedar olarak görev yaptı. Fransa’da çok sayıda diplomatik misyon gerçekleştirdi.

Bucy (Simon de) Normandiya dükünün eski şansölyesi. 1345’ten itibaren Paris Parlamentosu’nun ilk başkanı.

Caetani (Francesco) (?-Mart 1317) VIII. Bonifacius’un yeğeni, 1295’te onun tarafından kardinal yapıldı. Fransa kralına yönelik bir büyüleme girişimine karıştı (1316). Avignon’da öldü.

Capocci (Nicholas, Kardinal) (?-1368) Romalı. Papa IV. Honorius’un anne tarafından yeğeninin oğlu. Hukuk doktoru. Urgel piskoposu. Kardinal (1350). Papa VI. Innocentius tarafından Fransa kralı ile İngiltere kralı arasında barış müzakeresini yürütmesi görevi ile gönderildi (1356). 26 Temmuz 1368’de Monte-Falcone’de öldü ve Santa Maria Maggiore’ye gömüldü.

Caumont Kontes Mahaut’ya karşı isyan eden Artois birliğinin üyesi.

Cervole (Arnaud de), Périgord’daki Vélignes senyörü (?-1366) Laik olmasına karşın, fahri başpiskopos unvanını aldı, 1352’de unvanı

bırakmak zorunda kaldı. 1351'den itibaren II. Kral Jean'ın hizmetine girdi. 1355'te şövalye oldu. Poitiers Muharebesi'nde yaralandı. Daha sonra paralı asker kumpanyalarıyla birlikte Provence'a, Nivernais'ye, Lorraine'e akınlar düzenledi ve 1366 Mayıs'ında kendi şövalyelerinden biri tarafından öldürüldü.

Chambly (Egidius de) (?-Ocak 1326) Egidius de Pontoise adıyla da bilinir. Saint-Denis'nin ellinci başkeşişi.

IV. Karl, Kutsal Roma Germen imparatoru (1316-1378) “Kör” lakaplı Bohemya Kralı Johann von Luxemburg'un oğlu, İmparator VII. Heinrich'in torunu. Fransa mahkemesinde yükseltildi. Kral VI. Philippe'in kız kardeşi Blanche de Valois ile evlendi (1329). 1346'da Bohemya kralı, ertesi yıl imparator oldu. Crécy Muharebesi'nde yaralandı. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun hukuki yapısını düzenleyen Altın Ferman'ı (*Bulla Aurea*) yayınladı (1356).

IV. Charles, Fransa kralı (1294-1 Şubat 1328) Yakışıklı Philippe ve Jeanne de Champagne'nin üçüncü oğulları. Miras yoluyla la Marche kontu (1315). Kardeşi V. Philippe'ten sonra tahta çıktı (1322). Sırasıyla Blanche de Bourgogne (1307), Marie de Luxembourg (1322) ve Jeanne d'Evreux (1325) ile evlendi. Vincennes'de, erkek vârisi bırakmadan öldüğünde Capet Hanedanı'nın son kralıydı.

V. Charles, Fransa kralı (21 Ocak 1338-16 Eylül 1380) II. Jean ve Bonne de Luxembourg'un en büyük oğlu. Vincennes'da doğdu. Dauphiné'nin Fransa'ya ilhakından sonra (1349) Dauphin unvanını aldı. Jeanne de Bourbon ile evlendi (1350). Aynı yıl şövalye oldu. Kralın Normandiya'daki komutanı (1355), sonra Normandiya dükü oldu. Poitiers Muharebesi'ne (1356) katıldı ve II. Jean'ın tutsaklığı sırasında krallığın yönetimini devraldı. II. Jean'ın ölümünden sonra (1364) V. Charles adıyla tahta çıktı. 16 Eylül 1380'de öldü. Saint-Denis'ye gömüldü.

II. Charles, Navarre kralı, “Kötü” lakabıyla bilinir (1332-1387) Philippe d'Evreux ve Navarre Kraliçesi Jeanne de France'nin oğlu. Annesi öldükten sonra Navarre tahtına geçti. 27 Haziran 1350'de Pamplona'da taç giydi. Fransa Kralı VI. Philippe'in ikinci karısı Blanche'nin ve Foix Kontu Gaston Phoebus'un karısı Agnès'in kardeşi. Fransa Kralı II. Jean'ın büyük kızı Jeanne de Valois ile evlendi (1352). 1351'de II. Jean tarafından Languedoc

bölgesi için kraliyet generali yapıldı, daha sonra suikast düzenlediği (1354) Charles d’Espagne lehine bu görevden çekildi. 1 Ocak 1387’de öldü.

Charles-Martel veya Carlo-Martello, ismen Macaristan kralı (yaklaşık 1273-1296) “Topal” lakaplı Sicilya Kralı II. Charles d’Anjou’nun ve Mari de Hongrie’nin en büyük oğlu. Macaristan Kralı IV. Lajos’un yeğeniydi ve soyunu ona dayandırarak tahtta hak iddia etti. 1291’den ölümüne kadar ismen Macaristan kralıydı. Fransa Kralı X. Louis’nin ikinci karısı Clémence de Hongrie’nin babası.

Charles Robert veya Charobert veya Caroberto, Macaristan kralı (yaklaşık 1290-1342) Charles-Martel ve Clémence de Habsbourg’un oğlu. Babasının ölümünden sonra Macar tahtında hak iddia etti (1296), Ağustos 1310’da krallığı tanındı.

Charnay (Geoffroy de) (?-18 Mart 1314) Tapınak Şövalyeleri Tarikatı Normandiya başyargıcı. 13 Ekim 1307’de tutuklandı, Paris’te mahkûm edildi ve yakıldı.

Châtillon (V. Gaucher de), Porcien kontu (yaklaşık 1250-1329) Champagne başkomutanı (1284), Courtrai Muharebesi’nden sonra Fransa başkomutanı (1302). IV. Gaucher ve Lizines lakaplı Isabeau de Villehardouin’in oğlu. Mons-en-Pévèle Muharebesi’nde zaferin kazanılmasını sağladı. Navarre Kralı Louis’ye Pamplona’daki taç merasiminde tacı taktı (1307). Daha sonra X. Louis, V. Philippe ve IV. Charles’ın vasiyetlerini yerine getirmekle memur edildi. Cassel Muharebesi’ne (1328) katıldı ve ertesi yıl beş Fransa kralına başkomutanlık yapmış olarak öldü. Sırasıyla Isabelle de Dreux, Mélisinde de Vergy ve Isabeau de Rumigny ile evlendi.

Châtillon (V. Guy de), Saint-Pol kontu (?-6 Nisan 1317) IV. Guy ile I. Robert d’Artois’nın dul eşi Mahaut de Brabant’ın ikinci oğlu. 1296’dan ölümüne kadar Grand Bouteiller görevinde kaldı. Dük II. Jean ve Béatrice d’Angleterre’in kızı Marie de Bretagne ile evlendi (1292), bu evlilikten beş çocuğu oldu. En büyük kızı Mahaut, Charles de Valois’nın üçüncü karısıydı.

Châtillon (Guy de), Blois kontu (?-1342) Saint-Pol Kontu VI. Hugues de Châtillon ve Flandre kontunun kızı Beatrix de Dampierre’in oğlu. Charles de Valois ve Fransa Kralı VI. Philippe’in kız kardeşi

Marguerite d'Anjou-Sicile'in kızı Marguerite ile evlendi (1311). Oğulları Charles, Bretonya Dükü III. Jean'ın ölümünden sonra dukalık üzerinde hak iddia etti.

Châtillon-Saint-Pol (Mahaut de), Valois kontesi (yaklaşık 1293-1358)
Grand Bouteiller Guy de Châtillon-Saint-Pol ve Marie de Bretagne'in kızı. Charles de Valois'nın üçüncü karısı (1308).

Cherchemont (Jean de) (?-1328) Poitou'daki Venours senyörü. Kralın hususi rahibi (1318). Notre-Dame de Paris'de kanon. 1320'den V. Philippe'in hükümdarlığının sonuna dek Fransa şansölyesi, Kasım 1323'ten itibaren yeniden bu mevkie getirildi.

Clémence de Hongrie, Fransa kraliçesi (yaklaşık 1293-12 Ekim 1328)
İsmen Macaristan Kralı Charles-Martel d'Anjou ve Clémence de Habsburg'un kızı. Charles de Valois'nın ilk karısı Marguerite d'Anjou-Sicile vasıtasıyla yeğeni. Macaristan kralı Charles-Robert'ın ve Viennois Daupin'i II. Jean'ın karısı Béatrice'in kız kardeşi. 13 Ağustos 1315'te Fransa ve Navarre Kralı X. Louis Hutin ile evlendi ve Reims'ta onunla birlikte taç giydi. Haziran 1316'da dul kaldı, Kasım 1316'da bir oğlan çocuğu, I. Jean'ı doğurdu. Ta-pınakta öldü.

V. Clémens (Bertrand de Got ya da Goth), Papa (?-20 Nisan 1314)
Villandraut'da (Gironde) doğdu. Şövalye Arnaud Garsias de Gor'un oğlu. Bordeaux başpiskoposu (1300). XI. Benedictus'tan sonra papa (1305) seçildi. Lyon'da taç giydi, Avignon'a yerleşen ilk papaydı.

VI. Clémens (Pierre Roger) (1292-1352) Limousin doğumlu. Benedikten, daha sonra Rouen ve Bordeaux başpiskoposu. VI. Philippe'in şansölyesi. Kardinal (1337). 1342'de papa seçildi. Napoli Kraliçesi Jeanne'dan Avignon'u satın aldı (1348).

Clermont Robert, kont, (1256-1318) Aziz Louis ile Marguerite de Provence'in en küçük oğlu. 1279'da Bourbon Senyörü Jean'ın tek kızı ve vârisi Béatrice ile evlendi. 1283'te Bourbon senyörü oldu.

Colonna (Jacopo) (?-1318) Romalı ünlü Colonna ailesinin üyesi. 1278'de Papa III. Nicolaus tarafından kardinal atandı. IV. Nicholaus zamanında Roma sarayında başvekil oldu. 1297'de VIII. Bonifacius tarafından aforoz edildi. 1306'da itibarı iade edildi ve kardinal görevine getirildi.

Colonna (Pietro) Kardinal Jacopo Colonna'nın yeğeni. 1288 yılında VI. Nicholas tarafından Kardinal atandı. 1297'de VIII. Bonifacius tarafından aforoz edildi. 1306'da itibarı iade edildi ve kardinal görevine getirildi.

Colonna (Sciarra) Jacopo Colonna'nın kardeşi. Asker. İmparatorluk yanlısı Ghibellinolar hizbinin liderlerinden biridir. Papa VIII. Bonifacius'un düşmanıydı ve Anagni Saldırısı sırasında papayı tokatlamıştı.

Conflans (Hugues de) Champagne mareşali, 15 Mayıs 1316 tarihinde X. Louis tarafından Artois'nın yönetimiyle görevlendirildi.

Corbeil (Jean de) "Grez" lakaplı (?-1318) Brie ve Jalemain'deki Grez senyörü. 1308'den itibaren Fransa Mareşali.

Cornillot Kontes Mahaut d'Artois'nın askeri, Denis d'Hirson ile beraber, 27 Eylül 1315'te Robert d'Artois'nın "müttefikleri" tarafından tutuklandı ve aynı gün idam edildi.

Courtenay (Catherine de), Valois Kontesi, ismen Konstantinopolis imparatoriçesi (?-1307) Yakışıklı Philippe'in kardeşi Charles de Valois'nın ikinci karısı. Son Konstantinopolis Latin İmparatoru Baudouin'in (1261) torunu ve vârisi. Ölümünden sonra tüm hakları en büyük kızı, Mora'daki Achaea ve Taranto Prensi Philippe d'Anjou'nun karısı, Catherine de Valois'ya geçti.

Courtenay (Robert de) (? -1324) Reims başpiskoposu, 1299'da öldü.

Cressay (Leydi Eliabel) Montfort-l'Amaury'de, Neauphle-le-Vieux yakınındaki Cressay hanesinin leydisi. Şövalye Jean de Cressay'in dul eşi. Jean, Pierre ve Marie de Cressay'in annesi.

Cressay (Jean de) ve **Cressay (Pierre de)** Eliabel de Cressay'in oğulları. Her ikisi de Crécy Muharebesi sırasında Kral VI. Philippe de Valois tarafından şövalye yapıldılar (1346).

Cressay (Marie de) (yaklaşık 1298-1345) Leydi Eliabel ve Şövalye Jean de Cressay'in kızı. Gizlice Guccio Baglioni ile evlendi ve doğurduğu bebek (1316) süt anneliğini yaptığı Müteveffa Kral I. Jean ile beşikte değiştirildi. Cressay yakınlarındaki Augustin Manastırı'na gömüldü.

Dispenser (Hugh le) "Yaşlı" lakaplı (1267-27 Ekim 1326) İngiltere Yüksek Hâkimi Hugh le Dispenser'ın oğlu. Baron, parlamento

üyesi (1295). 1312'den itibaren Kral II. Edward'ın başvekili. Winchester kontu (1322). 1326 yılındaki baronlar isyanıyla iktidardan indirildi, Bristol'de asılarak idam edildi.

Despenser (Hugh le) "Genç" lakaplı (yaklaşık 1290-24 Kasım 1326) Bir önceki "Yaşlı" lakaplı Despenser'in oğlu. Şövalye (1306). 1312'den itibaren II. Edward'ın mabeyincisi ve gözdesi. Gloucester kontunun kızı Eleanor de Clare ile evlendi (yaklaşık 1309). Yetkilerini kötüye kullanması, 1326 yılında baron isyanına yol açtı. Hereford'da asıldı.

Despenser (Leydi Eleanor le), kızlık soyadı de Clare (?-1337) Gloucester kontunun kızı, Genç Hugh le Despenser ile evlendi, bu evlilikten iki oğlu oldu.

Divion (Jeanne de) (?-6 Ekim 1331) Bethune senyörlüğünden bir soylunun kızı. Robert d'Artois'nın davasında sahtekârlık yapmaktan suçlu bulundu ve canlı canlı yakıldı.

Dubois (Guillaume) Yakışıklı Philippe'in hukukçusu ve hazinedarı. X. Louis zamanında hapsedildi, ancak V. Philippe tarafından malları ve itibarı iade edildi.

Duèze (Gaucelin) (?-1348) Papa XXII. Ioannes'in yeğeni. Aralık 1316'da kardinal atandı. Albano piskoposu, daha sonra büyük başrahip.

Duèze (Jacques) Papa XXII. Ioannes maddesine bakınız.

Durfort-Duras (Guillaume de) (? -1330) Langres (1306) daha sonra ölümüne dek Rouen piskoposu (1319).

II. Edward Plantagenet, İngiltere kralı (1284-21 Eylül 1327) Carnarvon'da doğdu. I. Edward ile Kastilyalı Eleonore'un oğlu. İlk Galler prensi ve Chester kontu (1301). Akitanya dükü ve Ponthieu kontu (1303). Westminster'da şövalye unvanı aldı (1306). 1307'de kral oldu. 22 Ocak 1308 tarihinde Boulogne-sur-Mer'de Yakışıklı Philippe'in kızı Isabelle de France ile evlendi. 25 Şubat 1308'de Westminster'da taç giydi. Eşi tarafından kışkırtılan baronlar isyanında tahttan indirildi (1326), hapsedildi ve Berkeley Şatosu'nda öldürüldü.

III. Edward Plantagenet, İngiltere kralı (13 Kasım 1312-1377) II. Edward ve Isabelle de France'ın oğlu. Windsor'da doğdu. Chester

kontu (1320). Akitanya dükü ve Ponthieu kontu (1325). Şövalye (1327). Babasının tahttan indirilmesinden sonra Westminster'da (Ocak 1327) taç giydi. Hainaut, Holland ve Zeeland Kontu Guillaume ile Jeanne de Valois'nın kızları Philippa de Hainaut ile evlendi (1328), on iki çocuğu oldu. IV. Charles'ın ölümünden sonra Fransa tahtında hak iddiası, Yüzyıl Savaşı'nın çıkma sebebidir.

Edward of Woodstock, Galler prensi, Cornwall dükü, Chester kontu, Kara Prens lakabıyla bilinir (15 Haziran 1330-8 Haziran 1376) İngiltere Kralı III. Edward ve Philippa de Hainaut'nun en büyük oğlu. Crécy Muharebesi'ne katıldı (1346). Akitanya Generali tayin edildi (1355). Poitiers Muharebesi'nde (1356) Fransa Kralı II. Jean'ın mağlup etti. Edmond de Kent'in kızı Jeanne de Kent ile evlendi (1361). Müstakbel İngiltere Kralı II. Richard'ın babası.

Eudeline, X. Louis'nin gayrimeşru kızı (yaklaşık 1305-?) Faubourg Saint-Marcel Manastırı'nda rahibe, ardından Clarisses Manastırında başrahibe oldu.

Evrard Eski Tapınakçı. Bar-sur-Aube rahibi. 1316 yılında bir büyücülük hadisesine karıştı; Fransa kralını büyülemeye çalışan Kardinal Caetani'nin suç ortağı.

Evreux (Louis de France, kont) (1276-Mayıs 1319) III. Philippe ile Marie de Brabant'ın oğulları. Yakışıklı Philippe ve Charles de Valois'nın üvey kardeşi. Evreux kontu (1298). III. Robert d'Artois'nın kız kardeşi Marguerite d'Artois ile evlendi. Bu evlilikten Fransa Kralı VI. Charles'ın üçüncü karısı Jeanne ve Navarre Kraliçesi Jeanne'ın kocası Philippe doğdu.

Evreux (Philippe d') (? -1343) Yakışıklı Philippe'in üvey kardeşi Louis d'Evreux ve Marguerite d'Artois'nın oğlu. 1318'de X. Louis ile Marguerite de Bourgogne'un kızı, Navarre tahtının vârisi Jeanne de France (1349'da öldü) ile evlendi. Navarre Kralı Kötu Charles'ın, Fransa Kralı VI. Philippe de Valois'nın ikinci karısı Blanche'in babası. Müslümanlara karşı yaptığı bir savaşta Kastilya'da öldürüldü.

Fériennes (Isabelle de) (?-1317) Büyücü. X. Louis'nin ölümünden sonra Kontes Mahaut'ya karşı açılan davada tanıklık etti. Mahaut'un beraat etmesinden sonra 9 Ekim 1317'de oğluyla birlikte canlı canlı yakıldı.

Fiennes (Jean, Rigny baronu, Rundingen senyörü, Bourbourg Şatosu kumandanı, baron) Artois'daki isyancı soyluların lideri ve son teslim olan soylulardan biri (1320). Flandre Kontu Robert de Dampierre'in altıncı kızı Isabelle ile evlendi, bu evlilikten 1356'da Fransa başkomutanı olan Robert doğdu.

Flandre (Louis de, Crécy senyörü, Nevers kontu) (?-1346) Louis de Nevers'in oğlu. 1322'de dedesi Robert Béthune'ün ardından Flandre kontu oldu. 1320'de V. Philippe ve Jeanne de Bourgogne'un ikinci kızı Marguerite ile evlendi. Calais'de öldürüldü.

Flandre (Robert de, Béthune adıyla bilinir, Nevers kontu) (?-1322) Flandre Kontu Guy de Dampierre'in (1305'te öldü) ve Isabelle de Luksembourg'un oğlu. Nevers Kontesi Yolande de Bourgogne ile evlendi. Louis de Nevers'in babası.

Fleury (Geoffroy de) 12 Temmuz 1316'da göreve geldi, kralın maliyecisi unvanını alarak sarayın en önemli memuru oldu. 1320'de V. Philippe tarafından soylu ilan edildi.

Flisco (Luca de) (?-1336) Aragon Kralı II. Jaime'nin akrabası. Papa VIII. Bonifacius tarafından 2 Mart 1300 tarihinde kardinal yapıldı.

Flotte (Guillaume de) (?-1350'den sonra) Revel ve Escot senyörü. Courtrai Muharebesi'nde öldürülen Fransa Şansölyesi Pierre Flotte'un oğlu.

Forez (I. Jean d'Albion, kont) (? - 1333'ten önce) Yakışıklı Philippe ve X. Louis'nin papalık sarayındaki elçisi. 1316'daki Lyon Kardinal Meclisi'nin muhafızı. Humbert de La Tour du Pin'in kızı Alix de Viennois ile evlendi (1295).

Fougères (Arnaud de) (?-1317) Arles başpiskoposu (1308). 19 Aralık 1310'da Papa V. Clémens tarafından kardinal yapıldı.

Fournier (Jacques-Nouvel) Papa XII. Benedictus maddesine bakınız.

Fréauville (Nicolas de) (?-1323) Dominiken keşiş. Yakışıklı Philippe'in son günah çıkarma merasimini gerçekleştiren rahip. 15 Aralık'ta 1305'te V. Clémens tarafından kardinal yapıldı.

Frédol (Bérenger), "Büyük" veya "Yaşlı" lakaplı (yaklaşık 1250 - Haziran 1323). Béziers piskoposu (1294) 15 Aralık 1305'te V. Clemens tarafından kardinal yapıldı.

Frédol (Berenger) Genç lakaplı (? -1323) “Büyük” veya “Yaşlı” lakaplı Frédol’un yeğeni, Béziers piskoposu (1309). 24 Aralık 1312 tarihinde V. Clemens tarafından kardinal yapıldı.

Galard (Pierre de) 1310’dan itibaren Fransa arbaletçilerinin üstad-ı azamı. Flandre valisi (1319).

Gaveston veya Gabaston (Piers de) (yaklaşık 1284 - Haziran 1312) Béarn doğumlu şövalye, İngiltere Kralı II. Edward’ın gözdesi. II. Edward’ın tahta çıkışıyla (1307) Cornwall kontu oldu ve aynı yıl Gloucester kontunun kızı Marguerite de Clare ile evlendi. Krallık naibi ve İrlanda valisi (1308). 1312’de aforoz edildi. Baronlar koalisyonu tarafından öldürüldü. II. Edward 1315’te Oxford’daki naaşını Langley Şatosu’na (Hertfordshire) naklettirdi.

Got ya da Goth (Bertrand de) Lomagne ve Auvillars vikontu. Ancona markisi. Papa V. Clemens’in yeğeni ve adaşı. 1314-1316 tarihlerindeki Kardinaller Meclisi’ne muhtelif defalar katıldı.

Gournay (Thomas de) (?-1333) II. Edward’ın Berkeley Şatosu’ndaki gardiyanlarından biri. Kralın ölümünden sorumlu tutuldu (1330), İspanya’da ve daha sonra kaçtığı Napoli’de tutuklandı ve onu tutuklayanlar tarafından öldürüldü.

Guigues, Viennois dauphin namzeti, müstakbel Dauphin VIII. Guigues (1310-1333) Viennois Dauphin’i II. Jean de La Tour du Pin ve Béatrice de Hongrie’nin oğlu. Kraliçe Clémence’in yeğeni. Haziran 1316’da V. Philippe’in üçüncü kızı Isabelle de France’la nişanlandı, 1323’te evlendi. Vâris bırakmadan öldü; yerine kardeşi geçti.

Hainaut (Guillaume d’Avesnes, “İyi” lakabıyla bilinir, Holland, Zeeland kontu) (?-1337) Hainaut Kontu II. Jean d’Avesnes ve Philippine de Luxembourg’un oğlu. 1304’te babasının yerine geçti. 1305’te Charles de Valois ve Marguerite d’Anjou-Sicilie’nin kızı Jeanne de Valois ile evlendi. İngiltere Kraliçesi Philippa’nın babası.

Hainaut (Jean de) Beaumont senyörü (?-1356) “İyi” lakabıyla bilinen Hainaut’nun kardeşi. İngiltere ve Flandre’da çeşitli operasyonlara katıldı.

Harcourt (V. Jean d’) Harcourt ve Aumale kontu, Chatellerault vikontu, Elbeuf senyörü (? -5 Nisan 1356) Crécy Muharebesi’nde ölen IV. Jean’ın oğlu. Blanche de Ponthieu ile evlendi (1340) dokuz çocuğu oldu. Rouen’da boynu vuruldu.

Harcourt (Godfroy d'), "Topal" lakaplı (yaklaşık 1310-Kasım 1356) V. Jean d'Harcourt'un amcası. Şövalye, Saint-Sauveur-le-Vicomte senyörü. 1343'te ülkeden sürüldü ve III. Edward tarafına geçti, Crécy ve Poitiers muharebelerinde Fransızlara karşı savaştı. Coutances yakınlarında muharebede öldürüldü.

Héron (Adam) Şövalye yamağı, daha sonra gelecekte V. Philippe adıyla tahta çıkan Poitiers kontunun mabeyincisi.

Hirson veya Hireçon (Thierry Larchier d') (yaklaşık 1270-17 Kasım 1328) II. Robert d'Artois'nın rahibi. Anagni'de Nogaret'ye eşlik etti ve Yakışıklı Philippe tarafından çeşitli görevlere getirildi. Arras kanonu (1299). Mahaut d'Artois'nın şansölyesi (1303). Arras piskoposu (Nisan 1328).

Hirson veya Hireçon (Denis Larchier d') Thierry Larchier d'Hirson'un kardeşi. Kontes Mahaut d'Artois'nın hazinebaskarı.

Hirson veya Hireçon (Béatrice d') Hirson'ların yeğeni. Kontes Mahaut d'Artois'in nedimesi.

II. Humbert, son Viennois Dauphin'i (1312-1355) 1333'te ağabeyi VII. Guigues'in yerine geçen Jean'ın oğlu. Dauphiné'yi VI. Philippe'e sattı (1349). Tahttan indikten sonra Dominiken Tarikatı'na girdi.

VI. Innocentius (Étienne Aubert), Papa (yaklaşık 1300-1362) Limousin, Pompadour yakınlarında doğdu. Toulouse'da hukuk tahsil etti. Noyon (1338), Clermont (1340) piskoposu. Kardinal (1342). 1352'de VI. Clemens'in ölümünden sonra papa seçildi.

Isabelle de France, İngiltere kraliçesi (1292-13 Ağustos 1358) IV. Philippe ve Jeanne de Champagne'ın kızı. Fransa Kralı X. Louis, V. Philippe ve IV. Charles'ın kız kardeşi, İngiltere Kralı II. Edward ile evlendi (1308). Kocasını tahttan indiren İngiliz baronlarının isyanına Roger Mortimer ile beraber liderlik etti (1325). "Fransa'nın Dişi Kurdu" lakabını aldı, 1326'dan 1328'e kadar oğlu III. Edward adına ülkeyi yönetti. Saraydan sürgün edildi (1330). Hertford Şatosu'nda öldü.

Isabelle de France (1311'e doğru-1345'ten sonra) V. Philippe ve Jeanne de Bourgogne'un küçük kızı. Haziran 1316'da, Viennois Dauphin'i VIII. Guigues ile nişanlandı, 17 Mayıs 1323'te evlendi.

Jean, Normandiya dükü, daha sonra Fransa Kralı II. Jean (1319-8 Nisan 1364) VI. ve “Topal” lakaplı Jeanne de Bourgogne’un oğlu. 1350’de kral oldu. Bohemya kralının kızı Bonne de Luxembourg ile evlendi (1332). 1349’da dul kaldı, 1350’de Jeanne de Boulogne ile evlendi. İlk evliliğinden dört oğlu (gelecekteki kral V. Charles dahil) ve beş kızı oldu. Londra’da öldü.

XXII. Ioannes (Jacques Duèze), Papa (1244-Aralık 1334) Cahors ahalisinden bir burjuvanın oğlu. Cahors ve Montpellier’de tahsil gördü. Sain-André de Cahors’da başpiskopos oldu. Saint-Front de Périgueux ve d’Albi kanonu. Sarlat başpiskoposu. 1289’da Napoli’ye gitti ve çok geçmeden Kral II. Charles d’Anjou ile yakınlaştı, önce kralın gizli konseyinin sekreteri daha sonra da şansölyesi oldu. Fréjus (1300) ve Avignon piskoposu (1310). Viyana Konsili sekreteri (1311). Porto Kardinal piskoposu (1312). Ağustos 1316’da papa seçildi. Eylül 1316’da Lyon’da taç giydi. Avignon’da öldü.

II. Jean de La Tour du Pin, Viennois Dauphin’i (yaklaşık 1280-1319) Viennois Dauphin’i I. Humbert de La Tour du Pin’in oğlu, 1307 yılında babasının yerine geçti. Béatrice de Hongrie ile evlendi, iki oğlu oldu, oğulları Guigues ve Humbert son Viennois Dauphin’iydi.

Jeanne de Bourgogne, Poitiers kontesi, daha sonra Fransa kraliçesi (yaklaşık 1293-21 Ocak 1330) Burgonya Kontu IV. Otto’nun ve Mahaut d’Artois’nın en büyük kızı. IV. Charles adıyla tahta oturan Charles de France’ın karısı Blanche’in kız kardeşi, 1307’de Yakıskılı Philippe’in ikinci oğlu Philippe de Poitiers ile evlendi. Kız kardeşi ve eltisinin zina suçlarına yarıdakılıktan mahkûm oldu, Dourdan’da zindana kapatıldı, daha sonra 1315’te serbest bırakıldı. Sırasıyla Burgonya dükü, Flandre kontu ve Viennois dauphin’iyle evlenen Jeanne, Marguerite ve Isabelle adında üç kızı oldu.

Jeanne de Bourgogne, “Topal” lakaplı, Valois kontesi, daha sonra Fransa kraliçesi (yaklaşık 1296-1348) Burgonya Dükü II. Robert ve Agnès de France’ın kızı. Burgonya Dükü IV. Eudes ve X. Louis’nin karısı Marguerite’in kız kardeşi. Fransa Kralı VI. Philippe de Valois’nın karısı (1313). Fransa Kralı II. Jean’ın annesi. Vebadan öldü.

Jeanne de Champagne, Fransa ve Navarre kraliçesi (yaklaşık 1270 - Nisan 1305) Navarre kralı, Champagne ve Brie kontu I. Henri’nin

(1274'te öldü) ve Blanche d'Artois'nın tek kızları ve vârisleri. 1284'te Yakışıklı Philippe'le evlendi. Fransa Kralı X. Louis, V. Philippe ve IV. Charles'ın, İngiltere Kraliçesi Isabelle'in annesi.

Jeanne de France, Navarre kraliçesi (yaklaşık 1311-8 Ekim 1349) Navarre ve Fransa Kralı X. Louis'nin ve Marguerite de Bourgogne'un kızı. Piç olduğu öne sürüldü. Fransa tahtına veraset hakkı elinden alındı, Navarre tahtını miras aldı. Evreux Kontu Philippe ile evlendi (1318). Navarre Kralı Kötü Charles'ın, Fransa Kralı VI. Philippe de Valois'nın ikinci karısı Blanche'in ve Gaston Phoebus'un karısı Agnès'in annesi. Vebadan öldü.

Jeanne d'Evreux, Fransa kraliçesi (?-Mart 1371) Evreux Kontu Louis de France ve Marguerite d'Artois'nın kızı. Daha sonra Navarre kralı olan Evreux Kontu Philippe'in kız kardeşi. Fransa Kralı IV. Charles'ın üçüncü karısı (1325), üç kızı oldu: Jeanne, Marie ve 1 Nisan 1328'de ölü doğan Blanche.

Jeanne de France, Bourgogne düşesi (1308-1347) V. Philippe ve Jeanne of Burgogne'un en büyük kızı. Temmuz 1316'da Burgonya Dükü IV. Eudes ile nişanlandı; 1318 haziran ayında evlendi.

Joinville (Jean de, Senyör) (1224-24 Aralık 1317) Champagne seneşali. Yedinci haçlı seferinde Kral IX. Louis'ye eşlik etti ve onunla birlikte esir düştü. Seksen yaşında günümüze dek kalan en önemli vakayinameler arasında sayılan *Aziz Louis Tarihi*'ni yazdı.

Joinville (Anseau veya Ansel de) Jean de Joinville'in en büyük oğlu. Champagne seneşali. V. Philippe'in büyük konseyinin üyesi ve Fransa mareşali.

Kent (Edmond of Woodstock, Kont) (1301-1329) İngiltere Kralı I. Edward ve ikinci karısı, Yakışıklı Philippe'in kız kardeşi Marguerite de France'ın oğlu. İngiltere Kralı II. Edward'ın üvey kardeşi. 1321'de Dover Kalesi valisi ve Cinque Ports muhafız lordu olarak atandı ve Kent kontu oldu. 1324 yılında II. Edward'ın Akitanya generali oldu. Londra'da boynu vuruldu.

Kiérez (Gérard) Kral X. Louis'ye başkaldıran Artois soylularının temsilcisi.

La Cerda (Charles), Monsieur d'Espagne lakaplı (?-1354) "Iskat" lakaplı Alfonso de Castilla'nın oğlu. Fransa Kralı II. Jean'ın gözdesi. Languedoc generali. Fransa başkomutanı (1350). Navarre Charles tarafından suikast düzenlenerek öldürüldü (1354).

La Forêt (Pierre de) Paris Parlamentosu eski avukatı, Rouen başpiskoposu, Normandiya şansölyesi (1347), Fransa şansölyesi (1349).

La Madelaine (Guillaume de) 31 Mart 1316'dan 1316 Ağustos sonuna dek Paris prévôt'su.

Lancaster (Henry, Leicester kontu), "Boynu Eğri" lakaplı (yaklaşık 1281-1345) Lancaster Kontu Edmund'un oğlu ve İngiltere Kralı III. Henry'nin torunu. II. Edward'a karşı çıkan ayaklanmaya katıldı. Taç giyme gününde III. Edward'ı şövalye yaptı ve naiplik konseyinin başına geçti. Sonra Lord Mortimer'a muhalif kanada geçti.

Latille (Pierre de) (?-15 Mart 1328) Châlons piskoposu (1313). Nogaret'nin ölümünden sonra kralın mühürdarı oldu. X. Louis tarafından zindana atıldı (1315) ve V. Philippe tarafından serbest bırakıldı (1317), Châlons piskoposluğuna geri döndü.

Le Coq (Robert), Laon piskoposu (yaklaşık 1300-1372) Montdidier'de doğdu. Hukuk tahsili gördü. Paris Parlamentosu'nda avukat (1340). II. Jean zamanında baş istidacı oldu (1350). Dük ve krallık soylusu rütbesiyle Laon piskoposu (1351). Charles de Navarre'dan yana tavır aldı ve Etienne Marcel İsyanı'nı destekledi. Krallıktan sürüldü ve İspanya'da öldü.

Le Loquetier (Nicole) Yakışıklı Philippe'in hukukçusu ve danışmanı; X. Louis tarafından hapsedildi, V. Philippe tarafından malları ve itibarı iade edildi.

Le Roux (Raymond) (?-1325) Papa XXII. Ioannes'in yeğeni, Aralık 1325'te kardinal oldu.

Licques (Baron) Picardie'deki Guines kontluğunda bir baronluğa sahip olan Artois Birliği üyesi.

Longis (Guillaume de), "Bergama" lakaplı (?-Nisan 1319) Sicilya Kralı II. Charles'ın şansölyesi. 18 Eylül 1294'te Papa V. Celestinus tarafından kardinal yapıldı. Avignon'da öldü.

Longwy (Jean de) Üstad-ı Azam Jacques de Molay'nin akrabası. 1314 yılında Burgonya feodal birliğinin üyesiydi.

Loos Liège kökenli bir aileden gelen, Artois birliği üyesi.

Lorris (Robert de) Gâtinaisli bir köylünün oğlu. Hızla yükseldi. Rahip, istidacı başı, şövalye, büyük ve gizli konsey üyesi, kralın

mabeyincisi. Etienne Marcel'in kayınbiraderi. Marcel ile anlaşmazlığa düştü. Meclisler tarafından görevden alındı (Ekim 1356).

IX. Louis veya Aziz Louis, Fransa kralı (1215-25 Ağustos 1270) Poissy'de doğdu. VIII. Louis ve Blanche de Castille'in oğlu. 1226'da kral oldu, 1236 yılına kadar fiilen hüküm sürmedi. 1234'te Marguerite de Provence ile evlendi, altı oğlu ve beş kızı oldu. Yedinci Haçlı Seferi'ne önderlik etti (1248-1254). Sekizinci Haçlı Seferi'nde Tunus'ta öldü. VIII. Bonifacius'un papalığı sırasında, 1296 yılında aziz ilan edildi.

X. Louis, Geçimsiz lakaplı, Fransa ve Navarre kralı (Ekim 1289-5 Haziran 1316) Yakışıklı Philippe ve Jeanne de Champagne'nin oğlu. Fransa Kralı V. Philippe ve IV Charles ile İngiltere Kraliçesi Isabel'e'nin ağabeyi. Navarre kralı (1307). Fransa kralı (1314). Marguerite de Bourgogne ile evlendi (1305), bu evlilikten 1311 yılında Jeanne adında bir kızı oldu. Nesle Kulesi skandalından ve Marguerite'in ölümünden sonra, Ağustos 1315'te Clémence de Hongrie ile evlendi. Reims'ta taç giydi (Ağustos 1315). Vincennes'da öldü. Oğlu, Müteveffa lakaplı I. Jean beş ay sonra (Kasım 1316) doğdu.

Luxembourg (Bonne de) (yaklaşık 1315-11 Eylül 1349) Bohemya kralı "Kör" lakaplı Johann von Luxembourg'un kızı, Kutsal Roma Germen İmparatoru VII. Heinrich'in torunu. 1332'de VI. Philippe'in büyük oğlu, Normandiya Dükü Jean ile evlendi, altı çocuğu oldu. Vebadan öldü.

Luxembourg (Johann von), "Kör" Lakaplı, Bohemya kralı (1296-1346) Kutsal Roma Germen İmparatoru VII. Heinrich'in oğlu. Bohemya kralı (1310). II. Jean adıyla Fransa tahtına geçecek Jean de Normandie'nin karısı Bonne'un ve Kutsal Roma Germen İmparatoru IV. Karl'ın babası. Crécy Muharebesi'nde öldürüldü (1346).

Maltravers (John, Baron) (1290-1365). Şövalye (1306) Berkeley'de Kral II. Edward'ın Muhafızı (1327). Seneşal (1329). Kraliyet vekilharcı (1330). II. Edward'ın ölümünden sorumlu tutularak ölüm cezasına çarptırılan Mortimer'in düşüşünden sonra, ana kıtaya kaçtı. 1345'te İngiltere'ye dönmesine izin verildi ve 1353'te itibarı iade edildi.

Mandagout (Guillaume de) (?-13 Eylül 1321) Embrun (1295) ve Aix piskoposu (1311). 24 Aralık 1312 tarihinde V. Clemens tarafından Palestrina kardinal-piskoposu yapıldı.

Marcel (Etienne) (yaklaşık 1310-31 Temmuz 1358) Zengin bir tüccar burjuva ailesinde doğdu. Paris tüccarlar prévôt'su. II. Jean'ın mabeyincisi Robert de Lorris'in kayınbiraderi. Poitiers Muharebesi'nden sonra kralın tutsaklığı sırasında, halkı Dauphin'in (veliaht Kral V. Charles) otoritesine karşı isyana teşvik etti ve Charles de Navarre'ı destekledi. Karışıklık sırasında balta darbeleriyle öldürüldü.

Marguerite de Bourgogne, Navarre kraliçesi (yaklaşık 1293-1315) Burgonya Dükü II. Robert ve Agnès de France'ın kızı. 1305 yılında Yakışıklı Philippe'in en büyük oğlu Navarre Kralı Louis ile evlendi, Jeanne adında bir kızları oldu. 1314'te zinadan mahkûm oldu (Nesle Kulesi Hadisesi), Château-Gaillard'a hapsedildi ve orada öldürüldü.

Marie de Hongrie, Napoli kraliçesi (yaklaşık 1245-1325) Macaristan Kralı V. Stephen'in kızı, Macaristan Kralı IV. Layoş'un kız kardeşi ve Ladislav'ın vârisi. Napoli ve Sicilya Kralı "Topal" lakaplı II. Charles d'Anjou ile evlendi, on üç çocuğu oldu.

Marie de Luxembourg, Fransa kraliçesi (yaklaşık 1306-Mart 1324) Kutsal Roma Germen imparatoru, Lüksemburg Kontu VII. Heinrich'in ve Marguerite de Brabant'ın kızı. Bohemya Kralı Johann von Luxembourg'un kız kardeşi. Fransa Kralı IV. Charles'ın ikinci karısı (1322). Mayıs 1323'te taç giydi.

Marigny (Enguerrand Le Portier de) (yaklaşık 1265-30 Nisan 1315) Lyons-la-Forêt'de doğdu. Önce Jeanne de Saint-Martin ile evlendi, daha sonra Alips de Mons ile ikinci evliliğini yaptı. İlk olarak Bouville kontunun şövalye yamağı oldu, daha sonra Yakışıklı Philippe'in karısı Kraliçe Jeanne'ın hanesine bağlandı ve sırasıyla Issoudun Şatosu muhafızı (1298) mabeyinci (1304) oldu; şövalye ve Longueville kontu oldu, maliye ve inşaa işlerine baktı, Louvre kumandanlığına getirildi, Yakışıklı Philippe'in son döneminde krallığın başvekillik ve rektörlük görevlerini üstlendi. Kralın ölümünden sonra zimmetine para geçirmekle suçlandı, mahkûm edildi ve Montfaucon'a asıldı. 1317 yılında V. Philippe tarafından itibarı iade edildi ve Chratreux Kilisesi'ne gömüldü, naaşı daha sonra kurduğu Ecois Kilisesi'ne defnedildi.

Marigny (Jean veya Philippe veya Guillaume de) (?-1325) Enguerrand'ın küçük kardeşi. 1301'de kralın sekreteri. Sens başpiskoposu (1309).

Ağabeyi Enguerrand'ı ölüme mahkûm eden mahkemede görev yaptı.

Marigny (Jean de) (?-1350) Üç Marigny kardeşin sonuncusu. Notre-Dame de Paris kanonu, daha sonra Beauvais piskoposu (1312). Ağabeyi Enguerrand'ı ölüme mahkûm eden mahkemede o da görevliydi. Şansölye (1329). Gaskonya'da kralın generali (1342). Rouen başpiskoposu (1347).

Marigny (Louis de) Mainneville ve Boisroger senyörü. Enguerrand de Marigny'nin en büyük oğlu. 1309 yılında Roberte de Beaumetz ile evlendi.

Mauny (Guillaume de) (?-1372) Hainaut'da doğdu ve ömrünün kalanını III. Edward'ın karısı Philippa'nın maiyetinde İngiltere'de geçirdi. Şövalye (1331). III. Edward'ın başlıca komutanlarından biri oldu, tüm seferlerine katıldı. III. Edward'ın amcası, Norfolk Kontu Thomas of Brotherton'ın kızı Marguerite ile evlendi.

Mello (Guillaume de) (?-yaklaşık 1328) Époisses ve Givry senyörü. Burgonya dükünün danışmanı.

Melton (William) (?-1340) II. Edward'ın çocukluk arkadaşı. Kralın rahibi, daha sonra hususi mühürdarı (1307). Kralın sekreteri (1310). York başpiskoposu (1316). İngiltere hazinedarı (1325-1327). 1330-1331'de tekrar hazinedar ve 1333-1334'te mühürdar.

Mercour (Béraud X, senyör) Gévaudan senyörü. IX. Beraud ve Blanche de Châlons'un oğlu. 1290'da Forez Kontu Guy'in kızı Isabelle de Forez ile evlendi. 1304'te Yakışıklı Philippe adına Papa XI. Benedictus nezdinde elçilik yaptı. 1304'te topraklarında adli bir soruşturma yapılması talimatı veren kralla arası bozuldu. 1314'te X. Louis zamanında kraliyet meclisine girdi, 1318'de V. Philippe tarafından görevden alındı.

Meudon (Henriet de) 1313 ve 1315 yıllarında Kral X. Louis'nin köpek avı ustası. Marigny'nin mahkûm edilmesinden sonra mülkünün bir kısmını aldı.

Molay (Jacques de) (yaklaşık 1244-18 Mart 1314) Molay'de (Haute-Saône) doğdu. Beaune'da Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'na girdi (1265). Kutsal Topraklar'a gitti. Tarikatın üstad-ı azamı seçildi (1295). 1307 Ekim ayında tutuklandı, mahkûm edildi ve yakıldı.

Montagu veya Montacute (William) (1301-1344) İkinci Montagu Baronu William'ın büyük oğlu, 1319'da babasının yerine geçti. 1325'te şövalye ilan edildi. Kanal Adaları valisi ve Tour başkomutanı (1333). Salisbury kontu (1337). İngiltere mareşali (1338). Windsor'da bir turnuvada aldığı yaralardan ötürü öldü.

Mornay (Etienne de) (?-31 Ağustos 1332) Orleans ve Auxerre Piskoposu Pierre de Mornay'in yeğeni. Charles de Valois'nın şansölyesi, Ocak 1315'ten itibaren Fransa şansölyesi. V. Philippe zamanında devlet yönetiminden uzaklaştırıldı. IV. Charles döneminde hazineye ve parlamentoya girdi.

Mortimer (Leydi Jeanne), Joinville doğumlu (1286-1356) Aziz Louis'in dostu Seneşal Pierre de Joinville'in yeğenin kızı. Wigmore Baronu Evlenmiş Sir Roger Mortimer ile 1305 yılında evlendi, on bir çocuğu oldu.

Mortimer (Roger), Chirk Baronu (yaklaşık 1256-1326) Kral II. Edward'ın generali ve Galler büyük hâkimi (1307-1321). Shrewsbury'de esir düştü (1322). Londra Kulesi'nde öldü.

Mortimer (Roger) (1287-29 Kasım 1330) Wigmore Baronu Edmund Mortimer ve Marguerite de Fiennes'in en büyük oğlu. Sekizinci Wigmore Baronu. Kral II. Edward'ın generali ve İrlanda büyük hâkimi (1316-1321). II. Edward'ın tahttan inişine kadar giden isyanın elebaşı. Kral III. Edward'ın reşit olmadığı dönem, Kraliçe Isabelle ile birlikte Lord Protector unvanıyla İngiltere'yi fiilen yönetti. Birinci March kontu (1328). III. Edward tarafından tutuklandı ve parlamento tarafından mahkûm edildi, Londra, Tyburn'deki darağacına asıldı.

Navarre (Blanche de) (1333-1398) Philippe d'Evreux ve Navarre Kraliçesi Jeanne de France'ın kızı. 29 Ocak 1349'da Fransa Kralı VI. Philippe de Valois ile evlendi, çiftin ölü doğan bir kız çocukları oldu. Neauphle-le-Chateau'da öldü.

Navarre (Philippe de) (yaklaşık 1335-1363) Navarre Kralı Kötü Charles'ın kardeşi. Charles d'Espagne suikastına katıldı. 1356'da III. Edward'ı Fransa kralı ve Normandiya dükü olarak tanıdı.

Nédonchel (Gilles de) (yaklaşık 1283-1336 civarında) Guy de Nédonchel ve Alix de Créquy'nin oğlu. Artois birliği üyesi. Kralın danışmanı ve Bourbon dükünün başmabeyincisi oldu.

Nevers (Louis de) (?-1322) Flandre Kontu Robert de Béthune ve Yolande de Bourgogne'un oğlu. Nevers kontu (1280). Jeanne de Rethel ile evliliği yoluyla Rethel kontu.

Nogaret (Guillaume de) (yaklaşık 1265-Mayıs 1314) Toulouse piskoposluğunda Saint-Félix de Caraman'da doğdu. Pierre Flotte ve Gilles Aycelin'in öğrenciliğinden geçti. Montpellier'de hukuk tahsili gördü (1291), Beaucaire seneşalliğinde kraliyet hâkimi (1295), şövalye (1299). Fransa tahtıyla ile papalık arasındaki anlaşmazlıklarda oynadığı rolle ünlendi. Papa VIII. Bonifacius'a karşı Anagni Seferi'ni (1303) düzenledi. Eylül 1307'den ölümüne kadar kraliyet mühürdarlığı yaptı, Tapınakçılar'ın yargılandığı davayı başlattı.

Norfolk (Thomas of Brotherton, kont) (1300-1338) İngiltere Kralı I. Edward'ın Marguerite de France ile ikinci evliliğinden en büyük oğlu. II. Edward'ın üvey kardeşi ve Edmond de Kent'in kardeşi. Aralık 1312'de Norfolk dükü ve Şubat 1316'da İngiltere mareşali oldu. Mortimer hizbini destekledi, oğlu Edward'ı Roger Mortimer'in kızlarından biriyle evlendirdi.

Nouvel (Arnaud) (?-Ağustos 1317) Fontfroide (Aude) Sistersiyen Manastırı'nda başkeşiş. 1310'da V. Clemens tarafından kardinal yapıldı. Papa'nın İngiltere sefiri.

Noyers (IV. Miles de), Vandouvre senyörü (?-1350) Fransa mareşali (1303-1315). Flandre'da X. Louis adına Louis de Nevers ile barış müzakerelerini yürüttü. Daha sonra V. Philippe, IV. Charles ve VI. Philippe'e danışmanlık yaptı, bu üç kral döneminde olağanüstü önemli bir konuma sahipti. *Grand bouteiller* (1336).

Oderisi (Roberto) Napolili ressam. Giotto'nun Napoli'de kaldığı süre boyunca öğrenciliğini yaptı, Simone de Martine'den de etkilendi. 14. yüzyılın ikinci yarısında Napoli ekolünün en önde gelen ismi oldu. En önemli eseri, Napoli'deki Incoronata freskleridir.

Orleton (Adam) (?-1345) Hereford (1317), Worcester (1328) ve Winchester piskoposu (1334). II. Edward'a karşı düzenlenen komplonun elebaşlarından biriydi. İngiltere hazine-darı (1327). Fransa ve Avignon saraylarında birçok misyon ve elçilik görevleri üstlendi.

Orsini (Napoléon), "Ursins" lakaplı (? -1342) Papa IV. Nicolaus tarafından 1288 yılında kardinal yapıldı.

Pareilles (Alain de) Yakışıklı Philippe döneminde okçu muhafızların komutanı.

Payraud (Hugues de) Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nda Fransa Müfettişi. 13 Ekim 1307'de tutuklandı, 1314 Mart'ında ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.

Pélagrue (Arnaud de) (?-Ağustos 1331) Chartres başpiskoposu.

Périgord (Hélie de Talleyrand, kardinal) (1301-1364) Périgord Kontu VII. Hélie de Talleyrand ve Brunissande de Foix'nın oğlu. Saint-Front de Perigueux'de keşiş elbisesi giydi. Périgueux başdiyakozu, Chancelade başkeşişi. Metz Kilisesi başpiskoposu ve Londra başdiyakozu. Yirmi üç yaşında Limoges piskoposu (1324). Auxerre piskoposu (1328). 24 Mayıs 1331'de kardinal oldu. Petrarch'ın yakın arkadaşuydı. Papa VI. Innocentus, II. Jean ve III. Edward arasında barış görüşmeleri için onu görevlendirdi. Poitiers Muharebesi'nden sonra, İmparator III. Karl'la buluşmak üzere Metz'e gitti. Ocak 1364'te öldü, isteği üzerine Saint-Front de Périgueux'ye gömüldü.

Philippa de Hainaut, İngiltere kraliçesi (1314-1369) Guillaume de Hainaut ve Jeanne de Valois'nın kızı. 30 Ocak 1328'te İngiltere Kralı III. Edward'la evlendi, on iki çocuğu oldu. 1330'da taç giydi.

III. Philippe, "Yiğit" lakaplı, Fransa kralı (3 Nisan 1245-5 Ekim 1285) Aziz Louis ve Marguerite de Provence'ın oğlu. Aragonlu Isabelle d'Aragon ile evlendi (1262). Kral Yakışıklı Philippe ve Valois Kontu Charles'ın babası. Sekizinci Haçlı Seferi'nde babasına eşlik etti ve Tunus'ta kral ilan edildi (1270). 1271 yılında dul kaldı, Marie de Brabant ile evlendi ve bu evlilikten Evreux Kontu Louis doğdu. İkinci oğlunun Aragon tahtındaki haklarını korumak için çıktığı seferde Perpignan'da öldü.

IV. Philippe, "Yakışıklı" lakaplı, Fransız kralı (1268-29 Kasım 1314) Fontainebleau'da doğdu. III. Yiğit Philippe ve Isabella d'Aragon'un oğlu. Navarre Kraliçesi Jeanne de Champagne ile evlendi (1284). Oğulları X. Louis, V. Philippe ve IV. Charles Fransa kralı ve kızı Isabelle de France İngiltere kraliçesi oldu. Perpignan'da kral oldu (1285) ve Reims'ta taç giydi (6 Şubat 1286). Fontainebleau'da öldü ve Saint-Denis'ye gömüldü.

V. Philippe, "Uzun" lakaplı, Fransa kralı (1291-3 Ocak 1322) IV. Philippe ve Jeanne de Champagne'ın oğlu. Kral X. Louis, IV. Charles

ve İngiltere Kraliçesi Isabelle'in kardeşi. Jeanne de Bourgogne ile evliliği vesilesiyle Burgonya Palatin kontu, Salins senyörü (1307). Poitiers kontu (1311). Fransa kraliyet soylusu (1315). X. Louis öldükten sonra krallık naibi, Louis'nin oğlunun ölümünden sonra kral (Kasım 1316). Longchamp'da erkek vâris bırakmadan öldü. Saint-Denis'ye gömüldü.

VI. Philippe, Fransa kralı (1293-22 Ağustos 1350) Charles de Valois; ve ilk karısı Marguerite d'Anjou-Sicilie'nin en büyük oğlu. Yakışıklı Philippe'in yeğeni ve Fransa Kralı X. Louis, V. Philippe ve IV. Charles'ın birinci dereceden kuzeni. Valois kontu (1325). Fransa Kralı IV. Charles'ın ölümünden sonra krallık naibi, Charles'ın kızının ölü doğmasından sonra kral oldu (Nisan 1328). 29 Mayıs 1328'de Reims'ta taç giydi. İngiltere'nin itiraz ettiği tahta çıkışı Yüzyıl Savaşı'nın sebeplerindendi. İlk karısı, Marguerite de Bourgogne'un kız kardeşi "Topal" lakaplı Jeanne de Bourgogne (1313) 1348'de ölünce Louis d'Évreux ve Marguerite'in torunu Blanche de Navarre ile evlendi (1349).

Philippe Le Convers Notre-Dame de Paris kanonu. Hükümdarlığı boyunca V. Philippe'in konsey üyesi.

Phoebus (III. Gaston), Foix ve Béarn kontu (1331-Ekim 1391) II. Gaston ve Eleonore de Comminges'in oğlu. Robert'in kız kardeşi Jeanne d'Artois'nin torunu. Babasının ölümünden sonra taç giydi (1344). Crécy Muharebesi'ne katıldı. VI. Philippe tarafından Languedoc generali atandı (1347). Kötü Charles'ın kız kardeşi Agnès d'Évreux-Navarre ile evlendi (1349). Orthez'de savurgan bir saray hayatı sürdü. 1382'de tek meşru oğlunu öldürdü. 1391'de ölümünden sonra toprakları Fransa tacına geri döndü.

Ployebouche (Jean) 1309'dan 1316 Mart ayı sonuna dek Paris prévôt'su.

Pouget veya Poyet (Bertrand de) (?-1352) Papa XXII. Ioannes'in yeğeni, 1316'da papa tarafından kardinal yapıldı.

Prato (Niccolò Alberti) (? -Nisan 1321). Spoleto ve Ostia piskoposu (1303). 18 Aralık 1303'te Papa XI. Benedictus tarafından kardinal yapıldı. Avignon'da öldü.

Pré (Jehan du) Eski Tapınakçı. Valence'te 1316'da hizmetçi olarak çalıştı. Din adamı ve eski Tapınakçı Evrard'la birlikte Kardinal Caetani'nin Kral X. Louis'yi zehirleme girişimine karıştı.

Presles (I. Raoul de) veya Prayères (?-1331) Lizy-sur-Ourcq senyörü. Avukat. Yakışıklı Philippe'in sekreteri (1311). Kralın ölümüyle zindana atıldı, X. Louis döneminden sonra itibarı iade edildi. 1316'da Lyon'daki kardinal meclisinin muhafızı. V. Philippe tarafından soylu ilan edildi, şövalye oldu ve kralın konseyine girdi. Presles Kilisesi'ni yaptırdı.

Reynolds (Walter) (?-1327) Hazinekar (1307) Worcester piskoposu (1307). Mühürdar (1310-1314). II. Edward'ın başlıca vekillerinden biriyken, 1326'da Isabelle'den yana taraf aldı. Vaftiz babası olduğu III. Edward'a taç giydirdi.

Robert, Napoli kralı (yaklaşık 1278-1344) "Topal" lakaplı II. Charles d'Anjou ve Marie de Hongrie'nin üçüncü oğlu. 1296'da Calabria dükü. Sicilya Krallığı umumi piskopos vekili (1296). Napoli Krallığı vârisi tayin edildi (1297). Salerno prensi (1304). 1309'da kral oldu. Papa V. Clemens tarafından Avignon'da taç giydirildi. Alim, şair ve astrolog olan hükümdar, ilk olarak Aragonlu Yolande (veya Violante), daha sonra Mayorka kralının kızı Sacia ile evlendi (1304).

Roger (Pierre) Papa V. Clemens maddesine bakınız.

Saint-Pol (Guy de Chatillon, Kont) (?-Nisan 1317) IV. Guy ve Mahaut de Brabant'ın oğlu. Bretonya Dükü II. Jean ve Béatrice d'Angleterre'in kızı Marie de Bretagne ile evlendi (1292). *Grand bouteiller* (1296). X. Louis'nin vasiyetini yerine getirmekle memur edildi ve naiplik konseyine girdi. Charles de Valois'nın üçüncü karısı Mahaut'un babası.

Saisset (Bernard de) Saint-Antoine de Pamiers Manastırı başkeşişi. VIII. Bonifacius tarafından Pamiers piskoposu tayin edildi (1295). Fransa kralıyla anlaşmazlığa düşmesi üzerine tutuklandı ve 1301 Ekim'de Senlis'te hâkim karşısına çıkarıldı. Davası, IV. Philippe ile Papa VIII. Bonifacius arasında ayrılığa yol açtı.

Savoia (V. Amedeo, "Büyük" lakaplı, kont) (1249-Ekim 1323) Maurienne Kontu II. Tommaso di Savoia (1259'da öldü) ve ikinci karısı Beatrice Fieschi'nin oğlu. 1283 yılında amcası Filippo'nun yerini alarak Savoie kontu oldu. İlk evliliğini Sibilla de Baugé (1294'te öldü) ile yaptı, 1304'te Marie de Brabant'la evlendi. 1307'de oğlu Edoardo, Marguerite ve IV. Eudes kız kardeşi Blanche de Bourgogne ile evlendi.

Savoie (Pierre de) (?-1332) Lyon başpiskoposu (1308). Yakışıklı Philippe ile çekişme içine girdi ve 1310'da kral tarafından tutuklandı. Lyon'un 1312'de krallığa bağlanmasına razı oldu ve başpiskoposluğunu geri aldı.

Seagrave (Stephen) (?-1325) Londra Kulesi başmuhafızı. Mortimer'in kaçmasından sonra hapsedildi ve Haziran 1324'te serbest bırakıldı.

Souastre Kontes Mahaut'ya karşı isyan eden Artois feodal birliği üyesi.

Stapledon (Walter) (1261-1326) Oxford'da kilise hukuku hocası. Exeter piskoposu (1307). İngiltere hazinedarı (1320). Londra'da öldürüldü.

Stefaneschi (Jacopo Caetani degli) (?-Haziran 1341) 17 Aralık 1295 tarihinde Papa VIII. Bonifacius tarafından kardinal yapıldı.

Sully (Henri de) (?-yaklaşık 1336) Sully Senyörü III. Henri (1285'de öldü) ve Marguerite de Beaumetz'in oğlu. Jeanne de Vendôme'un kocası. 1317'de *grand bouteiller*.

Talleyrand (Archambaud de), Périgord kontu (?-1397) Roger Bernard ve Eleonore de Vendôme'un oğlu. 1361'de babasının yerine geçti. İngiltere tahtının hizmetine girdiğinden sürgüne gönderildi ve malları kraliyet mülküne bağlandı.

Tolomei (Spinello) 12. yüzyılda Tolomeo Tolomei tarafından kurulan, uluslararası ticaret ve Toskana'daki gümüş madenlerinin kontrolüyle hızlı bir şekilde zenginleşen Sienalı Tolomei Kumpanyası'nın Fransa'daki başı. Siena'da hâlâ bir Tolomei Sarayı bulunmaktadır.

Trye (Mathieu de) Fontenay ve Plainville-en-Vexin senyörü. *Grand panetier* (1298) daha sonra X. Louis'nin mabeyincisi, 1314'ten itibaren başmabeyinci.

Trye (Mathieu de) (?-1344) Mathieu de Trye'nin yeğeni. Araines ve Vaumain senyörü. 1320 dolaylarında Fransa mareşali. Flandre'da general (1342).

Valois (Charles de) (12 Mart 1270 - Aralık 1325) III. Yiğit Philippe ve ilk karısı Aragonlu Isabelle'in oğlu. IV. Philippe'in kardeşi. On dört

* Fransa Krallığı'nda saraydaki yüksek mertebeye sahip görevlilerden biri. Mutfak, ocak ve fırından sorumlu bu memur yalnızca önemli merasimlerde ve bayramlarda bizzat hizmet ederdi. Zamanla sembolik bir mevki hâlini almıştır. (ç.n.)

yaşında şövalye oldu. Papalık sefiri tarafından Aragon krallığına getirilse de tahta asla oturamadı ve 1295'te bu unvandan feragat etti. İlk karısı Marguerite d'Anjou-Sicilie vasıtasıyla Anjou, Maine ve Perche kontu (Mart 1290); ikinci karısı Catherine de Courtenay ile olan evliliği vesilesiyle ismen Konstantinopolis Latin imparatoru (Ocak 1301), Papa VIII. Bonifacius tarafından Romagna kontu yapıldı. Üçüncü evliliğini (1308) Mahaut de Chatillon-Saint-Pol ile yaptı. Üç evliliğinden çok sayıda çocuğu oldu; en büyük oğlu VI. Philippe Fransa tahtında Valois hanedanını başlattı. 1301'de papa adına İtalya'ya sefer düzenledi, Akitanya'ya iki seferde (1297 ve 1324) komuta etti ve Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'na aday oldu. Nogent-le-Roi'da öldü ve Paris'te Jacobins Kilisesi'ne gömüldü.

Valois (Jeanne de) Beaumont kontesi (yaklaşık 1304-1363) Charles de Valois'nın ve ikinci karısı Catherine de Courtenay'in kızı. Fransa Kralı VI. Philippe'in üvey kız kardeşi, Beaumont-le-Roger Kontu Robert d'Artois'in karısı (1318). Robert'in krallıktan sürülmesinden sonra üç oğluyla birlikte Château-Gaillard'a hapsedildi, daha sonra tekrar göze girdi.

Valois (Jeanne de) Hainaut kontesi (yaklaşık 1295-1352) Charles de Valois ve ilk karısı Marguerite d'Anjou-Sicilie'nin kızı. Fransa Kralı VI. Philippe'in kız kardeşi, Hainaut, Holland ve Zeeland Kontu Guillaume'un karısı (1305) ve İngiltere Kraliçesi Philippa'nın annesi.

Via (Arnaud de) (?-1335) Avignon piskoposu (1317). Haziran 1317'de XXII. Ioannes tarafından kardinal görevine getirildi.

Warrenne (John of) (1286-1344) Surrey ve Sussex kontu. Arundel Kontu John Fitzalan'ın kayınbiraderi. 1306'dan itibaren şövalye ve parlamento üyesi. Kral II. Edward'a sadık kalmasına rağmen III. Edward döneminde naiplik konseyinin üyesiydi.

Watriquet Brasseniex "Couvin" lakaplı. Hainaut'da, Namur yakınlarındaki Couvin köyünde doğdu. Valois hanesine bağlı ozan, 1319 ve 1329 yılları arasında yazdığı lai türündeki şiirlerle büyük bir şöhret kazandı. Eserleri, zamanın prensesleri için hazırlanan minyatürlü ve süslemeli elyazmalarında muhafaza edilmiştir.